

C. SVETO- NII TRANQVILLI

XII. CESARES,

*Ad ueterum codicum fidem, summa diligentia ab Ioanne
Rænerio recogniti, cum eiusdem adiectis in
margine scholijs, studiosis haud pa-
rum profuturis.*

*Alia hoc in libro contenta sequens te
pagella docebit.*

Dor. Tomás Rendón

L V G D V N I.

Apud Hæredes Simonis Vincētij.

M. D. XLK. III.

1541

HOC IN CODICE CONTENTA.

C. Suetonij Tranquilli xii. *Cæsares.*

Ausonius poeta de xii. *Cæsaribus per Suetonium Tranquillum scriptis.*

Eiusdem tetrasticha de *Cæsaribus, à Iulio usque ad sua tempora.*

Ioan. Baptistæ Egnatij Veneti de Romanis principibus Libr. III.

Eiusdem annotationes in Suetonium.

Annotata in eundem, & loca aliquot restituta per D. *Erasmus Roterodamum.*

Habes & in margine Ioannis Rænerij in xii. *Cæsares scholia, multum lucis Suetonij tenebris studiosis allatura.*

ILLVSTRISSIMIS

SAXONIAE DVCIBVS,

Federico sacri Imperij lectori & c. eiusq;

patrueli Georgio, Erasmi

Roterodami

S. D.

T ab his uiris, quos fortunæ calculus mundi gubernaculis admonuit, Federice, ac Georgi ducum incorruptissimi, haud exegerim anxiam, atque exactam scholasticarum disciplinarum cognitionem, in quibus qui consenuerint, eos ferè sensu etiam communi cærere uidemus, tantum abest, ut tractandis rerum habentis sint idonei: ita uehementer ab istis dissentio, qui reges prorsus ab omni librorum cõmercio, ceu re noxia, ablegant, pèrinde quasi hoc demum uerè regium sit, nihil omnino uel scire, uel agere, præter aleã, uenatus, moriones, & his etiam sordidiores uoluptates. Cum quibus enim amicis libentius cõfabuletur cordatus, & pius princeps, quàm cū ijs, qui & semper præstò sunt, & sapiunt plurimum, & nihil loquuntur ad gratiam? Verum nullis ex libris, mea sententia, plus utilitatis capi possit, quàm ex eorum monumentis, qui res publicè, priuatimq; gestas bona fide posteris prodiderunt, præsertim si regalis philosophiæ decretis imbutus huc accesserit. Etenim qui in hoc munere, rerum gerendarum exemplum, quam gestarum fidè spectare maluerunt, hæctenus modò profunt, quòd boni principis simulacrum oculis subiiciunt, si qui

tamen id scitè, uerèq; effuxerunt. Ceterum ex bonæ fidei scriptoribus super alias innumeras, hæc præcipua capitur utilitas, quòd non aliæ res æquè uel bonorum regum animos ad res cum laude gerendas accendit, uel tyrannorum cupiditates cohibet, ac refrenat, dum utriq; cernūt horum literarum suam uitam omnè mox in totius orbis, imò seculorum omnium theatrum producendam, & quicquid nunc uel in abdito patrant, uel scitò furo prætexunt, uel metu dissimulari cogunt uerius, quam ignorari, paulò post clarissima in luce sub oculis omnium traducendum, cum iam metu pariter, ac spe libera posteritas, nec ullo corrupta studio, magno cōsensu rectè factis applaudet, pariq; libertate his diuersa explodet, exhibilitq;. Nec enim arbitror quenquam tyrannum, sic penitus omnem hominis sensum exuisse, ut uitam sibi iucundā ducat, si norit suum nomen apud posteros omnium ætatum, ac nationum tam inuisum, & execrabile fore, quam est Neronis, Caligulæ, Heliogabali, Commodi, ad quorum mentionem, ceu portentorum uerius, quam principum statur. Nam Vitellius uiuus etiā malè gesti Imperij poenas dignas dedit, quas & Nero daturus erat, ni supplicij scditate deterritus, ipse sui carnifex esse maluisset. Quod quidem exemplum utinam in hæc usque tempora duraret. Nunc enim nihil est impunitius, quam quod nulla satis grauis animaduersio pensare queat, malè obiti magistratus culpa. Iam in ceteris historie dotibus, quantum alijs quisque tribuendum putet, ipse uiderit suo arbitratu. Illud opinor apud eruditos omnè in confesso esse,

esse, quod ad narrationis fidè attinet, primas deberi Suetonio: qui, ut quidam non infestiuiter dixit, prorsus ea libertate scripsit Cesarum uitas, qua uixerunt ipsi. Prope modum æquarunt Suetoniū hæc sanè laude, Aelius Spartianus, Iulius Capitolinus, Aelius Lampridius, Vulcatius Gallicanus, Trebellius Pollio, Flauius Vopiscus, licet eloquētia uiribus, sermonisq; politie multò inferiores. Præinde mihi quidem digni uidebatur, ut eorum lucubraciones studiosi summa fide seruarent, quorū fide factum est, ut tantarū rerum tam certa memoria daret in hæc usq; nostram ætatem. Ac Suetonium quidem nescio quo deo propitio, & antehac nō ita passim deprauatū, nunc eruditorum, meaq; opera purum, ni fallor, & integrum habemus, suffragante mihi ad hoc negotij peruetusto quodam codice, què è bibliotheca monasterij, apud Neruios olim, nūc Tornacenses uulgatò cognomine diui Martini nobis exhibuit nobilissimus ille Guilielmus Montioius, qui id tēporis regias uices in ea urbe gerebat. Reliquos, quoniam nullò huiusmodi præsidio subleuabamur, quod unum licuit, multò certè minus deprauatos dedimus. Eosq; omneis uestri nominis lenocinio orbi commendare uisum est, uel uestro in me studio, uel erga bonas literas animi propensione, ut id auderem prouocatus, quò uidelicet uiri imaginibus, et opibus clari, magis, ac magis in his philosophari consuescant, & uelut ad speculū uitæ, morèsq; componere. Primū enim dum uidemus mutatū, orbis Romani statum, tanto sanguinis humani impèdio cōstitisse, ea res piū certè principem à temere nouadis rebus deterrebit. Deinde spectare est operæ pretium, quam

æstuarijs uicibus, Euripi cuiuspiã ritu, res humanæ sursum, ac deorsum uoluantur, ni solida principum sapientia, & incorrupta uirtus fluxum hunc sistat, inhibeatq;. Quin & illud subit admirari, in tanto principũ numero uix paucos extitisse tolerabiles, paucissimos probos, pleurosq; non improbos modò, uerũ etiam ostẽta mera, merasq; pestes humani generis, multos etiam mente captos. O nouam seculi calamitatẽ, cum uni furiosa bestia totus seruiret orbis, & ingemiscens eandem caneret cantionẽ, quam seruus Carion apud Aristophanem $\omega\varsigma$ ἀρπαλίου. Et tamẽ huiusmodi portẽta, parricidijs, sacrilegijs, incestis, breuiter, nullo nõ dedecorum genere impurata, templis, aris, ac diuinis honoribus donabat hominũ adulatio, fortunæ, uel magis sceleribus tribuens, quod uirtuti dari consueuit. Quis post hæc, rectẽ factis grassetur ad nominis immortalitatem, si cœlum datur ijs, qui indigni crãt, ut terrã cõtingerent? Nam quòd Domitius, & Cõmodus uterq; sceleratissimus, Dei uocabulum uiui etiam usurparunt, quis non uidet manifestariẽ cuiusdam insanie fuisse uerius, quã impudẽtiã? Porro quibus de causis hoc acciderit, nondũ mihi satis liquet, siue quòd ipsa fortunæ magnitudo plurimas res secũ defert, quæ bene nata, recteq; instituta ingenia queant corrumpere. Id quod facilius credit, qui perpendit Neronis adolescentiã laudatissimæ indolis fuisse, & quo non alius adhuc fuit orbi pestilentior, optimi tamẽ principis spem initio de se præbuisse. Tũ ab hoc multò post Bassianũ Getæ fratrem, dum priuatus ageret, uirũ integrũ, ac sanctũ, pessimum egisse principem: siue quòd ut quædã nauigia immodicè magna, uasq;

staq; regi non queunt: ita totius orbis imperium maius est, quã ut unius hominis animo sustineri possit, cum perdifficile sit domum etiam unam rectẽ administrare. Itaque qui maxime cupit optima, tamen Maronis illud cogitur dicere:

Fertur equis auriga, nec audit currus habenas. Quod opinor intelligẽs Octavius Augustus, uir eruditus, ac perspicax, & quod in Cæsaribus rarum comperies, perpetuò sanus, non semel de deponenda imperij mole cogitauit: & fecisset, si nactus fuisset in cuius humeros citra publici status perniciem onus reclinare potuisset. Siue id ijs rebus magis adscribendum est, quas permultas quidem, at non omnis tamẽ, in Aureliano receset Flauius Vopiscus. Et tamen in tanta malorum principum turba, reperias licet dignas sancto principe cogitationes, audias uoces ab soluto principe dignas, comperias exempla, in quibus nihil desyderes. Inter ethnicos inuenies, qui Christiano animo reip. gererent imperium, non sibi: qui tam laboriosæ administrationis non aliud spectarent premium, quã ut de rebus humanis bene mererentur: qui publicam utilitatem liberorũ affectibus, imò suæ, suorumq; incolumitati præferrẽt. O nos felices, si Christiani principes suæ quisque ditioni præstarent animum, quem Traianus, quẽ Antonini duo, quem Aurelius Alexander orbi terrarũ præstiterunt. Quin illud etiam mirandũ, repertos, qui ad imperatorem de imperatoribus non solum liberè, uerũ etiam contumeliosè scribere auderent. Nam hodie id quidã exigunt, ut de sceleratissimis quoq; regibus honorificè scribamus, id agentes, nequãdo libertatis exemplum in ipsos

recidat. Sed multo magis ad rem pertinet, in his contem-
plari nomen illud imperij, quod & olim orbi sacrosan-
ctum, augustumq; fuit, & nunc etiamnum multorum affe-
ctibus, religiosum, ac uenerabile est, cum nihil ferè super-
sit, præter inanem magni nominis umbram, quam sædis
inimicus in mundum irrepserit. Primum in Iulio sceleratè,
mox in Octauiò, Lepido, & Antonio sceleratius. Quid
non potest fortuna libido in rebus humanis? Potestas ea,
quam postea dijs equauit hominum consensus, impietate,
cædibus, parricidijs, incestis, tyraniè, cõdita, cõsecrataq;
fuit. His felicibus auspicijs cepit illa regibus adorata ma-
iestas: ac sceleratius ferè propagata fuit, quàm nata. Fæ-
da barbarorù militum colluuijs, nõ suffragijs, sed insanis
tumultibus dominum orbi dabat. Nec alia succedèdi lex,
nisi mactato superiore. His auibus auspicabantur impe-
rium, quod nihilo secius tamen interim emendum erat,
quanticunq; inexplibili militum auaritiæ libuisset. Nec
satis erat in unum seuire caput, ad liberos, ad affines, ad
amicos omneis crudelissima laniena proferebatur, ac sæ-
penumero reciprocantibus, ut fit, uindictæ uicibus, quos
uiros, quas matronas effera immanitas indignè laniabat?
Sæpe pluribus hinc & hinc imperium ad se trahentibus,
miscabantur omnia. Ita semper ad nouum imperij succes-
sorem, totus terrarum orbis concutiebatur. Summa rerù
in manibus erat, non Senatus, non populi Romani, sed
mercenarij, facinorosiq; militis. Nec aliter imperare li-
cuit, neque diutius imperare licuit, quàm illis belluis colli-
buisset, qui nec bonos, nec malos principes diu ferre pote-
rant. Alius parcius erat, alius profusior, alius eruditior,

quam

quàm uellent, alius matri obsequentior, alius militaris di-
sciplinæ tenacior, alius imbellis, alius immodicè bellator,
alius in Senatum propensior, alij cognomen obstabat mi-
liti parum gratiosum, alij affinitas. Quamlibet leuis cau-
sa satis erat istis ad iugulandum orbis principem. Deniq;
ut nihil esset causæ, expediebat illis subinde mutare prin-
cipè. Insatiabilis habendi fames ad res nouandas incita-
bat. Trucidabatur ut inutilis, quem iam exuxerant: accer-
sebatur alius, qui exhauriretur, mox & ipse trucidadus.
Atque hisce rebus factum est, ut nonnullorum imperium
paucis modò mensibus, nonnullorum paucissimis etiã die-
bus finiretur: ut me quidem inter legendum crebrò sub-
eat admiratio, fuisse ullos, qui uellent imperij uices capes-
sere, cum tot exemplis didicissent, quibus legibus esset su-
scipiendum. Et hoc honoris sic uenditum, imò locatum,
imperium uocabant. O miserum, ac deploradum illorum
temporù statum. Oppressa Senatus autoritate, oppressis
legibus, oppressa populi Romani libertate, sic creato
principi seruebat orbi, princeps ipse seruebat us qualè
nemo uir probus domi uellet habere seruum. Imperato-
rem timebat Senatus, imperator scelestam illam militum
turbã formidabat: imperator leges dabat regibus, at huic
leges dabant cõductitij milites. Summa rerum orbis ab
armata paucorum temeritate pendebat. O magnificam,
& exoptandam omnibus monarchiam. Et tamen nescio
quo pacto, uelut ex composito conueniebat inter Cæsæ-
res, & milites Cæsarium dominos, quos legimus aliquo-
ties se decimari passos ab ijs, quos mox erant suo ar-
bitratu iugulaturi, quasi uices alternas inter se pacti,

a 9 dom

dominandi, ac seruiendi. Hæc cum ita habeant, neq; enim negari potest, illud oportet expendere, num eiusmodi sit nobis optandum imperium, si iam olim obsoletum, uotis liceat restituere. Quod si nemo sanus optaturus sit, quanto minus quodiam multis seculis maxima ex parte sit antiquatum, extinctumq; magno rerum humanarum tumultu, summaq; Christiani sanguinis iactura, uindicandum, ac reuocandum uideatur: præsertim cum inter ethnicos etiam hoc animo repertus sit Otho, ut potius duxerit spontanea morte uitam abrumpere, quam imperium tot hominum uita mercari, uir uel ob hoc ipsum dignus imperio, si fortuna uirtuti faueret. An parum est suam quamque regionem habere dominum, nisi singulæ rursus alium haberent dominum, conducticata populi seruitute? Nec hæc dixerim, quod negem optimum esse reipub. statum monarchiam, si modo is ad æterni numinis exemplum quantum potentia cæteris antecellit, tantundem uincat & bonitate, sapientiâq; sed partim quod, ut sunt hominum ingenia, haud scio an huiusmodi quispiam possit contingere, partim quod etiam si maximè contingat, non arbitror capacem esse tantæ ditionis unius mortalis animum. Etenim qui uectigalibus exigendis tantum agit imperatorem, is quiduis est potius, quam imperator. Non desiderabit orbis monarchiam, si Christianos principes inter se iungit concordia. Verus, & unicus orbis monarcha CHRISTVS est, in cuius edicta si nosfri principes consenserint, sub uno principe uerè florebunt uniuersa: sin humanis cupiditatibus res gerentur, æterna rerum uicissitudine semper fluctuabimus, iac-

Et abi

Et abimur' que. Et tamen maximam huius felicitatis partem ipsi nobis præstare possumus, si concordibus studijs ad id, quod per se optimum est, contendamus. Atq; ego sanè ita demum arbitror felices fore Respublicas, si principes sanctè, Christianeq; instituti, simulatque susceperint regnum, pariter & animum regno dignum suscipiant, publicis commodis metiantur consilia omnia, ab omni tyrannidis specie uelut à peste abhorreant, ac pro se quisque certet, quod sortitus est regni, non amplius, sed melius successori tradere, omnes pariter adintantur, ne bellum ullum sit potius, quam ut bello uincant, neque ullis sit opus copijs, magis' quam ut his rebus sint instructi, pacis artibus magni uideri studeant, quæ consilijs, animi que uiribus constant. Equidem si quid nouari possit absque rerum tumultu, iudicari ad publicam orbis Christiani tranquillitatem magnopere pertinere, si certis fœderibus ex usu publico sua cuique ditionis pomeria præscribantur, quæ semel constituta nullis affinitatibus, aut pactis, uel contrahi possunt, uel proferri, prorsus antiquato ueterum titulorum iure, quos quisq; pro re nata, bello affectato, solet prætexere. Quod si quis fortè clamitet, ius nescio quod suum adimiprincipibus, is illud mihi secum reputet uelim, num æquū censeat, ob huiusmodi iura, quæ siue habet aliquis fortassis, siue fingit, orbem Christianum impijs, ac parricidalibus armis sine fine collidi, tot innoxios aut interimi, aut perdi, tot immeritas scæminas affligi, corrumpiq; deniq; totam illam malorum tragœdiam, quæ bellum omne secum defert, in uitam hominum inuehi. Nam his fontibus omnia

omnia serè bella, quæ nostra memoria uidimus, profecta esse constat. Verùm hæc nō tantum $\pi\alpha\pi\epsilon\pi\gamma\omicron\tau\epsilon\gamma\alpha$ uideri possunt, uerùm etiam impudentius ad uos scripta, principes ut magnos, ita cum primis sapientes: ad hæc, quod est in ista fortunariisimum, librorum etiam præsidij cum primis instructos. Siquidem tuas eximias, Federic, edotes, cum sint insigniter insignes, non mirum si famæ celebritas ad nos usq; deuexerit. Te uerò illustrissime Georgi, patrueli laudatissimo per omnia similem, ac uerè germanum è propinquo cognoui, dum Phrysiam nobis finitimam administrares. Bene ualete principes uerè felices, stemnatis quidem illustrissimi, sed ornamentis animi longè illustriores. Istos animos nobis seruet CHRISTVS optimus maximus, uos orbi Christiano, uestriq; similes nobis cōplures uelit existere. Antuuerpiæ Nonis Iunijs.

A. N. M. D. XVII.

C. SVETONII TRAN-
QVILLI VITA.

CAius Suetonius Tranquillus patrem habuit Suetonium, cognomento Lenem, tertiadecimæ legionis Tribunum, & Augusticlauii, qui interfuit bello Othoniano: à patre filius Tranquilli cognomen accepisse creditur. Nam cum ille Lenis sit cognominatus, hic eodem significato, non eodem uerbo dictus est Tranquillus. Floruit sub Adriano, utpote illius magister epistolarum. Verùm fortuna, quæ lubrica est, refragante, successor ei mox datus, quòd apud Sabinam imperatoris uxorem familiaris egisse

egisse ferebatur, quàm reuerentia domus aulicæ postularet. Vfus est contubernio Plinij posterioris: à quo in epistolis admonetur ad uolumina edenda, quæ perfecta, absolutaq; appellat. Cum esset uir doctrina compositiore, & elegantia floridiorè præditus, scripsit libellum de grammaticis, & rhetoribus: quem diuus Hieronymus secutus est texens catalogum scriptorum ecclesiasticorum. De genere uestium, de ludicra historia libros concinasse memoratur: quorum testimonio utuntur eruditi. Idem de uitij corporalibus, & de prætoribus uolumina condidit luculenta: in primis uerò ad posteros transmisit duodecim Cæsarium uitas, ualde quidem probandas, graphicèq; conscriptas: in quo styli genere primas confessione eruditorum haud dubie occupauit. Opus est emunctum, refertumq; eruditione haudquaquam triuiali, & compositissimo ordine distinctum: unde emendatissimus, ac candidissimus scriptor meruit appellari: cui, ut scribit Flauius Vopiscus, familiare fuit amare breuitatem. Ansonius in epistolio ad Paulinum librorum meminit, quos numero treis Suetonius de regibus scripsit. In hoc uerò Cæsarium opere, quod eruditorum manibus cōtinenter teritur, est oppidò quàm tersus, & sincerissima scriptio præcellens: adeò, ut de Suetonio dicere merito possimus id, quod Zeus pictor de seipso prodidit: Inuisurum aliquem facilius, quàm imitaturum.

C. SYB

F I N I S.

C. SVETO

NII TRANQVILLI XII.
CAESARES.

D. IVLIVS CAESAR.

ANNVM agens Caesar XVI.
patre amisit: sequitibusq; COSS.
flamen Dialis destinatus, dimissa
Cofutia, quæ familia equestri, sed
admodum diues prætextato de spō-
sata fuerat: Corneliã Cmnã IIII.

COSS. filiam duxit uxore: ex qua
illi mox Iulia nata est: neq; ut repudiaret illã cõpelli à Di-
ctatore Sylla ullo modo potuit. Quare & sacerdotio,
& uxoris dote, & gentilitijs hæreditatibus multatus, di-
uersarum partium habebatur: ut etiã discedere è medio, &
(quãquã morbo quartane aggravante) propè per singu-
las noctes cõmutare latebras cogeretur: seq; ab inquisito-
ribus pecunia redimere: donec per uirginnes Vestales,
perq; Mamercũ Aemiliũ, & Aureliũ Cottã propinquos,
& affines suos, ueniam impetrauit. Satis constat Syllam
(quum deprecantibus amicissimis, & ornatissimis uiris
aliquãdiu denegasset, atq; illi pertinaciter contenderent)
expugnatũ tandẽ proclamasse, siue diuinitus, siue aliqua
coniectura unceret, ac sibi haberet dũmodo scirent eum,
quem incolumem tantopere cuperet, quãdoq; optimatiũ
partibus (quas secum simul defendissent) exitio futurum.
Nam Casari multos Marios inesse.

prima

Cæsaris pater,
Cæsar quoq;
nũcupabatur:
de cuius mor-
te uide Plin. lib.
7. c. 33.

Diuersi. par-
hoc est Maria-
narum.

Optimates,
inquit Prisc.
in. 5. sunt qui
senatum defen-
dunt.

Prima Caesaris militia. CAP. II.

Sripentia prima in Asia fecit, Marci Thermi præto-
rithyniam missus, defedit apud Nicomedem, non sine rumo-
re prostratæ regi pudicitie: quem rumorem auxit intra
paucos rursus dies, repetita Bithynia per causam exigen-
dæ pecunie, quæ deberetur cuidam libertino clienti suo.
Reliqua militia, secundiore fama fuit: & à Thermo in
expugnata Mitylenarum, ciuica donatus est.
Secunda eius militia, & ipsius ad urbem reditus

CAP. III.

Meruit & sub Seruilio Isaurico in Cilicia, sed bre-
ui tempore. Nam Syllæ morte comperta, simul spe
nouæ dissensionis, quæ per M. Lepidũ mouebatur, Romã
propere redijt, & Lepidi quidẽ societate (quanquam ma-
gnis cõditionibus inuitaretur) abstinuit: cum ingenio eius
diffusus, tũ occasione, quã minorem opinione offenderat.

Accusatio Dolabellæ. CAP. IIII.

Cæterum composita seditione ciuili, Cornelium Do-
labellam consularem, & triumphalem uirum re-
petundarum postulauit: absolutiq; Rhodum secedere
statuit: & ad declinandam inuidiam, & ut per otium,
ac requiem Apollonio Moloni clarissimo tunc dicendi
magistro, operam daret. Huc dum hybernis iam men-
sibus trajicit, circa Pharmacusam insulam à prædoni-
bus captus est: mansitq; apud eos non siue summa indi-
guatione propè XL. dies cum uno medico, & cubicula-
rijs duobus. Nã comites, seruosq; ceteros in initio statim
ad expediendas pecunias, quibus redimeretur, dimiserat.

Numeratis

Fecit stipendia,
pro meruit, si-
ue militauit.

Contubernio,
id est domesticis
coyis, cõmu-
niq; habitatio-
ne.

Ciuica sine ad-
dito subflanti-
uo, ut subaudi-
as corona, quo-
modo & alijs
sape loquuntur

Dolabellæ
duos fuisse no-
mine, cognomi-
ne, & prænomi-
ne, tradit A-
scen. Ped.

Sub Appollo-
nio Cæsar Ci-
ceronis condi-
scipulus fuit.

Dimisit, pro
aliũ aliõ milit.

Piratas iugula-
tos cruci fuisse,
xit Cæsar.

Numeratis deinde l. talentis, expositus in littore non dis-
tulit, quin è uestigio classe deducta, persequeretur ab eun-
tes: ac redactos in potestate, supplicio, quod illis sæpe ni-
natus inter iocum fuerat, afficeret. Vastante regiones pro-
ximas Mithridate, ne desiderare in discrimine sociorum ui-
deretur, ab Rhodo, quod pertenderat, transit in Asiam: au-
xilijq; contractis, & prefesto regis provincia expulso,
nutanteis, ac dubiis ciuitates retinuit in fide.

Tribunatus militum eius, & alia per eum gesta.

C A P. V.

Tribunatu militum (qui primus Romam reuerso per
suffragia populi honor obtigit) autores restitu-
endi tribunitiæ potestatis, cuius usum Sylla diminuerat, eni-
xissimè iuuit. Lucio etiam Cinna uxoris fratri, & qui cõ-
eo ciuili discordia Lepidum secuti, post necem COS. ad

Quid Sylla tri-
bunitis relique-
rit, quid quocq;
ademerit, vide
Cic. lib. de le-
gi. 2. & Liui.
lib. 87.

Sertorium confugerant, rediunt in ciuitatem rogatione
Plotia confecit, habuitq; & ipse super ea re concionem.

Quæstura eius, & alia gesta. C A P. VI.

Quæstor Iuliam amitam, uxoremq; Corneliam defun-
ctas laudauit è more pro Rostris: sed in amitæ qui
de laudatione de eius, ac patris sui utraq; ori-
gine sic refert: Amitæ meæ Iuliæ maternum genus ab regi-
bus ortum, paternum cum dijs immortalibus coniunctum est.

Liui. nō Cæsa.
sed Metelli pō-
tifficis coniugē
à Clodio in fa-
cris Bonæ deq;
adulteratā scri-
psit. Appi non
Pompeij, sed
Calphurniam
stupratam di-
xit.

Nā ab Anco Martio sunt Martij reges, quo nomine fuit
mater: à Venere Iulij, cuius gentis familia est nostra. Est
ergo in genere & sanctitas regum, qui plurimum inter homi-
nes pollent, & ceremonia deorum, quorum ipsi in potesta-
te sunt reges. In Cornelie autem locum Pompeiam duxit
Q. Pompeij filiam, L. Syllæ neptem: cum qua deinde
diuor

diuortium fecit, adulteratam opinatus à Publio Clodio:
quem inter publicas ceremonias penetrasse ad eam nulli
bri ueste tam constans fama erat, ut senatus questionem
de pollutis sacris decreuerit.

Questionem
pro ingratia.

Gemitus Cæsarum apud statuam Magni Alexan-
dri, eiusq; somnium de matris concubitu. C A. VII.

Quæstor ulterior Hispania obuenerit: ubi cum mada
to P. R. iure dicundo conuentus circumiret, Ga-
deisq; uenisset, animaduersa apud Hercules
templū Magni Alexandri imagine, ingemuit: & quasi per-
tesus ignauit suam, quod nihil à se memorabile actum esset
in etate, qua iam Alexander orbem terrarum subegisset,
missionem continuo efflagitauit ad captandas quamprimum
maiorum rerum occasiones. In urbe etiam confusum eum
somnia proximæ noctis (nam uisus erat per quietem ma-
tri stuprum intulisse) coniectores ad amplissimam spem in-
citauerunt, arbitrium orbis terrarum portendi interpre-
tantes: quando mater, quam subiectam sibi uidisset, non
alia esset, quam terra, quæ omnium parens haberetur.

De hoc Hero-
doto vide Sil-
Ital. li. 3. & Phi-
lostr. lib. 4. de
Apostolij uita
De Alex. ima-
gine, deq; hoc
somnia, Plus-
tarcho i Cæs.
uira cū Sucto-
nio non conue-
nit.

Gesta per eum in urbe. C A P. VIII.

Decedens ergo ante tempus, colonias Latinas de pe-
tenda ciuitate agitantes adiit: & ad audendum ali-
quid concitasset, nisi COS. conscriptas in Ciliciam le-
giones paulisper ob id ipsum retinuisset: nec eò secius
maiora mox in urbe molitus est.

Suspicio coniurationis eius cū Crasso, & Sylla.

C A P. IX.

Siquidem ante paucos dies, quam adilitatem iniret, ue-
nit in suspicionem conspirasse cum M. Crasso consu-
lari,

lari, item Publio Sylla, & L. Antronio, post designationē consulatus, ambitus condemnatis, ut principio anni senatum adorirētur, & trucidatis, quos placitum esset, dictaturam Crassus inuaderet, ipse ab eo magister equitū diceretur: constitutaq; ad arbitrium Repub. Sylla, & Antro nio consulatus restitueretur. Meminerunt huius coniurationis Tanusius Gemmus in historia, Marcus Bibulus in edictis, C. Curio pater in orationibus. De hac significare uidetur & Cicero in quadam ad Atticū epistola, referēs Caesarem in consulatu confirmasse regnum, de quo edilis cogitabat. Tanusius adiecit Crassum penitētia, uel metu diem cædi destinatum nō obijisse, & idcirco ne Caesarem quidem signum, quod ab eo dari conuenerat, dedisse. Conuenisse autem Curio ait, ut togam de humero deiceret.

Idem Curio, sed & M. Actorius Naso autores sunt conspīrasse eum etiam cum Cn. Pisonē adolescente: cui ob suspicionē urbane coniurationis prouincia Hispania ultro extra ordinē data sit: pactūq; ut simul fors ille ipse Romæ ad res nouas cōsurgerent per Lambranos, & Tranquillanos, destitutum utriusq; consilium morte Pisonis.

Aedilitas eius, & gesta in ea. CAP. X.

A Edilis, præter comitium, ac forum, basilicasq; etiā Capitolium ornauit porticibus ad tēpus extractis: in quibus abundante rerum copia, pars apparatus exponeretur. Venationes autem, ludosq; & cum collega, & separatim edidit: quo factum est, ut communium quoque impensarū solus gratiam caperet. Nec dissimularet collega eius M. Bibulus euenisse sibi, quod Polluci. Vt enim geminis fratribus aedes in foro constituta, tantum Caesaris uo

ris uocaretur: ita suam, Caesarisq; munificentiam, unius Caesaris dici. Adiecit insuper Caesar etiā gladiatorū munus, sed aliquantō paucioribus, quam destinauerat, paribus. Nam quum multiplici undique familia comparata, inimicos exterruisset, cautum est de numero gladiatorū, quo ne maiorem cuiquam habere Romæ liceret.

Gesta per eum in urbe. CAP. XI.

Conciliato populi fauore, tentauit per partem Tribunorum, ut sibi Aegyptus prouincia plebiscito daretur, nactus extraordinarij imperij occasione, quod Alexandrini regem suum, sociumq; atq; amicū a senatu appellatum expulerat, resq; uulgo improbatur, nec obtinuit, aduersante optimatū factione: quorum autoritatē, ut quibus posset modis, inuicem diminueret, trophæa C. Marij de Iugurtha, deq; Cimbris, atq; Theutonis olim à Sylla dissecta, restituit: atq; in exercenda de sicarijs quaestione, eos quoq; sicariorum numero habuit, qui proscriptione ob relata ciuium Romanorum capita, pecunias ex arario acceperant, quanquā exceptos Cornelij legibus.

De eisdem gestis. CAP. XII.

Subornauit etiam, qui C. Rabirio perduellionis diem diceret: quo præcipuo adiutore, aliquot ante annos Lucij Saturnini seditiosum Tribunatū senatus coercuerat: ac sorte iudex in reum ductus, tam cupidē cōdemnauit, ut ad populū prouocanti nihil æque, ac iudicis acerbitas profuerit.

Pōtificatus maximus Caesaris. CAP. XIII.

Deposita prouincia spe, pontificatum maximū petijt, nō sine profusissima largitione. In qua reputas

500. ac. 20.
gladiatorū paria exhibuit in spectaculo, vt ait Plutar.
Non est in antiquo codice.

Ptolemæus
Auletes Cleopatra pater regno pulsus ab Alexandrinis,

Exerceri que-
stio dicit, cum
veritas per tormenta explora-
tur.

Iudicum fortis
tio quomodo
apud priscos
ferret, vide Af-
con. Ped. in
Verr. interpre-
tat.

Toga olim dari signum solebat in agrestionibus. L. u. Cum toga si- gnū dederō, tū vndiq; turbā inuadice.

Lambrani, Lambrani fluij Gallie citalpinæ accolæ.

magnitudinem aris alieni, quum manē ad comitia descenderet, prædixisse matri osculati fertur, domū se nisi pontificem non reuersurum: atq; ita potentissimos duos comititores, multumq; ætate, ac dignitate antecedentes superavit, ut plura ipse in eorū tribubus suffragia, quam uterque in omnibus tulerit.

Prætura eius, & gesta alia. CAP. XIII.

PRætor creatus, detecta coniuratione Catilinae, senatusq; uniuerso in socios facinoris ultimam statuente poenam, solus municipatim diuidendos, custodiendosq; publicatis bonis censuit. Quin & tantum metum iniecit asperiora suadentibus, identidem ostentans quanta eos in posterū à plebe Romana maneret inuidiā, ut Deciū Syllanum eos desig. non piguerit sententiam suam, quia mutare turpe erat, interpretatione lenire, uelut grauius atq; ipse sensisset excepta: obtinuissetq; adeo transductis ad se iam pluribus, & in his Cicerone consulis fratre, nisi labantem ordinem cōfirmasset M. Catonis oratio. Ac ne sic quidē impedire rē destitit, quoadusq; manus equitum Romanorum, quæ armata præsidij causa circumstant, immoderatus perseueranti necem comminata est: & iam strictos gladios usq; eo intentans, ut sedentem unū proximi deseruerint, uix pauci complexu, togāq; obiecta protexerint. Tunc planē deterritus non modō cessit, sed etiam in reliquum anni tempus curia abstinuit.

Eius gesta in officio prætura. CAP. XV.

Primo prætura die Q. Catulum de refectione Capitolij ad disquisitionem populi uocauit, rogatione promulgata, qua curationē eam in aliū transferebat. Verum

Q. Catulum,
& Seruiliū
Mauricū si,
gnificat.

Ultima poena,
sive ultimū sup
plicium, mors
est.

Vide Plutar.
in Cato, Vtic.

Curionem to
p obiectū Ce
sarē prexille,
auxillē; e
circumstantium
globo, scribit
Plutarch.

rūm impar optimatum conspirationi, quos relicto statim nouorum consuli officio, frequētes, obstinatosq; ad resistendū cōcurrere cernebat, hac quidē actionē deposuit.

Priuatio eius à prætura, & item restitutio.

CAP. XVI.

CAeterum Cæcilio Metello Trib. Ple. turbulentissimas leges aduersus collegarū intercessionē ferenti, autorē, propugnatorēq; se pertinacissimē præstitit, donec ambo administratione Reip. decreto patrum summoueretur. Ac nihilominus permanere in magistratu, & ius dicere ausus, ut cōperit paratos qui ui, ac per arma prohiberēt, dimisis licitoribus, abiectaq; prætexta domū clārefugit, pro conditione temporum quieturus. Multitudinem quoq; biduo post sponte, & ulro confluentem, operamq; sibi in asserēda dignitate tumultuosius pollicentē, cōpescuit. Quod cū præter opinionem euenisset, senatus ob eūdem coetum festinatō coactus, gratias ei per primores uiros egit: accitumq; in curiam, & amplissimis uerbis collaudatum, in integrū restituit, inducto priore decreto.

Actio eius ob coniurationem Catilinae.

CAP. XVII.

Recidit rursus in discrimen aliud, inter socios Catilinae nominatus, & apud Nouiū Nigrū Quæstorē à Lucio Vettio indice, & in senatu à Q. Curio, cui (quod primus consilia coniuratorū detexerat) cōstitutæ erāt publicē præmia. Curius ē Catilina se cognouisse dicebat. Vettiū etiam chirographum eius Catilina datum pollicebatur. Ad uerō Cæsar nullo modo tolerandum existmans, cum implorato Ciceronis testimonio, quædam se

Officiū intel
ligit, quo opti
maces deduce
bant principio
anni noues cō
sules consula
tum ineūtes.

Ambo, Cæ
sar, & Metel
lus.

Inducto, dele
to, abolito, can
cellato.

de cōiuratione ultro ad eum detulisse docuisset, ne Curio præmia darentur, effecit. Vectum pignoribus captis, & direpta supellectile male multatum, ac pro Rosfris in cōiuratione penè discerptum, cōiecit in carcerem. Eodèdè No- uium Quastorem, quòd compellari apud se maiorem po- testatem passus esset.

Vltior Hispania ei sorte data post Præturam.

C A P. XVIII.

Prætura maior est quæstura. Crassus pro Cræf. interuenit sponsione 830. talentorum facta cōtra im- portunos cre- ditores.

EX prætura ulteriorem sortitus Hispaniam, retinen- tes creditores interuentu sponsorum remouit: ac ne- que more, neq; iure antè, quam prouinciæ ordinarentur, profectus est. Incertum, metum ne iudicij, quod priuato pa- rabatur, an quòd maturius socijs implorantibus subueniret: pacatamq; prouincia, pari festinatione, non expectato suc- cessore, ad triumphum simul, consulatumq; decessit. Sed cum edictis iam comitijs ratio eius haberi non posset, nisi priuatus introisset urbem: & ambienti ut legibus solue- retur, multi contradicerent, coactus est triumphum, ne consulatu excluderetur, dimittere.

Consulatus eius cum Bibulo. C A P. XIX.

EDuobus consulatus competitoribus, Lucio Luceio, Marcoq; Bibulo, Luceium sibi adiunxit: pactus ut is, quoniam inferior gratia esset, pecuniâq; polleret, num- mos de suo, communi nomine, per centurias pronüciaret. Qua cognita re, optimates, quos metus ceperat, nihil nõ auferum cum in summo magistratu, concordia, & consen- tente collega, autores Bibulo fuerunt tantundè pollicen- di: ac pleriq; pecunias cõtulerunt, ne Catone quidem ab- nuente eam largitionem è Repu. fieri. Igitur cum Bibulo consul

consul creatus est. Eandè ob causam opera optimatibus data est, ut prouincia futuris c o s s. minimi negotij, id est syluæ, callesq; decernerentur. Qua maximè iniuria in- stinctus, omnibus officijs Cn. Põpeiu affectatus est, offen- sum patribus, quòd Mithridate rege uicto, cuctatibus cõ firmarentur acta sua. Pompeioq; M. Crassum reconcilia- uit, ueterem inimicum ex consulatu, quem summa discor- dia simul gesserant: ac societatem cum utroq; inijt, ne quid ageretur in Repub. quod displicuisset ulli è tribus.

Gesta per eum in consulatu. C A P. XX.

INito honore, primus omnium instituit ut tam sena- tus, quam populi diurna acta conficerentur, & publi- carentur. Antiquum etiam retulit morem, ut quo mense fasces non haberet, accensus ante eum iret, lictores pone- sequerentur. Lege autè agraria promulgata, obnuntian- tem collegam armis foro expulit. Ac postero die in senatu conquestum, nec quoquam reperto, qui super tali conster- natione referre, aut cõferre aliquid auderet, qualia multa sæpe in leuioribus turbis decreta erant, in eam coegit de- sperationem, ut quoad potestate abiret, domo abditus ni- hil aliud, quam per edicta obnuntiaret. Vnus ex eo tẽpo- re omnia in Republica & ad arbitrium administrauit: ut nonnulli urbanorum, quum quid per iocum testandi gra- tia signarent, non Cesare, & Bibulo, sed Iulio, & Cæsa- re c o s s. actum scriberent, bis eundè præponentes, no- mine atq; cognomine: utq; uulgò mox ferrètur hi uersus: Non Bibulo quicquam nuper, sed Cesare factum est: Nam Bibulo fieri consule nil memini.

Campum Stellatam maioribus consecratum, agrumq;

b 4

Campa

Offensus patri- b; p inuisus. Vide Appian. lib. 2. bel. ciuili

Accensus hic ab acciendo di- ctus, qui instar præconis accie- bat in usu cõstis- litis Quiritis ad concionem.

Nihil aliud, pro duntaxat, more Græco, unolep αλλο

Campanum ad subsidia Reipublicæ uectigalem relictum, diuisit extra sortē, ac uiginti millibus ciuū, quibus terni, plures uel liberi essent. Publicanos remissionem petentes, tertia mercedum parte releuauit: ac ne in locatione nouo rū uectigaliū immoderatiū licitarentur, propalam mo-
nit. Cetera item, quæ cuiq; libuissent, dilargitus est con-
tradictē nullo: ac, si conaretur quis, absterrito. M. Cato
nem interpellantem extrahi curia per licitorem, duciq; in
carcerem iussit. Lucio Lucullo liberius resistenti tantum
calumniarum metum iniecit, ut ad genua ultro sibi acci-
deret. Cicerone in iudicio quodam deplorāte temporum
statum, P. Clodium inimicū eius frustra iam pridē à patri-
bus ad plebem transire nitentem, eodem die, horāq; nonā
traduxit. Postremō in uniuersos diuersæ factionis indu-
ctū premijs, ut se de inferēda Pōpeio nece sollicitatū à q̄-
busdā profiteretur, productusq; pro Rostris autores ex
cōpactō nominaret, sed uno, atq; altero frustra, nec sine
susceptione fraudis nominatis, desperans tā præcipitis con-
siliij euentum, interceptisse ueneno indicem creditur.

Libuissent, ut
Nō te hæc pu-
dent.
Dilargiri, pro
diuicri dare.

Traducere, nō
pro diuulgare,
sed i diuerfam
partē ducere.
Vide Appia-
lib. 2. bell. ci-
uil. & Cice-
in Orat. contra
Vatin.

De ordine rō-
gandū sentē-
tiarū uide Gel-
lib. 4. cap. 10.

Calpurniam ducit uxorē, & Iuliam suam Pō-
peio tradit. C A P. XXI.

Ubi idem tempus Calpurniam L. Pisonis filiam, suc-
cessuri sibi in cōsulatu, duxit uxorem, suamq; Iuliam
Cn. Pompeio collocat repudiato priore sponso Serui-
lio Cepione, cuius uel præcipua opera paulo antē Bibulū
impugnauerat. Ac post nouam affinitatē, Pompeium pri-
mū rogare sententiā cœpit, quū Crassum soleret, essetq;
cōsuetudo, ut quem ordinē interrogadi sententias eos.
Calen. Ianuarijs instituisset, eum toto anno conseruaret.

De

De imperio Galliarum ei concessio post consu-
latum. C A P. XXII.

Socero igitur, generoq; suffragantibus, ex omni pro-
uinciarum copia Gallias potissimū elegit, cuius emo-
lumento, & opportunitate idonea sit materia triumpho-
rum: & initio quidem Gallias cisalpinas, Illyrico adie-
cto, lege Vatinia accepit: mox per senatum Comata-
m quoq; ueritis patribus, ne si ipsi negassent, populus &
hanc daret. Quo gaudio elatus nō temperauit, quin pau-
cos post dies frequenter curia iactaret, inuitis, & gementi-
bus aduersarijs adeptum se qua concupisset: prōinde ex-
eo insultaturū omnium capitibus: ac negante quodā per-
contumeliam faciliē hoc ulli femina fore, responderit
quasi alludens, in Assyria quoq; regnasse Semiramim, ma-
gnamq; Asiæ partem Amazonas tenuisse quondam.

Tota Gallia
in tria populo-
rum genera di-
uisa, Comata
dicitur.

Cōtumeliosē
femina appella-
tus est Cæ-
sar, tanquā es-
fecundatus.

Accusatio gestorum consulatus eius.

C A P. XXIII.

Unctus consulatu, C. Memmio, Lucioq; Domitio
Prætoribus, de superioris anni actis referentibus, co-
gnitionem senatui detulit: nec illo suscipiente, triduoq;
per irritas altercationes absumpto, in prouinciam abiit:
& statim Quæstor eius in præiudicium aliquot crimini-
bus arreptus est. Mox, & ipse à L. Antistio Tribuno-
plebis postulatus: appellato demum collegio, obtinuit
(quū Reipublicæ causa abesset) reus ne fieret. Ad secu-
ritatem ergo posterius temporis, in magno negotio habuit,
obligare semper annuos magistratus, & è competitori-
bus non alios adiuuare, aut ad honorem pati peruenire,
quàm qui sibi pepigissent propugnaturus absentia suam:

Appell. dem.
coll. id est, post
quam appellat,
uit ad reliquos
tribunos de eo
dem collegio.

b s cuius

cuius pacti non dubitavit à quibusdam iusiurandum, atq; etiam syngrapham exigere.

De Domitio minante Cæsari: & gestis per eum in Gallia

C A P. XXIII.

Sed quum L. Domitius consulatus candidatus palam sminaretur eos. se effecturum, quod Prætor nequisset, adepturumq; ei exercitus, Crassum, Põpeiumq; in urbem provincie sue Lucam extractos, compulit, ut detrudendi Domitij causa consulatum alterum peterent: perfecitq; utrunque, & ut in quinquennium sibi impe-

rium prorogaretur. Qua fiducia: ad legiones, quas à Re-publica acceperat, alias publico, alias priuato sumptu addidit: unam etiã ex transalpinis cõscriptam, uocabulo quoq; Gallico (Alauda enim appellabatur) quam disciplina, cultuq; Romano institutam, & ornatam, postea uniuersam ciuitate donauit. Nec deinde ulla belli occasione, ne iniusti quidem, ac periculosi abstinuit, tã fœderatis, quam infestis, ac feris gentibus ultro lacepsit, adeo ut senatus quondam legatos ad explorandum statum Galliarum mittendos decreuerit, ac nonnulli dedendum eum hostibus censuerint. Sed prosperè decedentibus rebus, et sepius, & plurimum quam quisquam unquam dierum supplicationes impetrauit.

Alia gesta per eum in Gallia. C A P. XXV.

Esit autem 1 x. annis (quibus in imperio fuit) hæc ferè: Omnem Galliam, quæ à saltu Pyreneo Alpibusq; & monte Gebenna, fluminibus Rheno, & Rhodano continetur, patetq; circumitu ad bis & tria- cics centum millia passuum, præter socias, ac bene meri-

tas ciuitates, in prouincia formam redegit, eiq; in singulos annos stipendij nomen imposuit. Germanos, qui trans Rhenum incolunt, primus Romanorum ponte fabricato aggressus, maximis affecit cladibus. Aggressus & Britannos ignotos antea, superatisq; pecunias, & obsides imperauit. Per tot successus, ter nec amplius, aduersum casum expertus, in Britannia classe ui tepestatis propè abstracta, & in Gallia ad Gergouiam legione fusa, & in Germanorum finibus Titurio, & Arunculeio legatis per insidias cæsis.

Mors matris, filiae, & neptis eius, & alia gesta per eum.

C A P. XXVI.

Eodem temporis spatio, matrem primò, deinde filiam, nec multò post neptem amisit. Interimq; con- sternata P. Clodij Reipublica, quum senatus unum eos. nominand. Pompeiũ fieri censuisset, egit cū Tribunis plebis collegam se Põpeio destinantibus, id potius ad populum ferrent, ut absenti sibi, & quodcumq; imperij tempus expleri cœpisset, petito secūdi cõsulatus daretur: ne ea causa maturius, & imperfecto adhuc bello decederet. Quod ut adeptus est, altiora iam meditans, & spei plenus, nullum largitionis, aut officiorũ in quẽquam genus publicè, priuatimq; omisit. Forum de manubys inchoauit: cuius arca super 4 s. millies cõstitit. Munus populo, epulũq; pronũciauit in filia memoria, quod ante eũ nemo fecit. Quorũ ut quàm maxima expectatio esset, ea quæ ad epulum pertinerent, quamuis macellaris oblocata, etiam domesticatim apparabat. Gladiatores natos, sicubi infestis spectatoribus dimicaret, ui rapiendos, refer

Aurelia Cæs. mater.
Iulia Cæs. filia.
Pompeij vxor.
Neptis Cæs. Iulij filia.

Infestis, passis, uè hic dicitur.

refer

Prorogare imperiũ, est noua rogatio in longiora tempora proferre.

Decedentibus rebus, pro exitibus, siue cunctis.

reseruandosq; mandabat, Tyriones neq; in ludo, neq; per
lanistas, sed in domibus per equites Romanos, ac etiam
per senatores armorū peritos erudiebat, precibus emittens
(quod epistolis eius ostenditur) ut disciplinam singulorū
suscipere, ipsiq; dictata exercentibus darēt. Legionibus
stipendium in perpetuum duplicauit. Frumentum, quoties
copia esset, etiam sine modo, mensuraq; praeuit, ac singu-
la interdum mancipia, et praedia uirum dedit.

Affinitas eius cū Pompeio reuocata, & alia gesta.

CAP. XXVII.

AD retinendam autem Pōpeij necessitudinē, ac uo-
luntatem, Octauiā sororis suae neptē, quae C. Mar-
cello nupta erat, cōditione ei detulit: sibiq; filiam eius in
matrimonium petijt, Fausto Sylla destinatam. Omnibus
uero circa eum, atq; etiam parte magna senatus gratui-
tō, aut leui fœnore obstrictis, ex re quaequodq; ordinum
genere, uel inuitatos, uel spōte ad se cōmeantes uberrimo
cōgiario prosequabatur: libertos insuper, seruosq; cu-
iusq; prout domino, patrono ue gratis quis esset. Tū reo-
rum, aut obaratorum, aut prodigae iuuentutis subsidium
unicū, ac promptissimū erat: nisi quos grauior criminū,
uel inopia, luxuriæ ue uis urgeret, quam ut subueniri pos-
set a se. His planē palam bello ciuili opus esse dicebat.

Amicitia regum, & prouinciarum allata per
eum, cum decreto senatus contra eum factō.

CAP. XXVIII.

Nec minore studio reges, atq; prouincias per terra-
rum orbem alliciebat, alijs captiuorum milia do-
no offerens, alijs citra Senat. Pop. q; autoritatem quō
uellent,

uellent, et quoties uellent, auxilia submittes, superq; Ita-
lia, Galliarumq;, et Hispaniarū, Asiae quoq;, et Graeciae
potentissimas urbes praecipuis operibus exornans: donec
attonitis iam omnibus, et quorsum illa tenderet reputa-
tibus, M. Claudius Marcellus cōs. edicto praefatus de
summa se Reipu. acturū, retulit ad senatū, ut ei succede-
retur ante tempus: quoniā bello cōfecto pax esset, ac di-
mitti deberet uictor exercitus, et ne absentis ratio comi-
tjjs haberetur, quādo na plebiscito Pōpeius postea abro-
gasset. Acciderat autē, ut is legē de iure magistratuū fe-
rens, eo capite, quo a petitione honorū absentes submoue-
bat, ne Caesarem quidē exceperet per obliuionem: ac mox
lege iam in aes incisa, et in arariū cōdita, corrigeret er-
rorē. Nec cōtentus Marcellus prouincias Caesari, et pri-
uilegiū eripere, retulit etiā ut colonis, quos rogatione Va-
tina Nouumtōmū deduxisset, ciuitas adimeretur, quōd
per ambitionem, et ultra praescriptum data esset.

Prouisio Caesaris contra decretum senatus.

CAP. XXIX.

Commotus his Caesar, ac iudicans (quod sepe ex eo
cauditum ferūt) difficilius se principem ciuitatis a
primo ordine in secundum, quam ex secundo in nouissi-
mum detrudi, summa ope restitit, partim per intercesso-
res tribunos, partim per Seruium Sulpitium alterum con-
silem. Insequenti quoq; anno, C. Marcello, qui fratri pa-
trueli suo Marco in consulatu successerat, eadem tenta-
te, collegam eius Aemilium Paulum, Caiumq; Curionem
uiolentissimum tribunorum ingenti mercede defensores
parauit. Sed cū obstinatius omnia agi uideret, et desi-
gnatos

Superq;, pro
praeter, nā le-
gimus in vetu-
tissimo codi-
ce.

Abrogata
lex tolli potes-
tati: lata uero,
& in aes inci-
sa, non,

Et ultra praer-
scr. dat. est. hoc
est, plurib; ho-
minib; quā
publico decre-
to permillum
esset, ciuitas da-
ta esset.

Octauiā haec
soror Augusti
Caes. fuit.

Gratuitō, sine
usura.

A. contulit
contes

Beneficiū populi, priuilegiū, sine plebitū scitū itelligit, quo obtinuerat a pop. Ro. Cæsar, vt sui absentis ratio haberetur in petitione cōsularis.

gnatos etiam c o s s, è parte diuersa, senatum literis deprecatus est, ne sibi beneficium populi admiraretur: aut ut ceteri quoq; imperatores ab exercitibus discederent, confusus (ut putat) facilius se simul ad quæ libuisset ueteranos conuocaturum, quam Pōpeium novos milites. Cum aduersarijs autem pepigit, ut dimissis octo legionibus, transalpinaq; Gallia, duæ sibi legiones, & cisalpina prouincia, uel etiam una legio cum Illyrico concederetur, equoad c o s. fieret.

Causa ciuiliū bellorū Cæsaris. CAP. XXX.

Verum neq; senatu interueniēte, & aduersarijs negantibus ullam se de Repub. facturos pactiōnem, transiit in citeriorem Gallia: conuentibusq; peractis, Rauenne substitit, bello uindicaturus, siquid de Tribunis plebis intercedentibus pro se, grauius à senatu constitutum esset. Et prætextum quidem illi ciuiliū armorum hoc fuit. Causas autem alias fuisse opinantur. Cui Pompeius ita dixit abbat, quod neq; opera cōsummāre, quæ instituerat, neq; populi expectatiōnem, quā de aduentu suo fecerat, priuatis opibus explere posset, turbare omnia, ac permiscere uoluisse. Alij timuisse dicūt, ne corū, quæ primo cōsulatu aduersus auspicia, legesq; & intercessiones gessisset, rationem reddere cogeretur: quum M. Cato identidem, nec sine iureiurando, denūtiaret delaturum se nomen eius, simulac primū exercitū dimississet: quumq; uulgò fore prædicarent, ut si priuatus redisset, Milonis exēplo circūpositis armatis causam apud iudices diceret. Quod probabilius facit Asinius Pollio, Pharsalica acie cæsos, profligatosq; aduersarios prospicientē, hæc eū ad

De Milonia, no iudicio vi de Cic. Afec. Ped. et Appia.

uerbū dixisse referens: Hæc uoluerunt: tantis rebus gestis, C. Cæsar condemnatus essem, nisi ab exercitu auxiliū petissem. Quidā putat captū imperij cōsuetudine, *pen xaliās, pēlatia, sitatisq; suis & inimicorum uiribus, usum occasione rapiendæ dominationis, quā atate prima cōcupisset. Quod existimasse uidebatur & Cicero, scribens de officijs tertio libro, semper Cæsarem in ore habuisse eos in Phœnisijs

Εὐριπίδης ἄδων ἔχον, τὴν ἀγῶνιν ὅτι πρὸς Κάλκισον ἄδων ἔχον, τὴν ἀγῶνιν ὅτι πρὸς Κάλκισον ἄδων ἔχον, τὴν ἀγῶνιν ὅτι πρὸς Κάλκισον ἄδων ἔχον.

Euripidis uersus, quos sic ipse conuertit, Nam si uiolandum est ius, imperij gratia Violandum est: alijs rebus pietatem colas. Progressus eius à Rauenna in Rubiconem.

CAP. XXXI.

Quum ergo sublatā Tribunorum intercessiōnem, ipsosq; urbe cessisse nūtiatū est, præmissis cōfessim clam cohortibus, ne qua suspitio, moueretur, et spectaculo publico per dissimulationē interfuit, & for mā qua ludū gladiatorium erat edificaturus, cōsiderauit, & ex cōsuetudine conuiuio se frequenti dedit. Dēi post solis occasum, mulis è proximo pistrino ad uehiculū iunctis, occultissimū er modico comitatu ingressus est: & quum luminibus extinctis decessisset uia, diu errabūdus, tandem ad lucem duce reperto, per angustissimos trames pedibus euasit: consecutusq; cohortes ad Rubiconem flumen, qui prouinciæ eius finis erat, paulum constitit, ac reputans quantum moliretur, conuersus ad proximos, Etiam nunc (inquit) regredi possumus: quod si ponticulum transferimus, omnia armis agenda erunt.

Erst amē Ra uenna, vbi locus educādis, erudiciāsq; gladiatorib' erat maxime idone': vt ait Strabo, lib. 5.

Ostentum

Ostentum factum apud Rubiconem Cæsari dubitanti.

C A P. XXXII.

Cunctanti ostentum tale factum est: Quidam eximia magnitudine, & forma in proximo sedens repente apparuit arundine canens: ad quem audiendum, quum præter pastores, plurimi etiam ex stationibus milites concurrissent, interq; eos & aeneatores, rapta ab uno tuba profiliuit ad flumen: & ingenti spiritu classicum exorsus pertendit ad alteram ripam. Tunc Cæsar, Eatur (inquit) quò deorum ostenta, & inimicorum iniquitas uocat: laeta est alea, inquit.

Transitus Rubiconis, & eius concio.

C A P. XXXIII.

Atque ita traiecto exercitu, adhibitis Tribu. Pleb. qui pulsi superuenerant, pro concione fidem militum flens, ac ueste à pectore discissa, inuocauit. Existimatur etiam equestres census pollicitus singulis, quod accidit opinione falsa. Nam cum in alloquedo, exhortadoq; sepius digitum leuæ manus ostentans, adfirmaret se ad satisfaciendum omnibus, per quos dignitatē suā defensurus esset, anulum quoq; æquo animo detracturū sibi, extrema concio, cui facilius erat uidere cōcionantē, quàm audire, pro dicto accepit, quod uisu suspicabatur, promissumq; ius anulorum cum millibus cccc. fama distulit.

Aduentus eius in urbem, & alia gesta.

C A P. XXXIIII.

Ordo, & summa rerum, quas deinceps gessit, sic se habent: Picenum, Umbriam, Hetruriam occupauit: & L. Domitio, qui per tumultum successor ei nominatus,

Ab uno, pro à quodam.

Petronius Ar. biter ait Cæs. dixisse, Iudice fortuna cadat alea.

In teuce man⁹ digito, qui mi nimo est proximus, veteres anulum gerebāt. Vide Gel. lib. 10. cap. 10.

natus, Corfinium presidio tenebat, in deditionē redacto, Hoc Lucanus atq; dimisso, secundum superum mare Brundisium tetendit, quò coss. Pompeiusq; confugerant, quàm primum transfretaturi: hos frustra per omnes moras exitu prohibere conatus, Romam iter cōuertit. Appellatisq; de Reip. App. q; de re, pub. pat. idest, vocatis in curiam propter negotium publici, illisq; comiter nomina- tisi.

patribus, ualidissimas Pompeij copias, quæ sub tribus legatis M. Petreio, et L. Afranio, & M. Varrone in Hispania erant, inuasit, professus antè inter suos, ire se ad exercitum sine duce, & inde reuersurum ad ducem sine exercitu. Et quanquam obsidione Massilie, quæ sibi in itinere portas clauserat, summamq; frumentariæ rei penuria retardante, breui tamen omnia subegit.

Victoria eius contra Pompeium, Ptolemaum, & quosdam alios.

C A P. XXXV.

Vide Lucan. lib. 8.

Hinc urbe repetita, in Macedoniam transgressus, Pompeium per quatuor penè menseis maximis obsessum operibus, ad extremum Pharsalico prælio fudit: & fugientem Alexandriam persecutus, ut occisum deprehendit, cum Ptolemao rege, à quo sibi quoque insidias tendi uidebat, bellum sanè difficillimum gessit: neq; loco, neq; tempore æquo, sed hyeme anni, & intra mœnia copiosissimi, ac solertissimi hostis, inops ipse rerū omnium, atq; imparatus. Regnum Aegypti uictor Cleopatra, fratrisq; eius minori permisit: ueritus prouinciam facere, ne quandoque uiolentiores presidem nacta, nouarum rerum materia esset. Ab Alexandria in Syriam, & inde Pontum transit, urgentibus de Pharnace nuntijs: quem Mithridatis Magni filium, ac tunc occasione temporū bel- lantem, iamq; multiplici successu præferocē, intra quinque quam

(quam adfuerat) diē, quatuor, quibus in cōspectū uenit, horis, una profligauit acie, crebrō cōmemorās Pōpeij se- licitatē, cui præcipua militiæ laus de tam imbelli genere hostiū cōtigisset. Dehinc Scipionē, ac lubā reliquias par-
 titū ī Africa resuētēs deuicit, Pōpeij liberos ī Hispania.

Vide Plutar-
 in Cæs. vita.

Eius, & legatorum suorum clades.

C A P. XXXVI.

OMnibus ciuilibus bellis nullam cladē, nisi per lega-
 tos suos passus est: quorum C. Curio in Africa pe-
 rijt, C. Antonius in Illyrico in aduersariorum deuenit po-
 testatem, P. Dolabella classē in eodem Illyrico, Cn. Do-
 mitius Caluimus in Ponto exercitum amiserūt. Ipse pro-
 sperissime semper, ac ne ancipiti quidem unquam fortuna,
 præterquam bis dimicauit. Semel ad Dyrrhachū, ubi pul-
 sus, nō instante Pompeio, negauit eum uincere scire. Ite-
 rum in Hispania ultimo prælio, cū desperatis rebus etiā
 de consciscendā nece cogitauit.

Triumphī Cæsaris. C A P. XXXVII.

Confectis bellis, quinq̄ies triūphauit, post deuictū
 Scipionem quater eodem mense, sed interiectis die-
 bus, & rursus semel post superatos Pompeij liberos. Pri-
 mum & excellentissimum triumphum egit Gallicum, se-
 quentem Alexandrinum, deinde Ponticū, huic proximū
 Africanum, nouissimum Hispaniensem, diuerso quenque
 apparatu, & instrumento. Gallici triumphī die uelabrū
 præteruehens, penē curru excussus est, axe defracto. A
 scenditq̄ Capitolium ad lumina, quadraginta elephā-
 tis dextra, atq̄ sinistra* lychnuchos gestantibus. Pōtico
 triumpho inter pompe ferula trium uerborum præculit
 titulum

Cn. & Sex. Pō
 peij liberi: Cn.
 à Cæsarianis
 interfecti fuit,
 Sex. euasit, qui
 postea bella
 gessit aduer-
 sus Octauium
 Cæs.
 *Lychnuchos
 legēdū ex uetu-
 stissimo codi-
 ce. suntq̄ hi, q̄
 portāt lucer-
 nas, qui quidē
 ab elephātis ge-
 Babantur.

titulum, Veni, Vidi, Vici, non acta belli significantem, si-
 cut cæteris, sed celeriter confecti notam.

De præmijs veteranis, & liberalitate populo per
 eum exhibitis. C A P. XXXVIII.

VEteranis legionibus præde nomine in pedes sine-
 gulos super bina n s. quæ initio ciuilibus tumultus
 numerauerat: in equites uicena quaterna millia nummūm
 dedit. Assignauit & agros, sed non continuos, ne quis
 possessorum expelleretur. Populo præter frumenti denos
 modios, ac totidem olei libras, trecenos quoque nummos,
 quos pollicitus olim erat, uiritim diuisit: & hoc amplius,
 centenos pro mora.* Annuam etiam habitationem Rome
 usque ad bina millia nummūm, in Italia non ultra quin-
 genos sestertios remisit. Adiecit epulū, ac uiscerationem,
 & post Hispaniensem uictoriā duo prandia. Nam quum
 prius parcē, neque pro liberalitate sua præbitum iudica-
 ret, quinto post die aliud largissimum præbuit.

24000

Varia spectacula per eū edita. C A P. XXXIX.

Edidit spectacula uarij generis: munus gladiatorū:
 ludos etiā regionatim urbe tota, & quæ per omnū
 linguarū histriones. Item Circēses, athletas, naumachiā.
 Munere in foro depugnauit Furius Leptinus stirpe præ-
 toria, & A. Calpenus Senator quōdam, actorq̄, causarū.
 Pyrrhicam saltauerūt Asia, Bithyniæq̄; principū liberi.
 Ludis Decius Laberius eques Romanus mimū suū egit:
 donatusq̄ est quingentis sestertijs, & anulo aureo. Ses-
 sum in XIII. ex scena per solium orchestram transijt.
 Circensibus, spatio Circi ab utraque parte producto, &
 in gyrum curipo addito, quadrigas, bigasq̄, & equos
 desult

* Ex his Suet-
 to, uerbis ap-
 pare, q̄ ciues
 non essent, Ro-
 mæq̄, aut reli-
 qua Italia ner-
 gotiaretur, so-
 litos certū rei-
 pu. pendere ve-
 stigal, seu pen-
 sionem.

De Decio La-
 berio uide Ma-
 crob. lib. 2. Sa-
 tur. c. 7.

Troia, ludicri spectaculū quale sit, docet Verg. Aen. 5. desultorios agitaerunt nobilissimi iuuenes. Troiam lufit turma duplex, maiorum, minorumq; puerorum. Venationes editæ per dies quinque, ac nouissimè pugna diuisa in duas acies, quingenis peditibus, elephantis uicenis, triceanis equitibus hinc & inde cōmissis. Nā quò latius dimicaretur, sublata metæ, inq; earū locum bina castra ex aduerso constituta erant. Athletæ, stadio ad tempus extructo, in regione Martij campi certauerunt per triduum. Nauali prælio in morem cochleæ de fesso lacu, biremes, ac trirèmes, quadrirèmesq; Tyriæ, & Aegyptiæ classes, magno pugnatōrū numero conflixerunt. Ad quæ omnia spectacula tantū undique confluit hominū, ut pleriq; aduenæ aut inter uicos, aut inter uias tabernaculis positus manerent: ac sæpe præ turba elisi, exanimatiq; sint plurimi, & in his duo senatores.

Ordinatio anni, & fastorum dierū per eū facta.

CAP. XL.

Conuersus hinc ad ordinandum Reip. statum, fastos correxerat, iam pridem uitio Pōtisticū per intercalandū licentiam adeò turbatos, ut neq; mensium seriæ æstati, neque uindemiarum autumnō competere. Annūq; ad cursum solis accommodauit, ut trecentorum sexaginta quinque dierū esset: & intercalario mense sublato, unus dies quarto quoque anno intercalaretur. Quò autem magis in posterum è Calendis Ianuarijs nobis temporum ratio cōgrueret, inter Nouembrem, ac Decembrem mensē interiecit duos alios: fuitq; is annus, quo hæc constituebantur, x v. mensium, cū intercalario, qui ex consuetudine in eum annum inciderat.

Senatus

Senatus, ac officiorum supplementum, & ordinatio.

CAP. XLII.

Senatum suppleuit, Patritios allegit: Prætorū, Aedilium, Quæstorū, minorum etiam magistratum numerū ampliavit: nudatos opere censorio, aut sententiā iudicum de ambitu cōdemnatos restituit. Comitia cū populo partitus est, ut exceptis cōsultatus competitoribus, de cætero numero candidatorū, pro parte dimidia, quos populus uellet, pronūtiarentur: pro parte altera, quos ipse dedisset. Et e debat per libellos* circū tribus missos scriptura breui: Caesar Dictator illi tribui. Commēdo uobis illū, & illū, ut uestro suffragio suā dignitatē teneat. Admisit ad honores & proscriptorū liberos. Iudicia ad duo genera iudiciū redēgit, equestris ordinis, ac senatorij. Tribunos ærarios, quod erat tertium, sustulit. Recensum populū, nec more, nec loco solito, sed uicatim per domos insularū egit, atq; ex uiginti trecētisq; millibus accipientium frumentū è publico, ad centum quinquaginta retraxit. Ac ne qui noui cæteris reuersionis causa moueri quādoq; possent, instituit, quot annis in demortuorum locū ex his qui recensiti non essent, sub sortitio à Præatore fieret.

Sanctiones per eū editæ.

CAP. XLIII.

Octoginta autem ciuū millibus in transmarinas colonias distributis, ut exhaustæ quoq; urbis frequentia suppeteret, sanxit, ne quis ciuis maior annis uiginti, minor uel decem, qui sacramento nō teneretur, plus triennio continuo Italia abesset: neu quis Senatoris filius, nisi contubernalis, aut comes magistratus, peregrè proficisceretur: ne uel hi qui pecuariam facerent, minus tertia parte

c 3 pube

relet, mē
incipit, his
in his

In mo. coch.
def. la. quod in
imo angustior,
in summo pa
tentior cilet.

Cæs. astrologie periculis fuit, qui numerū siderū Latine pscriptis, ut ait Iulius Firmicus. De anni correctione, & ordinatione uide Macrob. lib. 1. Satur. c. 13. & 14. & Pli. lib. 18. c. 23.

Qui sint minores, maioresue magistratus, uide Gell. lib. 13. c. 14. Opere censorio pro functione censuræ.

* Alias, cuiq; tribui.

Tribuni, ærarij, ut ait Peditian. erant, qui publicæ pecuniæ quæstorū numerabant.

Sub sortitio, pro suffectio.

Sacramento, militari itellige, quod in annū x. extēdebat, ut tradit Plu.

puberum ingenuorum inter pastores haberent. Omnesq; medicinam Romæ professos, & liberalium artium doctores, quò libentius & ipsi urbem incolerent, & ceteri ap-
 peteret, ciuitate donauit. De pecunijs mutuis, disiecta no-
 uarum tabularum expectatione (quæ crebro mouebatur) decreuit tandè, ut debitores creditoribus satisfaceret, per estimationem possessionum, quanti quasq; ante ciuile bellum cõparassent: deducta summa aris alieni, si quid usuræ nomine numeratum, aut perscriptum fuisset: qua cõditione quarta pars ferè crediti deperibat. Cũsta collegia, præter antiquitus cõstituta, detraxit. Pœnas facinorũ auxit: & quum locupletes eò facilius scelere se obligaret, quòd intactis patrimonijs exulabant, parricidas (ut Cicero scribit) bonis omnibus, reliquos dimidia parte multauit.

Labor eius in iure dicèdo, & leges per eũ editæ.

CAP. XLIII.

Ivs laboriosissimè, ac seuerissimè dixit. Repetundarum conuictos etiam ordine senatorio mouit. Diremit nuptias Prætorij uiri, qui digressam à marito post biduũ statim duxerat, quãuis sine probri suspitione. Peregrinarum mercium portoria instituit. Lecticarum usum, item cõchylia & uestis, & margaritarum, nisi certis personis, & etatibus, perq; certos dies, ademit. Legem præcipuè sumptuariã exercuit, dispositis circa macellum custodibus, qui obsonia cõtra uetitũ retineret, deportarentq; ad se, submissis nõnunquam licitoribus, atq; militibus, qui si qua custodes se fessisset, iam apposita è triclino auferrèt.

Festinatatio eius in ornanda urbe, & imperio ampliando.

CAP. XLIIII.

Nam de

Nam de ornanda, instruendaq; urbe, item de tuèdo, ampliandq; imperio plura, ac maiora in dies destina-
 nabat. In primis Martis templũ, quantum nusquam esset extruere, repleto, & cõplanato lacu, in quo Naumachia spectaculum ediderat, theatrumq; summæ magnitudinis Tarpeio monti accubas. Ius ciuile ad certũ modum redigere, atq; ex immensa, diffusaq; legũ copia, optima quasq; & necessaria in paucissimos cõferre libros. Bibliothecas Græcas, & Latinas, quas maximas posset, publicare, data M. Varroni cura cõparandarũ, ac dirigendarũ. Siccare Pontinas paludes: emittere Fuscini lacu uiam munire, à mari supero per Apennini dorsum ad Tyberim usque: perfodere Isthmum. Dacos, qui se in Pontũ, & Thraciã effuderant, coercere: mox Parthis inferre bellum per Armeniam minorem, nec nisi antè expertos aggredi prælio. Talia agentem, atq; meditantem mors præuenit: de qua prius, quàm dicã, ea quæ ad formam, & habitum, & cultum, & mores, nec minus quæ ad ciuilia, & bellica eius studia pertineant, non alienum erit summatim exponere.

Statura, & cultus corporis eius. CAP. XLV.

Fuisse traditur excelsa statura, colore cãdido, teretibus membris, ore paulò pleniore, nigris, uegetisq; oculis, uale tudine prospera: nisi quòd tempore extremo repente animo linquit, atque etiã per somnium exterreri solebat. Comitiali quoque morbo bis inter res gerendas correptus est. Circa corporis curam morosior, ut non solo clarissimos viros laborasse, iteris produũt, ut quidã exprobrauerunt. Caluitij uerò deformitatẽ intus: est. Vide Crinitum de Hon. quissimè ferre, obrectatorũ sepe iocis obnoxia exper-
 dit. II. 25. c. 1.

C 4

tus: ideoq;

Nolebat Cæsar Italiam seruis repleri. Nouæ tabulæ dicuntur, quãdo debitoribus creditas cũ uisuris pecunijs soluere non coguntur creditoribus, & abolitio prioribus debitis nouæ tabulæ constituntur. Probrum, modò stupri, sine adulterij,

et Digressa dicitur, quæ diuorium cum marito fecit.

Primus omnium Aristoteles, ut ait Strabo lib. 13. libros congreuuit, & Aegypti reges bibliothecæ ordinem docuit.

Laurea corona
na Cæs. Calu-
tis occubatur.

ideoq; & deficientē capillū reuocare à uertice assueuerat: & ex omnibus decretit sibi à senatu populoq; honoribus, nō aliud aut reposit, aut usurpauit libentius, quā eius laurea coronæ perpetuò gestādæ. Etiā cultu notabilē ferūt. Vsum enim lato clauo ad manus fimbriato, nec ut unquā aliter, quā super eū cingeretur, & quidē fluxiore cinctura: unde emanasse Syllæ dictū constat, optimates sepius admonētis, ut male præcinctū puerum cauerēt.

Habitatio eius, & structura villarum eius.

C A P. XLVI.

Lucum prope
Arictiam, quē
Græci Artemi-
sum Dianæ sa-
crum, Latini
Nemorensē di-
xerunt.

Habitauit primò in Suburra modicis ædibus: post autē Pōtificatū maximū, in sacra uia domo publica. Mūditiarū, lautitiarūq; studiosissimū multi prodiderūt. Villam in Nemorensi à fundamētis inchoatam, magnoq; sumptu absolutā, quia nō tota ad animū ei responderat, totā diruisse, quanquā tenuē adhuc, & oberratū: in expeditionibuste sellata, & sectilia pauimēta circūtulisse. Cupiditas eius circa gemmas, margaritas, & signa operis antiqui.

C A P. XLVII.

De margaritis
Britannicis vi-
de Plin., lib. 9,
cap. 55.
Cōparare, pro
tinet.

Britanniam petisse spe margaritarum, quarum amplitudinem conferentem, interdum sua manu exegisse pondus. Gemmas, torcumata, signa, tabulas operis antiqui semper animosissime comparasse: seruitia recentiora, politioraq; immenso pretio, & cuius ipsum etiam pueret, sic ut rationibus uetaret inferri.

De conuiujs, & domestica disciplinā, suorum.

C A P. XLVIII.

Conuiuatum assiduē per prouincias duobus triclinijs: uno quo sagati, palliatiue, altero quo togati

CLXX

cū illis prioribus prouinciarum discumberent. Domesticeam disciplinam in paruis, ac maioribus rebus diligenter aded, seuerq; rexit, ut pistorem alium, quā sibi, panem conuiujs subijcientem, compedibus unxerit: libertū gratissimum, ob adulteratam equitis Romani uxorem (quam uis nullo querente) capitali pœna affecerit.

Adulterata,
pro adulterio
stuprata.

Pudicitia eius prostrata apud Nicomedem regē.

C A P. XLIX.

Pudicitia eius famam, nihil quidem præter Nicomedis contubernium læsit, graui tamen, & perenni opprobrio, & ad omnium conuitia exposito. Omittō Calui Licinij notissimos uersus:

Bithynia quicquid,

Et pedicator Cæsaris unquam habuit.

Prætereo actiones Dolabella, & Curionis patris: in quibus eū Dolabella pellicē reginæ, spōdam interiorē reginæ lecticæ: ac Curio stabulum Nicomedis, & Bithynicū fornicem dicunt. Missa etiā facio edicta Bibuli, quibus prescripsit collegam suum, Bithynicam reginam, eiq; regem antea fuisse cordi, nūc esse regnum. Quo tempore, ut M. Brutus refert, Octavius etiam quidā, ualetudine mētis liberius dicax, euentu maximo quū Pompeium regem appellasset, ipsum reginā salutauit. Sed C. Memmius etiā ad cyathum, & unum Nicomedi stetit obiect cū reliquis exoletis, pleno conuiuio, accubātibus nōn illis urbicis negotiatoribus, quorum refert nomina. Cicero uerò nō contentus in quibusdam epistolis scripsisse, à satellitibus eū in cubiculū regium eductum, in aureo lecto, ueste purpurea decubuisse, floremq; ætatis à Venere orti in Bithynia

Solet cōcubina
aut cōcubina
in parte
interiore lecti,
atq; lecticæ
cubare, in parte
uero exteriorē
ipse uir: idē
Cæs. Dolabel.
spōdā inter
&c. appellauit.

C 5 cont

Moris fuit apud Romanos, ut milites in imperatore triumphantem iocos militares ipse diceret. *contaminatum: quodam etiam in senatu defendenti enixe causam filiae Nicomedis, beneficiaq; regis in se comemoranti. Remoue (inquit) isthæc oro, quado notu est, & qd ille tibi, & quid illi tu dederis. Gallico deniq; triumpho milites eius inter cætera carmina, qualia currû prosequentes ioculariter canût, etiam uulgatissimum illud pronuntiauerunt, Gallias Cæsar subegit, Nicomedes Cæsarem: Ecce Cæsar nunc triumphat, qui subegit Gallias, Nicomedes non triumphat, qui subegit Cæsarem.*

Luxuria & libido eiusdem. C A P. L.

Pronum, & sumptuosum in libidines fuisse cõstans opinio est, plurimasq; & illustres sceminas corrupisset, in quibus Posthumiã Seruij Sulpitij, Loliã Auli Gabinij, Tertullam M. Crassi, etiam Cn. Pompeij Mutiam. Nam certè Pompeio & à Curionibus patre, & filio, & à multis exprobratum est, quòd cuius causa post tres liberos exegisset uxorem, & quem gemens Aegyptum appellare consuesset, eius postea filia potentia cupiditate in matrimonium recepisset. Sed ante alias dilexit M. Bruti matrem Seruiliam: cui & proximo suo cõsulatu sexagies n s. margarita mercatus est: & bello ciuili super alias nationes, amplissima prædia ex auctionibus hæc & minimo addixit. Quum quidem plerisq; utilitatem miratibus, facetissimè Cicero, quò melius (inquit) emptu sciatis, Tertiam deducta est. Existimabatur enim Seruilia, etiam filiam suam Tertiam Cæsari conciliare.

Luxuria eius in prouinciales matronas. C A. LI.

Ne prouincialibus quidè matrimonijs abstinuisset, uel hoc disticho apparet, iactato æquè à militibus per

per Gallicum triumphum:

Vrbani seruate uxores, mæchum caluum adducimus.
Auro in Gallia stuprum emisti: hic sumpsiisti mutuum.

Luxuria eius in varias reginas. C A P. LII.

Dilexit & reginas, inter quas Eunoën Maurã Boudigdis uxore: cui, maritoq; eius plurima, & immensa tribuit, ut Naso scripsit: sed maxime Cleopatram: cum qua & conuiuia in prima lucem sæpe protraxit, & eadem naue Thalamego penè Æthiopia tenus Aegyptu pernetrauit, nisi exercitus sequi recusasset. Quam deniq; accitavit in urbem, nõ nisi maximis honoribus, præmijsq; auctam remisit, filiumq; natu appellare nomine suo passus est. Quem quidè nonnulli Græcorum similem quoq; Cæsaris & formæ, & incessu tradiderunt. M. Antonius agnitum etiam ab eo, senatui affirmavit: quæ scire C. Martiu & C. Oppiu, reliquosq; Cæsaris amicos: quorum C. Oppius, quasi plane defensione, ac patrociniõ res egeret, librum edidit, nõ esse Cæsaris filium, què Cleopatra dicat. Helius Cinna Trib. Ple. plerisq; confessus est habuisse se scriptam, paratamq; legem, quam Cæsar ferre iussisset, quum ipse abesset, uti uxores liberorũ querendorũ causa, quas, & quot ducere uellent, liceret. Ac ne cui dubiu omnino sit, & impudicitia eum, & adulteriorũ flagrasse infamia, Curio pater quadam eum oratione omnium mulierum uirũ, & omnium uirorum mulierem appellat.

Parfimonia eius in cibo, & potu. C A. LIII.

Vni parcissimum, ne inimici quidem negauerunt. Verbum M. Catonis est: Vnum ex omnibus Cæsarem, ad euertendam Remp. sobrium accessisse. Nam circa uita

Ex nimio coltu caluitu pro uenire scribit Aristot. lib. 3. de genera. Hic sup. mu. Nã Romæ Cæsari par pari repensum est: ei enim vxor à Clodio adulterata fuit.

Cleopatra filium suu Cæsariõnem appellauit, ueluti à Cæsare nomine deriuato.

sum

Indifferēs, pro eo, qui non discernit, aut curat. Plutarch. in Cæs. vita vniuentū appellauit, quod hic Suetoni⁹ oleū conditum.

etum C. Oppius adeo indifferētem docet, ut quondam ab hospite cōditū oleum, pro viridi appositum, aspernantibus ceteris, solum etiā largius dicat appetisse, ne hospite aut negligentia, aut rusticitatis uideretur arguere.

Rapacitas eius. CAP. LIIII.

Abstinētiam neq; in imperijs, neq; in magistratibus præstitit. Vt enim quidam monumentis suis testati sunt, in Hispania à proconsule, & à socijs pecunias accepit emendicatas in auxilium æris alieni; & Lusitanorum quædam oppida, quâquam nec imperata detrectarēt, & aduenienti portas patefaceret, diripuit hostiliter. In Galia sana, templaq; deum donis referta expilauit: urbes diruit sepius ob prædam, quàm ob delictum: unde factum, ut auro abundaret, ternisq; millibus nummūm in libras promerciale per Italiam, prouinciasq; diuenderet. In primo consulatu tria millia pondo auri furatus è Capitolio, tantundē inaurati æris reposuit. Societates, ac regna prætio dedit: ut qui uni Ptolemæo propè sex millia talentorū suo, Pōpeijsq; nomine abstulerit, postea uerò euidentissimis rapinis, ac sacrilegijs, & onera bellorum ciuiliū, & triumphorum, ac munerum sustinuit impendia.

Eloquentia, & ars oratoria eiusdem. CA. LV.

Eloquentia militari, qua re aut æquauit præstātissimorum gloriā, aut excessit, post accusationē Dolæ, belle haud dubiè principibus patronis annumeratus est. Certè Cicero ad Brutum oratores enumerās, negat se uideri cui Cæsar debeat cedere: aitq; eum elegantem, splendidam quoq; ac etiā magnificam, ac generosam quodammodo rationem dicendi tenere: & ad Cornelium Nepo-

tem de eodem ita scripsit: Quid? oratorū quē huic anteponens eorum, qui nihil aliud egerunt? Quis sententijs aut acutior, aut crebrior? Quis uerbis aut ornator, aut elegantior? Genus eloquentiæ duntaxat adolescens adhuc Strabonis Cæsaris secutus uidetur: cuius etiā ex oratione, quæ inscribitur pro Sardis, ad uerbū nōnulla trāstulit in diuinationē suā. Pronūtiasse autē dicitur uoce acuta, addēti motu, gestuq; non sine uenustate. Orationes aliquas reliquit, inter quas temerè quædā ferūtur pro Q. Metello: quā nō immeritò Augustus existimat magis ab actuarijs exceptam, male subsequētibus uerba dicētis, quàm ab ipso editā. Nā in quibusdā exemplaribus inuenio, ne inscriptā quidē pro Metello, sed quā scripsit Metello, quū ex persona Cæsaris sermo sit Metellū, seq; aduersus cōmunium obtrektorū criminatiōes purgātis. Apud milites quoq; in Hispania, idē Augustus orationē esse uix ipsius putat, quæ tamē duplex fertur: una quasi priore habita prælio: altera posteriore, quo A. Sinius Pollio, ne tēpus quidē cōcionandi habuisse cum dicit, subita hostium incurfione.

Libri, commentaria, & epistola per eum editæ.

CAP. LVI.

Reliquit & rerum suarum commentarios, Gallici, ciuilijsq; belli Pompeiani. Nam Alexandrini, Africiq; & Hispaniēsis, incertus autor est. Alij enim Oppiū putant, alij Hirtium: qui etiam Gallici belli nouissimū, imperfectum que librum suppleuerit. De commentarijs Cæsaris Cicero in eodem libro, sic refert: Commentarios scripsit ualde quidem probandos: nudi sunt, recti, & uenusti, omni ornatu orationis, tanquam ueste detracta: sed dum

Strabo Cæsar orator fuit, quem pro testimonio citat Priscian, li. 5. & c.

Actuarij, ab actis, actionibusq; deforis hendis uelocit stylo, quæ deinde recitanti: furcæ; tanq; notati,

In eo lib. 6. ad Brutum,

Templa quæ dicatur, vide Gell. lib. 14. c. 10.

Cæsar Dolæ bellam repetitū darum accusauit: vide supra p. 4.

NE religione quidē ulla à quoquam incepto abster-
nitus unquam, uel retardatus est. Quum immolati
aufugisset hostia, profectiōnem aduersus Scipionē, & Iu-
bam non distulit. Prolapsus etiam in egressu nauis uerso
ad melius omine, Tenet te (inquit) Africa. Ad eludēdas
autem uaticinationes, quibus felix & inuictū in ea pro-
uincia fataliter Scipionū nomē ferebatur, despectissimū
quendā ex Corneliorū genere, cui ad opprobrium uitæ,
Salutis cognomen erat, secum in castris habuit.

Præliorum assumptio locis, & temporibus inopi-
natis etiam apud suos. C A P. LX.

PRælia non tantum destinato, sed ex occasione sume-
bat, ac sæpe ab iuere statim, interdū spurcissimis
tempestatibus, quū minime quis moturū putaret; nec nisi
tempore extremo ad dimicandū cūctatior factus est, quò
sæpius uicisset, hoc minus experiendos casus opinans, ni-
hilq; se tantū acquisiturū uictoria, quātū auferre calamita-
tas posset. Nullū unquam hostem fudit, quem non castris

quoq; exueret, ita nullū spatiū perterritis dabat. Ancipiti
prælio equos dimittebat, & in primis suū, quò maior
permanendi necessitas imponeretur, auxilio fugæ erepto.

De equo eius insigni cum pedibus propè huma-
nis. C A P. LXI.

VTebatur autē equo insigni, pedibus propè huma-
nis, & in modū digitorū unguis fissis, quē natum
apud se, quum aruspices imperiū orbis terræ significare
domino pronuntiaissent, magna cura aluit, nec patientem
fessoris alterius, primus ascendit: cuius etiam instar pro-
pæ Veneris genitricis postea dedicauit.

Virtus

Virtus eius in acie inclinata reparanda.

C A P. LXII.

Inclinatam aciem solus sepe restituit, obfistens fugien-
tibus, retinensq; singulos, & contortis faucibus con-
uertens in hostem: & quidem adeò plerunq; trepidos, ut
aquilifer moranti cuspide sit comminatus, alius in manu
deimentis reliquerit signum.

Constantia, & seueritas eius contra Cassium.

C A P. LXIII.

Non minora illa constantiæ eius, imò maiora etiam
indicia fuerunt: Post aciem Pharsalicam quū præ-
missis in Asiā copijs per angustias Hellesponti uictor na-
uicula traiceret, L. Cassium partis aduersæ cū decem ro-
stratis nauibus obuium sibi, neq; refugit, & cominus ten-
dens, ultro ad deditiōnem hortatus, supplicē ad se recepit.

Mira euasio eius nando. C A P. LXIIII.

Alexandriæ circa oppugnationem pōtis, eruptione
hostium subita compulsus in scaphā, pluribus eò-
dem præcipitantijs eum desilisset in mare, nado per du-
centos passus euasit ad proximam nauem, elata læua, ne
libelli, quos tenebat, madefierent, paludamentum mordi-
cus trahens, ne spolio potiretur hostis.

Probatio, & disciplina eius in milites. C A. LXV.

Militem neq; à moribus, neq; à fortuna probabat,
sed tantum à uiribus: tractabatq; pari seueritate,
atq; indulgentia. Non enim ubiq; ac semper, sed cum ho-
stis in proximo esset, coërcebat: tū maximè exactor gra-
uissimus disciplinæ, ut neq; itineris, neq; prælij tempus
denuntiaret, sed paratum, & intentum momentis omni-

Et conto, fau-
factum est hoc
in Africo bel-
lo contra Pe-
treiū, & Ara-
nium: uide Ap-
pi. & Valeri-
lib. 5.

Appian. nō L.
Cassii, sed C.
Cassium fuisse
scribit, q̄ po-
tea cū Bruto
in Caf. coniu-
rauit.

Alij historici
Alexandri nos
uestem illi adē
prā in trophæi
modum crexis-
se scribunt.

Milit. neq; à
mo, &c. secus
ipse Cæs. scri-
bit in 7. com.
quem uide.

d bus,

Cæsarem, atq;
Alexandri re-
ligionem pari-
ter contempto-
res fuisse prodi-
dit Appianus.

Ancip. præli-
um in prælio ad
uersus Helue-
tios: uide libr.
1. Com. Cæs.

De Cæs. equo
uide Plin. lib.
8. ca. 42. & So-
lin. in Polyh.
Bore.

bus, quò uellet, subito educeret. Quod etiam sine causa plerumque faciebat, præcipue pluujs, & festis diebus. Ac subinde obseruandum se admonens, repente interdium, uel nocte subtrahebat, augebatq; iter, ut serius subsequentes defatigaret.

De eodem

CAP.

LXVI.

Fama uero hostiliū copiarū perterritos nō negando, minuēdo uē, sed insuper amplificādo, emētendoq; cōfirmabat. Itaq; quū expectatio aduētus Iubæ terribilis esset, conuocatis ad cōcionē militibus, Scitote (inquit) paucissimis his diebus regē affuturū cū x. legionibus, equitū x x x. leuis armaturæ c. millibus, elephātis c c c. Prōinde desinant quidam querere ultra, aut opinari, mihiq; (qui cōpertū habeo) credāt, aut quidē uetustissima nauē impositos, quocūq; uēto, in quasq; terras iubebo auehi.

Coërtio, & cultus militum eius. CAP. LXVII.

Delicta neque obseruabat omnia, neque pro modo dexequebatur, sed desertorū, ac seditiosorum & inquisitor, & punitor acerrimus, cōiuebat in ceteris. Ac nonnunquam post magnam pugnam, atq; uictoriam remisso officiorum munere, licentiam omnem passim lasciuiendi permittebat, iactare solitus, milites suos etiam unguentatos bene pugnare posse: nec milites, eos pro concione, sed blandiori nomine commilitones appellabat: habebatq; tam cultos, ut argento, & auro politis armis ornaret simul & ad speciem, & quò tenaciores eorum in prælio essent metu damni. Diligebat quoque usque adeo, ut audita clade Tituriana barbam, capillumq; summiserit, nec antè dempsisset, quam uindicasset. Quibus rebus

& de

& deuotissimos sibi, & fortissimos reddidit.

Amor, & fidelitas militū ad eū. C. LXVIII.

Ingresso ciuile bellum, centuriones cuiusque legionis singulos equites è uatico suo obtulerunt, & uniuersi milites gratuitam, sine frumento, stipendioq; operam, quum tenuiorum tutelam locupletiores in se contulissent: neque in tam diuturno spatio quisquā omnino descendit: plerique capti concessam sibi sub conditione uitam, si militare aduersus eum uellent, recusarunt. Famem, & ceteras necessitates non quum obsiderentur modò, sed etiam si alios ipsi obsiderent, tantopere tolerabant, ut Dyrrhachina munitione Pompeius, uiso genere panis ex herba (quo sustinebantur) cum feris sibi rem esse dixerit, amoueriq; ocyus, nec cuiquam ostendi iusserit, ne patientia, & pertinacia hostis, animi suorū frangeretur.

Quanta fortitudine dimicauerint, testimonio est, quòd auerso semel apud Dyrrhachii prælio, pœnam in se ultro depoposcerunt, ut consolandos eos magis imperator, quam puniendos habuerit. Ceteris prælijs innumeras aduersariorum copias multis partibus ipsi pauciores facile superauerunt. Denique una sextæ legionis cohortes præposita castello, quatuor Pompeij legiones per aliquot horas sustinuit, penè omnis confixa multitudine hostilium sagittarum, quarū c. ac x x x. millia intra ualulū reperta sunt. Nec mirum, si quis singulorum facta respiciat, uel Casij Scæuæ centurionis, uel C. Acilij militis, ne de pluribus referam. Scæua excusso oculo, transfixus femore, & humero, c. & x x. ictibus scuto perforato, custodiam portæ commissi castelli retinuit. Acilius nauali

Neq; in tā diuturno. &c. imo Labienus, cuius naua, stre nuag; opavfus fuerat in bello Gallico, à Cæs. descendit, Pompeioq; adhaerit. Pleriq; capti concessam uitam, si militare aduersus eum uellent, recusarunt. Famem, & ceteras necessitates non quum obsiderentur modò, sed etiam si alios ipsi obsiderent, tantopere tolerabant, ut Dyrrhachina munitione Pompeius, uiso genere panis ex herba (quo sustinebantur) cum feris sibi rem esse dixerit, amoueriq; ocyus, nec cuiquam ostendi iusserit, ne patientia, & pertinacia hostis, animi suorū frangeretur. Quanta fortitudine dimicauerint, testimonio est, quòd auerso semel apud Dyrrhachii prælio, pœnam in se ultro depoposcerunt, ut consolandos eos magis imperator, quam puniendos habuerit. Ceteris prælijs innumeras aduersariorum copias multis partibus ipsi pauciores facile superauerunt. Denique una sextæ legionis cohortes præposita castello, quatuor Pompeij legiones per aliquot horas sustinuit, penè omnis confixa multitudine hostilium sagittarum, quarū c. ac x x x. millia intra ualulū reperta sunt. Nec mirum, si quis singulorum facta respiciat, uel Casij Scæuæ centurionis, uel C. Acilij militis, ne de pluribus referam. Scæua excusso oculo, transfixus femore, & humero, c. & x x. ictibus scuto perforato, custodiam portæ commissi castelli retinuit. Acilius nauali

Vit. gen. pan. facto de radice appellata charra, lacte admixto: ut scriptū est lib. 3. com. de bello ciuili. Plin. sentit eos lapsana uixisse, quem uide lib. 19. c. 8.

Iuba rex Mauritanie, ut inquit Appian, partes Pompeianas tenuit, & Scipioni socero Pompeij reliquias in Africa reparant fecerunt.

Imitatus est Cæs. Alexandrum, qui ieturus aduersus Indos, phaleras equorum, & arma militum argento decorauit.

De Cynegiro vide Iust. l. 2.

ad Masiliã prælio, iniecta in puppẽ hostium dextra, & abscissa, memorabile illud apud Græcos Cynegiri exemplum imitatus, transfiliuit in nauẽ, umbone obuios agens.

Labor eius contra seditionem militarem.

CAP. LIX.

Seditionem per decem annos Gallicis bellis nullam omnino mouerunt, ciuilibus aliquas: sed ut celeriter ad officium redierint, nec tam indulgentia ducis, quàm autoritate. Non enim cessit unquã tumultuantibus, atq; etiam obuiam semper ijs, & nonam quidem legionem apud Placentiam, quanquã adhuc in armis Pompeius esset, totã cum ignominia missam fecit, ægreq; post multas, & supplices preces, nec nisi exacta de fontibus pœna, restituit.

Facilis reconciliatio militũ iratorũ. C. A. LXX.

Decumanos autẽ Romæ cũ ingentibus minis, summoq; etiam urbis periculo missionem, & præmia flagitantes, ardente tunc in Africa bello, neq; adire cunctatus est, quanquã deterrentibus amicis, neq; dimittere: sed una uoce, qua Quirites eos pro militibus appellarat, tam facile circumegit & flexit, ut ei milites esse contestim responderint: & quamuis recusantẽ ultro in Africam sint secuti: ac sic quoq; seditiosissimum quẽque & prædæ, & agri destinati tertia parte multauit.

Fides, & studiũ eius erga clientes. C. A. LXXI.

Studium, & fides erga clientes ne iuueni quidem desuerunt. Masintham nobilem iuuenem, quum aduersus Hiempsam regem tam enixe defendisset, ut Iubæ regis filio in altercatione barbam inuaserit, stipendiarium quoque pronũtiatum, & abstrahentibus statim eripuit, occult

12. seditionis autores Cæsar, supplicio affectis, inquit Appian. Decumani, de cimæ legionis milites.

Quirites id est plebeios, uiles, contemptibiles: militũ appellatio honorificior erat.

Hiempsal, Africanus rex,

occulta uitq; apud se diu, & mox ex prætura proficiscẽs in Hispaniam, inter officia statim prosequẽtium, fascisque lictorum lectica sua auexit.

Cultus, & dilectio amicorũ eius. C. A. LXXII.

Amicos tanta semper facilitate, indulgentiaq; tractauit, ut C. Oppio comitanti se per syluestre iter, correptoq; subita ualetudine, & in diuersorio, quod unũ erat, loco cesserit, & ipse humi, ac sub dio accubuerit. Iam autem rerum potens, quosdam etiã infimi generis ad amplissimos honores prouexit. Quum ob id culparetur, professus est palam, si grassatorum, & sicariorum ope in tuenda sua dignitate usus esset, talibus quoq; se parẽ gratiam relaturum.

Odiorũ facilis remissio eiusdẽ. C. A. LXXIII.

Simultates cõtra nullos tam graues excepit unquam, ut nõ occasione oblata libẽs deponeret. C. Memmij, cuius asperrimis orationibus, nõ minore acerbitate rescripserat, etiam suffragator mox in petitione cõsultus fuit. C. Caluo post famosa epigrammata de recõciliatone per amicos agentis, ultro, ac prior scripsit. Valerij Catullũ, à quo sibi uersiculis de Mamurra perpetua stigmata imposta non dissimulauerat, satisfaciẽtem eadem die adhibuit cœnæ: hospitioq; patris eius, sicut consueuerat, uti perseuerauit.

Lenitas, & mansuetudo eius in ulciscendo iniurias illatas.

CAP. LXXIIII.

Sed & in ulciscẽdo natura lenissimus. Piratas, à quibus captus est, quum in deditiõnem redegisset (quoniam suffixurum se cruci antè iurauerat) iugulari prius

Inter officia, inter eos qui officij gratia Cæsarem comitabantur.

Famosa. i. probrosa, & infamia plena.

Vide epigr. Catul. 26.

De his piratis supra c. 4. memorauit.

Corn. Phag. Syllanorū mi-
litū dux erat,
à quo Cæs.
cū inquirere
tur tanq̄ Ma-
rianus, in Sabi-
nis delitescens
duobus se tu-
lētis redemit.
vide suprà, c. 1.

iusit, deinde suffigi. Cornelio Phagita, cuius quondam nocturnas insidias æger, ac latēs ne perduceretur ad Syllam, uix premio dato euaserat, nūquam nocere sustinuit. Philemonem à manu seruum, qui necem suā per uenenum inimicis promiserat, nō grauius, quā simplicimorte puniuit. In P. Clodium Pompeiæ uxoris suæ adulterum, atq; eadem de causa pollutarū ceremoniarum reum testis citatus, negauit se quēquā cōperisse: quāuis & mater Aurelia, & soror Iulia, apud eosdē iudices, oīa ex fide retulissent: interrogatusq; cur igitur repudiasset uxore: quoniā, inquit, meos tā suspitiōe, q̄ crimine iudico carere oportere. Moderatio, & clemētia eiusdē.

CAP. LXXV.

Moderationem uerō, clementiamq; tum in administratione, tū in uictoria belli ciuilibus admirabilem exhibuit. Denūtiante Pompeio pro hostibus se habiturū, qui Reip. defuissent, ipse medios, & neutrius partis, suorum sibi numero futuros pronuntiauit. Quibus autem ex commendatione Pōpeij ordines dederat, potestatem trāseundi ad eū omnibus fecit. Motis apud Ilerdam deditio- nis cōditiōibus, quū asiduo inter utraq; partes usu, atq; cōmercio Afranius, ac Petreius deprehensos intra castra Iulianos subita poenitētia interfecisset, admissā in se perfidiā nō sustinuit imitari. Acie Pharsalica proclamauit, ut ciuibus parceretur, deincepsq; nemini nō suorū, quem uellet unum, partis aduersa seruare concessit: nec ulli perrixisse, nisi in pralio reperiūtur, exceptis duntaxat Afranio, & Fausto, & L. Cesare iuene, ac ne hos quidē uoluntate ipsius interceptos putant. Quorū tamē & Afranius, & Faustus priores post impetratā ueniam rebellauerunt,

rūt, & Cesaris libertis, seruisq; eius ferro, & igni crudelē in modū enectis, bestias quoq; ad munus populi comparatas cōtrucidauerāt. Deniq; tempore extremo etiam quibus nondum ignouerat, cunctis in Italiam redire permisit, magistratusq; et imperia capere. Sed & statuas L. Syllæ, atq; Pompeij à plebe distectas, reposuit. Ac si quā posthac, aut cogitarentur grauius aduersus se, aut dicerentur, inhibere maluit, quā uindicare. Itaque & detestatas coniurationes, conuentusq; nocturnos, non ultra arguit, quā ut edicto ostenderet esse sibi notas: & acerbe loquentibus satis habuit pro cōcione denunciare, ne persequerentur. Auliq; Cecinæ criminiosissimo libro, & Pitholai carminibus maledicentissimis laceratam existimationem suam, ciuili animo tulit.

Abusus dominationis, & potestatis eiusdem.

CAP. LXXVI.

Pragrauant tamen cetera facta, dictaq; eius, ut & abusus dominatione, & iure casus existimetur. Nō enim honore modō nimios recepit, ut continuum consularum, perpetuam dictaturam, præfecturamq; morum, insuper prænomen imperatoris, cognomē patris patriæ, statuam inter reges, suggestum in orchestra, sed & ampliora etiam humano fastigio decerni sibi passus est: sedem auream in curia, & pro tribunali thesaurum, & ferculum Circensi pompa, templa, aras, simulacra iuxta deos, puluinar, flaminem, lupercos, appellationē mensis è suo nomine, ac nonnullos honores ad libidinem cepit, & dedit. Tertium, & quartum consulatum titulo tenuit, contentus dictaturæ potestate decretæ, cum consulari

Hic Pitholus
M. Vercatius
Pitholus di-
ctus est, cuius
meminit Ma-
crob. lib. 2. Sa-
tur. c. 2.
Ciu. an. i. i. a. i. o. t. a.
remisso, ac si ci-
uis, priuat⁹
fuisse.

Prægrauat ab-
solute, per præ-
ponderant.

Ex hde .i. re-
cto testionio,
sine fraude,

Ex com. Pōp.
antēquam ex
amicis fierent
inimici.

Mot. ap. Iler-
dam, vide li. 1.
de bel. ciuili.

Medio tēpore pro **μεταξύ**, siue intereā,

Perē. ded. Hic Caninium si gnar, de cuius cōsultatuiocous Cōc. & aliorū vide apud Mācrob. lib. 2. Sa tur. c. 2. & 3.

Appti. nō cor. sed extorū ca/ put hostie de/ fuisse, ait p di/ tū memoriē.

Hostijs autem aliqui defuisse cor, aliquando extorū caput, scribit Plū lib. 11. ca. 37. saltās, exitia bilem. saltās, pluri mis.

sulatibus simul: atq; utroq; anno binos cōsules substituit sibi in ternos nouissimos menses, ita ut medio tempore comitia nulla habuerit, præter Tribunorū, & Aedilium plebis: præfectosq; pro Prætoribus cōstituerit, qui præsentē se res urbanas administrarent. Prædie autem Cal. Ianu. re= pentina cons. morte cessantem honorem in paucas horas petenti dedit. Eadē licētia spreto patriæ more, magistratus in plures annos ordinauit. Decē Prætorijs uiris cōsularia ornamenta tribuit. Ciuitate donatos, & quosdam ē semibarbaris Gallorum recepit in curiam. Prætereā monetae, publicisq; uectigalibus peculiare seruos præposuit. Triū legionū, quas Alexandriae relinquebat, curā, & imperium Rustoni liberti sui filio, suo exoleto, demandauit.

Abusus, et arrogātia eiusdem. CAP. LXXVII.

Nec minoris impotentie uoces propalam edebat, ut T. Amprius scribit: nihil amplius Rempu. esse, ap= pellationem modō sine corpore, ac specie. Syllam nescisse literas, qui dictaturam deposuerit: debere homines consideratius iam loqui secum, ac pro legibus habere, quæ dicat. Eoq; arrogante progressus est, ut aruspice tristitia, & sine corde exta sacro quodam nuntiante, futura diceret letiora, cum uellet, nec pro ostento ducendum, si pecudi cor defuisset.

Inciuitas, et indignatio eiusdem.

CAP. LXXVIII.

Verūm præcipuam, & inexpiabilem sibi inuidiam hinc maxime mouit: Adcuntes se cū pluribus, honorificentissimisq; decretis uniuersos P. C. sedēs pro æde Veneris genitricis excepit. Quidam putant retentum à

Corne

Cornelio Balbo, quum contaretur assurgere: alij ne contum quidem omnino, sed etiam admonentem C. Trebatium ut assurgeret, minus familiari uultu respexisse. Idq; factum eius tantō intolerabilius est uisum, quod ipse triūphanti, & subsellia tribunitia prætereunti sibi unum ē collegio Pontium Aquilam non assurrexisset, adeo indignatus sit, ut proclamauerit: Repete ergo à me Aquilam rempubli. tribunus: & nec destiterit per continuos dies quicquam cuiquam nisi sub exceptione polliceri, si tamen per Pontium Aquilam licerit.

De eodē, et regni affectatione. CAP. LXXIX.

Adiecit ad tam insignem despecti senatus contumeliam, multo arrogantius factum. Nam quū sacrificio Latinarū reuertente eo inter immodicas, ac nouas populi acclamations, quidam ē turba statuae eius coronam lauream candida fascia præligatam imposuisset, & Tri= plebis Epidius Marullus, Casetiusq; Flauus coronae fasciā detrahi, hominemq; duci in uincula iussissent, dolens seu parum prosperè motam regni mentionem, siue, ut ferebat, ereptam sibi gloriā recusandi, tribunos grauiter increpitos potestate priuauit: neq; ex eo infamiam affe= ctati etiam regij nominis discutere uoluit: quanquā &

*plebi regem se salutanti, Casarem se, non regem esse responderit: & Lupe calibus, pro Rostris à cos. Antonio adnotum sepius capiti suo diadema repulerit, atque in Capitolium Ioui Opt. Max. miserit. Quinetiam uaria fama percrebuit migraturū Alexandriae, uel illi, trās latis simul opibus imperij, exhaustisq; Italia, delectibus, et pro curatione urbis amicis permissā. Proximo autem senatu d 5 percre

Corn. Bal. dī xisse aut, Me mneris te esse Casarem.

B colleg. s. tri bunorum.

De Latinis ferijs uide Dionysii, lib. 4.

Fascia candida nihil aliud est, quam diademata, qd' regū insignē primus inuenit Liber pater.

*As, plebeio.

Libri fatales, percrebruit fama L. Cottam xv. uirum sententiam dictum: ut quoniam libris fatalibus contineretur Parthos, nisi à rege non posse uinci, Caesar rex appellaretur.

Cōspiratorū cōiuratio in eū CAP. LXXX.

Quæ, s. sententia à Cotta dicenda, fuit causa, &c.

Quæ causa coniuratis maturadi fuit destinata negotia, ne assentiri necesse esset. Cōsilia igitur dispersim antea habita, & quæ sepe bini, terni uer ceperat, in unū omnes cōtulerunt, ne populo quidem iam presenti statu lato, sed clam, palamq; detrectate dominationē, atq; assertores flagitate. Peregrinis in senatū alleatis libellus propositus est: Bonū factū, ne quis senatori nouo curiā monstrare uelit. & illa uulgō canebatur: Gallos Caesar in triumphū ducit: iidē in curia Galli braccas deposuerūt, latum clauū sumpserunt. Q. Maximo suffecto, trimestriq; c. o. s. theatrum introeunte, quum licet animaduerti ex more iussisset, ab uniuersis conelamatum est: nō esse cōsulem eū post remotos Casetiū, & Marullū Tribunos. Reperta sunt proximis comitijs cōplura suffragia, c. o. s. eos declarantiū. Subscribere quidā L. Bruti statuae, Vtinam uiueres. Item ipsius Caesaris statuae: Brutus, quia reges eiecit, c. o. s. primus factus est.

Hic, quia c. o. s. eiecit, rex postremo factus est.

Conspiratū est in cum à l. x. amplius, C. Cassio, Marcoq; & Decio Bruto principibus cōspirationis, qui primum cunctati, utrum ne illū in cāpo per comitia tribus ad suffragia uocantem partibus diuisis ē ponte deijcerent, atq; exceptum trucidarēt: an in sacra uia, uel in adiū theatri adorirentur: postquam senatus Idibus Martijs in Pōpeij curiam editus est, facile tempus, & locum pratulerunt.

Prodigia

Prodigia precedentia mortem eius.

CAP. LXXXI.

Ed. Casari futura cædes euidētibus prodigijs denūsciata est. Paucos ante mēses, quum in colonia Capua deducti lege Iulia coloni ad extruendas uillas sepulchra uetustissima disijcerent, idq; eō studiosius facerent, quod aliquatū uasculorū operis antiqui scrutates reperiebāt, tabula ænea in monumento, in quo dicebatur Capys cōditor Capue sepultus, inuēta est, conscripta literis, uerbisq; Græcis hac sentētia: Quando ossa Capys detecta essent, fore ut Iulo prognatus manu consanguineorū necaretur: magnisq; mox Italie cladibus uindicaretur. Cuius rei, ne quis fabulosam, aut cōmentitiā putet, autor est Cornelius Balbus familiarissimus Caesaris. Proximis diebus equorū greges, quos in traiciendo Rubicone flumine consecrarat, ac uagos sine custode dimiserat, cōperit pertinacissime pabulo abstinerē, ubertimq; flere. Et immolantē aruspex Spurina monuit, caueret periculum, quod non ultra Martias Idus proferreretur. Pridie autē eisdem Idus auem regaliolum cū laureo ramulo Pōpeiane curiæ se inferentē, uolucres uarij generis ex proximo nemore persecute, ibidem disperserūt. Ea uerō nocte, cui illuxit dies cædis, & ipse sibi uisus est per quietem interdū supra nubes uolitare, aliās cum Ioue dextras iūgere. Et Calpurnia uxor imaginata est, collabi fastigiū domus, maritumq; in gremio suo confōdi, ac subito cubiculi fores sponte patuerūt. Ob hæc, simul & ob infirmam ualetudinem diu cunctatus an se contineret, & quæ apud senatum proposuerat, agere differret, tandem Decimo Bruto adhortate ne frequentes

De his quoq; prodigijs uide Verg. i Geor. in fine.

Verg. 2. Aen. Et Capys hic nomē Capang ducitur urbi.

Cæstransitus Rubiconē equos opposuit, qui exciperent impetū aquarū, ut ita pedites fractis uandā uirib; intrā turō tras itēt: hos equos tanquā uictorix, felicitatisq; autores consecrauit, hoc est sacres, et inuolabiles fore uoluit.

quentes, ac iam dudū opperietes destitueret, quinta fere hora progressus est, libellum que insidiarum indicem, ab obuio quodam porrectum, libellis ceteris, quos sinistra manu tenebat, quasi mox lecturus commiscuit. Dein pluribus hostijs cæsis, cū litare nō posset, introijt curiā spreta religione: Spurimamq; irridens, & ut falsum arguens, quōd sine ulla noxa Idus Martiæ adessent: quanquam is uenisse quidem eas diceret, sed non præterijse.

Cædes, et mors Cæsaris. CAP. LXXXII.

Assidentem conspirati specie officij circūsteterunt, alioq; Cimber Tullius, qui primas partes suscepit, quasi aliquid rogaturus propius accessit, renuentiq; & gestu in aliud tēpus differenti, ab utroq; humero togā apprehendit: deinde clamantem, ista quidem uis est, alter Casca aduersum uulnerat paulum infra iugulum: Cæsar Casca brachiū abreptū, graphio traiecit: conatusq; prosilire, alio uulnere tardatus est. Utq; animaduertit undiq; se strictis pugionibus peti, toga caput obuoluit, simul sinistra manu sinū ad ima crura deduxit, quōd honestius caderet, etiam inferiore corporis parte uelata: atq; ita tribus, & uiginti plagis cōfossus est, uno modo ad primū ictum gemitu sine uoce edito: et si tradiderūt quidā M. Bruto irruenti dixisse, καὶ οὐ τρωοῦ, Exanimis diffugientibus cunctis aliquandū iacuit, donec lectica impositū dependente brachio tres seruuli domum retulerunt: nec in tot uulneribus, ut Antistius medicus existimabat, letale uulū reperitū est, nisi quod secundo loco in pectore acceperat. Fuerat animus cōiuratis corpus occisi in Tyberim trahere, bona publicare, acta rescindere, sed metu M. Antonij

consulis,

consulis, & magistrum equitum Lepidi, destituerunt.

Testamentū eius recitatū. CAP. LXXXIII.

Postulante ergo L. Pisone socero, testamentum eius aperitur, recitaturq; in Antonij domo, quod Idibus Septembribus proximis in Labicano suo fecerat, demandaeratq; uirgini Vestali maxime. Q. Tubero tradit hæredem ab eo scribi solitū ex consulari ipsius primo, usq; ad initium ciuilibus belli, Cn. Pompeium, idq; militibus pro concione recitatū: sed nouissimo testamento tres instituit hæredes sororum nepotes, C. Octauium ex dodrante, & L. Pinarium, & Q. Pedium ex quadrante. Reliquos in ima cera. C. Octauium etiam in familiam, nomenq; adoptauit, plerosq; percussorum in tutoribus filij, si quis sibi nasceret, nominauit. Decimum Brutum etiam in secundis heredibus. Populo hortos circa Tyberim publicè, & uirum trecentos sestertios legauit.

Funereus rogos, et pompa exequiarū eius, cum luctu publico. CAP. LXXXIII.

Fuere indicto, rogos extractus est in Martio campo iuxta Iulia tumulū, & pro Rostris aurata ædes ad simulacrum templi Veneris genitricis collocata, intraq; lectus eburneus auro, ac purpura stratus, & ad caput trophæum cum ueste, in qua fuerat occisus. Præferentibus munera (quia suffecturus dies non uidebatur) præceptū est, ut omisso ordine, quibus quisq; uellet itineribus urbis, portaret in campum. Inter ludos cantata sunt quedam ad miserationem, & inuidiam cædis eius accommodata, ex Pacuuij Armorum iudicio.

Mentē me seruasse, ut essent qui me perderent!

Et ex

Specie officij, hoc est tanq̄ officij, siue honorē Cæs. exhibitur.

Cimb. Tull. Plur. Metellū Cimbrū, Ap. pian. Atillum appellat.

Cæsæ duo inter coniuratos fuere.

Et tu sū.

* Ant. Antins.

Vestal. max. que ceteris gratæ præstabat, et dignitate. De his coherere dibus uide Ap. pi. lib. 3. belli. ciuili. deij. Q. Pedio uide Pl. li. 32. c. 4

In ima cera, id est in utriusque parte tabule testamentaria: in tabulis enim ceratis testamentaria stabant.

Secundi hæredes dicuntur, qui hæredi in futuro subsidij iununtur: ut ait Boethius in cō. Topic.

Alia, Accis. Et ex Electra Attilij ad simile sententiã. Laudationis loco cos. Antonius per præconẽ pronuntiauit Sen. cons.

quo omnia ei diuina, simul atq; humana decreuerat. Item iusurãdum, quo se cuncti pro salute unius astrinxerant, quibus per pauca a se uerba addidit. Lectũ pro Rostris in forum magistratus, & honoribus functi detulerunt. Quẽ quũ pars in Capitolini Iouis cella cremare, pars in curia Pompeij destimaret, repente duo quidã gladijs succincti,

ac bina iacula gestantes, ardentibus cereis succenderunt, confestimq; circumstantium turba uirgulta arida, & cum subsellijs tribunalia, quicquid prætereã ad manũ aderat, congestit: deinde tibicines, & scenici artifices uestẽ, quã ex instrumento triumphorum ad præsentem usum induerant, detractã sibi, atq; discissã iniicere flammæ, & ueteranorum militum legionarij arma sua, quibus exculti funus celebrabãt. Matronæ etiã pleraq; ornamenta sua, quæ gerebant, & liberorũ bullas, atq; prætextas. In summo publico lectu exterarũ gentiũ multitudo circulatim suo quæque more lamẽtata est, præcipueq; Iudæi, qui etiã noctibus continuis bustum frequentarunt.

Honores ei mortuo per plebem collati.

CAP. LXXXV.

De Helio Cinnã vide Gel. lib. 19. c. 13, & Pet. Crit. de poet. Lat. c. 50.

Plebs statim a funere ad domũ Bruti, & Casij cum facibus tetendit, atq; ægrè repulsa, obuium sibi Heuium Cinnam per errorẽ nominis, quasi Cornelius esset, quẽ grauius pridie concionatũ de Cesare requirebat, occidit: caputq; eius præfixum hastæ circumtulit. Postea solidam columnam proprẽ xx. pedum lapidis Numidici in foro statuit, scripsitq;

Apud

Apud eam longo tempore sacrificare, uota suscipere, con- Distrabere, & trouerfias quasdam interposito per Casarem in ciuitate componere, sed dare, finire. do distrahere perseverauit.

Suspicio, quam suis Cæsar reliquit.

CAP. LXXXVI.

Suspicionem Cæsar quibusdam suorum reliquit, neq; suoluisse se diutius uiuere, neq; curasse quod ualetudine minus prospera ueretur: ideoq; & quæ religiones morerent, & quæ renũtiant amici, neglexisse. Sunt qui putent cõsissum eũ nouissimo illo senatuscon. ac iureiurãdo, etiã custodias Hispanorũ cum gladijs inspectantiũ se, remouisse. Alij è diuerso opinantur, insidias undiq; imminetes subire se ac confessum satius esse, quã cauere semper. Alij ferũt dicere solitũ, nõ tam sua, quã reip. interesse, uti saluus esset: se iam pridẽ potetie gloriæq; ab idẽ adeptum, remp. si quid sibi eueniret, neq; quietam fore, & aliquantõ deteriore conditione ciuilia bella subiurã.

Genus optatum mortis illatã per eum.

CAP. LXXXVII.

Illud planè inter omnes ferè constitit, talem ei mortem ipenẽ ex sententiã obtigisse: nam quondam cum apud Xenophontem legisset, Cyrum ultima ualetudine mandasse quædam de funere suo, aspernatus tam lentum mortis genus, subitam sibi, celeremq; optauerat: & pridie quã occideretur, in sermone nato super cenam apud M. Lepidum, quisnam esset finis uitæ commodissimus, repentinum, inopinatumq; prætulit.

Aetas eius, ac stella comata, & locus, ac dies mortis eius.

CAP. LXXXVIII.

Perijt

Hoc ãno. f. 56.
clarissimavirorũ
lumina perierunt, Plin.
Verg. Scipio
Aemil. Cæs. di
ator.

Perijt sexto & quinquagesimo atatis anno, atq; in
deorũ numerum relatus est, non ore modò decernentiũ,
sed & persuasiõe vulgi. Siquidẽ ludis, quos primò cõ
secratos ei heres Augustus edebat, stella crumita per septẽ
dies cõtinuos fulsit, exorians circa undecimã horã: credi-
tumq; est animã esse Cæsaris in coelum recepti, & hac de
causa simulacro eius in uertice additur stella. Curiam in
qua occisus est, obstrui placuit: idusq; Martias parrici-
dium nominari, ac ne unquam eo die senatus ageretur.

Mors occisorũ Cæsaris. CAP. LXXXIX.

Neq; sua mor-
i. violentia ex
trinsecus alla-
ta perierunt.

Percussorum autem ferẽ, neq; triennio quisquam am-
plius superuixit, neq; sua morte defunctus est. Da-
mnati omnes. Alius alio casu periijt, pars naufragio, pars
prælio, nonnulli semet eodem illo pugione, quo Cæsarem
uiolauerant, interemerunt.

VIVES RVFALDO, SVO S.

SVETONIVM esse acephalum, ut Curtiũ,
ut aliquot orationes Ciceronis, ut nuper
etiam Tacitum, duobus potissimũ argumen-
tis colligitur: tum quòd non solet gẽtis, ac
familia originẽ prætermittere Cæsaris eius, cuius uitam
exorditur: de Iulia nulla metio: quã sit maximẽ illustris,
& memoratu digna: tum quòd in uetustis exemplaribus
hoc habetur initiũ, Annũ agens sexi undecimũ, præter
misso Cæsaris nomine, ut appareat prius fuisse de illo lo-
cutum: nos igitur, quãdo quidem spes nõ est, quod deside-
ratur fore ut aliquando existat, ex ueterum scriptorum
lectione, quantum industria, ac studio cõsequi potuimus,

cum

eum locum studiose iuuentuti expleuimus. siquando id-
ipsum in lucem prodierit, quod Suetonius scripsit, facilis
erit tantuli mei laboris iactura. Suetoniũ phrasim amula-
tus sum, & obseruationis diligentiam, cui nõ satisfecero,
ne is haud magnum acceperit damnum exiguae chartulae,
& breuissimi temporis, quod perdidit nostris legẽdis.
Si cui placuero, is satis hoc ipso nobis præstiterit: sin di-
splicuero, ab hoc ueniã petimus audaciae. Dicamus tibi,
Hieronyme Rufalde, auditorum meorum probissimo, ac
prõinde charissimo. Vale, Louanij 15 21.

ADDITA SVETONIO IN VITA

C. Iulij Cæsaris, per Viuem.

DE GENTE IVLIA.

Gentem Iuliam pro indubitato creditur ab Iulo Ae-
neæ filio manasse, qui Launio relicto Albã longã
condidit, in qua & regnauit. Eo mortuo, quum ad Asca-
nium Launiae, atq; Aeneæ filiiũ Latinum redisset regnũ,
cura sacrorum, ceremoniarumq; Latinae, ac Troianae gẽ
tis penes sobolem Iuli mansit, ex qua sunt Iulij. Hos cum
alijs quibusdam nobilissimis Latij familijs Tullus Hosti-
lius Romanus rex post, quã Albam diruisset, Romam
transtulit, ac in patres cooptauit. Serò ad magistratus e-
merferunt, nempe inter Patritios maiorum gentium ferẽ
postremi, anno v. c. altero & trecentesimo Cn. Iulio de-
cemuiro, legibus scribendis priore eiusce magistratus le-
ctione. Omnis dehinc generis honores nacta, mansit in pa-
tritiatu, & ordine senatorio, mediocribus opibus, nullo
insigniter præstanti uiro, factisq; præclaris illustrior.

Vide Dionys.
antiqu. Rom.
lib. 1. & 3.

Vide Dionys.
antiqu. Ro-
ma. lib. 10. &
Luii. lib. ab
vi. cond. 3.

e Cæsarum

Cæsarum familia.

IN Iulia gente familia fuit Cæsariū, quæ ratione cogno-
minis haud liquet, nec cui primū cōtigerit. Nam ante
Cæsarem Dictatorem, patremq; eius, & auū Iulij, Cæsa-
res fuerunt: ut ille qui Punico bello secundo à Senatu ad
Crispinum cōsulem de Dictatore dicendo missus est. Cæ-
sares uerò consuevit Romanus sermo cognominare eos,
qui uel cæso matris utero, uel cum cæsarie nascerētur, uel
oculis essent cæsij. Addunt quidam de elephanto in Afri-
ca occiso, quem indigenæ Cæsarem uocēt, eamq; ob caus-
sam cognomen hoc primū aucto Dictatoris contigisse. Sed
qui hoc tradunt, infimæ sunt auctoritatis, nempe Spartia-
nus, & Seruius: neque enim sola illius progenies ex Iulij
hoc cognomen habuit: sed alij, & ante eum multò, & cū
eo gentiles illius plerique. Consules ante Dictatorem fue-
runt Sex. Iulius Cæsar cū L. Martio Philippo initio belli
socialis. Sequenti anno L. Cæsar cum Rutilio Lupo: nec
ante hos clarus quisquam fuit Cæsarum, aut summo ma-
gistratu Romæ functus: multis post annis consulatum ex
eadem familia adeptus est L. Cæsar Sext. filius, frater pa-
truelis L. Iulij Cæsaris, qui Dictatorem progeniuit. Hic
ad præturam tantum peruenit, Pisis dum manē calciare-
tur extinctus, nullo manifesto morbo.

Ortus Cæsaris, & educatio.

Natus est Cæsar Romæ, C. Mario, & L. Valerio
Flacco c. o. s. ad III. Idus Quintileis, qui men-
sis post eius mortem lege Antonia Iulius est ea causa di-
ctus: educatus apud Aureliam matrem C. Cottæ filiam, et
Iuliam Amitam Marij cōiugē: unde illi patritio amor ple-
beie

beie factionis, & odiū Syllæ. Literas Latinas, Græcāsq;
tum & præcepta dicendi edoctus est à M. Antonio Gni-
phone, homine Gallo, qui magno ingenio uir, ac singula-
ri memoria, præterea moribus comis, & natura facilis,
primo in ædibus L. Cæsaris patris Græcam, Latinamq;
grammaticam, & rhetoricen docuit: hinc in suis ipsius,
multa discētū liberalitate cōsequutus, quū nūquam pa-
cisceretur de mercede. Fuit Cæsar admirabili docilitate,
& ad dicēdi facultatē appositus: sermo eius Latinus, ex
cultus est domestica cōsuetudine ab Aurelia matre, quæ
purè, ac elegāter Romanè loquebatur, ut Mutiæ, Læliæ,
Corneliæ, & aliæ primariæ matronæ: in quarum familijs
insignes oratores extiterunt.

C. SVETONII

TRANQVILLI D.

Octavius Cæsar Au-
gustus.

GENTEM Octauiam Velitris præci-
pua olim fuisse multa declarant. Nam
& uicus celeberrima parte oppidi iam pri-
dem Octavius uocabatur, & ostendebat-
tur ara Octauius consecrata: qui bello dux
finitimo, quū fortè Marti rem diuinam faceret, nuntiata
repētè hostis incursione, semicruda exta rapta foco pro-
secuit, atq; ita præliū ingressus, uictor redijt. Decretū
etiam publicum extabat, quo cauebatur, ut quoque anno
in posterum simili modo exta Marti redderentur, rei-
quæq; ad Octauios referrentur.

Finitimū bet-
lum, quod cū
finitimis geri-
tur.

Prosecut. i.
partē reddidit
Marti, cui sa-
crificabat, par-
tē aduēscendū
referuauit.

Origo

Scipio Africa-
nus. ingt Pli-
lib. 17. cap. 9.
ca occiso, quem
indigenæ Cæsa-
rem uocēt, eamq;
ob causam cogno-
men hoc primū
aucto Dictatoris
contigisse. Sed
qui hoc tradunt,
infimæ sunt au-
toritatis, nempe
Spartianus,
& Seruius: neque
enim sola illius
progenies ex Iulij
hoc cognomen ha-
buit: sed alij, &
ante eum multò,
& cū eo gentiles
illius plerique.
Consules ante
Dictatorem fue-
runt Sex. Iulius
Cæsar cū L. Mar-
tio Philippo initio
belli socialis. Se-
quenti anno L.
Cæsar cum Rutilio
Lupo: nec ante
hos clarus quis-
quam fuit Cæsa-
rum, aut summo
magistratu Romæ
functus: multis
post annis consu-
latum ex eadem
familia adeptus
est L. Cæsar Sext.
filius, frater pa-
truelis L. Iulij
Cæsaris, qui Dic-
tatorē progeniuit.
Hic ad præturam
tantum peruenit,
Pisis dum manē
calciaretur ex-
tinctus, nullo
manifesto morbo.

Plin. lib. 7. ca.
53.

Origo profapiae maiorū Octauij. CA P. II.

EA gens à Tarquinio prisco rege, inter Romanas gētes allecta, in senatum mox à Seruio Tullio in patritias trāsducta, procedente tempore ad plebem se contulit, ac rursus magna vi per D. Iulium in patritiatum redijt. Primus ex hac magistratum populi suffragio cepit C. Rufus. Is Quæstorius Cn. & C. procreauit. A quibus duplex Octauiorum familia defluxit, conditione diuersa. Siquidē Cn. & deinceps ab eo reliqui omnes functi sunt honoribus summis. At C. eiusq; posterī, seu fortuna, seu uoluntate, in equestri ordine constitēre, usq; ad Augusti patrem. Proauus Augusti secūdo Punico bello stipendia in Sicilia Tribunus militū fecit, Aemilio Pappo imperatore. Auus municipalibus magistratibus cōtentus, abundantē patrimonio trāquillissimē senuit. Sed hæc alij. Ipse Augustus nihil amplius, quā equestri familia ortū se scribit, uetere, ac locuplete, & in qua primus Senator pater suus fuerit. M. Antonius libertinum ei proauum exprobrat Restionem, ex pago Thurino, auum argentarium. Nec quicquam ultra de paternis Augusti maioribus reperi.

De patre Octauij.

CA P. III.

Octauius pater à principio ætatis & re, & estimacione magna fuit, ut equidem mirer hūc quoque à nonnullis argentariū, atque etiam inter diuifores, operasq; campestres proditum. Amplis enim innutritus opibus, honores & adeptus est facile, & egregiē administrauit. Ex prætura Macedonia sortitus, fugitiuos, residuam Spartaci, & Catilinae manum, Thurinum agrum tenentes in itinere deleuit, negotio sibi in senatu extra ordinē dato.

dato. Prouinciæ præfuit non minore iustitia, quā fortitudine. Namq; Bessis, ac Thracibus magno prælio fuis, ita socios tractauit, ut epistole M. T. Ciceronis extent, quibus Q. fratrem eodem tempore parū secunda fama proconsulatū Asia administrantē hortatur, & monet, imitetur in promerendis socijs uicinum suum Octauium.

Mors patris Octauij, & de filijs eius.

CA P. IIII.

Decedens Macedonia prius, quā confiteri se cādi datum consulatus posset, morte obiit repētina, superstitibus liberis, Octauia maiore, quā ex Ancharia, & Octauia minore, itē Augusto, quos ex Accia tulerat. Accia M. Accio Balbo, & Iulia sorore C. Cæsaris, genita est. Balbus paterna stirpe Aricinus, multis in familia senatorijs imaginibus, à matre Magnū Pompeiū arctissimō contingebat gradu, functusq; honore præturæ inter xx. uiros, agrum Campanum plebi Iulia lege diuisit. Verū idem Antonius despicens etiam maternam Augusti originem, proauum eius Afri generis fuisse, & modō unguentariam tabernam, modō pistrinum Aricie exercuisse, obiicit. Cæsaris quidem Parmensis quadā epistola, non tantū ut pistoris, sed etiam ut nummularij nepotem, sic taxat Augustum: Materna tibi farina siquidē ex crudissimo Ariciæ pistrino, hanc pinsit manibus colybo decoloratis Nerulonenfis mensarius.

Tēpus & locus natiuitatis Octauij. CA P. V.

Natus est Augustus, M. T. Cicerone, & Antonio COS S. IX. Calend. Octobris, paulō ante solis exortum, regione palatij, ad capita bubula, ubi nunc sacra-

e 3 crarium

Plut. in Crassivira.
Cic. ep. 2. lib. 1. ad Q. frat.

Mors fuit Ro. ut imagines maiorū i arrio coleret: & ut ait Plin. expressicera uultus singulis disponebatur armarijs, ut essent imagines, quæ comitarent gētilitia funera. Vnde Marius ignobilis homo, & nouus, apud Gall. inquit se imaginēs non habere, nec posse imagines suorum maiorum ostentare.

De Cassio Parmen. lege Cri. de poet. Lat. lib. 3.

Thurium oppidum collocat Plin. lib. 5. in tertia Italiae regione hinc Thurinus, adiect.

De diuiforibus. lege Beza. in Annot. curiosæ q. sine explicantem.

De Spartaco lege Appian. et

crarium habetur, aliquanto post, quam excessit, constitutum. Nam ut Senatus actis continetur, cum C. Lectorius adolescens patritij generis, in deprecanda grauiore adulterij poena, praeter aetatem, atque natales hoc quoque partibus conscriptis allegaret, se esse possessorem, ac uelut hereditarium soli, quod primum D. Augustus nascens attigisset, peteretq; donari quasi proprio suo, ac peculiari deo, decretum est, ut ea pars domus consecraretur.

Locus ubi nutritus fuit.

CAP. VI.

Nutritum eius ostenditur adhuc locus in auito suburbano iuxta Velitras permodicus, & cella penuarie instar, tenetq; uicinitatem opinio, tanquam & natus ibi sit. Huc introire nisi necessariò, & caste religio est, cõcepta opinione ueteri, quasi temerè aduentibus horror quidem, & metus obijciatur: sed & mox confirmata est. Nam cum possessor uille nouus seu fortè, seu tenendi causa cubitum se eò contulisset, euenit ut post paucissimas noctis horas exturbatus inde subita ui, & incerta, penè semianimis cūstrato simul ante fores inueniretur.

Nomina, & cognomina eius, cū causis ipsorum.

CAP. VII.

Infranti cognomen Thurino inditum est in memoriam maiorum originis, uel quòd in regione Thurina, recens eo nato, pater Octauius aduersus fugitiuos prosperè rem gesserat. Thurinum cognominatum satis certa probatione tradiderim, nactus puerilem imagunculam eius aream ueterem, ferreis, ac penè iam exolescentibus literis hoc nomine inscriptā, quæ dono à me principi data inter cubiculares colitur. Sed & à M. Antonio in epistolis per

CONTM

contumeliam sepe Thurinus appellatur: & ipse nihil amplius quàm mirari se rescribit, pro opprobrio nomē prius sibi obijci. Postea C. Caesaris, & deinde Augusti cognomē assumpsit: alterum testamento maioris auunculi, alterum Munatij Planci sententiā, cum quibusdam censentibus Romulum appellari oportere, quasi & ipsum conditorem urbis, praualuisset ut Augustus potius uocaretur, non tantum nouo, sed etiam ampliore cognomine, quòd loca quoque religiosa, & in quibus auguratò quid consecratur, augusta dicantur, ab auctu, uel ab animum gestu, gustu ue, sicut etiam Ennius docet scribens:

Augusto augurio post quàm inclyta condita Roma est.

Breuis descriptio totius uixit, & gestorum eius.

CAP. VIII.

Quadrimum patrem amisit, duodecimum annū agens Quaiam Iulia defuncta pro cõcione laudauit. Quadriennio post uirili toga sumpta, militaribus donis triumpho Caesaris Africano donatus est: quāquam ex pers belli propter aetate. Profectū mox auunculū in Hispanias aduersus Cnei Põpeij liberos, uix tū firmus à graui ualitudine, per infestas hostibus uias paucissimis comitibus, naufragio etiā factò, subsecutus magnopere demeruit, approbata citò etiā morū indole super itimeris induriam. Cesare post receptas Hispanias expeditionem in Dacos, & inde in Parthos destināte, praemissus Apolloniam, studijs uacauit. Utq; primum occisum eum, herodemq; se comperit, diu cunctatus an proximas legiones imploraret, id quidē consilium ut praeps, immaturoq; omisit. Ceterum urbe repetita, hereditatem adijt dubi-

e 4

tante

Apud anti-
quos, infantes
(ut ait Aug. li.
ciuit. dei. 4. et
Macro. lib. 1.
Satur. c. 12.)
partu editi no-
prius uocē ede-
bant, quam re-
rā attigissent.
Opemq; deam
inuocabant, &
nascētib' opē
ferret, exci-
piens eos sinu
terre.

Aduersus, fugit,
Spartaci, &
Cautiue retii
quias.
Principis,
Adriano.

Vide Serui. in
illud l. Aenea
Cana lides, &
uella, Remo cū
fratre Quirino.

Militaria do-
na, sunt armil-
lae, hastae, tor-
ques, phalerae,
coronae, & alia
id genus, quibus
militares donare
cõsueverunt.

tante matre, uirico uerò Martio Philippo consulari multum dissuadente. Atq; ab eo tempore exercitibus cōparatis primum cum M. Antonio, Marcoq; Lepido, de in tantum cum Antonio per duodecim serē annos, nouissimē per quatuor & XL. solus republi. tenuit.

Quinque bella ciuilia per eum gesta.

C A P. IX.

Proposita uitæ eius uelut summa, partes singillatim neq; per tempora, sed per species exequar, quò distinctius demonstrari, cognosciq; possint. Bella ciuilia quinque gessit, Mutinense, Philippense, Perusium, Siculum, Actiacum. Ex quibus primum, ac nouissimum aduersus M. Antonium: secundum aduersum Brutum, & Cassium: tertium aduersum L. Antonium triumuiiri fratrem: quartum aduersus Sextum Pompeium Cn. Pompeij filium. Omnium bellorum initium, & causam hinc sumpsit, nihil conuenientius ducens, quam necem auunculi uindicare, tueriq; acta.

Bellum Mutinense, & alia gesta eiusdem.

C A P. X.

Appollonia ciuitas est Eprii, quondam Corinthiorū colonia: ubi Augustus menses sex tantū moratus est: his tribus Valonia nominatur.

Confestim ut Appollonia redijt, Brutum, Cassiumq; etiam nec opimantes, & quia præuisum periculum subterfugerant, legibus aggredi, reosq; cædis absentes de ferre statuit. Ludos autem uictorie Caesaris non audentibus facere, quibus obtigerat id munus, ipse edidit. Et quò constantius cætera quoq; exequeretur, in locum Tribu. plebis fortè demortui candidatum petitorum se ostendit, quāquam patritius, necdum senator. Sed aduersante conatibus suis M. Antonio consule, quem uel præcipuum adiuto

adiutorem sperauerat, ac ne publicum quidem, & translatitium ulla in re sibi sine pactione grauissime mercedis impertiēte, ad optimates se cōtulit: quibus eum inuisum sentiebat, maximè quòd D. Brutum obsessum Mutinæ, prouincia à Casare data, & per senatum confirmata, expellere armis niteretur. Hortantibus itaque nonnullis, percussores ei subornauit. Hac fraude deprehensa, periculum inuicem metuens, ueteranos simul in suum, ac reipub. auxilium quāta potuit largitione, cōtraxit. Iussusq; comparato exercitui pro Pratore præesse, & cum Hirtio, ac Pansa, qui consulatū, susceperāt, D. Bruto opem ferre, demandatum bellum tertio mense confecit duobus prælijs: priore Antonius cum fugisse scribit, ac sine paludamento, equoq; post biduum demum apparuisse: sequenti satis constat non modò ducis, sed etiam militis famulum munere, atque in media dimicatione, aquilifero legionis suæ grauius saucio, aquilā humeris subijisse, diuq; portasse.

De eodem, & morte consulum.

C A P. XI.

Hoc bello cū Hirtius in acie, Pansaq; paulò post ex uulnere perijissent, rumor increbruit, ambos opera eius, occisos, ut Antonio fugato, rep. c. o. s. orbata solus uictores exercitus occuparet. Pansa quidem adeò suspecta mors fuit, ut Glyco medicus custoditus sit, quasi uenenū uulneri indidisset. Adijcit his Aquilius Niger, alterum è c. o. s. Hirtium in pugne tumultu ab ipso interemptum. Secta optimatum per eum deserta.

C A P. XII.

c s Sed

Publici. f. vt consulens.

Plutar. lege de his copiose scribere in A. r. o. vita.

Perfunctum fuit multis, ut ait Appi. Hirtium ab Augusto in interceptū, qd ei cadenti prius omnium ad fuit.

Eius. f. Augusti.

Glyconis memorat Bruius ad C. scribens. Lege ep. 2. lib. 1. ep. Ciad Bru-

Pro parti. An
tonij, & Lepi
di.

Sed ut cognouit Antonium post fugam a M. Lepido
receptum, ceterosq; duces, & exercitus consentire
pro partibus, causam optimatum sine cunctatione de-
seruit, ad pretextum mutatae uoluntatis dicta, factaq; quo-
rundam calumniatus, quasi alij se pueru, alij ornandum,
tollendumq; iactassent, ne aut sibi, aut ueteranis par gra-
tia referretur. Et quod magis poenitentiam prioris sectae
approbaret, Nursinos grandi pecunia, & quam pendere
nequirent, multatos, extorres egit oppido: quod Muti-
nensi acie interemptorum ciuium tumultu publice extru-
cto adscripserunt, pro libertate eos occubuisse.

Bellum Philippense, & imperium eius Antonio
dimissum. CAP. XIII.

Inita cum Antonio, & Lepido societate, Philippense
quoque bellum, quanquam inualidus, atq; aeger duplici
prelio transiit: quorum priore castris exutus, uix ad
Antonij cornu fuga euaserat: nec successum uictoriae mo-
deratus est, sed capite Bruti Romam misso, ut statuæ Cae-
saris summitteretur, in splendidissimum quenq; captiuum,
non sine uerborum contumelia seuiit. Ut quidem uni sup-
pliciter sepulturam precanti respondisse dicatur, iam istam
in uolucrum potestate fore. Alios patrem & filium pro-
uita roganteis sortiri, uel dimicare iussisse, ut alterutri
concederetur, ac spectasse utrunque morientem, cum pa-
tre, qui se obtulerat, occiso, filius quoque uoluntaria occu-
bisset nece. Quare ceteri, & in his M. Fauonius ille
Catonis amulus, cum catenati producerentur, imperato-
re Antonio honorifice salutato, hunc foedisimo conuictio-
coram profciderunt. Partitis post uictoriam officijs, cum

An

Antonius orientem ordinandum, ipse ueteranos in Ita-
liam reducendos, & municipalibus agris collocandos re-
cepisset: neq; ueteranorum, neq; possessorum gratiam tes-
nuit: alteris pelli se, alteris non pro spe meritorum tracta-
ri querentibus.

Bellum Perusinum.

CAP. XIII.

Quo tempore L. Antonium fiducia consilatus, quem
gererat, ac fraternae potentiae, res nouas molientem
consigere Perusiam coegit, & ad deditio-
nem fame copulit, non tamen sine magnis suis & ante bellu,
& in bello discriminibus. Nam cum spectaculo ludorum
gregarium militem in XIIII. ordinibus sedentem exci-
tari per apparitoru iussisset, rumore ab obrectatoribus
dilato, quasi eundem mox scrutatum necasset, minimu
abfuit, quin periret concursu, & indignatione turbae mi-
litaris. Saluti fuit, quod qui desiderabatur, repente com-
paruit incolumis, ac sine iniuria. Circa Perusinum autem
murum sacrificans, penes interceptus est a manu gladiato-
rum, quae oppido eruperat.

Pena inflicta captiuis in bello Perusino. c. xv.

Perusia capta, in plurimos animaduertit, orare ue-
niam, uel excusare se conatibus una uoce occurrere,
moriendum esse. Scribunt quidam trecentos ex deditiis
electos utriusq; ordinis, ad ara diuo Iulio extracta, idibus
Martij hostiarum more mactatos. Extiterunt qui trade-
rent, consulto cum ad arma isse, ut occulti aduersarij, &
quos metus magis, quam uoluntas contineret, facultate L.
Antonij ducis praebita, detegeretur: deuietisq; his, & co-
fiscatis, promissa ueteranis praemia soluerentur.

Bel

Al. se puer. ut
Bruti lege ep.
16. & 17. libr.
ep. Cic. ad Bru-
tum.

Al. orn. ut Ci-
cero in Phil. 5.
Tollen. q. iact.
lege ep. 20. lib.
11. ep. fa. Cic.
De bello Phil-
lip. lege Appi-
et Plut. in Bru-
ti uita.

De Perusino
bello lege Ap-
pi.
Perusia, caput
olim Hetrur-
iae fuit.
De forma
la deditiois,
qualis sit, lege
Liui. lib. 1. ab
urb. de deditio-
ne Collatae.

Dilato rumore
re, pro diuulga-
to.

Consulto, data
opera, de com-
posito, sic ena
scriptu collige-
batur ex ueluti-
gijs uerulaz
scripturae.

Bellum Sicu-
lum in Sexti
Pompeium Pō-
peij Magni ſi-
lium: quod ab
Appi. deſcribi
tur.

Bellum Siculū, et alia geſta eius. CAP. XVI.
Bellum Siculum inchoauit in primis, ſed diu traxit
intermiſſum ſæpius, modò reparandarum claſſium
cauſa, quas tempeſtatibus duplici naufragio, & quidem
per eſtatem amiſerat, modò pace facta, ſtagitate populo
ob intercluſos commeatus, ſamemq; ingraueſcentem, do-
nec nauibus ex integro fabricatis, ac xx. ſeruorum mil-
libus manumiſſis, & ad remum datis, portum Iulium
apud Baias, immiſſo in Lucrinum, & Auernum lacū ma-
ri, eſſecit. In quo cum hyeme tota copias exercuiſſet,
Pompeium inter Mylas, & Naulochum ſuperauit, ſub
horam pugne tam arcto repente ſomno deuictus, ut ad-
dandum ſignum ab amicis excitaretur: unde præbitam
Antonio materiam putem exprobrandi, ne rectis quidem
oculis eum aſpicere potuiſſe inſtructam aciem: uerū ſu-
pinum, cælum intuentē ſtupidum cubuiſſe, nec prius ſur-
rexiſſe, ac militibus in conſpectum ueniſſe, quam à M.
Agrippa fugatæ ſint hoſtiū naues. Alij dictum, factumq;
eius criminantur, quaſi claſſibus tempeſtate perditis ex-
clamauerit, etiam inuito Neptuno uictoriam ſe adeptu-
rum. Ac die Circenſium proximo ſoleni pompa ſimula-
rum dei detraxit: nec temere plura, ac maiora pericu-
la ullo alio bello adiit. Traiecto in Sicilia exercitu, cum
partem reliquam copiarum continentis repeteret, oppreſ-
ſus ex improuiſo à Demochare, & Apollophane præſe-
ctis Pompeij, uno demum nauigio ægerrimè eſſugit. Itē
cum præter Locros Rhegium pedibus iret, & proſpectis
biremibus Pompeianis terram legentibus, ſuas ratus, de-
ſcendiſſet ad litus, pene exceptus eſt. Tunc etiam per de-
uios

Myt. & Nau-
loch. Sicilia op-
pida.

Dei, Neptuni

In pompa Cir-
cei ſimulacra
deorū ſereban-
tur.

nios tranſites reſugientem, ſeruus Aemilij Pauli comitis
eius, dolens proſcriptum olim ab eo patrem Paulum, &
quaſi occasione ultionis oblata, interficere conatus eſt.
Poſt Pompeij fugam, collegarum alterum M. Lepidum,
quem ex Africa in auxilium euocarat, ſuperbientem xx.
legionum fiducia, ſummasq; ſibi partes terrore, ac minis
uindictantē, ſpoliauit exercitu: ſupplicemq; cōceſſa uita,
Cerceijs in perpetuum relegauit. M. Antonij ſocietatem
ſemper dubiam, & incertam, reconciliationibusq; uarijs
male focillatam abruptit tandem. Et quo magis degene-
raſſe eum à ciuili more approbaret, teſtamentum, quod
is Romæ etiam de Cleopatra liberis inter hæredes nuncu-
patis reliquerat, aperiendum, recitandumq; pro cōcione
curauit. Remiſit tamen hoſti iudicato neceſſitudines, ami-
coſq; omnes, atq; inter alios C. Soffium, & T. Domitium
tunc adhuc cōſs. Bononiēſibus quoq; publicè, quòd in
Antoniorum clientela antiquitus erant, gratiã fecit con-
iurandi cum tota Italia pro partibus ſuis. Nec multò poſt
nauali prælio apud Actium uicit, in ſerum dimicatione
protracta, ut in nauī uictor pernoctauerit.

Bellum Actiacum, et Alexandrinum, cum eius
in Antoniiū, et Cleopatram uictoria. CA. XVIII.

Ab Actio cum Sanum inſulam in hyberna ſe rece-
piſſet, turbatus nuntijs de ſeditione militum præ-
mia, & miſionem poſcentium, quos ex omni numero con-
ſecta uictoria Brundiuſum præmiſerat, repetit Italiam,
tempeſtate in traiectu bis conflictatus, primò inter pro-
montoria Peloponneſi, atque Aetolia, rurſus circa mon-
tes Ceraunios, utrobique parte Liburniarum, uictor
ſimulq;

De cōiunctio-
nibus clientū,
& patronorū,
que nihi di-
ſtant à neceſſi-
tudinibus pro-
tinquorū, &
quædamodum
clientes patro-
nis ſuccurre-
bāt, & cetera,
ſcribit abſidē
Dionysij. li. 2.

Gratiã ſecis
cōiurandi, pro-
permiſit cōiur-
rare,
In ſerum, pro
in ueſperam,

Recepit ſe Sa-
mū inſulam,
abſq; præſe-
ctione,

BIBLIOTECA
Vázquez
ſimulq;

simulq; eius, in qua uehebatur, s'f'is armentis, & gubernaculo diffracto. Nec amplius quam septem & xx. dies, donec desideria militum ordinarentur, Brundusij commoratus, Asia Syriæq; circuitu Aegyptū petit. Obfessaq; Alexandria, quò Antonius cum Cleopatra confugerat, breui potitus est. Et Antonium quidem seras conditiones pacis tentatē, ad mortem adegit, uiditq; mortuū.

Cleopatraz, quam seruata triumpho magnopere cupiebat, etiam Psyllos admouit, qui uenenum, ac uirus exegeret, quòd perijsse morsu aspidis putabatur. Ambobus cōmunem sepulture honorem tribuit, ac tumulum ab ipsis inchoatum perfici iussit. Antonium iuuenem maiorem de duobus Fuluiæ genitis, simulacro diui Iulij, ad quod post multas, & irritas preces confugerat, abreptum interemit. Item Cesarionem, quem ex Cesare patre Cleopatra cōcepisse prædicabat, retractum è fuga supplicio affecit. Reliquos Antonij, reginæq; communes liberos, non secus, ac necessitudine iunctos sibi, & conseruauit, & mox pro conditione cuiusq; sustinuit, ac fuit.

Gesta per eum in Aegypto. C A P. XVIII.

PER idem tempus conditorium, & corpus Magni Alexandri, cum prolatū è penetrali subicisset oculis, corona aurea imposita, ac floribus aspersis ueneratus est: consultusq; num & Ptolemæum inspicere uellet, regem ait se uoluisse uidere, non mortuos. Aegyptum in prouinciæ formam redactam, ut feraciorē, habilitatem que annonæ urbiæ redderet, fossas omnes, in quas Nilus exæsuat, oblimatas longa uetustate, militari opere deterisit. Quoq; Actiæ uictoriæ memoria celebrator,

& in

in posterum esset, urbem Nicopolim apud Actiū condidit: ludosq; illic quinquennales constituit, & ampliato ueteri Apollinis tēplo, locū castrorū, quibus fuerat usus, exornatū naualibus spolijs Neptuno, ac Marti cōsecrauit.

Coniurationes, & conspirationes contra eum.

C A P. XIX.

TMULTUS post hæc, ac etiam rerum nouarum initia, coniurationesq; complures prius, quam inuale sceret, indicio detectas compressit, & alias alio tempore: Lepidi iuuenis, deinde Varronis Murenæ, & Fannij Cæpionis, mox M. *Egnatij, exim Plauti Rusti, Lucijq; Pauli progeneri sui, ac præter has L. Andasij falsarum tabularum rei, ac neq; etate, neq; corpore integri, Themastini Epicardi ex gente Parthica Hybridæ, ad extremū Telephi mulieris serui nomenclatoris. Nam ne ultimæ quidem sortis hominum conspiratione, & periculo caruit. Andasius, atq; Epicardus Iuliam filiam, & Agrippæ nepotē ex insulis, quibus continebantur, rapere: ad extremū Telephus, quasi debita sibi fato dominatione, & ipsum, & senatū adgredi destinauerant. Quimetiam quondam iuxta cubiculum eius lixa quidā ex Illyrico exercitu ianitoribus deceptis noctu deprehensus est, cultro uenatorio cinctus, impositæ mentis, an simulata dementia, incertū.

Nihil enim exprimi questione potuit.

Bella externa per eum gesta. C A P. XX.

EXterna bella duo omnino per se gessit, Dalmaticū adolefcens adhuc: & Antonio deuicto, Catabricum. Dalmatico etiam uulnera excepit, una acie dextrū genu lapide ictus, altera autem & crus, & utrunq; brachium

ruina

Ludi Actiæ
cabatur. Actio
Appollini con
secrati.

*alias. Genar
ti, exim Planch
progener, ge
neri patre.

Epicardus hy
brida fuit, nā
patrem habuit
Romanum, ma
trem uero ex
gente Partho
rum.

Plut. lege in
Anto. vita.

De Psyllis, &
Marius lege
Plin. li. 7. c. 2.
et Cri. de hon.
disc. lib. 1. c. 3.
et Corn. Cels.
lib. 5.

Cesarionis
huius meminit
supra in Cg.
6. § 2.

Conditorium,
monumento,
suum reposito
rium dicitur.

ruina pontis confauciatus. Reliqua per legatos administravit, ut tamē quibusdam Pannonicis, atq; Germanicis aut interueniret, aut non longē abesset, Rauennam, uel Mediolanum, uel Aquileiam usq; ab urbe progrediens.

Prouinciā per eum domita, et item alia in amicitiam recepta.

C A P. XXI.

Domuit autem partim ductu, partim auspicijs suis Cantabriam, Aquitaniam, Pannoniam, Dalmatiā, cum Illyrico omni: item Rhetiam, & Vindelicos, ac Salsos gētes Alpinas coercuit, & Dacorum incurfiones,

De Sueuis tribus eorum ducibus cum magna copia cassis: Germanosq; ultra Albim fluiuum summouit: ex quibus Sueuos,

& Sicambros dedentes se traduxit in Galliam, atque in proximis Rheno agris collocauit. Alias itē nationes male quietas, ad obsequium redegit. Nec ulli genti sine iniurijs, & necessarijs causis bellum intulit. Tantumq; abfuit a cupiditate quoquo modo imperium, uel bellicam gloriam augendi, ut quorundam Barbarorum principes

in ade Martis Vltoris iurare coegerit, mansuros se in fide, ac pace, quam peterent: a quibusdam uerō nouum genus obsidum scēmas exigere tentauerit, quod negligere marium pignora sentiebat: & tamen potestatem semper omnibus fecit, quoties uellent, obsides recipiendi.

Neque aut crebrius, aut perfidiosius rebellantes grauiores unquam multatus est pœna, quam ut captiuos sub lege uenundāret, ne in uicina regione seruirent, ne ue intra tricesimum annum liberarentur.

Quarituris, moderatationisq; fama Indos etiam, ac Scythas, quidam modo cognitos pellexit ad amicitiam suam, populiq; Romani

manu ultro per legatos petendam. Parthi quoque Armeniam uendicanti facillē cesserunt, & signa militaria, quae M. Crasso, & M. Antonio ademerant, reposcenti reddiderunt, obsidesq; insuper obtulerunt: denique pluribus quondam deregno concertantibus, non nisi ab ipso electum comprobauerunt.

lanus per eum clausus: necnon triumphi, & ouationes eius.

C A P. XXII.

Ianum Quirinum semel atque iterum a condita urbe ante memoriam suam clausum, in multo breuiore temporis spatio terra, mariq; pace parta, ter clausit. Bis uans ingressus est urbē, post Philippense, & rursus post Siculum bellum. Curules triumphos tres egit, Dalmaticum, Actiacum, Alexandrinum, continuo triduo omnes.

De duabus cladibus eidē illatis.

C A P. XXIII.

Graues ignominias, cladesq; duas omnino, nec alibi quam in Germania, accepit, Lolianam, & Varianā: sed Lolianam maioris infamiae, quam detrimenti, Varianam penē exitiabilem, tribus legionibus cum duce, legatisq; & auxilijs omnibus cassis. Hac nuntiata, excubias per urbem indixit, nequis tumultus existeret: & praesidibus prouinciarū prorogauit imperiū, ut & a peregritis, & assuetis socij contingerentur. Vouit & magnos ludos Ioui Opt. Max. si remp. in meliorem statum uertisset: quod factum Cimbrico, Marsicoq; bello erat. Adeo namq; consternatum ferunt, ut per continuos menses barba, capilloq; summisso, caput interdum foribus illideret, uociferans: Quintili Vare, legiones redde: diemq; cladis quotannis maeritum habuerit, ac lugubrem.

f

Disciplina

Plutar. lege in
uita Crasi, &
Anto.

Quōdam, pro
quodā tēpore

Iani templum
clausum pri-
mō a Numa re-
ge. Sedo post
primū bellum
Pun. M. Atti-
lio et T. Matio
coss. Ter de-
inde ab Augu-
sto clausus,
quo de re lege
Crosilib. ca. 20.
De Iano, eiusq; templo
lege Macrobi-
lib. I. Sat. ca.

Magni ludj,
Romani ludj
ludi circenses,
iudena.

De Sueuis le-
ge Cæs. lib. cō.

Alias it. nat.
lege Flor. lib.
154. & reliq;
sequentibus
vsq; ad finem.

od i p se uocet
lo p se p en si

Multatus est
pœna, pro pu-
nit.
Sub lege i. cer-
ta conditione.

szientalec

Disciplina eius circa rē militārē. CAP. XXIII.

IN re militari & cōmutauit multa, & instituit: atque etiam ad antiquū morē nōnulla reuocauit: disciplinam severissimē rexit, ne legatorū quidē cuiquā, nisi grauatē, hybernissq; demum mensibus permisit uxorē interuifere. Equitē Ro. quōd duobus filijs adolefcētibus causa detrestandi sacramēti pollices amputasset, ipsum, bonaq; subiecit hastā: quē tamen, quōd imminere emptioni publicā nos uidebat, liberto suo addixit, ut relegatū in agros pro libero esse sineret. Decimā legionē cōtumacius parentem cū ignominia totā dimisit. Itē alias immodestē missionem postulātes, citra cōmoda emeritorū premiorū exautorauit: cohortes, si quā cessissent loco, decimatas hordeo pauit. Centuriones statione deserta itidē, ut manipulares capitali animaduersione puniit: pro cetero delictorum genere uarijs ignominijs affecit, ut stare per totum diem iuberet ante pratorij, interdum tunicatos, discinctosq; nō nunquam cum decempedis, uel etiam cespitē portantes.

Gesta eius circa rem militarem. CAP. XXV.

NEQ; post bella ciuilia, aut in concione, aut per edictum ullos militum cōmilitones appellabat, sed milites: ac ne a filijs quidem, aut priuignis suis imperio prae ditis aliter appellari passus est, ambitiosius id existimās, quā aut ratio militaris, aut temporum quies, aut sua, domusq; suae maiestas postularet. Libertino milite praeterquam Romae incendiōrum causa, & si tumultus in grauiore annoa metueretur, bis usus est: semel ad praesidiū coloniarum Illyricum contingentium: iterum ad tutelam ripae Rheni fluminis: eosq; seruos adhuc uiris, foeminaisq;

Non erat liber-
tinus legitimus
miles, ingenui
enim sunt mili-
tes scribendi.

nisq; pecuniosioribus indictos, ac sine mora manumissos, sub priore uexillo habuit, neq; aut commixtos cum ingenuis, aut eodem modo armatos. Dona militaria aliquatō facilius phaleras, & torques, quicquid auro, argentoq; constaret, quā uallares, ac murales coronas, quae honore praecellerent, dabat: has quā parcissime, & sine ambitione, ac sepe etiam caligatis tribuit. M. Agrippam in Sicilia post naualem uictoriam caeruleo uexillo donauit. Solos triumphales, quanquā & socios expeditionum, & participes uictoriarum suarum, nuuquā donis imperitendos putauit: quōd ipsi quoq; ius habuissent tribuendi ea, quibus uellent. Nil autem minus in imperfecto duce, quā festinationem, temeritatemq; conuenire arbitrabatur. Crebrō itaque illa iactabat:

Sub priore uexillo in prima acie, in qua flari erant,

Sine ambigunt habita ratione dignitatis, at psonae, sed uirtutis, meritis dabat.

Caligatus miles i. gregarij & iunioris conditionis, a caliga, calciamēto militari.

Id est. festinē lentē, causam est melior, quā temerarius impator Lege Gell. lib. 10. Gell.

Ἐπεὶ δὲ βραδέως, ἀσφαλῆς γὰρ ἐστὶ ἀμείνων ἢ βραδύς σπέρταλατος.

Et, Sat celeriter fieri, quicquid fiat satis bene. Praelium quidem, aut bellū suscipiendū omnino negabat, nisi cū maior emolumentum spes, quā dāni metus ostenderetur. Nam minima commoda nō minimo sectātes discrimine, similes aiebat esse aureo hamo piscantibus, cuius abrupti damnū nulla captura pensari posset.

De consularibus, & alijs gestis per eum.

CAP. XXXVI

MAgistratus, atque honores, & ante tempus, & quosdam noui generis, perpetuosq; cepit. Consulatum uigesimo etatis anno inuasit, admotis hostiliter ad urbem legionibus, missisq; qui sibi nomine exercitus deposcerēt: cū quidem cunctante Senatu, Cornelius Cen-

Lege cautum turio princeps legationis, reiecto sagulo ostendens gladij
 rat apud Ro- capulum, non dubitasset in curia dicere, Hic faciet, si uos
 anos, vt ait non feceritis. Secūdum consulatū post 1 x. annos, tertium
 Liii, lib. 7. et anno interiecto gessit, sequentes usq; ad undecimū conti-
 Sic, lib. 3. de nuauit. Multisq; mox cum deferrētur, recusatis, duodeci-
 Legi. nequis mum magno, id est, septemdecim annorum interuallo, &
 eundem magi rursus tertiuūdecimū biennio post ultra petijt, ut C. & Lu-
 strā intra 10 cius Augustus
 annos caperet: praerator
 cui Augustus ruit,
 Multisq; & c. rocinio deduceret in forum. Quinq; medios consulatus d
 consularibus.

C. & Luc. fil. uerò paucissimis horis. Nam die Calendarū Ianuarij, cū
 adoptionē & sensus est, manē pro aede Capitolini Iouis paululū curuli sella prae-
 Augustum pe- sedisset, honore abiit, suffecto alio in locum suum. Nec
 rifice, 12. et. 13. omnes Romae, sed quartum consulatum in Asia, quintum
 Consulatum vt in insula Samo, octauum, & nonum Tarracone iniit.

Gesta per eum in officijs triumuiratus, & tribu-
 nitia potestatis.

CAP. XXVII.

Triumuiratum reipub. constituendae per decem an-
 nos administravit: in quo restitit quidē aliquandiu
 collegis, ne qua fieret proscription, sed inceptam utroque
 acerbius exercuit. Namq; illis in multorū saepe personam
 per gratiā, & preces exorabilibus, solus magnopere con-
 tendit, ne cui parceretur: proscripsitq; etiā C. Toraniū
 tutorem suum, eundemq; collegā patris sui Octauij in aedi-
 litate. Iunius Saturninus hoc amplius tradit, cum peracta
 proscriptione, M. Lepidus in Senatu excussasset praeteri-
 ta, & spem clemētiaē in posterum fecisset, quoniam satis
 poenarum exactū esset, hūc ē diuerso profectum, ita mo-
 dum

dum se proscribendi statuisse, ut omnia sibi reliquerit li-
 bera: in cuius tamen pertinaciae poenitentiam, postea T. T.
 Iunium Philopœmenem, quod patronū suū proscriptum
 celasse olim diceretur, equestri dignitate decorauit. In
 eadem hac potestate multiplici flagrauit inuidia: nam &
 Pinarium equitem Ro. cū cōcionante se admissa turba
 paganorum apud milites subscribere quaedam animaduer-
 tisset, curiosum, ac speculatore ratur, corā se confodi im-
 perauit. Et Tedium Afrum eos. designatū, quia factū
 quoddam suū maligno sermone carpsisset, tantis perter-
 ruit minis, ut is se praecipitauerit. Et Quintū Gallū Prae-
 torē, in officio salutationis, tabellas duplices ueste tectas
 tenentē, suspicatus gladiū occulere, nec quicquā statim,
 ne aliud inueniretur, ausus inquirere, paulo post per Cen-
 turiones, & milites raptū ē tribunali, seruilē in modum
 torisit: ac fatentem nihil, iussit occidi, prius oculis eius sua
 manu effosis: quē tamē scribit colloquio petito insidiatū
 sibi, coniectumq; a se in custodia, deinde urbe interdicta
 dimissum, in usfragio, uel latronū insidijs periisse. Tribu-
 nitiam potestatem perpetuā recepit: in quo semel atq; iterū
 per singula lustra collegam sibi cooptauit. Recepit &
 morū, legumq; regimen aequē perpetuum: quo iure, quan-
 quam sine censurā honore, censum tamen populi ter, egit:
 primum, ac tertium cum collega, medium solus.

Cogitatio resignandi imperiū, & ornatus urbis.

CAP. XXVIII.

DE reddenda reipub. bis cogitauit: primò post op-
 pressum statim Antonū, memor obiectū ab eo sibi
 saepius, quasi per ipsum staret, ne redderetur: ac rufus
 Legē Dona- tum in Vergit. vita.

Reliq. lib. 1. v. sibi adhuc licet
 ret, quos vel
 let, proscribere
 re.
 Paganus et m
 les opponunt
 tur: nā qui non
 militat, etiam
 si vrbanus sit
 paganus dicitur

Seruil. in mod
 ic. crudeliter, e
 foedē, velut
 incipit quod
 dam.

De Augusti aledudine in dicitur.

radio diurnae ualeitudinis, cū etiā magistratibus, ac Senatu domū accitis, rationariū imperij tradidit. Sed reputans, & se priuatū non sine periculo fore, & illā plurimum arbitrio temerē cōmitti, in retinenda perseuerauit, dubiū euentu meliore, ac uolūtate: quā uolūtate cūm præsidentis identidē prae se ferret, quodā etiā edicto his uerbis testatus est: Ita mihi saluam, ac sospitem Remp. sistere in sua sede liceat, atq; eius rei fructum percipere, quem peto, ut optimi status autor dicar, & moriens ut ferā meū spem, mansura in uestigio suo fundamenta reip. quae iecero: fecit, que ipse se compotem uoti, nisi omni modo, ne quem noui status pœniteret. Urbem nanq; pro maiestate imperij ornatam, & inundationibus, incendijsq; obnoxia, excoluit adeo, ut iure sit gloriatus, marmoream se relinquere, quā lateritiā accepiisset. Tutam uerō, quantum prouideri humana ratione potuit, etiam in posterum praestitit.

Opera publica per eum, & alios instructa.

C A P. X X I X.

Publica opera plurima extruxit, ex quibus uel praecipua, forū cum aede Martis ultoris, templū Apollinis in palatio, aedem Tonātis Iouis in Capitolio. Fori extruēdi causa fuit hominū, & iudiciorū multitudo, quae uidebatur, non sufficientibus duobus, etiam tertio indigere. Itaq; festinātius, necdum perfecta Martis aede, publicatū est, cautumq; ut separatim in eo publica iudicia, & sortitiones iudicum fierēt. Aedem Marti bello Philippēsi pro ultione paterna suscepto uouerat. Sanxit ergo ut de bellicis, triūphisq; hic cōsuleretur Senatus, prouincias cū imperio petitur, hinc deducerētur, quiq; uictores redijset, huc

huc insignia triumphorū inferrent. Templū Apollinis in ea parte palatinae domus excitauit, quam fulmine ictam desiderari a deo aruspices pronūtiarant. Addita porticus desiderari a deo aruspices pronūtiarant. Addita porticus cū bibliotheca Latina, Graecaq;: quo loco iam senior saepe etiam Senatum habuit, decuriasq; iudicū recognouit. Tonanti Ioui aedē cōsecrauit liberatus periculo, cū expeditione Cātabrica per nocturnū iter lecticam eius fulgur perstrinxisset, seruumq; praeluentem exanimasset. Quaedam etiā opera sub nomine alieno, nepotum scilicet, & uxoris, sororisq; fecit, ut porticum, basilicamq; Lucij & Caij, item porticus Luiae, & Octauiae, theatrumq; Marcelli. Sed & ceteros principes uiros saepe hortatus est, ut pro facultate quisq; monumētis uel nouis, uel refectis, & excultis urbem adornarent: multaq; a multis extructa sunt, sicut a Martio Philippo aedes Herculis Musarum: a Lucio Cornificio aedes Dianae: ab Asinio Polliōne atrium Libertatis: a Munatio Planco aedes Saturni: a Cornelio Balbo theatrum: a Statilio Tauro amphitheatrum: a M. uerō Agrippa complura, & egregia.

De diuisione urbis, templisq; & uijs per eum instauratis, item & Tyberis ampliatio. C A P. X X X.

Sortitū urbis in regiones, uicosq; diuisit, instituitq;, ut Sillas annui magistratus sortitō tuerētur, hos magistri è plebe cuiusq; uicini electi. Aduersus incēdia excubias nocturnas, uigilesq; cōmētus est: ad coercēdas inundationes, alueū Tyberis laxauit, ac repurgauit, cōpletum olim ruderibus, & aedificiorū prolapsionibus coartatū. Quod aut facilius undiq; urbs adiretur, desumpta sibi Flaminia uia Arimmo tenuis muniēda, reliquas triūphalibus uiris

f 4 ex ma

De pompa triumphorū, et insignibus, lege Plut. in uita Aemilij, & Ioseph. de bel. Iud. lib. 7. c. 24.

Praeferre dicitur, qd praecedat cū lumine.

Musarum quae Herculis defensione eget, & Herculis uirtus Musarum uoce ornanda est. Extructa est igit aedes Herculis Musarū, sedefensoris.

Sortitō, i. sorte ducit.

ex manubiali pecunia sternendas distribuit. Aedes sacra uetustate collapsas, aut incendio absumptas refecit, casq; & ceteras opulentissimis donis adornauit, utpote qui in cella Capitolini Iouis xvi. millia podo auri, gemmasq; ac margaritas quingenties h. s. una donatione cotulerit.

Geita per eum in Pontificatu maximo.

C A P. XXXI.

Fatidici libri dicuntur, qui continent fata populora: quales est, 10. Sibyllarum, quos fauores historici appellat: qualia etiam fuerunt volumina Marti yatis. Sub al. Ap. be di. fulcimen to ratu.

Postquam uero Pontificatum maximu, que nunquam uiuo Lepido auferre sustinuerat, mortuo demum suscepit: quicquid fatidicorum librorum Græci, Latiniq; generis, nullis, uel parui idoneis autoribus, uulgò ferebatur, supra duo millia contracta undiq; cremauit, ac solos retinuit Sibyllinos, hos quoq; delectu habito, condidit; duobus forulis auratis sub Palatini Apollinis basi. Annum à diuo Iulio ordinatum, sed postea negligetia conturbatum, atq; confusum, rursus ad pristinam rationem redegit: in cuius ordinationem Sextilem mensem è suo cognomine nuncupauit, magis quam Septembrem, quo erat natus: quia hoc sibi & primus consulatus, & insignes uictoriae obtigissent. Sacerdotum & numerum, & dignitatem, sed & comoda auxit, præcipue Vestalium uirginu: cumq; in demortue locum aliam capi oporteret, ambiretq; multi, ne filias in sorte darent, adiurauit, si cuiusquam neptium suaru cõpeteret etas, oblatu se fuisse ea. Nonnulla etiam ex antiquis ceremonijs paulatim abolita restituit: ut Solutis auguriu, Diale flaminu, sacru Lupercale, ludos seculares, & cõpitalitios. Lupercalibus uetuit currere imberbes. Itẽ secularibus ludis iuuenes utriusq; sexus prohibuit ullu nocturnum spectaculum frequentare, nisi cum aliquo

De Vestalib; & quomodo capiantur, & cur capi dicantur, lege Gelij. lib. 1. ca. 12. copiosius Dionysij. lib. 2. Ro. antiq.

De Salutis augurio, lege Pontij. Miscel. ca. 13

aliquo maiore natu propinquorum. Compitales Lares ornare bis anno instituit uernis floribus, & æstiuis. Proximu à dijs immortalibus honore memoria ducum prestitit, qui imperium populi Romani ex minimo maximum reddidissent. Itaq; & opera cuiusq; manentibus titulis restituit, & statuas omnium triumphali effigie in utraq; fori sui porticu dedit. Professus est edicto cõmentu id se, ut ad illoru uelut exẽplar, & ipse dũ uiueret, & inseque tium etatu principes exigeretur à ciuibus. Põpeij quoq; statuam cõtra theatri eius regia marmoreo Iano suppositam translata è curia, in qua C. Cæsar fuerat occisus.

Flores qui ueris, & qui æstiuis, lege Plinij. lib. 21. cap. 11.

Correctio eius, & reformatio abusu, & excessuum.

C A P. XXXII.

Pleraq; pessimi exempli correxit, que in perniciem publicam, aut ex cõsuetudine, licentiaq; belloru ciuiliu durauerat, aut per pacem etiam extiterant. Nam & grassatoru plurimi palam se ferebat succincti ferro, quasi tuedi sui causa, & rapti per agros uiatores sine discrimine, liberi, seruiq; ergastulis possessoru supprimebatur. Et plurimæ factiones titulo collegij noui, ad nullius nõ facinoris societate coibant. Igitur grassatores dispositis per opportuna loca stationibus inhiuit: ergastula recognouit: collegia præter antiqua, & legitima dissoluit: tabulas ueteru erarij debitoru, uel præcipua calumniandi materia exussit: loca in urbe publica iuris ambigui possessoribus adiudicauit: diurnorum reorum, & ex quoru sordibus nihil aliud quam uoluptas inimicis quæreretur, nomina aboleuit, cõditione proposita, ut si quẽ quis repetere uellet, par periculu poenæ subiret. Ne quod autẽ maleficiu,

Se fer. ubi. ostendit, & in pro capulo grassabantur. Diurni rei dicuntur, quorum icause in longum tempus protrahuntur, cum neq; sol uatur, neq; darentur. Reorum mos erat, ut uellem sordida induerent in publico, capillum, barbamq; summitterent, essent in squalore, uel ita facilius misericordia mouerent, & alio lutionem impetrarent.

negotium ue impunitate uel mora elaberetur, triginta amplius dies, qui honorarijs ludis occupabatur, actui rerum accommodauit. Ad tres iudicium decurias, quartam addidit ex inferiore celsu, quae ducentariorum uocaretur, iudicaretque de leuioribus summis. Iudices a tricesimo etatis anno allegit, id est, quinquennio maturius, quam solent. At plebisque iudicandi munus detrectantibus, uix coecepit, ut singulis decurijs per uices annua uacatio esset, et ut solite agi Nouembri, ac Decembri mense res ommitterentur. Modus eius, & mos in iure dicendo.

CAP. XXXIII.

Ipsius ius dixit asiduè, et in noctem nonnunquam: si parum corpore ualeret, lectica pro tribunali collocata: uel etiam domi cubans. Dixit autem ius non diligentia modo summa, sed et lenitate: siquidem manifesti parricidij reum, ne culeo insueretur, quod non nisi confessi afficiantur hac poena, ita fertur interrogasse: Certè patrem tuum non occidisti? Et cum de falso testamento ageretur, omnesque signatores lege Cornelia tenerentur, non tantum duas tabellas damnatoriæ, et absolutoriæ simul cognoscentibus dedit, sed tertiã quoque, qua ignosceretur ijs, quos fraude ad signandum, uel errore inductos constitisset. Appellationes quotannis urbanorum quidam litigatorum Praetori delegauit urbano: at prouincialium consularibus uiris, quos singulos cuiusque prouincia negotijs preposuisset.

De legibus per eum sancitis, & alijs retractatis.

CAP. XXXIII.

Leges retractauit, et quasdam ex integro sanxit, ut sumptuariam, et de adulterijs, et de impudicitia, de ambitu

Auti res, pro agendis rebus: siue actioni, aut cognitioni rerum.

Praetor apud Ro. in praetura ludos exhibebat, qui ab honore praetoris honorarij dicebantur: uti praetoriam ius, honorarium nomen nabitur.

Cer. pat. &c. reum aperte negare docuit. Includebantur in culeo cum sonete, simia, serpens & gallinaceus: dein mari submergebantur.

Retractauit, emendauit ab alijs antea latas.

ambitu, de maritandis ordinibus. Hanc cum aliquando quam ceteras seuerius emendasset, praetumultu recusantium perferre non potuit, nisi adempta demum, lenita ue parte poenarum, et uacatione triennij data, auctisq; premijs. Sic quoque abolitione eius publico spectaculo pertinaciter postulante equite, accitos Germanici liberos, receptosque partim ad se, partim in patris gremium ostendit, manu uultuque significans, ne grauarentur imitari iuuenis exemplum. Cumque etiam immaturitate sponсарum, et matrimoniorum crebra mutatione uim legis eludi sentiret, tempus sponсарum habendi coarctauit, diuortijs modum imposuit. Reformatio Senatorum, & mos conueniendi eiusdem

CAP. XXXV.

Senatorum affluentem numerum de formi, et incondita sturba cerant enim super mille, et quidam indignissimi, et post necem Caesaris per gratiam, et praemium allekti, quos abortiuos uulgus uocabat) ad modum pristinum, et splendorè redegit duabus lectionibus. Prima ipsorum arbitratu, quo uir uirum legit. Secunda suo, et Agrippae, quo tempore estimatur lorica sub ueste munitus, ferroque circumscriptus praesidisse, decem ualentissimis senatorij ordinis amicis sellam suam circumstantibus. Cordus Crenutius scribit, ne admissum quidem tunc quemquam senatorum, nisi solum, et praetentato sinu. Quosdam ad excusandi se uerecundiam compulit, seruauitque etiam excusantibus in signe uestis, et spectandi in orchestra, epulandi que publice ius. Quo autem electi, probati que et religiofius, et minore molestia senatoria munera fungeretur, sanxit ut prius, quam consideret quisquam, ture, ac mero supplicaret apud aram

eius

Vac. triennij da. a militia, ut quidam uolunt: alij uero uacatione a cenibus intelligunt.

Proposita erant Ro. premia, ijs qui ex praetori pro legis uxor, rem ducerent.

Germanicus Drusi Augusti priuigni filius erat, qui ex Agrippina Matris Agrippinae filia nouem liberos tulerat.

Abortiuus, factus est imperator, et infamis.

Voluit Augustus senatores oēs p̄ duos mēses feriari, prae ter eos, q̄bus fors obligasset, ut adesse deberent. Conf. semest. i. confilarios sex mensium. De ordine rogandarū sententiā in senatu, vide Gell. lib. 4. c. 10.

eius dei, in cuius templo coiretur, & ne plus quam bis in mēse legitimus Senatus ageretur, Calēdis scilicet, & Idibus feriari, prae ne ue Septēbri, Octobri ue mēse ullos adesse alios necesse esset, quam sorte ductos, p̄ quorū nūerū decreta cōfici posset, sibiq; instituit cōsilia sortiri semestria, cū quibus de negotijs ad frequentē Senatū referēdis antē tractaret. Sententias de maiore negotio non more, neq; ordine, sed prout libuisset, prae rogabat, ut perinde quisq; animū intēderet, ac si censendum magis, quam assentiendum esset.

De eodem. CAP. XXXVI.

Avtor & aliarū rerū fuit, in quibus, ne acta Senatus publicaretur: ne magistratus depositio honore statim in prouincias mitterentur: ut proconsulibus ad milia, & tabernacula, quae publicē locari solebāt, certa pecunia constitueretur, ut cura ararij à Quæstoribus urbanis ad Prætorios, Prætores ue trāsiret: ut centumuiralem hastam, quam Quæstura functi consueuerant cogere, decemuiri cogerent.

Officia per eū excogitata. CAP. XXXVII.

Quodq; plures partē administrāde Reipublice caperet, noua officia excogitauit: Curā operū publicorū, uiarū, & aquarū aluci Tyberis, frumētī populodiuidēdi, præfecturā urbis, triuuiratū legēdi Senatus, & alterum recognoscendi turmas equitū, quotiescunq; opus esset. Censores creati desitis lōgo interuallo creauit, numerū Prætorū auxit. Exegit etiā, ut quoties cōsulatus sis queri daretur, binos pro singulis collegas haberet, nec obtinuit, reclamātibus cūctis, satis maiestatem eius imminui, quod honorem eum non solus, sed cum altero gereret.

Bellica

Bellica uirtus per eum honorata.

CAP. XXXVIII.

Nec parcior in bellica uirtute honoranda. Super triginta ducibus iustos triumphos, & aliquantō pluribus triumphalia ornāmēta decernenda curauit. Liberis Senatorum, quod celerius reipui, assuescerent, protinus uirilem togam, latum clauum inducere, & curiæ interesse permisit: militiamq; auspicantibus non tribunatum modō legionum, sed & præfecturas alarū dedit. At ne quis expertus castrorum esset, binos plerunq; laticlauos præposuit singulis alis. Equitum turmas frequenter recognouit, post longam intercapedinē reducto more trāsuectionis: sed neq; detrahi quēquam in transuehēdo ab accusatore passus est, quod fieri solebat. Et senio, uel aliqua corporis labe insignibus permisit, præmissio in ordine equo, ad respondendum quoties citaretur, pedibus uenire: mox reddendi equi gratiā fecit eis, qui maiores annorū quinque & quadraginta retinere eum nolent.

Ratio uitæ exacta per eum ab vnoquoq; equite Romano. CAP. XXXIX.

Impetratisq; à Senatoribus decem adiutoribus, unumqueq; equitum rationem uitæ reddere cōgigit, atq; ex improbatīs alios pœna, alios ignominia notauit, plures admonitione, sed uaria. Leuissimum genus admonitionis fuit traditio coram pugillarum, quos taciti, & ibidem statim legerent. Notauitq; aliquos, quod pecunias leuioribus usuris mutuati, grauiore senore collocassent.

Quaedam eius ordinationes circa Rempublicā.

CAP. XL.

Comitijs

De tribunis
militaribus lo
quitur, quoru
duo fuisse ge
nera tradit Pe
dia, quem lege
in Verr. inter
pretatione.

Comitijis tribunijis si deessent candidati, Senatores
ex equitibus Romanis creavit, ita ut potestate tras
acta, in utro uellent ordine manerēt. Cū aut pleriq; equita
tum, attrito bellis ciuilibus patrimonio, spectare ludos ē
quatuordecim nō aunderēt metu poenae theatralis, pronū
tiauūt nō teneri ea, quibus ipsis, parentibus ue equester cen
sus unquam fuisset. Pop. Rom. censum uicatim egit: ac ne
plebs frumentationū causa frequētius a negotijs auocare
tur, ter in annū quateruū mensiu tesseras dare destina
uit; sed desideratū cōsuetudinē ueterē concessit rursus, ut
sui cuiusq; mēsis acciperet. Comitiorū quoq; pristinū ius
reduxit, ac multiplici poena coercito ambitu. Fabianis,
& Scaptiēsis tribulibus suis die comitiorum, ne quid à
quoquā candidato desiderarent, singula millia nūmū à se
diuidebat. Magni praterē existimans syncerum, atq; ab
omni colluione peregrini, ac seruilis sanguinis incorru
ptū seruare populū, & ciuitatē Romanā parcissimē de
dit, & manumittēdi modū terminauit. T. Dornio pro cliē
te Græco petēti rescripsit, nō aliter se daturum, quam si
presens sibi persūsisset, quam istas petēdi causas habe
ret. Et Liuiā pro quodā tributario Gallo rogātī, ciuita
tem negauit, immunitatē obtulit, affirmās se facilius pas
surū sisco detrahi aliqd, quam ciuitatis Romanæ uulgari
honorē. Seruos nō cōtentus multis difficultatibus à libera
tate iusta remouisse, cū & de numero, & de cōditōe, ac
differētia eorū, qui manumitterētur, curiosē cauisset, hoc
quoq; adiecit, ne uinctus unquā, tortus ue quis ullo libera
tis genere ciuitatē adipisceretur. Etiā habitū, uelutiq;
pristinum reducere studuit. Ac uisa quondā pro cōcione

Frumentatio
nes, donatio
nes sunt frum
entia de quib;
lege Pedian.

Fuit Augustus
duarū tribuū,
Fabie, & Sca
ptie, tanquam
natus in alic
ra, mox infer
tus in alterā:
cū natus fo
ret egit Octa
uia, & pado
pione infero
Iulie familie.

Vllo liber. ge.
Nā liberino
rum status est
triolex: lege
Iustin. lib. 1.
Iustit. cit. de li
bertin,

pullatorum turba, indignabundus, & clamitans, En, ait, Ex lib. Aen. Verg.
Romanos rerum dominos, gentemq; togatam.
Negotium adilibus dedit, ne quem posthac paterentur in
foro, circo ue, nisi positis lacernis, togatum consistere.
Liberalitas eiusdem. C A P. XL L.
Liberalitatem omnibus ordinibus per occasiones fre
quenter exhibuit. Nam & inuecta urbi Alexandri
no triumpho regia gazā, tantam copiam nummarie rei
effecit, ut scenore diminuto, plurimum agrorum pretijs
accesserit. Et postea quoties ex damnatorum bonis pecu
nia superflueret, usum eius gratuitum ijs, qui cauere in
duplum possent, ad certū tempus indulsit. Senatorum cen
sum ampliauit, ac pro octingentorū millū summa duode
cies n s. taxauit, suppleuitq; non habentibus. Congiaria
populo frequenter dedit, sed diuersa ferē summa, modō
quadringenos, modō tricenos, nonnunquā ducenos, quin
quagenosq; nummos, ac ne minores quidem pueros præ
terijt, quamuis non nisi ab undecimo ætatis anno accipe
re cōsuescent. Frumentum quoq; in annonæ difficultatis
bus saepe leuissimo, interdum nullo pretio uiritim admen
sus est, tesserasq; nummarias duplicauit.

pullatorum turba, indignabundus, & clamitans, En, ait, Ex lib. Aen. Verg.

Romanos rerum dominos, gentemq; togatam.
Negotium adilibus dedit, ne quem posthac paterentur in
foro, circo ue, nisi positis lacernis, togatum consistere.

Liberalitas eiusdem.

C A P.

XL L.

Liberalitatem omnibus ordinibus per occasiones fre
quenter exhibuit. Nam & inuecta urbi Alexandri
no triumpho regia gazā, tantam copiam nummarie rei
effecit, ut scenore diminuto, plurimum agrorum pretijs
accesserit. Et postea quoties ex damnatorum bonis pecu
nia superflueret, usum eius gratuitum ijs, qui cauere in
duplum possent, ad certū tempus indulsit. Senatorum cen
sum ampliauit, ac pro octingentorū millū summa duode
cies n s. taxauit, suppleuitq; non habentibus. Congiaria
populo frequenter dedit, sed diuersa ferē summa, modō
quadringenos, modō tricenos, nonnunquā ducenos, quin
quagenosq; nummos, ac ne minores quidem pueros præ
terijt, quamuis non nisi ab undecimo ætatis anno accipe
re cōsuescent. Frumentum quoq; in annonæ difficultatis
bus saepe leuissimo, interdum nullo pretio uiritim admen
sus est, tesserasq; nummarias duplicauit.

Lege Orofi.
lib. 7. ca. 17.

Gratuitum. i.
sine scenore.

Congiaria
Imperatoris est
donatio, quæ
fit populo.

Admensus
pro dedit men
tendo.

Seueritas eius in reprimendis populi voluptati
bus indiseretis. C A P. XL L I I.

Sed ut salubrem magis, quam ambitiosum principem
scires, querentem de inopia, & caritate uini popu
lum seuerissima coercuit uoce, satis prouisum a genero
suo Agrippa, perductis pluribus aquis, ne homines siti
rent. Eidem populo promissum quidem cōgiarium re
scenti, bonæ fidei se esse respōdit. Non promissum autem
flagi populo da

BIBLIOTECA

Bra. Vázquez

AM
flagi populo da

flagitanti, turpitudinem, & impudentiā edicto exprobrauit, affirmavitq; non daturū se, quamuis dare destinarat. Nec minore gravitate, atq; cōstātia, cū proposito cōgriuo multos manumissos, insertosq; civiū numero cōperisset, negavit accepturos, quibus pmissū nō esset. Ceterisq; minus quā promisserat, dedit, ut destinata summa sufficeret. Magna uerō quōdā sterilitate, ac difficili remedio, cū uenaliitas, & lanistarū familias, peregrinosq; omnes, exceptis medicis, & praeceptoribus, partemq; scruiitorū urbe expulisset, ut tādē annona cōualuit, impetū se cepisse scribit frumētationes publicas in perpetuū abolēdi, quā earū fiducia cultura agrorū cessarat, neq; tamē p̄seuerasse, quia certū haberet posse per ambitionē quādoq; restitui. Atq; ita post hanc rē temperauit, ut nō minorē aratorum, ac negotiantium, quā populi rationē dēduceret.

Spectacula varij generis per eum edita.

C A P. XLIII.

Spectaculorum & asiduitate, & uarietate, atq; magnificētia omnes antecepsit: fecisse ludos se ait suo nomine quater, pro alijs magistratibus, qui aut abessent, aut non sufficerent, ter & uicies. Fecitq; nonnunquam uicatum, ac pluribus scenis per omnium linguarum histriones, non in foro modo, nec in amphitheatro, sed in circo, & in septis, & aliquando nihil praefer uenationem edidit. Athletas extractis in campo Martio sedilibus ligneis, item nauale praelium circa Tyberim cauato solo, in quo nunc Caesarum nemus est. Quibus diebus custodes in urbe disposuit, ne raritate remanentium grassatoribus obnoxia esset. In circo aurigas, cursoresq;

& con

& confectores ferarum, & nonnunquam ex nobilissima iuuentute produxit. Sed & Troiae ludum edidit frequentissimē magnorū, minorum ue puerorum delectu, prisci, decoriq; moris existimans clarae stirpis indolem sic notescere. In hoc ludicro Caium Nonium Asprenatem lapsu debilitatum, aureo torque donauit, passusq; est ipsum, posterosq; Torquati ferre cognomē. Mox finem fecit talia edendi, Asinio Pollione oratore grauiter, inuidiosq; in curia questo Assernini nepotis sui casum, qui & ipse crur effregerat. Ad scenicas quoq; & gladiatorias operas & equitibus Romanis aliquando usus est: uerū prius, quā Senatusconsulto interdiceretur, postea nihil sanē praeferquam adulescentulū Lucium honestē natum exhibuit, tantū ut ostenderet, quod erat bipedali minor, librarum septendecim, ac uocis immēsa. Quodam autem muneris die, Parthorum obsides tunc primū missos, per arenam mediam ad spectaculum induxit, superq; se subsellio secundo collocauit. Solebat etiam citra spectaculorū dies, si quando quid inusitatum, dignumq; cognitu adiectum esset, id extra ordinem quolibet loco publicare, ut rhinocerotem apud septa, tigrim in scena, anguem quinquaginta cubitorum pro comitio. Accidit uotiuus Circensibus, ut correptus ualetudine, lectica cubans, thesas deduceret. Rursus commissione ludorum, quibus theatrum Marcelli dedicabat, euenit, ut laxatis sellae curulis compagibus caderet supinus. Nepotum quoq; suorum munere, cū consternatum ruinae metu populum retinere, & confirmare nullo modo posset, transijt ē loco suo, atq; in ea parte consedit, quae suspecta maximē erat. Spectandi consusissimum

Torques aureus, genere masculino.

Beroaldus legit BERNINI.

Crur effregit. Sic eleganter a maioribus uerbum patum. potius quā sibi fecerat.

Filij, nepotes; Phraetis Parthorum regis obsides Augusti dati iueunt.

Per ambitum quam secuti principes uel ambitiosi, & popularis aurum captatores, essent restituri frumētationes.

Septa, loca erant in campo Martio iclusa tabulatis, in quibus stans populus Rom. suffragia ferre consueuerat.

fusissimum, ac solutissimū morem correxit, ordinavitq; motus iniuria Senatoris, quem Puteolis per celeberrimos ludos confessu frequenti nemo receperat.

Ordo subelliorū in spectaculis. CAP. XLIIII.

Facto igitur decreto patrum, ut quoties quid* spectā dum usquam publice ederetur, primus subelliorū ordo uacaret Senatoribus. Romæ legatos liberarum, sociarumq; gentium uenit in orchestra considerare, cum quosdam etiam liberti generis mitti deprehēdisset. Militem secreuit à populo. Maritis è plebe proprios ordines assignauit, prætextatis cuneum suū, & proximum pædagogis: sanxitq; ne quis pullatorū media cauea sederet. Fæminis ne gladiatores quidem, quos promiscuè spectari solene olim erat, nisi ex superiore loco spectare cōcessit. Solis uirginibus Vestalibus locum in theatro separatim, & contra Prætoris tribunal dedit. Athletarū uerò spectaculo muliebrem sexum omnem adeo submouit, ut pontificalibus ludis pugilum par postulatam distulerit in sequentis diei matutinum tempus, edixeritq; mulieres ante horam quintam uenire in theatrum non placere.

Loca, & tempus vnde ipse spectacula cernebat.

CAP. XLV.

Ipse Circenses ex amicorum serè, libertorumq; cœnaculis spectabat, interdum è puluinari. Et quidem cum coniuge, ac liberis sedens, spectaculo plurimas horas, aliquando totos dies aderat, petita uenia, commendatisq; qui suam uicem præsidendo fungerentur. Verum quoties adesset, nihil præterea agebat, seu uitandi rumoris causa, quo patrem Cæsarem uulgo reprehensum com-

memora

memorabat, quòd inter spectandum epistolis, libellisq; legendis, ac rescribendis uacaret: seu studio spectandi, ac uoluptate, qua teneri se neq; dissimulauit unquam, & sæpe ingenuè confessus est. Itaq; corollaria, & præmia alienis quoq; muneribus, ac ludis, & crebra, & grandia de suo offerebat. Nulliq; Græco certamini interfuit, quo nõ pro merito certantium quenque honorauerit. Spectauit autē studiosimè pugiles, & maxime Latinos, non legitimos, atq; ordinarios modò, quos etiā cōmittere cū Græcis solebat, sed & cateruarios oppidanos inter angustias uicorum pugnantes temerè, ac sine arte. Vniuersum deniq; genus, operas aliquas publico spectaculo præbentū, etiā cura sua dignatus est. Athletis & cōseruauit priuilegia, & ampliauit. Gladiatores sine missione edi prohibuit. Cōrtionē in histriones, magistratibus in omni tēpore, & loco, lege uetere permisa ademit, præterquā ludos, & scenam: nec tamē eo minus aut xypticorū certationes, aut gladiatorū pugnas seuerissimè semper exegit. Nā histrionū licentiā adeo cōpescuit, ut Stephanionē Togatarium, cui in puerilem habitum circumtosam matronam ministrasse compererat, per trina theatra uirgis casum relegauerit: Hylam pantomimum, querente Prætorē, in atrio domus sue nemine excluso, flagellis uerberauerit: Et Pyladē urbe, atq; Italia submouerit, quòd spectatorem, à quo exhibatur, demonstrasset digito, conspicuumq; fecisset.

Ordinatio Italia facta per eū. CAP. XLVI.

Ad hunc modum urbe, urbanisq; rebus administratis, Italiam duodetriginta coloniarum numero deductarum ab se frequentauit, operibusq; ac uestigialibus

g 2

publicis

Noloit Augustus gladiatores exhiberi a gladiaturā exercendam, nullo missione premio propostā, nisi conditione propria, ut si uictor euaderet, lib er, suūq; iudicium esset: quā missione imptata, uirga donabatur, quā dicitur, rudis

De Xysticis in ge Beroal, in Annot. sc cum hunc explicat tem.

Seuer, fetu exeg. uoluit Augustus ad perfectū, atq; præscriptū pgnas absoluit

Circ-ton, mat Crathe Mi thridatis uxorē quæ maritū fugiens eū secuta est.

Ats, spectacu
Senat. vacat,
a nullo occupā
tus pareret.

In togis albis
spectare moris
fuit.
Solenne, pro
solitum.

Ex super. loc.
ex remotissi
ma theatri par
te.

Contra tribu
nals, pro c regio
ne tribualis.
Athlete noct
cerabant.

Ponriū, lud.
quos ipse pon
itex pro pon
ficatu fuisse
pro exhibit.

È puluinari, è
religioso loco,
ad quem locū,
ut Festus do
cet, Circensib?
ludis deferebā
tur sacra.

Decuriones, publicis plurifariam instruxit, etiam iure, ac dignatione urbi quodammodo pro parte aliqua adaequauit, excogitato genere suffragiorum, quae de magistratibus urbicis Decuriones colonici, in sua quisque colonia ferrent, et sub diem comitiorum obsignata Romam mitteret. Ac necubi aut honestorum deficeret copia, aut multitudinis soboles, equestrem militiam petentes etiam ex commendatione publica cuiusque oppidi ordinabat: at ipsi qui è plebe regiones sibi reuissent, filios, filiasue approbarent, singula numerorum millia per singulos diuidebat.

Ordinatio aliarum provinciarum. CAP. XLVII.

Provincias validiores, et quas annuis magistratibus imperijs regi nec facile, nec tutum erat, ipse suscepit, ceteras proconsulibus fortitò permisit, et tam men nonnullas commutauit interdum, atque ex utroque genere plerasque saepius adiit. Urbium quasdam foederatas, sed ad exitium licentia praecipites, libertate priuauit. Alias aut aere alieno laborantes leuauit, aut terremoto subuersas denuo condidit, aut merita erga populum Romanum allegantes, Latinitate, uel ciuitate donauit. Non est (ut opinor) provincia, excepta duntaxat Africa, et Sardinia, quam non adierit. In has fugato Sexto Pompeio, trajicere ex Sicilia apparantem, continua, et immodice tempestates inhiuerunt. Nec mox occasio, aut causa trajiciendi fuit.

Ordinatio regnorum. CAP. XLVIII.

Regna, quibus belli iure potitus est, praeter paucas, aut ipsdem, quibus ademerat, reddidit: aut alienigenis contribuit. Reges, socios etiam inter semetipsos necessitudi

cessitudinibus mutuis iunxit, promptissimus affinitatis cuiusque, atque amicitiae conciliator, et fautor: nec aliter uniuersos, quam membra, partesque imperij cura habuit. Rectorem quoque solitus apponere aetate paruis, ac mente lapsis, donec adolefceret, aut resipiscerent, ac plurimorum liberos, et educauit simul cum suis, et instituit.

Ordinatio legionum, & militum. CAP. LIX.

Ex militariibus copiis legiones, et auxilia provinciarum distribuit. Classem Miseni, et alteram Rauennae ad tutelam superi, et inferi maris collocauit. Certum numerum partim in urbis, partim in sui custodiam allegit, dimissa Calaguritanorum manu, quam usque ad deitum Antonium: Item Germanorum, quam usque ad cladem Varianam, inter armigeros circa se habuerat. Neque tamen unquam plures, quam tres cohortes in urbe esse passus est, easque sine castris, reliquas in hyberna, et aestiua circa finitima oppida dimittere assuerat. Quicquid autem ubique militum esset, ad certam stipendiorum, praemiorumque formulam astrinxit, definitis pro gradu cuiusque, et temporibus militiae, et commodis missionum, ne aut aetate, aut inopia post missionem sollicitari ad res nouas possent. Utque perpetuo, ac sine difficultate, sumptus ad tuendos eos, prosequendosque suppeteret, ararium militare cum uectigalibus nouis constituit. Et quò celerius, ac sub manum annuntiari, cognoscique posset, quid in provincia quaque gereretur, iuuenes primò modicis interuallis per militares uias, dehinc uehicula disposuit: commodius id uisum est, ut qui à loco ipsdem perferunt literas, interrogari quoque si quid res exigant, possint.

Mente lapsamente capti.

Rauenna Adriæ, Miseni Tyrrheni adiacet. Pliuuius quocumque perijt, praerari classis Misenenis.

Armigeri, satellites, qui armis accincti eius latera stiparent, consueuerant.

Sub manum, pro prompte. Tales sunt in Gallia uereda riji à rege dispositi per modica interualla, ut citissime possint literas perferre.

Sigilla eius, & data, quibus in epistolis utebatur.

CAP. L.

lin. lege nat.
isto, li. 37. c. 1.

IN diplomatibus, libellisq; & epistolis signandis, imitatio sphinge usus est, mox imagine Magni Alexandri, nouissime sua, Dioscoridis manu sculpta, qua signare in se cuti quoq; principes perseuerauerunt. Ad epistolas oēs horarum quoq; momenta, nec diei modò, sed & noctis, quibus data significarentur, addebat.

Clementia: & seueritas eiusdem. CAP. LI.

Clementia, ciuilitatisq; eius multa, & magna documenta sunt. Ne enumerem quot, & quos diuersarū partium uenia, & incolumitate donatos, principem etiā in ciuitate locum tenere passus sit, Iunium Nouatum, & Cassium Patavinum è plebe homines, alterū pecunia, alterum leui exilio punire satis habuit: cum ille Agrippæ iuuenis nomine, asperrimam de eo epistolam in uulgus edidisset: hic conuiuio pleno proclamasset, neque uotum cognitione cum Aemilio Aeliano Cordubensi inter cetera crimina uel maxime obijceretur, quòd male opinari de Cesare soleret, conuersus ad accusatorē, commotòq; similis: Velim, inquit, hoc mihi probes: faciā, sciat Aelianus & me linguam habere: plura enim de eo loquar. Nec quicquam ultra, aut statim, aut postea inquisiuit. Tyberio quoque de eadem re sedulo uiolentius apud se per epistolam conquerenti, ita rescripsit: Aetati tue, mi Tyberii, noli in hac re indulgere, & nimium indignari quenquam esse, qui de me male loquatur. Satis est enim, si hoc habemus, ne quis nobis male facere possit.

Cum ille Agrippæ nepos sit erat nepos ex Agrippæ & Iulii qui ob fordidū ingenium euelegatus fuit.

Iuuenis etas sanguis calore exultans, ad uindictā propensa est, litiumq; & rixarū audax.

Honores ei collati, & sprete per eū. CAP. LII.

Templa quamuis sciret etiam proconsulibus decerni solere, in nulla tamen provincia nisi communis uocis Romæq; nomine recepit. Nam in urbe quidem perimacissime abstinuit hoc honore, atque etiam argenteas statuas olim sibi positas conlauit omnes: ex quibus aureas cortina: Apollini Palatino dedicauit. Dictaturam magna ui offerente populo, genu nixus, deiecit ab humeris toga, nudo pectore, deprecatus est.

De eodem, & ciuilibus gestis eiusdem. CAP. LIII.

Domini appellationem, ut maledictum, & opprobrium semper exhorruit. Cum spectante eo ludos, pronunciatum esset à mimo, o dominum æquum, & bonum, & uniuersi quasi de ipso dictum exultantes comprobassent, statim manu, uultuq; indecoras adulationes repressit, & insequenti die grauissimè corripuit edicto, dominumq; se posthac appellari ne à liberis quidem, aut nepotibus suis uel seruo, uel ioco passus est, atq; huiusmodi blanditijs etiam inter ipsos prohibuit. Non temere urbe, oppido uel ullo egressus, aut quoquam ingressus est, nisi uespere, aut noctu, ne quem officij causa inquietaret. In consulatu pedibus ferè, extra consulatum sepe ad aperta sella per publicum incesit. Promiscuis salutationibus admittebat & plebem, tanta comitate aduentium desideria excipiens, ut quemdam ioco corripuerit, quòd sic sibi libellum porrigere dubitaret, quasi sephæto stipem. Die Senatus nunquam patres, nisi in curia, salutauit, & quidem sedentes, ac nominatim singulos, nullo submouente, & discedens eo modo sedentibus singulis uale

Com. suo Requom vr se licet templam Augusti Roma habere in inscriptioe pariterq; dicatur genio Augusti, & maiestati urbis Romæ.

Corripuit, pro castigauit.

Inter ipsos: ne mutuo fe gen dem dominos appellarent. Sine cau.

In consul. id. consul esse.

Quas sephæto stipem. Maerob. lib. 2. Saturn. capit. 4. & Quint. lib. 6. c. 4.

Officium multum ex equo multis officijs certavit.
 Di. cuius sol. uales sunt, nates, aut nuntiales.
 dicebat. Officia cum multis mutuo exercuit, nec prius dies cuiusque solennes frequentare desijt, quam grandior iam natu, et in turba quondam sponsaliorum die uexatus.
 Gallum Terrentium Senatorem minus sibi familiarem, sed captum repente oculis, et ob id inedia mori destinatum, presens consolando reuocauit ad uitam.

Patentia eius in contradictores. C. A. P. LIIII.

IN Senatu urba facienti dictum est, non intellexi: et ab alio, contradicere tibi, si locum haberem. Interdum ob immodicas altercationes disceptantium e curia per iram se proripientem quidam ingesserunt, licere oportere Senatoribus de republica loqui. Antistius Labeo Senatus lectionem triumuirum legeret, Marcum Lepidum, hostem olim eius, et tunc exulantem legit: interrogatusque ab eo, an essent alij digniores, suum quemque iudicium habere respondit. Nec ideo libertas, aut contumacia fraudi cuiquam fuit.

Libelli famosi contra eum facti. C. A. P. LV.

Etiam sparsos de se in curia famosos libellos nec expauit, et magna cura redarguit. Ac ne requisitis quidem autoribus id modo censuit, cognoscendum post hac de ijs, qui libellos, aut carmina ad infamiam cuiuspiam sub alieno nomine edant.

Moderatio, & ciuilitas eiusdem in agendo.

C. A. P. LVI.

Iocis quoque quorundam inuidiosis, aut petulantibus lacebitus, contradixit edicto. Et tamen de inhienda testamentorum licentia, ne Senatus quicquam constitueret, intercessit. Quoties magistratum comitijs interest, tribus cum candidatis suis circuibat, supplicabatque

more solenni. Ferebat et ipse suffragium in tribu, ut unus e populo. Testem se in iudicijs et interrogari, et refelli equissimo animo patiebatur. Forum angustius fecit, non ausus extorquere possessoribus proximas domos. Nunquam filios suos populo commendauit, ut non adijceret, si merebuntur. Eisdem pretextatis adhuc assurrectum ab uniuersis in theatro, et astantibus plausum, grauissime questus est. Amicos ita magnos, et potentes in ciuitate esse uoluit, ut tamen pari iure essent, quo ceteri, legibusque iudicialijs a que teneretur. Cum Asprenas Nonius arctius ei iunctus, causam ueneficij accusante Cassio Seuero diceret, consuluit Senatam, quid officij sui putaret: cunctari enim se, ne si superesset, eriperet legibus reum: sin deesset, destituere, ac preadamnare amicum existimaretur. Et cōsentientibus uniuersis, sedit in subsellijs per aliquot horas, uerum tacitus, ac ne laudatione quidem iudiciali data. Affuit et clientibus, sicut scuturio cuidam, euocato quondam suo, qui postulabatur iniuriarum. Vnum omnino e reorum numero, ac ne eum quidem, nisi precibus, eripuit, exorato coram iudicibus accusatore, Castritium, per quem de coniuratione Murenæ cognouerat.

Dilectio Romanorum ad eum. C. A. P. LVII.

Pro quibus meritis quantopere dilectus sit, facile est aestimare. Omitto Senatusconsulta, que possunt uideri uel necessitate expressa, uel uerecundia. Equites Romani natalem eius sponte, atque consensu biduo semper celebrarunt. Omnes ordines in lacum Curtij quotannis ex uoto pro salute eius stipem iaciebant. Item Calendis Ianuarijs strenam in Capitolio etiam absenti: ex qua summa

De Antistio Labeone lege Bell. lib. 13 c. 1. & l. 1.

Titulus est apud Iurifconsultos lib. pan. act. 40. de in. ar. & famof. libel. **CESS** require au. ores. p. exiget. lue pofcer.

pro his lenda best at om. **ADO** cap. i. pro sp. l. 2. in 114. u. cap. i. me ay u. d. e. s. i. a. t. f. o. r. p. u. u. e. **ORAC.** **AD ALIQUO DIT. MO** **GAS. H. S.**

De Asprenate, & Cassio Seuero uide Plin. li. 35. cap. 12. De Augusti ioco in Cassio lege Macro. li. 2. Satur. cap. 4.

Cunctari, dubitare. Superesse, pro adesse, hoc est. patrocinari: uide Gell. lib. 1. cap. 2.

Capitulum. **MORIS** fuit Romanorum laudare amicos reos in iudicio, ut ita ab solutione facilius impetrarent. ut ait Plut. in Pomp. vita.

Qui dicantur euocari, quid quocumque sic euocatio, uide Serut. in principiū 6. An.

Apoll Sand. sic dictus est, a viro, cuius meminit Gel. lib. 18. cap. 4.

Io. Trag. avico in quo tragœdi diuerfabantur: vel forte ab habitu, quod tragœdi amici eius simulacra ornatum esset.

pretiosissima deorum simulacra mercatus, uicam dicitur, ut Apollinem Sandaliarium, & Iouem Tragœdum, aliâq; in restitutionem Palatina domus incendio absumpta. Veterani, decurie, tribus, atq; etiam singillatim è cætero genere hominum libentes, ac pro facultate quisque pecunias contulerunt, delibante tantummodo eo summatarum acruos, neque ex quoquam plus denario auferente. Reuertentem ex provincia non solum faustis omnibus, sed & modulatis carminibus prosequabantur. Obseruatum etiam est, ne quoties introiret urbem, supplicium de quoquam sumeretur.

Honor eidem collatus per Senatum, populumq; Romanum.

C A P. LVIII.

Patris patriæ cognomen uniuersi repentino, maximoq; consensu detulerunt ei. Prima plebs, legatione Antium missa: dein quia non recipiebat, sine uenti Romæ spectacula frequens, & laureata: mox in curia Senatus, neq; decreto, neq; acclamatione, sed per Valerium Messalam id mandantibus cunctis: Quod bonum, inquit, faustumq; sit tibi, domiq; tue, Caesar Auguste (Sic enim nos perpetuam felicitatem reipublicæ, & leta huic precari existimamus) Senatus te cõsentiens cum populo Romano, consulat patriæ patrem. Cui lachrymans respondit Augustus his uerbis (ipsa enim sicut Messala posui) Compos factus uotorum meorum, patres C. quid habeo aliud deos immortales precari, quam ut hunc consensum uestrum ad ultimum uitæ sinem mihi perferre liceat?

Honores eidem collati per singulares ciues Romanos.

C A P. LIX.

Medico

Medico Antonio Musa, cuius opera ex ancipiti morbo conualuerat, statuam, ære collato, iuxta signum Aesculapij statuerunt. Nonnulli patrum familiarum testamento cauerunt, ut ab heredibus suis prelatore titulo, uictimæ in Capitolium duceretur, uotumq; pro se solueretur, quod superstitem Augustum reliquissent. Quædam Italiae ciuitates diem, quo primû ad se uenisset, initium anni fecerunt. Prouinciarum pleraq; super templa, & aras, ludos quoque quinquennales pene oppidatim constituerunt.

Honor ei collatus. C A P. LX.

Reges amici, atq; socij, & singuli in suo quisque regno, Casareas urbes condiderunt. Et cuncti simul ad eum Iouis Olympici Athenis antiqutis inchoatâ, perficere communi sumptu destinauerunt, genioq; eius dedicare: ac sepe regnis relictis, non Romæ modò, sed prouincias peragrati quotidiana officia togati, ac sine regio insigni, more clientium præstiterunt.

Interior, & familiaris uita eiisdem. C A P. LXI.

Quoniam qualis in imperijs, ac magistratibus, regendaq; per terrarû orbem pace, belloq; republica fuerit, exposui: reserâ nunc interiorè, ac familiaris uita, quibusq; moribus, atq; fortuna, domi, & inter suos egerit, a iuuenta usq; ad supremum uitæ diem. Matrem amisit in primo consulatu, sororem Octauiam quinquagesimum, & quartum agens ætatis annum. Vtriq; cum præcipua officia uiuæ præstitisset, etiam defunctæ honores maximos tribuit.

Sponsæ, & uxores eius. C A P. LXII.

Sponsam

Antonij Musæ meminit Plinius lib. 19. c. 8. & lib. 29. c. 1. & lib. 30. c. 13.

Præstit. Iam te lata inscriptione, que significaret causam sacrificij illius. Super templum uictiæ.

Vide Appianum & Plutarchum in Antonio uita.

Hoc idem tradunt Appianus & Plutarchus in Ciceronis uita.

Sponsam habuerat adolescens Publij Seruilij Isaurici filiam, sed recōciliatus post primam discordiam Antonio, ex postulantibus utriusque militibus, ut & necessitudine aliqua iungeretur, priuignam eius, Claudiam Fuluiæ ex Publio Clodio filiam duxit uxorem uixdum nubilem. At similitate cum Fuluiâ socru exorta, dimisit intactam adhuc, & uirginem. Mox Scriboniam in matrimonium accepit, nuptam antè duobus cōsularibus, & ex altero etiam matrem. Cum hac etiam diuortium fecit, perterritus, ut scribit, morum peruersitatem eius, ac statim Liuiam Drusillam matrimonio Tyberij Neronis, & quidē pregnantem abduxit, dilexitq; , ac probauit unice, ac perseueranter.

De filia Iulia, & matrimonij eius.

CAP. LXIII.

Ex Scribonia Iuliam, ex Liuia nihil liberorum tulit, cum maximè cuperet. Infans, qui cōceptus erat, immaturus est editus. Iuliam primùm Marcello Octauiae sororis suæ filio, tantumq; pueritiam egresso, deinde ut is obiit, Marco Agrippæ* nuptui dedit, exorata sorore, ut sibi genero cederet. Nam tūc Agrippa alteram Marcellarum habebat, & ex ea liberos. Hoc quoque defuncto, multas, ac diu etiam ex equestri ordine circumspectis cōditionibus, Tyberium priuignū suū elegit, coegitq; pregnantē uxore, & ex qua iam pater erat, dimittere. Marcus Antonius scribit, primū eum Antonio filio suo deposedisse Iuliam, dein Cotisoni Getarū regi, quo tēpore sibi quoq; inuicem filiam regis in matrimonij petijisset.

De nepotibus eius ex Iulia.

CAP. LXIII.

Nepotes

Nepotes ex Agrippa, & Iulia tres habuit, Caium, Lucium, & Agrippam: neptes duas, Iuliam, & Agrippinam. Iuliam Lucio Paulo Cēsoris filio, Agrippinam Germanico sororis suæ nepoti collocauit. Caium, & Lucium adoptauit domi, per assem & libram emptos à patre Agrippa, tenerosq; adhuc ad curam Reipublice admonuit, & consules designatos circum prouincias, exercitusq; dimisit. Filiam, & neptes ita instituit, ut etiam lanificio assuefaceret, uetaretq; loq; aut agere quicquā, nisi propalam, & quod in diurnos cōmentarios reserretur. Extraneorum quidem cōtū adeo prohibuit, ut Lucio Tucinio claro, de corōq; iuueni scripserit, quondam parum, mo destē fecisse eum, quod filiam suam Baias saluam uenisset. Nepotes & literas, & natare, aliaq; rudimenta per se plerunq; docuit, ac nihil aequè laborauit, quā ut imitarentur chirographum suum. Neque coegit unā, nisi in imo lecto asiderent: neq; iter fecit, nisi ut uehiculo anteirent, aut circā adequitarent.

Infortunium eius circa sobolem descendentium.

CAP. LXV.

Sed letum eum, atque fidentē & sobole, & disciplinā domus, fortunā destituit. Iulias filiam, & neptem omnibus probis contaminatas relegauit. Caium, & Lucium in duodeuiginti mensium spatio amisit ambos, Caio in Lycia, Lucio Massiliæ defunctis. Tertium nepotem Agrippam, simulq; priuignum Tyberium adoptauit in foro, lege curiata. Ex quibus Agrippam breui ob ingenium sordidum, ac ferox abdicauit, seposuitq; Surrentum. Aliquantō autem patientius mortem, quā dedecora suorum

De Fulvia lege
App. li. 5. bel.
et. ul. & Plut.
en vita Anto.

Alter. Marcel.
l. alteram ex
duabus Octa-
uiae filias,
q̄s ex C. Mar-
cello fuerat eni-
xa.

Adopt. domi
per as. & lib.
uide Boeth. in
3. cōm. Topi-
cor. & Bud. in
annot. in Pana-
dectas.

Refert Curit^{us}
rem apud Per-
fas sordidam,
ignominiosā,
que fuisse lan-
ficiū, existimā-
tes nihil tur-
pius, quā for-
minas ad moue-
re lance man^{us}.
Imita. chiro-
l. ut dici solet,
manum suam
in scribendo.

Ex quæstori-
bus, quæ sunt,
qui candidæ
principia dicu-
tur, qui episto-
las eius in fena-
tu legebant.

De Iulie im-
pudiciæ præ-
ter hæc vide
Corn. Tac. lib.
1. & Macrob.
lib. Satur. 2. c. 5

ra suorum tulit. Nā Caij, Lucijq; casu non adeo fractus.
De filia, absens, ac libello per Quæstorem recitato notis
Senatui fecit, abstinuitq; congressu hominum diu præpu-
dore, etiam de necanda deliberavit. Certè cum sub idem
tempus una ex consensu liberta Fædes nomine, suspensio
uitam finisset, maluisse se ait Fædes patrè fuisse. Relega-
ta usum uini, omnemq; delicatorem cultum ademit, neq;
adiri à quoquam libero, seruoq; , nisi se cõsulto permisit.
Et ita ut certior feret, qua is atate, qua statuta, quo co-
lore esset, etiam quibus corporis notis, uel cicatricibus.
Post quinquenniū demū ex insula in continentem leniori-
busq; paulò cõditionibus transtulit eam. Nam ut omnino
reuocaret, exorari nullo modo potuit. Deprecanti saepe
populo Romano, et pertinacius instanti, tales filias, ta-
lesq; cõiuges pro cõcione imprecatus est. Ex nepte Iulia
post damnationem editum infantem agnosci, aliq; uetuit.

Transportauit
in insulã, pro
deportauit.
* Aliis, loci,

Agrippam nihilo tractabiliorem, imò in dies amentiorè,
in insulam trasportauit, sepelitq; insuper custodia militū.
Cauit etiam Senatufcõsulto, ut eodem * loco in perpetuū
contineretur, atq; ad omnem, et eius, et Iuliarum men-
tionem ingemiscens, proclamare etiam solebat:

Vitam, utinã
sine uxore, &
sine liberis mo-
ri liceret.

Αἰβ' ὀφελου ἀγαμὸς τ' ἐμυδαυ ἀγνοῦς τ' ἀπολ' αἰ.
Nec aliter eas appellare, quam treis uomicas, aut tria
carcinomata sua.

Receptio, & cultus amicitiarum eius.

CAP. LXVI.

Amicitias neq; facile admisit, et cõstantissimè reti-
nuit. Et nõ tantū uirtutes, ac merita cuiusq; dignè
prosecutus, sed uitia quoq; et delicta duntaxat modica
perpeffus.

perpeffus. Neq; enim temerè ex omni numero in amicitia
cuius afflicti reperiretur, præter Saluidenium Rufum, quem
ad consulatum usq; , et Cornelium Gallū, quem ad præ-
fecturã Aegypti, ex infima utrumq; fortuna prouexerat.
Quorum alterum res nouas molientem, damnandum Se-
natui tradidit: Alteri ob ingratum, et maleuolū animū,
domo, et prouincijs suis interdixit. Sed Gallo quoq; et
accusatorum denūtiationibus, et Senatuscõsultis ad ne-
cem compulso, laudauit quidem pietatem tã opere pro se
indignantium: Ceterum et illachrymauit, et uicem suã
conquestus est, quòd sibi soli non liceret, amicis quatenus
uellet irasci. Reliqui potentia, atq; opibus ad finem uitæ
sue cuiusq; ordinis principes floruerunt, quanquam et
offensis interuenientibus. Desiderauit enim nõnunquam,
ne de pluribus referam, et Marci Agrippæ patientiã, et
Mecoenatis taciturnitatem: cum ille ex leui rigoris suspi-
tione, et quòd Marcellus sibi anteferretur, Mitylenas
se, relictis omnibus, contulisset: et hic secretū de comper-
ta Murenæ cõiuratione, uxori Terentia prodidisset. Exe-
git et ipse inuicem ab amicis beneuolentiã mutuam, tam
à defunctis, quam à uiuis. Nam quãuis minime appeteret
hereditates, ut qui nunquam ex ignoti testamẽto capere
quicquã sustinuerit, amicorū tamè suprema iudicia moro-
sissimè pensitauit: Inque dolore dissimulato, si parcius,
aut citra honorem uerborum: neq; gaudio, si gratè, pieq;
quis se prosecutus fuisset. Legata, uel partes hereditatū,
et à quibuscunq; parētibus relictã sibi, aut statim liberis
eorū concedere, aut si pupillari atate essent, die uirilis to-
ge, uel nuptiarū, cum incremento restituere cõsueuerat.

De Cornelio
Gallo lege Cri-
nitum de poet.
Lat. lib. 5. c. 13.
De Mecoenate
lege Crinitid. 3.
de poet. Lat. c.
45. de eius vxore
Senec. lib. de
mūd. guber. &
in epi. moral.

Aurelio Vido-
ri, & Entropio
cum Suetonio nõ
conuenit: nam
Mecoenatè ob
taciturnitatē,
Agrippam ob
patientiam si mo-
deratamq; Au-
gusto perpla-
uisse scribū.

Seueritas

Seueritas, & clementia eius erga liberos.

C A P. LXVII.

Pendendi æris mos antiquissimus fuit: nam cum graue esset, in usu apud pedit oportuit, non numerari: qui igitur patroni, aut domini æs dispensebant, dispensatores ab iniuriis sunt dicti.

Pro epist. prod. i. demonstrata cuidam, cuius inererat eam in spicere.

Proculum ex acceptissimis libertis mori coegit, copertum adulterare matronas. Thallo a manu, quod pro epistola prodita denarios quingentos accepisset, crura effregit. Pdagogum, ministrosque Caii filij per occasionem ualitudinis, mortisque eius superbe, aureque in provincia grassator, oneratis graui podere ceruicibus, precipitauit in flumen. Infamia dedecorum primæ iuuentutis eius.

C A P. LXVIII.

Prima iuuentutis uariorum dedecorum infamiam subiit. Sextus Pompeius eum effeminatum insectatus est, Marcus Antonius adoptionem auunculi stupro meritum. Item Lucius Marci frater, quasi pudicitiam delibatam a Cesare, Aulo etiam Hirtio in Hispania ccc. millibus nummum substrauerit, solitusque sit crura suburere nuce ardenti, quo mollior pilus surgeret. Sed et populus quondam uniuersus ludorum die et accepit in contumeliam eius, et assensu maximo comprobauit uersum in scena pronuntiatum de Gallo matris deum tympanizante: Vides ne, ut cinædus orbem digito temperat?

Adulteriū

Adulteria, & libido eiusdem. C A P. LXIX.

Adulteria quidem exercuisse, ne amici quidem negat, excusantes sanè non libidine, sed ratione commissa, quod facilius consilia aduersariorum, per cuiusque mulieres exquireret. Marcus Antonius super festinatas Liuie nuptias, obiecit et sceminam consularem et triclumio uiro coram in cubiculum abductam, rursus in conuiuium rubentibus auriculis, incoptiore capillo reducta: et dimissam Scriboniam, quia liberius doluisset nimiam potentiam pellicis: et conditione quasitas per amicos, qui matres familiaris, et adultas etate uirgines denudaret, atque pspiceret, tanquam Thoranio magone uendete. Scribit etiam ad ipsum hoc familiariter adhuc, necdum plene inimicus, aut hostis: Quid te mutauit? quod reginam in eo uxor mea est. Nunc ceppi, an abhinc annos nouem: tu deinde sola Drusillam inuistita ualeas, uti tu hanc epistolam cum legeris, non inieris Tertullam, aut Terentillam, aut Rufillam, aut Saluiam Citi-sceniam, aut omnes. An ne refert ubi, et in quam arrigas?

De cœnatiis, et discumbentibus in apparatu deorum.

C A P. LXX.

Cœna quoque eius secretior in fabulis fuit, quæ uulgò *StoLexæde* et uocabatur, in qua deorum, deorumque habitu discubuisse conuiuas, et ipsum pro Apolline ornatum, non Antonij modo epistolæ singulorum nomina amarissimè enumerantis exprobrant, sed et sine autore notissimi uersus: Cum primum istorum conduxit mensa choragum,

Sexque deos uidit Mallia, sexque deas: Impia dum Phœbi Cæsar mendacia ludit,

Super festinatas, pro ppter Rubentes auriculæ sunt in forma patreæ tibi bidina signæ. Hinc Luuenal. saty. 11. Vexa rasque comas, yllumque, aureque calentem. Thoranij huius meminit Plin. lib. 7. c. 12. Macrobi. Satur. li. 2. ca. 4. Tiro nū appellat. In fabulis esse, est esse in ore vulgi, quorundamque rumoribus. *StoLexædeos.*

12. deorum. Allusum est ad 12. deos, qui selesi dicuntur, quorum sex sunt mares, & totidem formine. Nam Augustus sub Apollinis habitu in cœna in secretiore loco instruita discubere solebat inter 12. carmitos sub habitu deorum, & 12. puellarum, sub habitu deorum.

h

Dum

Dum noua diuorum cœnat adulteria,
 Omnia se à terris tunc numina declinarunt,
 Fugit & Auratos Iuppiter ipse thronos.
 Auxit cœnæ rumorē summa tūc in ciuitate penuria, ac fœ-
 mes, Acclamatūq; est postridie, frumentū omne deos co-
 medisse, & Casarem planè esse Appollinē, sed Tortorē:
 quo cognomine is deus quadam in parte urbis colebatur.

Nota pretiosæ supellectilis eius, & aleæ lusus
 per eum dilectus. CAP. LXXI.

NOtatus est & ut pretiosæ supellectilis, Corinthio
 rumq; præcupidus, & aleæ indulgens. Nam & pro
 scriptionis tempore ad statuam eius adscriptum est:
 Pater argentarius, ego Corinthiarius.

cùm existimaretur quosdam propter uasa Corinthia in-
 ter proscriptos curasse referendos. Et deinde bello Sici-
 liensi epigramma uulgatum est:

Pōst quàm bis classe uictus naues perdidit,
 Aliquando ut uincat, ludit assidue alea.

Ex quibus siue criminibus, siue maledictis infamiam im-
 pudicitia facillimè refutauit, & presentis, & postera
 uitæ castitate. Item lautitiarum inuidia, cum & Alexan-
 dria capta, nihil sibi præter unum myrrhinum calicem,
 ex instrumento regio retinuerit, & mox uasa aurea asi-
 duissimi usus conflagauerit omnia. Circa libidines hæsit.
 Postea quoque (ut ferunt) ad uitandas uirgines prom-
 ptior, quæ sibi undique etiam ab uxore conquireretur.
 Aleæ rmorem nullo modo expauit, lusitq; simpliciter,
 & palàm oblectamēti causa etiam senex, ac præterquam
 Decembri mense, alijs quoque festis, profectusq; diebus:

nec

nec id dubium est autographa quadam epistola: Cæ-
 nari (ait) mi Tyberi cum isdem. Accesserūt conuiuæ Vi-
 mitius, & Syluius pater. Inter cœnam lusimus γεγονεωδ
 & heri, & hodie. Talis enim iactatis, ut quisque canem,
 aut senionem miserat, in singulos talos singulos denarios
 in medium cōferebat: quos tollebat uniuersos, qui Vene-
 rem iecerat. Et rursus alijs literis: Nos, mi Tyberi, quin-
 quatrijs satis iucunde egimus. Lusimus enim per omnes
 dies, forumq; aleatorium calcicimus. Frater tuus magnis
 clamoribus rem gessit, Ad summā tamen perdidit nō mul-
 tum, sed ex magnis detrimētis præter spem paulatim re-
 tractus est. Ego perdidit uiginti millia nummum meo no-
 mine, sed cum effusè in lusu liberalis fuisset, ut soleo ple-
 runque. Nam si quas manus remisi cuiq; , exegissem : aut
 retinuissem, quod cuiq; donauit, uicissem uel l. millia. Sed
 hoc malo. Benignitas enim mea me ad cœlestem gloriam
 efferet. Scribit ad filiam: Misi tibi denarios c c l. quos
 singulis conuiujs dederam, si uellent inter se inter cœnam
 uel talis, uel paq; impar ludere.

Continentia, & habitationes eiusdem.

CAP. LXXII.

IN cæteris partibus uitæ continentissimū fuisse cōstat,
 ac sine suspitione ullius uitij. Habitauit primo iuxta
 Romanum forum supra scalas anularias, in domo, qua
 Calui oratoris fuerat, postea in palatio, sed nihilominus
 ædibus modicis Hortensianis, & neq; laxitate, neq; cultu
 conspicuis: ut in quibus porticus breues essent Albana-
 rum columnarū, & sine marmore ullo, aut insigni pau-
 mento conclauia. At per annos amplius x l. eodem cubi-
 h

Autographa
 epi. si propria
 ipsius Augusti
 manu scripta.
 γεγονεωδ
 & heri, & hodie.
 Talis enim iactatis,
 ut quisque canem,
 aut senionem miserat,
 in singulos talos
 singulos denarios
 in medium cōferebat:
 quos tollebat uniuersos,
 qui Venerem
 iecerat.

De Quinquatrijs
 legis lege Cuius
 lib. 3. Fast.

Remittere ma-
 nus in alea, est
 condonare col-
 latoribus ia-
 ctum, quæ fra-
 manu dānoſū
 sibi fecerint.

Par imp. lud.
 Ludus est pue-
 rilis, qui nuci-
 bus, aut digi-
 tis, aut id gen-
 alijs rebus for-
 let fieri.

Abba. col. ex
 vicino ubi
 tarū, et iccl. de
 uilloris preti-

BIBLIOTECA

"Juan B. Valázquez"

culo hyeme, & æstate mansit, quamuis parum salubrem ualetudini suæ urbē hyeme experiretur, assidueq; in urbe hyemaret. Siquādo quid secretò, aut sine interpellatione agere proposuisset, erat illi locus in edito singularis, quē *Syracusas*, & *Ἰερὺς* uocabat. Huc transibat, aut in alicuius libertinorum suburbanum. Aeger autē in domo *Mecænat*is cubabat. Ex secessibus præcipuè frequētavit *maritima*, *insulasq;* *Campaniæ*, aut proxima urbi oppida, * *Lanuium*, *Præneste*, *Tibur*, ubi etiā in porticibus

Herculis tēpli per sepe ius dixit. *Ampla*, & operosa prætoria grauebatur, & neptis quidem suæ *Iulæ* profusè ab ea extracta etiam diruit ad solum. Sua uerò, quamuis modica, non tam statuarum, tabularumq; pictarum ornatu, quàm *xyctis*, & memoribus excoluit, rebusq; uetustate, ac raritate notabilibus, qualia sunt *Capreis immaniū belluarum*, *ferarumq;* mēbra prægrandia, quæ dicuntur *gigantum ossa*, & arma heroum.

De parsimonia, supellectili, & uestimentis eius.

CAP. LXXIII.

Instrumenti eius, & supellectilis parsimonia apparet etiam nunc residuis lectis, atque mensis, quorum pleaque uix priuatae elegantie sint. Nec toro quidem cubuisse aiunt, nisi humili, & modicè instrato. Veste nō temerè alia, quàm domestica, usus est, ab uxore, & sorore, & filia, neptibusq; consecrta. Togis neque restrictis, neq; suffis. Clauo nec lato, nec angusto. Calceamentis altiusculis, ut procerior, quàm erat, uideretur. Et forensia autem, & calceos nunquam non intra cubiculum habuit ad subitotos, repentinosq; casus parata.

Hyemare, pro affligi incōmodo hyemis: quod perperā interpretat est *Be roaldus*. Hanc uocē in *Sallustio* notauit *Seneca*.

* *Al. Lanuiū.*

Gruebatur, p fastidiebat, ægrè ferebat.

Notabiles res dixit, in bonā partē, pro insignes

Instrumenti, s. domestici: nā supellex nihil aliud est, quàm domesticū paritissimū instrumentum.

Residuos lectos dixit, pro relictos.

Forensia, n. g. nūc. plu. sunt uestimēta, quibus i foro, aut foris. i. extra domum utebatur.

Conuiuia, & cœnæ eiusdem. CAP. LXXIII.

Conuiuabatur assidue, nec unquam nisi recta, non sine magno ordinum, hominumq; delectu. *Valerius Messala* tradidit, neminem unquam libertinorum adhiberentem ab eo cœnæ, excepto *Mena*, sed asserto in ingenuitate, post proditam *Sexi Pompeij* classem. Ipse scribit inuitalisse se quendā, in cuius uilla maneret, qui spiculator suus olim fuisset. Conuiuia nonnunquam, & seruius imibat, & maturius relinquebat, cum cōuiuæ, & cœnare inciperent prius, quàm ille discumberet, & permanerent digresso eo. Cœnam ternis ferculis, aut, cum abundantissimè, senis præbebat, ut non nimio sumptu, ita summa comitate. Nam & ad communionem sermonis tacentes, uel submissim fabulantes prouocabat, & aut acroamata, & histriones, aut etiam triuides ex circo ludios interponebat, ac frequentissimè aretalogos.

Celebratio festorum, & solennium dierum.

CAP. LXXV.

Festos, & solennes dies profusissimè, nonnunquam ioniculariter tantum celebrabat. Saturnalibus, & quando aliàs libuisset, modò munerā diuidebat, uestem, & aurum, & argentum, modò nummos omnis notæ, etiam ueteres regios, ac peregrinos, interdum nihil præter cilia, & spōgias, & rutabula, & forfices, atq; alia id genus titulis obscuris, & ambiguis. Solebat & inæqualissimarū rerum sortes, & auersas tabularum picturas in conuiuio uenditare, incertoq; casu spem mercantium uel frustrari, uel explere, ita ut per singulos lectos licitatio fieret, et seu iactura, seu lucrum communicaretur.

Menas hic ab *Appi* in bello *Siculo* *Menedorus* dicitur, apud quem de eo multa.

Fulgētius Placidas ait ferculū significare missum carniū.

Cōmunio sermonis, pro cōmuni confabulatione.

Consistebant Romæ in *Circō*, qui ex inspectione manus, aut frontis, aut ex interpretatione somniorum diuinabant.

In singulis lectis participes erant lucri. si fors bene ceci disse: uel dāni, si male.

Cibi eius, & comedendi horæ. CA. LXXVI.

Cibi (nam ne hoc quidem omiserim) minimi erat, atq; vulgaris ferè. Secundarium panè, & pisciculos minutos, & caseum bubulum manu presum, & ficos uirides biferas maximè appetebat. Vescebaturq; & ante cœnam, quocūq; tēpore, & loco, quo stomachus desiderasset. Verba ipsius ex epistolis sunt: Nos in essedo panè, & palmulas gustauimus. Et iterū: Dū lectica ex regia domū redeo, panis uncia cum paucis acimis uua duracina comedi. Et rursum: Ne Iudeus quidem, mi Tyberi, tam diligētē sabbatis ieiunium seruat, quàm ego hodie seruauī, qui in balneo demū post horā primā noctis duas buccas mādūcaui prius, quàm ungi inciperem. Ex hac obseruantia nonnunquā uel ante initum, uel post dimissum conuiuium solus cœnitabat, cum pleno conuiuio nihil tangeret.

Parfimonia eius in potu. CAP. LXXVII.

Vini quoque natura parcissimus erat. Non amplius ter bibere eum solitum super cœnā in castris apud Mutinā, Cornelius Nepos tradit. Postea quoties largissime se inuitaret, senos sextātes non excessit: aut si excessisset, reiciebat. Et maximè delectatus est Rhetico, neq; temerè interdū bibit. Pro potionē sumebat persusum aqua frigida panem, aut cucumeris frustū, uel lactucula thyrsum, aut recens, aridum uel pomum succi uinosioris.

Quid post cibū agebat. CAP. LXXVIII.

Post cibum meridianum ita ut uestitus, calceatusq; erat, reiectis pedibus paulisper cōquiescebat, opposita ad oculos manu. A cœna se in lecticulam lucubratoriā recipiebat. Ibi donec residua diurni actus, aut omnia,

aut

aut ex maxima parte conficeret, ad multam noctem permanebat. In lectum inde transgressus, non amplius cum plurimum quàm septem horas dormiebat, ac ne eas quidem continuas, sed ut in illo tēpore spatio ter, aut quater expergisceretur. Si interruptum somnum recuperare (ut euenit) non posset, lectoribus, aut fabulatoribus accersitis, resumebat, producebatq; ultra primam sæpe lucem. Nec in tenebris uigilauit unquam, nisi a sidente aliquo. Matutina uigilia offēdebatur, ac si uel officij, uel sacri causa maturius uigilandum esset, ne id contra cōmodum faceret, in proximo cuiuscūq; domesticorum cœnaculo manebat. Sic quoq; sæpe indigens somni, & dum per uicos deportaretur, & deposita lectica inter aliquas moras condormiebat.

Statura corporis, et membrorum eius.

C A P. LXXIX.

Forma fuit eximia, & per omnes ætatis gradus uenustissima: quanquàm & omnis lenocini negligēs, & in capite comendo tam incuriosus, ut raptim cōpluribus simul tonsoribus operam daret, ac modò tonderet, modò raderet barbam: eoq; ipso tempore aut legeret aliquid, aut etiam scriberet. Vultu erat uel in sermone, uel tacitus adeo trāquillo, serenoq; ut quidam è primoribus Galliarum, confessus sit inter suos, eo se inhibitum, ac remollitū, quo minus ut destinarat, in transitu Alpium per simulationem colloquij propius admissus, in precipitiū propelleret. Oculos habuit claros, ac nitidos, quibus etiam existimari uolebat inesse quiddam diuini uigoris. Gaudebatq; si qui sibi acrius contuenti, quasi ad fulgo-

Cf plurimū,
p ad summū.

Fabulator, p
collocutore.
Prima lux, p
summum diu
culum.

Remollitus,
aut remollitus,
ex uerbo exē
plari, pro plac
catus, aut re
tardatus, siue à
conatu reuoca
tus.

De Augusti
oculis uide Au
reli. Victo. &
Plin. lib. 11. c.

57.

h 4 rem

Ficos biferas
noue dixi, pro
fructu arboris
biferæ.

Autem Phyci
illū Bellè ualē
turū, cui nulla
est prandendi
hora cōstituta,
sed illi uenire
sit ueluti solar
rium.

Numa Pōpuli
habitauit in re
gia, quæ erat
iuxta adē Ve
stæ, & adhuc
ita appellatur.

Inuitauit se
largissime, p
multum bibit.

Tradit Aristo-
in problem. ra-
ros dentes, pre-
lōgos digitos,
plumbeum co-
lorē, pluresq;
in manu incisū
ras non perpe-
tuas, brevis vi-
te signa esse:
quod Aristote-
lem credidisse
miratur Plin-
quem his de re-
bus lege li. 11.
cap. 52.

rem solis uultū submitteret: sed in senecta sinistro minus uidit. Dentes raros, & exiguos, & scabros. Capillum leuiter inflexum, & sufflauum, supercilia coniuncta, mediocres aures, nasum & à summo eminentiorem, & ab imo deductiorem. Colorem inter aquilum, candidumq; staturam breuem, quam tamen Iulius Marathus libertus etiam in memoriam eius quinque pedum, & dodrantis fuisse tradit, sed quæ commoditate, & æquitate membrorum occuleretur, ut non nisi ex comparatione astatīs aliæ cuius procerioris intelligi posset.

Maculæ, & membra inualida corporis eius.

CAP. LXXX.

† al's, cōcretis.

Atq; arūdi. cō.
Arundinem lu-
xatis coxendi
cibus vitilē esse
docet Cato de
re rust. ca. 160.
et Plin. li. 24.
cap. 11.
Dig. salut. i.
indicem.

Corpore traditur maculoso, dispersis per pectus, atq; aliuū genitiuis notis in modū, & ordinē, ac numerum stellarū celestis Vrse: sed & callis quibusdam ex prurigine corporis, assiduq; & uehementi strigilis usu, plurisariam* contractis, ad impetiginis formam. Coxendice, & femore, & crure sinistro, non perinde ualebat, ut sepe etiam inde claudicaret: sed remedio arenarum, atq; arundinum confirmabatur. Dextræ quoq; manus digitiū salutarem, tam imbecillū interdum sentiebat, ut torpētē, contractumq; frigore, uix cornei circuli supplēmto scripturæ admoneret. Questus est & de uesica, cuius dolore, calculus demum per urinam eiectis leuabatur.

Infirmitates eiusdem.

CAP. LXXXI.

Rauos, & periculosas ualetudines per omniē uitam aliquot expertus est, præcipuē Cantabria domitacium etiam distillationibus iecimore uitiatō, ad desperatōnem reductus, contrariam, & ancipitem rationem medendi ne

di necessario subijt: quia calida fomenta non proderant, frigidis curari coactus, autore Antonio Musa. Quasdam Natalis Augu-
si erat. 25. dies
Septembris.
& annuersarias, ac tempore certo recurrentes experie-
batur. Nam sub natalem suum plerunq; languebat, & ini-
tio ueris præcordiorum inflāmatione tentabatur, Austri-
nis autem tempestatibus grauedime. Quare quassato cor-
pore, neq; frigora, neq; ætus facillē tolerabat.

Cultus corporis eius in via, & itinere.

CAP. LXXXII.

Hyeme quaternis cum pingui toga tunicis, & subua-
Hcula, & thorace laneo, & feminalibus, & tibialis-
bus muniebatur Aestate apertis cubiculi foribus, ac sepe
in perystilo saliente aqua, atq; etiā uentilante aliquo cu-
babat. Solis uerò ne hyberni quidem patiēs. Domi quoq;
non nisi petasatus sub dio spatibatur. Itinera lectica, &
noctibus ferē, eaq; lēta, ac minuta faciebat, ut Præneste,
uel Tibur biduo procederet. Ac si quò peruenire mari
posset, potius nauigabat. Verūm tātā infirmitatē magna
cura tuebatur, in primis lauādi raritate. Vngebatur etiam
sepius, sudabat ad flammā: deinde perfundebatur egelida
aqua, uel sole multo* calefacta. At quoties neruorum cau-
sa, marinis, Albulisq; calidis utendum esset, cōtentus hoc
erat, ut in dens ligneo folio, quod ipse Hispanico uerbo
duretē uocabat, manus, ac pedes alternis iactaret.

† al's, tepesada
Albulæ aque
sulphureæ in
agro Tiburti-
no.

Exercitia eiusdem

CAP. LXXXIII.

Exercitationes campestres equorum, & armorum
Estatim post ciuilia bella omisit, & ad pilam primò,
folliculumq; transijt: mox nihil aliud quam uectabatur,
& deambulabat: ita ut in extremis spatijs subsultim de-
Subsultim. i.
lentiore saltu.
ac fixis ite-
rato.

h s currc

*As, Sestivo. *curreret* sestertio uel lodicula inuolutus. Animi laxandā
la, aut xysto.
*As, occella.
tis.
As, facilitate
causa, modò piscabatur hamo, modò talis, aut* oscillis,
nucibusq; ludebat cū pueris minutis, quos* facie, & gar
rultate amabiles undiq; conquirebat, præcipuè Mauros,
& Syros. Nam pumilos, atq; distortos, & omnis generis
eiusdem, ut ludibria naturæ, maliq; omnis abhorrebat.

Eloquentia eius, & ars oratoria.

C A P. LXXXIII.

Eloquentiam, studiāq; liberalia ab ætate prima cupi
dè, & laboriosissime exercuit. Mutinensi bello, in
tanta mole rerum, & legisse, & scripsisse, & declamasse
quotidie traditur. Nam deinceps, neq; in Senatu, neque
apud populū, neq; apud milites locutus est unquam, nisi
meditata, & composita oratione: quamuis non deficeret
ad subita extemporali facultate. Ac ne periculum memo
riæ adiret, aut in edificèdo tempus absumeret, instituit re
citare omnia. Sermones quoque cum singulis, atq; etiam
cum Liuia sua grauiores, non nisi in scriptis, & è libello
habebat, ne plus, minus uel loqueretur ex tempore. Pro
nuntiabat dulci, & proprio quodam oris sono, dabatq;
assiduè phanaseo operam: sed nonnunquā, infirmatis sau
cibus, præconis uoce ad populū concionatus est.

Libri, & opuscula per eū edita, C A P. LXXXV.

Multa uarij generis prosa oratione composuit: ex
quibus nonnulla in cætu familiarium, uelut in au
ditorio recitauit: sicut rescripta Bruto de Catone. Quæ
uolumina cū iam senior ex magna parte legisset, fatiga
tus, Tyberio tradidit perlegèda. Itè hortationes ad philo
sophiā, & aliqua de uita sua, quam tredecim libris Cæta
brico

brico tenus bello, nec ultra exposuit. Poeticā summam In spò. Incub.
attigit. Vnus liber extat scriptus ab eo hexametris uersi- i. respondit se
bus, cuius & argumētū, & titulus est, Sicilia. Extat al- Aiacè, tragœ
ter æquè modicus epigramatū, quæ ferè tempore balnei diā suā spògia
meditabatur. Nā tragodiā magno impetu exorsus, non decessisse.
succedente stylo aboleuit: quærentibusq; amicis quidnam que improbā
Aiæx ageret, respōdit Aiacè suū in spongiā incubuisse. tur, spògia de
Stylus, et genus eloquendi eiusdem. leri solent, que
ob hoc à pris
cis, delectis dī
cra est. Allusit
autem ad Aiæ
cis exitū, quæ
furentē in gla
dum incubuit
de conlat.

C A P. LXXXVI.

Genus eloquendi secutus est elegās, & temperatum.
Guitatis sententiā inepitijs, atq; inconcinnitate, &
recōditorum uerborum, ut ipse dicit, sætoribus. Præci
puamq; curam duxit, sensum animi quā apertissime ex
primere. Quod quò facilius efficeret, aut necubi lecto
rem, uel auditorem obturbaret, ac moraretur, neque præ
positiones uerbis addere, neq; coniunctiones sæpius ite
rare dubitauit, quæ detractæ afferūt aliqd obscuritatis,
etsi gratiā augent. Cacozelos, & antiquarios, ut diuerso
genere uitiosos, pari fastidio spreuit. Exagitabat nonnun
quam in primis Mecenatem suum, cuius myrobrechis
(ut ait) cincinnos usquequaq; persequitur, & imitan
do per iocū irridet. Sed nec Tyberio parcat, & exoletas
interdū, & recōditas uoces aucupāti. Marcū quidē An
toniū ut insanū increpat, quasi ea scribentē, quæ mirētur
potius homines, quā intelligāt. Deinde ludens malū, &
inconstans in eligèdo genere dicèdi ingeniū eius, addidit
hæc: Tuq; dubitas Cumberne Annius, an* Verrius Flac
cus imitadi sint tibi? ita ut uerbis, quæ Crispus Sallustius
excepit ex origimbis Catonis, utaris? an potius Asia
ticorum

Ad subita. i. ad
subitariam, tu
multuariamq;
elocutionē, ut
cū quid ex
tempore agen
dum est.

Erant Cato
Bruti auuncu
lus.

Myrobrechis, id est, vi
guento deibus
tos. 11

De Aug. i. M
con. vide Ma
creb. lib. 2. Sa
tur. c. 4.

*At. Veran

ticorum oratorum inanibus sententijs: uerborum uolubilitas in nostrū sermonē transferenda? Et quadam epistola Agrippinæ neptis ingenium collaudans, Sed opus est, inquit, dare te operam, ne molestē scribas, aut loquaris.

Vsurpatione quorundam sermonum eiusdem.

CAP. LXXXVII.

Quotidiano sermone quædam frequētius, & notabiliter usurpasse eum, literæ ipsius autographæ ostentant. In quibus idētidem cū aliquos nunquā soluturos significare uult, ad calendās Græcās soluturos ait. Et cū hortatur ferēda esse præsentia qualiaciūq; sint, cōtenti simus hoc Catone. Et ad exprimendam festinatæ rei uelocitatem, uelocius quā a sparagi coquātur. Pōnit asidūē & pro stulto blaceolū: & pro pullo pulleiacēū: & pro cerito uacerrosū: & uapidē sese habere, pro male: & betizare pro languere, quod uulgō lachanizare dicitur. Itē simus pro sumus: & domos genitiuo casu singulari pro domus. Nec unquā aliter hæc duo, ne quis mēdam magis, quā cōsuetudinem putet. Notauī & in chirographo eius ulla præcipuē non diuidere uerba, nec ab extrema parte uersuum abūdantes literas in alterū trāsfert, sed ibidem statim subiicit, circunducitq;.

Orthographia, & modus scribendi eiusdem.

CAP. LXXXVIII.

Orthographiam, id est, formulam, rationemq; scribendi a grāmaticis institutam, non adeo custodijt, ac uidetur eorum sequi potius opinionem, qui perinde scribendum, ac loquendum existimant. Nam quod sepe nō literas modō, sed syllabas aut permutat, aut præterit, communis

communis hominum error est. Nec ego id notare, nisi mihi mirum uideretur, tradidisse aliquos, legato eū consulari successorē dedisse, ut rudi, & indocto, cuius manu pro ipsi scriptum animaduertit. Quoties autem per notas scribit, b, pro a: c, pro b, ac deinceps eadem ratione sequentes literas ponit. Pro x, autem, duplex aa.

Peritia eius, & vsus Græcarum literarū, cū benigna audientia aliorum.

CAP. LXXXIX.

Næ Græcarum quidem disciplinarum leuiore studio tenebatur, in quibus, & ipsis præstabat largiter, magistro dicendi usus Apollodoro Pergameno, quē iam grandem natu Apolloniam quoque secum ab urbe iuuenis adhuc eduxerat. Deinde etiam eruditione uaria repletus, Sperarci philosophi, filiorūq; eius Dionysij, & Nicanoris contubernium iniijt: non tamen ut aut loqueretur expeditē, aut componere aliquid auderet. Nā & si quid res exigeret, Latine formabat, uertendūq; alij dabat. Sed planē poēmatū quoq; non imperitus, delectabatur etiam comœdia ueteri, & sepe eā exhibuit publicis spectaculis. In euoluēdis utriusq; linguæ autoribus, nihil æquē sectabatur, quā præcepta, & exēpla publicē, uel priuatim salubria. Eaq; ad uerbū excepta, aut ad domesticos, aut ad exercitiū, prouinciarūq; rectores, aut ad urbis magistratus plerūq; mittebat, prout quiq; monitione indigerent. Etiam libros totos & Senatui recitauit, & populo notos per edictum sepe fecit: ut orationes Q. Metelli de prole augēda, & Rutilij de modo ædificiorū, quō magis persuaderet, utrāq; rem nō a se primō animaduersam, sed antiquis iam tunc curæ fuisse. Ingenia seculi sui omnibus modis

X enim nō p
ps, sed cs, aut
gs ponitur.

De Apollo do
ro Pergameno
uide Strabo.
lib. 13.

De Q. Me-
telli oratione
lege Gel, lib.
1. c. 6.

Multi apud
Ro. de archite-
ctura, et modo
ædificiorū scri-
pserunt, inter
quos excellit
Vitru. ante au-
tem Vitru scri-
psit Rutilius.

Ad cal. Græcæ,
uide Chil. E,
raf.

Con. 6. hoc
Cati. præsen-
ti statu, qualif-
cunq; sit, uide
Macrobi. li. 2.
Sat. c. 4.

Blace Græcæ
stupidus dicit,
& stolidus: hic
blaceolus.

Pro pul. pulle-
ia ferē forma,
qua a gallina,
gallinace: qd
nomen, & ad
puerū catami-
um referri po-
est: nam tales
mitiquitus pul-
i dicebantur.

Betizare, a be-
ta, iāguida est,
& flaccida her-
ba.

Vacerrosū,
ac uacera: Cer-
ritum a Cere.

Commissionibus. i. poterant certaminibus in scena, quibus praeerant praetores. Ad ostendendam ingenij celeritatem multa in illis commissionibus a poetis ineptè dicebantur. Olim in commissione poetica Stasius fuit ad omnem maioris tempestatis suspicionem in abditum, & coronatus: & Publii mimos, Graepus omnes supavit, in quibus & Labe- rium. vide Macrobius Saturnalis 2. c. 7.

Cur Augustus tonante caelo addita peteret, & pellem ma- rini vituli circumferret, lege Plinius 2. c. 2.

Philippus acie: vide Plinius in vita Bruti.

modis fuit. Recitantes & benigne, & patienter audiunt: nec tantum carmina, & historias, sed & orationes, & dialogos. Cōponi tamē aliquid de se, nisi & serio, et a praestantissimis, offēdebatur. Admonebatq; Praetores, ne praeteritur nomen suum commissionibus obsolefieri

Observatio religionum eius. CAP. XC.

Circa religiones talem accepimus: Tonitrua, et fulgura paulo infirmius expauescebat, ut semper, et ubiq; pellem vituli marini circumferret pro remedio, atq; concameratum locum se reciperet, cōsternatus olim per nocturnum iter transcurfu fulguris, ut supra diximus.

Observatio somniorum eius. CAP. XCI.

Omnia neq; sua, neque aliena de se negligebat. Philippiensi acie quamvis statuisset non egredi tabernaculum propter uoletudinem, egressus est tamen, medici

somnio monitus, cessitq; res prosperè, quando captis castris, lectica eius, quasi ibi cubans remansisset, concursu hostium confossa, atque lacerata est. Ipse per omne uer plurima, et formidolosissima, et uana, et irrita uidebat, reliquo tempore rariora, et minus uana. Cum dedicatam in

Capitolio ad eum Tonanti Ioui assidue frequentaret, somniavit queri Capitolinū Iouem cultores sibi abduci, seq; respondisse, Tonantem pro ianitore ei appositum, ideoq; mox timentabilis fastigium adis redimiuit, quod ea ferè ianuis dependebat. Ex nocturno usu etiam stipem quotannis die certo emendicabat à populo, cauam manū asses porrigentibus praebens.

Observatio auspiciorum eius. CAP. XCII.

Auspicia

Auspicia, & omnia quaedam pro certissimis obseruabat. Si manè sibi calceus perperam, ac sinister pro dextero induceretur, ut dirum. Si terra, mari ue ingrediente se longinquam profectioem, forte rorasset, ut latum, maturiq; & prosperi reditus. Sed & ostentis praecipue mouebatur. Enatam inter iuncturas lapidum ante domum suam palmam, in compluuium deorum penatium transtulit, utq; coalesceret magnopere curauit. Apud insulam Capreas, ueterrimè ilicis demissos iam ad terram lan guentesq; ramos conualuisse aduentu suo, adeo letatus est, ut eas cum republica Neapolitanorum permutauerit. Aenaria data. Obseruabat & dies quosdā, ne aut postridie uindictas quoquam proficisceretur, aut nonis quicquam rei serie inchoaret: nihil in hoc quidem aliud deuotans, ut ad Tyberium scribit, quam *divo quibusq; ominis.*

Observatio peregrinarum ceremoniarum eius.

CAP. XCIII.

Peregrinarum ceremoniarum sic ueteres, ac receptas reuerentissimè coluit, ita ceteras contemptui habuit. Namq; Athenis imitatus, cum postea Romae pro tribunali de privilegio sacerdotum Atticæ Cereris cognosceret, & quaedā secretiora proponerentur, dimisso cōcilio, & corona circumstantium, solus audiit disceptantes. At contra non modò in peragrandā Aegypto paulò deflectere ad uisendum Apim supersedit, sed & Caium nepotem, quòd Iudaeam praeteruehens apud Hierosolyman non supplicasset, collaudauit.

Septendecim praesagia, per quae eius felicitas praenosci potuit.

CAP. XCIII.

Et quo

Si ma. sib. cal. lege Plin. libr. 2. cap. 7.

Aenaria, insula in Puteolas no sinu, à statione nauium Aeneae dicta. xax's, nonas.

i. infamiam, hoc est infamē, & omnino fam vocem.

De Cereris mysterijs lege Demetrii, & Alcibiadis.

De Api lege Soli in Polyhist. Hero. li. 2. & Plin. lib. 8. cap. 46.

Hierosolyma, genere foemini no,

ET quoniam ad hoc uentum est, nō ab re fuerit subterere, quæ ei prius, quam nasceretur, & ipso natali die, ac dēinceps euenirent, quibus futura magnitudo eius, & perpetua felicitas sperari, animaduertiq; posset. Velitris antiquitus tacta de cælo parte muri, responsum est, eius oppidi ciuē quandoq; rerū potiturū: qua fiducia Velitrimi & tunc statim, & postea sepius penē ad exitium sui cum populo Romano belligerauerant: serō tantum dem documētis apparuit, ostentū illud Augusti potentia portēdisse. Autor est Iulius Marathus, ante paucos quam nasceretur menses, prodigium Romæ factū publicè, quod denuntiabatur regem po. Ro. naturam parturire. Senatū exterritum censuisse, ne quis illo anno genitus educaretur. Eos qui grauidas uxores habent, quod ad se quisq; spē traheret, curasse, ne Senatū cōsultū ad arariū defertur. In Asclepiadis Mendetis θεολογικῶν libri lego, Accia, cum ad solēne Apollinis sacrū media nocte uenisset, posita in tēplo lectica, dū cæteræ matronæ dormirent, obdormisse, draconemq; repente irrepisse ad eam, pauloq; post egressum, illamq; expergefactā quasi à concubitu mariti purificasse se, & statim in corpore eius extitisse maculā, uelut depicti draconis, nec potuisse unquā eximi, adeo ut mox publicis balneis perpetuō abstinerit: Augustū natū mense decimo, et ob hoc Apollinis filiū existimatum. Eadem Accia prius, quam pareret, somnia uit intestina sua ferri ad sidera, explicariq; per omnem terrarum, & cæli ambitum. Somniavit & pater Octauius, utero Acciæ iubar solis exortū. Quo natus est die, cum de Catilinæ cōiuratione ageretur in curia, & Octauius

Leges in ætate incise. in ætate riumq; reconditæ infirmari, tollitq; nō poterant: quæ uerō promulgatæ tum erant, nec dum in cōsuetudine intercessio ne aboliri poterāt, ut docet Cic. in. 1. Phil. Mēditis. in Ægyptij.

Theologumena, dicuntur rerum diuinarum, deorūq; dissertationes, disputationes ue.

nus ob uxoris puerperii serius adfuisse, nota, ac uulgata res est, P. Nigidii cōperta moræ causa, ut horā quoq; partus acceperit, affirmasse dominum terrarum orbem natum. Octauius postea cum per secreta Thraciæ exercitū duceret, in Liberi patris luco barbara ceremoniam de filio consulenti, idem affirmatū est à sacerdotibus, quod infuso super altaria mero tantū flammæ emicuisse, ut supergressi fastigiū templi ad cælum usq; ferretur, unq; olim omnino Magno Alexandro apud eandem aras sacrificanti, simile prouenisset ostentum. Atq; etiam sequenti nocte statim uidere uisus est filiū mortali specie ampliorē cum fulmine, & sceptro, exuiusq; Iouis Opt. Max. ac radiata corona super laureatum currum, bisseis equis cādore eximio trahentibus. Infans adhuc, ut scriptū apud Caium Drusum extat, repositus uespere in cunas à nutricula loco plano, postera luce non cōparuit: & diu quæsitus tandem in altissima turri repertus est, iacens contra solis exortum. Cum primū fari cœpisset, in auito suburbano obstrepentes fortē ranas silere iussit, atq; ex eo negantur ibi ranæ coaxare. Ad quartum lapidē Campaniæ uis, in nemore prandenti, ex improviso aquila panem ei è manu rapuit: & cum altissimè uolasset, rursus ex improviso leniter delapsa reddidit. Quintus Catulus post dedicatum Capitolium duabus continuis noctibus somniavit: Prima Iouem Opt. Max. prætextatis compluribus circum ambulentibus, unum secreuisse, atq; in eius sinum signū Rei publicæ, quod manu gestaret, reposituisse: atq; insequenti animaduertisse, se in gremio Capitolini Iouis eūdem puerum. Quem cum detrahi iussisset, prohibitū monitu dei,

Fuit P. Nigidius astrologus, magicisq; peritissimus.

Exuius Iouis, ut innotuit Livio, sunt fulmē, sceptrum, toga prætexta, tunica palmarum, toga picta.

Ra. ste. iussit. Si mile ab Hercule factum dum apud Rheginos quiesceret. Vt de Solin. & Diodo.

Gracchus, ut ait Plinius in eius uita, dimenso uicarij spatio, singulis milliaris columbarum lapideas spacijs signa præferentes constituit.

Sig. reip. quidā aquilam inter prætextatū si mulacrum Libertatis,

tanquam is ad tutelam reipublicæ educaretur. Ac die proximo obuium sibi Augustum, cum incognitum aliis haberet, non sine admiratione contuitus, simillimū dixit puero, de quo somniasset. Quidam prius somnium Catuli aliter exponunt, quasi Iupiter compluribus prætextatis tutorem a se poscentibus, unum ex eis demonstrasset, ad quem omnia desideria sua referrent, eiusq; osculum delibatum digitis ad os suum retulisset. Marcus Cicero Caium Cæsarem in Capitolium profectus, somnium pristinae noctis familiaribus fortè narrabat: Puerum facie liberali, de missum caelo, catena aurea ad fores Capitolij constituisse, eiq; Iouem flagellum tradidisse: deinde repente Augusto uiso, què ignotum adhuc plerisque auunculus Cæsar ad sacrificandum acciuerat, affirmavit ipsum esse, cuius imago secundū quietem sibi obuersata sit. Sumentis uirile togam, tunica lati clauis resuta ex utraq; parte, ad pedes decidit. Fuerunt, qui interpretarentur, non aliud significare, quam ut is ordo cuius insigne id esset, quandoque ei subiceretur. Apud Mundam D. Iulius castris locum campens, cum syluam cæderet, arborē palmæ repertam, conseruari, ut omen uictoriae, iussit. Ex ea continuo enata solumboles, ad eum in paucis diebus adoleuit, ut non æquiperaret modò matricem, uerum etiam obtegeret: frequetareturq; columbarum nidis: quamuis id auium genus durum, & asperam frondem maxime uitet. Illo præcipuè ostento motum Cæsarem ferunt, ne quem alium sibi succedere, quam sororis nepotè, uellet. In secessu Apolloniae Theogenis mathematici pergulam comite Agrippa ascenderrat, cum Agrippæ, qui prior consulebat, magna, & penè incred

Fac. liber. i. in genuo filo totius corporaturæ.

Secundū quietem, pro per quietem.

Matrix, arbor primū constituta, unde syluæ scunt ceteræ.

incredibilia prædiceretur, reticere ipse genituram suam, nec uelle edere perseverabat, metu, ac pudore, ne minor inueniretur. Quæ tamen post multas adhortationes uix & cunctanter edita, exiliuit Theogenes, adorauitq; eū. Tantā mox fiduciam fati Augustus habuit, ut thema suum uulgauerit, nummumq; argenteum nota sideris Capricorni, quo natus est, percussit.

Prodigia, quæ post necem Iulij ipsi Augusto euenerunt.

CAP. XCV.

Post necem Cæsaris reuerso ab Apollonia, & ingrediente eo urbem, repente liquido, ac puro sereno, circulus ad speciem cælestis arcus, orbem solis ambiit, ac subinde Iulie Cæsaris filie monumentum fulmine ictum est. Primo autem consulatu ei augurium capienti, duodecim se uultures, ut Romulo, ostenderunt: & immolanti omnium uictimarū ieciora replicata intrinsecus ab ima fibra patuerunt, nemine peritorum aliter coniectante, quam lata per hæc, & magna portendi.

Prodigia per quæ præsensit euentum bellorum suorum.

CAP. XCVI.

Quinque bellorū omnium euentus antè præsensit. Contractus ad Bononiā triūuitorū copijs, aquila cõtortorio eius super sedes, duos coruos hinc & inde infestates, afflixit, & ad terrā dedit, notate omni exercitu, futura quæq; inter collegas discordiā talē, qualis secuta est, ac exitū præsagiente. In Philippis, Thessalus quidam de futura uictoria nūciavit, autore D. Cæsare, cuius sibi species itinere auio occurrisset. Circa Perusiam, sacrificio non litate, cum augeri hostias impasset, ac subita eruptione

Genitorū uulgus natiuitatē appellat.

Thema. i. propositum luxæ constellationis, suæq; genituræ. Alij sitem legunt.

Plin. lege lib. 11. c. 37.

Moris erat, ut priā hostia nō litante, altera, dein tertia, pluresue adhiberetur, & ita nūerus hostiarum augeret, donec litatum foret. Hinc legitur Agrippæ Pauli. Aemiliū sacrificante non litante, usq; ad 10. hostiā: in 20. uerò priā apparuisse litantē, quæ uictoriam promittentia.

hostes omnē rei diuinæ apparatus abstulisset, cōstituit inter aruspices, quæ periculosa, & aduersa sacrificiati denūciata essent, cuncta in ipsos recasura, qui exta haberent.

Neq; aliter euenit. Prædie quàm Siciliensem pugnam classem committeret, deambulati in littore, piscis è mari exiuit, & ad pedes iacuit. Apud Actiū descendēti in aciem asellus cū asinario occurrit: Eutychus homini, bestie Nicon erat nomen. Vtriusq; simulacrum aneum uictor posuit in templo, in quod castrorum suorum locum uertit.

Ostenta prænunciantia mortem eius.

CAP. XC VII.

Mors quoq; eius, de qua dehinc dicam, diuinitasq; post mortē, euidentissimis ostētis præcognita est. Cū lustrum in campo Martio magna populi frequentia conderet: aquila eum sæpius circumuolauit, transgressaq; in uicinā ædem super nomen Agrippæ, ad primam literā sedit. Quo animaduerso, uota, quæ in proximum lustrum suscipi mos est, collegam suum Tyberiu nūcupare iussit. Nam se, quanquā cōscriptis, paratisq; iam tabulis, negauit suscepturū, quæ non esset soluturus. Sub idem tempus, ictu fulminis ex inscriptione statuæ eius prima nominis litera effluxit. Responsum est, centum solos dies posthac uicturum, quem numerū C litera notaret, futurumq; ut inter deos referretur, quod æsar, id est, reliqua pars è Cæsaris nomine, Hetrusca lingua deus uocaretur. Tyberium igitur in Illyricum dimissurus, & Beneuentum usq; profecturus, cū interpellatores alij, atq; alij causis in iure dicendo detinerēt, exclamauit, quod & ipsum mox inter omina relatum est, non, si omnia morarentur, amplius

plius se posthac Romæ futurū. Atque itinere inchoato, Asturam perrexit: & inde præter consuetudinem de nocte ad occasionem auræ euectus est.

Causæ infirmitatis eius, & gesta in eadem.

CAP. XCVIII.

Causam ualetudinis cōtraxit ex profluuio alui. Tūc Capanie ora, proximiq; insulis circuitis, Caprea-rum quoq; secessui quatriduū impendit, remississimo ad otium, & ad omnē comitatē animo. Fortē Puteolanū sinum præteruehenti, uectores, nauatq; de nauī Alexādrina, quæ tūc quidē appulerat, cādidati, coronatiq; & turra libātes, fausta omnia, & eximias laudes cōgesserant: Per illū se uiuere, per illū nauigare, libertate, atq; fortunis per illū frui. Qua re admodū exhilaratus, quadragenos aureos comitibus diuisit, iusq; iurādum, & cautionē exegit à singulis, non aliō datam summā, quā in emptio-nem Alexādrinarū merciuū absumpturos. Sed & ceteros cōtinuos dies inter uaria munuscula, togas insuper, ac pal-lia distribuit, lege proposita, ut Romani Græco, Græci Romano habitu, & sermone uterētur. Spectauit assiduē, & exercentes ephēbos, quorū aliqua adhuc copia ex uetere instituto Capreis erat. Hisdē etiam epulū in cōspectu suo præbuit, permissa, imō exacta tocādi licētia, diripiēdiq; pomorū, & obsoniorū, rerumq; misilium. Nullo deniq; genere hilaritatis abstīnuīt. Vicinam Capreis insulā ἀργυρώδωλον appellabat, à desidia secedentium illuc è comitatu suo. Sed ex dilectis unū Masgabā nomine, quasi cōditore insulæ, κρισίον uocare cōsueuerat. Huius Masgabæ ante annū defuncti tumulū cū ex triclinio animad-uertisset,

Res missiles, hic dicuntur, quæ mirri, spar-gi; ex libera-litate præcipis in populū con-fuere.

locij ciuitatē, aut desidiz.

i. conditorem, ædificatorem.

Eutychus, for-tunatus dicitur

Nicon Græcē uincens, uictorij

In tēplo, Marti, & Neptuno factō,

Nūcupare uota, est pronun-ciare, pmittere, palam nota-re, & mox in tabulas refer-re.

Prima Agrip-pæ litera est a, per quam Au-gustum inter-pretabantur.

uertisset, magna turba, multisq; luminibus frequentari, uersum compositum ex tempore clare pronunciauit:

Κτῖς δὲ τῶν Βοῶν εἰς ἄγῶν πρὸς ἄλλοις.

Conuersusq; ad Thrasylum Tyberij comitem contra ac cubantem, & ignarum rei interrogauit, cuiusnam poeta putaret esse. Quo hesitante, subiecit alium.

Ὁπῶς φάσσι μὲν γὰρ Βοῶν ἑμὸν ἄλλοις.

De hoc quoq; consulit. Cum ille nihil aliud responderet, quam cuiuscūq; essent, optimos esse, cachinnum sustulit, atq; in iocos effusus est. Mox Neapolim traiecit, quāquā & tum infirmis intestinis: morbo uariāte tamē, & quinquennale certamen gymniciū honori suo institutū perspektauit, & cum Tyberio ad destinatū locū cōtendit. Sed in redeūdo, aggrauata ualetudine, tādē Nolā succubuit: reuocatūq; ex itinere Tyberii, diu secreto sermone detinuit, neq; post ulla maiori negotio animū accommodauit. Mors eius, & gesta per eūdem. CAP. XCIX.

Supremo die identidem exquirens, an iam de se tumultus foris esset, petito speculo, capillū sibi comi, ac malas labentes sibi corrigi praecepit, & amicos admissos percontatus: ecquid his uideretur minus uitae commodē transegisse: adiecit & clausulam:

Δότε κροῦν σὺ πάντες ἕως μετὲ χαρῶς ἄν τι γέσῃ.

Omnibus deinde dimissis, dū adueniētes ab urbe de Drusi filia agra interrogabat, repente in osculis Liuiæ, & in filia agra uocedefecit: Liuiæ nostri coniugij memor uiue, ac uale: sortitus exitū facile, & qualē semp optauerat. Nā ferē quoties audisset, citō, ac nullo cruciatu defunctū quempiam, sibi, & suis εὐδαιμονίαι similē (hoc enim & uer-

bo uti solebat) precabatur. Vnum omnino ante efflatam animā signū alienatæ mentis ostendit, quōd subito pauefactus, à quadraginta se iuuenibus abripi quæstus est. Id quoq; magis presagiū, quā mentis diminutio fuit: siquidem totidē milites prætoriani extulerūt eum in publicū.

Dies mortis eius, & atas, & exequiæ eiusdem.

C A P.

C.

O Bijt in cubiculo eodē, quo pater Octauius, duobus Sextis, Pōpeio & Apuleio coss. decimoquarto Calend. Septembris, hora diei nona, lxx. & vi. etatis anno, diebus v. & xxx. minus. Corpus Decuriones municipiorum, & coloniarum, à Nola Bouillas usq; deportarunt, noctibus propter armitempus, cū interdū in basilica cuiusq; oppidi, uel in æde sacrarum maxima reponeretur. A Bouillis equester ordo suscepit, urbiq; intulit, atq; in uestibulo domus collocauit. Senatus & in funere ornando, & in memoria honoranda eo studio certatim progressus est, ut inter alia complura censuerint quidam funus triumphali porta ducendum, præcedente Victoriâ, quæ est in curia, canentibus neniā principum liberis utriusq; sexus. Alij exequiarum die ponendos anulos aureos, ferreosq; sumendos: nonnulli legendâ ossa per sacerdotēs summorū collegiorum. Fuit & qui suaderet apellationem mensis Augusti in Septembrem transferendam: quōd hoc genitus Augustus, illo defunctus esset. Alius, ut omne tempus à primo die natalis usque ad exitum eius, seculum Augustum appellaretur, & ita in factos referretur. Verūm adhibito honoribus modo, bisariam laudatus est: pro æde diui Iulij à Tyberio, & pro

De Augusti morte aliter scribit Sex. Aurel.

Bouill. hic Clo dius à Milone occisus est.

Preced. Victo. i. Victoriæ dææ simulacro.

Sac. sum. coll. quales sunt pō tūces. salij, augures.

L. cōditoris tur multū uideo siā grantem.

i. uides luminibus Masgabā honoratum.

De quinquenniali Neapolitanorum agone lege Strab. lib. 5. Ad destin. loc. Beneuentum.

Minum vit. Quæsiuit Aug. gustus, an fabulā vitæ uide retur decenter peregrisse.

Alias, τὴν uoικίαν. sensus est: Date plantum, & omnes uos cō gaudio plaudite.

libonā moriē,

Sub veter. lege rostris sub ueteribus à Druso Tyberij filio, ac Senatorum Baptif. E. gna
 etium in Anno
 in Sueto.

Tunicati. i. vt
 vulgus loquitur,
 sola cami-
 fla induti.

Testamentum, & fuprema voluntas eiusdem.

C A P. CI.

Testamentum L. Planco, C. Silio cōsulibus, III. no-
 nas Aprilis ante annum & IIII. menses quàm de-
 cederet, factū ab eo, ac duobus codicibus, partim ipsius,
 partim libertorū Polybij, & Hilarionis manu scriptum,
 depositumq; apud sex uirgines Vestales, cum tribus si-
 gnatis aequē uoluminibus protulerunt. Quæ omnia in Se-
 natu aperta, atq; recitata sunt. Hæredes instituit primos,
 Tyberiu ex parte dimidia & sextante, Liuiam ex parte
 tertia, quos & ferre nomē suum iussit. Secundos, Drusum
 Tyberij filium ex triente, & ex partibus reliquis Germa-
 nicum, liberosq; eius tres sexus uirilīs. Tertio gradu, pro-
 pinquos, amicosq; complures. Legauit populo Romano
 quadringentes, tribubus tricies quinquies h s. Prætoria
 nis militibus singula millia nummorum, Cohortibus urba-
 nis quingenos, Legionarijs trecenos nummos, quam sum-
 mam representari iussit. Nam & confiscatam semper, re-
 positamq; habuerat. Reliqua legata uariè dedit, produ-
 xitq; quedā ad uicena sestertia, quibus soluendis annum
 diem finiit, excusata rei familiaris mediocritate, nec plus
 peruenit

Confiscatam
 i. in fidei repo-
 sitam.

perueniturum ad hæredes suos, quàm millies & quingen-
 ties professus: quamuis xx. proximis annis quaterde-
 cies millies ex testamentis amicorum percepisset: quod
 penè omne cum duobus paternis patrimonijs, caterisq;
 hereditatibus in rempublicam absumpisset. Iulias filia,
 neptēq; si quid his accidisset, uetuit sepulchro suo inser-
 ri. * De tribus uoluminibus, uno mandata de funere suo
 complexus est: Altero indicem rerum à se gestarū, quem
 uellet incidi in æneis tabulis, quæ ante mausoleum statu-
 rentur: Tertio breuiarium totius imperij, quantum mili-
 tum sub signis ubiq; essent, quantum pecunie in ærario,
 & fiscis, & uectigaliorum residuis. Adiecit & libertorū
 rum, seruorumq; nomina, à quibus ratio exigi posset.

Si quid his ac-
 i. si mori con-
 tigit. Testa-
 torum uerbū
 est.

* alijs, tribus,
 de præpositiōe
 sublata.

Breuiariū, cō
 pendium.

* alijs esset.

C. SVETONII

TRANQVILLI

Tyberius Cæsar.

QATRITIA gens Claudia (sunt enim &
 alia plebeia, nec potentia minor, nec digni-
 tate) orta est ex Regilis oppido Sabimorū.
 Inde Romam recens conditam, cum magna
 clientum manu commigravit, autore Tito Tatius con-
 sorte Romuli: uel, quod magis constat, Appio
 Claudio gentis principe, post reges exactos, sexto
 frè anno, à patribus in p atritios cooptata. Agrum
 insuper trans Anienem clientibus, lucumq; sibi ad se-
 culturam sub Capitolio publicè accepit. Deinceps proce-
 dente tēpore, duo detriginta cōsulatus, dicti aturas quinq;
 De origine
 Claudiz gētis
 lege Liuii lib.
 2. & Dionys.
 Antig. Ro. lib.
 3. & Plut. in
 uita Publico.

cenſuras ſeptem, triumphos ſex, duas ouationes adeptus eſt. Cùm prænomibꝯ, cognomibꝯq; uarijs diſtingue retur, Lucij prænomē conſenſu repudiavit poſt, quàm è duobꝯ gẽtilibus præditis eo, alter latrocinij, cædis alter conuictus eſt. Inter cognomina autẽ, & Neronis aſſumpſit, quo ſignificatur lingua Sabina fortis, ac ſtrenuus.

Genſ Claudiorũ, & eorum geſta. C A P. II.

Multa multorum Claudiorum egregia merita, multa etiam ſecus admiſſa in reipublicam extant. Sed ut præcipua cõmemorem, Appius Cæcus ſocietatem cum rege Pyrrho, ut parum ſalubrem iniri diſſuaſit. Claudius Caudex, primus freto claſſe tranſiſſo, Pænos Sicilia expulſit. Claudius Nero aduenientem ex Hiſpania cum ingentibus copijs Aſdrubalem, prius quàm Annibali fra- tri coniungeretur, oppreſſit. Contra, Claudius Appius Regillus decemuir legibus ſcribendis, uirginem ingenuam per uim libidinis gratia, in ſeruitutẽ aſſerere conatus, cauſa fuit plebi ſecedendi rurfum à patribꝯ. Claudius Druſus ſtatua ſibi cum diademate ad Appij forum poſita, Italiam per clientellas occupare tẽtauit. Claudius Pulcher apud Sicilia non paſcentibus in auſpicando pul- lis, ac per contemptum religionis mari demerſis, ut bibe- rent, quando eſſe nolent, prælium nauale iniit. Superat- tusq; cum dictatore dicere à Senatu iuberetur, uelut

iterum illudẽs diſcrimini publico, liciam uiatorem ſuum dixit. Extant et̃ ſexmarũ exẽpla diuerſa: Rẽque ſiqui- dem gentis eiufdem utraq; Claudia fuit, & quẽ nauem cum ſacris matris deũm Ideæ adherentẽ Tyberino uado extraxit, præcata propalam, ut ita demũ ſe ſequeretur, ſi ſibi

ſibi pudicitia conſtaret: & quã nouo more iudicium ma- iſtatis apud populum mulier ſubiit, quod in cõſerta mul- titudine ægre procedente carpento, palam optauerit, ut frater ſuus Pulcher reuiuſceret, atq; iterũ claſſẽ amitte- ret, quod minor turba Rome foret. Prætereà notiſſimũ eſt Claudios omnes, excepto duntaxat P. Clodio, qui ob ex- pellendum urbe Ciceronem, plebeio homini, atq; etiã na- tu minori in adoptionem ſe dedit, optimates, aſſertoresq; unicos dignitatis, ac potentie patritiorum ſemper fuiſſe, atque aduerſus plebem adeo uiolentos, ac contumaces, ut ne captis quidem quiſquam reus apud populum mutare ueſtem, aut deprecari ſuſtinerit, nonnulli in altercatione, & iurgio trib. pleb. puſſauerint. Etiã uirgo Veſtalis fra- trem iniuſſu populi triũphatẽ, aſcenſo ſimul curru, uſq; in Capitolium proſecuta eſt, ne uetare, aut intercedere fas cuiquam tribunorum eſſet.

De qua ſtirpe Tyberius genus traxit. C A P. III.

EX hac ſtirpe Tyberius Ceſar genus trahit, & qui- dem utrumq; : paternum à Claudio Nerone, mater- num ab Appio Pulchro, qui ambo Appij Cæci filij fue- runt. Inſertus eſt & Liuiorum familie, adoptato in eam materno auo. Quẽ familia, quanquam plebeia, tamen & ipſa admodum floruit octo conſulatus, cẽſuris duabus, triumphis tribus: dictatura etiam, ac magiſterio equi- tum honorata: clara & inſignibus uiris, ac maxime Salimatore, Druſisq;. Salinator uniuersas tribus in cen- ſura notauit leuitatis nomine, quod cum ſe poſt priorem conſulatum multa irrogata condemnaffent, c o s. ite- rum, cenſoremq; feciſſent, Druſus hoſtium duce Drauſo,

continus

App. Cæc. le-
ge Cic. in Cat.
Maio, & Plin.
in uita Pyrrhi.

Cla. Caudex.
lege Poly. lib.
1. hiſtor.

Claud. Nero.
lege Liui. 3. de
cad. libr. 7.

Claud. App.
Reg. lege Liui.
lib. 3. ab urbi.

Claud. Pulcher.
lege Liui. lib.
19. qui nõ lit-

ciam, ſed C.
Glauciam di-
ſtat. ab App.

Pulchriũ ſcri-
bit.

Et quẽ nauẽ,
& c. lege Liui.
lib. 9. 3. decad.

& Sil. lib. vii.
bel. Pun. ac
Ouid. libr. 4.

Factorum.

Nouo more:
nõ enim ſolã
fœminæ maie-
ſtatis iudiciũ
ſubire. De hac
autẽ Claudia
lege Liui. lib.
19.

Aſſert. q̃ dig.
lege Liui. lib.
5. & 9.

Vt ne cap. qd.
& c. lege Liuii
lib. 2.

Vir. Veſt. fra-
Valer. lib. 5. c.
de piet. erga
paren. ſcribit
nõn fratẽ, ſed
patrem Clau-
diz Veſtalis
fuiſſe.

cominus trucidato, sibi, posterisque suis cognomen inuenit. Traditur etiam pro Pratore ex prouincia Gallia retulisse aurum, Senonibus olim in obsidione Capitolij datum, nec (ut fama) extortum à Camillo. Eius abnepos, ob eximiam aduersus Gracchos operam patronus Senatus dictus, filium reliquit, quem in simili disensione multa uariè molientem, diuersa factio per fraudem interemit.

De patre Tyberij.

CAP. IIII.

Pater uerò Tyberij Quæstor Caij Cesaris, Alexandrino bello classi præpositus, plurimè ad uictoriam contulit. Quare et pontifex in locum Publij Scipionis substitutus, et ad deducendas in Gallia colonias, in quibus Narbona, et Arelate erant, missus est. Tamen Cesare occiso, cunctis turbarum metu abolitionem facti decernentibus, etiam de præmijs tyrannicidarum referendum censuit. Prætura deinde functus, cum exitu anni discordia inter triumuiros exorta esset, retentis ultra iustum tempus insignibus, Lucium Antonium cõsulem triumuirum fratrem, ad Perusiam secutus, deditione à cæteris facta, solus permansit in partibus, ac primo Præneste, inde Neapolim euasit: seruisque ad pileum frustra uocatis, in Sicilia profugit. Sed indignè ferens, nec statim se in conspectum Sexti Pompeij admissum, et fascium usu prohibitum, ad Marcum Antonium traiecit in Achaiam. Cum quo breui reconciliata inter omnes pace, Romam redijt, uxoremque Liuiam Drusillam, et tunc grauidam, et ante iam apud se Tyberium enixam, petenti Augusto concessit. Nec multò post diem obiit, utroque liberorum superstitè, Tyberio, Drusoque, Neronibus.

Locus

Locus, & tempus natiuitatis Tyberij. CVP. V.

Tyberium quidam Fundis natum existimauerunt, secuti leuem cõiecturam, quòd materna eius auia Fundana fuerit, et quòd mox simulacrum Felicitatis ex Senatusconsulto publicatum ibi sit. Sed ut plures, certioresque tradunt, natus est Roma, in palatio, decimosexto Calendæ Decemb. M. Aemilio Lepido iterum, et Munatio Placocoso. * post bellum Philippense. Sic enim in fastos, actaque publica relatum est. Nec tamen desunt, qui partim antecedente anno Hirtij, ac Pansa, partim insequente, Scriulij Isaurici, Antonijque consulatu genitum eum scribant.

Infantia, & pueritia Tyberij. CAP. VI.

Infantiam, pueritiamque habuit luxuriosam, et exercitatam, comes usquequaque parentum fuga, quos quidem apud Neapolim sub irruptione hostis nauigium clam perentes, uagitu suo penè bis prodidit: semel, cum à nutricibus ubere: itè cum à sinu matris raptim auferretur ab ijs, qui pro necessitate temporis mulierculas leuare onere tentabant. Per Siciliam quoque, et Achaiam circūductus, ac Lacedæmonijs publicè, qui in tutela Claudiorum erant, demadatus, digrediens inde itinere nocturno, discrimen uitæ adiit, flamma repète è syluis undique exorta, adeoque omnè comitatum circūplexa, ut Liuiæ pars uestis, et capilli amburerentur. Munera à Pompeia Sexti Pompeij sorore in Sicilia donatus est, chlamys, et fibula, itè bulle aureæ durant, ostendunturque adhuc Baijs. Post reditum in urbem à Marco Gallio senatore testamento adoptatus, hereditate adita, mox noie abstinuit: quòd Gallius aduersarum Augusto partium fuerat. Nouè natus annos, defunctum patrem pro

Lege Appi. li. l. bell. ciuili.

Diuersa factio, pro aduersariis partibus.

Abolit. factio, decerni, amnestiam, obliuionis legè reuocandam censentibus, uide Beruol. in annot. & Polyd. Vergil. in adagio. Vnde Atheniensem reuocemus exemplum.

Fasc. uel. quòd fasces, & prætoris insignia præ se ferret.

Romani veteres inter nomina Felicitatis quoque dea colebant.

* Alijs, per-

Sub irruptione hostis. Augusti milites signifer, qui tunc hostis erat parricidius Tyberij.

Romanorum more, qui testamento adoptabantur, testatoris nomen accipiebant.

pro Rostris laudauit. Dehinc pubescens, Aetiaco triumpho curram Augusti comitatus est, sinistrore funali equo, cum Marcellus Octauia filius dexteriore ueheretur. Praesedit & Aetiaco ludis, & Troianis Circensibus, ductor turmae puerorum maiorum.

Adolescentia, & vxores eius. CAP. VII.

Virili toga sumpta, adolescentiam omnem, spatiaq; insequentis aetatis usq; ad principatus initia, per haec se ferè trāsēgit. Munus gladiatorii in memoria patris, & alterum in aui Drusi dedit, diuersis temporibus, ac locis. Primū in foro, secundum in amphitheatro, rudiaris quoque quibusdam reuocatis, auctoramento centum milium. Dedit & ludos, sed absens: cuncta magnificè, impensa matris, ac uentrici, Agrippinae Marco Agrippa genitrici, neptem Pomponij Attici equitis Romani, ad quē sunt Ciceronis epistolae, duxit uxorem, sublatq; ex ea filio Druso, quanquam bene conuenientē, rursumq; grauidam dimittere, ac Iuliam Augusti filiaē consensim coactus est ducere, non sine magno angore animi: cum & Agrippinae consuetudine teneretur, & Iuliae mores improbareret, ut quam sensisset, sui quoque sub priore marito appetentem, quod sanè uulgò etiam existimabatur. Sed Agrippinam, & abegisse post diuortium doluit, & semel omnino ex occursum uisam, adeò contentis, & tumentibus oculis prosecutus est, ut custoditum sit, ne unquam in conspectum eius posthac ueniret. Cum Iulia primò concorderet, & amore mutuo uixit, mox dissedit, & aliquanto grauius, ut etiā perpetuò secubaret inter cepto communis fidei pignore, qui Aquileia natus, infans extinctus est. Drusus

Fimalis equs, in comitatu triumphali ille dicitur, qui proximus triumphale curru antecedit, fune coniectus.

Cornel. Nep. scribit Agrippinam delegisse Pontij Attici, eiusq; filia uxorem accepisse, ex quo consuetudine nata est Agrippina, qua Augustus vixit annis vixit annis Tyberio priuiguo despondit.

sum fratrem in Germania amisit, cuius corpus pedibus toto itinere praegrediens, Romam usque peruenit.

Ciuium officia eius. CAP. VIII.

Ciuium officiorum rudimentis regem Archelaum, Trallianos, & Thessalos, uaria quosque de causa Augusto cognoscere defendit. Pro Laodicenis, Thiatyrenis, Chys terramotu afflictis, operamq; implorantibus, Senatui deprecatus est. Fannium Cipionem, qui cum Varrone Muræna in Augustum cōspirauerat, reum maiestatis apud iudices fecit, & cōdemnauit. Interq; haec duplicem curam administrauit: annonae, quae arctior incidere: & repurgandorum tota Italia ergastulorum, quorum domini in inuidiam uenerant, quasi exceptos supprimerent, non solum uiatores, sed & quos sacramento metus ad huiusmodi latebras compulisset.

Militia eius, & bella per eum gesta, & honores administrati. CAP. IX.

Stipendia prima expeditione Catabrica Tribunus militum fecit, deinde ducto ad orientem exercitu, regnum Armeniae Tigrani restituit, ac pro tribunali diadema imposuit. Recepit & signa, quae Marco Crasso ademerant Parthi. Post haec comatam Galliam anno seferè rexit, & barbarorum incursionibus, & principum discordia inquietam. Exhinc Rheticum, Vindelicumq; bellum, inde Pannonicum, inde Germanicum gessit. Rhetico, atq; Vindelico gentes Alpinae, Pannonico Breucos, & Delmatas subegit. Germanico XL. millia deditiorum traiecit in Galliam, iuxtaq; ripam Rheni sedibus assignatis collocauit: quas ob res, & curru urbem ingressus est.

Condemnauit pro uiciti, siue condemnari letis.

Multi militis, militariq; sacramentum fuientes in erga fuis delitescere, ne milita re cogentur.

est primus, ut quidam putant, triumphalibus ornamentis honoratus, nouo, nec antea cuiquam tributo genere honoris. Magistratus et maturius inchoauit, et penè iunctim percurrunt quæsturam, præturam, cōsulatum: interpositoque tempore, cōs. iterum, etiam tribunitiam potestatem in quinquennium accepit.

Secessus eius ab vrbe, & causæ. C A P. X.

Tot prosperis confluentibus, integra etate, ac ualitudine prospera, statuit repente secedere, seq̄; è medio quam longissime amouere. Dubium, uxoris ne tædio, quam neq; criminari, aut dimittere auderet, neque ultra perferre posset: an ut uitato asiduitatis fastidio, auctoritatem absentia tueretur, atq; etiam aueret, si quando indignisset sui respublica. Quidam existimant adultis iam Augusti liberis, loco, et quasi possessione usurpati à se dimsecundi gradus sponte cessisse, exemplo M. Agrippæ, qui M. Marcello ad munera publica admoto, Mitylenas abierit, ne aut obstare, aut obrectare aliquid præsens uideretur. Quam causam et ipse, sed postea, reddidit. Tunc autem honorum satietatem, ac requiem laborum præterdens, commeatum petijt. Neq; aut matri suppliciter precanti, aut uirico deseri se etiam in Senatu conquerenti, ueniam dedit. Quin et pertinacius retinentibus, cibo per quadriduum abstinuit. Facta tandem abeundi potestate, relicta Romæ uxore, et filio, confestim Hostiam descendit: ne uerbo quidem cuiquam prosequentium reddito, paucosq; admodum in digressu osculatus.

Mora eius apud Rhodum, & gesta ibidem.

C A P. XI.

Ab ho

AB Hostia oram Campaniæ leges, imbecillitate Augusti nunciata, paulum substitit. Sed et increbescere rumore, quasi ad occasionem maioris spei comoraretur, tantum non aduersis tempestatibus Rhodu enauigauit, amoenitate, et salubritate insule iam inde captus, cum ad eam ab Armenia redies appulisset. Hic modicis contentus adibus, nec multo laxiore suburbano, genus uitæ ciuile admodum instituit, sine lustore, aut uiatore gymnasio interdum obambulans, mutuaq; cum Græculis officia usurpans, prope ex æquo. Fortè quodam in disponendo die, manè prædixerat, quicquid ægrorum in ciuitate esset, uisitare se uelle. Id à proximis aliter exceptum, iustiq; sunt omnes ægri in publicam porticum defferri, ac per ualetudinum genera disponi. Percussus ergo inopinata re, diu quid ageret incertus, tamen singulos circuit, excusans factis etiã tenuissimo cuique, et ignoto. Vnum hoc tantummodo, neque præterea quicquam notatum est, in quo exercuisse ius tribunitiæ potestatis uisus sit: Cum circa scholas, et auditoria professorum asiduus esset, moto inter antisophistas grauiore iurgio, non defuit, qui cum interuenientem, et quasi studiosiorem partis alterius conuicio incesset. Sensim itaque regressus domum, repente cum apparitoribus prodijt, citatumq; pro tribunali uoce præconis, conuictorem rapi iussit in carcerem. Comperit deinde Iuliam uxorem ob libidinem, atque adulteria damnatam, repudiandamq; ei suo nomine ex auctoritate Augusti remissum: et quanquam letus nuncio, tamen officij duxit, quantum in se esset, exorare filiam patrem frequentibus literis, et uel utcunq; meritis quicquid unquam dono dedisset, concedere.

Littoralis regio à doctis ferè ora appellatur. Tancū nō, pro propemodum.

Laxum sumit p spatiofium, & capax.

Dixerat Tyb, se uelle uisitare singulos ægros in ipsorum domibus: intellexerunt proximi eum uelle ægros omnes unū in locū cōpertari.

Antisophistas appellat Suet. sophistas copugnantes, conuertentesq;.

Officij duxit, p putauit pertinere ad suum officium, absolutè.

Suo nomine, s. Tyberij.

Dimittere, pro repudiare.

Aug. libe. Caio, & Lucio ab Augusto adoptatis.

Vxore, s. Iulia & filio, s. Druseo.

dere. Transacto autem tribunitiæ potestatis tempore, cō-
fessus tandem nihil aliud secessu deuitasse se, quam emula-
tionis cum Caio, Lucioq; suspicionem, petijt ut sibi secu-
ro iam ab hac parte, corroboratis his, & secundum locum
facile tutantibus, permitteretur reuifere necessitudines,
quarum desiderio teneretur. Sed neq; impetrauit, ultroq;
etiam admonitus est, dimitteret omnem curam suorum,
quos tam cupidè reliquisset.

Admo. est. f.
ab Augusto.

Item gesta apud Rhodum. CAP. XII.

Remansit ergo Rhodi contra uoluntatem: uix per
matrem consecutus, ut ad uelandam ignominiam,
quasi legatus ab Augusto abesset. Enimuero tunc non
priuatum modò, sed etiam obnoxium, & trepidum egit
mediterraneis agris abditus, uitansq; præternauigantium
officia, quibus frequentabatur assiduè, nemine cum impe-
rio, aut magistratu tendente quoquam, quin diuerteret
Rhodum. Et accesserūt maioris sollicitudinis causæ. Nana-
que priuignum Caium Orienti præpositum, cum uisendi
gratia traicisset Samum, alieniorem sibi sensit ex crimi-
nationibus M. Lollij comitis, & rectoris eius. Venit etiã
in suspicionem per quosdam beneficij sui Centuriones, &
commeatu castra repetentes, mandata ad complures de-
disse ambigua, & quæ tentare singulorum animos ad no-
uas res uiderentur. De qua suspitione certior ab Augu-
sto factus, non cessauit efflagitare aliquem cuiuslibet or-
dinis custodem factis, atque dictis suis.

De eodè, eiusq; in vrbe reditu. CAP. XIII.

Equi quoq; & armorū solitas exercitationes omi-
sit, redegitq; se, deposito patrio habitu, ad pallium,

& cre

& crepidas: atq; in tali statu biennio ferè permansit, cō-
tēptior in dies, & inuisior, adeò ut imagines eius, & sta-
tuas Nemaufenses subuerterint: ac familiari quodã cōui-
uiuo mentione eius orta, extiterit, qui Caio polliceretur,
confestim se, si iuberet, Rhodū nauigaturū, caputq; exu-
lis (sic enim appellabatur) relaturum. Quo præcipuè nō
iam metu, sed discrimine coactus est tā suis, quam matris
impēsissimis precibus reditū expostulare: impetrauitq;
adiutus aliquatū etiã casu. Destinatuū Augusto erat, ni-
hil super ea re, nisi ex uoluntate maioris filij statuere. Is
fortè tūc M. Lollio offensior, facilis, exorabilisq; in ui-
tricū fuit. Permittete ergo Caio reuocatus est, uerum sub
cōditione, ne quam partem, curam ue reip. attingeret.

Exulis, f. Ty-
berij.

Vitricum, f.
Tyberium.

Præfagia futuri principatus eius. CAP. XIII.

Redit octauo post secessum ano, magna, nec incer-
ta spe futurorum, quam & ostētis, & prædictio-
nibus ab initio ætatis conceperat. Prægnans enim Liuiã,
cum an marem editura esset, uarijs captaret ominibus,
ouum incubanti gallinæ subductum, nunc sua, nūc mini-
strarum manu per uices usque eo fuit, quoad pullus insi-
gniter cristatus, exclusus est. Ac de infante Scribonius
mathematicus præclara sponondit, etiam regnaturum
quandoq;: sed sine regio insigni, ignota scilicet tunc ad-
huc Cæsarium potestate. Et ingressio primam expeditio-
dem, ac per Macedoniam ducente exercitum in Syriam,
accidit ut apud Philippos sacratæ olim uictriciū legionū
aræ, spōte subditis colluceret ignibus. Et mox cū Illyricū
petens, iuxta Patauium adisset Geryonis oraculū, sorte
tracta, qua monebatur, ut de consultationibus in Aponi-

Plin. lege lib.
10. c. 55.

Sine reg. insigni,
diademate.

Geryonis ora-
culū quid sit,
queritur.

Obnoxius in-
ter libero op-
ponitur.

De M. Lollio
uide Solin. &
Plin. li. 9. c. 55.

Sum. numer. fontem talos aureos iaceret, euenit, ut summū numerum Venerem. iacti ab eo ostenderet, hodieq; sub aqua uisuntur hi tali. Cūm Tyb. vi scribit Dion. Ante paucos uerò quam reuocaretur, dies, aquila, nuntius Thrasylii precipitare desit, quam antea Rhodi cōspecta, in culmine domus eius affe- nasset, eū per- turbarū uidit: qualesit pertur- bati uult? cau- sam, respondit Thrasylus per- turbari se peri- culo, quod per- scientiā astro- rum praeuide- bar: admittatus Tyb. illū non precipitauit.

Adoptio de eo facta ab Augusto. CAP. XV.

Ex Druso Tyb. fratre, & minore Antonia Germanicus ortus erat. Romam reuersus, deducto in forum filio Druso, statim ē Carinis, ac Pōpeiana domo, Esquilias in hortos Mecanatianos transmigravit, totumq; se ad quietem contulit, priuata modo officia obiens, ac publicorum munerum expers. Caio, & Lucio intra triennium desun-

ctis, adoptatur ab Augusto simul cum fratre eorum M. Agrippa, coactus prius ipse Germanicum fratris sui filium adoptare: nec quicquam postea pro patre familiā egit, aut ius, quod adoptione amiserat, ex ulla parte retinuit. Nam neq; donauit, neq; manumisit: ne hereditatem haberet, quae quidem, aut legata percepit ulla aliter, quam ut peculium referret accepta: nihil ex eo tempore praetermissum est ad maiestatem eius augendā, ac multò magis postquam Agrippa abdicato, atque seposito, certum erat uni spem successionis incumbere.

Illyricum per eum domitum. CAP. XVI.

Data

Data rursus potestas tribunitia in quinquēniū, delegatus pacandae Germaniae status, Parthorum legati mandatis Augusto Romae redditis, eum quoq; adire inprovinciam iussit. Sed nuntiata Illyrici defectione, trāstijt ad curam noui belli, quod grauisimum omnium exter- norum bellorum post Punica, per xv. legiones, paremque auxiliorum copiam, triennio gessit, in magnis omnium re- rum difficultatibus, summaq; frugum inopia. Et quan- quam saepius reuocaretur, tamen perseuerauit, metuens ne uicinus, & praeualens hostis instaret ultro cedentibus. Ac perseuerantiae grande pretium tulit, toto Illyrico (quod intra Italiam, regnumq; Noricū, & Thraciam, & Ma- cedoniam, interq; Danubium flumen, & sinum maris Adriatici patet) perdomito, & in ditionem redacto.

Honores eidē à Senatu decreti. CAP. XVII.

Cui gloriae amplior adhuc ex opportunitate cumu- lus accessit. Nam sub id serē tēpus Quintilius Varus, cum tribus legionibus in Germania perijt, nemine du- bitate, quin iustores Germani iuncturi se Pannonijs fue- rint, nisi debellatum prius Illyricum esset. Quas ob res triumphus ei decretus est, multi, & magni honores. Cen- suerunt etiam quidam, ut Pannonicus, alij ut Inuitus, nonnulli ut Pius cognominaretur: sed de cognomine in- tercessit Augustus, eo contentum repromittens, quod se defuncto suscepturus esset. Triumphum ipse distulit, mix- sta ciuitate, clade Variana. Nihilominus urbē praetexta- tus, & laurea coronatus intravit: positumq; in septis tri- bunal Senatu astante conscendit, ac medius inter duos coss. cum Augusto simul sedit: unde, populo consa-

De Illyrici ter- minis lege Pro- lemæ. libro. 2. Cosmog.

Pannonios Romani, Graeci Praenonia vocant.

Repromittere, pro promittere.

Locus honoratior erat me- dius, non solum apud Romam, sed etiam apud barbaros.

k 3 lutato,

lutato, circum templa deductus est.

Gesta eius in Germania. CAP. XVIII.

Proximo anno repetita Germania, cum animaduertet Varianam cladem temeritate, & negligentia ducis accidisse, nihil nõ de concilij sententia egit. Semper alias sui arbitrij, contentusq; se uno, tunc præter consuetudinem cum pluribus de ratione belli comunicauit. Curam quoq; solito exactiorem præstitit. Traiecturus Rhenum, comneatum omnem ad certam formulam astrictum non antè transmisit, quàm consistens apud ripam, explorasset uehiculorũ onera, ne qua deponerentur, nisi concessa, aut necessaria. Trans Rhenum uerò eum uita ordinem tenuit, ut sedens in cespite nudo cibum caperet, sæpe sine tentorio pernoctaret, præcepta sequentis diei omnia, & si quid subiti muneris iniungendum esset, per libellos daret, addita monitione, ut de quo quisque dubitaret, se, nec alio interprete, quacunq; uel noctis hora uteretur.

Disciplina eius in re militari. CAP. XIX.

Disciplinam acerrime exegit, animaduersionum, & dignominiarum generibus ex antiquitate repetitis, atque etiam legato legionis, quòd paucos milites cum libertate suo trans ripam uenatum misisset, ignominia notato. Prælia, quamuis minimum fortune, casibusq; permitteret, aliquanto constantius inibat, quoties lubricante se subito, ac nullo propellente, decideret lumen, & extingueretur, confidens (ut aiebat) ostento, sibi, ac maioribus suis in omni ducatu expertissimo. Sed re prosperè gesta, non multum absuit, quin ab Rhuteno quodam occideretur: cui inter proximos uersanti, & trepidatione dete-

sto,

sto, tormentis expressa confessio est cogitati facinoris.

Triumphus Illyricus, & alia gesta eius CAP. XX.

A Germania in urbem post biennium regressus, triumphum, quem distulerat, egit prosequentibus etiam legatis, quibus triumphalia ornamenta impetrarat: ac prius quam in Capitolium flecteret, descendit è curru, seq; præsideti patri ad genua submitit. Bationem Pannonium ducentem ingentibus donatum præmijs, Rauennam trastrulit, gratiam referens, quòd se quondam cum exercitu iniquitate loci circumclusum, passus est euadere. Prandium deum populo mille mensis, & congiarũ tricenos nummos uiritim dedit. Dedicauit & concordie ædem. Item Pollucis, & Castoris suo fratrisq; nomine de manubijs.

Gesta eius, ac testimonia Augusti, & principatus eiusdem.

CAP. XXI.

A non multò post lege per cons. lata, ut prouincias cum Augusto communiter administraret, situmq; censum ageret, condito lustro, in Illyricum profectus est. Et statim ex itinere reuocatus, iam quidem affectum, sed tamen spirantem adhuc Augustum reperit, fuitq; unà secretò per totum diem. Scio uulgò persuasum, quasi egresso post secretum sermonem Tyberio, uox Augusti per cubicularios excepta sit: miserum populum Romanum, qui sub tam lentis maxillis erit. Nec illud quidem ignoro aliquos tradidisse, Augustum palam nec dissimulanter morum eius duritatem adeò improbasse, ut nonnunquam remissiores, hilarioresq; sermones superueniente eo abrumperet: sed expugnatum precibus uxoris adoptionem non abnuisse, uel etiam ambitione tractum, ut tali

k 4

succes

Cõcellum, pro
cõciliarijs ip-
sis.

Laudatur An-
nibal, quod
quandiu bellũ
in Italia gessit,
semper stas ci-
bum cepertit.
Iniungere, pro
mandare,
ἐπιτρέψαι

Legatus legio-
nis dicitur, qui
legioni uicario
nomine præ-
est.

Ignẽ Romani
non extingue-
bant: qua de re
lege Plut. in
problematis.

Præsidenti pa-
tri, Augusto.

Genibus ho-
minũ inest re-
ligio quedam
obseruandẽ gẽ-
tium: lege Plu-
lib. 1. c. 45.

*als, edit, au-
edere.

Erant enim in
Tyberio stas
seuãq; natur

successore desiderabilior ipse quandoq; fieret. Adducita
men nequeo, quin existimem circumspicissimū, & pru
dentissimum principem in tanto presertim negotio nihil
temere fecisse, sed utiis, uirtutibusq; Tyberij perpēsis, po
tiores duxisse uirtutes, presertim cum & reipubl. causa
adoptare se eum pro concione iurauerit, & epistolis ali
quot ut peritissimum rei militaris, utq; unicum P. R. prae
sidium prosequatur. Ex quibus in exemplum pauca hinc

Id est, mihi & multis ducem agens.

Irregularitatis
me, siue in xxi
me legitime.

Id est, & tantā
sordidiam mi
litum,

hoc autem co
mitem vel ex
igne ardētī am
bo redibimus,
quoniam valde
nouit intellige
re.

Cohorresce
re, p totus hor
rescere.

inde subieci. Valde iucundissime Tyberi, & rem gere felici
ter *ἡμοὶ καὶ ταῖς μοῖσ' αὖ σπάρτην ὄω.* Iucundissime, &
ita sim felix, uir fortissime, & dux uouissimē *ταῖς.* Vale, et
ordinē astiuorū tuorū. Ego uerō mi Tyberi, & inter tot
rerū difficultates, ἵνα τοσαύτην ἡδονήν ἔχω σπάρτης
μείων nō potuisse quenquam prudentius gerere se, quam
tu gesseris, existimo. Hi quoq; qui tecum fuerunt omnes,

Vnus homo nobis uigilando restituit rem.
Siue, inquit, quid incidit, de quo sit cogitandum diligen
tius, siue quid stomachor ualde, medijsfidijs Tyberium
meum desidero: succurretiq; uersus ille Homericus:

*Τούτο δ' ἐπαυμένωσιν, καὶ ἐκ πρῶτος ἀδοκίμωσιν
ἀμφοῖν νοσησάμεν, ἐπὶ πῶδι ὀδὸν νοήσας.*

Attenuatum te esse cōtinuatione laborum cum audio, et
lego, dij me perdant, nisi cohorescebit corpus meum: teq;
rogo, ut parcas tibi, ne si te laegere audierimus, & ego,
& mater tua expiremus, & de summa imperij sui Popul.
Roman. periclitetur. Nihil interest ualeam ipse, nec ne, si
tu non ualebis. Deos obsecro, ut te nobis conferuent, &
ualere nunc & semper patiantur, si nō populum Roma

num perosi sunt.

De Agrippa iuene occiso, & alijs gestis eius.

C A P. XXII.

Excessum Augusti nō prius palam fecit, quam Agrip
pa iuene intercepto. Hunc tribunus militum custos
appositus occidit, lectis codicillis, quibus ut id faceret, iu
bebatur. Quos codicillos dubium fuit, Augustus ne mo
riens reliquisset, quō materiam tumultus post se subduce
ret, an nomine Augusti Liuiā, & ea conscio Tyberio, an
ignaro distasset. Tyberius renunciante tribuno factū es
se, quod imperasset, neq; imperasse se, & redditurū eum
senatui rationem respōdit, inuidiam scilicet in presentia
uitans, nam mox silentio rem obliterauit.

Et ea, pro idē
Græce magis,
quā Latine,
ἵνα ταῦτα,

Gemitus eius, & testamentum Augusti in senatu
recitatum. C A P. XXIII.

Ure autē tribunitiæ potestatis coacto senatu, inchoa
taq; allocutione de republica, uelut impar dolori con
gemuit, utq; non solum uox, sed ut & spiritus deficeret,
optauit, ac perlegendum librum Druso filio tradidit. Il
latum deinde Augusti testamentum, non admissis signato
ribus nisi senatorij ordinis, ceteris extra curiam signa
agnoscētib; recitauit per libertum. Testamenti initium
fuit: Quoniam sinistra fortuna Caii, & Lucii filios mi
hi eripuit, Tyberius Cæsar mihi ex parte dimidia & sex
tante heres esto. Quo & ipso aucta est suspitione opinan
tium, successorem ascitum eum necessitate magis, quam
iudicio, quando ita presari non abstinerit.

Acceptio principatus ad preces quasi coacta.

C A P. XXIIII.

Abstinitē pre
sari, cum infini
to,

Stat. milit. i. militari custo. dia. Diu ta. recuf. & lege Aurel. Vi do. i. Tyberio. Sufpedere. pro ducere. & fuf. fpefos habere.

Pincipatum, quamuis neq; occupare confestim, neque agere dubitasset, & statione militu, hoc est, ui. pudentissimo animo nunc adhortantes amicos increpans, ut ignaros quanta bellua esset imperium, nunc precatam senatum, & procumbentem sibi ad genua, ambigais respnsis, & callida cunctatione suspendens, ut quidam patientiam rumperent, atque unus in tumultu proclamaret.

Rumpere patie tiam, hic, patie tiam sumit pro uangobu iust.

Aut agat, aut desistat: alter coram exprobraret, ceteros quod polliciti sint, tarde prestare, seipsum quod prestat, tarde polliceri. Tandem quasi coactus, & querens miseram, & onerosam iniungi sibi seruitutem, recepit imperium, nec tamen aliter, quam ut depositurum se quandoq; spem faceret. Ipsius uerba sunt haec: Dum ueniam ad id tempus, quo uobis aequum possit uideri, dare uos aliquam senectuti meae requiem.

Causae propter quas principatum recusauerat,

Prouerbiu qd in re dubia & periculosa dicitur: uide Christi ad. Braim. Extra ord. i. prater legis. mum stipendi.

& alia gesta eius. C A P. XXV. **C**unctandi causa erat metus undique imminentium discriminum, ut saepe lupum se auribus tenere dicebat. Nam & seruus Agrippae Clemens nomine, non commendam manum in ultiorem domini compararat: & L. Scribonius Libo uir nobilis res nouas clam moliebatur: & duplex seditio militu in Illyrico, & in Germania exorta est. Flagitabant ambo exercitus multa extra ordinem, ante omnia, ut aequarentur stipendio praetoriani Germanicianis. Quidam etiam principem detrectabant non a se datum, summaq; ui Germanicum, qui tum his praerati, ad capeffendam rempu. perurgebant, quanquam obfir

Germaniciani a Germanicis differunt, ut Hispanienses ab Hispanis.

obfirmate resistentem. Quem maxime casam timens, partes libi, quas Senatui liberet, tuendas in republi. depoposcit: quando uniuersa sufficere solus nemo posset, nisi cum alitero, uel etiam cum pluribus. Simulauit & uoletudinem, quod aequiore animo Germanicus celerem successione, uel certe societatem principatus opperiretur. Cōpositis seditionibus, Clementem quoq; fraude deceptum, redegit in probstatem. Libonem, ne quid in nouitate acerbius fieret, secundo demum anno in Senatu coarguit, medio temporis spatio tantum cauere contentus. Nam & inter Pōtiffices sacrificanti simul, pro secessita plumbeum cultrum subiiciendum curauit: & secretum petenti non nisi adhibito Druso filio dedit, dextramq; obambulantis ueluti incumbens, quoad perageretur sermo, continuit.

Obfirmate. pertinaciter.

Ciuilem egit. i. praestitit se tanq; ciuem. et ueluti priuatum.

Ciuiilia gesta eius in initio principatus. c. xxxvi. **V**erum liberatus metu, ciuilem se admodum inter initia, ac paulominus quam priuatum egit. Ex plurimis, maximisq; honoribus, praeter paucos, & modicos non recepit. Natalem suum plebeis incurrentem Circensibus, uix unius bigae adiectione honorari passus est. Tempa, flamines, sacerdotes decerni sibi prohibuit: etiam staturas, atque imagines, nisi permittente se poni: permittitq; ea sola conditione, ne inter simulacra deorum, sed inter ornamenta aedium ponerentur. Intercessit & quo minus in acta sua iuraretur, & ne mensis September Tyberius: October Liuius uocarentur. Praenomen quoq; imperatoris, cognomenq; patris patriae, & ciuicam in uestibulo coronam recusauit: ac ne Augusti quidem nomen, quamquam hereditarium, ullis nisi ad reges, ac dynastas epistolis

Paulominus qd, pro prope modum, noue dixit.

Biga, numero singulari cōtinetur. O. L. i. uo. a Liua matre. Ciui. in uest. Ciuicam coronam, ut ait Plinius, lib. 10. c. 4. ac cepit Augustus ab humano genere, quae in uestibulo dicitur Palatinarum posita esset: et in igne clemens tunc imperatorum.

lis

lis addidit. Nec amplius quam omnino tres consulatus, unum paucis diebus, alterum tribus mēsis, tertium absens usq; in Idus Maias gessit.

Adulationes per eum spretæ, & prohibitæ.

CAP. XXVII.

Adulationes adeo auersatus est, ut neminem Senatorum aut officij, aut negotij causa ad lecticam suam admiserit. Consularem uero s̄ satisfaciētem sibi, ac perge nua orare conantē, ita suffugerit, ut caderet supinus: atq; etiam si quid in sermone, uel in cōtinua oratione blādius de se diceretur, nō dubitaret interpellare, ac reprehēdere, & commutare continuo. Dominus appellatus à quodam, denuntiāuit, ne se amplius contumeliæ causa nominaret. Alium dicentem sacras eius occupationes, & rursus alium autore eo senatum se adiisse, uerba mutare, & pro autore suasorē, pro sacris laboriosas dicere cōegit.

Patientia eius aduersus conuitia, & maledicta.

CAP. XXVIII.

Sed aduersus conuitia, malosq; rumores, & famosa de se, ac suis carmina, firmus, ac patiens subinde iactabat, in ciuitate libera linguam, mētēq; liberam esse debere. Et quondā senatu cognitionē de eiusmodi criminibus, ac reis flagitante: Nō tantum, inquit, otij habemus, ut implicare nos pluribus negotijs debeamus. Si hāc fenestram aperueritis, nihil aliud agi sinetis: omnium inimicitia hoc pretextu ad uos deferentur. Extat & sermo eius in Senatu perciuilis: Si quidē locutus aliter fuerit, dabo operam, ut rationem factorum meorū, dictorumq; reddā: si per se uerauerit, inuicem cum odero.

Vene

Veneratio eius ad Senatum. CAP. XXIX.

At que hæc eō notabiliora erāt, quod ipse in appellatōis, ueneratōisq; singulis, & uniuersis, propē excesserat humanitatis modum. Dissentiens in curia à **Q**uaterio: Ignoscas, inquit, rogo, si quā aduersus te liberius, sicut senator dixerō. Et inde omnes alloquens dixit: Et nunc, & sæpe aliās P. C. bonum, & salutarem principē, quē uos tanta, & tā libera potestate instruxistis, senatui seruire debere, & uniuersis ciuibus, sæpe & plerumque etiam singulis, neq; id dixisse me poenitet, & bonos, & equos, & fauentes uos habui dominos, & adhuc habeo.

Priestina autoritas Senatus p̄ eū seruata. c. xxx.

Quinetiam speciem libertatis quandā induxit, conseruatis Senatui, ac magistratibus, & maiestate pristina, & potestate: neq; tam parū quicquā, neq; tā magnū publici, priuatiq; negotij fuit, de quo nō ad P. C. referretur. De uectigalibus, ac monopolijs, de extruendis, reficiendis ue operibus, etiam de legendo, uel exautorando milite, ac legionū, & auxiliorū descriptione. Deniq; quibus imperiū prorogari, aut extraordinaria bella mādari, quid, & quā formam regū literis rescribi placeret. Præfectū ale, de ui, & rapinis reum, causam in senatu dicere cōegit: Nūquā curiā nisi solus intrauit, lectica quondam introlatus eger, comites à se remouit.

Patiētia eius contra obtrēctatores. CAP. XXXI.

Quæ aduersus sententiā suā decerni, ne questus quidē est. Negate eo, destinatos magistratus abesse oportere, ut presentes honori acquiescerēt, prætor designatus liberam legationem impetrauit. Itē

rum

Q. Haterius dicitur est ingenuum in numero ratio habere: fuit enim principis, & popularis orator: de eo Seneca, Hieronimus, ac Eusebius non pauca.

Legatio libera que sit, lege Budæum

Impetr. s. à te, datur, negante Tyberio.

Cap. sup. p. Tyberius.

Ad uos def. Nam inimicus uolens inimici uicisci, criminabitur eū detrahere principem.

Censente, pro
censens, græce
posuit, nõ La
sinè, vt subau
dias eo, nõ in
emèdatorib?
& peruectus
exemplaribus
non additur.

rum censente, ut Trebiani legatam in opus noui theatri pecuniã ad munitionẽ uia transferre concederetur, obtinere non potuit, quia rata uoluntas legatoris esset. Cum tem cum in alteram partem, in qua pauciores erant, secessus est nemo. Cetera quoq; non nisi per magistratus, et iure ordinario agebantur, tanta. c. o. s. autoritate, ut legati ex Africa adierint eos, querentes trahi se a Cesare, ad quem missi forent. Nec mirũ, cum palam esset, ipsorum quoque eisdem assurgere, et decedere uia.

De senat. cõ.
p. discessionem
lege Gell. lib.
5. c. 18. & lib.
14. c. 7.

Ciuiilia, & urbana gesta eius. CAP. XXXII.

Corripuit consularis exercitibus præpositos, quod non de rebus gestis senatui scriberet, quodq; de tribuendis quibusdam militariibus donis ad se referret, quasi non omnium tribuendorum ipsi ius haberent. Prætores callaudauit, quod honore imito, cõsuetudinem antiquam retulisset de maioribus suis pro concione memorandã.

De maio, su. f.
ipit. pratoris.

Moderatio ab
solutè, pro le
nitate, siue memo
destia.

Quorundam illustrium exequias usque ad rogũ frequentauit. Parem moderationem minoribus quoque personis, et rebus exhibuit. Cum Rhodiorum magistratus, quod literas publicas sine subscriptione ad se dederant, euocasset, ne uerbo quidem insectatus, ac tantummodo iussos subscribere remisit. Diogenes grammaticus disputare sabbatis Rhodi solitus, ueniente, ut se extra ordinem gnari soler, o. audiret, non admiserat, ac per seruulũ suum in septimum missa fuerat in die distulerat: hunc Romæ salutandi sui causa pro foribus Rhodiorũ abstantem, nihil amplius, quam ut post septimum annum rediret, admonuit. Præsidibus onerãdas tributo pro uincias suadentibus rescripsit, boni pastoris esse tonde-

Subscriptio,
qua nomẽ mis
sentis literas li
gnari soler, o.
missa fuerat in
literis publi
cis Rhodiorũ
negligentia po
suis, quã trau
de.

re pecus, non deplubere.

De eodẽ, & alijs gestis eius. CAP. XXXIII.

Paulatim principẽ exercuit, præstititq; etsi uarium De plano, uel
diu, commodiorem tamen sepius, et ad utilitates pu
blicas prouidẽ: ac primò eatenus interueniebat, ne quid
perperam fieret. Itaq; et constitutiones quasdam senatus
rescidit, et magistratibus pro tribunali cognoscentibus,
plerunq; se offerebat cõsiliarium, assidebatq; iuxtim, uel
ex aduerso in parte primori. Et si quẽ reorũ elabi gratia,
rumor esset, subitus aderat, iudicesq; aut è plano, aut è
questitoris tribunali, legũ, et religionis, et noxæ, de qua co
gnosceret, admonebat: atq; etiã si qua in publicis moribus
desidia, aut mala cõsuetudine labaret, corrigẽda suscepit.

Impensæ ludorum, ac munerum taxatæ, & alia
gesta eius. CAP. XXXIII.

Ludorum ac munerum impensas corripuit, mercedi
bus scenicorum rescisis, paribusq; gladiatorum
ad certum numerum reductis. Corinthiorum uasorum pre
tia in immensũ exarsisse, tresq; milos xxx. milibus nu
mum uenisse grauitè cõquestus, adhibendum supellectili
modũ cõsult. Annonamq; macelli, senatus arbitratu quot
annis tẽperãda, dato Aedilibus negotio, popinas, gancasq;
usq; eò inhiẽdẽ, ut ne opera quidem pistoria proponi ue
nalia sineret. Et ut parsimonia publicã exemplo quoq; iu
uaret, solẽnibus ipse cœnis pridiana sepe, ac semesa obso
nia opposuit, dimidiatumq; aprũ, affirmãdas omnia eadẽ ha
bere, quæ totum. Quotidiana oscula prohibuit edictorite
strenarũ commercii, ne ultra Cal. Ianuarias exerceretur.
Consueuerat quadruplam strenã et de manu reddere, sed
offen

Questiorem
hic intelligit
eum qui, vt ait
Ascon. præst
questioni cõs
minum.

Muli pisces
sunt, de quib?
P. in. lib. 2. ca.
17, & 18.

Oper. pist. vt
mellitos par
nes. & alia id
genus edulia
mellita.

Solen. ip. con.
quales sunt,
quæ sũt in nu
pitiis, repotiis,
calendis, maai
bus, Saturnali
bus, &c.

Die festo. i. *offensus interpellari se toto mense ab ijs, qui potestatem Ca. Ianuarijs, quibus strenz dedisset.* *sui die festo non habuissent, ultra non reddidit.*

Quædam bene gesta per eum. CAP. XXXV.

Matronas prostrate pudicitie, quibus accusator publicus decesset, ut propinqui maiorum more de communi sententia coercerent, autor fuit. Equiti Ro. in risurandi gratiam fecit, ut uxore in stupro generi comperam dimitteret, quam se nunquam repudiatum ante iurauerat. Fœmine famose, ut ad evitandas legum pœnas, iure, ac dignitate matronali exoluerentur, lenociniu pro- fiteri cœperant: & ex iuuentute utriusque ordinis pro- fligatissimus quisque, quò minus in opera scenæ, areneq; edenda SENAT. COSS. tenerentur, famosi iudicij no- tam sponte subibant. Eos, easq; omnes, ne quod refugium in tali fraude cuiquam esset, exilio affecit. Senatori latu- elauum ademit, quum cognouisset sub Cal. Iulij demigras- se in hortos, quò uilius post diem ædes in urbe conduce- ret. Alium* & questuram remouit, quòd uxore pridie for- titione ductam, postridie repudiasset.

Extera ceremoniæ & ritus per eum prohibiti.

CAP. XXXVI.

Externas ceremonias, Aegyptios, Iudaicosq; ritus compscuit, coactis qui superstitione ea tenebatur, religiosas uestes cum instrumento omni cõburere. Iudeo- rum iuuentutē, per speciem sacramenti, in prouincias gra- uioris coeli distribuit, reliquos gentis eiusdem, uel similia sectantes urbe submouit sub pœna perpetuæ seruitutis, nisi obtemperassent. Expulit & mathematicos. Sed depre- cantibus, ac se arte desituros promittentibus, ueniã dedit.

Quæ

Quædam bene gesta per eum tam Romæ, quàm extrâ. CAP. XXXVII.

In primis tuẽde pacis à grassaturis, ac latrocinijs, sedi- tionumq; licentia curã habuit. Stationes militũ per Ita- liam solito frequẽtiores disposuit. Romæ castra cõstituit, quibus prætorianæ cohortes uagæ ante id tempus, & per hospitia dispersæ, cõtinerentur. Populares tumultus ex- ortos grauissime coercuit: & ne orirentur, sedulo cauit. Cede in theatro per discordiã admissa, capita factionũ, & histriones, propter quos dissidebatur, relegauit: nec ut reuocaret, unquam illis populi precibus potuit euinci. Cum Polætima plebs funus cuiusdã primipilaris nõ prius ex foro misisset, quam extorta pecunia per uim heredibus ad gladiatoriu munus, cohortẽ ab urbe, & aliam à Cotij regno, dissimulata itineris causa, detectis repente armis, cõcinẽtibusq; signis, per diuersas portas in oppidũ immi- sit, ac partẽ maiore plebis, ac Decurionũ in perpetua uin- cula cõiecit. Aboleuit et ius, moremq; asylorũ, quæ usquã erãt. Cyzicentũ in ciues Ro. uolentius quædam ausis, pu- blicẽ libertatẽ ademit, quã Mithridatico bello meruerũt. Hostiles motus, nulla postea expeditione suscepta, per le- gatos cõpescuit: nec per eos quidẽ nisi cunctanter, & ne- cessariò. Reges infestos, suspectosq; comminationibus ma- gis, & querelis, quàm ui repressit. Quosdã per blãditias, atq; promissa extractos ad se nõ remisit, ut* Marabodum Germanũ, *Thrasypolim Thracem, Archelauum Cappa- docem, cuius etiam regnum in formã prouinciæ redegit.

Mora eius in vrbe: & quòd prouincias non vi-

sitauerit.

CAP.

XXXVIII.

I

Biennio

Stati. milit. i. custodias mili- tares.

Cotij regnum in alpb? erat: lege Am. Mar- cellinum.

Mithr. bel. mer. lege Plura in vita Lucul.

*al. Marabo- dum. *ali. Rhafcy- polim.

Moris fuit Ro- manis cal. Iul. migrare. i. trã- ire ex domib? prius condu- ctis, in domos recenter cõdi- ctas: quòd ani- maduertere fa- cile est, ex mil- sorum & potẽ- tarum, & histo- ricum lectioe.

æls, c.

Definere ar- tẽ, transiit.

Bennio continuo post adeptum imperiū pedem por-
ta nō extulit: sequenti tempore præterquam in pro-
pinq̄ua oppida, & cum longissimè, Antio tenus nusquā
absuit, idq̄ perrarō, & paucos dies: quamvis provincias
quoq̄, & exercitus reuisurū se sæpe pronūciasset, & pro-
p̄e quotannis profectiōem præpararet, uehiculis cōpre-
hensis, comitatibus per municipia, & colonias disposi-
tis, ad extremum uota pro itu, & reditu suo suscipi pas-
sus, ut uulgō iam per iocum Callipides uocaretur: quem
cū sitare, ac ne cubiti quidem mensuram progredi, pro-
uerbio Græco notatum est.

Mors filiorum eius, & secessus suus in Campa-
niam. CAP. XXXIX.

Sed orbatus utroq̄; filio quorum Germanicus in Sy-
ria, Drusus Romæ obierat, secessum Cāpaniæ petiit,
constanti & opinione, & sermone penè omnium, quasi
neq̄; rediturus unquā, & citō mortem etiā obiturus, quōd
paulominus utrunq̄; euenit. Nam neque Romam amplius
rediit: sed & paucos post dies iuxta Terracinā in prætō-
rio, cui Spelunca nomē erat, incānante eo, cōplura, & im-
gentia saxa fortuito supernè delapsa sunt, multisq̄; conui-
uarum, & ministrorum elisis, præter spem euasit.

Secessus Capræsis, & alia gesta eius CAP. XL.

Peragrata Campania, cūm Capuæ Capitoliū, Nolæ
templum Augusti, quam causam profectiōnis præ-
tenderat, dedicasset, Capreas se cōtulit, præcipuè delecta-
tus insula, quōd uno, paruq̄; littore adiretur, septa un-
dique præruptis immensæ altitudinis rupibus, & profun-
do maris. Statimq̄; reuocātē assidua obestatione populo
propter

propter cladem, qua apud Fidenas, supra xx. hominum
millia, gladiatorio munere, amphitheatri ruina perierat, De hac clade
lege Oroliū, lib. 7. c. 22.

Reipublicæ cura per eum abiecta. CAP. XLII.
Regressus in insulā, reipublicæ quidem curam usque
adeo adiecit, ut postea nō decurias equitū unquam
supplerit: non tribunos militum, præfectosq̄; nō prouin-
ciarum præfides ullos mutauerit: Hispaniam, & Syriam
per aliquot annos sine consularibus legatis habuerit: Ar-
menia à Parthis occupari, Mæsiā à Dacis, Sarmatisq̄;
Gallias à Germanis uastari neglexerit, magno dedecore
imperij, nec minori discrimine.

Vita eius, potus, ac cōemulationes. CAP. XLIII.

Caeterum secreti licentiā nactus, & quasi ciuitatis
oculis remotus, cuncta simul uitia male diu dissimu-
lata, tandē profudit: de quibus singulatim ab exordio refe-
ram. In castris tyro etiam tum, propter nimiam uini auidi-
tatem, pro Tyberio, Biberius: pro Claudio, Caldius: pro
Nerone, Mero uocabatur. Postea princeps in ipsa publi-
corum morū correptione cum Pomponio Flacco, & L.
Pisone noctem, contumuiq̄; biduum epulādo, potandoq̄;
consumpsit: quorum alteri Syriam prouinciam, alteri
præfecturam urbis cōfestim detulit, codicillis quoq̄; iucū-
dissimos, & omnium horarum amicos profectus. Sextio
Claudio libidinoso, ac pdigo seni, olim ab Augusto igno-
minia notato, & à se ante paucos dies apud Senatū im-
crepito, cœnam ea lege condixit, ne quid ex consuetudine
miserit.

Calidus, & cal-
dum dixere ve-
teres. In potu
tam frigida,
quam calida
aqua constat
uos esse vete-
res. Potuit et
Caldi dicit nō
ob aquam cal-
dā, sed ob cal-
das portiones,
quibꝫ delectā-
batur. De cali-
dis portionibus
meminit Plin-
i. libr. 28. c. 4.
In publi. mo-
cor. in censu
ra.
Condixit cœ-
nam, pro pro-
miserit.

*at. nūquam.

De Callipide
lege chilitad.
Erasim.Vitro. st. Dru-
so naturali,
Germanico a-
doptiuo,
Paulominus,
pro propemo-
dum.Nol. temp. Au-
gust. nec ab re,
hi enim Augu-
stus perierat.

ignotissimus, pro obscuro, ignotissimus. Quæstura candidatū nobilissimis anteposuit, ob epotam in conuiuio propinante se vini amphoram. Asellio Sabino n. s. ducenta donauit pro dialogo, in quo boleti, & ficedula, & ostrea, & turdi certamen induxerat. Nouum deniq; officium instituit à uoluptatibus, præposito equite Ro. & Censorio Prisco.

Luxuria eius, ac libido. CAP. XLIII.

Secessu uero Capreensis, etiam sellariam excogitauit sedem arcanarum libidinum, in quam undiq; conquisiti puellarum, & exoletorum greges, monstruosiq; concubitus repertores, quos Spintrias appellabat, triplici serie connexi, inuicem incestarēt se coram ipso, ut aspectu deficientes libidines excitaret. Cubicula plurifariam disposita tabellis, ac sigillis lasciuissimarū picturarū, & figurarum adornauit, librisq; Elephatidis instruxit, ne cui in opera edenda exemplar imparatæ scenæ deesset. In soluis quoque, ac nemoribus passim uenereos locos commentus est, prostantesq; per antra, & cauas rupes, ex utriusq; sexus pube, Paniscorum & Nympharum habitu, palamq; iam & uulgato nomine insula abutentes, Caprineum distabant.

Ineffabilis abusus luxuriæ eius. CAP. XLIIII.

Matore adhuc, et turpiore infamia flagrauit, uix ut referri, audiri ue, nedum credi fas sit: quasi pueros primæ teneritudinis, quos pisciculos uocabat, institueret, ut natanti sibi inter scemina uersarētur, ac luderent, lingua, morsuq; sensim appetētes: atq; etiam quasi infantes firmiores, necdū tamen lacte depulsos, inguini ceu papillæ

pillæ admoueret, prouior sane ad id genus libidinis & natura, & etate. Quare Parrhasij quoq; tabulā, in qua Meleagro Atalāta ore morigerabatur, legatā sibi sub conditione, ut si argumēto offenderetur, decies pro ea n. s. acciperet, nō modō prætulit, sed & in cubiculo dedicauit. Fertur etiam in sacrificando quondam captus facie ministri, acerrā præferētis, nequisse abstinere, quin penē uix dum re diuina peracta, ibidem statim seductū constupraret, simulq; fratrem eius tibicinem, atq; utriq; mox, quod mutuo flagitium exprobrabant, crura fregisse.

Illusiones eius ad feminas. CVP. XLV.

Feminarum quoque, & quidem illustriū capitibus quātōpere solitus sit illudere, euidentissimè apparuit Malloniæ cuiusdam exitu: quam perductam, nec quicquā amplius pati cōstantissimè recusantem, delatoribus obicit, ac ne ream quidem interpellare desijt, ecquid poeniteret, donec ea, relicto iudicio, domum se arripuit, ferroq; transegit, obscenitate oris hirsuto, atque olido seni clare exprobrata. Unde nota in Atellanico exodio proximi ludis assensu maximo excepta, percrebuit, hircum uetulum capreis naturam ligurire.

Auaritia, & tenacitas. CAP. XLVI.

Pecunie parcus, ac tenax, comites peregrinationum, expeditionumq; nunquam salario, cibarijs tantum sustentauit. Vnam modō liberalitatem ex indulgentia uitrici cōsecutus, cum tribus classibus factis pro dignitate cuiusq; primæ sexcenta sestertia, secundæ quadringenta distribuit, ducenta tertiæ, quam non amicorum, sed Græcorum appellabat.

Atalantæ felicitatē in tabula significat.

Illudere capitibus, eas sellatrices faciōdo,

Mallonia parata erat oīa partet præter fellationem.

Obsc. or. hirs. cūtingū Tyberium Mallonia dixit.

De classibus Misenenium & Rauennatiū, quibus tertia est addita, diuisum est in Augustu.

Opera publica per eum, et Spectacula nō facta, et parcitas alimoniarum.

CAP. XLVII.

PRinceps neque opera ulla magnifica fecit (nam & quæ sola susceperat, Augusti templum, restituit nemq; Pompeiani theatri, imperfecta post tot annos reliquit) neq; Spectacula omnino edidit: & ijs, quæ ab aliquo ederetur, rarissimè interfuit, ne quid exposceretur, utiq; postquam Senædum Actium coactus est manumittere. Paucorum Senatoriū inopia sustentata, ne pluribus open ferret, negavit se alijs subuenturum, nisi Senatui iustas necessitatū causas probassent. Quo peracto, plerosq; modestia, & pudore deterruit, in quibus Oratulum Q. Hortensij oratoris nepotem, qui permodica re familiari, auctore Augusto, quatuor liberos tulerat.

Auaritia, et parcitas, et alia gesta eius, c. XLVIII.

Publicè munificentiam bis omnino exhibuit, proposito millies h. s. gratuitò in triennij tempus: & rursum quibusdam dominis insularū, quæ in mōte Cælio desolant, pretio restituito. Quorum alterū magna diffiditate nūmaria populo auxiliū flagitante coactus est facere, cum per Senatusconsultum sanxisset, ut fœneratores duas patrimoniij partes in solo collocarent, debitores totidem æris alieni statim solueret, nec res expediretur: aliterum ad mitigandā temporum atrocitatem. Quod tamē beneficium tanti æstimavit, ut mōtem Cæliū appellatione mutata uocari Augustū iusserit. Militi post publicata ex Augusti testamento legata nihil unquam largitus est, præter quàm singula millia denariorū Prætorianis, quòd

Sciano se non accommodassent: & quædam munera Syriacis leg

Anto. Augusti hortate, iubetq; Augusto ut uxorem duceret: quod refectum est ad id tēpus, quo Augustus legem tulit de maritandis ordinibus, hortatusq; est Romanos ad rem uxoriam.

De Sciano, nō multò post plura, c. 25.

cis legionibus, quòd solæ nullam Seiani imaginem inter signa coluissent: atq; etiam missiones ueteranorum rarissimas fecit, ex senio mortem, ex morte compendium captans. Neq; prouincias quidem ulla liberalitate subleuauit, excepta Asia, disiectis terræ motu ciuitatibus.

Rapina, & concusiones eius. CAP. XLIX.

Procedente mox tempore etiā ad rapinas conuertit animū. Sat cōstat Cn. Lentulum augurem, cui cēsus maximus fuerit, metu, & angore ad fastidium uitæ ab eo actum, & ut nequo, nisi ipso, hæredè moreretur. Condemnatam & generosissimā fœminam Lepidam, in gratiam Quirini consularis prædiuitis, & orbi, qui dimissam eā è matrimonio post uiginti annū ueneni olim in se comparati arguebat. Præter eā Galliarum, & Hispaniarum, Syriaq; & Græciæ principes confiscatos ob tam leue, ac tam impudens calumniarum genus, ut quibusdā nō aliud sit obiectum, quàm quòd partem rei familiaris in pecunia haberet. Plurimis etiā ciuitatibus, & priuatis ueteres immunitates, & ius metallorum, ac uestigalium adempta. Sed & Vononem regem Parthorum, qui pulsus à suis, quasi in fidem P. R. cum ingenti gazæ Antiochiam se receperat, spoliatum perfidia, & occisum.

Oidium eius contra confanguineos, & coniunctos. CAP. L.

Oidium aduersus necessitudines in Druso primū fratrem detexit, prodita eius epistola, quæ secum de cogendo ad restituendam libertatem Augusto agebat, deinde & in reliquis. Iulie uxori tantum absuit, ut relegate, quòd minimum est, officij, aut humanitatis aliquid

De hoc tetra motu lege Plin. lib. 2. ca. 8. 4.

Dimissa è matrimonio, pro repudiata.

Confiscatus, ad hominem relatum, nō solum ad rem, ut cōfiscata hona. Et confiscari dicuntur, quorum bona publicata ad fiscum deferuntur.

Habent serui impertiret, ut ex constitutione patris uno oppido clau-
peculium per-
mittētibz do-
minis. & filijs
permittētibz
patribz.

Alimēta in sin-
gulos, dicūtur
absolutē an-
nua.
xliij, et egere,
& vti.

Grauatuz. i.
grauiter ferēs.
Voluit senatus
vti Augustum
patrem patrię
appellauerat,
ita Liuiam pa-
rentem patrię
appellare.

Item odium, & crudelitas eius in matrē. CAP. LI.

DEhinc ad simultatem usq; processit, hac (ut ferūt)
de causa: Instanti sepius ut ciuitate donatum in de-
curias allegeret, negauit alia se conditione allecturum,
quā si pateretur adscribi albo, extortū id sibi à matre.
At illa commota, ueteres quosdam ad se Augusti codicil-
los de acerbitate, & intolerantia morum eius e* sacrario
protulit, atq; recitauit. Hos & custoditos tamdiu, & ex-
probratos tam infestē, adeo grauiter tulit, ut quidam pu-
teut inter causas secessus hanc ei uel præcipuam fuisse.
Toto quidem triennio, quo uiuente matre absuit, semel
omnino eam, nec amplius, quā uno die paucissimis uidit

horis.

horis. Ac mox neq; agræ adesse curauit: defunctamq; &
dum aduentus sui spem facit, complurium dierum mora,
corrupto demum, & tabido corpore funeratam prohi-
buit consecrari, quasi id ipsa mandasset. Testamentumq;
eius pro irrito habuit: omnesq; amicitias, & familiarita-
tes, etiam quibus ea funeris sui curam moriens demandā-
rat, intra breue tempus afflixit, uno ex hijs equestris ordi-
nis uiro, & in * Latomiam condemnato.

Crudelitas, & odium eius contra filios. CAP. LII.

Filiorum neq; naturalem Drusum, neque adoptiuum
Germanicum patriæ charitate dilexit, alterius uitijs
insensus. Nam Drusus animi fluxioris, remissiorisq; uitæ
erat. Itaq; ne mortuo quidem perinde affectus est, sed tan-
tum non statim post à funere ad negotiorum consuetudi-
nem redijt, iustitio longiore inhibito. Quin & Iliensium
legatis paulo serius consolantibus, quasi obliterated iam
doloris memoria irridens, se quoq; respondit uicem eo-
rum dolere, quòd egregium ciuem Hectorem amisissent.
Germanico usque adeo obrectauit, ut & præclara facta
eius pro superuacuis eleuaret, & gloriosissimas uictorias,
ceu damnosas R. P. increparet. Quòd uerò Alexandriam
propter immensam, & repentinam famem inconsulto se
adisset, questus est in Senatu: etiam causa mortis fuisse ei
per. Cn. Pisonem legatum Syriæ creditur. Quem mox hu-
ius criminis reum putant quidā mandata prolaturū, nisi
ea secreta obstarent: per que multifariam increpitum, et
per noctes creberrime acclamatum est: Redde Germani-
cum. Quam suspicionem cōfirmavit ipse postea, coniuge
etiam, ac liberis Germanici crudellem in modum afflicto.

l s Crude

Consecrari. i.
inter diuas re-
ferri per apo-
theosim, consti-
tuendo templa-
ras, flaminē,
& alia id genus
in defūctæ me-
moriæ.

xal. Antiliam,
alij. Antycirā.
Est autem La-
tomia, locus in
carcere Romę.
Iulius natura-
lis frequenter
ab historicis di-
citur de legitis-
mo: vt hic.
Mortis Drusi,
& Germanici
meminit Oro-
si. lib. 7. ca. 2.
& Plin. lib. 11.
ca. 37.

als, secreta-
rio.

Crudelitas & odiū eius cōtra nurū. CAP. LIII.

Fuit Agrippina Germanani ei coniunx.

NVrum Agrippinam post mortem mariti liberum quiddam questam manu apprehendit. Græcoq; uersu, Si non dominaris, inquit, filiola, iniuriam te accipere existimas? Nec ullo mox sermone dignatus est. Quondam uerò inter cœnam porrecta à se poma gustare non ausam etiam uocare desijt, simulans se ueneni crimine accersi, cum præstructum utrunq; consultò esset, ut & ipse tenandi gratia offerret, & illa quasi certissimum exitiū caueret. Nouissimè calumniatus modò ad statuam Augusti, modò ad exercitus confugere uelle, Pandatariam relegauit. Coniunctantiq; oculum per centurionem uerberibus excussit. Rursus mori inedia destimanti, per uim ore diducto, insulciri cibum iussit. Sed & perseverantem atq; ita absumptam, criminosisimè insectatus est, cū diem quoq; natalē eius inter nefastos referendum suassisset. Imputauit etiam, quòd non laqueo stragulatam in gemonias abiecerit: proq; tali clementia interponi decretum passus est, quo sibi gratiæ agerentur, & Capitolino Ioui donum ex auro sacraretur.

Præstructum, arte preparatum, & cōpositò factum. Pandataria insula est in mari Tyrrenico.

Nefastos dies hic Tranquilanos, omnes, nefariosq; intelligit, contra Gell. sententiam lib. 5. ca. 17. De diebus atris, religio, sit, fastis, nefastis, &c. uide Macrob. lib. 1. Saturn. 13. & 66.

Crudelitas, & odiū eius cōtra nepotes. CA. LIIII.

CVm ex Germanico tres nepotes, Neronem, & Drusum, & Caium, ex Druso unum Tyberii haberet, destitutus morte liberorum, maximos natu de Germanici filijs Neronem, & Drusum P. C. commendauit, diemq; utriusq; tyrociniij congiario plebi dato celebrauit. Sed ut comperit ineunte anno, pro eorum quoq; salute publicè uota suscepta, egit cum Senatu, non debere talia præmia tribui, nisi expertis, & ætate prouectis: atque ex eo, partefacta

tesacta interiore animi sui nota, omnium criminationibus obnoxios reddidit. Variatq; fraude inductos, ut & cōcitantur ad conuitia, & cōcitati perderentur, accusauit per literas, amarissime * cōgestis etiā probris: et iudicatos hostes fame necauit, Neronem in insula Pontia, Drusum in ima parte palatij. Putant Neronē ad uoluntariā mortem coactū, cū ei carnifex, quasi ex Senatū autoritate missus, laqueos, & uncos ostēdaret. Druso autē adeò alimēta subducta, ut tomentū ē culcitra tentauerit mādere: amborū sic reliquijs dispersis, ut uix quandoq; colligi possent.

Crudelitas eius contra amicos. CAP. LV.

SVper ueteres amicos, ac familiares, x. sibi è numero principum ciuitatis depoposcera, uelut consiliarios in negocijs publicis. Horum omnium uix duos, aut tres incolumes præstitit, cæteros alium alia de causa perculit. Inter quos cum plurimorum clade Elium Seianum, quem ad summam potentiam non tam beneuolentia pro-uexerat, quàm ut esset, cuius ministerio, ac fraudibus liberos Germanici circumueniret, nepotemq; suum ex Druso filium naturalem ad successionem imperij confirmaret.

Crudelitas, & seuitia eius in grammaticos, et magistros. CAP. LVI.

Nihilo lenior in conuictos Græculos, quibus uel maxime acquiescebat, Zenonem quendam exquisitius sermocinantem cū interrogasset, quenam illa tam molesta dialectos esset, & ille respondisset Doridem, relegauit * Cynaram, existimans exprobratum sibi ueterem secessum, quòd Doricè Rhodij loquantur. Item cū soleret ex lectione quotidiana quæstiones super cœnam

* ats, cōcitant.

* ats. Anariā. De lingua Dorica lege Strabo. lib. 8. Geo-grapho

cenam proponere, comperissetq; Seleucum grāmaticum a ministris suis perquirere, quos quoq; tempore tractaret autores, atq; ita præparatum uenire, primum a contubernio remouit, deinde etiam ad mortem compulit.

Crudelitas eius in iuuentute. CAP. LVII.

SAeuia, ac lenta natura ne in puero quidem latuit: quā Theodorus Gadareus rhetoricae præceptor, & pro-

Asimilare, p
simili exprime
re.

Perlutum ista
natura, per san
guinē scruitia
significat. q. d.
ingenium leni-
tum, lentam fo-
uens scruitia.

Asimilasse aptissimē uisus est, subinde in obiurgando appellans eum, *πυλὸν αἰματὸν* *στυπτεροῦ*, id est, lutum a sanguine maceratū. Sed aliquāto magis in principe eluxit etiam inter initia, cum adhuc fauorem moderationis simulatione captaret. Scurrā, qui pretereunte funere, clarē mortuo mandarāt, ut nunciaret Augusto, nondum reddi legata, quæ plebi reliquisset, attractum ad se recipere debitum, duciq; ad supplicium imperauit, & patri suo uerum referre. Nec multo post in Senatu Pōpeio cuidam equiti Romano quidam perneganti, dum uincula minatur, affirmauit fore, ut ex Pōpeio Pompeianus fieret, acerbā cauillatione simul hominis nomen incessens, ueteremq; partium fortunam.

Crimen læsæ maiestatis atrociter actum.

CAP. LVIII.

Sub idem tempus consulente Prætorē, an iudicia maiestatis cogi iuberet, exercendas esse leges respōdit, & atrocissimē exercuit. Statuē quidam Augusti caput dempserat, ut alterius imponeret. Acta res in Senatu. Et quia ambigebatur, per tormenta quasita est. Damnato reo paulatim hoc genus calumniæ eō processit, ut hæc quoq; capitalia essent. Circa Augusti simulacrū seruum cecidisse

Cogi iudicia
dicunt, quā,
do a prætorē
iudices ad iudi-
candū congre-
gantur.

cecidisse, uestem mutasse, nummo uel anulo effigiem impressam latrine: aut lupanari intulisse, dictum illum, factum ue eius existimatione aliqua læsisse. Perijt denique et is, qui honores in colonia sua eodem die decerni sibi passus est, quo decreti, & Augusto olim erant.

Atrociter gesta per eum sub specie grauitatis.

CAP. LIX.

Multa præterea specie grauitatis, ac morum corrigendorum, sed & magis natura obtemperans, ita seue, & atrociter factitauit, ut nonnulli uersiculis quoq; & præsentia exprobrarent, & futura denunciaret mala.

Asper & inmitis, breuiter uis omnia dicam:

Disperam, si te mater amare potest.

Non es eques, quare? non sunt tibi millia centum,

Omnia si queras: & Rhodos exilium est.

Aurea mutasti Saturni secula Caesar:

Incolumi nam te, ferrea semper erunt.

Fastidit unum, quia iam sitit iste cruorem:

Tam bibit hunc auidē, quā bibit antē merum.

Aspice felicem sibi, non tibi Romule, Syllam:

Et Marium, si uis, aspice, sed reducem.

Necnon Antoni ciuilia bella mouentis,

Nec semel infectas aspice cæde manus.

Et dic Roma perit: regnabit sanguine multo,

Ad regnum quisquis uenit ab exilio.

Quæ primò quasi ab impatientibus Romæ* dominij, ac

non tam ex animi sententiā, quā bile, & stomacho surge-
rentur, uolebat accipi. Dicebatq; identidē, Oderint, dum
de ipso scriber-
bantur. * als. domini
pæne

Principes pte
boni, vel mali
exciterint, se-
cula facite au-
rea, vel ferrea:
fuerant autem
secula aurea
sub optio prin-
cipe Augusto.
Dum prob. is
dū palam pro-
bare cogatur.
Fecit fidem. i.
factis sanguis
nariis, & cru-
delibus appro-
bauit uera esse
illa omnia, quæ
de ipso scriber-
bantur.

Pœna grauiſſimã immeritis propter modica
commiſſa irrogatã.

CAP. LX.

IN paucis diebus quam Capreas attingit, piſcatori, qui
ſibi ſecretum agenti, grandẽ nullum inopinanter ob-
tulerat, perfricari eodẽ piſce faciẽ iuſſit, territus quod is
a tergo inſula per aſpera, & denia erepſiſſet ad ſe. Gra-
tulãtẽ autẽ inter pœnã, quod nõ & locuſtã, quã prægran-
dem ceperat, obtuliſſet: locuſta quoq; lacerari õs impera-
uit. Militẽ pratorianũ ob ſurreptũ e uiridario pauonem,
capite puniit. In quodam itinere lectica, qua uehebatur,
uepribus impedita, exploratorẽ uia primarũ cohortium
Centurionem ſtratum humi penẽ ad necem uerberauit.
Sæuitia, & omnia genera crudelitatis eiufdem.

CAP. LXI.

MOx in omne genus crudelitatis erupit, nunquam
deficiente materia, cum primò matris, deinde ne-
potũ, & nurus, poſtremò Seiani familiares, atq; etiã no-
tos perſequeretur. Poſt cuius interitũ uel ſeuiſſimus exti-
tit, quo maxime apparuit nõ tam ipſum à Seiano cõcita-
ri ſolitũ, quã Seiano querẽti occaſiones, ſubmiſtraſ-
ſe. Et ſi cõmẽtario, quẽ de uita ſua ſummatim, breuiterq;
cõpoſuit, auſus eſt ſcribere, Seianũ ſe puniſſe, quod cõpe-
riſſet furere aduerſus liberos Germanici filij ſui, quorum
iſſe alterũ ſuſpecto iã, alterũ oppreſſo demũ Seiano im-
teremit. Singulatim crudeliter facta eius exequi longum
eſt: * generatim uelut exemplaria ſeuitiã enumerare ſat-
erit. Nullus à pœna hominum ceſſauit dies, ne religioſus
quidẽ, ac ſacer. Animaduermum in quofdã inẽite anno no-
no. Accuſati, danatiq; multi cũ liberis, atq; etiã uxoribus
ſuis

Locuſta pi-
ſcis eſt de cru-
ſtaceorũ gene-
re.

Quæ ſit in le-
gione pria co-
hors lege Ve-
get, lib. 2.

* aſs, Seianũ:

* aſs, genera-

uis. Interdictũ ne capite damnatos propinqui lugerent,
ſecreta accuſatoribus præcipua præmia, nonnunquam et
teſtibus. Nemini delatorũ fides abrogata. Omne crimen
pro capitali receptũ, etiã paucorũ, ſimpliciumq; uerbo-
rum. Obiectũ eſt poẽta, quod in tragœdia Agamemnonẽ
probris laceſſiſſet. Obiectũ & historico, quod Brutum,
Caſſiumq; ultimos Romanorũ dixiſſet. Animaduermum
ſtatim in autores, ſcriptaq; abolita, quãuis probarentur
aliquot ante annos, etiã Auguſto audiente recitata. Qui-
buſdã cuſtodiaẽ traditis, nõ modò ſtudenti ſolatũ adẽm-
ptũ, ſed etiã ſermonis, & colloquij uſus. Citati ad cauſam
dicendã, partim ſe domi uulnerauerũt certi damnationis,
ſed ad uexationem, ignominiamq; uitandã: partim in me-
dia curia uenenum hauſerunt, & tamen colligatis uulne-
ribus, ac ſemianimes, palpitanterq; in carcerem rapti. Ne-
mo punitorũ nõ & in gemonias abiectus, uncoq; tractus.
Viginti uno die abiecti, tractiq;. Inter eos pueri, & femi-
ne. Immatũræ puellæ, quia more tradito nefas eſſet uirgi-
nes ſtrangularẽ, uitiatæ prius à carnifice, dein ſtrangula-
te. Mori uolentibus, uis adhibita uiuẽdi. Nã mortẽ adeo
leue ſupplicium putabat, ut cum audiſſet unum ex reis Car-
niliũ nomine anticipaſſe eam, exclamauerit: Carnilius
me euafi. Et in recognoſcendis cuſtodijs, præcati cuidam
pœnæ maturitatem, reſpondit: Nondũ tecum in gratiam
rediũ. Annalibus ſuis uir cõſularis inſeruit, frequẽti quò-
dã cõuiuio, cui & ipſe aſſuerit, interrogatũ eũ ſubitò, &
clare à quodã nano aſtãte mẽſe inter Capreas, cur Patro-
nũs maięſtatis reus, tãdiu uiueret, ſtatim quidẽ petulan-
tiã linguæ obiurgãſſe, ceterũ poſt paucos dies ſcripſiſſe
ſenatui

Vlt. Rom. tan-
quam in Bru-
to & Caſſio
generoſitas, &
ueruſſus Ro-
manorum deſe-
ciſſet.

Mor. trad. a
maioribus ac-
cepto.

Non. te. inge-
red, tanquã re-
conciliatus eſſet
illis, & her-
neuolus, quos
morti ſeſtinan-
ter traderet.

senatui, ut de pœna Paconij quamprimum statueret.
Cruelitas, & saevitia eiusdem aucta. CAP. LXII.

Avxit, intēditq; sevitia, exacerbatus indicio de mor-
te filij sui Drusi: quē cū morbo, & intēperātia pe-
russē existimaret, ut tandem veneno interemptum fraude
Liville uxoris, atq; Selani cognovit, neq; tormentis, neq;
supplicio cuiusquam pepercit, soli huic cognitioni adeo
per totos dies deditus, & intentus, ut Rhodiensem hospi-
tem, quē familiaribus literis Romā evocarat, aduenisse si-
bi nuntiātū torqueri sine mora iusserit, quasi aliquis ex
necessarijs quæstioni adesset: deinde errore detecto, &
occidi, ne divulgaret iniuriā. Carnificiæ eius ostenditur
locus Capreis, unde damnatos post lōga, & exquisita tor-
menta, præcipitari coram se in mare iubebat, excipiente
classiariorum manu, & contis, atq; remis elidēte cadaue-
ra, ne cui residui spiritus quicquā inesset. Excogitauerat
autem inter genera cruciatus, etiā ut larga meri portione
per fallaciam oneratos, repentē veretris deligatis, fidicu-
larum simul, urinaq; tormento distenderet. Quod & nisi
eum mors præuenisset, & Thrasylus consulto (ut aiunt)
differre quædam spe longioris vitæ compulisset, plures
aliquātō necaturus, ac ne reliquis quidem nepotibus par-
surus creditur, cum & Caium suspectum haberet, & Ty-
berium ut ex adulterio conceptum aspernaretur. Nec ab-
horret à vero: namq; identidem felicem Prianum uoca-
bat, quòd superstes omnium suorum extitisset.

Suspitio, qua vixit inter facinora. CAP. LXIII.

Quam uerò inter hæc nō modò iniustus, ac detestabi-
lis, sed prætrepidus quoq;, atq; etiam conuulsijs
obnoxius

obnoxius uixerit, multa iudicia sunt. Aruspices secretò,
ac sine testibus consuli uetuit. Vicina uerò urbi oracula
etiā disijcere conatus est, sed maiestate Prænestinariū sor-
tium territus destitit, cum ob signatas, deuestasq; Romam
non reperisset in arca, nisi relatas rursum ad templū. Vnū,
& alterum consulares oblati provincijs, non ausus à se
dimittere, usque adeo detinuit, donec successores post ali-
quot annos præsentibus daret, cum interim manente offi-
cij titulo, etiam delegaret plurima, assidueq; illi per lega-
tos, & adiutores suos exequenda curarent.

Suspitio nurus, & nepotum damnatorum

CAP. LXIII.

Nurum, ac nepotes nunquam aliter post damnatio-
nem, quam catenatos, obsutaq; lectica loco mouit,
prohibitis per militem obuijs, ac uiatoribus respicere us-
quam, uel consistere.

Diffidentia, & suspitio eiusdem. CAP. LXV.

Seianum res nouas molientem, quamuis iā & natalem
uideret, uix tandē & astu magis, ac dolo, quam principa-
li autoritate subuertit. Nam primò, ut à se per specie ho-
noris dimitteret, collegā sibi assumpsit in quinto cōsula-
tu, quem lōgo intervallo absens ob id ipsum susceperat.
Deinde spe affinitatis, ac tributitiæ potestatis deceptū,
inopinātem criminatus est pudenda, miserādāq; oratiōe,
cum inter alia P. C. precaretur, mitterent alterū è cōsuli-
bus, qui senem se, & solū in cōspectum eorum cū aliquo
militari præsidio perduceret. Sic quoque diffidens, tumul-
tumq; metuens, Drusum nepotem, quem uinculis adhuc

Drus. nepot.
quē postea far-
me necauit: ut
de suprā. c. 54.

m Rome

Livilla Ger-
manici, & A-
grippinæ filia,
Drusi filij Ty-
betij vxor.

Mal. vulgare.

Stranguria, ut
aiunt physici,
inter maximos
corporis cru-
ciatus est.

Caium, s. Cali-
gulā, qui ei in
imperio suc-
cessit.

Signum dicitur
nū fumus esse
solet, no durnū
flamma.

Romæ continebat, solui, si res posceret, ducemq; cōstitūi
præceperat. Aptatis etiam nauibus ad quascūq; legiones,
meditabatur fugam, speculabundus ex altissima rupe iden
tidē, signaq; ne nunciij morarentur, tolli procul, ut quidq;
foret factum, mandauerat. Verū & oppressa conira
tione Seiani, nihilo securior, aut constantior, per 1 x. pro
ximos menses non egressus est uilla, quæ uocatur Iouis.

Coniuita et belli cōtra eū editi. CAP. LXVI.

Verbant insuper anxiam mentem uaria undiq; con
uitia, nullo non damnatorū omne probri genus cor
ram, uel per libellos in orchestra positos ingerente. Qui
bus quidē diuersissimē afficiebatur: Modō ut præ pudore
ignota, & celata cuncta cuperet: nonnunquā eadem con
temneret, et proferret ultro, atq; uulgaret. Quin & Ara
thabani Parthorū regis laceratus est literis, parricidia, et

Tal. ep. princ.
cuius princi
pium in fronte
sequentis cap
tis occurrit.
Tantum non,
pro pene.

cædes, & ignauia, & luxuria obijcientis, monentisq; ut
uolūtaria morte, maximo, iustissimoq; ciuū odio quāpri
mū satisfaceret. Postremo semetipse pertasus talis episto
læ principio, tantum nō summā malorū suorū p̄fessus est.

Epistola, et oratio eius ad Senatū, factum suum
pronunciantes. CAP. LXVII.

Quid scribam uobis P. C. & aut quomodo scribam? aut
quid omnino nō scribā hoc tēpore? Dij me, deaq;
pœnis perdāt, quem quotidie perire sentio, si
scio. Existimāt quidā, præscisse hæc eū peritia futurorū,
ac multō antē quāta se quādoq; acerbitas & infamia ma
neret, prospexisse. Ideoq; ut imperiū iniret, & patris pa
triae appellationē, & ne in acta sua iuraretur, obstinatissi
mē recusasse, ne mox maiore dedecore impar tātis hono
ribus

Quid scri. &c.
verba hæc epi
stolæ Tyberij
summam prin
cipis despera
tionem appetē
demonstrant.
Perit. fut. erat
Tyber. addi.
dus mathema
ticis discipli
nis.

ribus inueniretur. Quod sanē & ex oratione eius, quā de
utraq; re habuit, colligi potest, uel cū ait, similē se semper
sui futurū, nec unquam mutaturum mores suos, quandiu
mētis sanæ fuisset: sed exempli causa cauendum, ne se sena
tus in acta cuiusquam obligaret, qui aliquo casu mutari
posset. Et rursus: Si quādo autē, inquit, de moribus meis,
deuotoq; uobis animo dubitaueritis, qd̄ prius quā me
nāt, opto, ut me supremus dies huic mutet & uestre de me
opinionem eripiat: nihil honoris adijciat mihi patris appella
tio, uobis autē exprobrabit aut temeritatē delati mihi
eius cognominis, aut incōstantiā contrarij de me iudicij.

Statura, & membra, & valetudo, et incessus
eiusdem. CAP. LXVIII.

Corpore fuit amplo, atq; robusto: statura, quæ iustā
excederet. Latus ab humeris, & pectore, cæteris
quoq; membris usq; ad imos pedes æqualis, & cōgruens:
sinistra manu agiliore, ac ualidiore: articulis ita firmis, ut
recēs, & integrū malū digito terebraret: caput pueri, uel
etiā adolefcētis talitro uulneraret. Colore erat cādido, ca
pillo pone occipitiū submissiore, ut ceruicē etiā obtege
ret, quod gentile in illo uidebatur. Facie honesta, in qua
tamē crebri, & * subtiles tumores, cū prægrandibus ocu
lis: & qui (quod mirum esset) noctu etiā, & in tenebris
uiderēt, sed ad breue, & cū primū a somno patuissent,
demum rursum hebescebāt. Incedebat ceruice rigida, &
obstipa, adducto serē uultu, plerūq; tacitus, nullo, aut ra
risimo etiam cum proximis sermone, eoq; tradissimo, nec
sine molli quadam digitorum gesticulatione. Quæ omnia
ingrata, atq; arrogantiā plena, & animaduertit Augustus

Deuotus uo
his, pro dedi
tus, in bonam
partem

* Al. subiti

De Tyberij
oculis lege Plu
ni, lib. 11. c. 37.

in eo, & excusare tentauit sæpe apud senatū, ac populū, professus naturæ uicia esse, non animi. Valetudine pro-
sperrima usus est, tempore quidem principatus pene toto
propè illæsa, quamuis à trigésimo ætatis anno arbitratus
eam suo rexerit sine adiumento, consilio uel medicorum.

Observatio religionum.

CAP. LXX.

Circa deos, ac religiones negligētior: quippe additus
mathematicæ, & persuasionisq; plenus cuncta fato agi.
Tonitrua tamen præter modum expauescebat: & turba-
tione cælo nunquam non coronam lauream* ceruice ge-
stauit, quod fulmine afflari negetur id genus frondis.

Artes, & disciplina eius.

CAP. LXX.

Artes liberales utriusq; generis studiosissimè coluit.
In oratione Latina secutus est Coruini Messalæ,
quem senem adolescens obseruauerat. Sed affectatione,
& morositate nimia obscurabat stylum, ut aliquantò ex
tempore, quam à cura, præstatio haberetur. Composuit
& carmè lyricū, cuius est titulus, * Conquestio de Iulij
Cæsaris morte. Fecit & Græca poemata imitatus Eupho-
rionem, & Arrianum, & Partheniū. Quibus poetis ad-
modū delectatus, scripta eorū, & imagines publicis bi-
bliothecis inter ueteres, & præcipuos autores dedicauit.

Et ob hoc pleriq; eruditorū certatim ad eū multa de his
dididerunt. Maximè tamen curauit notitiam historię fabu-
laris, usq; ad ineptias, atq; derisum. Nā & grammaticos,
quod genus hominū præcipuè, ut diximus, appetebat,
cuiusmodi serè quæstionibus experiebatur: Quæ mater He-
cubæ, quod Achilli nomē inter uirgines fuisset, quid Sire-
nes cātare sint solitæ. Et quo primum die post excessum

Augusti

Augusti curiam intrauit, quasi pietati, simul ac religioni
satisfactorius Minois exemplo ture quidē ac uino, uerūm
sine tibicine supplicauit, ut ille olim in morte filij.

Peritia sermōnis Græci, & abstinentia pro-
nuntiarus eius. CAP. LXXI.

Sermone Græco quanquam* aliàs promptus, & faci-
lis, non tamen usquequaque usus est. Abstinitq; ma-
ximè in S natu: adeo quidem, ut monopolium nominatu-
rus, prius ueniam postularit, quod sibi uerbo peregrino
utendum esset: atq; etiā in quodam decreto patrum, cum
eum Blæcia recitaretur, cōmutandam censuerit uocem, &
pro peregrina nostratē requirendam: aut si non repe-
rretur, uel pluribus, et per ambitum uerborum rem enun-
tiandam. Militem quoq; Græcè testimonium interroga-
tum, nisi Latine respondere ueruit.

Infirmitas eius, & quod ad urbem rediens
retrocessit. CAP. LXXII.

Is omnino toto secessus tempore, Romam redire con-
natus, semel triremi usque ad proximos Naumachia
hortos subuectus est, disposita statione per ripas Tybe-
ris, quæ obuiam prodeuntes submoueret. Iterum Appia
usque ad septimum lapidem, sed prospectis modò, nec ad-
itis urbis mœnibus redijt. Primò incertum qua de causa:
postea ostento territus. Erat ei in oblectamentis serpens
draco, quem ex consuetudine manu sua cibaturus, eū con-
sumptum à formicis inuenisset: monitus est, ut uim multi-
tudinis caueret. Rediens ergo, prope Campaniam Astura
in languorem incidit: quo paulum leuatus, Cerceios per-
tendit. Ac nequam suspicionem infirmitatis daret, castris

m 3

sibus

Addic. math. i.
sciētæ sidera /
li. Laurus sul-
mine non icū-
tur, ait Pli. lib.
2. c. 55.
Turbat. cæleste
ge Pli. lib. 15
c. 30.

* Ars, capite.
Verigen, scilicet
Græci, &
Latini.

* Ars, conq-
tio.

Afinius Pol-
lio, ut ait Pli.
lib. 5. c. 2. pri-
mus Romæ bi-
bliothecā pu-
blicauit, i qua
imaginem M.
Var. uiuentis
posuit.

Appia. f. via,
quam Appius
claudius in cæ-
fura munuit.

Cibo illi, pro
cibumdo illi.

Castr. lud. i. ml
litaribus, q in
castris exhibē.
eur.

sibus ludis non interfuit solū, sed etiam missum in arenam
aprum iaculis desuper petijt: statimq; latere cōuulso, &
ut exessuarat, afflatus aura, in grauiorē recidit morbi.
Sustentauit autem aliquādiu, quamuis Misenum usq; de-
uectus, nihil ex ordine quotidiano prætermitteret, ne con-
uiuia quidē, ac cæteras uoluptates: partim intemperātia,
partim dissimulatione. Nam Chariclem medicum, quod
commeatu absfuturus, ē conuiuio egrediens, manum sibi
osculandi causa apprehendisset, existimās tentatas ab eo
uenas, remanere, ac recumbere hortatus est, coenamq;
protraxit. Nec abstinuit cōsuetudine, quin tunc quoque
instans in medio triclinio, astante lectore, singulos ualere
dicentes appellaret.

Com. abfut. nā
cōmeati. i. ab
eundi facultate.
rem impetraue-
rat.

Appellaret. i.
notatim saluta-
ret.

Locus, & tēpus mortis eius. CAP. LXXIII.

Interim cum in actis senatus legisset, dimissos, ac ne
auditos quidē quosdā reos, de quibus strictim, & nihil
aliud quā nominatos ab indice scripserat, pro contempto
se habitū fremens, repetere Capreas quoquo modo desti-
nauit, nō temere quicquā, nisi ex tuto ausurus. Sed & tē-
pestatibus, & ingravescente ui morbi retentus, paulō post
obiit in uilla Luculliana, octauo & septuagesimo ætatis
anno, tertio & uigesimo imperij, decimo septimo Calē.
Apriles, Cn. Accronio Procuro, C. Porcio Nigro c o s.
Sunt qui putent uenenū ei à Caio datum, lentū, atq; tabi-
ficū. Alij in remissione fortuitæ febris cibū desiderāti ne-
gatū. Nōnulli puluimum imiectum, cum extractū sibi defi-
cienti anulū mox resipiscēs requisisset. Seneca eū scribit,
intellecta defectiōne, exemptum anulum quasi alicui tra-
diturū parumper tenuisse, dein rursus aptasse digito, &
compressa

Strictim. i. bre-
uiter, & causa
reatus non ex-
plicata.

Puluimū intec.
i. puluino spiri-
tum interclur-
sum.
Intel. defect. i.
cum se defice-
re, morij; itel-
ligeret.

compressa sinistra manu iacuisse diu immobilem, subito
uocatis ministris, ac nemine respondente, consurrexisset,
nec procul à lectulo deficientibus uiribus concidisset.

Signa præcedentia mortē eius. CAP. LXXIII.

Svpremo natali suo Apollinem Temenitem, & am-
plitudinis, & artis eximie aduectum Syracusis, ut in
bibliotheca noui templi poneretur, uiderat per quietem as-
firmantem sibi, non posse se ab ipso dedicari. Et ante pau-
cos, quā obiret, dies, turris Phari terræ motu Capreis
concidit. Ac Miseni cinis ē fauilla, & carbonibus, ad ca-
lesciendum triclinium illatus, extinctus, & iandiu frigi-
dus exarsit repente prima uespera, atque in multam no-
ctem pertinaciter luxit.

In Syracusano
agro fons est
nomine Teme-
nitis, unde A.
pollo Temeni-
res cognomina-
tus.

Noui; templi,
quod in Angu-
sti honorē Ro-
mæ constitue-
rat, imperfectū
autē reliquit.
Prima vespe-
ra, sicut pr. ma-
luce.

Latitia Romanorum in morte eius, & gesta

per eum. CAP. LXXV.

Morte eius ita tetatus est populus, ut ad primum
nuncium discurrentes, pars Tyberii in Tyberim
clamitarent, pars terram matrem, deosq; manes orarent,
ne mortuo sodem ullam inuenerit minarentur, exacerbati super
memoriam pristinae crudelitatis, etiam recenti atrocitate.
Nam cum Senatus con. actū esset, ut pœna damnatorum
in decimū semper diem differretur, forte accidit, ut quo-
rundam supplicij dies is esset, quo nunciatum de Tyberio
erat. Hos implorantes hominum fidem, quia absente ad-
huc Caio nemo extabat, qui adiri, interpellariq; posset,
custodes, ne quid aduersus constitutum facerent, strangu-
lauerūt, obieceruntq; in gemonias. Creuit igitur inuidia,
quasi etiam post mortem tyranni, seuitia permanente.

Erat enim Cai-
us cum mori-
te Tyberio.

Veteris insitu Corpus ut moueri à Miseno cepit, conclamantibus ple-
 ti apud Ro. fue-
 rat cadauera
 terra condere, riq; Atellam potius deferendum, & in amphitheatro se-
 sed mox insi-
 tutum est vt ob-
 burerent, cum
 cognouissent
 erui liginquis
 bellisobrutos.

Testamentum & vltima dispositio eiusdem.

C A P. LXXVI.

Testamentum duplex ante biennium fecerat: alterū
 sua, alterum liberti manu, sed eodem exemplo: obfi-
 gnaueratq; etiam humillimorum signis. Eo testamento
 heredes aequis partibus reliquit, Caium ex Germanico,
 & Tyberium ex Druso nepotes: substituitq; inuicem.
 Dedit & legata plerisq;: inter quos uirginibus Vestali-
 bus, ac militibus uniuersis, plebiq; Romanæ uiritim, atq;
 que etiam separatim uicorum magistris.

C. SVETONII

TRANQVILLI

C. Cesar Caligula.

De Germanico patre Caligulæ.

GERMANICVS C. Cesaris pa-
 ter, Drusi, & iunioris Antonie filius,
 à Tyberio patruo adoptatus, quæsturam
 quinquennio antè, quam per leges lice-
 ret, & posteam, consulatum statim gese-
 sit. Missusq; ad exercitum in Germaniam, excessu Augu-
 sti nunciato, legiones uniuersas imperatorem Tyberium
 pertinacissimè recusantes, & sibi summâ reip. deferentes,
 incertum constantia, an pietate maiore, compercuit: atq;
 hoste

Quæstura pri-
 mus honorum
 gradus apud
 Ro. ut ait Cic.
 in ad. i. contra
 Verr.
 Excessus, pro
 obitu,

hoste mox deuicto, triumphauit. Consul deinde iterū crea-
 tus, ac prius quam honorè miret, ad cõponendum Orien-
 tis statū expulsus. Cum Armeniæ regè deuicisset, Cappa-
 docia in prouincia formâ redigisset, annum ætatis agens
 quartū & trigessimū, diutino morbo Anthiochiæ obiit,
 non sine ueneni suspitione. Nam præter liuores, qui toto
 corpore erāt, & spumas, quæ per os fluebāt, cremati quo
 que cor inter ossa incorruptum repertum est: cuius ea na-
 tura existimatur, ut tinctum ueneno igne cõficinequeat.

Plin. lege libr.
 11. c. 37.

Germanici mors.

C A P. III.

Obit autem (ut opinio fuit) fraude Tyberij, ministe-
 rio, & opera Cn. Pisonis. Qui sub idè tempus Sy-
 riæ præpositus, nec dissimulans offendendum sibi aut pa-
 trem, aut filiū, quasi planè ita necesse esset, etiã agrū Ger-
 manicū grauissimis uerborū, ac rerū acerbitatibus, nullo
 adhibito modo, affecit, propter quæ, ut Romam redijt,
 pene discerptus à populo, à Senatu capitis damnatus est.
 Virtutes tam corporis, quam animi ipsius.

Sub idem tem-
 pus, pro circæ

Germanici.

C A P. IIII.

Omnès Germanico corporis, animiq; uirtutes, &
 quantas nemini cuiquam contigisse satis constat.
 Formam, & fortitudinem egregiam, ingenium in utroq;
 eloquentiæ, doctrinæq; genere præcellens, beneuolentiam
 singularem, cõciliandæq; hominum gratiæ, ac promeren-
 di amoris mirum, & efficax studium. Formæ minus con-
 gruebat gracilitas crurum, sed ea quoq; paulatim repleta
 assidua equi uectatione post cibum. Hostem cominus sa-
 pe percussit. Orauit causas etiam triumphalis, atq; inter
 cetera studiorū monumenta reliquit & comædias Gra-

Hominem sar-
 rurum, & cibo
 plenum equita-
 re prohiber me-
 dici, ne cibus
 corrumpatur in
 stomacho: si ta-
 men equitatio
 tempestiuiter
 fiat, uisus est
 stomacho, &
 coxis, ut ait
 Plin. lib. 2. c. 4.

cas. Domi, forisq; ciuilib: libera, ac foederata oppida sine
licitoribus adibat. Sicubi clarorū uirorū sepulchra cogno
sceret, inferias manibus dabat. Casorum clade Variana
ueteres, ac dispersas reliquias uno tumulo humaturus col
ligere sua manu, & comportare primus aggressus est. Ob
tractatoribus etiam qualescunq; & quantacunq; de cau
sa nactus esset, lenis ad eō, & innocuus, ut Pisoni decreta
sua rescindentis, clientelas diu uexanti, non prius succense
re in animū induxerit, quam ueneficijs quoq; & deuotio
nibus impugnari se cōperisset: ac ne tūc quidē ultra pro
gressus, quam ut & amicitia ei more maiorum renuncia
ret, mādaretq; domesticis ultionem, si quid sibi accideret.

Omnium fauor ad eum, & dilectio. C A P. IIII.

Quarum uirtutum fructum uberrimū tulit, sic pro
batus, & dilectus à suis, ut Augustus (omitto enim
necessitudines reliquas) diu cunctatus, an sibi
successorem destinaret, adoptadū Tyberio dederit. Sic
uulgō fauorabilis, ut plurimi tradant, quoties aliquō ad
ueniret, uel sicunde discederet, prae turba occurrentium,
prosequentium ue nonnunquam eum discrimen uitae adij
se. E' Germania uerò post compressam seditionem reuer
tenti, praetorianas cohortes uniuersas prodisse obuiam,
quamuis pronuntiatum esset, ut duae tantummodo exi
rent. Populi autem Romani sexum, aetatem, ordinem o
mnem usque ad uicesimum lapidem effudisse se.

Præfagia quæ diem mortis Germanici præuen
runt, & luctus barbaricus. C A P. V.

Tamen longè maiora, & firmiora de eo iudicia in
morte, ac post mortem exitere. Quo defunctus est
die, la

Infe, man
da, sacrificabat
vmbis defun
ctorum.

Piso Syriæ præ
positus rata ha
bere nolebat
decreta, quæ
Germanic⁹ ad
componēdum
orientis statu
missus fecerat.
Renunciare, p
denunciare.

Fauorabilis, p
gratiosus.

die, lapidata sunt templa, subuersa deūm aræ. Lares à
quibusdam familiares in publicum abiecti, partus cōiu
gum expositi. Quin & barbaros ferunt, quibus intesti
num, quibusq; aduersus nos bellum esset, uelut in dome
sticio, communiq; mœrore consensisse ad inducias. Regu
los quosdam barbam posuisse, & uxorū capita rasisse,
ad iudicium maximi luctus. Regum etiam regem & exer
citatione uenandi, & conuictu Megistanum abstinuisse,
quod apud Parthos iustitij instar est.

Mœstitia et luctus in urbe de morte eius.

C A P. VI.

Romæ equidem, cum ad primam famam ualetudinis
attonita, & mœsta ciuitas sequētes nuntios opperi
retur, et repētē iam uesperī incertis autoribus cōualuisse
tandem percrebuisse, passim cum luminibus, & uictimis
in Capitolium concursus est, ac penē reuulsa templi fo
res, ne quid gestientes uota reddere morarentur. Exper
gestus è somno Tyberius est gratulantium uocibus, atq;
undique concipientium, Salua Roma, Salua patria, Saluus
est Germanicus. Et ut demum fato sanctum palam factū
est, non solatijs ullis, non edictis inhiberi luctus publicus
poruit: durauitq; etiam per festos Decembris mensis dies.
Auxit gloriam, desideriumq; defuncti, & atrocitas inse
quentium temporum, cunctis nec temere opinantibus, re
uerentia eius, ac metu repressam Tyberij sauitiam, que
mox eruperit.

Vxores, et filij Germanici. C A P. VII.

Habit in matrimonio Agrippinam M. Agrippæ,
& Iulie filiam, & ex ea nouem liberos tulit: quo
rum dno

Amoris maxi
mum om mor
taliū in Ger
manicū indi
cū, quōd ob
eius quibō ter
pla vastarū,
aræ subuerter
runt, tanquam
dij non ampli⁹
colendi essent,
quōd humana
non curarent,
cū uota, præ
ces, sacrificiis
p salute Ger
manici nihil
profutissent.

Paritorū rex
a prisca ap pel
labatur rex re
gum, nā illi re
ges cōpluribus
ministrabat in
star satellitū.
Megistanū. i.
oprimitiū, siue
principū, quos
in corna semp
adhibere sole
bat, nisi in lu
ciū

Quo habitu, rum duo infantes adhuc rapti, unus iam puerascens infans
 quaque effigie pingatur Cupidinis in eade Ca-
 pitoline Veneris Liuia dedicauit. Augustus in cubiculo
 Apule li. 6. de suo positam, quotiescūq; introiret, exosculabatur. Cæteri
 Astinaur. Pli. superstites patri fuerunt. Tres sexus feminini, Agrippi-
 na, Drusilla, Liuilla, cōtinuo triennio nate, totidem ma-
 res Nero, & Drusus, & C. Cesar. Neronem, & Drus-
 sum senatus, Tyberio criminante, hostes iudicauit.

Locus, & tempus natiuitatis C. Cæsaris. c. VIII.

Caius Cesar natus est pridie Cal. Septembres, patre
 suo, & C. Fonteio Capitone c o s s. ubi natus
 sit, incertum diuersitas tradentium facit. Cn. Lentulus
 Getulicus Tiburi genitū scribit. Plinius Secundus in Tre-
 ueris uico Ambiatino supra confluentes: addit etiā pro
 argumēto aras ibi ostēdi inscriptas, ob Agrippinæ puera-
 perium. Versiculi, imperante mox eo, diuulgati apud hy-
 berna legionum procreatum indicant:

In castris natus, patrijs nutritus in armis,

Iam designati principis omen erat.

Ego in actis Antij ipsum inuenio editum. Getulicum re-
 fellit Plinius, quasi mentitum per adulationem, ut ad lau-
 des iuuenis, gloriosiq; principis aliquid etiā ex urbe Her-
 culi sacra sumeret, abusumq; audentius mendacio, quod
 ante annum ferè natus Germanico filius Tyberi, fuerat
 appellatus, & ipse C. Cesar: de cuius amabili pueritia,
 immaturoq; obitu suprā diximus. Plinium arguit ratio
 temporum. Nam qui res Augusti memoriæ mandarunt,
 Germanicum exacto cōsulatu in Galliam missum cōsen-
 tiunt, iam nato Caio. Nec Plinij opinionē inscriptio ara-
 quocquam

quicquam adiuuerit, cum Agrippina bis in ea regione si-
 lias enixa sit: & qualiscūq; partus, sine ullo sexus diseri-
 mine, puerperū uocetur: quod antiqui etiam puellas pue-
 ras, sicut & pueros puellos dictitarēt. Extat & Augusti
 epistola ante paucos, quā obiret, menses, ad Agrippinā
 neptem ita scripta de Caio hoc (neq; enim quisquā iam
 aliū infans nomine pari tūc supererat) Puerū Caiū x v.
 Cal. Iunij (si diu uolēt) ut ducerēt Talarus, & Afellius,
 beri cū his constituit. Mito præterea cū eo ex seruis meis
 medicum, quem scripsi Germanico, si uellet, ut retineret.
 Valebis mea Agrippina, & dabis operā, ut ualens per-
 uenias ad Germanicum tuum, Abundē arbitror patere,
 nō potuisset ibi nasci Caium, quod propè bimulus denum
 perductus ab urbe sit. Versicolorum quoq; fidem eadem
 hæc eleuant, & eò facilius, quod hi sine autore sunt. Se-
 quedā igitur est (quæ sola actorum restat) & publici ma-
 strumēti autoritas: præsertim cū Caius Antij omnibus
 semper locis, atq; secessibus prelatū, non aliter quā na-
 tale solum dilæxerit: tradaturq; etiam sedem, ac domici-
 lium imperij tædio urbis transferre eò destituisse.
 Cognomen Caij. & ubi primò educatus
 fuerit. C A P. IX.

Caligule cognomen castrensi ioco traxit, quia ma-
 nipulario habitu inter milites educabatur. Apud
 quos quantū præterea per hanc nutrimentorū cōsuetudi-
 nem amore, & gratia ualuerit, maximè cognitū est, cū
 post excessū Augusti, tumultates, & in furorē usq; præ-
 cipites, solus haud dubiè conspectu suo flexit. Non enim
 prius destiterunt, quā ablegari eū ob seditionis pericu-
 lum, &

Caliga erat cla-
 uis cōmixtū mī-
 litare calciamē-
 tū: caligōs em̄
 clauis suffiger-
 bant.

Tibur Hercules
 li dicatū erat,
 ibi enim reli-
 giosè colebra-
 tur, ut ait Stra-
 bo lib. 5.

lum, & in proximā ciuitatem demandari animaduertis-
sent. Tunc denum ad pœnitentiam uersi, represso, ac re-
tento uehiculo, inuidiam, quæ sibi fieret, deprecati sunt.
Locus, et apud quos secundo fuerit educatus.

CAP. X.

Comitatus est patrem, & in Syriaca expeditione.
Vnde reuersus primum in matris, deinde ea relega-
ta, in Liuia Augustæ proauia suæ conturbernio mansit.
Quam defunctam prætextatus etiā tum pro rostris lau-
dauit. Transiitq; ad Antoniam auiam, & undeuigesimo
ætatis anno accitus Capreas à Tyberio, uno atque eodem
die togam sumpsit: barbamq; posuit, sine ullo honore,
qualis cõtingerat tyrocinio fratrum eius. Hic omnibus in-
sidijs tentatus, elicientium, cogentiumq; se ad querelas,
nullam unquam occasione dedit, perinde oblitterato suoa-
rum casu, ac si nihil cuiquā accidisset: quæ uerò ipse pa-
teretur, incredibili dissimulatione transmittens: tantiq;
in auum, & qui iuxta erant obsequij, ut non immeritò sit
dictum: Nec seruum meliorem ullum, nec deteriorem do-
minum fuisse.

Signa sæuitiæ eius in iuuentute. CAP. XI.

Naturam tamen seuam atque probrosam, nec tunc
quidem inhibere poterat, quin & animaduersioni-
bus, pœnisq; ad supplicium datorum cupidissime inter-
esset: & ganeas, atque adulteria capillameto celatus, &
ueste longa noctibus ambiret, ac scenicis saltandi, canen-
diq; artes studiosissime appeteret: facile id sanè Tybe-
rio patiente, si per has mansuefieri posset seruum eius ina-
genium. Quod sagacissimus senex ita prorfus per pœne-

rat, ut

ut, ut aliquoties prædicaret exitio suo, omniumq; Caium
uiuere, & se natricæ (serpentis id genus) P.R. Phæthon
tem orbi terrarum educare.
Vxor eius, et suspitio ueneficij in Tyberium.

CAP. XII.

Non ita multò post Iuniam Claudillam M. Syllani
nobilissimi uiri filiam duxit uxorem. Deinde augur
in locum fratris sui Drusi destinatus, prius quam in augu-
raretur, ad pontificatum tractus est, insigni testimonio
pietatis, atq; indolis, cum deserta, desolataq; reliquis sub-
sidijs aula, Seiano uerò tunc suspecto, mox & oppresso,
ad spem successionis paulatim admoeretur. Quam quò
magis confirmaret, amissa Iunia ex parte, Enniam Nauia
Macronis uxorem, qui tum prætorianis cohortibus præ-
erat, sollicitauit ad stuprum, pollicitus & matrimonium
suum, si potitus imperio fuisset. Deq; ea re & iureiuran-
do, & chirographo cauit. Per hanc insinuatus Macroni,
ueneno Tyberium aggressus est, ut quidam opinatur: spi-
rantiq; adhuc detrahi anulum, & quoniam suspicionem
retinentis dabat, puluimum iussit inijci, atq; etiam fauces
manu sua oppressit, liberto qui ob atrocitatē facinoris ex-
clamauerat, confestim in crucem acto. Nec abhorret à ue-
ritate, cum sint quidam autores, ipsum postea, etsi non de-
perfecto, at certè de cogitato quondam parricidio profes-
sum. Gloriatū enim esse assidue, in cõmemoranda sua pie-
tate, ad ulciscendā necē matris, & fratru, introiisse se cū
pugione cubiculum Tyberij dormientis, & misericordia
corruptum, abiecto ferro recessisse: nec illum quanquam
sensisset, aut inquirere quicquam, aut exequi ausum.
Imperium

Destinatus, ele-
git, designa-
tus.

*als, hoste.

Hic ille Ma-
cro est, cuius
opera usus est
Tyberij in op-
primèdo Seia-
no: vt supra vi-
sum est.Autores sunt,
qui narrat, nõ
solum qui sua-
dent.Dicit tyrocinij
Neronis, &
Drusi celebra-
uit Tyberius
dato plebi con-
giario, sed nul-
lo honore Ca-
ligulæ tyroci-
nii persecutus
est.Omnib; insid-
is Tyberij, qui
ad explorandū
iuenis in se
animum variè
instigandū de-
derat.Capillamentū
hic accipit pro
eo quod Gal-
lis dicit faulle
perrucque.

Imperium Caij Caligulæ Cæsaris. CAP. XIII.

Sic imperium adeptus P. R. uel (ut ita dicam) hominū genus, uoti compotem fecit, exoptatissimus princeps maximæ parti prouincialium, ac militum, quod infanctem plerique cognouerant: sed & uniuersæ plebi urbana ob memoriam Germanici patris, miseracionemq; propè afflicte domus. Itaq; ut à Miseno mouit, quamuis lugentis habitu, & funus Tyberij prosequens, tamen inter altaria, et uictimas, ardentesq; tædas, densissimo, & letissimo obuiorum agmine incesit, super fausta nomina, fidus, & pullum, & puppum, & alumnium appellantium.

Gesta eius in initio principatus. CAP. XIII.

Ingressusq; urbem, statim consensus senatus, & irruentis in curiam turbæ, irrita Tyberij uoluntate, qui testamento alterum nepotem suum prætextatum adhuc cohæredem ei dederat, ius, arbitriumq; omnium rerum illi permissum est, tanta publica letitia, ut tribus proximis mensibus (ac ne totis quidem) supra centum l. x. milia uictimarum cæsa tradantur. Cum demde paucos post dies in proximas Campaniæ insulas traiecisset, uota pro reditu suscepta sunt, ne minimam quidem occasionem quoquam omitte in testificanda sollicitudine, & cura de incolumitate eius. Ut uerò in aduersam ualetudinem incidit, pernoctantibus cunctis circa palatium, non defuerunt, qui depugnatos se armis pro salute ægri, quiq; capita sua titulo proposito uouerent. Accessit ad immensum ciuium amorem, notabilis etiam externorum fauor. Nanque Arthabanus Parthorum rex, odium semper, contemptumq; Tyberij præ se ferens, amicitiam eius

Afflicterat C. Caligulæ doctus, nam patet Germanicus, & Agrippina mater, ac fratres Drusus & Nero, extindierant.

Notabilis fauor, p. insigni in bonam partem,

eius ultro petijt: uenitq; ad colloquium legati consularis, & transgressus Euphratem, aquilas, & signa Romana, Cæsariumq; imagines adorauit.

Pia, et ciuilia gesta per eum in initio principatus. c. xv.

Incendebat & ipse studia hominum omni genere popularitatis. Tyberio cum plurimis lachrymis pro concione laudato, funeratoq; amplissime, cõfestim Pandataria,

& Pontias, ad transferendos matris, fratrisq; cineres festinauit, tempestate turbida, quod magis pietas emimeret.

Adijtq; uenerabundus, ac per semet in urnas cõdidit. Nec minore scena Hostiam, præfixo in biremis puppe uexillo,

inde Romã Tyberio subuectos, per splendidissimam quenque equestris ordinis, medio, ac frequenti die duobus* fer-

culis mausoleo intulit. Inferiasq; his annua religione publice instituit, & eò amplius matri Circenses, carpentumq;

quo in pöpa traduceretur. At in memoriã patris, Septembrem mensẽ Germanicum appellauit. Post hæc, Antonia auis quicquid unquam Livia Augusta honorum cepisset, uno SENAT. CONS. congesit. Patrũ Claudium

equitem Ro. ad id tempus collegã sibi in cõsulatu assignauit. Fratrem Tyberium die uirilium togæ adoptauit, appellauitq; principẽ iuuetutis. De sororibus autor fuit, ut omni-

bus sacramentis adijceretur: Neq; me, liberosq; meos chariores habeo, quam Caiũ, & sorores eius. Item relationibus consulum: Quod bonum, felixq; sit C. Cæsari, sororibusq; eius. Pari popularitate damnatos, relegatosq; restituit, Criminumq; si qua residua ex priore tempore manebant, omnium gratiam fecit. Commetarios ad matris, fratrumq; suorum causas pertinentes, ne cui postmodum

Om. sacra. ad i. eod. m. appar. tu, eadẽq; ostẽtatiõẽ pietatis. * Eroaldus legit forulis. Hic Claudius Caligulæ successit in imperio.

Interposito noie Caij Cæs. & sororũ. Neq; me, neq; lib. uerba sũt, quib? Ro. ius iurandum concipiebant. Relationses cõsulum dicunt, quãdo in senatu referunt aliquid, sup quo sententiã patrũ disquirunt. Quod ho. se. que & c. uerba sunt, quib? cõsules exordiebantur relationes.

Quod bonum, felixq; sit C. Cæsari, sororibusq; eius. Pari popularitate damnatos, relegatosq; restituit, Criminumq; si qua residua ex priore tempore manebant, omnium gratiam fecit. Commetarios ad matris, fratrumq; suorum causas pertinentes, ne cui postmodum

nes.

n delà

Comment. ad
marris, &c.
Caius crema,
uit omnes libel-
los, in quibus
continebantur
testimonia in
matrē fratres
& dicta, vñcā
delationibus,
quę omnia scri-
pta fuerunt ad
Tyb. cupiētem
illos perdere,
priusq; iura-
uit se illa non
legisse. Reiecit
& libellum, in
quo cōtinebāt
insidię, quas
quidam para-
bant ad eū op-
primendum,
sine sui ap-
pellatione
noluit Caius
condēnatos ad
se prouocare.
Ducētes autē
Lege Beroal
in annos.

Representata,
pro exhibitā.

Alij, oōglo-
ta.

delatori, aut testi maneret ullus metus, conuictos in fo-
rum, & antē clarē obtestatus deos, neq; legisse, neq; atti-
gisse quicquam, cōcremauit. Libellum de salute sua obla-
tum non recepit, contendens nihil sibi admissum, cur cui-
quā inuisus esset, negauitq; se delatoribus aures habere.

Ciuitalia eius gesta, ac ipsius moderatio. C. A. X. V. I.

Spintrias monstrousarum libidinum ægrē ne profundo
mergeret exoratus, urbe submouit. Titi Labieni, Cor-
di Cremutij, Cassij Seueri scripta Senatuscōsultis abolita
requiri, & esse in manibus, lectitariq; permisit: quādo ma-
xime sua interesset, ut facta quęq; posteris tradatur. Ra-
tiones imperij ab Augusto proponi solitas, sed à Tyberio
intermissas publicauit. Magistratibus liberam iurisdic-
tionem, & sine sui appellatione cōcessit. Equites Romanos
seuerē, curiosēq; nec sine moderatione recognouit, palam
adempto equo, quibus aut probri aliquid, aut ignominie
inisset: eorū, qui minore culpa tenerentur, nominibus mo-
dō in recitatione præteritis: ut leuior labor iudicatibus fo-
ret, ad quatuor priores, quātā decuriā addidit. Tentauit
& comitorū more reuocato, suffragia populo reddere.

Legata ex testamēto Tyberij, quanquā abolito, sed & Li-
uie Augustę, quod Tyberius suppresserat, cū fide, ac sine
calūnia representata persoluit. Ducētesimā auctiorū Ita-
lie remisit. Multis incēdiorū dāna suppleuit: ac si quibus
regna restituit, adiecit & fructū omnem uectigaliorū, &
reditum mediij temporis, ut Antiocho Comageno n. s.
millies confiscatum. Quoq; magis nullius non boni exem-
pli fautor uideretur, mulieri libertinæ octingenta dona-
uit, quod excruciatā grauissimis tormētis de scelere pa-
troni re

troni reticuisset. Quas ob res inter reliquos honores de-
cretus est ei clypeus aureus: quē quotannis certo die colle-
gia sacerdotum in Capitolium ferrent, senatu prosequē-
te: nobilibusq; pueris, ac puellis, carmine modulato laudes
uirtutum eius canentibus. Decretum autem, ut dies, quo
cepisset imperium, Palilia uocaretur, uelut argumentum
rursus conditę urbis.

Consulatus per eum gestus, & liberalitas eius ad
populum. CAP. XVII.

Consulatus quatuor gestit: Primū ex Cal. Ianuarijs
per duos mēses: Secundū ex Calen. Ianuarijs per tri-
ginta dies: Tertium usq; in Idus Ianuarij: Quartū usq; in
vii. Idus easdē. Ex omnibus duos nouissimos cōiunxit.
Tertium autē Lugduni inijt solus: non, ut quidam opinā-
tur, superbia, negligentia ue, sed quod defunctū sub Calē-
darum diem collegā rescisse absens non potuerat. Cōgia-
rium populo bis dedit: trecenos n. s. toties abundantissi-
mum epulum senatui, equestriq; ordini, etiā coniugibus,
ac liberis ut forūq;. Posteriore epulo, forētia in super uir-
is, pueris, ac fœminis fuscias purpurę, ac cōchyly distri-
buit. Et ut letitiam publicam in perpetuum quoq; auge-
ret, adiecit diem Saturnalibus, appellauitq; Iuuenalem.

Spectacula per eum edita. CAP. XVIII.

Mvnera gladiatoria partim in amphitheatro Tau-
ri, partim in septis aliquot edidit, quibus inseruit
cateruas Afrorum, Campanorumq; pugilum ex utraque
regione electissimorum. Neque spectaculis semper ipse
presedit, sed interdum aut magistratibus, aut amicis
presidendi munus iniunxit. Scenicos ludos & asidnē, &
gusto.

Palilibus vrbe
Romā cōdidit
Romulus.

A Iuene &
iuuenilis, &
iuuenalis deri-
uantur. Dicit
igitur Iuena-
lem inteligit,
à iuuenili eta-
te peculiariter
celebrandum.

Amphitheatrū
Tauri Scenilij
de quo in Au-
gusto.

uarij generis, multifariam fecit: quosdā etiam & nocturnos accessis tota urbe luminibus. Sparfit & misilia uariarum rerum, & panaria cum obsonio uiritim diuisit. Quae epulatione, equiti Ro. cōtra se hilarius, auidiusq; uescēti, partes suas misit: sed & Senatori ob eādem causam codicillos, quibus Praetorem eū extra ordinē designabat. Edidit & Circenses plurimos a mane usq; ad uesperā, interiecta modō Africanarū uenatione, modō Troiae decursione, quosdam autē praecipuos, minio, & chrysocolla constrato circo: nec ullis nisi ex senatorio ordine aurigantibus. Cōmisit & subitos, cum elegantiam apparatus Circi prospicere pauci ex proximis menianis possent.

Nouū genus spectaculi per eū editū. c. XIX.

Nouum praeterea, atque inauditū genus spectaculi excogitauit. Nam Baiarum medium interuallum, & Puteolanas moles, trium millium & sexcentorū ferē passuum ponte coniunxit, contractis undiq; onerarijs nauibus, & ordine duplici ad ancoras collocatis, supiectoq; aggerē terreno, ac directo in Appie uiae formā. Per hunc pontem ultro citro conueniunt, biduo continenti. Primo die phalerato equo, insignisq; quercica corona, & securi, & cetra, & gladio, aureaq; clamyde. Postridie quadrigario habitu, curriculoq; bijugifamosorum equorum, praeseferens Darium puerum ex Parthorum obsidibus, comitante praetorianorum agmine, & in essedis cohorte amicorum. Scio plerosq; existimasse, talem à Caio pontē excogitatū, emulatione Xerxis, qui non sine admiratione aliquanto angustiorem Hellepontum cōtabulauerit. Alios, ut Germaniam, & Britanniam, quibus immebat,

alicuius

alicuius immensi operis fama territaret. Sed auum meum narrantem puer audiebam, causam operis ab interioribus aulicis proditam, quod Thrasyllus mathematicus, anxio de successore Tyberio, & in uerum nepotem proniori, affirmasset, non magis Caium imperaturum, quam per Baiarum sinum equis discursurum.

Spectacula per eū peregrē facta. CAP. XX.

Edidit & peregrē spectacula in Sicilia: Syracusis *hasticos ludos, et in Gallia Lugduni miscellos. Sed & certamen quoq; Graecae, Latinaeq; facundiae. Quo certamine ferūt uictoribus praemia uictos cōtulisse, eorūdem & laudes cōponere coactos. Eos autē, qui maxime displicuissent, scripta sua, spongia lingua ue delere iussos, nisi ferulis obiurgari, aut flumine proximo mergi maluissent.

Opera publica per eū edita, et peracta. c. XXI.

Opera sub Tyberio semiperfecta, templū Augusti, theatrūq; Pōpeij absoluit. Inchoauit autē aquae ductum regione Tiburti, & amphitheatrū iuxta septem: quorum operū à successore eius Claudio alterū peractū, omissum alterū est. Syracusis collapsa uetustate moenia, deorsūq; edes refectae. Destinauerat & Sami Policratis regiā restituere. Mileti didymaeū peragere, in iugo Alpiū urbē cōdere, sed ante omnia Isthmū in Achaia per fodere. Miseratq; iam ad dimetiendum opus primipilarem Caium.

Vana gloria, et elatio eiusdem. CAP. XXII.

Hactenus quasi de principe, reliqua ut de monstris: nam & Pius, & Castrorum filius, & Pater exercituum, & opt. Max. Caesar uocabatur. Cū audiret forte

reges,

Aphroscang, pā
therae dicitur.

Ulro citro, si
ne cōiūctione.
Biduum conti
nēs, pro perpe
tuum biduū.
Famosi in bo
nam partem.

Contabulare,
ponte confer
nere.

Hast. lud. qui
hastis militari
more conficier
bantur.
Xals, Atticos.

Lugd. misc. i.
ex multiugis
Iudicris, va
rijsq; commix
tis.

De Polycrate
lege Herod. li.
3. & Strab. li.
14. ac Pl. lib.
37. c. 1.
Peragere, pro
relucere.

Didymaeum,
Apollinis Di
dymaei tēplū:
de quo Macr.
c. 17. lib. 1. Sa.

Iouis cogno
mina sibi usu
pabat Caligū
la.

reges, qui officij causa in urbē aduenerant, concertantes apud se super coenam de nobilitate generis, exclamauit, *εἰς καί παρ' ἐσώ, εἰς βασιλεὺς*. Nec multū absuit, quin statim diadema sumeret, speciemq; principatus in regni formā cōuerteret. Verum admonitus, & principū, & regum se excessisse fastigiū, diuinā ex eo maiestātē asserere sibi cœpit. Datoq; negotio, ut simulacra numinum religionē, & arte præclara, inter quæ Olympici Iouis apponantur è Græcia: quibus capite dempto suū imponeret, partem palatij ad forum usq; promouit, atque æde Castoris, & Pollucis in uestibulum transfigurata, consistens sepe inter fratres deos medium se adorandū aduentibus exhibebat: quæ quidem eum Latialem Iouē cōsaluta uerunt. Templum etiam numini suo propriū, & sacerdotibus, & excogitatissimas hostias instituit. In tēplo simulacrum stabat aureum iconiū. Amiciebaturq; quotidie ueste: quali ipse uteretur. Magisteria sacerdotij ditissimus quisq; & ambitione, & licitatione maxima uicibus cōparabant. Hostie erant phœnicopteri, pauones, tetraones, numidicæ, meleagrides, phasianæ, quæ generatim per singulos dies immolarentur: & noctibus quidē plenam, sicut gentēq; lunā inuitabat assidue in amplexus, atq; cōcubitū. Interdum uerō cū Capitolino Ioue secreto fabulabatur, modò insurrans, ac præbens inuicem aures, modò clarus, nec sine iurgijs. Nam uox comminantis audita est:

εἰς γὰρ αὐτῶν πρὸς πάσας,

donec exoratus, ut restrebat, & in contubernium ultro inuitatus, super templum diui Augusti ponte transmissio, palatium, capitoliumq; cōiunxit. Mox quò proprior esset, in

set, in area capitolina nouæ domus fundamenta iecit. Detractio, & sauitia eius contra propinquos.

C A P.

XXIII.

A Grippe se nepotem neq; credi, neq; dici ob ignobilitatē eius uolebat. Succensebatq; siqui uel oratione, uel carmine, imaginibus eum Cesarū infererent. Prædicabat autē matrem suā ex incesto, quod Augustus cum Iulia filia cōmississet, procreatā. Ac nō contentus hac Augusti infestatione, Asiaticas, singulasq; uictorias, ut funestas P. R. & calamitosas uetuit solemnibus feriis celebrari. Luuiam Augustam proauiam Vlyssē solatam identidem appellans, etiam ignobilitatis quadā ad Senatū epistola arguere ausus est, quasi materno auo Decurione Fūdano ortā, cū publicis monumentis certū sit Ausidium Lingonem Romæ honoribus functum. Auiæ Antonie secrete petenti denegauit, nisi ut interueniret Macro presertitus. Ac per istiusmodi indignitates, & tædia, causa exitit mortis: dato tamen, ut quidā putant, & ueneno. Nec defunctæ ullū honorē habuit: prospexitq; è triclinio ardentē rogū. Fratrem Tyberium inopinatē, repente immisso tribuno militū, interemit. Syllanū item socerum ad necem, secandasq; nouacula fauces compulit: causatus in utroq; quòd hic ingressum se turbatius mare non esset secutus, ac spe occupandi urbem, siquid sibi per tēpestates accideret, remansisset: ille antidotum oboluisset, quasi ad præcauenda uenena sua sumptum: cū & Syllanus impatientiam nauisea uitaasset, & molestiam nauigandi: & Tyberius propter assiduā, & ingrauescentem tuſum medicamento usus esset. Nam successorē imperij Claudiū

Id est, Vn^o do-
minus sit, un^o
rex,

Iouis Olympij simulacrum ex ebore à Phidia fabricatum fuit, ut ait Plin. lib. 34. c. 8. & c. 10. de quo simulacrum Iouē Seraph. libr. 8. Geograph. Statuæ olim ita formabantur ut capita tolli, & alia substitui possent. Icon. simulacr. I. in quo ipsius Caligule expressa erat membrorum similitudo, atque oris linimentata.

Terraones, lege Politic. 7. Mitel.

Id est, ad terrā Græcorū trāseram te.

Non defunt qd dicant Onidii ideo ab Augusto reſegatum, quòd cum uiderit cum Iulia filia incestū admittentem. Vlyſſ. ſolat. va. & aſtinā, ut inter Græcos Vlyſſes. Solatū autē ideo dicebat, quòd femina eſſet: eſt enim ſola matronaliſ. Auſidius maternus L. iuæ aus ſuit.

patruum non nisi in ludibrium reseruaui.

Agrippina. Li
uilla, & Dru
silla. Caligulae
forores.
Infra se. in in
feriore loco.

Libido eius cū omnibus fororibus. CAP. XXIIII.
Cū omnibus fororibus suis stupri consuetudinē se
cit. Plenoq; conuiuio singulas infra se uicissim collo
cabat, uxore supra cubante. Ex his Drusillam uitiasse
uirginem, prætextatus adhuc creditur. Atque etiam in
concubitu eius quondam deprehensus ab auia Antonia,
apud quam simul educabantur. Mox Lucio Cassio Lon
gino consulari collocatam abduxit, & in modum iustæ
uxoris pro palam habuit. Hæredem quoque bonorum,
atq; imperij æger instituit. Eadem defuncta, iustitium in
dixit: in quo risisse, lauuisse, cenasse cum parentibus, aut
coniuge, liberis ue, capitale fuit. Ac mœroris impatiens
cū repente, noctuq; profugisset ab urbe, transcurris
setq; Campaniã, Syracusas petijt. Rursusq; inde properè
rediit, barba, capilloq; promisso. Nec unquã postea quan
tiscunq; de rebus, ne pro concione quidem populi, aut
apud milites, nisi per nomen Drusilla deierauit. Reliquas
sorores nec cupiditate tanta, nec dignatione dilexit, ut
quas sepe exoletis suis prostrauerit. Quò facilius eas in
causa Aemilij Lepidi condemnauit quasi adulteras, &
insidiarum aduersus se conscias. Nec solum chirographa,
omnium requisita fraude, ac stupro diuulgauit, sed &
tres gladios in necem suam præparatos Marti ultori, ad
dito elogio, consecrauit.

Dignatio, pro
reuerentiã.

Bello Philippè
si ob paternã
visionē suce
pto. Marti co
gnomentovlo
ri ædem voue
rat Augustus,
quã deinde ex
truxit.

Matrimonia, & vxores eius CAP. XXV.

Matrimonia contraxerit turpius, an dimiserit, an
tenuerit, non est facile discernere. Liuiam Hore
sillam C. Pisoni nubentem, cū ad officij & ipse uenif
set, ad

set, ad se deduci imperauit, intraq; paucos dies repudia-
tam biennio post relegauit, quòd repetisse usum prioris
mariti tempore medio uidebatur. Alij tradit, adhibitum
cornæ nuptiali mandasse ad Pisonem contrã accumbentē,
Noli uxorē meam premerere. statimq; è cōuiuio abduxit
se eam secū, & proximo die edixisse matrimonij sibi re
pertum exemplo Romuli, & Augusti. Loliã Paulinã
C. Memmio cōsulari, exercitus regēti nuptam, facta men
tione auie eius, ut quondam pulcherrimã, subito ex pro
uincia euocauit, ac perductã à marito cōiunxit sibi, bre
uiq; missam fecit, interdicto cuiusquã in perpetuū coitu.
Cæsoniam neq; facie insigni, neq; etate integra, matrēq;
iam ex alio uiro trium filiarum, sed luxurie, ac laciniæ
perditæ, & ardētius, & constantius amauit: ut sepe chla
myde, peltaq; & galea ornata, & iuxta adequitan
tem, militibus ostenderit, amicis uerò etiam nudam. Quã
enim uxorio nomine dignatus est, uno atq; eodem die
professus, & maritum se eius, & patrē infantis ex ea na
te. Infantē quẽm Liuiam Drusillã appellatam, per omniū
dearum templa circumferens, Mimeruæ gremio imposuit,
alendamq; & instituendam cōmendauit. Nec ullo firmio
re indicio sui seminis esse credebat, quã fritatis: quã il
li quoque tanta iam tunc erat, ut infestis digitis ora, &
oculos simul ludentium infantium incesseret.

Crudelitas eius contra propinquos, & ceteros.

CAP. XXVI.

Lucæ, ac frigidū sit his addere quo propinquos, ami
cosq; pacto tractauerit, Ptolemaum regis lubæ fi
lium, consobrimum suum (erat enim & is M. Antonij ex
Helena

Hesliamvxo
rē habuit Ro
mulus ex ra
pau Sabinarū:
Liuiam Dru
sillam prægnā
tem abduxit à
matrimonio
Tyberij Nero.
Augustus.

Perductã, pro
traduam.
Missam facere,
pro repudiare.
Cuiusquã, cū
uero prohibe
bendi.
xafs, armata.
siue ornata.

Semen, pro ge
nere.

Decima matu-
rius dabat &c.
decimam hora
intelligentes.
Cum enim no-
dum conuenit
fent equites,
plebs eque-
stria. i. loca in
quibus equi
tes spectantes
sedebant, spe-
ctandi causa oc-
cupabat: unde
discordia, ubi
venissent equi
tes, inter eos et
plebem exorie-
bantur. Alij
Scenicis lud.
&c. decimas
matur. &c. le-
gunt: vt sit de-
cima nomē im-
peratoris libe-
ralitatis : hoc
est quoddā co-
gnatiū genus,
quod solis eq-
uibus daretur:
quod cum ma-
turi daret im-
perator, ad ac-
cipiendum co-
fuso ordie ruf-
tibus equiti-
bus, plebs cu-
piens propius
adesse eorum
loca occupa-
bat.

Helena filia nepos) et in primis ipsum Macronē, ipsant
Enniam adiutores imperij, quibus omnibus pro necessitu
dinis iure, proq; meritorū gratia cruenta mors persoluta
est. Nihilō reuerentior, lenior ue ergā Senatū. Quosdam
summis honoribus sanctos, ad essedū sibi occurrere toga
tos per aliquot passuum millia, et cœnanti, modō ad plua-
teum, modō ad pedes stare succinctos linteo, passus est.
Alios cum clam interemisset, citare nihilominus ut uiuos
perseuerauit, paucos post dies uoluntaria morte perijsse
mentitus. c o s s. oblitis de natali suo edicere, abrogauit
magistratū, fuitq; per triduum sine summa potestate resp.
Quæstorē suum in cōiuratione nominatū flagellauit ut
ste detracta, subiectaq; militū pedibus, quō firmē uerbera-
turi insisterēt. Simili superbia, uiolentiāq; ceteros tracta-
uit ordines. Inquietatus fremitu gratuita in circo loca de
media nocte occupantium, omnes sustibus abegit. Elisiq;
per eum tumultum uiginti amplius equites Ro. totidem
matronæ super innumeram turbam ceteram. Scenicis lu-
dis, inter plebem et equitem causam discordiarū serens,
decimas maturius dabat, ut equestria ab infimo quoq; oc-
cuparentur. Gladiatorio munere, reductis interdum fla-
grantissimo sole uelis, emitti quæquam uetabat: remotiq;
ordinario apparatu, rabidis feris uilissimos senio confe-
ctos, gladiatores quoq; pegmates, patres familiarum no-
tos, sed insignes debilitate aliqua corporis, subijciebat.
Ac nonnunquam horreis præclusis, populo famē indixit.

Eiusdem feuitia, atq; crudelitas. C AP. XXVII.

Seuitiam ingenitā per hæc maxime ostendit: Cū ad
Saginanā ferarum muneri præparatarum carius pecu-
des

compararentur, ex noxijs laniados adnotauit: et cu-
podiarum seriem recognoscens, nullius inspecto elogio,
ans tantummodo intra porticum mediā a caluo ad cal-
uum duci imperauit. Votum exegit ab eo, qui pro salute
sua gladiatoriam operam promiserat: spectauitq; ferro
almicantem, nec dimisit nisi uictorem, et post multas pre-
ces: alterum, qui se periturum ea de causa uouerat cun-
stantē, pueris tradidit uerberatum, insulatumq;, qui uo-
uum reposcentes per uicos agerent, quoad præcipitare-
tur ex aggere. Multos honesti ordinis, deformatos prius
pigmatum notis, ad metalla, et munitiones uiarum, aut
ad bestias condemnauit, aut bestiarum more quadrupe-
des cauea cœrcuit, aut medios serra dissecuit. Nec omnes
grauibus ex causis, uerum male de munere suo opimatos,
uel quod nunquam per genium suum deierassent. Paren-
tes supplicio filiorum interesse cogebat. Quorū uni ua-
letudinem excusanti lecticam misit: aliū est spectaculo pœ-
ne, epulis statim adhibuit, atque omni comitate ad hila-
ritatem, et iocos prouocauit. Curatorem munerū, ac ue-
nationum per cōtinuos dies in conspectu suo catenis uer-
beratū non prius occidit, quā offensus putrefacti cere-
bri odore. Attellanæ poetam, ob ambigui loci uersiculū,
media amphitheatri arena igni cremauit. Equitē Roma-
num obiectum feris, cū se innocentem proclamasset, re-
duxit, abscissaq; lingua rursus induxit.

Seuitia eius contra suos exules, & senatorem.

C A P. XXVIII.

Reuocatum quendā a uetere exilio seiscitatus quidā
nam ibi facere consueisset, respondente eo per adu-
lationem:

Ex nox. sanb
Humanis car-
nibus feras ale-
bat Caligula

A cal. ad cal.
uide Polidori
Vergi. adagia,
& chitad.
Eraf.

De aggere Tar
quini fortē in
tellexit: de quo
Plin. lib. 3. c. 20

De munere. i.
de spectaculo
exhibito.

Attellanæ. c.
fabulæ.

lationem: Deos semper oravi, ut (quod euenit) periret Tyberius, & tu imperares: opmans sibi quoque exules suos mortem imprecari, misit circū insulas, qui uniuersos con- trucidarent. Cum discerpi Senatorem concupisset, subor- nauit, qui ingredientem curiam repente hostem publi- cum appellantes inuaderent, graphijsq; confossum lace- randū cateris traderent. Nec antē satiatus est, quam mē- bra, & artus, & uiscera hominis tracta per uicos, atque ante se congesta uidisset.

Atrocità eius dicta.

CAP. XXIX.

Immānissima facta augebat atrocitate uerborum. Ni- hil magis in natura sua laudare se, ac probare dice- bat, quam (ut ipsius uerbo utar) *ἀδελφείαν*, hoc est, inuerecūdiam. Monēti Antonia auia, tanquā parū esset nō obedire, Memēto, ait, omnia mihi, & in omnes licere. Trucidaturus fratrem, quem metu uenenorū prēmuni- medicamētis suspicabatur, Antidotū, inquit, aduersus Ce- sareme? Relegatis sororibus, non solum insulas habere se, sed etiam gladios minabatur. Prætoriiū uirum ex secessu Anticyræ, quā ualetudinis causa petierat, propagari sibi commeatum sepius desiderantem, cū mandasset interi- mi, adiecit, necessariam esse sanguinis missionem, cui tan- diu nō profuisset helleborum. Decimo quoq; die nume- rum puniendorum ex custodia subscribens, rationem se purgare dicebat. Gallis, Græcisq; aliquot uno tēpore cō- demnatis, gloriabatur Gallogræciam se subegisse.

Atrocità, ac dira euis facta.

CAP. XXX.

Non temere in quenquam, nisi crebris & minutis ictibus animaduerti passus est, perpetuo, notōq; iā præcepto

recepto ita fieri, ut se mori sentiat. Punito per errorem aminis alio, quam quem destinauerat, ipsum quoq; pa- lam meruisse dixit. Tragicum illud subinde iactabat: Oderint, dum metuant.

Sepe in cunctos pariter Senatores, ut Sciani clientes, aut matris, ac fratrum suorū delatores inuectus est, prola- tis libellis, quos crematos simulauerat, defensaq; Tyberij leuitia, quasi necessaria, cum tot criminātibus credendū esset. Equestrē ordinem, ut scenæ, arenæq; deuotum as- siduē prosidit. Insensus turbæ fauenti aduersus studium uerum, exclamauit: Vtinam P. R. unā ceruicem haberet. Cumq; Tetrinius latro pastularetur, & qui postularent, Tetrinios esse ait. Retiarij tunicati quinque numero gre- gatiū dimicantes, sine certamine ullo totidem secutori- bus succubuerant: cum occidi iuberentur, unus resumpta suscina, omnes uictores interemit. Hanc ut crudelissimam eadem & desleuit edicto: & eos, qui spectare sustinuis- sent, execratus est.

Eiusdem querela contra suorum temporum felicitatem.

CAP. XXXI.

Quæ etiam palam de conditione temporū suorū solebat, quōd nullis calamitatibus publicis insi- gnirentur. Augusti principatum clade Variana: Tyberij ruina: spectaculorum apud Fidenas memorabile factum: sui obliuionem imminere prosperitate rerū. Atq; identidem exercituum cædes, famem, pestilentiam, incen- dia, hiatum aliquem terræ optabat.

Crudelitas eius in cœnis, ludis, spectaculis, et sacrificijs.

CAP. XXXII.

Animum

Propagare, p
producere, si
ue proferre,

Rationes pur-
gari dicuntur,
quā deciditur,
amputanturq;
superuacua, &
nō necessaria,
collatione fa-
cta accepti &
expensi,

De Seiano sur-
pra in Tyberio
dictum est.

Præfinae fa-
ctiōni fauebat
Calig. Venetæ
autē populus:
de quibus in-
frā.

Retiarij tunica,
nam in tunica
digladiari so-
lebant.

Execratus, p
male precat⁹,
siue deuouit.

Prosperitate re-
rum, nō solum
hominis.

A Nimum quoq; remitteti, ludoq; & epulis dedito, eadem ditorum, factoruq; seuitia aderat. Sepe in conspectu prudentis, uel comesantis seriae questiones per tormenta habebatur. Miles decolladi artifex quibuscunq; custodia capita amputabat. Puteolis dedicatione potis, quem excogitatum ab eo significauimus, cum multos e litore inuitasset ad se, repente omnes precipitauit. Quosdam gubernacula apprehendentes, contis, remisq; detrusit in mare. Romae publico epulo seruum, ob detrahitam lectis argenteam laminam carnifici confestim tradidit, ut manibus absissis, atq; ante pectus a collo pendens, praecedente titulo, qui causam poenae indicaret, per coetus epulantium circuduceretur. Mirmillonem e ludo rudibus secum batuentem, & sponte prostratum cofodit ferrea sica, ac more uictorū cū palma discurrit. Admota altaribus uictima, succinctus poparium habitu, elato alate malleo, cultrarium mactauit. Lautiore conuiuio effusus subito in cachinnos, coss, qui iuxta cubabant, quidnam rideret, blandē quarentibus: Quid, inquit, nisi uino meo nutu iugulari utrunque uestrum statim posse?

Apelles per eum flagellatus, & alia eius gesta.

CAP. XXXIII.

I Nter uarios iocos, cū assistens simulachro Iouis Apellem tragædum consulisset, uter illi maior uideretur, cunctantem flagellis discidit, collaudans subinde uocem deprecantis, quasi etiam in gemitu prædulcem. Quoties uxoris, uel amiculae collum exoscularetur, addebat, tam bona ceruix simulacri iussero, demetur. Quin & subinde iactabat, exquisiturum se uel fideiculis de Cesonia sua,

CHT

cur eam tantopere diligeret.

Malignitas, & superbia eius contra omnes.

CAP.

XXXIIII.

N EC minore liuore, ac malignitate, quam superbia, seuitiaq; penē aduersus omnes eui homines grassatus est. Statuas uirorū illustrū, ab Augusto ex Capitolina area propter angustias in Martiū campū collatas, ita subuertit, atq; disiecit, ut restitui saluis titulis non ualuerint. Retuitq; posthac uiuentiū cuiquam usquam statuam aut imaginem, nisi cofulto se, & autore poni. Cogitauit etiam de Homeri carminibus abolendis. Cur enim sibi nō licere dicens, quod Platoni licuisset, qui eum e ciuitate, quā con-

Vide Plato. li. 2. de repub.

situebat, eiecerit? Sed & Vergilij, & Titi Liuij scripta, & imagines, paulum absuit, quin ex omnibus bibliothecis amouerit. Quorum alterum, ut nullius ingenij, minimeq; doctrine, alterū ut uerbosum in historia, negligentemq; carpebat. De iuris quoque consultis, quasi scientia eorum omnē usum aboliturus sepe iactauit, se (mehercle) effecturum, ne quid respondere possint præter eum.

*afs, xquē.

Item inuidia eius contra omnes. CAP. XXXV.

V Etera familiarum insignia nobilissimo cuique ademit: Torquato torquem, Cincinnato crimem: Cn. Pompeio stirpis antiquae, Magni cognomen: Ptolemaū, de quo retuli, & accersitum e regno, & exceptum honorificē, non alia de causa repente percussit, quam quod edente se munus ingressum spectacula, conuertisse hominū oculos fulgore purpureae abolle animaduertit. Pulchros, & comatos quoties sibi occurrerent, occipitio raso deturpabat. Erat Esius Proculus patre primipilari,

ob egre

De quo retuli. li. 2. 6.

Decollare etiā apud Seneca.

Rudibus gladiatores interdū pugnabāt.

ob egregiã corporis amplitudinem, & speciem* colosse
*Fortè colof. ros dictus. Hunc è spectaculis detractũ, repenẽtẽ & in are
facos, nam deductũ, Thraci, & mox hoplomacho comparavit:
Hoplomachus, bisq; uictorem cõstringi sine mora iussit: & pannis obli-
gladiator est, tum uicatem circũduci, ac mulicribus ostendi, deinde ius-
qui scuto, & ar gulari. Nullus deniq; tam abiectæ conditionis, tamq; ex-
mis in speciem iustæ pugne di tremæ fortis fuit, cuius nõ commodis obtrectaret. Nemo
micar. rensi regi, quod multos iam annos potiretur sacerdotio,
Opparuit, i. ualidiorem aduersarium subornauit. Cum quodam die
milit. muneris essedario Porio ob prosperam pugnam seruum
Nemoren. reg. suum manumitenti studiosius plausum esset, ita se prori-
i. Aricene Dia suum manumitenti studiosius plausum esset, ita se prori-
nz sacerdoti: puit è spectaculis, ut calcata lacinia togæ, præcep̃s per
quod sacerdo: tiũ regnum di gradus iret indignabundus, & clamitans, dominum gene-
cebat: de quo tium populam ex re leuissimã plus honoris gladiatorii tri-
lege Ouid. lib. buetẽm, quam consecratis principibus, aut præsentĩ sibi.

Luxuria, & libido eiusdem. CAP. XXXVI.

Pvdicitie neque suæ neq; aliæ pepercit. Marcum
Lepidum, M. Nestorem Pantomimũ, quosdam obse-
des dilexisse fertur, commercio mutui stupri. Valerius
Catulus consulari familia iuuenis, stupratum à se, ac late-
ra sibi contubernio eius defessa, etiam uociferatus est. Su-
per sororum incesta, & notissimum prostituta Pyralidis
amore, non temere ulla illustriore femina abstinuit, quas
plerunq; cum maritis ad cenam uocatis, præterq; pedes
suos transeuntes diligenter, ac lentè, mercantium more
considerabat, etiam faciem manu alleuans, si quæ pudore
submitterent. Quoties deinde libuisse, egressus triclinio,
cum maximè placitam seuocasset, paulò post recentibus
adhuc lasciuia notis, reuersus uel laudabat palam, uel
uitupe

*Fortè colof. ros dictus. Hunc è spectaculis detractũ, repenẽtẽ & in are
facos, nam deductũ, Thraci, & mox hoplomacho comparavit:
Hoplomachus, bisq; uictorem cõstringi sine mora iussit: & pannis obli-
gladiator est, tum uicatem circũduci, ac mulicribus ostendi, deinde ius-
qui scuto, & ar gulari. Nullus deniq; tam abiectæ conditionis, tamq; ex-
mis in speciem iustæ pugne di tremæ fortis fuit, cuius nõ commodis obtrectaret. Nemo
micar. rensi regi, quod multos iam annos potiretur sacerdotio,
Opparuit, i. ualidiorem aduersarium subornauit. Cum quodam die
milit. muneris essedario Porio ob prosperam pugnam seruum
Nemoren. reg. suum manumitenti studiosius plausum esset, ita se prori-
i. Aricene Dia suum manumitenti studiosius plausum esset, ita se prori-
nz sacerdoti: puit è spectaculis, ut calcata lacinia togæ, præcep̃s per
quod sacerdo: tiũ regnum di gradus iret indignabundus, & clamitans, dominum gene-
cebat: de quo tium populam ex re leuissimã plus honoris gladiatorii tri-
lege Ouid. lib. buetẽm, quam consecratis principibus, aut præsentĩ sibi.

utuperabat singula, numerans bona mala ue corporis, In acta. f. publi
ca: vt publicè
atque concubitus. Quibusdam, absentium maritorũ omi constaret,
ne, repudium ipse misit, iussitq; in acta referri.

Luxuria eiusdem in carnis, balneis, adificijs, & alijs operibus. CAP. XXXVII.

Nepotimis* sumptibus omnium prodigorum inge-
uia superauit, commentus nouum balneariũ iustum, *als, nepota
tus, Margac. leg.
porientosissima genera ciborum, atque coenarum, ut ca: Simile fecit
Clodius, vt ait
lidis, frigidisq; unguentis lauaretur: pretiosissimas mar= Hor. 2. Ser. Ae
paritas aceto liquefactas sorberet: conuiuus ex auro pa= fopi tragedi
res, & obsonia apponeret, aut frugi hominem esse opor= litius: & Cleo
tate distitans, aut Caesarem. Quin & nummos nõ medio= para: vt ait
cris summae è fastigio basilicæ Iulie per aliquot dies spar= Macro. Satur.
lit in plebem. Fabricauit & de cedris liburnicas gemma= lib. 3. ca: 17.
lis puppibus, uersicoloribus uelis, magna thesaurum, Con. ex aut.
& porticum, & tricliniorum laxitate, magnaq; etiam pau. Simile fe-
nitium & pomiferarũ arborum uarietate, quibus discum= cit Pithei v/
bens de die inter choros, ac symphonias, littora Campa= xori: lege Plu-
nia peragraret in extructionibus prætoriorũ, atq; uilla= tar. de clar. mu-
rum omni ratione posthabita, nihil tã efficere cõcupisce= lier.
bat, quam quod posse effici negaretur. Et iactat itaq; mo-
les infesto, ac profundo mari, excisæ rupes durissimi sili-
cis, & campi montibus aggere equati, & cõplanata sos-
suris montiũ iuga, incredibili quidem celeritate, cum mo-
re culpa capite lucretur. Ac ne singula enumerem, immen-
sas opes, totumq; illud Tyberij Caesaris, uicies, ac septies
millies h. s. non toto uertente anno absumpsit.

Rapinæ, & extorsiones eiusdem.

CAP. XXXVIII.

Exhaust

Vertente anno.
pro finito, si/
cut inuente.

Matr. obno. Ex gerulorum diurnis questibus pars octaua, ex capti-
 ef. voluit Ca- ris prostitutarum quantum quæq; uno concubitu mere-
 lig. nuptas que adulterarent. ret. Additumq; ad caput legis, ut tenerentur publico, &
 tantidem fol- que meretricium, quæ uel lenocinium fecissent: nec non &
 uere, quatum prostituta, matrimonia obnoxia essent.

Item de eodem.

CAP. XLI.

Leges in æs
 incisæ dicunt
 proposita, &
 perlatæ.

Huiusmodi uectigalibus indictis, neque propositis,
 cum per ignorantia scripturæ multa commissæ fieret,
 tandè flagitante Po. Ro. proposuit quidem legem, sed &
 minutissimis literis, & angustissimo loco, uti ne cui de-
 scribere liceret. Ac ne quod non manubiariū genus expe-
 riretur, lupanar in palatio cōstituit, destructisq; & in-
 structis pro loci dignitate cō pluribus cellis, in quibus ma-
 tronæ, ingenuiq; starēt. Misit circū fora, & basilicas no-
 menclatores ad inuitados in libidè iuuenes, senesq;: præ-
 bita aduentibus pecunia scænebris, appositiq; qui nomi-
 na palam subnotarent, quasi adiuuantium Cæsaris reditus.
 na palam subnotarent, quasi adiuuantium Cæsaris reditus.
 mendacio atq; etiã periurio lucrabatur. Et quondã pro-
 ximo collusori, demãdata uice sua, progressus in atrium
 domus, cū prætereuntes duos equites Ro. locupletes sine
 mora corripit, confiscariq; iussisset, exultans redijt, glo-
 riansq; nunquam se prosperiore alea usum.

Dos pro nata filia, & strenæ per eum petita,
 ac recepta. CAP. XLII.

Filia uerò nata, paupertatè, nec iam imperatoria mo-
 dò, sed & patria conquerens onera, collationes in
 alimoniam, atq; dotem puellæ recepit. Edixit & strenas
 ineunte anno se receptorum, stetitq; in uestibulo adium

Calend.

Calend. Ianuarijs ad captandas stipes, quas plenis ante
 eum manibus, ac suu, omnis generis turba fundebat. No-
 uissimè cōtrectandæ pecuniæ cupidine incensus, sepe su-
 per immensos aureorum aceruos patentissimo diffusos
 loco, & nudis pedibus spatatus, & toto corpore alia
 quandiu uolutatus est.

Expeditio eius germanica. CAP. XLIII.

Militiam, resq; bellicas semel attigit, neq; ex desti-
 nato, sed cum ad uisendum nemi, flumenq; Cli-
 tumni Meuaniam processisset, admonitus de supplendo
 numero Batauorum, quos circa se habebat, expeditionis
 Germanicæ impetum cepit: neq; distulit, sed legionibus,
 & auxilijs undiq; excitis, delectibus undiq; acerbissimè
 actis, contracto & omnis generis comœatu quantum
 nunquã antè, iter ingressus est: confecitq; modò tam se-
 stimater, & rapidè, ut prætorianæ cohortes contra mo-
 rem signa iumentis imponere, & ita subsequi cogerētur:
 interdum adeò segniter, & delicatè, ut octophoro uehe-
 retur, atq; à propinquarum urbium plebe uerri sibi uias,
 & conspergi propter puluerem exigeret.

Gesta per eum in castris. CAP. XLIIII.

Postquam castra attigit, ut se acrem, & seuerū du-
 cem ostenderet, legatos, qui auxilia serius ex diuer-
 sis locis adduxerāt, cū ignominia dimisit. At in exercitu
 recensendo, plerisque centurionum maturis iam, & non-
 nullis ante paucissimos, quàm consummaturi essent, dies,
 primos pilos ademit, causatus senium cuiusq; & imbecil-
 litatem: cæterorū increpita cupiditate, cōmoda emerita
 militiæ ad sexcentorum millium summam recidit. Nihil
 bus.

0 3 autem

Ante eum, pro
 coram eo,Ex destinato,
 i. nō ex ppōsi-
 to, certō uē cō-
 silio, nullā em
 animi delibera-
 tionē fecerat
 super reb? bel-
 licis tractandisCōsum, essent,
 i. stipendia mi-
 litaris finituri,
 quibus pactis,
 dicebantur ve-
 terani emeritæ
 militiæ. Vete-
 ranis autē idē
 erat honor, q
 & decurioni-
 bus.

Ma's Mincyo, autem amplius, quam* Admimocino Bellini Batauorum regis filio, qui pulsus à patre, cum exigua manu trās fugerat, in deditionē recepto, quasi uniuersa tradita insula, magnificas Romā literas misit, monitis sepe latoribus, ut uehiculo ad forum usq; & curiā pertenderent, nec nisi in eade Martis, ac frequente senatu, eos s. traderent.

Sylua per eum truncata, et milites per eū præmijs donati, et alia gesta eius. CAP. XLV.

MOx deficiente belli materia, paucos de custodia Germanos trajeci, occulicq; trans Rhenum iussit, ac sibi post prandiu, quam tumultuosissimē adesse hostē nuntiari. Quo facto, proripuit se cum amicis, & parte equitū prætorianorū in proximā syluam, truncatisq; arboribus, & in modū trophæorū adornatis ad lumina reuersus, corū quidem, qui secuti non essent, timiditatē, & ignauā corripuit: comites autem, & participes uictoriae nouo genere, ac nomine coronarum donauit, quas distinxit as solis, ac lunæ, syderumq; specie, exploratorias appellauit. Rursus obsides quosdam abductos ē literario ludo, clancq; præmissos, deserto repente cōiuiuo cum equitatu insecutus, ueluti profugos, ac reprehensos in catenis reduxit, in hoc quoq; minimo præter modū intēperans. Repetita cena renūciantes coactum agmen, sicut erant, loricatoros ad discumbendū adhortatus est. Monuit etiā notissimo Vergilij uersu, Durarent, secundusq; se rebus seruarent. Atq; inter hæc absentē Senatū, populūq; grauisimo obiurgauit edicto, quod Cesare præliante, & tantis discriminibus obiecto, intempestiua conuiuia, circum & theatra, & amanos secessus celebrarent.

Appar

Apparatus exercitus eius contra Oceanum, & alia eius gesta. CAP. XLVI.

Postremo, quasi perpetraturus bellū, directa acie in littore Oceani, ac ballistis, machinisq; dispositis, nemine gnaro, ac opinante quidam capturus esset, repente ut conchas legerent, galeasq; & sinus replerent, imperauit, spolia Oceani uocans Capitolio, Palatioq; debita. Et in indicium uictoriae altissimam turrem excitauit: ex qua, ut ex Pbaro, noctibus ad regendos nauium cursus, ignes emicarent: pronunciatosq; militi donatiuo, ceteris ueritim denarijs, quasi omne exemplum liberalitatis suæ pergressus: Abite, inquit, læti, abite locupletes.

Cura triumphi, & alia eius gesta. CAP. XLVII.

Conuersus hinc ad curā triumphi, præter captiuos, & transfugas barbaros, Galliarū quoq; procerissimū quēq; & ut ipse dicebat, & fīab quē. Βυ-roy, ac nonnullos ex principibus legit, ac seposuit ad pompam: coëgitq; non tantum rutilare, & submittere comam, sed & sermonem Germanicum addiscere, & nomina barbarica ferre. Præcepit etiam triremes, quibus introierat Oceanum, magna ex parte itinere terrestri Romam deuehi. Scripsit & procuratoribus, triumphū apparerent quam minima summa, sed quantus nunquam alius fuisset, quando in omnium hominum bona ius haberent.

Nepharium consilium trucidandi legiones.

CAP. XLVIII.

Priusquam prouincia decederet, cōsiliū inijt nefandæ atrocitatis, legiones, quæ post excessum Augusti seditionem olim mouerant, contrucidandi, quod & patrem

0 4 suum

Orosius lib. 7. c. 3. cōiunctim Mincocynobelinum hunc uocat, quem non Batauorū, sed Britannorū regis filiu fuisse scribit.

Ad lumina reuerſi, tanquam ad noctē uisū protracta fuerit illa dimicatio, noxq; uehementi negotio interueniens.

Vergil. Aen. j. Durare, & uolueret rebus feruare secundis.

Perpetr. bellū, i. extremā maxime bello impositurus. Conch. leg. inanes conchas intellige, oceanū uelut in littus dilectas. Excitate turrim, pro excite

Rutilare com. i. cura, & studio rutilam, id est flauam reddere, ut uergermani uideantur.

Quam minima sum. i. minima hæc impensa

Decimare, est suum Germanicū ducem, & se infantem tūc obsedissent. decimū, quē q̄ afficere sup. p̄licio.

Circūsedit, p̄ obsedit, sed a hī legunt circū sedidit.

*a h̄ conclonē. *a h̄, ad auertē dos.

Vixq; à tā præcipiti cogitatione reuocatus, inhiberi nullo potuit modo, quin decimare uelle perseveraret. Vocatos itaq; ad cōcionem inermes, atq; etiā gladijs depositis, equitatu armato circūsedit. Sed cū uideret suspectare, plerosq; dilabi ad resumenda, si qua uis fieret, arma, pro fugit* concione, confestimq; urbem petijt, deflexa omni acerbitate in Senatū, cui* animaduertendos tantorū dedecorū rumores palam minabatur, querēs inter cetera fraudatū se iusto triūpho, cū ipse paulō antē, ne quid de honoribus suis ageretur, etiam sub mortis pœna denunciasset.

Reditus eius ad urbem, malum eius propositum, & venena reperta. C A P. XLIX.

ADitus ergo in itinere à legatis amplissimi ordinis, ut maturaret, orātibus, quam maxima uoce ueniā, inquit, ueniam, & hic necum, (capulum gladij crebro uerberans, quo cinctus erat) edixit & reuertit se, sed ijs tantum, qui optarent equestri ordini, & populo. Nam se neq; ciuem, neq; principem Senatui amplius fore. Vetuit etiam quenque Senatorum sibi occurrere, atque omisso, uel dilato triumpho, ouans urbem natali suo ingressus est. Intraq; quartum mensem periijt, ingentia facinorosa, & aliquantō maiora moliens. Siquidem proposita erat Antium, deinde Alexandriam commigrare, interempto prius utriusq; ordinis electissimo quoque. Quod ne cui dubium uideatur, in secretis eius reperti sunt duo libelli diuerso titulo, alteri gladius, alteri pugio index erat. Ambo notas, & nomina continebant morti destinatarum. Inuenta & arca ingens, uariorum uenenorum plena:

Calig. mortem copiose describit Ioseph. Ant. Iuda. li. 19. c. 1.

Lege Orot. lib. 7. c. 3.

plena: quibus mox à Claudio demersis, infecta maria trauntur, non sine piscium exitio, quos enectos æstus in proxima littora eiecit.

Statura corporis eius, ac ualētudo C A P. LI.

STatura fuit eminēti, pallido colore, corpore enormi, Sgracilitate maxima ceruicis, & crurum, & oculis, et temporibus concavis, fronte lata, & torua, capillo raro, ac circa uerticem nullo, hirsutus cetera. Quare transeunte eo, prospicere ex superiore parte, aut omnino quacunque de causa capram nominare, criminosum, & exitiale habebatur. Vultum uerò natura horridum, ac tetrū etiā ex industria efferebat, componēs ad speculum in omnem terrorem, ac formidinem. Ualētudo ei neq; corporis, neq; animi cōstitit. Puer comitali morbo uexatus: in adulescētia ita patiens laborū erat, ut tamen nonnunquam subita defectione ingredi, stare, colligere semet, ac sufferre uix posset. Mētis ualētudinem & ipse senserat, ac subimit de secessu, deq; purgando cerebro cogitauit. Creditur potionatus à Casonia uxore amatorio quidem medicamento, sed quod in furorem uerterit. Incitabatur in somnio maxime: neq; enim plus, quam tribus nocturnis horis quiescebat: ac ne his quidem placida quiete, sed pauida miris rerum imaginibus, ut qui inter ceteras, pelagi quondam speciem colloquentem secum uidere uisus sit. Ideoq; magna parte noctis, uigilia, cubandiq; tædio, nunc toro residens, nūc per longissimas porticus uagus inuocare identidem, atq; expectare lucem consueuerat.

Ualētudo mentis, & contemptus deorum, aliaq; eius gesta. C A P. LI.

o s Non

Synterinus erat Calig. Potionatus. ueneno affectus.

Non immeritò mentis ualitudini attribuerim diuer-
sissima in eodem uita, summam confidentiam, &
contra nimium metù. Nam qui deos tantopere contemne-
ret, ad minima conitrua, & fulgura coniuere, caput ob-
uolucere, ad uerò maiora proripere se è strato, sub lectiq;
condere solebat. Peregrinatione quidem Siciliensi, irrisis
multorum locorum miraculis, repente à Messana noctu
profugit, Aetnaei uerticis fumo, ac murmure pauefactus.
Aduersus Barbaros quoq; mimacissimus, cum trans Rhe-
num inter angustias, denumq; agmen iter effedo faceret,
dicente quodam, non mediocrem fore consternationem,
sicunde hostis appareat, equum ilico conscendit, ac pro-
pere uersus ad pontes, ut eos calonibus, & impedimentis
stipatos reperit, impatiens moræ per manus, ac super ca-
pita hominum translatus est. Mox etià audita rebellione
Germaniæ, fugam, & subsidia fugæ classes apparabat,
uno solatio ac quiescens, transmarinas sibi serfuturas
provincias, si uictores Alpium iuga, ut Cimbri, uel etiam
urbem, ut Senones quondam occuparent: unde credo per-
cussoribus eius postea consilium natum apud tumultuan-
tes milites ementiendi ipsum sibi manus intulisse, nuncio
male pugnae perterritum.

Vestes, cæteriç eius habitus. CAP. LII.

Vestitu, calceatq; & cætero habitu, neque patrio,
neq; ciuili, ac ne uirili quidè, ac deniq; nõ humano
semper usus est. Sepe depictus, gemmatasq; indutus penu-
las, manuleatus, & armillatus in publicum processit, ali-
quando sericatus, & cycladatus: ac modò in crepidis, uel
cothurnis, modò in speculatoria caliga, nonnunquam
socco

socco muliebri, plerunque uerò aurea barba fulmen te-
nens, aut fuscinam, aut caduceum, deorum insignia, atq;
etiam Veneris cultu conspectus est. Triumphalem qui-
dem ornatum etiam ante expeditionem assidue gestauit:
interdum & magni Alexandri thoracem repetitum è con-
ditorio eius.

Eloquentia eius, et ars oratoria. CAP. LIII.

Edisciplinis liberalibus minimè eruditioni, eloquen-
tiæ plurimum attendit, quantumuis facundus, &
promptus: utiq; si perorandum in aliquem esset, irato &
uerba, & sententiæ suppetebant. Pronuntiatio quoq; &
uox, ut neq; eodem loci præ ardore consisteret, & excau-
diretur à proculstantibus. Peroraturus stricturum se lu-
cubratiõis suæ telum minabatur. Lenius, cõptiusq; scri-
bendi genus ad eò contemnens, ut Senecam tum maxime
placentè, cõmissiones meras componere, & arenam esse
sine calce diceret. Solebat etiam prosperis oratorũ actio-
nibus rescribere, & magnorũ in Senatu reorũ accusatio-
nes, defensioneq; meditari. Ac (prout stylus cesserat) uel
onerare sententiã suã quenque, uel subleuare, equestri
quoq; ordine ad audiendum inuitato per edicta.

Eiusdem cantandi ars, saltandi, atq; augurandi.

CAP. LIIII.

Sed & aliorum generum artes studiosissimè, & di-
uersissimas exercuit. Thrax, & auriga, idem cantor,
atque saltator, batuebat pugnatoris armis. Aurigabat
extructo plurifurari circo. Canendi, ac saltandi uoluptate
ita efferebatur, ut ne publicis quæ spectaculis tẽperaret,
quò minus & tragædo pronuntianti concineret, & ge-
stum

Eodẽ loci, pro
eodem loco.

Rescribere. i.
scripto respon-
dere.

Batueb. pug-
ar. hoc est, cum
thracè ageret;
pugnabat ar-
mis magis pu-
gna, quàm gla-
diarum accõ-
modatis.

De Cimbris
lege Plut. in vi-
ta Marij.
De Senonibus
lege Lii. lib.
3, ab vrb.

In crepidis, &
crepidatus.

stum histrionis quasi laudans uel corrigens palam effugeret. Nec alia de causa uidetur eo die, quo perijt, per uigiliam indixisse, quam ut initium in scenam prodeundi licentia temporis auspicaretur. Saltabat autem nonnumquam etiam noctu. Et quondam tres consulares secunda uigilia in palatium accitos, multaq; & extrema metuentes super pulpitum collocauit. Deinde repetit magno tibiarum, & scabellorū crepitu cum palla, tunicaq; talari profiluit, ac desaltato cantico abiit. Atq; hic tam docile ad cætera, natate nescijt.

Studium eius, & fauor ad plaudentes, & odium ad impediētes.

CAP. LV.

Quorum uero studio teneretur, omnibus ad insamiam fauit. M. Nestorem Pantomimum etiā inter spectacula osculabatur: ac si quis saltante eo uel leuiter obstreperet, detrabi iussu manu sua flagellabat. Equiti Romano tumultuanti, per centurionē denuntiāuit, ut abiret sine mora Hostiam, perferretq; ad Ptolemaeum regem in Mauritaniam codicillos suos. Quorum exemplum erat: Ei, quem istuc nisi, neque boni quicquam, neque mali feceris. Thraces quosdam Germaniæ corporis custodibus præposuit. Mirmillonum armaturam rescidit. Columbo uictori, leuiter tamen faucibus uenenam in plagam addidit, quod ex eo Columbinum appellauit. Sic certè inter alia uenena scriptum ab eo reperitum est. Prasinae factioni ita addictus, & deditus, ut cœnaret in stabulo assidue, & maneret. Agitatori* Cythiaco comestatione quadam in apophoretis uicies h. s. contulit. Incitato, (cuius equi causa pridie Circenses, ne in-

quietaretur

Super pupit.
in altiore loco.
Palla, tunica
& talaris, tibi
cinis habitus
olim erat.

Romani omnes
olim in Tyberis
natate discerant.

Histriones fabulas agentes saltare dicunt.

Mirmillo & Thrax in gladiatura iter se depugnant. Colubus hinc Mirmillonis nomen est.

De factione Cyrensiu lu. dorū vide Be. roal. i. Annor. Incitatus, auri gæ prasini nomen.

*At. Ruthico.

quietaretur, uicinia silentium per milites indicere solebat) præter equile marmoreum, & præsepe eburneum, præterq; purpurea tegumenta, ac monile è gemmis, donum etiam & familiam, & supellestem dedit, quò lauius nomine eius inuitati, acciperentur, consulatum quoq; traditur destinasse.

Coniuratio, & conspiratio contra eum facta.

CAP. LVI.

Ita bacchantē, atq; grassantē, non desuit plerisq; animus adoriri. Sed una, & altera conspiratione detecta, alijs per inopiam occasionis cūctantibus: duo consiliū communicauerunt, perfeceruntq; non sine conscientia potentissimorū libertorū, præfectorumq; prætoria, quod ipsi quoq; etsi falsò in quadam cōiuratione, quasi participes nominati, suspectos tamen se, & inuisos sentiebant. Nam & statim seductis magnā fecit inuidiam, districto gladio affirmans sponte se periturum, si & illis morte dignus uideretur: nec cessauit ex eo criminari alterum alteri, atq; inter se omnes committere. Cumq; placuisset Palatinis ludis spectaculo egressum moridie aggredi, primas sibi partes Cassius Cherea tribunus cohortis prætoriae depoposcit, què Caius seniore iam & mollē, & examinatum denotare omni probro consuerat: & modò signum petenti, Priapū, aut Venerem dare, modò ex aliqua causa agenti gratias, osculandam manum offerre formatam, commotamq; in obscœnum modum.

Prodigia futura cædis eius. CAP. LVIII.

Futura cædis multa prodigia extiterunt. Olympiæ simulacrū Iouis, quod dissolui, transferriq; Romam placuerat

Seductis, i. in secretum adductis.

De ludis palatinis, et in cuius honorem celebrarentur, lege Ioseph. lib. 1. 7. Antiqu. 6. 1.

placuerat, tantum cachinnum repente edidit, ut machinis labefactis opifices diffugerint. Supuenitq; ilico quidam Cassius quoq; nomine, iussit se somnio affirmans immolare taurum Ioui. Capitolium Capuæ Idbus Martij de caelo tactum est: item Romæ cella palatina atriensis. Nec defuerunt qui coniectarent altero ostento periculum à custodibus domino portendi: altero, eadem rursus in signum qualis eodè die facta quondam fuisset. Consulenti quoq; de genitura sua, Sulla mathematicus certissimam necem appropinquare affirmavit. Monuerunt et sortes Antiam, ut à Cassio caueret. Qua causa ille Cassium Longinum Asiae tum proconsulem occidendum delegauerat, immemor Cherea Cassium nominari. Pridie quam periret, somnauit consistere se in caelo iuxta solium Iouis, impulsusq; ab eo dextri pedis pollice, et in terras precipitatus. Prodigiorum loco habita sunt etiã, quæ forte illo ipso die paulo prius acciderant. Sacrificans respersus est phœnicopteri sanguine. Et pantomimus M. Nestor tragœdiam saltauit, quam olim Neoptolemus tragœdus ludis quibus rex Macedonum Philippus occisus est, egerat. Et cum in Laureolo mimo, in quo actor proripiens ferri na sanguine nomuit, ut plures secundarum certatim experimentum artis darent, cruore scena abundauit. Parabat et in noctem spectaculum, quo argumenta inscruorum per Aegyptios, et Aethiopes explicarentur.

Cædes, & mors eius.

CAP. LVIII.

Nono Calendas Februarias, hora quasi septima constitatus an ad prandium surgeret, marcescere adhuc stomacho pridiani cibi onere, tandem suadentibus amicis egressus

Idbus Martij. C. Cassius occisus fuit.

De his vide plene p. Iose. lib. 19. Antiqu. c. 1.

egressus est. Cum in crypta, per quam transeundum erat, pueri nobiles ex Asia ad edendas in scena operas euocati prepararentur, ut eos inspiceret, hortareturq; restitit. Ac nisi princeps gregis algere se diceret, redire, ac repraesentare spectaculum uoluit. Duplex dehinc fama est: alij tradunt alloquenti pueros à tergo Cheream ceruicem gladio casum grauius percussisse, praemissa uoce: Hoc age. Dehinc Cornelium Sabinum alterum è coniuratis Tribunum ex aduerso traiecisse pectus: alij Sabinum, submotam per confcios centuriones turba, signum more militie petisse, et Caio Iouem dante, Cheream exclamasse: Accipere ratum: respicientiq; maxillam ictu discidisse. Iacentem, contractisq; membris clamitantem se uiuere, cateuulneribus xxx. confecerunt. Nam signum erat omnium. Repete. Quidam etiam per obsœna ferrum adegerunt. Ad primum tumultum lecticarij cum asseribus in auxilium accurrerunt. Mox Germani corporis custodes, ac nonnullos ex percussoribus, quosdam etiam Senatores innoxios interemerunt.

Funus Caij, & mors uxoris, & filia eius.

CAP. LIX.

Vixit annis uiginti nouè, imperauit triennio et decem mensibus, diebusq; octo. Cadaver eius clam in hortos Lamianos asportatum, et tumultuario rogo semiambustum leui cesspite obrutum est. Postea per sorores ab exilio reuersas erutum, crematum, sepultumq; Satis constat prius, quam uid fieret, hortorum custodes umbris inquitatos. In ea quoque domo, in qua occubuerit, nullam noctem sine aliquo terrore transactam, donec ipsa domus

Greges hic accipimus pro catera scenarum. Repraesentare, pro rursus exhibere.

Asseres hic appellat signa, quibus iunxi lecticarij lecticam baiulant: quidam huiusmodi dicunt.

Ioseph. Antiq. libr. 12. cap. 2. Cæsoniam peremptam ait à Lupo, vno tribunorū, & super eam filia extinciam.

mus incendio consumpta sit. Perijt unā & uxor Cæsonia, gladio à Centurione confossa, & filia parieti illissa.

Gesta per Senatū post mortē eius. CAP. IX.
Conditionem temporum illorum etiam per hæc est mare quiuis possit. Nam neq; cæde vulgata statim creditum est. Fuitq; suspitio ab ipso Caio samam cædis simulatam, & emissam, ut eo pacto erga se hominū mentes deprehenderet. Neq; coniuurati cuiquam imperium destinauerunt. Et Senatus in asserēda libertate adeo cōsensit, ut *COSS.* primo non in curiam, quia Iulia uocabatur, sed in Capitolium conuocarent. Quidam uerō sententia loco abolendam Cæsarium memoriam, ac diruēda templa censuerunt. Obseruatum autem, notatumq; est in primis Cæsares omnes, quibus Caij prænomen fuit, ferro perisse. Iam inde ab eo, qui Cimnans temporibus sit occisus.

C. SVETONII

TRANQVILLI

D. Claudius Cæsar.

De patre Claudij, & eius gestis.

ATREM Claudij Cæsaris Drusum, Olim Decimum, mox Nerōnem prænomine, Liuiā cum Augusto grauida nupsisset, intra mensem tertium peperit. Fuitq; suspitio ex uirrico per adulterij consuetudinem procreatum. Statim certē vulgatus est uersus:

Τὸς εὐτυχοῦσι καὶ τριμνητὰ κἀδία.

Is Drusus

Is Drusus in quaestura, præturæq; honore dux Rhetici, deinde Germanici belli, oceanū septentrionalem primus Romanorū ducum nauigauit: trans Rhenum fossas noui, & immensi operis effecit, quæ nūc adhuc Drusina uocatur. Hostem etiam frequēter cæsum, ac penitus in intimas solitudines actum, nō prius destitit insequi, quam species barbaræ mulieris humana amplior, uictorē tendere ultra sermone Latino prohibuisset. Quas ob res ouandi ius, et triumphalia ornamenta percepit. Ac post præturam cōfestim in ito cōsulatu, atq; expeditione repetita, supremū diem morbo obiit in æstiuis castris, quæ ex eo seclerata sunt appellata. Corpus eius per municipiorum, coloniarumq; primores, suscipientibus obuijs scribarū decurijs, ad urbē deuectū, sepultūq; est in Martio cæpo. Cæterum exercitus honorariū ei tumulū excitauit: circa quē dēinceps statō die quotānis miles decurreret, Galliarūq; ciuitates publicē supplicarēt. Præterea Senatus inter alia cōplura, marmoreū arcum cū trophæis uia Appia decreuit, & Germanici cognomen ipsi, posterisq; eius. Fuisse autē creditur non minus gloriosi, quam ciuili animi. Nam ex hoste super uictorias optima quoque spolia captasse, summoq; sepius discrimine duces Germanorum tota acie insecutus, nec dissimulasse unquā pristinum se Reip. statu quādocunq; posset, restitutorū. Vnde existimo nonnullos tradere ausos, suspectum eum Augusto, reuocatumq; ex prouincia: & quia cunctaretur, interceptum ueneno. Quod equitē magis, ne prætermittē, retuli, quam quia uerum, aut uerisimile putem: cum Augustus tantopere et niuium dilexerit, ut coheredem semper filijs instituerit, faciebant.

Ornamenta triumphalia multis data sunt citra triumphū.

Tumul. exit. in Germania nō Romæ.

Mos erat, ut ait Liui. li. 40. ustrationis fa. cre pacto exercitū decurrete, & diuisas bisariam acies concurrere ad simulacrū pugna: generalis decursio hic significatur à Suet. instituta à militibus in honorē Drusi defuncti. Gallique supplicationes solennes per linguam templi in illius honorem faciebant.

p sicut

id est, sellibus etiam trimetres filij.

sicut quondam in senatu professus est, & defunctum ita pro concione laudauerit, ut deos precatus sit, similes ei Caesares suos facerent: sibiq; tam honestum quandoq; exitum darent, quam illi dedissent. Nec contentus elogium tumulo eius uersibus compositis à se insculpsisse, etiam uitæ memoriam prosa oratione composuit. Ex Antonia minore complures quidem liberos tulit, uerum tres omnino reliquit, Germanicum, Liullam, Claudium.

Natiuitas Claudij, & eius infantia. CAP. II.

Claudius natus est Iulio Antonio, Fabio Africano **C O S S.** Calen. Augusti, Lugduni, eo ipso die, quo primū ara ibi Augusto dedicata est, appellatusq; Tyberius Claudius Drusus. Mox fratre maiore in Iulia familiā adoptato, Germanici cognomen assumpsit. Infans autem relictus à patre, ac per omne ferè pueritiæ, atq; adolescentiæ tēpus uarijs, & tenacibus morbis cōsuetus est, adeo ut animo, simul & corpore hebetato, ne progressa quidē etate ulli publico, priuatoq; muneri habilis existimaretur. Diu etiā atq; post tutelam receptā, alieni arbitrij, & sub pædagogō fuit: quē barbarum, & olim superiumentarium, ex industria sibi apposuit, ut se quibuscūq; de causis quam seuisimè coerceret, ipse quodam libello cōqueritur. Ob hanc eandē ualitudinē, & gladiatorio munere, quod simul cū fratre memoriæ patris edebat, palliolatus nouo more præfedit: & togæ uirilis die, circa mediam noctem, sine solenni officio lectica in Capitolium latus est.

Opera eius circa liberales disciplinas. CAP. III.

Disciplinis tamen liberalibus ab etate prima nō me diocrem operam dedit, ac sæpe experimēta cuiusq; etiam

Post tut. rece.
postq; se per
etate exemit
ex aliena tute.
la.

etiam publicauit. Verū ne sic quidem quicquam dignitatis assequi, aut spem de se commodiorem in posterū facere potuit. Mater Antonia portentum eum hominis distabat, nec absolutum à natura, sed tantum inchoatum: ac si quem socordiae argueret, stultiorem aiebat filio suo Claudio. Auiā Augusta pro despectissimo semper habuit, non affari, nisi rarissimè, nō monere, nisi acerbo, & breui scripto, aut per internuncios solita. Soror Liulla cū audisset quandoq; imperaturum, tam iniquā, & tam indignam sortem populo Romano, palam, & clarè detestata est. Nam & auunculus maior Augustus quid de eo in utraq; partē opinatus sit, quò certius cognoscatur, capita ex ipsius epistolis posui.

Epistolæ Augusti ad Liuiam de testimonio

Claudij. CAP. IIII.

Collocutus sum cū Tyberio ut mādasti, mea Liuia, quid nepoti tuo Tyberio faciendū esset ludis Martialibus. Consentit autem uterq; nostrum semel esse nobis statuendum, quod consilium in illo sequamur. Nam si est, **ἔπειτα** (ut ita dicā) **ὀλοκλήρως**, quid est quod dubitemus, quin per eosdē articulos, & gradus perducendus sit, per quos frater eius perductus fuit? Sin autē **ἐλαττώσαι** sentimus eū, **ἢ βεβλασθησάτω**, ἢ εἰς τὴν τῶ σώματος, ἢ εἰς τὴν τῆς ψυχῆς ἀρτιότητα, præbēda materia deridendi ē illū, & nos non est hominibus: **τὰς ἑαυτῶν σκώπῃσιν καὶ μνηστῆρῶσιν ἐυθόσιν**. Nā semper astuabimus, si de singulis articulis temporum deliberabimus, **μὴ πρὸς ὁκέμενον ἡμῶν**, posse arbitremur eū gerere honores, nec ne. In præsentia tamen quibus de rebus consulis,

Id est, integer.
Id est, totus per
fectus.
Id est, minutus,
sive hebetari-
us est circa
corporis, & a-
nimæ integri-
tatem.
Id est, hæc sub
sannare, & ri-
dere solitis.
Id est, an sub-
stium nobis.

Salij Martis sacerdotibus celebratis ludis lautissimas cenas conficiebāt. Hinc Sallustians coene dicitur, & pontificales: de quibus in Philostrato & apud Macrobiū lib. 3. c. 13. Satur. Curare triclinium dicitur, qui praeest triclino, ut omnia diligenter in coena apparerent: Graecis architriclino dicitur. Ex pulvinari, tanquam ex loco religioso, & nobiliori.

Id est, infeliciter valde agiter studiosus. Id est, animae generositatis, ἀσφαδός obscure, ἀσφαδός uerò perspicue.

curare eum ludis Martialibus triclinium sacerdotū, non displicet nobis, si est passurus se ab Syllani filio homine sibi affini admoneri, ne quid faciat, quod cōspici, & derideri possit. Spectare eum Circenses ex puluinari, nō placet nobis. Expositus enim in prima frōte spectaculorum conspicietur. In Albanum mōtem ire eum, non placet nobis, aut esse Romae Latinarum diebus. Cur enim nō praeficitur urbi, si potest fratrem suum sequi in montem? Habes nostras mea Liuia sententias, quibus placet semel de tota re aliquid constitui, ne semper inter spem & metum fluctuemus. Licebit autem, si uoles, Antoniae quoque nostrae des hanc partem epistolae huius legendam. Rursus alteris literis: Tyberium adolescentem ego uerò, dum tu aberis, quotidie inuitabo ad cenam, ne solus cenent cum suo Sulpitio, & Athenodoro: qui uellem diligentius, & minus μετέωπος deligeret sibi aliquem, cuius motum, & habitum, & incessum imitaretur miscellus:

ΑΤΥΧΕΙ ΠΑΝΤΕΣ ΕΝ ΤΟΙΣΙ ΑΝΘΡΩΠΙΟΙΣ ΔΙΑΡ.

ubi non aberrauit eius animus, satis apparet nō τῆς ψυχῆς αὐτῆς ἐγγύς. Item tertijs litteris: Tyberium nepotem tuum placere mihi declamātem potuisse, peream, nisi mea Liuia admiror. Nam qui tam ἀσφαδός loquatur, qui poscit, cum declamat, σφαδός dicere: quae dicenda sunt, nō uideo. Nec dubium est, quin post haec Augustus cōstituerit, & reliquerit eum nullo praeter auguralis sacerdotij honore impertitū: ac ne heredem quidem, nisi inter tertios, ac penē extraneos, & parte sexta nuncuparet, legatoq; non amplius quam octingentorum sestertiorum profecutus.

Honor

Honor Consulatus eidem per Tyberium negatus, & successus eius. C A P. V.

Tyberius patruus petenti honores, consularia ornamenta detulit. Sed instantius legitimos flagitanti, id solum codicillis rescripsit, quadraginta aureos in Saturnalia, & sigillaria misisse ei. Tunc demum abiecta spe dignitatis, ad otium concessit, modò in hortis, & suburbano, modò in Campaniae secessu delitescens, atq; ex cōubernio sordidissimorum hominū super ueterem segnitiae notam, ebrietatis, & alae quoque infamiam subiit.

Gratia, et fauor eius apud homines C A P. VI.

Cum interim (quanquam hoc modo agēti) nunquam caut officium hominum, aut reuerentia publica defuit: equester ordo bis patronum eum perferendae pro se legationis elegit: semel eum deportandum Romam corpus Augusti humeris suis à c o s s. exposcerent: iterum cum oppressum Seianum apud eosdem gratularentur. Quin & spectaculis aduenienti assurgere, & lacernas deponere solebant. Senatus quoque, ut ad numerum sodalium augustalium sorte ductorū extra ordinem adiceretur, censuit: & mox ut domus ei, qua incendio amiserat, publica impensa restitueretur, dicendaeq; inter cōsulares sententiae ius esset: quod decretum abolitum est, excusante Tyberio imbecillitatem eius, ac damnum liberalitate sua refarturum pollicente. Qui tamen moriens, & in tertijs heredibus eum ex parte tertia nuncupatum, legato etiam circa sestertia uicibus profecutus, commendauit insuper exercitibus, Senatui, populoq; Romano inter ceteras necessitudines nominatim.

Hic Tyberius princeps fuit post Augustū.

Lacer. depo. ut togati, non lacernati unā cū ipso Claudio spectarent. Lacernarū depositio uenerationis signum erat Tyb. C. est. Iuliae genti fauerat sacerdotibus, q. dicitur fuisse sodales Augustales.

p s Consu

Consulatus eius, et gesta per eum. CAP. VII.

Secūda existi-
matio, pro fa-
ma prospera.

Sub Caio demum fratris filio secundam existimatio-
nem circa initia imperij omnibus lenocinijs colligente,
honores auspiciatus consulatum gessit unā per duos
menses. Euenitq; ut primitus ingredienti cum fascibus for-
um, prateruolans aquila dexteriore humero consideret.

Ges. vna. f. cū
Calig. Cæf.

In quat. ann.
hoc est. vt post
primū cōsula-
tum quarto de-
mū āno iniret
secundum,

Sortitus est & de altero consulatu in quartum annum.
Præseditq; nōnunquam spectaculis in Caij uicem, accla-
mante populo feliciter partim patruo imperatoris, par-
tim Germanici fratri.

Contumeliæ eidē per ludū illata. CAP. VIII.

Nec eo minus contumelijs obnoxius uixit. Nam est
paulō serius ad prædictam cœnæ horam occurrif-
set, non nisi ægrè, & circūto demum triclinium recipiebatur.
Et quoties post cibum obdormisceret (quod ei ferè
accidebat) olearum, ac palmularum ofibus incessebatur:
interdum ferula, flagroꝝ ue uelut per ludum excitabatur à
tropæis. Solebant & manibus stertentis focci induci, ut
repentē expergefactus faciem sibi confricaret.

Veluti per io-
cum excitabat
à somno Clar.
à cōiuijs, qui
mox se conuer-
tebant, ne ab
ipso deprehen-
derentur: hi au-
tem dictione
Græca tropæi,
quasi versarij
dicuntur.

Discrimina quæ passus est. CAP. IX.

Sed ne discriminibus quidē caruit: primū in ipso con-
sulatu, quod Neronis & Drusi fratrum Cæsaris sta-
tus segnius locandas, ponendasq; curasset, penè honore
submotus est. Deinde extraneo, uel etiam domesticorum
aliquo deferente, asiduè, uarièq; inquietatus. Cū uerò de-
tectā esset Lepidi, & Getulici cōiuratio, missus in Ger-
maniā inter legatos ad gratulandū, etiam uitæ periculum
adijt, indignante, ac fremete Caio patruū potissimū ad se
missum, quasi ad puerū regendum, adeo ut non defuerint,
qui tra-

Honore. f. con-
sularij.

qui traderent præcipitatum quoq; in flumen, sicut uesti-
stus aduenerat. Atque ex eo nunquam non in Senatu no-
uissimus consularium sententiam dixit, ignominie causa
post omnes interrogatus. Etiam cognitio falsi testamen-
ti recepta est, in quo & ipse signauerat. Postremo etiam
sestertia octogies pro introitu noui sacerdotij coactus im-
pendere, ad eas rei familiaris angustias decidit, ut cū obli-
gatam ærario fidem liberare non posset, in uacuum lege
prædatoria uenalis pependerit sub iudicio præfectorum.

Initium imperij Claudij.

Per hæc ac talia maxima ætatis parte trāsacta, quin-
quagesimo anno imperium cepit quantumuis mira-
bili casu. Exclusus inter cæteros ab insidiatoribus Caij,
cum quasi secretum eo desiderante turbam submouerent,
in dietam, cui nomen est Hermeum, recesserat. Neque
multo post rumore cædis exterritus, prorepit ad sola-
rium proximum: interq; prætenta foribus uela se abdi-
dit: latentem discurrens fortè gregarius miles animaduer-
sit pedibus è studio sciscitandi quisnam esset, agnouit, ex-
tractumq; & præ metu ad genua sibi accidentem impe-
ratorem salutauit. Hinc ad alios commilitones fluctuan-
tes, ne quicquam adhuc quàm frementes perduxit. Ab
his lecticæ impositus, & quia serui diffugerant, uicissim
succollantibus in castra delatus est tristis, ac trepidus, mi-
serante obuia turba, quasi ad pœnā raperetur insons. Re-
ceptus intra uallū, inter excubias militū pernoctauit, ali-
quantò minore spe, quàm fiducia. Nā cōsules cū Senatu,
& cohortibus urbanis forum, Capitoliumq; occuparunt,
asserturi communem libertatem, accitumq; & ipse per

C A P. X. prædatoria lex

est. qua prædia
tam urbana,
quàm rustica
uenti subijci-
untur.

Quod vendi-
tioni subijcis-
sunt emptorem
inuenit, pædet
uena è in va-
cuum. Pepedit
sic Claud. cui?
bona, quæ sol-
uendo nō erās,
nemo emere
uolebat.

Nec quicquā
q̄, pro cātum,
+ als, fut.
Succollare. col-
lo (supposito
fulcre.

His de rebus
copiosius Io-
seph. lib. Anti-
19. ca. 5. & 4.

Trib. pleb. in curiam ad suadenda, quæ uiderentur, uise & necessitate teneri respondit. Postero uerò die, Senatu segnior in exequendis conatibus per tedium, ac dissensionē diuersa censentiū, & multitudinē, quæ circumstabat, unum rectorem iam & nominatim exposcente, armatos pro concione iurare in nomen suum passus est, promisitq; singulis quinadena n. s. primus Caesarum si dem militis etiam premio pigneratus.

Pigneratus, p. stipulatus, siue pactus.

De his plenius per Orof. lib. 7. cap. 4.

Ab elephantis currus hic trahebatur.

Agō quinque, nalis Neapolit celebrabatur, illi æmulus q per Græciam clarissima celebrabatur. Coronauit eū, f. qui maxime placuisset.

Gesta per eum in initio principatus CAP. XI. Imperio stabilito nihil antiquius duxit, quàm id biduū, quo de mutando Reipublicæ statu hæsitatum erat, memorie eximere. Omnium itaque factorum dictorumq; in eo ueniam & obliuionē in perpetuū sanxit, ac præstitit, Tribunus modò, ac centurionibus paucis è coniatorum in Caium numero interemptis, exempli simul causa, & quòd suam quoq; cædem depoposcisse cognouerat. Conuersus hinc ad officia pietatis, iusiurandum neq; sanctius sibi, neq; crebrius instituit, quàm per Augustum. Auia Liuæ diuinos honores, & Circensi pompa currum elephantum Augusteo similem decernendum curauit, parentibus inferias publicas, & hoc amplius patri Circenses annuo natali die, matri carpentum, quo per Circum ducere & cognomen Augustæ, ab auia recusatū. Ad fratris memoriam per omnem occasionem celebratā, comædiam tantia iudicū coronauit. Ne Marcum quidem Antonium in honoratum, ac sine grata mentione transmisit, testatus quondam per edictum tanto impensius petere se, ut natalis patris Drusi celebrarent, quòd idem esset & aui sui Antonij

Antonij. Tyberio marmoreū arcu, iuxta Põpeij theatrū, decretum quidē olim à Senatu, uerum omissum, peregit. Caij quoq; etsi acta omnia rescidit, diē tamē necis, quæ uis exordium principatus sui, uetuit inter* fastos referri. *a's, festos, siue fastos.

Honores per eum spreti, & alia ciuilia gesta eius.

CAP. XII.

AC in semet augendo parcus, atque ciuilis, prænomine imperatoris abstinuit, nimios honores recusauit, spõsalia filie, natalēq; geniti nepotis silentio, ac tantū domestica religione trāsēgit. Nemine exulū nisi ex Senatus autoritate restituit. Ut sibi in curiā præfētū prætorij, tribunosq; militū secum inducere liceret, uicq; rata essent, quæ procuratores sui in iudicando statuerent, prætorio exegit. Ius nundinarum in priuata prædia à Consuli bus petijt: cognitionibus magistratum, ut unus è consularijs frequenter interfuit. Eisdem spectacula edentes, surgens & ipse cum cætera turba, uoce, ac manu ueneratus est. Trib. Ple. aduentibus se pro tribunali excusauit, quòd propter angustias non posset audire eos nisi stantes. Quare in breui spatio tatum amoris, fauorisq; collegit, ut cum profectum eum Hostiam perijisse ex insidijs nuntiatum esset, magna consternatione populus & militem quasi proditorem, & senatum quasi parricidam diris excrationibus incescere non antè destiterit, quàm unus, atq; alter, & mox plures à magistratibus in rostra producti, saluum & appropinquare confirmarent.

Petijt à consulis Claud. ut in prædijs, quæ priuato possidebat, nūdine celebrari possent.

Cognit. mag. i. quando de cau fa aliqua cognocebant.

Insidiæ, & cõiuratiões cõtra eū factæ. C. A. XIII.

NEC tamen expers insidiarum usquequaq; permanens, sed & à singulis, & per factionem, & denique

reum defendi pateretur, adiecit, Et tamen fieri solet. Illud quoque à maioribus natu audiebā: adeo caustidicos patientia eius solitos abuti, ut descendente in Tribunali non solum uoce reuocarent, sed et lacinia togæ retenta, interdum pede apprehenso retinerent. Ac ne cui hæc mira sint, litigatori Græculo uox in altercatione excidit, *ἡγὼ σὺ γέγραυ εἶ, ἡγὼ μάρος*. Equitem quidem Ro. ob scœnitatis in scœminas reum, sed falsò et ab imponentiæ bus inimicis confictò crimine, satis constat, cum scorta meritoria citari aduersus se, et audiri pro testimonio uideret, graphium et libellos, quos tenebat in manu, ita cum magna stultitiæ, et scœuitiæ exprobratione iccisse in faciem eius, ut genam non leuiter perstrinxerit.

Officium censuræ, & gesta per eum. c. xvi.

Cessit et censuram intermissam diu post Paulum, Plan- cumque censores. Sed hanc quoque inæqualiter, uarioribus et animo, et euentu. Recognitione equitum iuuenem plenum probri, sed quem pater probatissimum sibi affirmabat, sine ignominia dimisit, habere dicens censorem suum. Alium corruptelis, adulteriisque famosum, nihil amplius quam monuit, ut aut parcius at atula indulgeret, aut certe cautius. Addiditque, Quare enim ego scio quam amicam habeas? Et cum orantibus familiaribus demississet cuidam appositam notam, Litura tamen, inquit, extet. Splendidum uirum, Græciæque prouincia principem, uerum Latini sermonis ignarum, non modò albo iudicium erasit, sed etiam in peregrinitatem redegit. Nec quinquam nisi sua uoce, utcumque, quis posset, ac sine patrone ratione uitæ passus est reddere. Notauitque multos,

et quos

et quosdam inopinantes, et ex causa noui generis, quòd se infcio, ac sine commætu Italia excessissent. Quendam uerò, et quòd comes regis in prouincia fuisset, referens maiorum temporibus Rabirio Posthumo Ptolemæum Vnde Cic. oratio, pro Rabirio. Alexandriam crediti seruandi causa secuto, maiestatis crimen apud iudices motum. Plures notare conatus, magna inquisitorum negligentia, sed suo maiore dedecore innoxios ferè reperit, quibus cumque cœlibatum, aut orbitatem, aut egestatē obijceret, maritos, patres, opulentos se probantibus: eo quidē, qui sibimet uim ferro intulisse arguebatur, illa sum corpus ueste deposita ostētate. Fuerunt et illa in cœsura eius notabilia, quòd essedum argētum sumptuosè fabricatum, ac uenale, ad figi laria redimi, conciditque coram imperauit. Quodque uno die xx. edicta proposuit: inter quæ duo, quorum altero admonebat, ut uberi uinearum prouentu bene dolia picarentur: altero, nihil a què facere ad uiperæ morsum, quam taxi arboris succum. Expeditio eius Britannica, et triumphus.

• CAP.

XVII.

Expeditionem unam omnino suscepit, eamque modicam. Cum decretis sibi à Senatu ornamentis triumphalibus leuiorem maiestati principali titulum arbitraretur, nelletque iusti triumphus decus, unde acquireret Britanniam potissimum elegit, ne que tentatam ulli post D. Iulium, et tunc tumultuantem ob non reditos transfugas. Huc cum ab Hostia nauigaret, uehementi Circio bis penè demersus est prope Liguriam, iuxta que Stœchadas insulas. Quare à Massilia Gessoriacum usque pedestri itinere confecto inde transmisit: ac sine ullo prælio, aut sanguine inter

Gessoriacum nunc vulgò Caletus vocatur.

Id est, & in senex es, & stultus.

Obscure, in hoc hinc quidam cœnilingu fuisse uolunt.

Cens. f. scilicet patrem.

Amasis olim Aegyptiorum rex legem condidit, ut quis quot annis apud præsidem rationem vitæ redderet, demonstraretque unde uiueret, & quo questu sustentaretur, quod qui non faceret, morte afficeretur.

inter paucissimos dies parte insula in deditione recepta, sexto, quam profectus erat mense, Romam rediit, triumphavitq; maximo apparatu. Ad cuius spectaculū cōmeantem in urbem non solum praesidibus provinciarum permittit, verum etiam exulibus quibusdam: atque inter hostilia spolia, naualem coronam fastigio Palatinae domus iuxta ciuicam fixit, traiecit & quasi domiti Oceani insigne. Currum eius Messalina uxor carpento secuta est. Secuti & triumphalia ornamenta eodem bello adepti, sed cateri pedibus & in praetexta: Crassus Frugi equo phalerato, & in ueste palmata, quod eum honorem iterauerat.

Præsidiibus provinciarum non licebat extra provinciam disintegrari abesse.

Primus Rom. Lucius Piso Frugi cognominatus est. Aemiliana edificia sic dicta ab Aemiliorum familia: quae erant in Capito Martio prope septa, & villam publicam. Arctian. &c. Viginti. de Orof. libr. 7. c. 4.

Cura urbis, & annonae. CAP. XVIII.
VRbis, annonaeq; curam sollicitissime semper egit. Cum Aemiliana pertinacius arderet, in diribitorio duabus noctibus mansit: ac deficiente militum, ac familiarium turba, auxilio plebem per magistratus ex omnibus vicis conuocauit: ac positus ante se cum pecunia fisco, ad subueniendum hortatus est, representaturus pro opera dignam cuiq; mercedem. Arctiore autem annona ob astrictas sterilitates detentus quondam medio foro à turba, conuictusq; ac simul fragminibus panis ita instratus, ut aegre nec nisi postico euadere in Palatium ualuerit. Nihil non ex eo cogitauit ad inuehēdos etiam in tempore hyberno cōmeatus. Nam & negociatoribus certa lucra proposuit, suscepto in se damno, si cui quid per tēpestates accidisset & naues mercaturae causa fabricatibus magna cōmoda.

De lege Pappia Poppaea uide Egnatium, in annot., in Suetio,

Vacationes per eum concessae. CAP. XIX.
Constituit pro cōditione cuiusq; cuius uacationē legi Pappiae Poppaeae. Latinis ius Quiritium feminis ius

quatuor

quatuor liberorum, quae constituta hodie seruantur. Opera publica per eum facta.

CAP. XX.

Opera magna potius, quam necessaria, quam multa perfecit. Sed uel praecipua, aqueductum à Caio innotatum. Item emissarium Fucini lacus, portumq; Hostiensem. Quamquam sciret ex his alterum ab Augusto praesentibus assidue Marsis negatum, alterum à D. Iulio seorsum destinatum, ac propter difficultatem omissum. Clauis aquae gelidos, & uberes fontes, quorum alteri Ceruicis, alteri Curtio, & Aludimo nomen est: simulq; riuum Martienis nouo lapideo opere in urbem perduxit, diuisitq; in plurimos, & ornatisimos lacus. Fucinum aggressus est, non minus compendij spe, quam gloriae, cum quidam priuato sumptu emissuros se remitterent, si sibi siccae agrum cōcederentur. Per tria autem passuum millia, partim effosso monte, partim exciso canalem absoluit aegre, & post undecim annos, quamuis continuis xxx. hominum millibus sine intermissione operantibus. Portum Hostiae extruxit, circumducto dextra, sinistraq; brachio, & ad introitum profundo iam solo mole obiecta. Quam quod stabilis fundaret, nauem ante demersit, qua magnus obeliscus ex Aegypto fuerat aduectus, congestisq; pilis superposuit altissimam turrim in exemplum Alexandrinae Phari, ut ad nocturnos ignes cursum nauigia dirigeret. Congiaria populo saepius distribuit.

Vide Plin. lib. 36. cap. 7.

Spectacula per eum edita. CAP. XXI.
Spectacula quoq; cōplura, magnificaq; edidit, non usitata modo, ac solitis locis, sed & cōmetitia, & ex antiquitate

Commentit. i. nouiter iuuent. Nam commentum partim nouum, partim restitutum significat.

Imperatē Ty, quitate repetita, & ubi praterē nemo ante eum. Ludos theatrum incē sum fuit.

Inter secula res ludos, quos fecit Auguf. & postea Claud. anni. 63. interfuere. Stephano; rogatū fab. hiftrio in vtrifq; falta uit. hiftrioniam; fecit.

quitate repetita, & ubi praterē nemo ante eum. Ludos dedicationis Pompeiani theatri, quod ambustum restituerat, ē tribunali posito in orchestra commisit, cum prius apud superiores aedes supplicasset, perq; mediam caueam sedentibus, ac silentibus cunctis, descendisset. Fecit & seculares, quasi anticipatos ab Augusto, nec legitimo tēpo ri reseruatos: quamuis ipse in historijs suis prodat intermissos eos Augustum multo post, diligentissimē annorum ratione subducta, in ordinem rede gisse. Quare uox praeconis irrita est inuitantis more solenni ad ludos, quos nec spectasset quisquam, nec spectaturus esset: cū superessent adhuc, qui spectauerant, & quidā hiftrionum producti olim, tunc quoq; producerētur. Circenses frequenter etiā in Vaticano cōmisit, nōnunquam interiecta per quinoss uenatione. Circo uerō maximo marmoreis carceribus, auratisq; metis, quae utraq; & topima, ac lignea antea fuerāt, excullo, propria Senatoribus cōstituit loca promiscuae spectare solitis. Ac super quadrigarū certamina Troiae lusum exhibuit: exhibuit & Africanas, cōficiēte turma equitū praetorianorum, ducibus tribunis, ipsoq; praefecto. Praterea Thessalos equites, qui feros tauros per spatia circi agunt, insiliuntq; defessos, & ad terram cornibus detrahunt. Gladiatoria munera plurifariam, ac multiplicia exhibuit. Anniuersarium in castris praetorianis, sine uenatione, apparatūq; iustum, atq; legitimum in septis, ibidem per extraordinarium, & breue, dierumq; paucorum, quodq; appellare cepit sportulam: quia* primum daturum se dixerat, uelut ad subitam, condictamq; cœnulam inuitare se populū. Nec ullo spectaculi genere

commu

omunior, aut remissior erat, adeo ut oblatos uictoribus aureos, prolataq; sinistra pariter cum uulgo, uoce, digitisq; numeraret: ac saepe hortando, rogādoq; ad hilaritatem homines prouocaret, dominos identidē appellās, immixtis interdū frigidis, & accersitis iocis. Qualis est, ut cū palumbū postulantibus daturū se promisit, si captus esset. Illud quoq; planē quātumuis salubriter, & in tēpore, cū essedario, pro quo quatuor filij deprecabātur, magno omniū fauore indulfisset rudem, tabulā ilico misit ad monens populum, quantopere liberos suscipere deberet, quos uideret & gladiatorī praesidio, gratiaq; esse. Edidit & in Martio cāpo expugnationē, direptionemq; opipidi ad imaginem bellicā, & deditionē Britanniae regum, praeseditq; paludatus. Quin & emissurus Fucinū lacum, naumachia antē commisit. Sed cū proclamantibus nauumachiaris, Aue imperator, morituri te salutant, respōdit, Aue te uos, neq; post hanc uocem, quasi uenia data quisquam dimicare uellet, diu cunctatus, an omnes igni, ferroq; absumeret, tandem ē sede sua prosiluit, ac per ambitum lacus non sine foeda uacillatione discurrens, partim mimando, partim adhortando ad pugnam compulit. Hoc spectaculo elassis Sicula & Rhodia concurrerunt, duode narum triremium singulae, exciente buccina Tritone argenteo, qui ē medio lacu per machinam emerferat.

Institutio, correctio, & ordinatio quorundam morum, & actuum.

C A P. XXII.

Q uaedam circa ceremonias, ciuileq; & militare morum, itē circa omniū ordinū statū domi, forisq; aut correxit, aut exoleta reuocauit, aut etiā noua instituit,

Cōmunior. i. magis expōsitus, obuiusq; omnibus. Paludatū gladiatore postulatbat populū, respōdit Claud. de aue.

Cū effedario. gladiatorē significat ex effedo sciētē de pugnantem.

Ait Tacitus Claud. i. 240. minimum milia armasse, nec triremes solum, sed & quadriremes fuisse in hoc nauali prelio.

Plurifar. i. pluribus in locis. Ibidem. sin septis.

*als, praemiu.

Nisi iurat. i. ni
si iureiurando
se optimū que
que, ac maxi
me idoneū no
minatūrum af
firmasset.

Actus rerū, p
actione causar
rum in foro, tu
cijiſq; antea p
tempora distri
buita.

Potestates, p
magistratibus
qui gradij, &
necis habēt po
testatem.

Extra ord. i.
qñ, & quos
illis uisum ef
set dari oportere.

Benef. sui fe. i.
à se petivoluīt.

ua instituit. In cooptadis per collegia sacerdotibus, nemi
nē nisi iuratus nominavit, obseruavitq; sedulo, ut quoties
terra in urbe mouisset, ferias aduocata concione Prætor
indiceret: utq; ob dira aut in urbe, aut in Capitolio uisa,
obsecratio haberetur, eamq; ipse iure Max. Pont. cōmo
nito pro Rostris populo, præiret. Submotaq; operariorū,
seruorumq; turba, rerum actum diuisum antea in hyber
nos, æstiuosq; menses coniunxit.

Instituta, & sanctiones eius. CAP. XXIII.

In iurisdictionem de fideicommissis quotannis, & tantum
in urbe delegari magistratibus solitam, in perpetuum,
atque etiam per prouincias potestatibus demādauit. Ca
piti Papie Popæ legis, à Tyberio Casare, quasi sexage
narij generare non possent, edito abrogauit. Sæxit, ut pu
pillis extra ordinem tutores à c o s s. darentur, utq; hi,
quibus à magistratibus prouinciæ interdicerentur: urbe
quoq; & Italia submouerentur. Ipse quosdam nouo exem
plo relegauit, ut ultra lapidem tertium uetaret egredi ab
urbe. De maiore negotio acturus in curia medius inter
Consulum sellas Tribunitio subsellio sedebat. Commeatus
à Senatu peti solitos beneficij sui fecit.

Indulgentia, & liberalitas eius. CAP. XXIIII.

Ornamenta consularia etiam procuratoribus duce
narijs indulsit. Senatoriam dignitatem recusanti
bus, equestrem quoque ademit. Latum clauum, quamuis
initio affirmasset non lecturum Senatorem, nisi ciuis Ro.
abnepotem, etiam libertini filio tribuit: sed sub conditio
ne, si prius ab equite Ro. adoptatus esset. Ac sic quoque
reprehensionem uerens, etiam Appium Cæcum censo
rem,

rem, generis sui proautorem, libertinorum filios in Sena
tum allegisse docuit, ignarus temporibus Appij, & deim
ceps aliquandiu libertinos dictos, non ipsos qui manumite
terentur, sed ingenuos ex his procreatos. Collegio Quæ
storū pro stratura uiarum gladiatorum munus iniunxit:
detractaq; Hostiensi, & Gallica prouincia, curam æriarij
Saturni reddidit, quam medio tēpore Prætores, aut utiq;
tunc prætura functi sustinuerāt. Triumphalia ornāmēta
Syllano filie sue sponso nondum puberi dedit: maiori
bus uerò natu tam multis, tamq; facile, ut epistola cōmu
nis legionum nomine extiterit, petentium, ut legatis con
sularibus simul cum exercitu & triumphalia darentur,
ne causam belli quoquomodo quærerent. Aulo Plautio
etiam ouationem decreuit, ingreſſoq; urbem obuiā pro
greſſus, & in capitolium eunti, & inde rursus reuertenti
latus textit. Gabino Secūdo, Caucis gente Germanica su
peratis, Caucius cognomen usurpare concessit.

Quædā ciuilia gesta et ordinationes eius. c. xxv.

Equestreis militiis ita ordinauit, ut post cohortem,
alam: post alam, tribunatum legionis daret: stipen
dia que instituit, & imaginariæ militiæ genus, quod uo
catur super numerum, quo absentes, & titulo tenus fun
gerentur. Milites domos senatorias salutandi causa in
gredi, etiam patrum decreto prohibuit. Libertinos, qui
se pro equitibus Romanis agerent, publicauit. Ingratos,
& de quibus patroni quærentur, reuocauit in seruitu
tem, aduocatisq; eorum negauit se aduersus liberos ipso
rum ius dicturum. Cum quidam ægra, & affecta man
cipia in insulam Aesculapij tædio medendi exponerent,

Proautorem,
i. procul, & lō
ga origine au
torem.

Quæstura olim
gratuitō cōce
debat, post
coepa est ven
dita: ex qua pe
cunia quæſto
res ipsi uias si
lice sternēdas

curabant: vo
luit Claud. ex
ista pecūia gla
diatorū spe
staculum cele
brari. Ademit
idē quæſtori
bus Hostiē. &

Gali. prouin
cias, quæ quæ
ſtorij erāt, sed
illarū loco eis
præfecturā æra
rij restituit: qñ

Aug. à quæſto
ribus ad præ
tores transiſte
rat. Bras autē
ærarū in æde
Saturni, cuius
rei causam vis
de apud Ma
crobiolib. i. Sa
tur. c. 8.

Aug. à quæſto
ribus ad præ
tores transiſte
rat. Bras autē
ærarū in æde
Saturni, cuius
rei causam vis
de apud Ma
crobiolib. i. Sa
tur. c. 8.

Aug. à quæſto
ribus ad præ
tores transiſte
rat. Bras autē
ærarū in æde
Saturni, cuius
rei causam vis
de apud Ma
crobiolib. i. Sa
tur. c. 8.

Aug. à quæſto
ribus ad præ
tores transiſte
rat. Bras autē
ærarū in æde
Saturni, cuius
rei causam vis
de apud Ma
crobiolib. i. Sa
tur. c. 8.

Aug. à quæſto
ribus ad præ
tores transiſte
rat. Bras autē
ærarū in æde
Saturni, cuius
rei causam vis
de apud Ma
crobiolib. i. Sa
tur. c. 8.

Aug. à quæſto
ribus ad præ
tores transiſte
rat. Bras autē
ærarū in æde
Saturni, cuius
rei causam vis
de apud Ma
crobiolib. i. Sa
tur. c. 8.

omnes qui exponeretur, liberos esse sanxit, nec redire in ditione domini, si coualuisset: quod si quis necare mallet quem, quam exponere, cædis crimine teneri. Viatores ne per Italiæ oppida, nisi aut pedibus, aut sella, aut lectica trāsiret, monuit edicto. Puteolis, & Hostiæ singulas cohortes ad arcendos incendiorū casus collocavit. Peregrinæ cōditionis homines uetuit usurpare Romana nomina, duntaxat gēlilitia. Ciuitatē Romanā usurpātes in campo Aesquilino securi percussit. Prouincias Achaia, & Macedonia, quas Tyberius ad curam suam transtulerat, Senatui reddidit. Lycijs ob exitiabiles inter se discordias libertatem ademit: Rhodijs, ob pœnitentiam ueterū delictorū reddidit. Iliensibus, quasi Romanæ gentis autoribus tributa in perpetuū remisit, recitata uetere epistola Græca Senatus, populiq; Ro. Seleuco regi amicitiam, & societate ita demū pollicentis, si cōsanguineos suos Ilienses ab omni onere immunes præstitisset. Iudæos impulare Christo aſſiduè tumultuantes Roma expulit. Germanorū legatis in orchestra sedere permisit, simplicitate eorū, & fiducia motus, quod in popularia deducti, cum animaduertissent Parthos, & Armenios sedētes in Senatu, ad eadem loca sponte transferant, nihilo deteriorem uirtutē, aut conditionē suam predicātes. Druidarum religionē apud Gallos diræ immanitatis, & tantū ciuibus sub Augusto interdicitā penitus aboleuit. Contra, sacra Eleusina etiam transfere ex Attica Romam conatus est. Templū quoq; in Sicilia Veneris Erycinæ uetustate colapsū, ut ex arario Po. Ro. resciceretur, auctor fuit. Cum regibus fœdus in foro icit, porca cæsa, ac uetere fecialiu præfat

Gēlilitia, qua
lia sunt, Clau-
diorū, Fabio-
rū, Scipionū,
Iuliorum, &c.
Ciuit. Rom.
usurp. hoc est,
qui cum pere-
grini essent, ci-
ues se Romāos
dicābant.

Iud. imp. Chr.
uide Oro. lib.
7. c. 4.

De Druidis
eorūq; religio-
ne & sacris le-
ge Cæs. 6. cō-
men. bel. Gal.
& Pli. lib. 16.
c. 44. & It. 30.
c. 1. ubi non à
Claud. sed à
Tyb. sublata
religionē Drui-
darū dicit. Me-
minit. & Drui-
darum Strab.
lib. 4.

prefatione adhibita. Sed & hæc, & cætera, totūq; adeo ex parte magna principatū non tam suo, quam uxorum, libertorūq; arbitrio administravit, talis ubiq; plerunq; qualem esse eum aut expediret illis, aut liberet.

Sponsæ, & vxores eius. C A P. X X V I.

Sponsas admodum adolescens duas habuit, Aemiliam Lepidam Augusti proneptem, item Liuiam Medullinam, cui cognomen & Camillæ erat, & genere antiquo Dictatoris Comilli. Priorē, quod parentes eius Augustū offenderant, uirginē adhuc repudiavit. Posteriorem ipso die, qui erat nuptijs destinatus, ex ualitudine amisit. Vxores deinde duxit Plautiam Herculaniam triumphali, & mox Aemiliam Petinam consulari patre. Cum utraq; diuortium fecit. Sed cum Petina ex leuibus offensis, cū Herculaniæ ob libidinum probra, & homicidij suspicionem. Post has Valeriā Messalinā Barbati Messalæ consobrini sui filiā in matrimoniū accepit. Quam cum comperisset super cætera flagitia, atq; dedecora, C. Silio etiā nupsisse, dote inter auspices cōsignata, supplicio affecit, confirmavitq; pro concione apud prætorianos, quatinus sibi matrimonia male cederent, permansurū se in cœlibatu, ac nisi permāsisset, non recusaturū confodi manibus ipsorū. Nec durare ualuit, quin de cōditionibus cōtinuō tractaret, etiā de Petinæ, quam olim exegerat, deq; Lolie Paulinæ, quæ C. Cæsari nupta fuerat. Verū illecebris Agrippinæ Germanici fratris sui filiæ per ius osculi, & blanditiarū occasiones plectus in amorē, subornauit proximo Senatu, qui censerent cogendum se ad ducendum eam uxorem, quasi Reipublicæ maximè interesset, dandamq; cæteris

C. Silio nimia
pulchritudo
parauit excidit
um: de quo, &
Messalina lege
Tacit. lib. II.
De condit. no-
uæ cōiugis du-
cendæ,

cæteris ueniam talium coniugiorū, quæ ad id tempus intacta habebantur: ac uix uno interposito die, cōfecit nuptias, non repertis qui sequeretur exemplum, excepto libertino quodam, & altero primipilari, cuius officii nuptiarum & ipse cum Agrippina celebravit.

Liberi, et generi eius. CAP. XXVII.

Liberos ex tribus uxoribus tulit: ex Herculanilla Drusum, & claudiam: ex Petina Antonia: ex Messalina Octauiam, & quem primò Germanicum, mox Britannicum cognominauit. Drusum Pompeium puberem amisit, pyro per lulum in sublime iactato, & biatu oris excepto strangulatū, cui & ante paucos dies filiam Scianidæ de Sciano necatum. Claudiam ex liberto suo Botere cō-

De Sciano in Tyb. dictū,

ceptam, quamuis ante quintum mensē diuortij natam, aliq; cōptā, exponi tamen ad matris ianuam, & nudam iussit abijci. Antoniam Cn. Pōpeio Magno, dēinde Fausto Sylla nobilissimis iuuenibus, Octauiam Neroni primo suo collocauit, Syllano antē desponsatam. Britannicū uigesimo imperij die, inq; secundo consulatu natum sibi paruulum etiam tum, & militibus pro concione manibus suis gestans, & plebi per spectacula gremio, aut ante se retinens assidue commendabat, faustisq; omnibus cum acclamantium turba prosequabatur. E' generis Neronem adoptauit. Pompeium, atq; Syllanum non recusauit modò, sed & interemit.

Liberti ab eo prædilecti. CAP. XXVIII.

Libertorum præcipuè suspexit Posidem spadonem, quem etiam Britanico triumpho inter militares ui-

ros

ros hasta pura donauit. Nec minus Felicem, quem cohortibus, & alis, prouinciæq; Iudææ præposuit, triū reginarum maritum. Et Harpocram, cui lectica per urbem uendendi, spectaculæq; publicè edendi ius tribuit. Ac super hos Polybium à studijs, qui sæpe inter duos coss. ambulabat. Sed ante omnes Narcissum ab epistolis, & Palantem à rationibus, quos decreto quoque Senatus non præmijs modò ingentibus, sed & quæstorij, prætorijq; ornamentis ornari libenter passus est. Tantum præterea acquirere, & rapere, ut querente eo quondam de fisci exiguitate, non absurdè sit dictum, Abundaturum si à duobus libertis in consortium reciperetur.

Maleficia, opera libertorum, et uxorum ab eo perpetrata. CAP. XXIX.

His (ut dixi) uxoribusq; addictus, non principem se, sed ministrum egit. Compendio cuiusq; horum, uel etiam studio, ac libidine, honores, exercitus, impunitates, supplicia largitus est: & quidem insciens plerunque, & ignarus. Ac ne singularem minima quæq; enumerem, reuocatas libertates, eius iudicia rescissa, suppositos, aut etiā palam immutatos datorum officiorum codicillos, Apulum Syllanum consocerum suū, * Liniusq; alterā Drusi, * Iulias, Iulias, alterā Germanici filiā crimine incerto, nec defensione ulla data, occidit. Item Cn. Pompeium maioris filiæ uirum, & L. Syllanum minoris sponsum. Ex quibus Pompeius in concubitu dilecti adolescentuli confossus est: Syllanus initio anni coactus. Die ipso Claudij & Agrippinæ nuptiarum, in quinque & triginta Senatores, trecentosq;

Hasta pu. i. s. / ne ferro. Hasta pura donabantur milites ob fortitudinem. Huius Felicis liberti mentio fit in act. A post. meminit & Ioseph. 2. de bel. Iud.

q 4 amplius

Cn. Pōp. mag. i. uni ex posteris magni Pōpei. Syllanum tradit Tacit. mortem sibi conficuisse eo die, quo inter Agrippinam, & Claudium nuptiæ celebratae sunt.

amplius equites Rom. tanta facilitate animaduertit, ut de nece consularis uiri renunciantem centurione, factum esse quod imperasset, negaret quicquā se imperasse, nihilominus rem comprobaret, affirmantibus libertis officio milites sanctos, quod ad ultionem imperatoris ultro procurassent. Nam illud omnem fidem excesserit, quod nuptijs, quas Messalina cum adultero Silio fecerat, tabellas dotis & ipse cōsignauerit, inductus quasi de industria simularentur ad auertendum, transferendumq; periculum, quod imminere ipsi per quedam ostenta portenderetur.

Forma & statura eius.

CAP. XXX.

Autoritas, dignitasq; forme nō defuit uel stanti, uel sedenti, ac præcipuè quiescenti. Nam & prolixo, nec exili corpore erat. Et specie, canicieq; pulchra, opimis ceruicibus. Caterum & ingredientem destituebant poplites minus firmi, & remissè quid, uel seriò agentem multa dehoneftabant. Risus indecens, ira turpior, spumante rictu, humentibus naribus: plectra linguæ titubantia, caputq; tum semper, tum in quantulocunq; actu uel maximè tremulum.

Valetudo eius.

CAP. XXXI.

Valetudine sicut olim graui, ita princeps per propterea usus est, excepto stomachi dolore. Quo se correptum etiam de consciscenda morte cogitasse dixit.

Conuiuia & alia gesta eius.

CAP. XXXII.

Conuiuia agitauit & ampla, & assidua, ac ferè partentissimis locis, ut plerunq; sexcenteni simul discumberent. Conuiuatus & super emissarium Fucini lacus, ac penè submersus, cum emissa impetu aqua redundasset.

lasset. Adhibebat omni cœnæ & liberos suos cū pueris, puellisq; nobilibus, qui more ueteri ad fulcra lectorū sedentes uescerentur. Conuiuæ, qui pridie scyphum aureū surripuisse existimabatur, reuocato in diem posterum, callicem fictilem apposuit. Dicitur etiam meditatū edictū, quo ueniam daret efflatum, crepitumq; uentris in conuiuio emittendū, cum periclitatum quendam præ pudore ex continentia reperisset.

Cibus, potus, somnus, et luxuria eius, liber quoque eiusdem de alexæ lusu.

CAP. XXXIII.

Cibi, uiniq; quocunq; & tempore, & loco appetentissimus. Cognoscēs quondā in Augusti foro, ictusq; in dolore prandij, quod in maxima Martis æde Salij apparetur, deserto Tribunali, ascendit ad sacerdotes, unaq; discubuit. Nec temere unquam triclinio abscessit, nisi distentus, ac madens, & ut statim supino, ac per somnū hianti pinna in os inderetur, ad exonerandum stomachum. Somni breuissimū erat. Nam ante mediam noctē plerunq; uigilabat, ut tamē interdū nonnunquā in iure dicēdo obdormisceret, uixq; ab aduocatis de industria uocē augmentibus excitaretur. Libidinis in sceminas profusissimæ, maritū omnino expers. * Alea studiosissimè lusit, de cuius arte librum quoque emisit. Solitus etiam in gestatio ludere, ita essedo, alueoq; adaptatis, ne lusus confunderetur.

Sæuitia, & crudelitas eius. CAP. XXXIIII.

Sæuium, & sanguinarium naturā fuisse magnis, minisq; apparuit rebus. Tormenta questionum, pœnasq; parricidarum representabat, exigebatq; coram.

q s Cum

Medici tres afferrimos cruciatus esse indicauerunt: primum calculo, riu à stillitio uelice proximi stomachi, riu capitis, Plin. lib. 36. c. 24. ait C. Proculcium Augusti, caputq; tum semper, tum in quantulocunq; actu uel maximè tremulum. re in maximo stomachi dolore gypso poro moritè sibi consciuisse: unde non mirādum si Claud. dolore stomachi correptus cogitarit de morte sibi inferenda.

Plut. in Galba conuuiam hūc Quinium, Tacitus Titū Iulium appellat.

Cognoscēs. i. lingantium & trouerfias audiens.

Qui vomitum prouocare uolunt, pennā in os demittunt.

* Alea, aleam. * Alea, gestatio.

Representabat. i. præfens exhibebat.

Apud ætquo ^sCum spectare antiqui moris supplicium Tiburi concupis-
noxijs ad palii ^{set, & deligatis ad palum noxijs carnifex deesset, accitū}
deligati virgis ^{de ab urbe uesperam usq; opperiri perseuerauit. Quocunq;}
cedebatur, de ^{gladiatorio munere, uel suo, uel alieno, etiam fortē prola-}
in securi ferie- ^{psos iugulari iubebat, maxime retiarios, ut expirantium}
bantur, ^{faciem uideret. Cum par quoddam mutuis ictibus con-}

Retiariorū fa- ^{cidisset, cultellos sibi paruulos ex utroq; ferro in usum fie-}
cies nuda erat, ^{ri sine mora iussit. Bestiarijs, meridianisq; adeo delecta-}
& aperta, solo ^{batur, ut etiam prima luce ad spectaculum descenderet,}
enim pileo te- ^{& meridie dimisso ad prandium populo perfederet, præ-}
cti digladiabā- ^{terq; destinatos etiam leui, subitaq; de causa quosdā com-}
tur. ^{mitteret: de fabrorum quoque, ac ministrorum, atque id}

Speculorū ^{genus numero, si aut αὐτόματρον, uel pegma, uel quid ta-}
alia erāt maru- ^{le aliquid parum cessisset. Induxit & unum ex nomencla-}
tina, alia meri- ^{toribus suis, sicut erat togatus.}
diana, alia po- ^{Timiditas, ac diffidentia eius. CAP. XXXV.}
meridiana.

Timiditas, ac diffidentia eius. CAP. XXXV.

Sed nihil æquē quā timidus, ac diffidens fuit. Primis
Imperij diebus, quæquam (ut diximus) iactator ciui-
litatis, neq; cōiuiua inire ausus est, nisi ut spiculatores cū
lanceis circūstaret, militēsq; uice ministrorū sengerētur:
neq; agrū quenquam uisitauit, nisi explorato prius cubi-
culo, culcirisq; & stragulis pratentatis, & excusis: re-
liquo autē tēpore saluatoribus scrutatores semper ap-
posuit, & quidē omnibus, & acerbissimos. Serō enim ac-
uix remisit ne fœminæ, prætestatiq; pueri, & puellæ con-
trectarentur, & ne cuius comiti, aut librario calamariæ,
aut graphariæ thecæ adimerentur. Motu ciuili cū eum
Camillus non dubitans etiā citra bellum posse terreri, cō-
tumeliosa, & nimaci, & cōtumaci epistola cedere impe-

rio

no iuberet, uitamq; otiosam in priuata re agere, dubita-
uit adhibitis principibus uiris an obtemperaret.

Timor infidiarum, et alia gesta eius.

CAP.

XXXVI.

Quædam infidias temere delatas adeo expauit, ut
deponere imperium tentauerit. Quodam (ut su-
pra retuli) cum ferro circa sacrificantem se de-
presso, Senatū per præcones prope conuocauit, la-
chrymisq; & uociferatione miseratus est conditionem
suam, cui nihil tuti usquam esset, ac diu publico absti-
nuit. Messalinæ quoq; amorem flagrantissimum non tam
indignitate contumeliarū, quā periculi metu abiecit,
cum adultero Silio acquiri imperium credidisset. Quo
tempore scædum in modum trepidus ad castra confugit,
nihil tota uia, quā esset ne sibi saluum imperium, re-
quirens.

Pænæ ob leues suspitiones innocentibus illatæ.

CAP.

XXXVII.

Nulla adeo suspitio, nullus autor tam leuis extitit, à
quo non mediocri scrupulo iniecto ad cauendum,
ulciscendumq; cōpelleretur. Vnus ex litigatoribus sedu-
sto in salutatione affirmauit se uidisse per quietē occidi-
eum à quodā: deinde paulō post quasi percussorē agno-
feret, libellum tradentem aduersarium suum demonstrā-
uit: confestimq; is pro deprehenso ad pœnam raptus est.
Pari modo oppressum ferunt Appium Syllanum: quem
cū Messalina, & Narcissus cōspirasēt perdere, diuisis
partibus, alter ante lucē similis attonito, patroni cubicu-
lū irrupit, affirmans somniasse se uim ei ab Appio illatā:
altera

Hunc Appiū
Syllanū supra
Suetō. cōfocerū
Claudij ap-
pellauit,

Formata in ad
mirationē, pro
simulans.

altera in admirationem formata, sibi quoque eandem speciem aliquot iam noctibus obuersari retulit. Nec multo post ex composito irrumperet Appius nuntiatus, cui prius die ad id temporis, ut adesset, præceptum erat, quasi plane representaretur somnij fides, accersi statim, ac mori iussus est. Nec dubitauit postero die Claudius ordinem rei gestæ perferre ad Senatum, ac liberto gratias agere, quod pro salute sua etiam dormiens excubaret.

Iracundiæ, & stultitiæ eius. CAP. XXXVIII.

IRæ, atque iracundiæ conscius sibi, utrunque excusauit edito: distinxitque, pollicitus alteram quidem breuem, et innoxiam, alteram non iniustam fore. Hostiensibus, quia sibi subeunti Tyberim scaphas obuiam non miserint, graueriter correptis, eaque cum inuidia, ut in ordine se coactum conscriberet, repente tantum non satis facientibus ueniã dedit. Quosdam in publico parum tempestiue aduertes manu sua repulit. Idem scribam quæstorium, itemque prætura functum Senatorem, inauditum, et innoxium relegauit: quod ille aduersus inpriuatum se tpeerantius assuisset: hic in ædilitate inquilinos prædiorum suorum contra uetitum coacta uendentes multasset, uillicumque interuenientem flagellasset. Qua de causa etiam coercionem populi Aedilium ademit. At ne stultitiã quidem suam reticuit, simulatamque a se ex industria sub Caio, quod aliter euasurus, perueniturusque, ad susceptam stationem non fuerit, quibusdam oratiunculis testatus est. Nec antè peruasit: quam intra breue tempus liber editus sit, cui in dextera erat $\mu\omega\sigma\omega\pi$ * $\alpha\upsilon\alpha\sigma\tau\epsilon\iota\varsigma$. Argumentum autem, stultitiã neminem fingere.

Quætores qui
præerant æra-
rio scribas ha-
bebant, quorum
ministerium uic-
bantur.

Aedilium offi-
cium erat, eos
punire, quibus
cibaria coacta con-
tra legem vende-
rent.
Alias. $\epsilon\omega\alpha\upsilon\alpha$
 $\nu\alpha\sigma\tau\epsilon\iota\varsigma$.

Id est, stultorum
reluctatio.

Obluio, et alia gesta eius. CAP. XXXIX.

INter cætera in eo mirati sunt homines et obliuionem, $\mu\epsilon\tau\epsilon\omega\pi\alpha$. i. et inconsiderantiam, uel ut Græcè dicam, $\mu\epsilon\tau\epsilon\omega\pi\alpha$ sublimitas, speculatioque: inter-
 $\alpha\beta\lambda\epsilon\psi\iota\alpha\upsilon$. Occisa Messalina, paulo post quam in tri-
dilio decubuit, cur domina non ueniret, requisitum. Multa $\alpha\beta\lambda\epsilon\psi\iota\alpha$,
tos ex ijs, quos capite damnauerat, postero statim die et $\iota\epsilon\alpha\kappa\iota\tau\alpha$, inco-
in concilium, et ad alexandrum admoueri iussit, et quasi $\sigma\iota\delta\epsilon\rho\alpha\tau\iota\alpha$, siderantia,
moraretur, ut somniculosos per nuntium increpuit. Ductus
rus contra fas Agrippinam uxorem, non cessauit omni ora-
tione filiam, et alumnam, et in gremio suo natam, atque
educatam predicare. Asciturus in nomen familie Nero-
nem, quasi parum reprehenderetur, quod adulto iam fi-
lio priuignum adoptaret, identidem diuulgauit neminem
unquam per adoptionem familie Claudie insertum.

Sermones, & orationes eius. CAP. XL.

Sermonis uero rerumque tantæ sepe negligentiam ostendit, ut nec quis, nec inter quos, quo uel tempore, ac loco uerba faceret, scire, ac cogitare existimaretur. Cum de lanis, aut uinarijs ageretur, exclamauit in curia: Rogo uos, quis potest sine offula uiuere? Descripsit abundantiam ueterum tabernarum, unde solitus esset uinum olim et ipse petere. De Quæstore quodam cædido inter causas suffragationis suæ posuit, quod pater eius frigidam agro sibi tempestiue dedisset. Inducta teste in Senatu, Hæc, inquit, matris meæ liberta, et ornatrix fuit: sed me patronum semper existimauit. Hoc ideo dixi, quod quidam sunt adhuc in domo mea, qui me patronum non putant. Sed et pro tribunali, Hostiensibus quiddam publice orantibus, cum excandisset, nihil habere se uociferatus

Obluio

feratus est, quare eos demeretur, si quem alium, & se liberum esse. Nam illa eius quotidiana, & plane omnium horarum, & momentorum erant, quid ego tibi Theogonius uideor, & λογιστῆρ & multa q; talia etiam priuatim de formia, nedum principi, neq; insacundo, neq; indotio, imò etiam pertinaciter liber alib us studijs dedito.

Libri, et opuscula per eum edita. CAP. XLII.

Historia in adolescentia hortante Tito Liuiio, Sulpitio uerò Flauo etiam adiuuante, scribere aggressus est. Et cum primum frequenti auditorio comiseret: ægrè perlegit, refrigeratus saepe à semetipso. Nā cū initio recitationis defraactis cō pluribus subsellijs, obesitate cuiusdam risus exortus esset, ne sedato quidem tumultu temperare potuit, quin ex interuallo subinde facti reminisceretur, cachinnosq; reuocaret. In principatu quoq; & scripsit plurimū, & assidue recitauit per lectore. Initium autē sumpsit historie post eadem Cæsaris Dictatoris. Sed & transijt ad inferiora tēpora, cœpitq; à pace ciuili: cū sentiret neq; liberè, neque uerè sibi de superioribus tradendi potestati relicta, correptus saepe & à matre, & ab auia.

Prioris materie duo uolumina, posterioris unum & XL reliquit. Composuit & de uita sua octo uolumina magis inepte, quam inelegāter. Itē Ciceronis defensionē aduersus Asinij Galli libros satis eruditam. Nouas etiam commentus est literas tres, ac numero ueterum quasi maximè necessarias addidit. De quarum ratione cum priuatus adhuc uolumen edidisset, mox princeps nō difficulter obtinuit, ut in usu quoq; promiscuo esset. Extat talis scriptura in plerisq; libris, ac diurnis, titulisq; operum.

Studium

Studium eius in literis Græcis. CAP. XLIII.

Nec minore cura Græca studia secutus est, amorem, præstatiōnq; lingue occasione omni professus. Cuiusdam Barbaro Græcè, & Latine differenti, cum utroq; inquit, sermone nostro sis peritus. Et in commendanda partibus conscriptis Achaia, gratam sibi prouinciā ait communitium studiorum commercio. Ac saepe in Senatu legatis perpetua oratione respondit. Multum uerò pro Tribunali etiā* Homericis locutus est uersibus. Quoties quidē hostem, uel insidiatorem ultus esset, excubitori Tribuno signum de more poscenti non temere aliud dedit, quam, ἀνδραγαθῶν ἀμύναδα ὄντα τῆς πρότερος χαλεπαίνον. Deniq; & Græcas scripsit historias* Tyrhenicon x x Carchedoniacon VIII. Quarum causa ueteri Alexandria Musæo additum ex ipsius nomine, institutumq; ut quotannis in altero Tyrhenicon libri, altero Carchedoniacon diebus statutis, uelut in auditorio recitarentur toti à singulis per uices.

Pœnitentia de matrimonio Agrippinæ, & adoptione Neronis CAP. XLIII.

Sub exitu uitæ signa quædam nec obscura pœnitentis de matrimonio Agrippinæ, deq; Neronis adoptione dederat. Siquidē cōmemorantibus libertis, ac laudantibus cognitionē, qua pridie quandā adulterij ream condemnauerat, sibi quoq; in fatis esse iactauit omnia impudica, sed non impunita matrimonia. Et subinde obuiū sibi Britannicū arctius cōplexus, hortatus est, ut cresceret, ratio nemq; à se omnium factorū acciperet. Græca in super uoce psecutus, ὁ ἕπος δ' ἐπ' εἴρετα. Cūq; impubi, teneroq; ad huc, qñ statura pmitteret, rogā dare desinasset, adiecit,

id est, amor impellit.

Theogonius
f. dijs genitus.
Id est, eloquē
tissimus.

Commississet:
qñ in certami
ne literario, &
historicon cō
missione.
Refrigerat⁹, i.
ab ardore reci
tandi retardat⁹.

Mag. inep. f.
nimis seipsum
laudādo, quod
indecorū est.

Asinius Gall⁹
Asinij Pollio,
nis filij⁹ libros
edidit de com
paratione pa
tris & Cicero
nis: uide Plin.
lib. 7, ep. 4.

Legatis. f. Græ
corum.

*Asi, heroicis.

id est, uirum vl
cifici quādo atē
quis prior mo
lestus sit.

* alij Cyrenai
con legunt. i.
de rebus Cyre
naicis.

Carchedonia,
con. i. de rebus
Punicis: Græ
cè Carthago
Carchedon, di
ctur.

ut tandem Pop. Rom. uerum Casarem habeat.

Testamentum eius, & mors. CAP. XLIIII.

Non multoq; post testamentum etiam cōscripsit, ac signis omnium magistratū obsignauit. Prius igitur quam ultra progredieretur præuentus est ab Agrippina, quā præter hæc consciam quoq; nec minus delatores multorum criminum arguebant. Et ueneno quidem occisum conuenit: ubi autem, & per quem dato, discrepat. Quidam tradunt, epulanti in arce cum sacerdotibus, per Halotum spadonem prægustatorem. Alij domestico conuiuio, per ipsam Agrippinam, quæ boletum medicatum auidiſſimo ciborū talium obtulerat. Etiam de subsequentibus diuersa fama est. Multi statim hausto ueneno obmuisse aiūt, excruciatumq; doloribus nocte tota, defecisse prope lucem. Nonnulli inter initia consopitum, deinde cibo affluēte euomuisse omnia, repetitumq; toxico, incertum pultine addito, cum uelut exhaustū refici cibo oporteret, an immisso per clysterem, ut quasi abundantia laboranti etiam hoc genere egestionis subueniretur.

Mors eius celata, tempus mortis, & funus.

CAP. XLV.

Mors eius celata est, donec circa successorē omnia ordinarentur. Itaque & quasi pro ægro adhuc uota suscepta sunt, & inducti per simulationem comædi, qui uelut desiderantem oblectarent. Excessit. III. Idus Octobris, Asinio Marcello, Acilio Auiola COS. LXIIII. etatis, imperij XIII. anno. Funeratusq; est solenni principum pompa, & in numerum deorum relatus, quem honorem à Nerone destitutum, abolitumq; recepit

Vide Ioseph.
lib. 20. Antic.
10.

cepit mox per Vespasianum,

Præfagia de morte eius CAP. XLVI.

Præfagia mortis eius præcipua fuerunt: exortus crinitæ stellæ, quā cometen uocant: tactumq; de cælo monumentū Drusi patris: & quod eodem anno ex omnium magistratuum genere pleriq; mortem obierant. Sed ipse necignorasse, aut dissimulasse ultima uitæ suæ tempora uidetur, aliquot quidem argumentis. Nam & cum COS. designaret, neminem ultra mensem, quo obiit, designauit: & in Senatu, cui nouissimè interfuit, multū ad cōcordiā liberos suos cohortatus, utriusq; etatē suppliciter patriabus commendauit. Et in ultima cognitione pro tribunali accessisse se ad finem mortalitatis, quanquam abominantibus qui audiebant, semel, atq; iterum pronuntiauit.

C. SVETONII

TRANQVLLI

• Nero Claudius Cæsar.

EXGENTE Domitia duæ familie claruerunt Caluinarum, & Aenobarbarum. Aenobarbi autorem originis, itemq; cognominis habent L. Domitium: cui ruere quondam reuertenti, iuuenes gemini a gustiore forma ex occurſu imperasse traduntur, nuntiaret Senatui, ac populo uictoriam, de qua incertum adhuc erat: atque in fidem maiestatis adeo permulſisse matris, ut è nigro rutilum, æriq; asimilem capillum redderent.

Vide Lini. lib. 2. ab urb. & Dionys. lib. 6. Antiq. Ro. ac Plutar. in uita Paul. Aemil.

rent. Quod insigne mansit & in posteris eius, ac magna pars rutila barba fuerunt. Functi autem consulatibus V I I. triumpho, censurâq; duplici, & inter patritios allecti perseuerarunt omnes in eodem cognomine. Ac ne prænomena quidem ulla, præterquam Cnei, & Lucij usurparunt: eaq; ipsa notabili uarietate, modo cōtinuan-tes per ternas personas, modo alternan-tes per singulas. Nam primum, secundumq;, ac tertium Aenobarborum Lucios, rursus sequentes tres ex ordine Cneos accepimus: reliquos non nisi uicissim, tum Lucios, tum Cneos. Plures è familia cognosci referre arbitror, quò facilius appareat ita degenerasse à suorū uirtutibus Neronem, ut tamen uitia cuiusque quasi tradita, & imge-rita retulerit.

Cneus Domitius, Neronis atauus. C A P. II.

VT igitur paulò altius repetam, at auus eius Cn. Do-
mitius in tribunatu pontificibus offensior, quòd
alium quàm se in patris sui locum cooptassent, ius sacer-
dotum subrogandorum à collegijs ad populum transu-
lit, ac in consulatu Allobrogibus, Aruernisq; superatis,
elephanto per prouinciam inuectus est, turba militum,
quasi inter solennia triumphi prosequente. In hunc dixit
Licinius Crassus orator, non esse mirandum, quòd aeneam
barbam haberet, cui esset os ferreum, cor plumbeum.
Huius filius Prætor Cæsarem abeuntem consulatu, quem
aduersus auspicia legesq; gessisse existimabatur, ad dis-
quisitionē Senatūs uocauit. Mox c o s. imperatorem ab
exercitibus Gallicis retrahere tētauit. Successorq; ei per
factionem nominatus, principio ciuilibus belli ad Corfiniū
captus

In eod. cogn. s. Aenobarborum,

Significabat Crassus Domitiū habere os durum, & inflexibile, ingenium quoq; lituidū, ponderosum, & obtusum.

captus est. Vnde dimissus, Masilienses obsidione laboran-tes cum aduentu suo cōfirmasset, repente destituit. Acicq; demum Pharsalica occubuit, uir neque satis constans, & ingenio truci. In desperatione rerum mortem timore ap-
petitam, ita expauit, ut haustum uenenu pœnitentia eio-
merit, medicumq; manumiserit, qui idem sibi prudens,
ac sciens minus noxium temperasset. Consultante autem
Cn. Pompeio de medijs, ac neutram partem sequentibus,
solus censuit hostium numero habendos.

Item Neronis proauus. C A P. III.

Reliquit siliū omnibus gentis suæ procul dubio præ-
ferendum. Is inter cōscios Cæsarianæ necis (quan-
tū insons) dānatus lege Pedia, cum ad Cæsium, Bru-
tumq; se propinqua sibi cognatione coniunctos contulisset,
post utriusq; interitum classē olim cōmissam reti-
nuit: auxit etiam, nec nisi partibus ubiq; profligatis, M.
Antonio sponte, & ingentis meriti loco tradidit, solusq;
omnium ex ijs, qui pari lege damnati erant, restitutus in
patriā, amplissimos honores pcurrit: ac subinde redin-
tegrata disensione ciuili, eidem Antonio legatus, delatā
sibi summam imperij ab ijs, quos Cleopatrarū pudebat, neq;
suscipere, neq; recusare fidei, propter subitā ualetudi-
nem, ausus, trāsijt ad Augustū: & in diebus paucis obiit,
nonnulla & ipse infamia aspersus. Nam Antonius cum
desiderio amicæ Seruiliæ Naidis transfugisse iactauit.

Domitius, auus Neronis. C A P. IIII.

EX hoc Domitius nascitur: quem emptorē familiæ,
pecuniæq; in testamento Augusti fuisse, mox uulgò
notatum est: non minus aurigādī arte in adolescentia cla-

Cæs. ex qua drante Q. Pe-
dium heredē
stituit, à quo
lex lata est,
quæ ab eo Pe-
dia dicta est,
qua oēs Cæs.
interfectores
parricidij con-
demnati sunt.

Qui strenuam operâ imperatoris in bello nauassent, ornamentis triumphalibus insigniebantur.

rus, quàm deinde ornamentis triumphalibus ex Germanico bello. Verùm arrogas, p̄fusus, immitis CENSOREM L. Plancum uia sibi decedere AEDILIS coëgit: prætura, consularisq; honore equites Ro. matronasq; ad agendum mimum produxit in scenam: uenationesq; & in circo, & in omnibus urbis regionibus dedit. Munus etiam gladiatorium, sed tanta senectute, ut necesse fuerit Augusto clam frustra monitum edicto coërcere.

De patre Neronis.

CAP. V.

Ex Anto. & Octauiæ duæ Antonie nate sunt, quarum maior Domitio Aenobarbo, minor Druso Augusti priuigno nupsit. Argētarij præerant auctionibus, rerumq; uenaliū prætia referabant in libros.

EX Antonia maiore patrē Neronis procreauit, omni parte uitæ detestabilem. Si quidem comes ad Orientem C. Cæsaris iuuenis occiso liberti suo, quod potare quantum iubeatur, recusarat, dimissus è cohorte amicorum nihilo modestius uixit. Sed & in uia Appiæ uico repente puerum citatis iumentis, haud ignarus obtriuuit. Et Romæ medio foro cuidam equiti Rom. liberius iurganti oculum eruit. Perfidia uerò tantæ, ut non modò argentarios pretijs rerum coëmptrarum, sed & in prætura mercede palmarum aurigarios fraudauerit. Notatus ob hæc & sororis ioco, querētibus dominis factionum representanda præmia in posterum sanxit. Maiestatis quoque, & adulteriorum, incestiq; cum sorore Lepida sub excessu Tyberij reus, mutatione tēporū euasit. Decessitq; Pyrgis morbo aquæ intercutis, sublato filio Nerone ex Agrippina Germanico genita.

Ortus, & infantia Neronis, & præfagia quædam.

CAP.

VII.

NERO natus est ante IX. menses, quàm Tyberius excessit, XVI II. Calend. Ianuarias, iam tum quidem exoriente

exoriente sole, penè ut radijs prius, quàm terra contingetur. De genitura eius statim multa, & formidolosa multis coniectantibus. Præfagium fuit etiã Domitij patris uox, inter gratulationes amicorum negantis quicquam ex se & Agrippina, nisi detestabile, & malo publico nasci potuisse. Eiusdem futuræ infelicitatis signum euidenter die lufrico extitit. Nam C. Cæsar rogatæ sorore, ut infanti ei, quod uellet, nomē daret, intuens Claudium patruū suum, à quo mox principe Nero adoptatus est, eius se dixit dare: neq; ipse serid, sed per iocum, & aspernante Agrippina, quod tum Claudius inter ludibria aulae erat. Trimulus patrem amisit: cuius ex parte tertia heres; ne hanc quidem integram cepit, correptis per coheredem Caium uniuersis bonis, & subinde matre etiam relegata, penè inops, atq; egens apud amitam Lepidam nutritus est sub duobus pædagogis, saltatore, atq; tonsore. Verùm Claudio imperium adepto, non solum paternas opes recuperauit, sed & Crispi Pasiēni uitrici sui hæreditate ditatus est. Gratia quidem, & potentia reuocata, restitutaq; matris usq; eò floruit, ut emaneret in uulgus, missos à Messalina uxore Claudij, qui eum meridiantem quasi Britanici æmulum strangularent. Additum fabulæ, & eosdem draconem è puluino se proferente conterritos refugisse. Quæ fabula exorta est, deprehensis in lecto eius circum ceruicælia serpentis exuuijs. Quas tamen aureæ armille ex uoluntate matris inclusas dextro brachio gestauit aliquandiu, ac tædio tandem maternæ memoriæ abiecit, rursumq; extremis suis rebus frustra requisit.

Pueritia eius, & gesta in ea.

CAP.

VIII.

r 3

Tener

Ex Domit. & Agripp. pessimis vix poterat nisi pessimus nasci. Lufricus dies q̄ sit, vide Macro. lib. j. Sat. c. 16. & Plut. in p̄blematis.

Tener adhuc, necdum matura pueritia, Circensibus ludis Troiam constantissimè, fauorabiliterq; lusit. Undecimo etatis anno à Claudio adoptatus est, Annoq; Senecæ iam tunc Senatori in disciplinam traditus. Ferunt Senecam proxima nocte uisum sibi per quietem, C. Cæsari præcipere, & fidem somnio Nero breui fecit, prodita immanitate naturæ, quibus primum potuit experimentis. Nanque Britannicum fratrem, quòd se post adoptionem Aenobarbum ex consuetudine salutasset, ut subditium apud patrem arguere conatus est. Amitam etiã Lepidam ream testimonio coram afflixit, gratificans matri, à qua rea premebatur. Deductus in forum tyro, populo congiarium, militi donatiuum proposuit: indicta decursione prætorianis, scutum sua manu prætulit, exinde patri gratias in Senatu egit. Apud eundem Cõsulem pro Bononiensibus Latine, & pro Rhodijs, atq; Iliensibus Græcè uerba fecit. Auspiciatus est & iurisdictionem præfecti urbis sacro Latinarum: celeberrimis patronis nõ translatitas (ut asolet) & breues, sed maximas, plurimasq; postulationes certatim ingerentibus, quamuis interdicitum à Claudio esset. Nec multò post duxit uxorem Octauiam: ediditq; pro Claudij salute Circenses, & uenationem.

Imperium Neronis.

C A P. VIII.

Septendecim natus annos, ut de Claudio palam factum est, inter horam sextam, septimamq; processit ad excubitores: cum ob totius diei diritatem nõ aliud auspicandi tempus accommodatius uideretur, proq; palatij gradibus imperator cõsalutatus, lectica in castra, & inde

inde raptim appellatis militibus in curiam delatus est. Discessit iam uesperis ex immensis, quibus cumulabatur honoribus, tantum patris patriæ nomine recusato propter etatè. Gesta per eum in initio principatus.

C A P.

IX.

Orsus hinc à pictatis ostentatione, Claudium apparatissimo funere elatum laudauit, cõsecrauitq;. Memoriae Domitij patris honores maximos habuit. Matri summam omnium rerum publicarum, priuatarumq; permissit. Primo etiam imperij die signum excubanti Tribuno dedit, optimam matrem, ac deinceps eiusdem sepe lectica per publicum simul uectus est. Antium coloniam deduxit, ascriptis ueteranis è prætorio, additisq; per domicilij translationem ditissimis primipilariū, ubi & portum operis sumptuosissimi fecit.

Ciuilia gesta ei us.

C A P.

X.

Atque, ut certior adhuc indolem ostenderet, ex Augusti præscripto imperaturū se professus, neq; liberalitatis, neque clementiæ, nec comitatis quidem exhibenda ullam occasionem omisit. Grauiora uestigalia aut aboleuit, aut minuit. Præmia delatorum Papiæ legis ad quartas redegit, diuisis populo uiritim quadringenis nummis. Senatorum nobilissimo cuique, sed à re familiari destituito, annua salaria, & quibusdam quingena constituit. Item prætorianis cohortibus frumentum menstruum gratuitum. Et cum de supplicio cuiusdam capite damnati, ut ex more subscriberet, admoneretur, quam uellem, inquit, nescire literas. Omnes ordine subinde, ac memoriter salutauit. Agenti Senatui gratias, respondit, cum

r 4

merue

Ded. in Fo. ty.
id est die tyro-
cini.
Decursio hæc
Iudici certa,
minis genus
erat.
Nero præfectus
urbis Larina,
rū ferijs crea-
tus fuit.

Diritatē. i. di-
ram extoriorum
speciē, quibus
litare non po-
tuerat.

Ascripti dice-
bantur, qui in
colonias nomi-
na dedissent.

meruero. Ad cāpestres exercitationes suas admisit & plebem: declamavitq; sæpius publicè. Recitavit & carmina, non modò domi, sed in theatro, tanta uniuersorum letitia, ut ob recitationem supplicatio decreta sit, atq; pars carminum aureis literis Ioui Capitolino dicata.

Spectacula per eum edita, & liberalitas in populum.

CAP. XI.

Spectaculorum plurima, & uaria genera edidit: iuuenales, circenses, scenicos ludos, gladiatorum munus. Iuuenalibus senes quoque consulares, anuq; matronas recepit ad lusum. Circensibus loca equiti secreta à ceteris tribuit. Commisitq; etiam camelorū quadrigas ludus, quos pro æternitate imperij susceptos appellari maximos uoluit. Ex utroque ordine & sexu pleriq; ludicras partes sustinuerunt. Notissimus eques Rom. elephanto superseadens per catadromum decucurrit. Inducta est Afranij togata, quæ Incendiū inscribitur: concessumq; ut scenici ardentis domus supellectilem diriperent, ac sibi haberēt. Sparsa & populo misilia omnium rerum per omnes dies singula quotidie millia. Animum cuiusq; generis multiplex penus, tesserae frumentariæ, uestis, aurum, argentum, gemmæ, margaritæ, tabule pictæ, mancipia, iumenta, atque etiam mansuetæ ferae, nouissime naues, insulæ, agri.

Spectacula vnde spectauerit, & alia eius gesta.

CAP. XII.

Hos ludos spectauit è proscenij fastigio, munere quod in amphiteatro ligneo, in regione Martij campi intra anni spatium fabricato dedit. Neminem occidit, ne noxium quidem. Exhibuit autem ad ferrum etiam quadrim

quadringentos Senatores, sexcentosq; equites Romanos, & quosdā fortunæ, atq; existimationis integræ: ex iisdem ordinibus confectoresq; ferarum, & uaria arenæ ministria. Exhibuit & naumachiā marina aqua inmanibus beluis. Item pyrrhicas quasdam è numero ephëborum, quibus post editam operā diplomata ciuitatis Romana singulis obtulit. Inter pyrrharum argumenta, taurus Paphiæn ligneo iuuenæ simulacro abditam iniijt, ut multi spectantiū crediderunt. Icarus primo statim conatu iuxta cubiculū eius decidit, ipsūq; cruore respersit. Nam per raro præsidere, ceterū accubans primum paruis foraminibus, deinde toto podio adaperto spectare consueuerat. Instituit & quinquennale certamen primum omnium Romæ more Græco triplex, musicum, gymnium, equestre, quod appellauit Neronia. Dedicatisq; thermis, atq; gymnasio, Senatui quoq; & equiti oleum præbuit. Magistros totum certamini præposuit consulares sorte, sede prætorum: deinde in orchestram, Senatūq; descendit, & orationis quidē, carminisq; Latini coronā, de qua honestissimus quisq; contenderat, ipsorum cōsensu concessam sibi recepit. Clitharam autem à iudicibus ad se delatam adorauit, ferriq; ad Augusti statuum iussit. Gymnico, quod in septis edebat, inter buthysia apparatus, barbam primam posuit, conditam in auream pyxidem, & pretiosissimis margaritis adornatam Capitolio consecrauit. Ad athletarū spectaculum inuitauit & uirgines Vestales, quia Olympiæ quoque Cereris sacerdotibus spectare conceditur.

Manificentia in excipiendo Tiridate Ar-

menio CAP. XIII.

r s Non

Ludi Romani magni appellabantur, Nero ludos suos tanquam nobilitates maximos appellari uoluit. Ex utroque ordine, & equestri.

Na inf. ag. nō hec sparsa sūt, sed tesserae, quas qui occubabant, illis dabantur. In istas autem domos intelligit. Ad ferrū. i. ad gladiaturam.

Mari. aq. quæ induxerat ex primo mari: in Vaticano autem illa nauauchia fuit.

Bius. f. Nero nis. Ipsum. f. Nero nem.

Docet Cic. in Verr. sacra Cereris per uirgines, pharasaq; mulieres solita confici. Illis autem ob sacerdotij maiestatem concedebatur spectare ludos Olympiæ, quos aliis mulieribus spectare prohibetur.

De Tiridate Armeniæ rege, Vologesi Parthorū regis fratre, & cur Romanam venerit, quamq; cū Nero honorificè exceperit, vide Tacitilib.

Non immeritò inter spectacula ab eo edita et Tiridatis in urbem introitum retulerim. Quem Armenia regem magnis pollicitationibus sollicitatum, cū destinato per edictum die ostensurus populo propter nubilum distulisset, produxit, quò opportunissimè potuit, dispositis circa fori templa armatis cohortibus, curuli resedens apud rostra triumphantis habitu, inter signa militaria, atque uexilla: et primo per deuexum pulpitem subeuntem admisit ad genua, alleuatumq; dextra exosculatus est: dein precanti, tiara deducta, diadema imposuit, uerba supplicis interpretata prætorio uiro multitudini pronuntiante. Perductum inde in theatrū, ac rursus supplicentem, iuxta se latere dextro collocauit. Ob quæ imperator consalutatus, laurea in Capitolium lata.

Ianum geminum claudit. CAP. XIII.

Ianum geminum clausit, tã nullo, quàm residuo bello. Consulatus quatuor gessit: primum bimestrem, secundum et nouissimū semestres, tertium quadrimestrē, medios duos continuauit, reliquos inter annua spatia uariavit. Mos eius in iure dicendo, & sententiando.

CAP. XV.

In iurisdictione postulatoribus nisi sequenti die, ac per libellos non temere respondit. In cognoscendo, morem eum tenuit, ut continuis actionibus omisis, singulatum quæq; per uices ageret. Quoties autem ad consulandum sederet, neq; in commune quicquam, neq; pro palam deliberabat, sed et cōscriptas ab unoquoq; sententias tacitus ac secretò legēs, quid ipsi libuisset, perinde atque pluribus idē uideretur, pronuntiabat. In curiā libertinorum filios

ios diu nō admisit, admissisq; à prioribus principibus honores denegauit. Cādidos, qui supra numerū essēt, in latium dilationis, ac moræ, legionibus præposuit. Consulatum in senos plerunq; menses dedit. Defunctoq; circa Calēnd. Ianuarij altero è coss. neminē substituit, improbus exemplū uetus Canini Rebuli uno die Consulis. Triūphalia ornamenta etiā questoriæ dignitatis, et nonnullis ex equestri ordine tribuit, nec utiq; de causa militari, sed et quibusdam rebus. Orationes ad Senatū missas, præ merito questoris officio, per coss. plerunq; recitabat.

Afflictio Christianorum. CAP. XVI.

Formam ædificiorum urbis nouam excogitauit: et ut ante insulas, ac domos porticus essent, de quarum foris incēdia arcerētur, easq; sumptu suo extruxit. Destinat etiam Hostia tenuis mœnia promouere, atq; inde fossam mare ueteri urbi inducere. Multa sub eo et animaduersa seuerè, et coercita, nec minus instituta. Adhibitus sumptibus modus, publicæ cœnæ ad sportulas redactæ. Interdictū, ne quid in popinis cocti præter legumina, aut olea ueniret, cū ante à nullū nō obsonij genus proponeret. Afflicti supplicijs Christiani, genus hominū supplitio nis nouæ, ac maleficæ. Vetiti quadrigariorū lusus, quibus in ueterata licētia passim uagantibus, fallere, ac furari piocūius erat. Pantomimorū factiones cū ipsis simul relegatæ.

Cautū in falsariis pro testamentis. c. XVII.

Aduersus falsarios tūc primum repertū, ne tabulæ Anisi pertusæ, ac ter lino per foramina traiccto obfirmaretur. Cautū, ut in testamentis primæ duæ cere, testatorū modò nomine inscripto, uacue signaturis ostēderētur,

ac ne

De Cani. Reb. vide supra in vit. Cæsar. 76.

Ex questoriis bus quidā candidati principis dicebatur, qui libris principalibus in senatu legendis vacabant.

Ad sportul. i. ad certam summarie summam, ut quidā interpretatur: alij uolūt speciem esse contentiui hominis parci.

Tã nul. quàm res. bel. i. sine respectu bellū, ue esset an pax.

*As, fecede. ret.

ac ne quis alieni testamenti scriptor legatum sibi ascriberet. Item ut litigatores pro patrocinijs certam, iustamq; mercedem, pro subfellis nullam omnino darent, prebente arario gratuita: utq; reru actu ab arario cause ad foru, ac recuperatores transferrētur: & ut omnes appellatio- nes à iudicibus ad Senatum fierent.

Imperium sub Nerone non auctum. C. XVIII.

Avgendi, propagandiq; imperij neq; uoluntate ulla, neq; spe motus unquam, etiam ex Britania deduce- re exercitum cogitauit: nec nisi uerecundia, ne obrecta- re parentis gloriæ uideretur, destitit. Ponti modò regnum concedente Polemone, item Alpium, defuncto Cottio in prouincia formam redegit.

Expeditiones Alexandriæ, & Achaia per eum susceptæ.

C. A. P.

XIX.

Peregrinationes duas omnino suscepit, Alexandrinâ, & Achaicam: sed Alexandrina ipso profectio- nis die destitit, turbatus simul religione, ac periculo. Nam cum circiuis templis in eade uestæ resedisset, consurgenti ei primum lacrima obhesit: deinde tanta caligo coorta est, ut dispicere non posset. In Achaia Isthmum perferre aggressus, prætorianos pro concione ad inchoandû opus cohortatus est, tubaq; signo dato, primum rastello humu effodit, & corbulæ congestam humeris extulit. Parabat & ad Cassias portas expeditionem, conscripta ex Itali- cis senum pedum tyronibus noua legione, quam Magni Alexandri phalangem appellabat. Hæc partim nulla re- prehensione, partim etiam non mediocri laude digna in unum cõtuli, ut secernerem à probris, ac sceleribus eius, de quibus

quibus dehinc dicam.

Studium e ius in cantu, & musica. C. A. P. XX.
 Inter ceteras disciplinas pueritiæ imbutus tempore & musica, statim ut imperium adeptus est, Terpnum ci- harcedum uigentem tunc præter alios accersijt, diebusq; continuis post coenam canenti in multam noctem assides, cantatum & ipse meditari, exerceriq; cepit. Nec eorum quicquam omittere, quæ generis eius artifices uel conser- uandæ uocis causa, uel augendæ factiarent. Sed & plum- beam chartam supinus pectore sustinere, & clystere, uo- mituq; purgari, & abstinere pomis, cibusq; officientibus, donec blandiente profectu (quanquam exiguæ uocis, & suscitæ) prodire in scenam concupuit, subinde inter familia- res Græcum proverbium iactans, occultæ musicæ nullum esse respectu. Et prodijt Neapoli primum, ac ne concussio quidem repente motu terræ theatro, antè cantare destitit, quam inchoatum ab solueret $\nu\mu\mu\mu$. Ibidem sepius & per complures cantauit dies, sumpto etiam ad reficiendâ uocè breui tẽpore, impatiens secreti à balneis in theatru transijt, mediaq; in orchestra frequente populo epulatus: si pau- lum subbibisset, aliquid se suffertim tinnituru Græco ser- mone promisit. Captus autẽ modulatis Alexandrinoru lau- dationibus, q de nouo comæatu Neapolim confluerat, plu- res Alexandria euocauit. Neq; eo segnius adolefcetes eque- stris ordinis, & gnq; amplius millia è plebe robustissima iuuentutis undiq; elegit, qui diuisi in factiones, plausuum genera cõdiscerent (bombos, & imbrices, & testas uoca- bant) operaq; nauaret cantanti sibi, insignes pinguisima coma, & excellentissimo cultu pueri, nec sine anulo leuis

quorum

Subfella, in quibus litigan- tes dum causæ agebatur sede- bant, certo pre- cio cõducebatur ante Nero- nem.

Nomos quid sit uide Egnati, in annot. in Sueto, Græc. pro. iac. &c. Huius Græci proverbi me- minit Gell. li. 13. c. 29.

Suffertim quid sit. uide Egnati, in Annot. in Sueto.

Accipitur cõ- meatus aliqui pro itu & re- ditu classis cõ- meantis: sicq; hic accipi potest: nisi dica- mus, de nouo comæatu. i. ob nouum comæa- tum. f. ab eo impetrandum.

Legitudo sex pedu, inquit physici, legitima est amplius eudo humanæ staturæ.

Anulū ſin le-
na hi pueri ge-
ſtabant.

quorum duces quadragena millia h s. merebant.

Tragœdias cantat.

CAP. XXI.

Neron. agon.
quod quinque
nale inſtitue-
rat.

Cum magni eſtimaret cantare, etiam Romæ Nero-
neum agona ante præſtitutam diem reuocauit. Fla-
gitantibusq; cunctis coelestem uocem, reſpondit quidē in
hortis ſe copiam uolentibus facturum: ſed adiuuante uul-
gi preces etiam ſtatione militum, quæ tūc excubabat, re-
preſentaturum ſe pollicitus eſt libens, ac ſine mora nomē
ſuum in albo profitentium citharædorum iuſſit aſcribi,
forticulaq; in urnam cum cæteris demiſſa intrauit ordīne
ſuo, ſimulq; præfecti prætorij citharām ſubſtinentes, poſt
Tribuni militum, iuxtaq; amicorum intimi. Utq; conſti-
tit peracto principio, Nioben ſe cantaturū per Cluiuum
Rufum conſularem pronunciauit, & in horam ſerē deci-
mam perſeuerauit, coronamq; eam, & reliquam certami-
nis partem in annum ſequentem diſtulit, ut ſæpius canen-
di occaſio eſſet. Quod cum tardum uideretur, non ceſſa-
uit identidem ſe publicare. Non dubitauit etiam in priuatis
ſpectaculis operam inter ſcenicos dare, quodam Præ-
torum h s. decies offerente. Tragœdias quoque cantauit
perſonatus heroum, deorumq; item heroidum, ac dearū
pſonis effectis ad ſimilitudinē oris ſui, & foemina prout
quanque diligeret. Inter cætera cantauit Canacem partu-
rientem, Oreſtem matricidam, Oedipodem excæcatum,
Herculem inſanum. In qua fabula ſama eſt tyrunculum
militem poſitū ad cuſtodiam aditus, cum eum ornari, ac
uinciri catenis, ſicut argumentū poſtulabat, uideret, ac
curriſſe ſerendæ opis gratia.

Studiū eius aurigādī, & citharizādī, c. XXII.
Equorum

Equorum ſtudio uel præcipuē ab ineunte etate fla-
grauit, plurimusq; illi ſermo, quanquā uetaretur,
de Circenſibus erat: & quondā tractum Praſinum agita-
torem inter condiscipulos querens, obiurgante magiſtro,
de Hectore ſe loqui emētitus eſt. Sed cum inter initia im-
perij eburneis quadrigis quotidie in abaco luderet, ad
omnes etiam minimos Circenſes ſeceſſu commeabat, pri-
mō clam, deinde propalam, ut nemini dubium eſſet, eo die
utique aſſuturum. Neq; diſſimulabat, uelle ſe palmarum
numerus ampliare, quare ſpectaculū multiplicatis miſi-
ſibus in ſerū protrahebatur, ut dominis quidē iam factio-
num dignantibus, niſi ad totius diei curſum greges du-
cere. Mox & ipſe aurigare, atque etiam ſpectari ſæpius
uoluit, poſitoq; in hortis inter ſeruitia, & ſordidam ple-
bem rudimento, uniuerſorum ſe oculis in circo maximo
prebuit, aliquo liberto mittente mappam, unde magiſtra-
tus ſolent. Nec contentus harum artium experimenta
Romæ dediſſe, Achaiā (ut diximus) petijt, hinc maxime
motus: Inſtituant ciuitates, apud quas muſici agones edi-
ſolent, omnes citharædorum coronas ad ipſum mittere.
Eas adeo grate recipiebat, ut legatos, qui pertuliſſent, nō
modo primos admitteret, ſed etiam familiaribus epulis
interponeret. A quibusdā ex his rogatus, ut cantaret ſu-
per cœnam, exceptusq; effuſus, ſolos ſcire audire Græ-
cos, ſolosq; ſe, & ſtudijs ſuis dignos ait. Nec profectione
dilata, ut primum Caſiopen traiecit, ſtatim ad aram Io-
uis Caſij cantare aſſpicatus eſt.

Certamina exercitum, ac timore in eo genere.

CAP. XXIII.

Certamina

Tractum. ſ. vi
& ipetu equo-
rum.

Mimi. circ. i
mia? celebres.

Domini factio
num raro opor-
lentiores erāt.
quanto plures
erant in circen-
ſibus miſſus.

Mappa olim ſi-
gnū erat, qua
miſſa equi cur-
ſum circenſem
auſpicabatur.

Excep. effu-
ſi iſmodica lau-
datio. & plau-
ſu aſſentato-
rio.

Niobē. id eſt.
Niobes fabu-
lam.

Se public. i.
ſuæ uocis, mu-
ſicæ; in pu-
blico poteſta-
tem facere.

Certamina deinceps obijt omnia. Nam & quæ diuersissimorum temporum sunt, cogi in unum annum quibusdam etiã iteratis iussit. Olympiæ quoq; præter consuetudinem musicũ agona cõmisit. Ac, ne quid circa hæc occupatum auocaret, detimeret ue, cũ præsentia eius urbicas res egere à liberto Helio admoneretur, rescriptis his uerbis: *Quamuis nunc tuũ consilium sit, & uotum, me celeriter reuerti, tamẽ suadere & optare potius debes, ut Nerone dignus reuertar. Cantante eo, nec necessaria quidem causa excedere theatro licitum erat. Itaq; & enixæ quædam in spectaculis dicuntur, & multi tædio audiendi, laudandiq; clausis oppidorũ portis, aut furtim desiluisse de muro, aut morte simulata funere elati. Quam autẽ trepide, anxieq; certauerit, quãta aduersariorum æmulatione, quo metu iudicũ, uix credi potest. Aduersarios quasi planẽ cõditionis eiusdẽ obseruare, captare, infamare secretò nonnunquã, ex occurso maledictis incesse: ac si qui arte præcellerẽt, corrũpere etiã solebat. Iudices autem prius, quã inciperet, reuerentiã alloquebatur, omnia se facienda fecisse, sed euentũ in manu esse fortunæ: illos ut sapiẽtes, & doctos uiros fortuita debere excludere: atq; ut aunderet, hortatibus, æquiore animo recedebat: ac ne sic quidẽ sine sollicitudine taciturnitatẽ, pudorẽq; quorũdã tristitia, ac malignitate arguẽs, suspectosq; sibi dicẽs.*

Obedientia eius in dictis certaminibus.

CAP.

XIII.

In certando uerò ita legi obediebat, ut nunquã ex creare ausus, sudorem quoque frontis brachio detergeret, atque etiam in quodam tragico actu, cùm elapsum baculum

baculũ citò resumpisset, pavidus, & metuens ne ob delictum certamine submoueretur, non aliter cõfirmatus est, quã adiurante hypocrita non animaduersum id inter exultationes, succlamationesq; populi. Victorem autem seipse pronunciauit. Quæ de causa & præconio ubique contendit. Ac ne cuius alterius hieronicarũ memoria, aut uestigium extaret usquã, subuerti, & unco trahi, abijciq; in latrimas omnium statuas, & imagines imperauit. Aurgauit quoq; plurifariam, Olympijs uerò etiam decemium gem, quamuis id ipsum in rege Mithridate carnine quoddam suo reprehendisset. Sed excussus curru, ac rursus repositus cùm perdurare nõ posset, destitit ante decursum, nec eo fecius coronatus est. Decedens deinde, prouinciam uniuersam libertate donauit, simulq; iudices ciuitate Romana, & pecunia grandi. Quæ beneficia è medio stadio Isthmiorum die sua ipse uoce pronunciauit.

Reditus eius è Græcia, ac eiusdem triumphi.

CAP.

XXV.

Reuersus è Græcia Neapolim, quòd in ea primã artem protulerat, albis equis introijt disiecta parte muri, ut mos hieronicarũ est. Simili modo Antium, inde Albanã, inde Romã. Sed & Romã eo curru, quo Augustus olim triumphauerat, & in ueste purpurea, distinctaq; stellis aureis chlamyde, coronãq; capite gerẽs Olympica, dextra manu Pythiã, præeunte pompa ceterarũ cũ titulis ubi, & quos, quo cantionũ, quo ue fabularũ argumentò uicisset, sequentibus currum ouantiũ ritu plausoribus, Augustanos, militesq; se triumpho eius clamantibus. Dehinc directo circi maximi arcu, per uelabrum, forũq; palatiũ, &

Hypocrita, p. histrione, sine mimo, nam sic mulatores sũt, & imitatores. Contendit Nero cum præconibus de præconi peritia, & uocis magnitudine, ac de nomine uictoris pronuciãdo.

Hieronica uis flores sunt sacrorum certaminũ: que sunt Olympia, Isthmia, Pythia, Nemea. Ceterarum. s. coronarum.

Apollinem petijt. Incedenti passim uictime case, sparsa per uias identidē croco, ingestæq; aues, ac lemnisci, & bel-
 laria. Sacras coronas in cubili circū lectos posuit. Itē sta-
 tuas suas citharœdico habitu: qua nota etiā nummū per-
 cussit. Ac post hæc tantum abfuit à remittendo, laxadoq;
 studio, ut cōseruandæ uocis gratia, neq; milites unquam,
 nisi absens, aut alio uerba pronuntiante appellaret: neq;
 quicquam serio, ioco uē egerit, nisi astante phonasco, qui
 moneret, parceret arterijs, ac sudarium ad os applicaret,
 multisq; uel amicitiam suam obtulerit, uel simulatē in-
 dixerit, prout quisq; se magis, parcius uel laudasset.

Rapinæ eius, & alia scelera. C A P. XXVI.

Petulantiam, libidinem, luxuriam, auaritiā, crudelita-
 tem sensim quidē primò, & occulte uelut iuuenili er-
 rore exercuit: sed ut tunc quoq; dubium nemini foret, na-
 turæ illa uitiā, non ætatis esse. Post crepusculū statim ar-
 repto pileo, uel galero popinas inibat, circumq; uicos ua-
 gabatur ludibundus, nec sine pernicie tamē. Siquidem re-
 deuntes à cœna uerberare, ac repugnātes uulnerare, cloa-
 cisq; demergere assueuerat: tabernulas etiā effringere, &
 expilare, quintana domi constituta, ubi partæ, & ad lici-
 tationē diuidendæ prædæ pretiū assumeretur. Ac sæpē in-
 eiusmodi rixis, oculorū, & uitæ periculū adiit, à quodā la-
 ticlauiō, cuius uxore attrectauerat, propē ad necē casus.
 Quare nunquā postea se publico illud horæ sine tribunis
 cōmisit, procul & occulte subsequētibus. Interdium quoq;
 clam gestoria sella delatus in theatrū, seditionibus pan-
 tomimorū ex parte proseniij superiori signifer, simul ac
 spectator aderat. Et cū ad manus uentū esset, lapidibusq;
 & sub

Sacræ coronæ
 sunt, quæ in sa-
 cris certamin-
 bus quæruntur.

Phonascus,
 magister uocis
 exercendæ.

Naturæ uitiā
 tolli non pos-
 sunt, leniri por-
 to sunt: ætatis u-
 tiā cum ætate
 deponuntur.

Quintana in
 castris porta
 erat post præ-
 torium, ubi re-
 rum uentiliū
 erat forum.

& subfelliorū fragminibus decerneretur, multa & ipse
 iecit in populū, atq; etiā prætoris caput consanciant.

Commestationes, & eius epulæ. C A P. XXVII.

Paulatim uerò inualescētibus uitijs, iocularia, & la-
 tebras omisit, nullaq; dissimuladi cura ad maiora pa-
 lam erupit. Epulas è medio die ad mediā noctē protrabe-
 bat, refotus sæpius calidis piscinis, ac tēpore æstiuo inua-
 tis. Cœnabatq; nonnunquam & in publica naumachia
 præclusa, uel Martio cāpo, uel circo maximo, inter scōr-
 torum totius urbis, Ambubaiarumq; ministeria. Quoties
 Hostiā Tyberi deflueret, aut* Baianum sinū præternau-
 garet, dispositæ per littora, & ripas diuersorie taberne
 parabatur, insignes ganæ, * & matronarum insitorias
 operas imitātiū, atq; hinc inde orātiū, ut appelleret. Indi-
 cebat et familiaribus cœnas, quorū uni mellita quadrages
 u s. constiterūt, alteri pluris aliquanto ab Syrio rosaria.

Libido eiusdem, matrisq; nefarius cōcubitus.

C A P. XXVIII.

Super ingenuorū proaggia, & nuptarū cōcubina-
 stus, Vestali uirgini Rubriæ uim intulit. Acten liber-
 tam, paulū abfuit, quin iusto matrimonio sibi cōiūgeret,
 submissis cōsularibus uiris, qui regio genere ortā peiera-
 rēt. Puerū Sporū exactis testibus, etiā in muliebrē naturā
 trāssfigurare conatus est, cū dote, & flāme persolēni nu-
 ptiarū celeberrimo officio, deductū ad se pro uxore ha-
 buit. Extatq; cuiusdā nō inscitus locus, bene agi potuisse
 cū rebus humanis, si Domitius pater talē habuisset uxo-
 rem. Hūc Sporū augustarū ornāmētis excutiū, lecticaq;
 uectum, & circa conuentus, mercatusq; Græcia, ac mox

Niuatis, i. niue
 refrigeratis.

* Als. ad Ba.

* Als, & ma-
 tro. ad institū,
 ta loca inuitan-
 tium, &c.

Rosaria: nō tā
 coronamēta in-
 telligas, quā
 uingenta, &
 cōndimenta.

Proaggia
 quæ sint, uide
 Egnat. in an-
 not. in Suetō.

Signillaria hic Romæ circa sigillaria comitatus est, identidē exofculans, accipe vicū in quo sigillaria vendebantur : eius, ne ferox atq; impotēs mulier, & hoc genere gratia prævaleret, deterritū nemo dubitauit, utiq; postquam me-
 Macrob. lib. i. Satur. c. II. retricē, quā fama erat Agrippinæ simillimā, inter cōcubinas recepit. Olim etiā quociens lectica cum matre uehere-
 tur, libidinatū incestē, ac maculis uestis proditū affirmat.

Pudicitia eius passim proftrata. CAP. XXIX.

Seneca, vt tradit Tacitus, Aſien libertā immitit, que Nerone mone-
 rervulgatū esse eius cū matre incestū, nec to-
 leraturos mili-
 res, pphanti pri-
 cipis imperiū.
 Cōdicaretur, si pædicaretur.
 Quæ hic Sue-
 to, Dorypho-
 rū, alij Pytha-
 goram appellat.

Staminatus penē omnibus membris, nouissimē quasi ge-
 nus lusus excogitaret, quo feræ pelle contactus emittere-
 tur ē cauea, uirorumq; ac scæminarum ad stipitē deliga-
 torum inguma inuaderet: & cum affatim desēuisset, cō-
 ficeretur à Doryphoro liberto, cui etiam sicut ipsi Spo-
 rus, ita ipse denupsit, uoces quoq; & eiulatus uim patien-
 tium uirginum imitatus. Ex nōnullis comperi, persuasif-
 simū habuisse eum, neminem hominem pudicum, aut ulla
 corporis parte purum esse: uerū plerosq; dissimulare ui-
 tium, & callidē obtegere. Ideoq; professis apud se ob-
 scœnitatem, cætera quoq; concessisse delicta.

Prodigalitas eius, ac diuitiarum profusio:

CAP. XXX.

Diuitiarum, & pecuniæ fructū non alium putabat;
 quàm profusione: sordidos, ac deparcos esse, quia
 bus ratio impensarum constaret: prælautos, uereq; ma-
 gnificos, qui abuterētur, ac perderent. Laudabat, miraba-
 turq; auunculū Caium nullo magis nomine, quàm quod
 ingentes à Tyberio relictas opes in breui spatio prodigif-
 set. Quare nec largiendi, nec absumentī modum tenuit.

In

In Tiridatem, quod uix credibile uideatur, octingenta
 uinumū millia diurna erogauit, abeūtiq; super h s. mil-
 lies contulit. Menecratem citbarcedum, & * Specillum
 mirmillionem triumphalium uirorum patrimonij, ædi-
 busq; donauit. Cercopithecum Panerotem scenerotem,
 & urbanis, rusticisq; prædijs locupletatum, propè regio
 extulit funere. Nullā uestem bis induit. Quadragenis in
 punctum h s. aleam lusit. Piscatus est rete aurato, purpu-
 ra, coccoq; funibus nexis. Nunquam carrucis minus mille
 fecisse iter traditur, solcis mularum argenteis, canusinatis
 mulionibus, armillata, & phalerata cum Mazacum tur-
 ba, atq; cursorum.

Opera publicata per eum facta. CAP. XXXI.

Non in alia re damnosior, quàm in ædificando. Do-
 mum à palatio Exquilias usque fecit. Quā primò
 transitoriam, mox incēdio absumptam, restituitamq; au-
 reā nominauit. De cuius spatio, atq; cultu suffecerit hoc
 retulisse. Vestibulum eius fuit, in quo colossus cxx. pe-
 dum staret ipsius effigie: tanta laxitas, ut porticus tripli-
 ces milliarias haberet. Item stagnum maris instar, circum-
 septum ædificijs ad urbium speciem. Rura insuper aruis,
 atque uinetis, & pascuis, syluisq; uaria cum multitudine
 omnis generis pecudum, ac ferarum. In cæteris partibus
 cuncta auro lita, distincta gemmis, unionumq; conchis
 erāt. Cœnationes laqueata tabulis eburneis uersatilibus,
 ut flores ex fistulis, & unguenta desuper spargerentur.
 Præcipua cœnationum rotunda, quæ perpetuò diebus, ac
 noctibus uice mundi circumageretur: balinæ marinis, &
 Albulis fluentes aquis. Eiusmodi domum cum ab solutam

Diurna, l. per
 singulos dies.

* AP. Specillū.

Canus, mulio,
 l. induris uesti-
 bus ex lana ca-
 nusina factis:
 de qua uide
 Pli li. 8. c. 48.

Mazacæ qui
 sint, uide Egn.
 in Anor. in Sue-
 to.

Transitoriam,
 quia per eā fa-
 cilis erat trās-
 ius ab uno col-
 le ad alterum.

Porticus du-
 plices, tripli-
 ce ue diceban-
 tur à colūna-
 rū ordine: mi-
 liarie autem à
 mille passuum
 longitudine.

dedicaret, haftenus cōprobanit, ut se diceret quasi homi-
nem tandē habitare cōpisse. Præterea inchoabat piscinā
à Miseno ad Auernum lacum, contectam, porticibus con-
clusam, quò quicquid totis Baijs calidarum esset, cōmit-
teretur. Fossam ab Auerno Hostiam usq; ut nauibus, nec
tamen mari iretur, longitudinis per CLX. milliaria, latitu-
dinis, quæ cōtraria quinque remes cōmearent. Quorū ope-
rum perficiendorum gratia, quod ubiq; esset custodia in
Italiam deportari, etiā scelere conuictos non nisi ad opus
damnari præceperat. Ad hunc impendiorum furorem sua
per fiduciam imperij, etiā spe quadam repentina immē-
sarum, & reconditarū opū impulsus est, ex indicio equi-
tis Ro. pro comperto pollicentis thesauros antiquissimæ
gazæ, quos Dido regina fugiens Tyro secum extulisset,
esse in Africa vastissimis specubus abditos, ac posse erui
paruula molientium opera.

Rapinæ eius, extorsiones, & sacrilegia.

CAP. XXXII.

VERUM ut spes fessellit destitutus, atq; ita iam exhau-
stus, & egens, ut stipendia quoq; militum, & com-
moda ueteranorum protrahi, ac differri necesse esset, ca-
lumnij, rapinisq; intendit animum. Ante omnia insti-
tuit, ut è libertorum defunctorum bonis pro semisse do-
drans congeretur ei, qui sine probabili causa eo nomine
essent, quo fuissent illæ familia, quas ipse contingeret: de-
inde ut ingratorum in principem testamenta ad fiscum
pertineret: ac ne impune esset studiose uiris, qui scripsis-
sent, uel dictasset ea: tum ut lege maiestatis facta dictaq;
omnia, quibus modò delator nō deesset, teneretur. Reuo-

cavit

cavit & premia coronarum, quæ unquam sibi in certami-
nibus ciuitates detulissent. Et cum interdixisset usum ame-
thysthini, ac Tyrij coloris, submisissetq; qui nundinarum
die pauculas uncias uenderet, præcluserit cunctos negotiato-
res. Quinetiam inter canendum animaduersam matronā
è spectaculis, uetita purpura cultam, demonstrasse procu-
ratoribus suis creditur, detractamq; ilicò non ueste modò,
sed & bonis exiit. Nulli delegauit officium, ut non aduice-
ret: scis quid mihi opus sit: & hoc agamus, ne quis quic-
quam habeat. Vltimò templis cōpluribus dona detraxit,
simulacraq; ex auro, uel argento fabricata conflauit, in
his penatium deorum, quæ mox Galba restituit.

Parricidium eius in Claudium, & Britannicum.

CAP. XXXIII.

PARRICIDIA, & cædes a Claudio exorsus est. Cuius ne-
cis, etsi non autor, at conscius fuit: neque dissimu-
lauerit, ut qui boletos, in quo cibi genere uenenum is acce-
perat, quasi deorum cibum, posthac pro uerbo Græco
collaudare sit solitus. Certè omnibus rerum, uerborumq;
contumelijs mortuū insectatus est, modò stultitiæ, modò
seuitiæ arguens. Nam & morari cum inter homines de-
sisse producta prima syllaba iocabatur, multaq; decreta,
& constituta, ut insipientis, atq; deliri pro irritis habuit.
Denique bustum eius consepiri nisi humili, leuiq; materia
neglexit. Britannicum non minus emulatione uocis, quæ
illi iucundior suppetebat, quam metu, nequando apud ho-
minum gratiam paterna memoria præuuleret, ueneno
aggressus est. Quod acceptum à quadam Locusta uenena-
riorum indice, cum opinione tardius cederet, uenter mo-

Præcluserit. in
carcerem cōte-
cit.

A Claudio ante
cessore, & per
adoptionē pas-
tre.

Claudio q bo-
leti esse extin-
ctus est, in deo-
rum numerum
relatus fuit.

De Britannici
morte le Cor.
Tac. lib. 13.

Vide Tacit. li.
16.

Dimidium ho-
norū defuncti
liberti olim ad
patronū per-
ueniebat.

Victoribus in
sacris certami-
nibus dabatur
coronæ, & præ-
mia. Nero so-
lis coronis, so-
loq; honore
cōtentus præ-
mia omiserat,
quæ postea pe-
cunijs exhau-
sus repetijt.

Legibus pri-
ceps solutus
est cuius est le-
ges dare, non
accipere: hinc
significat hic
Nero se leg-
Iul. nō timere,
quæ in quodā
cap. poenā sta-
tuit in venēti-
cos.

Transla. fu. i.
non legitimo,
imperatoricū
sed vili. mo-
dicūq; quasi
aliunde trans-
lato, f. avilib;,
& plebeijs ad
virum impera-
torium,

Parricidium eius in matrem, & amitam.

CAP. XXXIII.

Matrem dicta, factaq; sua exquirentem, acerbius et
corrigentem, hactenus primō grauabatur, ut inui-
dia identidē oneraret, quasi cessurus imperio, Rhodumq;
abiturus, mox & honore omni, & potestate priuauit,
abductaq; militum, & Germanorum statione, contuber-
nio quoq; ac palatio expulit. Neque in diuexanda quic-
quam pensi habuit, submissis & qui Romæ morantem li-
tibus, & in secessu quiescentem per conuitia, & iocos,
terra, mariq; præteruehentes inquietarent. Verum mimis
eius, ac uolentia territus, perdere statuit. Et cum ueneno
ter tentasset, sentiretq; antidotis præmunitam, lacunaria,
quæ noctu super dormientē* luxata machina deciderent,
parauit. Hoc consilio per conscios parū celato, solutilem
nauem, cuius uel naufragio, uel camera ruina periret, cō-
mentus

Inquietare, p
molestus esse.

*al's, laxata.

mentus est. Atq; ita reconciliante simulata, iucundissimis
literis Baias euocauit ad solennia quinquatrum simul ce-
lebranda, datoq; negotio trierarchis, qui liburnicā, qua
diuecta erat, uelut fortuito concursu confringerent, pro-
traxit conuiuium. Repetentiq; Baulos in locum corrupti
naugij, machinosum illud obtulit. hilarē profecutus, atq;
in digressu papillas quoq; exosculatus, reliquum tempo-
ris cum magna trepidatione uigilauit, opperiens cæpto-
rum exitum. Sed ut aduersa omnia, nandoq; euasisse eam
comperit, inops consilij L. Agerinum libertum eius sal-
uam, & incolumē cum gaudio nunciantē,* obiecto clam
iuxta pugione, ut percussorem sibi subornatū arripi, con-
stringiq; iussit, matremq; occidi, quasi deprehensum cri-
men uoluntaria morte uitasset. Adduntur his atrociora,
nec incertis autoribus, ad uisendum interfecte cadauer ac
currisse, contrectasse membra, alia uituperasse, alia lau-
dasse, sicutq; interim oborta bibisse. Neq; tamē sceleris cō-
scientiā, quanquā & militū, & Senatus, populiq; gratu-
lationibus cōfirmaretur, aut statim, aut unquā postea fer-
re potuit, sæpe cōfessus exagitari se materna specie, uer-
beribus furiarū, ac tædis ardentibus. Quin & factō per Me-
gos sacro euocare manes, & exorare tetauit. Peregrina-
tione quidē Græciæ Eleusinijs sacris, quorum initiatione
impij & scelerati uoce præconis submouerētur, interesse
nō ausus est. unxitq; parricidio matris amitæ necē. Quā-
tiam ex duritia alui cubantē uisitaret, & illa tractas lanu-
ginem eius, ut assolet, iam grādis natu, per blāditijs fortē
dixisset, simul hāc excepero, mori uolo: cōuersus ad pro-
ximos confestim se positurū uelut irridēs ait, præceptiq;
medicis,

De Agrippine
morte lege Ta-
cit. lib. 14.

*al's, abiecto,

De Furijs Ier-
ge Ladārdiui,
instit. li. 6. c. 170.
Furiarū faces
& uerbera pul-
chre interpret-
tatur Cicer. in
oratin. Pifo.
& in ea, quæ
est pro Rosc.
Amer.

medicis, ut largius purgarent agrā. Nam necdū defuncti bona inuasis, suppresso testamento ne quid abscederet.

Parricidiū eius in vxores, ac sibi cōiunctissimos.

C A P. XXXV.

Octauia Clau-
dij filia fuit.

VXores præter Octauiam duas postea duxit, Poppæam Sabina, quæ sorio patre natā, & equiti Romano antè nuptam: deinde Statiliam Messalinam, Tauribus Consulis, ac triumphalis abneptem. Quam ut potiretur, uirum eius Atticum Vestinum cōs. in honore ipso trucidauit. Octauie cōsuetudinē citò aspernatus, corripientibus amicis sufficere illi debere respondit uxoria ornata. Eandē mox sepe frustra strangulare meditatus, dimisit ut sterilem, sed improbātē diuortii populo, nec parcente conuitijs, etiā relegauit. Deniq; occidit sub crimine adulteriorum adeo impudenti, falsoq; ut in quæstione pernegantibus cunctis, Anicetum pædagogū suum indicē subiecerit, qui dolo stupratam à se fateretur. Poppæā duodecimo die post diuortii Octauie in matrimoniu acceptā, dilexit inicē. Et tamē ipsam quoq; ictu calcis occidit, quod se ex aurigatione serō reuersum grauida, & ægra conuulsis inceserat. Ex hac filia tulit Claudiam Augustam, amicitijs inceserat. Nullum adeo necessitudinis genus est, quod nō scelere perculerit. Antonia filia Claudij reculantē post Poppææ mortem nuptias suas, quasi molitricē nouarū rerū interemit. Similiter interemit ceteros, aut afinitate aliqua sibi, aut propinquitate coniunctos. In quibus Aulū Plancū iuuenē: quē cū ante mortē, per uim cōstuprasset: eat nūc, inquit, mater mea, & successorē meū osculctur, iactans dilectum ab ea, & ad spem imperij impulsū

Meditatus, & tentauit. Scripta est à Seneca tragœdia, quæ inscribitur Octauia, propter hanc Octauiam. Poppææ huius formæ studio se meminit Plin. lib. 11. cap. 41. & lib. 28. cap. 12.

Maxis, conspurcasset.

sum. Priuignum Ruffinum Crispinum Poppæa natum, puberē adhuc, quia ferebatur ducatus, & imperia luere, mergendum mari, dum piscaretur, seruis ipsius deiciendū ait. Thuscum nutricis filiu relegauit, quod in prouratione Aegypti balneis in aduentū suum extractis, lassisset. Senecam præceptorem ad necem compulit: quāuis sepe cōmeatum petēti, bonisq; cedēti persanctē iurasset, se frustra, periturumq; potius, quā nociturum. Burro præfecto remediū ad fauces pollicitus, toxicum misit. Libertos diuites, & senes olim adoptionis, mox dominationis suæ fautores, atq; rectores, ueneno partim citius, partim potionibus indito, interceptit.

Sauitia eius in exteros, & cædes illustrium uiuorum. C A P. XXXVI.

Nec minore seuitia foris, & in exteros grasatus est. Stella xrimita, quæ summis potestatibus exitiū portendere uulgò putatur, per cōtinuas noctes oriri cœperat. Anxius ea re, ut ex Babilo astrologo didicit, sole reges talia ostenta cæde aliqua illustri expiare, atq; à semet in capita procerum depellere, nobilissimo cuiq; exitium destinauit. Enimvero multo magis & quasi per iustam causam duabus conuurationibus* promulgatis: quarum prior, maiorq; Pisoniana Rome, posterior Viniciane Beneuenti cōflata, atq; detecta est. Cōiurati ē uinculis tripliciu catenarū dixere causam, cum quidā crimē ultro faterentur, nōnulli etiam imputarent, tanquam aliter illi non possent nisi morte succurrere dedecorato flagitijs omnibus. Damnatorum liberi urbe pulsī, enectiq; ueneno, aut fame. Constat quosdam cum pædagogis, & capsarijs

De Senecæ morte lege Tacit. lib. 1.

*Atq; prouulgatis.

Tanq. ali. &c. Hoc respondit se fertur Sulpitius Asper cenurio.

rijs

rijs uno prandio pariter necatos, alios diurnum uictum prohibitos querere.

Caedes multorum passim facta, & alia eius gesta.

CAP. XXXVII.

Saluidien⁹ do-
mum suū con-
uerterat in vsū
trium taberna-
rū, q̄ erant cir-
ca forū, easq̄
locauerat ciui-
tatibus, i. petre-
grinis, in vni-
ficationem.

* Al. retinuit,
set.

Nullus posthac adhibitus delectus, aut modus interi-
mendii quoscunq; libuisset quacunq; de causa. Sed
ne de pluribus referam, Saluidieno Orphito obiectū est,
quod tabernas tres de domo sua circa forū ciuitatibus ad-
stationem locasset: Cassio Logino iuriconsulto, ac lumina-
percussoris Casaris, imagines* restituisset: Peto Thrasee
tristior, & padagogi uultus. Mori iussis non amplius,
quam horariū spatium dabat. At ne quid morae interueni-
ret, medicos admouebat, qui cūctantes cōtinuō curarent
(ita enim uocabat) uenas mortis gratia incidere. Credi-
tur etiā Polyphago cuidā Aegyptij generis crudā carnē,
& quicquid daretur mandere assuetō, concupisse uiuos
homines laniandos, absumendosq; obijcere. Elatus infla-
tusq; tantis uelut successibus, negauit quenquam principū
scisse, qd sibi liceret. Multasq; nec dubias significationes
sape iecit, ne reliquis quidem se parsurum Senatoribus,
eumq; ordinē sublaturum quandoq; ē Repub. ac prouin-
cias, & exercitus equiti Ro. ac libertis permissurū. Cera-
tē neq; adueniens, neque proficiscens quenquam osculo
impertiuit, ac ne resalutatione quidem. Et in auspiciando

Vrbis incendium per eum factum.

CAP. XXXVIII.

Sed

Ste quodā in sermone communi, ἐμὲ θανάτου & γαίης
ὑπό τῶ πυρὶ, imo inquit, ἐμὲ θάουτ & Planeq; ita se-
dit. Nam quasi offensus de formitate ueterum aedificiorū,
& angustijs, flexurisq; uicorum incendit urbem tam pa-
ram, ut pleriq; consulares* cubiculares eius cū stupa, te-
lūq; in praedijs suis deprehensos non attigerint, & quae-
dam horrea circa domū aureā, quorum spatium maxime
considerabat, ui bellicis machinis labefactata, atq; inflama
sunt, quod saxeo muro constructa erat. Per sex dies, se-
ptemq; noctes ea clade saeuitū est, ad monumentorū, busto-
rumq; diuersoria plebe cōpulsā. Tunc praeter immensum
numerū insularū, domus priscorū ducū arserunt, hostili-
bus adhuc spolijs adornatae, deorumq; aedes ab regibus,
ac deinde Punicis, & Gallicis bellu uota, dedicataq; &
quicquid uisendū, atq; memorabile ex antiquitate dura-
uerat. Hoc incendium ē turri* Mecanatica prospectas,
letusq; flammæ (ut aiebat) pulchritudine, ἀλωσῶν ἱlij de-
cantauit in illo suo scenico habitu. Ac ne nō hinc quoque
quantū posset praedae, & manubiarum inuaderet, pollici-
tus cadauerū & ruderū gratuita egestionem, nemini ad
reliquias rerum suarū adire permisit, collationibusq; non
receptis modo, uerū & efflagitatis, prouincias priuato-
rumq; census propē exhaust.

Clades, & probra in eum. CAP. XXXIX.

Accesserūt tantis ex principe malis, probrisq; quae-
dam & fortuita, pestilentia unius autūni, qua xxx.
funerū millia in rationem libitinae uenerunt. Clades Bri-
tannica, qua duo praecipua oppida, magna ciuium, socio-
rumq;

Id est, me mor-
riente terra mi-
seratur igni. Id
est, me uiuēte,

* Al. cubicula-
rios.

In praed. suis.
surbanis. Nō
attiger. inō vī
citici sine auli.

Infulae, domus
magnatū semo-
tae.

* Al. Mecae-
natica.
Id est, captiui-
tate, expugna-
tionem.

Collation. ut
vnusquisq; p
facultatib; cō
ferret.

rumq; cæde direpta sunt: ignominia ad orientem legionibus in Armenia sub iugum missis, ægræq; Syria retenta. Mirum, & uel præcipue notabile inter hæc fuit, nihil eum patientius quam maledicta, & cõuitia hominum tulisse; neq; in ullos leniorem, quam qui se dictis, aut carminibus lacefissent, extitisse. Multa Græcè, Latineq; proscripserunt aut uulgata sunt, sicut illa:

Νέγω, ὄφεις, ἀλμαξίου, μῦτροκτόνους.
 Νέοιρμφορ, Νέπωρ ἰδίαρ μῦτρα ἀπέρεινεν.

Quis negat Aeneæ magna de stirpe Neronem?

Sustulit hic matrem, sustulit ille patrem.

Dum tendit citharam noster, dum cornua Parthus,

Noster erit Pæan, ille Hecatebeletes.

Roma domus fiet, Veios migrate Quirites,

Si non & Veios occupat ista domus.

Sed neq; autores requisit, & quosdam per indicè delatos ad Senatū, affici grauiore pœna prohibuit. Træsentem eum Isidorus Cynicus in publico clara uoce corripuerat, quod Nauplij mala bene cantitaret, sua bona male disponderet. Et Datus Atellanarū histrio in cantico quodam, ὕψιας πόντος, ὕψιας μῦτρας, ita demonstrauerat, ut bibentē, natantemq; faceret, exitum C. Claudij, Agripinæq; significans: & in nouissima clausula,

Orcus uobis ducit pedes,

Senatum gestu notaret: histriõnem, & philosophum Nero nihil amplius quam urbe, Italiaq; submouit, uel cõtemptu omnis infamiae, uel ne fatendo dolorem, irritaret ingenia.

Defectio Galliarum in eum.

CAP. XL.

Talem

Talem principem paulominus per XIII. annos perpeffus terrarum orbis, tandem destituit, initium scientibus Gallis, duce Iulio Vindice, qui tum eam provinciam præpore obtinebat. Prædictum à mathemati Neroni olim erat, fore ut quandoq; destitueretur: unde illa uox eius celeberrima, ὁ τὸ χροῖον πᾶσι γαῖα τῶν ἀστῶν: quo maiore uenia meditaretur citharœdicam artem principi sibi gratam, priuato necessariam. Spoponderunt tamē quidam destituto ei ordinationem Orientis, cui nulli nominatim regnum Hierosolymorum, plures omnis pristinae fortunæ restitutionem. Cui spei pronior, Britannia, Armeniaq; amissa, ac rursus utraque recepta, defunctum se fatalibus malis existimabat. Ut uerò consul Delphis Apolline, septuagesimū ac tertium annum cauentum sibi audiuit, quasi eo demum obiturus, ac nihil coniectans de etate Galbæ, tanta fiducia non modò senectam, se etiã perpetuam, singularemq; concepit felicitatem, ut amissis naufragio pretiosissimis rebus non dubitauerit inter suos dicere, pisces eas sibi relaturos. Neapoli de motu Galliarum cognouit die ipso, quo matrem occiderat: adeoq; lentè, ac securè tulit, ut gaudentis etiã suspensionem præberet, tanquam occasione nata spoliandarum iure belli opulentissimarum prouinciarum. Statimq; in Gymnasium progressus, certantes athletas effusissimo studio spectauit. Cœna quoque tempore interpellatus tu multuo sioribus literis, hæctenus excanduit, ut malum ijs, qui descissent, minaretur. Deniq; per octo continuos dies non rescribere cuiquam, non mandare quid, aut præcipere conatus, rem silentio obliterauit.

Reditus

Paulominus, pro pene,

Id est, partum arte omnis terra nutrit.

Quidam, s. mathematicorū.

Die ipso, non eodem tempore, sed postea eo anni die.

Proscripserunt pro palam scripta.

Id est, Nero Orestes, Alcæon, matricidæ, Nouus spõsus Nero, propriam matrem interfecit.

Hecatebeletes, id est a festo feriendi, siue longè iaculās.

Id est, bene uale pater, bene uale mater.

Or, uo, du, pe, i. ad mortē ducimini.

Histr. s. Datus Philo, s. Isidorus.

Reditus eius in urbem, & contumeliæ in eum dictæ.

C A P. XLI

Edictis tandem Vindicis contumeliosis, & frequentibus per motus senatum epistola in ultionē sui, reiq; publicæ adhortatus est, excusato languore faucium, propter quem non adesset. Nihil autem æquē doluit, quàm ut citharædum malum se increpitū, ac pro Nerone Aenobarbum appellatum. Et nomen quidem gentile, quod sibi per contumeliā exprobraretur, resumpturum se professus est, deposito adoptiuo. Cetera cōiuita ut falsa, nō alio argumento reselebat, quàm quod etiam inscitia tantopere laboratæ, perfectæq; a se artis obijceretur, singulos subinde rogians, nossent ne quenquam præstantiorem. Sed urgentibus alijs super alios nuncijs, Romam prætrepidus redijt. Leuiterq; modò in itinere friuolo auspicio mente recreata, cùm annotasset insculptū monumento, militem Gallum ab equite Ro. oppressum trahi criminibus, ad eam speciem exiuit gaudio, cœlumq; adorauit. Ac ne tunc quidem aut Senatu, aut populo coram appellato, quosdam è primoribus uiris demū euocauit, transactaq; raptim consultatione, reliquã dici partē per organa hydraulica noui & ignoti generis circumduxit. Ostendensq; singula, de ratione, ac difficultate cuiusq; differens, iamq; etiã prolaturum omnia in theatrū affirmavit, si per Vindicem liceat.

Defecto Hispaniarum, & Galbæ contra eum.

C A P. XLII.

Post quàm etiam deinde Galbam, & Hispanias desciuisse cognouit, collapsus, animoq; male fracto diu & sine uoce, & propè intermortuus iacuit. Vtq; resipuit,

Resipuit. i. ad se redijt.

piuit, ueste discissa, capite conuerberato, actum de se pronuntiauit. Consolantiq; nutricula, & alijs quoque principibus similia accidisse memoranti, se uerò præter ceteros inaudita, & incognita pati respondit, qui suū imperiū uiuus amitteret. Nec eò secius quicquam ex consuetudine luxus, atque desidia omisit, uel imminuit. Quinimo cùm prosperi quiddam ex prouincijs nuntiatum esset, super abundantissimam cenam iocularia in dejectionis duces carmina, lasciuæq; modulata, quæ uulgo motuerunt, etiam gesticulatus est: ac spectaculis theatri clam illatus, cuidam scenico placenti nuntium misit, obtuli eum occupationibus suis.

Malum eius propositum, Consulatum priuatio, & consulatus assumptio.

C A P. XLIII.

Nitio statim tumultus multa, & immania, uerum non abhorrentia à sua natura creditur destinasse: successores, percussoresq; submittere exercitus, & prouincias regentibus quasi conspiratis, idemq; & unum sententibus, quicquid ubiq; exulum, quicquid in urbe hominum Gallicanorum esset, contrucidare: illos, ne desciscensibus aggregarentur: hos, ut conscios popularium suorum, atque fautores. Gallias exercitibus diripiendas permittere, Senatum uniuersum ueneno per conuiuia necare, urbem incendere, feris in populū immisis, quò difficilius defenderetur. Sed absterritus, non tam penitentia, quàm perfiendi desperatione, credensq; expeditionē necessariam, coss. ante tempus priuauit honore: atq; in utriusq; locum solus inijt consulatum, quasi fatale esse non posse Gallias debellari, nisi à coss. ac susceptis fascibus. Cùm

Histriones nō solim carmina ore deprohunc, sed gesticulante vultu, & motu corporis accommodato profequuntur: hinc ait hic Suet. Gesticulat est.

t post

post epulas triclinio digrederetur, innixus humeris familiarium, affirmavit, simulac primū provinciam attigisset, inermem se in conspectum exercituum proditurum, nec quicquā aliud, quam steturum. Reuocatisq; ad penitentiam defecto-ribus, sequenti die letum inter letos cantatum epinicia, quæ iam nunc sibi componi oporteret.

Apparatus expeditionis in Gallos. CAP. XLIII.

In præparanda expeditione primam curam habuit diligendi uehicula, portandis scenicis organis, concubinasq; quas secum educeret, tondendi ad uirilem modum, & securibus, peltisq; Amazonicis instruendi. Mox tribus urbanas ad sacramentum citauit, ac nullo idoneo respondente, certum dominis seruorum numerum indixit: nec nisi ex tota cuiusq; familia probatissimos, ne dispensatoribus quidem, aut amanuensibus exceptis, recepit. Partem etiam census omnes ordines conferre iussit, & insuper in quilimos priuatarum ædium, atque insularum, pensionem annuam representare fisco. Exegitq; ingenti fastidio, & acerbitate nummum asperum, argentum pustulatum, aurum obryzum, ut pleriq; omnem collationem palam recusarent, consensu flagitantes à delatoribus potius reuocanda præmia quæcunque cepissent.

Probra in eum scripta. CAP. XLV.

Ex amonæ quoque caritate luctantium accreuit inuidia. Nam & fortè accidit, ut in publica fame Alexandrina nauis nuntiaretur puluerem luctatoribus aulicis aduexisse. Quare omnium in se odio concitato, nihil contumeliarum defuit, quin subiret. Statuæ eius à uertice currus appositus est cum inscriptione Græca, Nunc de-

num agona esse, & traheret tandem. Alterius collo & ascopera deligata, simulq; titulus, ego quod potui: sed tu culcum meruisti. Ascriptum & columnis, iam gallos eum cantando excitasse. Iam noctibus iurgia cum seruis plerique simulantes, crebrò Vindicem poscebant.

Portentis somniorum territus.

CAP. XLVI.

Terrebatur ad hæc euidentibus portentis somniorum, & auspiciorum, & omnium tum ueteribus, tum nouis, nunquam antea somniare solitus. Occisa demum matre, uidit per quietem nauem sibi regenti extortum gubernaculū, trahiq; se ab Octauiæ uxore in arctissimas tenebras. Et modò pennatarum fornicarum multitudinem opleri, modò à simulacris gentium ad Pompeii theatriū dedicatarū circuiui, arceriq; progressu. Asturconem, quo maxime lætatur, posteriore corporis parte in simiæ speciem transfiguratum, ac tantum capite integro hinius edere canoros. De Mausoleo sponte foribus patefactis exaudita uox est, nomine eum cientis. Calend. Ianuarij exornati Lares in ipso sacrificij apparatu conciderunt. Auspicanti Sporus anulum muneri obtulit: cuius gemæ sculptura erat Proserpinæ raptus. Votorum nuncupatione magna iam ordinum frequentia uix repetite Capitolij claus. Cum ex oratione eius, qua in Vindicem perorabat, recitaretur in Senatu, daturus pœnas sceleratos, ac breui dignum exitum facturos, conclamatum est ab uniuersis: Tu facies Auguste. Obseruatum etiam fuerat nouissimam fabulā cantasse eum publicè Oedipodem exulem, atque in hoc decidisse uersu,

Vide Poliria. Miscel. c. 20. Ego quod no, sensus est, feci quod potui in ducendo statuæ tur faculum, qui symbolū est culci, quem meruisti, quia matrem peremisti.

De fornicis pennatis lege Herodo. lib. 3. & Plin lib. 11. c. 30. et 31. Mo. à simul. gen. hoc est, somniavit Nero quod simulacra, & effigies earum gertium, que dedicatæ ad ornatum theatri Pompeiani uidebantur, seipsum circueit, ingredi theatrum.

Nec quicquā aliud, pro tantum.

Verg. Aen. 1. Ducit Amazonidum Iunatis agmina peltis Penthesilea fures.

Ad sacram. militare.

Flagitabant Romani Nerone reuocare præmia à delatoribus. Nam delatoribus ob delationem criminum præmia erant constituta: ex quibus quidam quadrum platores dicti, qui quartam partem de proscriptorum bonis, quos derulerant, conquirebantur.

Id est, mori
me iusserunt
uxor, mater,
pater.

Θανάμ μ' ἀνωγα σύγγαμθ, μητῆρ, πατῆρ.

Deserit ab omnibus,

CAP. XLVII.

Nuntiata etiam interim ceterorum exercitum defe-
sione, literas praeudenti sibi redditas cōcepit, mē-
sam subuertit, duos scyphos gratissimi usus, quos Homeri
cos à cælatura carminum Homeri uocabat, solo illisit, ac
sumpto à Locusta ueneno, & in auream pyxidem condi-
to, transijt in hortos Seruilianos. Vbi praemissis libertorū
fidissimis Hostiam, ad classē preparandam, tribu-
nos, centurionesq; Prætorij de fugæ societate tentauit.
Sed partim tergiuersantibus, partim apertè detractan-
tibus, uno uerò etiam proclamante,

Verg. Aen. 12.
hemistichion.

Vsque adeo ne mori miserum est: uaria agitauit, Par-
thos ne, an Galbam supplex peteret, an atratus prodiret
in publicum, proq; rostris quanta posset maxima
miseratione ueniam præteritorum precaretur. Ac ni fle-
xisset animos, uel Aegypti præfecturam concedi sibi
oraret. Inuentus est postea in scrinio eius hac de re sermo
formatus. Sed deterritū putant, ne prius, quàm in forum
perueniret, discerperetur. Sic cogitatione in posterum
diem dilata, ad mediam serè noctem excitatus, ut compe-
rit stationem militum recessisse, prosiluit è lecto, misitq;
circum amicos. Et quia nihil à quoquam renunciabatur,
ipse cum paucis hospitibus singulorum adiit. Verùm clau-
sis omnium foribus, respondente nullo, in cubiculum re-
diit, unde iam & custodes diffugerant, direptis etiam
stragulis, amota & pyxide ueneni. Ac statim * spicil-
lum mirmillonem, uel quemlibet alium percussorem,
cuius manu periret, requisit. Et nemine reperto: ergo,

* Af's, Specil-
lum.

ergo, inquit, nec amicū habeo, nec inimicum, procurritq;
quasi præcipitaturus se in Tyberim.

Fuga eius ab urbe.

CAP. XLVIII.

Sed reuocato rursus impetu, aliquid secretioris late-
bræ ad colligendum animum desiderauit: & offeren-
te Phaonte liberto suburbanum suum inter Salariam &
Numentanā uiam circa quartū milliariū, ut erat nudo pe-
de, atq; tunicatus, penulam obsoleti coloris superinduit, Obsoleti. i. for-
didi squalidi.
adopertoq; capite, & ante faciem obtuso sudario, equum
inscendit, quatuor solis comitantibus, inter quos & spo-
rus erat. Statimq; tremore terræ, & fulgure aduerso pa-
uesactus, audiit ex proximis castris clamorem militū, &
sibi aduersa, & Galbæ prospera ominantium: etiam ex
obuijs uiatoribus quædā dicentē, hi Neronem persequun-
tur: aliū sciscitantē, ecquid in urbe noui de Nerone. Equo
autem odore abiecti in uia cadaueris cōsternato, detecta
facie agnitus est à quodā Misitio prætoriano, & saluta-
tus. Ut ad diuerticulum uentū est, dimissis equis inter fru-
ticeta, ac uepres per arundincti semitā agrè, nec nisi stra-
ta sub pedibus ueste, ad aduersum uille parietem euasit.
Ibi hortate eodem Phaonte, ut interim in specum egestæ
arenæ* concederet, negauit se uiuum sub terram iturum:
ac parumper cōmoratus, dum clandestinus ad uillam in-
troitus pararetur, aqua ex subiecta lacuna potaturus ma-
nu hausit. Et hæc est, inquit, Neronis decocta. Deinde di-
uulsa sentibus penula, traiectos surculos rasit: atque ita
quadrupes per angustias effosa cauernæ receptus, in pro-
ximam cellam decubuit super lectum* modice lla culcitra,
uetere pallio strato instructū. Fameq; & iterum siti in-
t 3 terpel

Nero decoct.
Plin. lib. 31. c.
3. Neronis in-
uentum fuisse
ait aquam de-
coquere, vi-
troq; demit-
tam in niues,
refrigerare: ita
voluptas trigo-
ris contingit,
sine uirg. ni-
uis.

* Af's: conde-
retur.
* Af. modica.

terpellante, panem quidem sordidum oblatum aspernas
tus est, aquæ autem tepide aliquantulum bibit.

Mors eius, & gesta in ea. CAP. XLIX.

TVnc unoquoq; hinc inde instante, ut quam primum
se impendentibus cõtumelijs eriperet, scrobem co-
ram fieri imperavit, dimensus ad corporis sui modulum,
componi; simul, si qua inuenirentur frustra marmoris, &
aquam, simul ac ligna conferri curando mox cadaueri,
flens ad singula, atque identidem dictitans: *Qualis arti-
sex pereo. Inter moras perlatos à cursore Phaontis codi-
cillos præripuit, legitq; se hostem à Senatu iudicatum, &
queri, ut puniatur more maiorum. Interrogauitq; quale
esset id genus pœnæ. Et cum comperisset nudi hominis
cervicem inferi furcæ, corpus uirgis ad necem cædi, con-
territus duos pugiones, quos secum contulerat, arripuit,
tentataq; utriusq; acie, rursus condidit, causatus nõdum
adesse fatalem horam. Ac modò sporum hortabatur, ut
lamentari, ac plangere inciperet, modò orabat, ut se ali-
quis ad mortem capeffendam exemplo iuaret: interdum
segnitiam suã his uerbis increpabat: Viuo deformiter, ac
turpiter, δ̄ π̄ γ̄ ε̄ τ̄ ε̄ Ν̄ ε̄ γ̄ ο̄ ν̄ ῑ, δ̄ τ̄ ρ̄ ε̄ τ̄ ᾱ, ῡ ν̄ ρ̄ ε̄ ῡ δ̄ ε̄ ῑ ῡ τ̄ ε̄
C̄ ῑ ο̄ ῡ τ̄ ο̄ ῑ s, ᾱ γ̄ ε̄ ε̄ γ̄ ε̄ ρ̄ ε̄ σ̄ ε̄ ᾱ ῡ τ̄ ο̄ ῡ. iamq; equites appropin-*

Qual. ar. per.
ex imperatore
em maximo,
effect? erat sui
funeris cura:
tor miserabi-
lis.

Id est, non de-
cet Neronem,
non decet, vi-
gilare oportet
in his, age ex-
cita te ipsum.
Id est, equorũ
velocium vn-
disq; strepitus
aures ferit.

quabant, quibus præceptum erat, ut uiuum eum attrabe-
rent. *Quod ut sensit, trepidanter effatus: Ῑ τ̄ π̄ ω̄ ῡ ω̄ κ̄ ῡ π̄ ο̄
δ̄ ω̄ ῡ ᾱ μ̄ φ̄ ῑ τ̄ ῡ τ̄ ρ̄ ε̄ ῡ ᾱ τ̄ ᾱ ρ̄ ε̄ β̄ ᾱ λ̄ ε̄ ῑ.*
Ferrum iugulo adegit iuuãte Epaphrodito à libellis. *Se-
mianimisq; adhuc irrumpenti Centurioni, & penula ad
uulnus apposita, in auxilium se uenisse simulanti, non
aliud respõdit, quam, Scro: & Hæc est fides. Atque in ea*
uoce

uoce defecit, extantibus, rigẽtibsq; oculis usq; ad horro-
rem, formidinemq; uisentium. Nihil prius, ac magis à co-
mitibus exegerat, quam ne potestas cuiquam capitis sui
fieret, sed ut quoquo modo totus cremaretur. * Promisit
hoc Seius Galbæ libertus non multò antè uinculis exolu-
tus, in quæ primo tumultu coniectus fuerat.

Funus eius. CAP. L.

Fueratus est impensa ducentorũ millium, stragulis al-
bis auro intextis, quibus usus Cal. Ianuarij fuerat. Re-
liquias Aegloge, & Alexandria nutrices cum Ate con-
cubina gentili Domitiorum monumẽto condiderũt, quod
prospicitur è campo Martio inpositũ * colle hortorum.
In eo monumento solitum Porphuretici marmoris super-
stanti Lunensi ara circumseptum est lapide Thasio.

In eo mon. sol.
= locus in se-
pulchro, i quo
conditur cada-
uer. I. uer, dicitur fo-
lium.
= al's, collo, id
est eminentior,
re loco.
Lunẽsi ar. i. ex
marmore Lu-
nensi constru-
ta.
= al's, foxtido.

Statura & cultus corporis eius. CAP. LI.

Statura fuit penè iusta, corpore maculoso, & * fædo,
sufflato capillo, uultu pulchro magis quam uenusto,
oculis castijs, & hebetioribus, ceruice obesa, uentre proie-
cto, gracillimis cruribus, ualeitudine prospera. Nam qui
luxuria immoderatisimè esset, ter omnino per
XIIII. annos languit: atq; ita, ut neq; uino, neque consuetudine
reliqua abstineret. Circa cultũ, habitumq; adeo puden-
dus, ut comam semper in gradus formatam, peregrinatio-
ne Achaica etiam ponè uerticem summisserit: ac plerunq;
synthesim indutus, ligato circum collum sudario prodie-
rit in publicum sine cinctu, & discalciatus.

Cæsar à verti-
ce capillum re-
uocabat, Ne-
ro post verticẽ
summittebat,
à deprimebat.

Studium eius artium liberalium. CAP. LII.

Liberales disciplinas omnes ferè puer attingit. Sed à

turo contrariam esse : à cognitione veterum oratorum Seneca præceptor, quò diutius in admiratione sui detineret. Itaque ad poetice promus carmina libenter, ac sine labore composuit: nec (ut quidam putant) aliena pro suis edidit. Venere in manus meas pugillares, libelliq; cum quibusdam notissimis uersibus ipsius chirographo scriptis, ut faciliè appareret non translatos, aut dictante aliquo exceptos, sed planè quasi à cogitante, atque generante exaratos, ita multa & deleta, & inducta, & scripta inerat.

Studiū eius pingendi, ac fingendi. C A P. LIII.

HAbuit & pingendi, fingendiq; maximè non medio cre studium. Maxima autem popularitate efferebatur, omnium æmulus, qui quoquo modo animum uulgi mouerent. Exijt post scenicas coronas opinio, proximo lustro descensurum cum ad* Olympia inter athletas. Nam luctabatur assidue: nec aliter certamina gymnica Græcia tota spectauerat, quam Brabeutarū more in stadio hu mi assidens, ac si qua paria longius recessissent, in medium manibus suis protrahens. Destinauerat etiam, qui Apollinem cantu, solem aurigando æquiparare æstimaretur, imitari & Herculis facta. Præparatumq; leonem aiunt, quem uel claua, uel brachiorum nexibus in amphitheatri arena spectante populo nudus elideret.

Votum eius si uinceret. C A P. LIIII.

SUo exitu quidem uite palam uouerat, si sibi incolu- smis status permanisset, proditurum se parta uictoria ludis, etiam hydraulam, & choraulam, & utricularium, ac nouissimo die histrionem saltaturum Vergilij

Turnum:

Turnum: & sunt, qui tradant Paridem histrionem occisum ab eo, quasi grauem aduersarium.

Famæ, & æternitatis cupidus. C A P. LV.

ERat illi æternitatis, perpetuæq; famæ cupido, sed inconsulta. Ideoq; multis rebus, ac locis uetere appellatione detracta, nouam induxit ex suo nomine. Mensē quoq; Aprilem Neroneum appellauit. Destinauerat & Romam Neropolim nuncupare.

Religionum contemptor. C A P. LVI.

Religionum usquequaq; contemptor præter unius deæ Syriæ. Hanc mox ita spreuit, ut urina cõtaminaret, alia superstitiõ captus, in qua sola pertinacissime hæsit. Siquidem incunculam puellarem, cum quasi remediū insidiarum à plebeio quodam, & ignoto muneri accepisset, detecta festim coniuratione pro summo numine, trinisq; in die sacrificijs colere perseverauit, uolebatq; credi monitione eius futura prænoscere. Ante paucos quã periret menses, attedit & existipicio, nec unquam litauit.

Aetas, & post obitum eius gesta. C A P. LVII.

Obit x x x. & secūdo ætatis anno, die quo quõdam Octauiam interemerat. Tantumq; gaudium publicè præbuit, ut plebs pileata tota urbe discurreret. Et tantum non defuerunt, qui per longū tempus uernis æstiuisq; floribus tumulum eius ornarent, ac modò imagines prætextatas in rostris proferrent, modò edicta quasi uiuentis, & breui magno inimicorum malo reuersuri. Quam etiam Volagesus Parthorum rex, missis ad Senatū legatis de instauranda societate, hoc etiam magnopere orauit, ut Neronis memoria coleretur. Denique cum post

t 5 x x. an

Chirographo,
i. manu Pptia.

*al's. Olym/
pian.

Verg. Turni i.
quē Vergilius
carmine suo
cõplexus est.
Aut, ut alij vo-
lunt, Vergilia-
num poemã,
quo Aeneæ &
Turni congressus
describit.

Apr. Nero ap-
quonia, ut ait
Tacitus, eo mē
se resecta fuis-
set coniuratio,
Pisoniana.

De dea Syria
uide Beroal.
in annot.

Trinis, proter
nis.

Pileum liber-
tatis partē si-
gnum est: vnde
& manumissi
pileum induce-
bant.

xx. annos adolescente me extitisset conditi onis incertæ, qui se Neronē esse iactaret, tā fauorabile nomē eius apud Parthos fuit, ut uehementer adiutus, & uix redditus sit.

C. SVETONII

TRANQVILLI

Sergius Galba.

De progenie Cæsarum, quæ in Nerone defecit, & prodigijs hoc præcedentibus.

Tradit & hæc historiam Pli. lib. 5. cap. 30.

Veientanū. i. uillam in agro Veientano.

DROGENIES Cæsarum in Nerone defecit: quod futurum compluribus quidem signis, sed euidētissimis duobus apparuit. Liviæ olim post Augusti statim nuptias Veientanum suum reuiscnti, præteruolans aquila gallinam albam ramum lauri rostro tenentem, ita ut rapuerat, demisit in gremium: cumq; nutriri alitem, pangiq; ramulū placuisset, tanta pullorum soboles prouenit, ut hodie quoque ea uilla ad Gallinas uocetur: tale uerò lauretum, ut triumphaturi Cæsares inde laureas decerperent: fuitq; mos triumphantibus, alias confestim eodem loco pangere: & obseruatum est sub cuiusque obitum, arborem ab ipso institutam, elanguisse. Ergo nouissimo Neronis animalium erat, interijt: ac subinde tacta de cælo Cæsarum æde, capita omnibus statuis simul deciderunt: Augustiq; sceptrum è manibus excussum est.

Profapia

Profapia, & uetus origo Galbæ. CAP. II.

Neroni Galba successit, nullo gradu cōtingens Cæsarium domum: sed haud dubiè nobilissimus, magnaq; & uetere profapia, ut qui statuarum titulis nepotem se Q. Catuli Capitolini semper ascripserit: Imperator uerò etiam stemma in atrio proposuerit, quo paternam originem ad Iouem, maternam ad Pasiphaën Minois uxorem referret.

Progenies, & cognomina Galbæ, & unde dicitur Galba. CAP. III.

Imagines, & elogia uniuersi generis exequi longum est, familiæ breuiter attingã. Qui primus Sulpitiorū cognomē Galbæ tulit, cur, aut unde traxerit, ambigitur. Quidã putat quod oppidū Hispaniæ frustra diu oppugnatum, illitis demum galbano facibus succenderit: alij quod in diurna ualetudine galbeo, id est, remedijs lanuolulis asiduè uteretur, nonnulli quod præpinguis fuerit uisus, quem Galbam Galli uocant: uel contra, quod tam exilis, quam sunt animalia, que in asculis nascitur, appellanturq; Galbæ. Familiam illustrauit Sergius Galba consularis, temporum suorum eloquentissimus, quem tradunt Hispaniam ex prætura obtinentem, xxx. Lusitanorū millibus perfidia trucidatis, Viriatini bellis causam extitisse. Eius nepos ob repulsam consulatus infensus Iulio Cæsari, cuius legatus in Gallia fuerat, conspirauit cū Cassio, & Bruto, propter quod Pedia lege damnatus est. Ab hoc sunt imperatoris Galbæ auus, & pater. Auus clarior studijs, quam dignitate. Non enim egressus prætura gradum, multiplicem, nec incuriosam historiam

In atrijs apud maiores erant stemmata, & imagines ceteræ, quæ singulis armarijs disponebantur, comitabantq; funera gentili

De Sergio Galbaidē Cicerone, de Clar. Orato.

riam edidit. Pater cōsulatu functus, quāquam breui corpore, atq; etiā gibber, modicæq; in dicēdo facultatis, causas industriē adstitauit. Vxores habuit Mummiam Achaïam neptem Catuli, proneptemq; L. Mummij, qui Corinthū excidit. Item Liuiam Ocellinam ditem admodū, & pulchram. A qua tamē nobilitatis causa appetitus ultro estimator, & aliquanto enixius, postquam sibi de instatiuitū corporis secretò posita ueste detexit, ne quasi ignaram fallere uideretur. Ex Achaïa liberos, Caium & Scrigium procreauit. Quorum maior Caius attritis facultatibus urbe cessit, prohibitusq; à Tyberio fortiri anno suo proconsulatum, uoluntaria morte obiit.

Ortus Galbæ, & præfagia principatus eius.

CAP.

IIII.

Sergius Galba imperator, M. Valerio Messala, Cn. Lentulo cōs. s. natus est i. x. Cal. Ianuarij, in uilla colli supposita, prope Terracinam sinistrorsum Fundos petētibus. Adoptatus à nouerca sua, Liuij nomē, & Ocellare cognomen assumpsit, mutato prænomine. Nam Liuium mox pro Sergio usque ad tempus imperij usurpauit. Constat Augustum puero adhuc salutanti se inter æquales, apprehensa buccula dixisse, καὶ σὺ τῶν αὐτῶν ἀρχῆς ἡμῶν πρῶτος ὄνεις. Sed & Tyberius, cū cōperisset eum imperaturum, uerūm in senectā: uiuat sane, ait, quando id ad nos nihil pertinet. Auo quoque eius fulgur procuranti, cum exta de manibus aquila rapuisset, & in frugiferam quer cum contulisset, summum, sed seruum imperium portendi familiæ, responsum est. Et ille irridens: sanè, inquit, cum mula pepererit. Nihil æquè postea Gal-

bam

bam tenuit antem res nouas confirmauit, quā mule paratus, ceterisq; ut obscenū ostentum, abhorrentibus, solus pro letissimo accepit, memor sacrificij, dictiq; aui. Sumpta uirili toga, somniauit fortunam dicentē, stare se ante fores deffessam, & nisi ocyus reciperetur, cuiusq; obuiio pædæ futuram. Vtq; euigilauit, aperto atrio, simulacrum æneum deæ cubitali maius iuxta limen inuenit, idq; gremio suo Tusculum, ubi æstiuare consueuerat, auexit, & in parte ædium consecratum: menstruis deinceps supplicationibus, & per uigilio anniuersario coluit. Quamquam ætate nō dum cōstanti, ueterē ciuitatis, exoletumq; morem, ac tantum in domo sua herentem obstinatissimè retinuit, ut liberti, seruiq; bis die frequentes adessent, ac manè saluere, uespero ualere sibi singuli dicerent.

Studium in liberalibus disciplinis, & Iure, & de vxoribus, ac filijs.

CAP.

V.

Inter liberales disciplinais attendit Iuri: dedit & matrimonio operam. Verūm amissa uxore Lepida, duobusq; ex ea filijs, remansit in coelibatu, neq; sollicitari ulla conditione amplius potuit, ne Agrippinæ quidem uiduæ morte Domitij, quæ maritū quoq; adhuc necdum cœcū libem Galbam, ad eō omnibus sollicitauerat modis, ut in conuentu matronarum correpta iurgio, atque etiam manu pulsata sit à matre Lepidæ. Obseruauit ante omnes Liuiam Augustam: cuius & uiuæ gratia plurimū ualuit, & mortuæ testamento penè ditatus est. n. s. nanq; quingentis cum præcipuum inter legatarios habuisset, quia uerò notata, non perscripta erat summa, hæredē Tyberio legatum ad quinquaginta reuocans, ne hæc quidem accepit

Honores

De mularum sterilitate lege Aristot. li. 2. de gen. animal. & Plin. li. 8. c. 44.

Sumā perscribere, est eā ipsi-
lis literis, inter
græq; dictione
explicare: No-
tare uerò est
per notas eum
scribere, ut cū
pro quinquaginta
ponitur
L. pro quingē-
tis D. Tyber-
rius igitur le-
gatu a quingē-
tis reuocauit
ad quinquagin-
ta, loco D. sup-
ponendo L.
quod sine ma-
gna immutat-
tione facile sit.

Consulibus mos erat forti-
ri proconsula-
res puincias,
hinc sæpe lege
re est apud hi-
storicos, cōsu-
libus forte ob-
uenisse prouin-
cias.

Id est, & tu si-
li imperio no-
stro aduascere.

Fulminū que-
dā sunt aduer-
sa: quæ olim
pcurabatur, i-
expiabantur
sine propitia
bātur ad auer-
tēda mala que
minuabantur.

Honores per eū gesti, & disciplina in re militari.

CAP. VI.

Prætores pri-
uata impensa
Iudos exhibe-
re solebant.
De ludis Flo-
ralib⁹ lege La-
tiant. Firmi-
dini. Instit. lib.
I. c. 20.
Consules alij
ordinarij, alij
suffecti.
Lud. substi. i.
ve loco ipsius.
C. ludis præ-
estit.
Dat. teste. i. si-
gno ex more
militari dato.
Getulic⁹ mol-
lis, indulgēs q;
fuerat.

Honoribus ante legitimū tempus imitis, Prætor cō-
missionē ludorum Floralium, nouum spectaculi ge-
nus, elephantos funābulos edidit: exinde provincie Aquitaniae anno serē præfuit: mox cōsulatū per sex menses ordinarium gessit. Euenitq; ut in eo ipse L. Domitio patri Neronis, ipsi Syluius Otho pater Othonis succederet, uelut præfagiū insequentis casus, quo medius inter utriusq; filios extitit imperator. A' Caio Casare ludis substitutus, postredie quam ad legionem uenit, solenni fortē spectaculo plaudentes inhibuit, data tessera, ut manus penul-
tis continerent, statim per castra iactatum est:

Disce miles militare, Galba est, non Getulicus.

Pari seueritate interdixit comæcatus peti. Veteranū, ac tyronem militem opere asiduo corroborauit, matureq; barbaris, qui iam in Galliam usque proruperant, coercitis, presenti quoq; Caio talem & se, & exercitiū approbauit, ut inter innumeras, contractasq; ex omnibus prouincijs copias, neq; testimonium, neque premia ampliora ulli perciperent. Ipse maximē insignis, quod campestrē decursionem scuto moderatus, etiam ad effedum imperatoris per xx. passuum millia cucurrit.

Iustitia, & æquitas eiufdem. CAP. VII.

CAede Caij nunciata, multis ad occasionem stimulan-
tibus, quietem pratulit. Per hoc gratissimus Claudio, receptusq; in cohortem amicorum tantæ dignationis est habitus, ut cū subita ei ualetudo, nec adeo grauis incidisset, dilatus sit expeditionis Britannicæ dies. Afri-

cam

Approbat se
illi talem, pro
præstat.

am* pro Consule biennio obtinuit, extra sortem electus ad ordinandam prouinciam, & in testima diffensione, & Barbarorum tumultu in quietem: ordinauitq; magna seueritatis, ac iustitiæ cura, etiam in paruulis rebus. Militi, qui per expeditionem amona arctissima residuum cibae priorum tritici modium, centum denarijs uendidisse arguebatur, uetuit, simulatq; indigere cibo cœpisset, a quo quæ opem ferri: & is fame extabit. At in iure dicendo cum de proprietate iumentis quæreretur, leuib⁹ utriq; argue mētis, & testibus, ideōq; difficili cōiectura ueritatis, ita decreuit, ut ad lacum, ubi aduari solebat, duceretur capite inuoluta, atque ibidem reuelato, eius esset, ad quē ponte se à potu recepisset.

Honores ei collati, & signa futuri imperij eius.

CAP. VIII.

OB res & tunc in Africa, & olim in Germania gestas ornamenta triūphalia accepit, & sacerdotiū triplex, inter xv. uiros, sodalesq; Titios, item Augusta les cooptatus, atq; ex eo tempore propē ad Neronismē diu principatum in secessu plurimum uixit, ne ad gestandum quidem unquam iter ingressus, quam ut secum uehiculo proximo decies h. s. in auro offerret, donec in oppido Fundis moranti Hispania Taraconensis oblata est. Acciditq; ut cū prouincia ingressus sacrificaret intra eadem publicā, puero è ministris acerrā tenenti, capillus repente toto capite canesceret. Nec desuerunt qui interpretate rentur, significari rerum mutationem, successurumq; iu- ueni senē, hoc est, ipsum Neroni. Nec multò post in Can- tabriæ lacum fulmen decidit, repertaq; sunt duodecim
securis

15. viri præ-
rāt libris liby-
linis: sodales ei-
tij, sacerdotes
erant sic dicti
à titijs auib⁹,
quas in augur-
rijs cbsetur
rāt dicti, aut et
alij uolūt à Ti-
to Tatō, à quo
Titiiens trib⁹.
& Tina curia:
hos inueneri u-
detur Var. lib.
I. de ling. Lat.
A. pollinis fa-
cerdotes fuisse.
De sodalibus
Augu. dictum
est in Augu.
Plurimum vi-
xerit, pro plerun-
que.
ΕΠΙΤΟΠΛΕ-
στον.
Quam ut, pro
aliter quam ut,

secures, haud ambiguum summi imperij signum.

Varietas eius in prouincia.

C A P.

I X.

PER octo annos uariè, & inaequaliter prouinciam rexit. Primò acer, & uehemens, & in coërcēdis quidem delictis uel immodicus. Nam & nummulario non ex fide uersanti pecunias, manus amputauit, mensaq; eius affixit. Et tutorē, quòd pupillū, cui substitutus heres erat, ueniēno necasset, cruce affecit. Implorantiq; leges, & ciuem Romanum se testificanti, quasi solatio, & honore aliquo pœnam leuaturus, mutari, multoq; præter ceteras altiozem, & dealbatā statui cruce iussit. Paulatim in desidiā, segnitieq; conuersus est, ne quid materiæ preberet Neroni, & ut dicere solebat, quòd nemo rationē otij sui reddere cogeretur. Carthaginē noua conuentū agens, tumultuari Gallias comperit. Legato Aquitanie auxilia implorante, superuenerunt Vindicis literæ, hortantis, ut humano generi assertorē, ducemq; se accommodaret. Nec diu cunctatus cōditionem partim metu, partim spe recepit. Nam & mandata Neronis de nece sua ad procuratores clammissa deprehēderat, & cōfirmabatur cū secundis auspitij, & omnibus, tum uirginis honestæ uaticinatione, tanto magis, quòd eadem illa carmina sacerdos Iouis Cluniæ ex penetrali somnio monitus eruerat, ante ducentos annos similiter a fatidica puella pronuntiatā. Quorum carminum sententia erat, Oriturum quandoq; ex Hispania principem, dominumq; rerum.

Initiū principatus, & alia eius gesta.

C A P. X.

IGitur cū quasi manumissioni uacaturus conscendisset tribunal, propositis ante se damnatorum, occisorumq; à Nerone

à Nerone quā plurimis imaginibus, & astanti nobilissimè, quæ exulant è proxima Baleari insula, ob id ipsum acciuerat, deplorauit temporum statum, consalutatusq; imperator, legatum se Senatus, ac populi Rom. professus est. Deinde iustitio indicto, è plebe quidem prouincie legiones, & auxilia conscripsit super exercitum ueterem legionis unius, duarumq; alarum, & cohortium trium. At è primoribus prudētia, atq; atate præstantibus, uelut instar Senatus, ad quos de maiore re, quoties opus esset, referretur, instituit. Delegit & equestris ordinis iuuenes, qui manente anulorum aureorum usu, euocati appellarentur, excubiasq; circa cubiculum suum uice militum agerent. Etiam per prouincias edicta dimisit, auctor singulis, uniuersisq; conspirandi, simul & ut qua posset quisque opera, communem causam iuuarent. Per idem ferè tempus in munitione oppidi, quòd sedem bello delegerat, repperit est anulus opere antiquo, sculptura gemmæ Victoriæ cum trophæo exprimente. Ac subinde Alexandrina nauis* detorta oppulit armis onusta, sine gubernatore, sine nauta, ac uectore ullo, ut nemini dubium esset iustissimūq; & fauentibus dijs bellum suscipi. Cū repente ex inopinato propè cūcta turbata sunt, alarum altera castris appropinquantem, pœnitentia mutati sacramenti destituere conata est, ægreq; retēta in officio: & serui, quos à liberto Neronis ad fraudem præparatos muneri acceperat, per angiportum in balnea transeuntem penè interemerunt, nisi cohortantibus inuicem, ne occasione omittent, interrogatisq; de qua occasione loquerentur, expressa cruciatu confessio esset.

Hec copiosius tradunt à Plu. in vita Galbæ.

*afs, decursis.

Appropinq; Galbam.

Cic. in vit.
Verr. ait: Facinus est ciuem Romanum uinciri, scelus uerberari, parricidium necari, quid dicam in cruce tolli?

Consternatio eius propter mortem Vindicis.

CAP. XI.

Vindicis, & Virginiū exercitus confixērūt, quo in cōfictu se Vin- dex interemit.

Accesit ad tanta discrimina mors Vindicis, qua maxime consternatus, destituit oq; similis, non multum abfuit, quin vitæ renunciaret. Sed superuenientibus ab urbe nuncijs, ut occisum Neronem, cunctosq; in verba sua iurasse cognouit, deposita legati, suscepit Caesaris appellationem. Iterq; ingressus est paludatus, ac dependente à

Paludamentū insigne belli erat, & eorum q in armis verfabantur, toga verò pacis.

ceruicibus pugione ante pectus, nec prius usum togæ recuperavit, quam oppressis, qui nouas res moliebantur, præfecto Pratorij Nymphidio Sabino Romæ, in Germania Fonteio Capitone, in Africa Clodio Macro legatis.

Sæuitia et auaritia eius.

CAP. XII.

Precesserat de eo fama sæuitiæ, simul atq; auaritiæ, quòd ciuitates Hispaniarum, Galliarumq;, quæ cum stantius sibi accesserāt, grauioribus tributis, quasdā etiā murorum destructione punisset, & præpositos, procuratoresq; supplicio capitis affecisset cum coniugibus, ac liberis, quodq; oblatam à Tarraconensibus è uetere tēplo Iouis coronam auream librarum xv. conlasset, ac tres uncias, quæ ponderi deerant, iussisset exigi. Ea fama & confirmata, & aucta est, ut primum urbem introiit. Nam cum clasiarios, quos Nero ex remigibus iustos milites fecerat, redire ad pristinum statū cogeret, recusantes, atq; insuper aquilā, & signa pertinacius flagitantes, nō modò immisso equite disiecit, sed decimauit etiam. Item Germanorum cohortem à Caesaribus olim ad custodiā corporis institutam, multisq; experimentis fidelissimā dissoluit, ac sine ullo commodo remisit in patriam, quasi Cn. Dolabel

Vide Plut. in vita Galbæ.

Commodo, i. premio, mune re.

læ, iuxta

læ, iuxta cuius hortos tendebat, proniorem. Illa quoque uere ne an falsò per ludibrium iactabantur, apposita lautiore cœna ingemuisse eum. Et ordinario quidem dispensatori breuiarium rationū offerenti, paropsidem leguminis pro sedulitate, ac diligentia porrexisset. Cano autem choraulæ, mirè placenti, denarios quinque donasse, prolatos manu sua è peculiaribus loculis suis.

Breuiar. ratio. hoc est summa rium acceptæ, expensæq; pecuniar.

Aduentus eius ad urbem.

CAP. XIII.

Quare aduentus eius non perinde gratus fuit, idq; proximo spectaculo apparuit: siquidè Atellanis notissimum canticum exorsis, * Venit id simus à uilla: cuncti simul spectatores cōsentiente uoce reliquam partem retulerunt, ac sepius uersu repetito egerunt.

* At. Venitio.

Reliq. par. can tici atellanici.

Gesta p eū in initio principatus eius. CA. XIII.

Maiore adeò & fauore, & autoritate adeptus est, quam gesit imperiū: quāquam multa documenta egregij principis daret, sed nequaquā tam grata erāt, quam inuisa, quæ secus fierēt. Regebatur trium arbitrio, quos unā & intra palatium habitātes, nec unquā non adherentes, pædagogos uulgò uocabant. Hi erant T. Iunius legatus eius in Hispania cupiditatis immensæ: Cornelius Laco ex assessore præfectus prætorij, arrogantia, fociordiaq; intolerabilis: libertus * Icellus paulò antè anu-

* Ats. Itellus.

Sum equest. cād. id est, ac cedens ad summā cæsus eque stris.

Inauditos, p
indicta causa.
Iudicū decur
rit. 4. fuerūt
primō, Caius
quēā adiecit,
precati sunt iu
dices Galbam
vt sextā adj
ceret, quō mi
nore cedio, la
boreq; in iudi
cando afficere
tur, quod ne
gavit, vacatio
neq; genialiu
dierū hyemis,
et cal. Ianua
rij sustulit.
Officia sena
to, et equestria
sunt quae per
senatores, aut
equites obiba
sur.

suspitione minima, inauditos condēnavit. Civitatem Ro
manā rarō dedit. Iura trium liberorū vix uni atq; alteri,
ac ne his quidem nisi ad certū, praefinitumq; tēpus. Iudi
cibus sextam decuriam adijci precantibus nō modō nega
vit, sed etiam cōcessum à Claudio beneficium, ne hyeme,
initioq; anni ad iudicandum evocarentur, eripuit.

Gesta, & liberalitas eius. CAP. XV.

EXISTIMABATUR etiam senatoria, & equestria officia
Ebiennij spatio determinaturus, nec daturus nisi inui
tis, ac recusantibus. Liberalitates Neronis nō plus deci
mis cōcessis, per quinquaginta equites Ro. ea cōditione
reuocādas curavit, exigendasq; ut & si quid scenici, aut
xyfici donatū olim uēdidissent, auferretur emptoribus,
quādo illi absumpto pretio soluere nequirent. At cōtrā,
nihil nō per comites, atq; libertos pretio addici, aut dona
ri gratia passus est, uectigalia, immunitates, pēnas inno
centū, impunitatē noxiorū. Quinetiā populo Ro. depof
cete suppliciu Haloti, & Tigillini, solos ex omnibus Ne
ronis emissarijs uel malificētissimos, incolumes praestitit:
atq; in super Halotum procuratione amplissima ornauit.
Pro Tigillino etiam seuitia populum edicto increpuit.

Inuidia, & rebellio exercitus Germaniae in eum.

CAP. XVI.

PER haec propē uniuersis ordinibus offensus, uel pra
cipua flagrauit inuidia apud milites. Nam cū in uer
ba eius absentis iurātibus, donatiuū grandius solito pra
posti pronūtiaissent, neq; rem ratam habuit, & subinde
iaetauit, se legere militem, non emere consueisse. Atque
eo quidem nomine omnes, qui ubique erant, exacerba
uit.

uit. Ceterum praetorianos etiā metu, & indignitate com
mouit, remouens subinde pler osq; ut suspectos, & Nym
phidij socios. Sed maxime fremebat superioris Germanie
exercitus fraudari se praemijs nauatae aduersus Gallos, &
Vindicem operæ. Ergo primi obsequium* rumpere ausi,
Calēd. Ianuarij adigi sacramēto, nisi in nomē Senatus re
cusarunt, statimq; legationē ad praetorianos cū mandatis
destinauerunt, displicere imperatorē in Hispania factū,
eligerent ipsi, quem cuncti exercitus comprobarent.

*Rupere, ac se
Calē. Ianuarij
addici sacra
mēto, nisi in.

Adoptio Pisonis per eū facta. CAP. XVII.

QVOD ut nūtiatū est, de spectu esse non tam senectā
suā, quā orbitatē ratus, Pisonē Frugi Licinianū,
nobilem, egregiumq; iuuenem, ac sibi olim
probatissimum, testamentoq; semper in bona, & nomen
adscitum, repente ē media salutantium turba apprehēdit:
filiūq; appellās, perduxit in castra, ac pro cōcione ado
ptauit, ne tūc quidem donatiui ulla mentione facta: quo
faciliorem occasionem M. Syluio Othoni praebuit persi
ciendi conatq; intra sextum adoptionis diem.

Præfagia infelicem eius exitum præcedentia.

CAP. XVIII.

MAGNA, & assidua mōstra iam inde à principio exi
tum ei, qualis euenit, portenderāt. Cum per omne
iter dextra, sinistraq; oppidatim uictima caderēt, tau
rus securis icū consternatus, rupto uinculo, esedum eius
inuasit, elatisq; pedibus totum cruore perfundit, ac descen
dentem spiculator impulsu turbæ lancea propē uulnera
uit. Urbem quoque, & deinde palatium ingressum, exce
pit terræ tremor, & assimilis quidam mugitui sonus.

Ante quā m
terra moueaf.
vt ait Seneca
lib. nat. quæ
stio. 6. solet
mugitus audi
ri, ventis in
abdito tumult
uantibus.

Secuta sunt aliquantò maiora, & tristiora. Monile mar-
garitis gemmisq; confertū ad ornandum fortunam suam
Thuseulanam, ex omni gaza seceruerat. Id repente quasi
augustiore dignius loco capitoline Veneri dedicauit: ac
proxima nocte somniauit speciē fortunæ querentis frau-
datam se dono destinato, minantisq; crepturam & ipsam
quæ dedisset. Cumq; exterritus luce prima ad expiandum
somnia, præmissis qui rem diuinā apparerent, Thuseulū
excucurrisset, nihil inuenit præter tepidā in ara fauillā,
atratumq; iuxta senem in catino vitreo tus tenentem, &
in calice fictili merū. Obseruatū etiam est Cal. Ianuarijs,
sacrificanti coronam de capite excidisse: auspiciū pullos
euolasse: adoptionis die, neq; milites allocuturo castren-
sem sellam de more positā pro tribunali oblitis ministris,
& in Senatu curulem peruersè collocatam.

Cædes eius atque mors.

CAP. XIX.

PRius uerò, quàm occideretur, sacrificantem manē
aruspex identidem monuit, caueret periculum, non
longè percussores abesse. Nam multò post cognoscit te-
neri castra ab Othone, ac plerisq; ut eodē quamprimum
pergeret suadētib; posse enim autoritate, & presentia
præualere, nihil amplius quàm continere se statuit, & le-
gionariorum firmare præstidij, qui multifariā, diuersèq;
tendebāt. Loricam tamē induit linteam, quanquam haud
dissimulans parum aduersus tot mucrones profuturā. Sed
extractus rumoribus falsis, quos conspirati, ut eum in pu-
blicum elicerent, de industria dissipant, paucis temere
affirmatibus, tractatum negotium, oppressos qui tumu-
tuarentur, aduenire frequentes ceteros gratulabundos,

& in

& in omne obsequium paratos: his ut occurreret, prodijt
tāta fiducia, ut militi cuidam occisum à se Othonem glo-
rianti, quo autore responderit, atq; in forum usq; proces-
sit. Ibi equites, quibus mandata cædes erat, cum per pu-
blicum dimota paganorum turba equos adegissent, uiso
proculo eo, parum per resisterunt: deinde rursus incitati,
desertum à suis contrucidarunt.

Gesta per eum in morte, & de eius funere atq;
cadauere.

CAP.

XX.

Sunt qui tradant ad primū tumultū proclamasse eum,
quid agitis cōmilitones? Ego uester sum, & uos mei:
donatiuū etiam pollicitū. Plures autem prodiderunt, obtu-
lisse ultro iugulum, & ut hoc agerent, ac ferirēt, quando
ita uideretur, hortatum. Illud mirum admodū fuerit, neq;
presentium quenquā opem imperatori ferre conatum, et
omnes, qui accerserētur, spreuisse nūciū, excepta Germa-
nicorum uexillatione. Hi ob recens meritū, quod se egros
et inualidos magnopere fouisset, in auxilium aduolauere:
sed serius itinere deuiō per ignorantia locorū retardati.
Iugulatus est ad lacum Curtij, ac relictus, ita uti erat, do-
nec gregarius miles à frumentatione rediens abiecto one-
re caput ei amputauit. Et quoniā capillo præcaluitio ar-
ripere nō poterat, in gremiū abdidit. Mox inserto per os
pollice, ad Othonē detulit. Ille lixis, calomibusq; donauit:
qui hasta suffixum, nō sine ludibrio circum castra porta-
runt, acclamantes identidem, Galba cupidè fruaris etate
tua. Maxime irritati ad talem iocorum petulantia, quod
ante paucos dies exierat in uulgus, laudati cuidā formam
suam, ut adhuc floridam, & uegetam, respondisse eum:

u 4

ETI

Huius simula-
cri fortune me-
minit supra
c. 4.

Thoracib; lin-
teis ufos ali-
quādo veteres
in prelijs tra-
dunt Homeri
& Plī, lib. 19.
c. 1. q. inibi tra-
dit regē Aegy-
pti Amasim
thoracē lineis
habuisse, cu-
ius singula fila
365. filis con-
stabant.

De lacu Cur-
tio, & quare
sic dictus, lege
L. iiii. lib. 1. ab
urb.

id est, adhuc
mihi robur fir-
mum est.

ἔτι μὴ μὲν & ἐμπροσθεν ἐσίη.

Ab his patrobij Neroniani libertus, centum aureis redem-
ptum, eo loco, ubi iussu Galbæ animaduersum in patro-
num fuerat, abiecit. Serò tandem dispensator Argius, &
hoc, & ceterum truncum in priuatis eius hortis Aureliæ
uie sepultura dedit.

Statura corporis, & membrorū eius. CAP. XXI.

*afs, præcal-
uo.

Statura iusta fuit, capite caluo, oculis cæruleis, ad-
sunco naso, manibus, pedibusq; articulari morbo dis-
fortissimis, ut neque calceum perpeti, neq; libellos euolu-
ere, aut tenere omnino ualeret. Excreuerat etiam in dex-
teriore latere eius caro, propendebatq; adeò, ut agrè fa-
scia substringeretur.

Cibus, potus eius, atq; luxuria. CAP. XXII.

*afs, vsque eo
abundanti.

Cibi plurimi traditur, quem tempore hyberno etiam
ante lucem capere consueuerat. Inter cenam uerò
usq; ad abundantem, ut congestas super manus reliquias
circumferri iuberet, spargiq; ad pedes stantibus. Libidinis
in mares pronior, & eos non nisi præduros, exoletosq;
Ferebant in Hispania C. *icelum è ueteribus concubinis,
de Neronis exitu nunciantem, non modò arctissimis oscu-
lis palàm exceptum ab eo, sed ut sine mora uelleretur
oratum, atque seductum.

Tempus imperij eius, & ætas. CAP. XXIII.

*alij, Itellum.

Perijt tertio & septuagesimo atatis anno, imperij
mense septimo. Senatus ut primū licitū fuit, statuam
ei decreuerat rostrate columnæ superstantē in parte fori,
qua trucidatus est. Sed decretū Vespasianus aboleuit, per-
cussores sibi ex Hispania in Iudæam submisisse opinatus

C. Sucto

C. SVETONII
TRANQVILLI
Otho Syluius.

De Othonis progenitoribus.

MAIORES Othonis sunt orti oppido Fe-
rentino, familia uetere, & honorata, Honorata, p
honesti.
atque ex principibus Hetruriae. Auius M.
Syluius Otho, patre equite Rom. matre
humili, incertum an ingenua, per gratiam
Liuiæ Augustæ, in cuius domo creuerat, senator est
factus, nec præturæ gradum excessit. Pater L. Otho ma-
terno genere præclaro, multarum, & magnarum propin-
quitatū, tam charus, tamq; non ab similis facie Tyberio
principi fuit, ut plerique procreatum ex eo crederent.
Urbanos honores, proconsulatum Africa, & extraordi-
naria imperia seuerissimè administrauit. Ausus etiam est
in Illyrico milites quosdam, quòd motu Camilli ex pœni-
tentia propositos suos quasi defectionis aduersus Clau-
dium auctores occiderant, capite punire, & quidem ante
principia se coram: quamuis ob id ipsum promotos in am-
pliolem gradum à Claudio sciret. Quo factò, sicut glo-
riam auxit, ita gratiam minuit: quam tamen maturè recu-
perauit detecta equitis Ro. fraude, quem prodentibus ser-
uis necem Claudio parare compererat. Nanque & Sena-
tus honore rarissimo, statua in palatio posita profectu-
tus est eū: & Claudius allectum inter patritios collaudans
amplissimis uerbis, hæc quoque adiecit: Vir, quo melio-

Principia quæ
sunt, lege Chilli.
Eraf. ubi inter
pretatur adage
post principia

res liberos habere ne opto quidem. Ex Albia Terentia splendidissima femina duos tulit filios, L. Titianum, & minorem Marcum cognomine. Tulit & filiam, quã nondum nubilem Druso Germanici filio despondit.

Othonis ortus, & eius adolescentia. CAP. II.

Otho imperator IIII. Calend. Maij natus est, Ca-
millo Aruntio, Domitio Aenobarbo coss. A pri-
ma adolescentia prodigus, ac procaz, adeo ut sæpe flagris
obiurgaretur à patre. Ferebatur & uagari noctibus soli-
tus, atque inuaditum quenque obuiorum uel potulentum
corripere, ac distento sago impositũ in sublime iactare.
Post patris deinde mortem libertinã aulicam gratiosam,
quò efficacius coleret, etiam diligere simulauit, quamuis
anum, ac penè decrepitam. Per hanc insinuat us Neroni
facile summum inter amicos locum tenuit congruentia
morum: ut uerò quidam tradunt, & consuetudine mutui
stupri: ac tantum potentia ualuit, ut damnatum repetun-
dis consularem uirum, ingens premium pactus, prius
quam planè restitutionem ei impetrasset, non dubitaret
in senatum ad agendas gratias introducere.

Amicitia eius cum Nerone. CAP. III.

Omnium autem cõsiliorũ, secretorumq; particeps,
die, quẽ Nero necandẽ matri destinauerat, ad auer-
tendas suspitiones cœnam utriq; exquisitissima comitatis
dedit. Item Poppæam Sabinam tunc adhuc amicam eius
abductam marito, demandatamq; interim sibi nuptiarum
specie recepit. Nec * corripuisse contentus, adeo dile-
xit, ut neriualem quidem Neronem æquo tulerit animo.
Credetur certè non modò missos ad * arcessendam non

rece

recepisse, sed ipsum etiã exclusisse quondam pro foribus
stantem, miscentemq; frustra minas, & preces, ac depo-
situm reposcentem. Quare diducto matrimonio, seposi-
tus est per causam legationis in Lusitaniam, & satis ui-
sum, ne pœna acrior minus omnẽ diuulgaret: qui tamen
sic quoq; hoc disticho enotuit:

Cur Otho mentito sit queritis exul honore?

Vxoris mæchus cœperat esse sue.

Prouinciam administrauit quæstorius per decem annos
moderatione, atq; abstinentia singulari.

Spes eius ad imperium. CAP. IIII.

VT tandem occasio ultionis data est, conatibus Gal-
bæ primus accessit, eodemq; momẽto & ipse spem
imperij cepit: magnam quidem, & ex conditione tempo-
rum, sed aliquanto maiorem ex affirmatione Seleuci ma-
thematici. Qui cum olim superstitem Neroni fore
spondisset, tũc ultrò inopinatus aduenerat, imperatu-
rum quoque breui repromittens. Nullo igitur officij, aut
ambitionis in quenquã genere omisso, quoties cœna prin-
cipem acciperet, aureos excubati cohorti uiritim diuide-
bat: nec eo minus aliũ alia uia militũ demerebatur. Cuidã
etiam de parte finium cum uicino litiganti adhibitus ar-
biter, totum agrum redemit, emancipauitq; , ut iam uix
ullus esset, qui non & sentiret, & prædicaret solum suc-
cessionis imperij dignum.

Frustratur spe adoptionis à Galba.

CAP. V.

Sperauerat autem fore, ut adoptaretur à Galba, idq;
sin dies expectabat. Sed postquam Pisonẽ prælato
spe

Per causam, p
prætextu.
Diducto, i. fe-
parato, Pop-
pæa abducta,
Mim. om. i. to-
tius fabule sce-
nam: hoc est
ridiculã fabur-
lã, quod Otho
Neronẽ possit
sic Poppææ
exclusisset.

Quem hic Sue-
to, Seleucũ ap-
pellat, Tacit.
& Plut. Pro-
lemæũ appelo-
lant.

Gratiosa, pro
grata.

Congruentia,
pro similitudi-
ne.

Vtriq; .f. Nero
ni, & Agrippi
na.

*als, corrupt
se
*als, accersen-
dam.

spe decidit, ad vim conuersus est, instigante super ami-
mi dolorem etiam magnitudine aris alieni. Neque enim
dissimulabat, nisi principem se stare non posse, nihilq; re-
ferre ab hoste in acie: an in foro sub creditoribus caderet.
Ante paucos dies seruo Caesaris pro impetrata dispensatio-
ne x. festertium expresserat. Hoc subsidium tanti cepti fuit:
ac primo quinque speculatoribus commissa est res, deinde
decem alijs, quos singuli binos produxerant: omnibus de-
na festertia representata, et quinquagena promissa. Per
hos sollicitati reliqui, nec adeo multi, haud dubia fiducia
in ipso negotio plures affuturos.

Assumptio eius ad principatum.

C A P. VI.

Tulerat animus post adoptionem statim castra oc-
cupare, coenantemq; in palatio Galbam aggredit:
sed obstitit respectus cohortis, quae tunc excubabat, ne
oneraretur inuidia, quod eiusdem statione et Caius fue-
rat occisus, et desertus Nero. Medium quoque tempus
religio, et Seleucus exemit. Ergo destinata die, praemoni-
tis conscijs, ut se in foro sub aede Saturni ad miliarium
aureum opperirentur, manē Galbam salutauit: utq; con-
sueuerat, osculo exceptus etiam sacrificanti interfuit, au-
diuitq; praedicta aruspicias. Deinde liberto adesse archite-
ctos nuntiante, quod signum conuenerat, quasi uenalem
domum inspecturus abscessit, proripuitq; se postica par-
te palatii ad constitutum. Alij febrem simulasse aiunt,
eamq; excusationem proximis mandasse, si quaeretur.
Tunc abditus prope muliebri sella in castra contendit:
ac deficientibus lecticarijs cum descendisset, cursumq;
cepit

Stare, pro sub-
litere.

Tulerat ani-
mus, p. libuit.

Miliarium au-
reū tradit Plu-
in Galbae vita
fuisse colūnam
aureā, in qua
oēs Italiae uix
incisq; fuerunt.

Aruspicias pra-
dicta uide in
Galba, c. 9.

episset, laxato calceo restitit, donec ommissa mora succol-
atus, et a praesente comitatu imperator consalutatus, in-
ter saustas acclamationes, strictosq; gladios ad principia
uenit, obuius quoq; non aliter, ac si conscius, et parti-
ceps foret, adherente. Ibi missis, qui Galbam, et Pisonem
trucidarent, ad conciliandos pollicitationibus militū ani-
mos, nihil magis pro concione testatus est, quam id demū
se habiturum, quod sibi illi reliquissent.

Gesta eius in initio principatus.

C A P. VII.

Deinde uergente iam die ingressus Senatū, positaq;
breui* ratione, quasi raptus de publico, et suscipe * Al. oratio
re imperium ui coactus, gesturusq; cōmuni omnium arbi-
trio, palatium petit. Ac super ceteras gratulantium, adu-
lantiumq; blanditias, ab infima plebe appellatus Nero, Pro potestate
i pro iure ma-
iestatis impe-
ratoris.
nullum indicium recusantis dedit: imò ut quidam tradi-
derūt, etiā diplomatibus, primisq; epistolis suis ad quos-
dam prouinciarum praesides, Neronis cognomen adie-
cit. Certè et imagines, statuasq; eius reponi passus est: et
procuratores, atque liberos ad eadem officia reuocauit.
Nec quicquā prius pro potestate subscripsit, quam quin-
gentes festertia ad peragendam auream domum. Dicitur
ea nocte per quietē pausatū, gemitus maximos edidit:
se, reperiūsq; a concursantibus humi ante lectum iacens,
per omnia piaculorum genera manes Galbae, a quo de-
turbari, expelliq; se uiderat, propitiare tēasse. Postridie
quoq; in augurādo tempestate orta grauitur prolapsus,
identidem obmurmurasse:

τί γάρ μοι καὶ μακροῖς ἀστυλοῖς.

Germa

Id est, qd em
mhi & longis
astylis: Alij le-
gūt. Τί γάρ
μοι δὲ μα-
κροῖς ἀστυλοῖς
ἀυλεῖν.

Id est, qd em
me oportet 16
gis tibijs cane-
re: Vide adg.
Quid op' erat
16gis tibijs ca-
nere in Chil-
Eraf.

Germaniciani exercitus coniuratio in Othonē.

CAP.

VIII.

Sub idem uerò tempus Germaniciani exercitus in Vitellij uerba iurauerunt. Quod ut comperit, autor Senatui fuit mittenda legationis, quæ doceret electum iam principem, quietem, & concordiam suaderet: & tamen per internuntios, ac literas consortem imperij, generumq; se Vitellio obtulit. Verum haud dubio bello iam ducibus, & copijs, quas Vitellius præmiserat, appropinquatibus, animum, fidemq; prætorianorū erga se penè internitione amplissimi ordinis expertus est: & placuerat per clasarios arma transferri, remittiq; nauibus. Ea cum in castris sub noctem promeretur, insidias quidam suspicati tumultum excitauerunt, ac repente omnes, nullo certo duce, in palatium cucurrerunt, eadem senatus flagitantes, repulsisq; Tribunorū, qui inhibere tentabat, nonnullis & occisis: sicut erant cruenti, ubinam imperator esset requisiti, perreperunt in triclinium usq; nec nisi uiso destiterunt. Expeditionem autem impigre, atque etiam præproperè inchoauit, nulla ne religionum quidem cura, sed & motis, necdum conditis ancilibus, quod antiquitus infaustum haberetur, & die, quo cultores deum matris laementari, & plāgere incipiūt: præterea aduersissimis auspicijs. Nā & uictimas Diti patri cæsas litauit, cum tali sacrificio contraria exta potiora sunt. Et primo egressu inundationibus Tyberis retardatus, ad xx. etiā lapidem ruina ædificiorum præclusam uiam offendit.

Congressio Othonis cum Vitellianis ducibus.

CAP.

IX.

De ancilibus, & Salijs Martis sacerdotibus uide Ouid. lib. 5. Fasto. De sacris Cybeles matris deum uide Ouid. lib. 4. Fasto.

Simili temeritate, quamuis dubium nemini esset, quin Strabi bellum oporteret, quando & fame, & angustijs locorum urgeretur hostis, quam primū tamen decertare statuit: siue impatiens longioris solitudinis, speransq; ante Vitellij aduentum profligari plurimū posse: siue impar militum ardori pugnam deposcentium. Nec illi pugna affuit, substititq; Bryxelli. Et tribus quidem, uerum mediocribus, prælijs apud Alpes, circaq; Placentiam, & ad Castoris, quod loco nomen est, uicit, nouissimo, maximoq; apud Bebriacū fraude superatus est, cum spe colloquij facta quasi ad conditionem pacis militibus eductis, ex improviso, atque in ipsa consalutatione dimicandum fuisset, ac statim moriēdi impetum cepit, ut multi, nec frustra opinantur, magis pudore, ne tanto rerum, hominumq; periculo dominationem sibi asserere perseueraret, quam desperatione ulla, aut diffidentia copiarum: quippe residuis, integrisq; etiam nunc, quas secum ad secundos casus detinuerat, & superuenientibus alijs è Dalmatia, Pannoniaq; & Mœsia, ne uictis quidem adeo afflictis, ut non in ultionem ignominie quiduis discriminis ultrò & uel sole subirent.

Detestatio eius bellorum ciuiliū. CAP. X.

Interfuit huic bello pater meus Suetonius Lenis, tertius decimus, legionis Tribunus, Augusticlauius. Is mox referre crebrò solebat, Othonem etiā priuatū usque adeo detestatum ciuilia bella, ut memorante quodam inter epulas de Cassij, Brutiq; exitu, cohorrerit, nec concursurum cum Galba fuisse, nisi consideret sine bello remtransigi posse. Tunc ad despicendam uitam exemplo manipula

Taci. locū hūc non Castoris, sed Castorū appellat.

Augusticlam officij nomen est, ut quidam uolunt: & eum esse aiunt, qui donatio imperatoris inter milites disperdens est. Sunt etiā qui uelit eū Augusticlauium dici, qui ab imperatore tenator factus sit.

Simili

nipularis militis concitatu, qui cum clade exercitus nunciaret, nec cuiquam fidem faceret, ac nunc mendacij, nunc timoris quasi fugisset ex acie argueretur, gladio ante pedes eius incubuerit: hoc uiso proclamasse cum aiebat, non amplius se in periculum tales, tamque benemeritos coniecturum. Fratrem igitur, fratrisque filium, et singulos amicorum cohortatus, ut sibi quisque per facultate consuleret, ab amplexu, et osculo suo dimisit omnes: secretoque captato, binos comitillos exarauit ad sororem consolatorios. Sed et ad Messalinam Neronis, quam matrimonio destinauerat, commendans reliquias suas, et memoriam. Quicquid deinde epistolam erat, ne cui periculo, aut noxæ apud uictorem foret, commisit. Diuisit et pecunias domesticis ex copia præcæti.

Mors eius, atque funus. C A P. XI.

ATque ita paratus, intentusque iam morti, tumultu inter amicos exorto, ut eos, qui discedere, et abire captabant corripere quasi desertores, detinerique sensit: adijciamus, inquit, uitæ et hanc noctem. Usque ipsis, totidemque uerbis, uenitque: uim cuiquam fieri: et in seruum usque patente cubiculo, si quis adire uellet, potestatem sui præbuit. Post hæc sedata siti gelidæ aquæ potione, arripuit duos pugiones, et explorata ueriusque acie, cum alterum puluim subdidisset, foribus adaperitis arctissimo somno quieuit. Et circa lucem de-

muo expergefactus, uno se traiecit ictu infra læuam pupillam. Irrumpentibusque ad primum gemitum, modo celans, modo detegens plagam, exanimatus est: et celeriter apud Veliternam (ita præceperat) funeratus trigesimo et octauo ætatis anno, et nonagesimo et quinto imperij die.

Statura, & cultus corporis eius. C A P. XII.

Tanto

Tanto Othonis animo nequaquam corpus, aut habitus competijt. Fuisse enim traditur et modicæ stature, et male pedatus, caluusque. Munditiarum uero penè muliebrium. Vulso corpore, galericulo capiti propter raritatem capillorum adaptato, et annexo, ut nemo digno sceret: quum et faciem quotidie rasitare, ac pane madido linere consuetum, idque instituisse a prima lanugine, ne barbatus unquam esset. Sacra etiam Iſidis sæpe in limetea, religiosaque ueste propalam celebrasse. Per quæ factum putem, ut mors eius minime congruens uitæ, maior miraculo fuerit. Multi presentium militum cum plurimo fletu manus, ac pedes iacentis exosculati, fortissimum uirum, unicum imperatorem prædicantes, ibidem statim nec procul arago uim suæ uitæ attulerunt. Multi et absentium accepto nuntio præ dolore armis inter se ad internecionem concurrerunt. Denique magna pars hominum, incolumem grauissimè detestata, mortuum laudibus tulit, ut uulgo iactatum sit, etiam Galbam ab eo non tam dominandi, quam reipublicæ, ac libertatis restituentæ causa interemptum.

Galericulum hic accipe pro adulterina cornu.

Instituisse, pro incipere. De sacris Iſidis lege Apulei, lib. 11.

Internecio, seu ue internecio.

x

Messalina Neronis uxor fuerat.

Plut. non apud Veliternam: sed Bryxelli sepulchrum ait, cuius sepulchrum se uidisse testatur cum hac inscriptione, Marti Othonis.

C. SVETONII TRANQVILLI

Aulus Vitellius.

Stirps, & origo Vitelliorum.

VITELLIORVM originem alij aliam
& quidem diuersissimam tradunt: partim
ueterem, & nobilem, partim uerò nouam,
& obscuram, atque etiam sordidam. Quod
ego per adulatōres, obtrectatōresq; impe-
ratoris Vitellij euenisse opinarer, nisi aliquando de fami-
liæ conditione uariatum esset. Extatq; elogij ad Q. Via-
telliū diui Augusti Quæstorem libellus, quo cōtinetur
Vitellios Fauno Aboriginum rege, & Vitellia, quæ mul-
tis locis pro numine coleretur, ortos, toto Latio imperaf-
se. Horum residuam stirpem ex Sabinis transisse Romā,
atque inter patritios allectam. Indicia stirpis diu mansis-
se, uiam Vitelliam ab Ianiculo ad mare usq;. Item colo-
niam eiusdem nominis, quam gentili copia aduersus Equi-
culos tutandā olim depoposcissent. Tempore deinde Sa-
nnitici belli præsidio in Apuliam misso, quosdam ex Via-
tellijs subsedisse Nuceriæ: eorumq; progeniem longo post
interuallo repetisse urbem, atque ordinem senatorium.

Pater, materq; Vitellij, eiusq; pueritia.

CAP. II.

Contrā, plures autorem generis libertinum prodide-
runt. Cassius Seuerus, nec minus alij, eundē & suto-
rem ueteramentariū, cuius filius sectionibus, & cōsularis
uberius cōpendium nactus, ex muliere uulgarī Anthiochi
cuiusd

tuiusdam furnariæ exercentis filia equitem Ro. genuerit. Sit in med. l. it
berū fir fenci,
re quod quis
que uellit.

Sed quod discrepat, sit in medio. Ceterū P. Vitellius do-
mo Nuceria, siue ille stirpis antiquæ, siue pudēdis paren-
tibus atq; auis, eques certē Ro. & rerum Augusti procu-
rator, quatuor filios amplissimæ dignitatis cognomines,
ac tantum prænominibus distinctos reliquit. Aulum, Q.
P. L. Aulus in cōsulatu obiit, quem cum Domitio Nero-
nis Cæsaris patre inierat, prælatulus eloquio, fumosusq; cœ-
narum magnificentia. Quintus caruit ordine, cum autore
Tyberio secerni minus idoneos senatores, remoueriq; pla-
uissēt. P. Germanici comes Cn. Pisonem inimicū, & in-
terfectorē eius accusauit, condēnauitq;. Ac post præture
honorē inter Seiani conscios arreptus, & in custodia fra-
tri datus, se alpro librario uenas sibi incidit. Nec tam mor-
tis pœnitētia, quam suorū obtestatione obligari, curariq;
se passus, in eadē custodia morbo periit. L. ex cōsulatu Sy-
riæ præpositus, Arthabanū Parthorū regem summis ar-
tibus non modò ad colloquiū suum, sed etiā ad ueneranda
legionū signa pellexit. Mox cum Claudio principe, duos
super ordinarios consulatus, censuramq; gessit. Curam
quoq; imperij sustinuit, absente eo, expeditione Britan-
ica, uir innocēs, & industrius, sed amore libertine perini-
siam, cuius uicij saluus melle commixtis, nec clam qui-
dem, aut rarò, sed quotidie, ac palam arterias, & fauces
pro remedio fouebat. Idem miri in adulando ingenij, pri-
mus C. Cæsarem adorari ut deum instituit, cū reuersus
ex Syria non aliter adire ausus esset, quam capite uelato,
circumuertensq; se, deinde procumbens. Claudium uxo-
ribus, libertisq; addictum, ne qua non arte demereretur,
tibus.

Vide Plin. tit. r.
c. 57. qui Pilo-
ne defensionem,
non condēna-
tum ait.

Cur qui deos
adorabant, ca-
pit uelabant,
seq; in orbem
circumuer-
bant, deinde se
debant, aut hu-
mi procumbe-
bant, mōto hu-
mum cōtingē-
tes uide Plin.
in problema,
tibus.

pro maximo munere à Messalina petijt, ut sibi pedes præberet ex calcidiados: detractumq; focculum dextrum inter togam, tunicasq; gestavit assidue, nonnunquam oscula bundus. Narcisi quoq; & Pallantis imagines aureas inter lares coluit. Huius & illa uox est, sæpe facias, cum secularis ludos edenti Claudio gratularetur.

Adolescentia eiusdem.

CAP. III.

DEcessit paralyti altero die quam correptus est, duobus filiis superstitibus, quos ex Sextilia probatissimi, nec ignobili scemina editos Consules uidit: & quidem eodem ambos, totoq; anno, cum maiori minor in sex menses successisset. Defuncti Senatus publico funere honorauit. Item statua pro rostris, cum hac inscriptione, P I E T A T I S immobilis erga principem. Aulus Vitellius L. filius I M P. natus est octauo Cal. Octob. uel, ut quidam, septimo Idus Septemb. Druso Casare, Norbano Flacco

C O S S. Genituram eius prædictam à mathematici ita parentes exhorruerunt, ut pater magnopere semper contemderit, ne qua ei provincia uiuo se committeretur: mater & missum ad legiones, & appellatum imperatorem pro afflictio statim lamentata sit. Pueritiâ, primamq; adolescentiam Capreis egit inter Tyberiana scorta, & ipse perpetuo Spinuria cognomine notatus, existimatusq; corporis gratia inuiti, & causa incrementorû patri fuisse.

Probris contaminatur.

CAP. IIII.

Sequenti quoque etate omnibus probris contaminatus, præcipuum in aula locum tenuit, Caio per aurigandi, Claudio per alex studium familiaris. Sed aliquatò Neroni acceptior, cum propter eadè hæc, tum peculiari merito,

merito, quod præsidens certamini Neroneo, cupientem inter citharædos contendere, nec quamuis flagitantibus cunctis promittere audetem, ideoq; egressum theatro reuocauerat, quasi perseuerantis populi legatione suscepta exorandum præbuerit.

Honores per eum administrati. CAP. V.

Trium itaq; principum indulgentia non solû honoribus, uerû & sacerdotijs amplissimis auctus, proconsulatû Africa post hæc, curâ quoq; operû publicorum administravit, & uoluntate dispati, & existimatione. In prouincia singularem innocentiam præstitit biennio continuato, cum succedenti fratri legatus substitisset. At in urbano officio dona, atq; ornamenta templorû surripuisse, & commutasse quedam ferebatur, proq; auro, & argento stannum, & orichalcum supposuisse.

In vrba, offi,
in administrat
ione operum
publicorum.

Vxores, & filij eiusdem.

CAP. VI.

Vxorem habuit Petroniam consularis uiri filia, & ex ea filium* Petronium captû altero oculo. Hunc heredem à matre sub conditione institutû, si de potestate patris exisset, manu emisit: breuiq; ut creditû est, interemit, insimulatum in super parricidij, & quasi paratum ad scelus uenenum ex conscientia hausisset. Duxit mox Galeriam Fundanam pretorio patre. Ac de hac quoque liberos utriusq; sexus tulit, sed marem, titubantia oris, propè mutum, & elinguem.

* Aliâ, Petro
niamum.

Germania eidem decreta, paupertas ipsius, & cõmunitas eius erga singulos.

CAP. VII.

AGalba in inferiorem Germaniam contra opinionem amissus est. Adiutum putant T. Iunij suffragio tunc

x 3

potent

Post centesimū annū heri solebāt ludi secularis.

Altero, pro po
fridie,

Genituram. i.
natalis horæ
in inscriptione,
Mathematici
predixerūt, Vi
telliū futurū q
dem imperato
rē, sed in impe
rio p vim cru
ciabiliter mo
riturum.

De fo. ut. cog.
L. y. summū bo.
nū collocat in
voluptate ciba
ria.

potentissimi, & cui iam pridem per cōmunē factionis sue fauorem cōciliatus esset, nisi quod Galba prae se tulit nullos minus metuendos, quam qui de solo uictu cogitarent: ac posse prouincialibus copijs profundam eius expleri gloriā, ut cuius euidentis sit contemptu magis, quam gratia electum. Satis constat exituro uaticū deuissē, tanta egestate rei familiaris, ut uxore & liberis, quos Roma relinquebat, meritorio cœnaculo abditis, domum in reliquam partem anni* ablocaret: utq; ex aure matris detractum unione pignerauerit ad iteris impensas. Creditorum quidem praestolantium, ac detinentium turbam, & in ijs Smuellanos, Formianosq; quorum publica uectigalia interuenterat, non nisi terrore calumnie amouit, cum libertino cuidam acerbius debitum repescenti iniuriarum formulam, quasi calce ab eo percussus, intendisset, nec aliter quam extortis quinquaginta h. s. remisisset. Aduentem malè animatus erga principē exercitus, pronusq; ad res nouas, libens, ac supinis manibus excepit, uelut dono deū oblatum **III. COS. filium** aetate integra, facili, ac prodigo animo. Quam ueterem de se persuasionē Vitellius recētibus etiam de se experimentis auxerat, tota uia caligatorū quosq; militum obuios exosculans, perq; stabula, ac diuersoria multonibus, ac uiatoribus praeter modum comis, ut manē singulos iam ne ientassent sciscitare tur, seq; fecisse ructu quoque ostenderet.

Liberalitas eius in omnes. **CAP. VIII.**

CAstra uerò ingressus nihil cuiquā poscētī negauit; atq; etiā ultrō ignominiosis notis, reus sordes, dānatū supplicia dempsit. Quare uixdum mense transacto,

neq;

neque diei, neq; temporis habita ratione, ac iam uespere subitò à militibus è cubiculo raptus, ita ut erat in ueste domestica **IMP.** est consulatus, circumlatusq; per celeberrimos uicos, strictum diui Iulij gladium tenens, detrahitum delubro Martis, atq; in prima gratulatione porrectum sibi à quodam, nec antè in praetorium redijt, quam flagrate triclinio ex conceptu camini: tum quidem cōsternatis, & quasi omine aduerso anxij omnibus, inquit: bono animo estote, nobis illuxit: nullo sermone alio apud milites usus. Consentiēte deinde etiam iam superioris prouinciae exercitu, qui* prius à Galba ad Senatū desererat, cognomen Germanici delatū ab uniuersis cupiderēcepit, Augusti distulit, Caesaris in perpetuum recusauit.

Principatum inuadit. **CAP. IX.**

AC subinde eade Galbae annuntiatā, compositis Germanicis rebus, partitus est copias, quas aduersus Othonem praemitteret, quasq; ipse perduceret. Praemisso egmine latum euenit auspiciū: siquidem à parte dextra repente aquila aeuolauit: lustratisq; signis, ingressos uia sensim antecessit. At cōtra ipso mouēte, statuae equestres cum plurifariam ei ponerentur, fractis repente cruribus pariter corruerunt, & laurea, quam religiosissime circumdederat, in profluentem excidit. Mox Viennae pro tribunali iura reddenti, gallinaceus supra humerum, ac deinde in capite asstitit. Quibus ostentis, par respondit exitus: nam confirmatum per legatos suos imperium, per se retinere non potuit.

Gesta eius post mortem Othonis, & reditus

eius in urbem. **CAP. X.**

X 4

De Heb

Caminus, pro infumibulo. i. pro structura, quae fumā excipit.

* Als, prior.

Quaedam aues auspiciū ratum faciunt à sinistra, ut cornix: quaedam à dextra, ut coruus, & à quila: auctor Seneca in 2. nar. quest.

Relig. circumd. i. capite suum coronauerat.

Prætoriani Galbam deseruerant, & Othonem siue natum, populisq; autoritate fecerant imperatorem: igitur ne in posterum milites talia auderent in principem, Vitellius prætorianos exautoratos iulsiarum tradere tribunis.

DE Bebriacensi uictoria, & Othonis exitu, cum adhuc in Gallia esset, audiit. Nihilque cunctatus, quicquid prætorianarum cohortium fuit, ut pessimi exempli uno exautorauit edicto, iussus Tribunis tradere arma. Centum autem atque uiginti, quorum libellos Othoni datos inuenerat, exposcentium premia ob edita in eade Galbæ opera, conquiri, et supplicio affici imperauit: egregie prorsus, atque magnifice, & ut summi principis spem ostenderet, nisi cetera magis ex natura, & priore uita sua, quam ex imperij maiestate gessisset. Namque itinere inchoato, per medias ciuitates ritu triumphantium uectus est, perque flumina delicatissimis nauigijs, & uariarum coronarum genere redimitis. Inter profusissimos obsoniorum apparatus, nulla familie, aut militis disciplina, rapinas, ac petulantiam omnium in iocum uertens, qui non contenti epulo ubique publice præbito, quoscumque libuisset in libertate asserebant, uerbera, & plagas, sepe uulnera, nonnunquam necem representantes aduersantibus. Utque capos, in quibus pugnatum est, adiit, abhorrentes quosdam cadauerum tabem, detestabili uoce confirmare ausus est. Optime olere occisum hostem, & melius ciuem. Nec eo secius ad leniendam grauitatem odoris plurimum meri propalam hausit, passimque diuisit pari uanitate, atque insolentia. Lapidem memorie Othonis inscriptum insoluens, dignum eo Mausoleo ait: pugionemque, quo se is occiderat, in Agrippinensem coloniam misit Marti dedicandum. In Apennini quidem iugis etiam peruigilium egit.

Gesta per eum in initio principatus. CAP. XI.

VRbem denique ad elasicum introijt paludatus, serroque succinctus inter signa, atque uexilla, sagulatis

comit-

comitibus, ac detestis commilitonum armis. Magis deinde, ac magis, omni diuino, humanoque iure neglecto, Alensi die pontificatum maximum cepit. Comitia in decem annos ordinauit, sequi perpetuum Consullem. Et ne cui dubium foret, quod exemplar regende reipublice eligeret, medio Martio campo adhibita publicorum sacerdotum frequentia, inferias Neroni dedit: ac solenni conuiuio citharædum placentem palam admonuit, ut & aliquid de Domitio diceret: inchoantiq; Neroniana cantica primus exultans etiam plausit.

Progressus eius in initio principatus. CAP. XII.

Talibus principijs magna imperij parte non nisi consilio, & arbitrio uilissimi cuiusque histriionum, & aurigarum administrauit, & maxime Asiatici liberti. Huius adolescentulum mutua libidine constupratum, mox tædio profugum, cum Puteolis postea uendentem reprehendisset, comitibus compedes, statimque coluit, & rursus in delictijs habebat. Aterum deinde ob nimiam contumaciam, & ferocitatem grauatius circumforaneo lanistæ uendidit, dilatatumque ad finem muneris repente surripuit, & prouincia demum accepta manumisit: ac primo imperij die aureis donauit annulis super cœnam, cum manere rogantibus pro eo cunctis, de testatus esset seuerissime tale equestris ordinis maculam.

Comestationes, & epulæ eiusdem. CAP. XIII.

Sed uel præcipue luxurie, seuitiaque deditus epulas trifariam semper, interdum quadrifariam dissipabat: in ientacula, & prandia, & cœnas, comestationesque, facile omnibus sufficiens uomitandi consuetudine. Indicebat autem aliud alij eadem die, nec cuiquam minus sim-

x 5 guli

Ted io. f. ob
scorne conue
tudinis.

Reprehendit,
i retraxisset.

Prouincia. f.
Germania infe
riore.

Aduentitia cor-
na, quæ alicui
suo in aduentu
darur.

guli apparatus quadringenis millibus nummum consti-
terunt. Famosissima super ceteras fuit cœna ei data aduē-
titia à fratre, in qua duo millia lectissimorum piscium, se-
ptem auium apposita traduntur. Hanc quoq; exuperauit
ipse dedicatione patinæ, quam ob immensam magnitudi-

Id est, epida pa-
troni: Miner-
uâ ciuitatis pa-
tronam intelli-
gens.

nem clypeum Mineruæ, αὐγίδα πολυώνυχον dicebat.
In hac scarorum iocinora, phasianorum, & pauonum ce-
rebella, linguas phœnicopterum, murenarum lactes à Car-
pathio usq; fretisq; Hispania per nauarchos, ac triremes
petitarum commiscuit. Ut autem homo non profunda mo-
do, sed intempestiuæ quoq; ac sordidæ gulæ, ne in sacri-
ficio quidem unquam, aut itinere ullo temperauit, quin in-
ter altaria ibidem statim uiscus, & farræ penè raptæ è fo-
co manderet, circaq; uiarum popinas sumantia obsonia,
uel pridiana, atque senesca.

De Vitellij pa-
trina uide Plin-
lib. 33, cap. 2.

Sauitia eius, ac crudelitas. CAP. XIIIIL.

Pronus uerò ad cuiusq; & quacunque de causa ne-
cem, atq; supplicium. Nobiles uiros, condiscipulos,
& æquales suos omnibus blanditijs tantum non ad socie-
tatem imperij allicefactus, uario genere fraudis occidit,
etiam unum ueneno manu sua porrecto in aquæ frigidæ
potione, quam is affectus febre poposcerat. Tum scenera-
torum, & stipulatorum, publicanorumq; qui unquam se
aut Romæ debitum, aut in uia portorium flagitassent,
uix ulli pepercit. Ex quibus quendam in ipsa salutatione
supplicio traditum, statimq; reuocatū, cunctis clementiâ
laudantibus, coram interfici iussit, uelle se dicens pascere
oculos. Alterius pœnæ duos filios adiecit deprecari pro
patre conatos. Sed & equitem Romanū proclamantem,
cum

Alicefactus,
pro allicetos.

Uim raperetur ad pœnam, hæres meus es, exhibere testa-
menti tabulas coëgit: utq; legit cohæredem sibi libertum
uus ascriptum, iugulari cum liberto imperauit. Quosdã
& de plebe ob id ipsum quod Venetæ factioni clarè ma-
luerant, interemit, contemptu sui, & noua spe id ausos
opinatus. Nullis tamen infensor, quam uernaculis ma-
thematis, ut quisq; deferretur, inauditum capite punie-
bat. Exacerbatus quòd post edictum suum, quo iubebat
intra Calêd. Octobris urbe, Italiaq; mathematici excede-
rent, statim libellus est propositus, & Chaldeo dicere,
bonum fatum, ne Vitellius Germanicus intra eundè Ca-
lendarum diem usquam esset. Suspectus & in mortè ma-
tris fuit, quasi agræ præberi cibum prohibuisset, uaticin-
ante Catta muliere, cui uelut oraculo acquiescebat, ita
demum firmiter, ac diutissimè imperaturum, si superstes
parenti extitisset. Et alij tradunt, ipsam tædio præsentium,
& imminentium metu uenenum à filio impetrasse, haud
sanè difficulter.

Apparatus exercitus in Vespasianum. c. xv.

Octauo imperij mense descuerunt ab eo exercitus
Mœsiarū, atq; Pannoniæ. Item ex transmarinis lu-
dæicus, & Syriacus, ac pars in absentis, pars in præsentis
Vespasiani uerba iurarunt. Ad retinendū ergo ceterorū
hominū studium, ac fauorē nihil nõ publicè, priuatimq;
nullo adhibito modo largitus est. Delectum quoq; ea cõ-
ditione in urbe egit, ut uoluntarijs non modò missionem
post uictoriam, sed etiam ueteranorum, iusteq; militiæ
commoda polliceretur. Vrgenti deinde terra, mariq; ho-
sti hinc fratrem cū classe, ac tyronibus, & gladiatorum
manu

Inauditum, in
dicta causa.

Libel. est ppri-
i. in proparulo
affixus sine ala-
toris nomine.

Fratrem, s. Lu-
cium Vitellium.

manu opposuit: hinc & Bebricæses copias, & duces, atque ubiq; aut superatus, aut proditus, salutē sibi & milites h. s. à Flauio Sabino Vespasiani fratre pepigit: statimq; pro gradibus palatii apud frequentes milites cedere se imperio, quod inuitus recepiisset, professus, cunctis reclamantibus rem distulit: ac nocte interposita, primo diluculo sordidatus descendit ad rostra, multisq; cum lachrymis eadem uerba, uerum è libello testatus est. Rursus interpellante milite, ac populo, & ne deficeret hortante, omnemq; operā suam certatim pollicente, animū resumpsit. Sabinumq; & reliquos Flauianos nihil iam metuens, ni subita in Capitolium compulit: succensq; tēplo Iouis Opt. Max. oppressit, cum & prælium, & incendium è Tyberiana prospiceret domo inter epulas: nō multo post pœnitens facti, & in alios culpam conferens, uocata concione iurauit, cōēgitq; iurare cæteros, nihil sibi antiquius quiete publica fore. Tunc solutum à latere pugionem, consuli primū, deinde, illo recusante, magistratibus, ac mox senatoribus singulis porrigens, nullo recipiente, quasi in æde Concordiæ positurus, abiecit. Sed quibusdam acclamantibus ipsum esse Cōcordiam, redijt: nec solum retinere se ferrum affirmauit, uerum etiā Concordiæ recipere cognomen.

Concordia per eum tentata cum Vespasiano.

C A P. X V I.

* Afs, Senatoribus.

Svasit* Senatui, ut legatos cum uirginibus Vestalibusmitterent, pacem, aut certē tempus ad consultandum petiuros. Postridie responsa opperienti, nunciatum est per exploratorem hostem appropinquare. Cōtinuō igitur

tur abstrusus gestatoria sella, duobus solis comitibus, pispore, & coquo Auentinum, & paternam domum clam petijt, ut inde in Campaniam fugeret. Mox leui rumore, & incerto, tanquam pax impetrata esset, referri se in palatium passus est: ubi cum deserta omnia reperisset, dilatentibus & qui simul erant, zona se aureorum plena circumdedit, cōfugitq; in cellulam ianitoris, religato pro foribus cane, lectoq; & culcitra obiectis.

Mors eiusdem ignominiosissima.

C A P. X V I I.

Iruperant autem iam agminis antecessores, ac nemine Iobuio rimabantur, ut fit, singula. Ab ijs extractus è latetebra, sciscitantes quisnam esset (nam ignorabatur) & ubi esse Vitellium sciret, mendacio elusit: deinde agnitus rogare nō destitit, quasi quædam de salute Vespasiani disturus, ut custodiretur interim uel in carcere, donec religatis post terga manibus, iniecto ceruicibus laqueo, ueste discissa seminudus in forū tractus est, inter magna rerū, uerborumq; ludibria, per totum uia sacre spatium, reducta coma à capite, ceu noxij solent, atq; etiam mento mucrone gladij subiecto, ut uisendam præberet faciem, ne uel submitteret, quibusdam stercore, & cæno incessentibus, alijs incendiarium, & patinarium uociferantibus, parte uulgi etiā corporis uitia exprobrante: erat enim in eo enormis proceritas, facies rubida plerunq; ex uinolentia, uenter obesus, alterū femur subdebile, impulsu olim quadrigæ, cum auriganti Caio ministratorem exhiberet: tandem apud Gemonias minutissimis ictibus excarnificatus, atq; confectus est, & inde unco tractus in Tyberim.

Mos fuit prius aurū mortale in zonis habere: uel de Beroal. in Anno.

Reducta. i. reproducta, ne facies occultari possit.

Incendiar. nā eius milites Iouis Capitolini templū incendierant.

Interpre

Interpretatio ostenti. CAP. XVIII.

Prius cū fratre, & filio, anno uitæ VII. & quinquagesimo: nec sefellit coniecturam eorum, qui augurio, quod factum ei Viennæ ostendimus, non aliud portendi prædixerant, quam uenturum in alicuius Gallicani hominis potestatem: siquidem ab Antonio Primo aduersariū partium duce oppressus est. Cui Tholosa nato cognomen in pueritia Beco fuerat, id ualet gallinacei rostrum.

C. SVETONII.

TRANQVILLI

D. Vespasianus Augustus.

De gente Flauia, & Vespasiani progenitoribus.

Rebellionē, & rebellī morū,

Triū principū Galbæ, Othōnis, et Vitellij,

REBELLIONE trium principum, & cæde, incertum diu, & quasi uagum imperium suscepit: firmavitq; tandem gens Flauia obscura illa quidem, ac sine ullis maiorum imaginibus, sed tamen reipub. nequaquam poenitēda, constat licet Domitianum cupiditatis, ac seuitiæ merito pœnas luisse. T. Flavius Petronius muniticeps Reatinus, bello ciuili Pompeianarū partiū ceterio, incertū sponte, an euocatus profugit ex Pharsalica acie, domumq; se contulit. Vbi deinde uenia, & missione impetrata, coactiones argētarias fecit aut, huius filius cognominē Sabinus expers militiæ, etsi quidā eum primipilarē, nonnulli cū adhuc ordines duceret, sacramento solutū per causam ualetudinīs tradūt, publicanum quadragesimæ in

Pub. quadragesimæ locū hunc Beroal. copiose in li. Anno.

in Asia egit. Manebantq; imagines à ciuitatibus ei posita sub hoc titulo, καλῶς τελευτήσαντι. Postea for id est, bene pto
 nus apud Heluetios exercuit, ibiq; diem obiit, superstitium exte
 centis
 bus uxore Vespasia Polla, & duobus ex ea liberis: quorū
 maior Sabinus ad præfecturam urbis, minor Vespasianus
 ad principatum usq; processit. Polla Nursiæ honesto ge
 nere orta, patrem habuit Vespasium Pollicionem, ter tri
 bunum militum, præfectumq; castrorum, fratremq; sena
 torem prætoriæ dignitatis. Locus etiam nunc ad sextum
 milliarium à Nursia Spoletum euntibus in monte summo
 appellatur Vespasiæ, ubi Vespasiorum complura moni
 menta extant, magnum indicium splendoris familie, &
 uetustatis. Non negauerim iactatum à quibusdam Petro
 nij patrem è regione transpadana fuisse mancipem opera
 rum, quæ ex Umbria in Sabinos ad culturam agrorum
 quotannis commearē solerent: subsedisse autem in oppi
 dō Reatino, uxore ibidem ducta, ipse ne uestigium quid
 dem de hoc, quamuis satis curiosè inquirerem, inueni.

Mancip. ep. vi de Beroal. in lib. Annot.

Ortus Vespasiani, & educatio eius. CAP. II.

Vespasianus natus est in Sabinis ultra Reaten, ui
 co modico, cui nomen est Phalacrine, xv. Calend.
 Decemb. uesperis, Qu. Sulpitio Camerino, C. Poppæo
 Sabino coss. quinquennio antè quam Augustus exa
 cederet, educatus sub paterna auia Tertulla in prædijs
 Cosanis. Quare princeps quoque & locus incunabulo
 rum assiduè frequentauit, manente uilla quæis fuerat
 olim, ne quid scilicet oculorum consuetudini deperiret.
 Et auia memoriam tantopere dilexit, ut solennibus, ac se
 stis diebus poculo quoq; eius argenteo potare perseue
 rauerit

rauerit. Sumpta toga virili, latū clauū, quanquam fratre adepto, diu auersatus est: nec ut tandem appeteret, cōpel li nisi à matre potuit. Ea demum extudit magis conuicio, quam precibus, uel autoritate, dum cum identidem per contumeliam antambulonem fratris appellat. Tribunus tum militum in Thracia meruit. Questor Cretam, & Cyrenas prouinciam sorte cepit: adilitatis, ac mox præ turæ candidatus etiam non sine repulsa, sextoq; loco uix adeptus est: at prima statim petitione, primus Prætor. In sensus Senatus Caium ne quo non genere demeretur, ludos extraordinarios, pro uictoria eius Germanicæ deposcit, poenāq; coniuratorum addendum censuit, ut insepulti proijcerentur. Egit & gratias ei apud amplissimū ordinem, quod se honore cæne dignatus esset.

Vxor eius, & filij. CAP. III.

Inter hæc Flauiam Domicillam duxit uxorem, Statilij Capellæ equitis Rom. Sabratensis ex Africam delegatam olim, Latināq; conditionis, sed mox ingenuam, & ciuem Romanā recuperatorio iudicio pronuntiatam, patre asserente Flauio Liberali Ferentini genito, nec quicquam amplius quam quæstorio scriba. Ex hac liberos tulit Titum, & Domitianum, & Domicillam. Vxori, ac filia superstes fuit, atque adhuc utranque priuatus amisit. Post uxoris excessum Cenidem Antonia libertam, & à manu, dilectam quondam sibi reuocauit in contuberniū, habuitq; etiam imperator penè iustæ uxoris loco.

Expeditio eius Germanica, & Iudaica. CAP. IIII.

Claudius principe Narcisi gratia, legatus legionis in Germaniā missus est, inde in Britannia trāslatus

tricies

tricies cum hoste conflixit. Duas ualidissimas gentes, superq; xx. oppida, & insulam Vectem Britannia proxima in deditionem redegit, partim Auli Plautij consularis legati, partim Claudij ipsius ductu. Quare triumphalia ornamenta, & in spatio breui duplex sacerdotium accepit. Præterea consulatum, quem gessit per duos nouissimos annos, medium tempus ad proconsulatum usq; in otio, secessuq; egit Agrippinam timens potentem ad huc apud filium, & defuncti quoq; Narcisi amicos persam. Exim sortitus Africam integerrime, nec sine magna dignatione administrauit, nisi quod Adrumeti seditione quadam, rapa in eum iacta sunt. Redijt certè nihilo operantior, ut qui propè labefactata iam fide omnia prædia fratri obligarit, necessarioq; ad mangonicos quæstus stimula dignitatis causa descenderit, propter quod uulgo Mulio uocabatur. Conuictus quoque dicitur ducenta u. s. expressisse iuueni, cui latum clauum aduersus patris uoluntatem impetrarat, eoq; nomine grauitè increpitus. Peregrinatione Achaia inter comites Neronis, cum cantante eo aut discederet sepius, aut præsens obdormisceret, grauisimam contraxit offensam, prohibitusq; non contubernio modo, sed etiam publica salutatione, secessit in paruum, ac deuam ciuitatem, quoad latenti, etiamq; extrema metuenti, prouincia cum exercitu oblata est. Percrebuerat oriente toto uetus, & constans opinio, esse in fatis, ut eo tempore Iudæa profecti rerum potirentur. Id de imperatore Romano, quantum euentu postea prædictum patuit, Iudæi ad se trahentes, rebellauerunt: cæsoq; præposito, legatum insuper Syria consulare suppetias

Iosephus H. s. de bel. Iud. c. 1. Vespasiani uirtute air factum esse, ut Claudius sine proprio sudore de Britannia triūpharet. Apud filiū. G. Neronem.

Dignatio, pro dignitas.

Expressisse, & extorsisse.

De hac opinio ne lege Orosii um lib. 7. c. 6. & Egeppum lib. 3.

ferentem, raptâ aquila fugauerunt. Ad hunc motum comprimendum cum exercitu ampliore, & non instrenuo duce, cui tamen tutò tanta res committeretur, opus esset, ipse potissimū delectus est, & ut industria experta, nec metuendus ullo modo ob humilitatē generis, ac nominis. Ad ditis igitur ad copias duabus legionibus, octo alis, cohortibus decem, atq; inter legatos maiore filio assumpto, ut primum prouinciam attigit, proximas quoque conuertit in se, correctâ statim castrorum disciplina, uno quoq; & altero prælio tam cōstanter mitto, ut in oppugnatione castelli lapidis icū genu, scuto sagittas aliquot exceperit. Præfagia, & signa imperium eius præcedentia.

CAP. V

Post Neronem, Galbanq; Othone, atq; Vitellio de principatu certantibus, in spem imperij uenit, iam pridem sibi per hæc ostenta conceptam: In suburbano Flauiorum quercus antiqua, quæ erat Marti sacrata, per tres Vespasie partus, singulos repentē ramos à frutice dedit, haud dubia signa futuri cuiusque fati. Primum exiit, & citò arefactum, ideoq; puella nata non peramissam. Secundum præualidum, ac prolixum, & qui magnam felicitatem portederet. Tertium uerò instar arboris. Quare patrem Sabinum ferunt aruspicio in super cōfirmatum renunciaſſe matri, nepotem ei Cæsarem genitū, nec illam quicquā aliud, quam cachinnasse, mirantem, quòd adhuc se mentis compote deliraret iam filius suus. Mox cum ædilem eum C. Cæsar succensens, propter curam uerrendis uijs non adhibitam, luto iussisset oppleri, congesto per milites in pretexta sinum, non defuerunt, qui interpretarentur, quãd

Maiore filio,
f. Tito.
Prouinciam, f.
Iudeam.
Proximas, f.
prouincias.

Quercus hæc
Marti pecunia
riter sacrata
erat, nam gene
raliter Ioui di
cata est quercus.

tur, quandoque proculcatam, desertamq; rempub. ciuili aliqua perturbatione in tutelâ eius, ac uelut in gremium deuenturam. Prudente eo quondam, canis extrarius triclino manum humanâ inculit, mensaq; subiecit. Cœnate rursus, bos arator decusso iugo, tricliniū irrupit, ac fugatis ministris, quasi repentē defessus, prociat ad ipsos acumbētis pedes, ceruicēq; submitit. Arbor quoq; cupressus in agro auito sine ulla ui tempestatis euulsa radicitus atq; prostrata, in sequenti die uiridior, ac firmior resurrexit. At in Achaia somniauit, initium sibi, suisq; felicitatis futurū, simulac dens Neroni exemptus esset, euenitq; ut sequenti die progressus in atrium, medicus dentē ei ostēderet, recenter quidem exemptum. Apud Iudeam Carmeli dei oraculum consulentem, ita confirmare sortes, ut quicquid cogitaret, uolueretq; animo quantūlibet magnum, id esse prouenturum, polliceretur. Et unus ex nobilibus captiuis Iosephus cum conijceretur in uincula, constantissimè asseuerauit fore, ut ab eodē breui solueretur, uerū iam imperatore. Nuntiabatur & ex urbe præfagia, Neronē diebus ultimis monitū per quietē, ut thesam Iouis Opt. Max. e sacratio in domū Vespasiani, & in circum deduceret. Ac nō multò post comitia secūdi cōsultus ineunte Galba, statua diui Iulij ad orientē sponte conuersa: acieq; Bebricacensi prius, quam cōmitteretur, duas aquilas in conspectu omnium conflixisse, uictaq; altera, superuenisse tertiam à solis ortu, ac uictricem abegisse. Assumptio eius ad imperium.

CAP. VI.

Nec tamen quicquam antè tentauit, promptissimis, atq; etiã instantibus suis, quam sollicitatus quorū=

Prudente eo,
&c. Significat
bat hoc ostentū
tū humanam
potentiâ, exte
rasq; gētes fu
turas uespasia
no subiectas.

Bos arator,
&c. significat
bat hoc ostentū
tū fortissimos
q; submissu
ros ceruices,
Vespasianiq;
iugum subiuru
ros,

Fuit hic Iosephus Iulius
sephus Iulius
tus historiē Iu
dæq; scriptor.

dam & ignotorū & absentiuū fortuito fauore. Mœsiaci exercitus bina è tribus legionibus millia missa auxilio Othoni, postquam iter ingressis nūtiatum est uictū eum, ac uim uitæ suæ attulisse, nihilo secius Aquileiā usq; perseuerauerunt, quasi rumori minus crederent. Ibi per occasionem, ac licentiam, omni rapinarum genere grassati, cum timeret, ne sibi reuersis reddenda ratio, ac subeunda pœna esset, consilium inierunt eligendi creandiq; imperatoris. Neq; enim deteriores esse aut Hispaniensi exercitu, qui Galban: aut prætoriani, qui Othonē, aut Germaniciano, qui Vitellium imperatorem fecissent. Propositis itaq; nominibus legatorum consularium, quot ubiq; tunc erant, cum ceteros alij alium alia de causa improbarent, & quidam è legione tertia, quæ sub exitu Neronis trās-lata ex Syria in Mœsiam fuerat, Vespasianū laudibus ferrent, assensere cuncti, nomenq; eius uexillis omnibus sine mora inscripserunt. Et tunc quidem cōpressa res est, reuocatis ad officiuū muneris parumper. Ceterum diuulgato facto, Tyberius Alexander præfectus Aegypti primus in uerba Vespasiani legiones adegit Calēd. iulij, qui principatus dies in posterum obseruatus est. Iudaicus deinde exercitus, v. idus iulij apud ipsum iurauit. Plurimum cœptis contulerunt, iactatum exemplar epistolæ, ueræ siue falsæ defuncti Othonis ad Vespasianū, extrema obestatione ultionem mandantis, & ut reip. subueniret, optantibus: simul rumor dissipatus, destinasse Vitelliuū uictorem permutare hyberna legionū: & Germanicas trāsferre in orientē ad securiorē, mollioremq; militiam. Præterea ex præsidibus prouinciarum Lucinius Mutianus, & è regi-

Veræ siue falsæ, pro seu ueræ seu falsæ.

Erat id tēporis Mutianus Syriæ præpoficus.

bus

bus Vologesus Parthus: ille deposita simultate, quam in id tempus ex æmulatione non obscure gerebat, Syriacū promisit exercitum: hic. x l. millia sagittariorum.

Miracula quædam per eum facta in initio principatus eius.

CAP. VII.

SVcepto igitur ciuili bello, ac ducibus, copijsq; in Italiam præmissis, interim Alexandria transit, ut claustra Aegypti obtineret. Hic, cum de firmitate imperij casturus auspiciū ædem Serapidis submotis omnibus, solus intrasset, ac propitiato multum deo, tandem se conuertisset, uerbenas, coronasq; & panificia, ut illic assollet, Basilides libertus obtulisse ei uisus est: quem neque admissum à quoquam, & iam pridem propter neruorum ualetudinē uix ingredi, longeq; abesse constabat. Ac statim aduenere literæ, fusas apud Cremonam Vitellij copias, ipsum in urbe interemptum nuntiantes. Autoritas, & quasi maiestas quædam, ut scilicet inopinato, & adhuc nouo principi deerat: hæc quoque accessit. E' plebe quidam luminibus orbatus, item alius debili crure, sedentem pro tribunali pariter adierunt, orantes opem ualetudinis, demonstratam à Serapide per quietem: restitutum oculos, si inspisset: confirmaturum crus, si dignaretur calce contingere. Cum uix fides esset rem ullo modo successuram, ideoq; ne experiri quidem auderet: extremò hortantibus amicis, palam pro concione utruque tentauit, nec euentus defuit. Per idem tempus Tegeæ in Arcadia, instinctu uaticinantium, effossa sunt sacrato loco uasa operis antiqui, atque in ijs asinilis Vespasiano imago.

De Serapide & Basitide vi, de Tacitum.

Tacitus non crure, sed manu ægra fuisse ait.

γ 3

Restitu

Restitutio collapsæ Reip. CAP. VIII.

De Iudaici triumpho p̄, pa vide Iosephi li. de bel. Iud. 7. c. 24.

Talis, tantaq; cū fama in urbē reuersus, acto de Iudæis triūpho, cōsulatus octo ueteri addidit. Suscepit & censuram, ac & per totum imperij tempus nihil habuit antiquius, quā propē afflictā, nutantemq; rem. stabilire primò, deinde & ornare. Milites, pars uictoriæ fiducia, pars ignominia dolore, ad omnem licentiam, audaciamq; processerāt. Sed & prouinciæ, ciuitatesq; liberae, nec non & regna quædam tumultuosius inter se agebant. Quare Vitellianorum quidem & exautorauit plurimos, & coërcuit. Participibus autem uictoriæ adeò nihil extra ordinem indulsit, ut etiam legitima præmia nō nisi serò persoluerit. Ac ne quam occasionem corrigendi disciplinam prætermitteret, adolescentulum fragrantem unguento, cū sibi pro impetrata præfectura gratias ageret, nutu aspernatus, uoce etiam grauissima increpuit, maluisse alium oboluisse, literasq; reuocauit. Clasiarios uerò qui ab Hostia, & Putolis Romam pedibus per uices cōmeant, petentes constitui aliquid sibi calciarij nomine, quasi parum esset sine respōso abegisse, iussit post hæc excalciatos cursitare: & ex eo ita cursitant, Achaiam, Lyciam, Rhodum, Byzantium, Samum libertate adempta, item Thraciam, Ciliciam, & Comagenē ditioris regia usq; ad id tempus in prouinciarum formam rediguit. Cappadociæ propter assiduos Barbarorum incursum legiones addidit, consularemq; rectorē imposuit pro equite Romano. Deformis urbs ueteribus incendijs, ac ruinis erat: uacuas areas occupare, & adificare, si possessores cessarent, cuiusque permisit. Ipse restitutionem

Capitolij

Capitolij aggressus, ruderibus purgandis manus primus admouit, ac suo collo quædā extulit, ærearumq; tabularū tria millia, quæ simul cōflagrauerant, restituenda suscepit, undiq; inuestigatis exemplaribus. Instrumentum imperij pulcherrimum, ac uetustissimum consecit: quo continebatur penè ab exordio urbis Senatus cōsulta, plebiscita de societate, & fœdere, ac priuilegio cuiusq; cōcessis.

Restitutio collapsæ reip. CAP. IX.

Fecit & noua opera, templum Pacis foro proximum, diuinq; Claudij in Celio monte, cœptum quidem ab Agrippina, sed à Nerone propē funditus destructum: itē amphitheatrum urbe media, ut destinasse compererat Augustū. Amplissimos ordines, & exhaustos cæde uaria, et contaminatos ueteri negligentia purgauit, supplēuitq; re censo Senatu, & equite, submotis indignissimis, & honestissimo quoq; Italicorum, ac prouincialium allecto: atq; uti notum esset, utrunq; ordinem non tam libertate inter se, quā dignitate differre, de iurgio quodam Senatoris, equitisq; Rojta pronunciauit: Non oportere maledici sententioribus, remaledici ciuile, fasq; esse.

Litigia per eum compendiosissime decisa.

CAP. X.

Litium series ubiq; maiorem in modum excreuerant, manentibus antiquis intercapedine iurisdictionis, accedentibus nouis ex conditione, tumultuq; temporum. Sorte elegit, per quos rapta bello restituerentur, quiq; iudicia centumuiralia, quibus peragendis uix suffectura litigatorum etas uidebatur, extra ordinem diiudicarent, redigerentq; ad breuissimum numerum.

y 4

Decre

Ign. dolo, affecti fuerāt ignominia sub prioribus principibus, Galba, et Vitellio,

Nauales milites more cursorū vicissim iter iugiter facientes, negotiorum publicorum causa, calciamēta cōsumebant: unde petebāt aliquid præmij calciamēti nomine sibi contitui.

Amplissimi ordines, senatorius, & equiter. Recensio, pro re censito.

Decretum in fœneratores. CAP. XI.

Libido, atq; luxuria (coercente nullo) inualerat. Au-
tor Senatui fuit decernendi, ut quæ se alieno seruo
iunxisset, ancilla haberetur. Ne ue filiorum familiâs fœne-
ratoribus exigendi crediti ius unquam esset, hoc est, ne
post patrum quidem mortem. Cæteris in rebus statim ab
initio principatus usque ad exitum ciuiliſ, & clemens.

Mediocritas originis non dissimulata.

CAP. XII.

Mediocritatem pristinam neq; dissimulauit unquã,
ac frequenter etiam præ se tulit. Quin & conan-
tes quosdam originem Flauij generis ad conditores Rea-
timos, comitemq; Herculis, cuius monumentum extat uia
salaria, referre, irrisit ultro. Adeoq; nihil ornamentorũ ex
trifsecus cupide appetiuit, ut triumphi die fatigatus tar-
ditate, & tædio pompæ, non reticuerit, meritò se ple-
cti, qui triumphum, quasi aut debitũ maioribus suis, aut
speratum unquam sibi, tam ineptè senex concupisset. Ac
ne Tribunitiam quidem potestatem, & patris patriæ ap-
pellationem nisi serò recepit. Nam consuetudinem salu-
tantes scrutandi, manente adhuc bello ciuili, omiserat.

Patientia erga criminantes. CAP. XIII.

Alicorum libertatem, caufidicorũ figuras, ac phi-
losophorum contumaciam lenissimè tulit. Liciniũ
Mutianum notæ impudicitie, sed meritorum fiducia mi-
nus sui reuerentem, nunquam nisi clam, & hæctenus re-
taxare sustinuit, ut apud communem aliquem amicum
querens, adderet clausule, Ego tamen uir sum. Saluum
Liberalè in defensione diuuis rei, ausum dicere, quid ad
Cæsarem

Cæsarem, si Hipparcus n. s. millies habet & ipse lau-
dauit. Demetrium Cynicum in itinere obuium sibi post
dominationem, ac neque assurgere, neque salutare se di-
gnantem, oblatrantem etiam nescio quid, satis habuit ca-
nem appellare.

Obliuio inimicitiarũ contra eum. CAP. XIII.

Offensarum, inimicitiarumq; minime memor, execu-
tor uè, Vitellij hostis sui filiam splendidissimè ma-
ritauit, dotauitq; etiam, & instruxit. Trepidum eum in-
terdicta aula sub Nerone, querentemq; quidnam age-
ret, aut quò abiret, quidam ex officio admissionis simul
expellens, abire Morboniam iusserat. In hunc postea de-
precantem haud ultra uerba excanduit, & quidem toti-
dem serè, atq; eadem. Nam ut suspitione aliqua, uel metu
ad perniciem cuiusquam compelleretur tantum absuit, ut
momentibus amicis cauendum esse Metium Pomposianũ,
quòd uulgò crederetur genitum habere imperatoriam, in
super coss. fecerit, spondens quandoque beneficij me-
morem futururũ.

Clementia eius in reos accusatos. CAP. XV.

Non temere quis punitus insons reperitur, nisi ab-
sente eo & ignaro, aut certè inuito, atque dece-
pto. Heluidio Prisco, qui reuersum ex Syria solus, priuato
nomine Vespasianũ salutauerat, & in prætura omni-
bus edictis sine honore ac mentione ulla transmisit
erat, non antè succensuit, quam altercationibus insolenti-
ssimis penè in ordinem redactus. Nunc quoque, quam-
uis relegatum primò, deinde & interfici iussum, magni
æstimauit seruare quoquo modo, misis qui percussores

Quæ se alie.
&c. hoc antea
à Claudio fu-
itum fuisse me-
morat Tacit-
us,

Causi. fig. &c.
i. figuratas re-
prehensiones,
& obliqua di-
ctã, quibus in
actionibus cau-
sarum principè
taxabant.
Hæctenus. i. nõ
vltra hoc di-
ctum progres-
sus est.
Ego ta. uir sũ.
hoc uerbo Mi-
nutia. tanquã
efforminatum
taxabat,

Instruxit. i. su-
pellecile ma-
troniati exco-
luit.

Qui. ex. off. ad.
id est. quidam
ex admissiona-
libus.

Abi. Morbo.
allusio est ad
nomẽ hoc mor-
bũ, ueluti Mor-
bonia domici-
liũ sit morbo-
sorum: tunc
enim morbo
conflictabatur
Vespasianus.

Cred. hæc ge-
imp. hoc. est.
mathematici
inspecta eius
natiuitate præ-
dicebant fore
ut aliquando
imperaret.

reuocarent: & seruasset, nisi iam perijsse falsò nunciatum esset. Cæterum neque cæde cuiusq; unquam letatus, iustis supplicijs illachrymauit etiam, & ingemuit.

Auaritia eius, & cupiditas. CAP. XVI.

Sola est, in qua meritò culpetur pecunie cupiditas: Non enim contentus omiſſa sub Galba uectigali reuocasse, noua, & grauiã addidisse, & auxisse tributa pro uincijs, nonnullis & duplicasse, negociationes quoq; uel priuato pudendas propalam exercuit, coemendo quedã tantum, ut pluris postea distraheret: nec candidatis quãdem honores, reis ue tam innoxijs, quã nocentibus absolutiones uenditare cunctatus est. Creditur etiam procuratorum rapacissimum queng; ad ampliora officia ex industria solitus promouere, quò locupletiores mox condemnaret: quibus quidem uulgò pro spongijis dicebatur uti, quòd quasi & siccos madefaceret, & exprimeret humentes. Quidam natura cupidissimum tradit, idq; exprobratum ei à sene bubulco: qui negata sibi gratuita libertate, quam imperium adeptum suppliciter orabat, proclamauerit, Vulpem pilum mutare non mores. Sunt contra qui opinentur ad manubias, & rapinas necessitate cõpulsam, summa erarij, fisci; inopia, de qua testificatus sit initio statim principatus, professus quadringentis millies opus esse, ut respublica stare posset. Quod & uerisimilius uideatur, quando & malè partis optimè usus est.

Liberalitas & magnificentia eiusdem.

CAP. XVII.

IN omne hominum genus liberalissimus. Expleuit centum senatorium. Consulares inopes quingenis sestertijis

annuis sustentauit. Plurimas per totum orbem ciuitatis terramoto, aut incendio afflictas restituit in melius.

Cultus in omnes, & præcipuè doctos.

CAP. XVIII.

Ingenia, & artes uel maxime fouit. Primus è fisco Latinis, Græcisq; rhetoribus annua centena constituit. Præstâtes poetas, nec non & artifices coemit. Item colosifirefctorem insigni congiario, magna; mercede donauit. Mechanico quoque grandes columnas exigua impensa perducturum in Capitolium pollicenti, præmium pro commento non mediocre obtulit, operam remisit, præfatus sineret se plebeculam pascere.

Ludi per eum editi, & conuiuia. CAP. XIX.

Ludis, per quos scena Marcelliani theatri restituta dedicabatur, uetera quoq; acroamata reuocauerat. Apollinari tragædo quadringenta, Pterimo, Diodoroq; citharædis ducena, nonnullis centena, quibus minimum, quadragena sestertia super plurimas coronas aureas dedit. Sed & conuiuabatur assidue: ac sæpius redit, ac dapilè, ut macellarios adiuuaret. Sicut Saturnalibus dabat uiris apophoreta, ita & Calend. Martij faminis: & tamen ne sic quidem pristina cupiditatis infamia caruit. Alexandrini Cybiotatem eum uocare perseuerarunt, cognomine unius è regibus suis turpissimarum sortidum. Sed & in funere Fauo Archimimus personam eius ferens, imitansq; (ut est mos) facta ac dicta uui, interrogatis palam procuratoribus quanti funus, & pompa constaret: ut audijt sestertia centies, exclamauit, centum sibi sestertia darent, ac se uel in Tyberim projicerent.

Centena. s. tertia.

Sicut me pleb, pat. Si mecha, nicus ille paruã impensa columnas perdixisset, plebecula. uiliores opera quotidiana uita queri rãtes, qui huic negotio asserepti erarij, & exdidissent cibũ, quo ob impensam operã alabantur.

De Cybiotate uide Egnati. I Annot. i Suet.

Statura

Vitia ingenta nulla dignitate mutantur.

Statura corporis, & membrorum, & valetudo eiusdem. CAP. XX.

Vespasianus talis erat, qualis est hominis cum uisu strictiore alium exonerat.

Vespasianus noctibus uel foiebat, ut diurnus actus noctibus, & nocturnis diebus traieceret.

STatura fuit quadrata, compactis, firmisq; membris, uultu ueluti nitentis. Vnde quidam urbanorum non infacet: Siquidem petenti, ut et in se aliquid diceret, dicam, inquit, cum uentrem exonerare desieris. Valetudine prosperrima usus est, quamuis ad tuendam eam nihil amplius quam fauces, ceteraq; membra sibimet ad numerum in spheristerio defricaret, in diemq; unius diei per singulos menses interponeret.

Vitæ ordo in principatu eius. CAP. XXI.

Ordinem uitæ ferè hunc tenuit. In principatu matris semper, ac de nocte uigilabat: deinde perlectis epistolis, officiorumq; omnium breuiarijs, amicos admittabat: ac dum salutabatur, et calciabat ipse sese, et amiciebat. Post decisa quæcunq; obuenerint negocia, gestationi, et inde quieti uacabat, accubante aliqua pallacorum, quas in defunctæ locû Cænidis plurimas constituerat, ac secretò in balneû, tricliniamq; transibat. Nec ullo tempore facilius, aut indulgentior traditur: eaq; momenta domestici ad aliquid petendum magnopere captabant.

Ludi post cœnam, & quædam faceta eius dicta.

CAP. XXII.

ET super cœnam autem, et semper alijs comissimus, multa ioco transigebat. Erat enim dicacitatis plurimæ, et sic scurrilis, ac sordidæ, ut ne pretextatis quidem uerbis abstineret. Et tamen nonnulla eius facetissima extant, in quibus et hoc: Menstrium Florum Consularem admonitus ab eo plaustra potius, quam plostra dicenda,

dicenda, die postero Flaurum salutauit. Expugnatus autem à quadam quasi amore sui deperiret, cum productæ pro concubitu sestertia quadraginta donasset, admonente dispensatore, quemadmodum summam rationibus uellet referri, Vespasiano, inquit, adamoto.

Versus Græci per eum editi. CAP. XXIII.

Vtebatur et uersibus Græcis tempestiue satis, et de quodam proceræ stature, improbiusq; nato: Μακρὰ Βυβλὸς κραιῶσι πῶδ' ἄλοχ' ὄσκιον ἔγχετο.

Et maximè de Cerylo liberto, qui diues admodum ob subterfugiendum quandoque ius fisci, ingenuum se et Lachetem mutato nomine ceperat efferre, ὦ λαχὺς λαχὺς ἐπ' αὐτῷ ἄνωθ' ὄβυς, αὐθὺς ἐξ ὑπ' ἀρχῆς εἰρήσῃ κυρῶν.

Et maximè tamè dicacitatem in deformibus lucris affectabat, ut inuidiâ aliqua cauillatione dilueret, transferretq; ad sales. Quendam è charis ministris dispensationem cuidam quasi fratri petentem cum distulisset, ipsum candidatum ad se uocauit, exactaq; pecunia, quantam is cum suffragatore suo pepigerat, sine mora ordinauit.

Interpellanti mox ministro, alium tibi, ait, quere fratrem, hic, quem tuum putas, meus est. Mulionem in itinere quodam suspicatus ad calciandas mulas desilisse, ut adeunti litigatori spatium, moramq; præberet, interrogauit, quanti calciasset, pactusq; est lucri partem. Reprehendenti filio Tito, quòd etiam urina uectigal commentus esset, pecuniam ex prima pensione admouit ad nares, seiscitans num odore offenderetur: et illo negate, atqui, inquit, è lotio est. Nuntiantibus legatis decretam ei publice non mediocris summæ statuam colossæam, iussit uel

Impro. nato: Spiritum hunc fuisse signisca re videtur.

Id est, solum vadès, vibras ingentè hastæ.

Versus est. Hom. ex. 7. lilia.

Id est, Olaches Laches, cum mortuus fue-

ris, iterũ ut à principio dice-

ris Cerylus. Cum enim libere esset Cerylus, se inger-

nuũ efferbat, ne fisco id tributũ soluere-

quod libertini ex prisco more pendebant.

* Alii, cum amicis.

continuò

cōtinuò ponerent, cauam manum ostentans, & paratam basim dicens. Ac ne in metu quidem, ac periculo mortis extremo abstinuit iocis. Nam cum inter progidia cetera Mausoleum Caesarum derepentè patuisset, & stella in caelo crinita apparuisset, alterum ad luniam Caluinam è gente Augusti pertinere dicebat: alterum ad Parthorum regem, qui capillatus esset. Prima quoque morbi accessione, ut (inquit) puto, deus fio.

Infirmitas & mors eiusdem. CAP. XXIIII.

Consulatu suo nono tentatus in Cāpania motiunculis leuibus, ac protinus urbe repetita, Cutilias, ac Reatina rura, ubi æstiuare quotannis solebat, petijt. Hic cum superurgentem ualeitudinē creberrimo frigida aque usu, & intestina uitiaisset, nec eo minus muneribus imperatorijs ex consuetudine fungeretur, ut etiam legationes audiret cubans, aluo repentè usque ad defectionem soluto, imperatorem ait stantem mori oportere. Dumq; consurgit, ac nititur, inter manus subleuantium extinctus est VIII. Calend. Iulij, annum gerens etatis sexagesimum ac nonum, superq; mensem, ac diem septimum.

Præfagium de filio successuro. CAP. XXV.

Conuenit inter omnes tam certū eū de sua, suorumq; genitura semper fuisse, ut post assiduas in se cōiurationes ausus sit affirmare Senatui, aut filios sibi successuros, aut neminē. Dicitur etiā uidisse quōdam per quietem stateram in media parte uestibuli palatine domus posita examine a quo, cū in altera lance Claudius, & Nero starent, in altera ipse ac filij: nec res fecerit, quando totidem annis, pariq; temporis spatio utriq; imperauerunt.

C. Suetonij

C. SVETONII
TRANQVILLI
TITVS.

De amore omnium erga Titum.

TITVS cognomine paterno, anor, ac delicie generis humani, tantum illi ad promendam omnium uoluntatem uel ingenij, uel artis, uel fortunæ super fuit, & quod difficillimum est, in imperio, quando priuatus, atque etiam sub patre principe, ne odio quidem, ne dum uituperatione publica caruit.

Ortus, & educatio Titi. CAP. II.

Natus est III. Calend. Ianuarias insigni anno Caiana nece, prope Septizonium, sordidis adibus, cubiculo uerò perparuo, & obscuro: nam manet adhuc, & ostenditur. Educatus in aula cum Britannico simul, ac paribus disciplinis, & apud eosdem magistros institutus. Quo quidem tempore, aiunt, Metoposcopum, à Narcisso Claudij liberto adhibitum, ut Britannicum inspicere, constantissimè affirmasse, illum quidem nullo modo, ceterum Titum, qui tunc prope astabat, utiq; imperatorum. Erant autem adeò familiares, ut de portione, qua Britannicus hausta perijt, Titus quoq; iuxta cubans gustasse credatur, grauiq; morbo afflictatus diu. Quorum omnium mox memor, statuam ei auream in palatio posuit, & alteram ex ebore equestrem, qua Circensi pompa hodie quoque præfertur, dedicauit, profecutusq; est.

Caiana nece. i. anno quo C. Callig. fuit interfectus.

Am. Marcel. Septizonij celeberr Romæ fuisse testatur magnam. s. molem, siue ædificium septem zonis ambitū.

Virtus

Virtus eius, & scientia.

CAP. III.

Explendescere, & eminere.

In puero statim corporis, animiq; dotes explenduerunt, magis, ac magis deinceps per ætatis gradus forma egregia, & cui non minus autoritatis inesset, quam gratiæ: præcipuum robur, quanquam neque procera statura, & uentre paulo proiectiore: memoria singularis, docilitas ad omnes ferè tum belli, tum pacis artes. Armorum, & equitandi peritissimus, Latine, Græcæq; linguæ uel in orando, uel in fingendis poematibus promptus, & facillis ad extemporatitatem usq;: sed ne musicæ quidem rudis, ut qui cantaret, & psalleret excipere uelocissimè solitum, cum amanuensibus suis per ludum, iocumq; certantem imitari chirographa quæcumq; uidisset, ac profiteri sæpe, se maximum falsarium esse potuisse.

Uxores eius, honores, atq; victoriæ. CAP. IIII.

Tribunus militum & in Germania, & in Britannia meruit summa industria, nec minore modestia, & fama, sicut apparet ex imaginum eius multitudine, ac titulis per utranque prouinciam. Post stipendia, foro operam dedit, honestam magis, quam assiduam. Eodemq; tempore Arricidiam Tertullo patre equite Rom. sed præfesto quondam prætorianarum cohortium, duxit uxorem, & in defunctæ locum Martiam* Furnillam splendidi generis, cum qua sublata filia diuortium fecit. Ex quastræ deinde honore legioni præpositus Taricheam, & Galiam malam urbes ualidissimas Iudææ in potestatem redegit, equo quadam acie, sub feminibus amisso, alteroq; in scenso, cuius rector contra se dimicans occubuerat.

Hieroso

Hierosolyma expugnata.

CAP. V.

Galba mox tenente remp. missus ad gratulandum, quæquæ iret conuertit homines, quasi adoptionis gratia arcessetur. Sed ubi turbari rursus cuncta sensit, redijt ex timere: aditoq; Paphie Veneris oraculo, dum de nauigatione consulit, etiam de imperij spe confirmatus est. Cuius breui compos, & ad perdomandam Iudæam relictus, nouissima Hierosolymorum oppugnatione* VII. propugnatores totidem sagittarum confecit ictibus, cepitq; eam natali filie suæ tanto militum gaudio, ac saure, ut in gratulatione imperatorè cum consalutauerint, et subinde decedentem prouincia detinuerint, suppliciter, nec non & minaciter efflagitantes aut remaneret, aut secum omnes pariter abduceret: unde nata suspitio est, quasi desisceret à patre, orientisq; regnum sibi uedicare tentasset. Quam suspitionem auxit, post quàm Alexandriæ petens, in consecrando apud Memphim boue* Apide diadema gestauit, de more siquidem, rituq; prisæ religionis: sed non deerant, qui secus interpretarentur. Quare festinans in Italiam, cùm Rhegium, dehinc Puteolos onerariæ nauæ appulisset, Romam inde contendit expeditissimus, inopinantiq; patri uelut arguens rumorum de se te meritatem, Veni, inquit, pater, ueni.

Administratio imperij.

CAP. VI.

Neque ex eo destitit participem, atq; etiam tutorem imperij agere. Triumphauit cum patre, cæsuraq; gesit unâ. Eidem collega & in tribunitia potestate, & in septem consulatibus fuit: receptaq; ad se propè omnium officiorum cura, cum patris nomine & epistolâ ipse distaret,

*als, 12.

Hierosolyma capta sunt. 8. die mensis Septembris, anno 2. principatus Vespasiani: ut ait Ioseph. lib. 7. de bel. Iudaico multis cap.

*als, Api

*als, Fuluiâ.

Lege Ioseph. lib. 3. de bel. Iud. c. 17. & lib. 4. c. 1. ac Egecip. in historia Iudæica.

z

ctaret,

Eum hic quæ-
 fteret, & edicta conſcriberet, orationesq; in Senatu re-
 citaret etiam quæſtoris uice, præfecturam quoq; prætorij
 datus principi-
 ſuſcepit, nunquam ad id tempus, niſi ab equite Rom. ad-
 miniftrata. Egitq; aliquantò inciuilius, & uiolentius:
 quicq; epifto-
 ſiquidem ſuſpectiſſimum quenque ſibi, ſubmiſiſis qui per
 las eius in fe-
 theatra, & caſtra quaſi conſenſu ad pœnam depoſcerent,
 de quo ſupra
 copioſius. haud cunctanter oppreſſit. In his Aulum Cecinnum con-
 Prefectus præ-
 torio apud pri-
 cipè talis erat, ac uix dum triclino
 qualis magi-
 ſter equitum
 apud dictato-
 rem. egreſſum, conſodi iuſſit. Sanè urgente diſcrimine cū etiam
 chirographum eius præparate apud milites cõiurationis
 deprehendiſſet. Quibus rebus ſicut in poſterum ſecurita-
 ti ſatis cauuit, ita ad præſens plurimum cõtraxit inuidiæ,
 ut non temere quis tam aduerſo rumore, magiſq; inuitis
 omnibus tranſierit ad principatum.

Mutatio in melius.

CAP. VIII.

Quaſi conſen-
 ſu ſuo, & pa-
 tris, cum tamè
 inſcio parte id
 faceret,

Titus nundina-
 batur. I. ſenten-
 tentiſ pater-
 nas, & edicta,
 & quæcunque
 cuiuſq; colli-
 buiſſent palà
 vendebat.

Præter ſeuitiam, ſuſpecta in eo etiam luxuria erat:
 quòd ad mediam noctem comefſationes cum profu-
 ſiſſimo quoque familiarium extenderet: nec minus libido,
 propter exoletorū, & ſpadonum greges, propterq; inſi-
 gnem reginæ Berenices amorem, cui etiam nuptias polli-
 citus ferebatur. Suſpecta & rapacitas: quòd conſtabat in
 concionibus patris nundinari, præmiariq; ſolitum: deinde
 propalam alium Neronem & opinabantur, & prædica-
 bant. At illi ea fama pro bono ceſſit, conuerſaq; eſt in ma-
 ximas laudes: neq; ullo uitio reperto, & contra uirtutibus
 ſummis. Conuiuia inſtituit iucunda magis, quam profuſa.
 Amicos elegit, quibus etiã poſt eum principes ut & ſibi,
 & Reipub. neceſſarij acquieuerunt, præcipueq; ſunt uſi.
 Berenicen ſtatim ab urbe dimiſit inuitis inuita. Quoſdã

e gra

è gratiſſimis delicatarum, quanquam tam artifices ſalta-
 tionis, ut mox ſcenam tenuerint, non modò fouere proli-
 xius, ſed ſpectare in publico omnino cœtu ſuſpedit. Nulli
 ciuium quicquam ademit, abſtinuit alieno, ut ſi quis un-
 quam: ac ne conceſſas quidem, ac ſolitas collationes rece-
 pit. Et tamen nemine ante ſe munificentiã minor. Amphi-
 teatro dedicato, thermiſq; iuxta celeriter extructis, mu-
 nus edidit apparatiſſimum, largiſſimūq;. Dedit & naua-
 le prælium in ueteri naumachia, ibidem & gladiatores,
 atq; uno die quinq; millia omnis generis ferarum.

Natura beneuolentiſſimus. CAP. VIII.

Natura autem beneuolentiſſimus, cum ex inſtituto
 Tyberij omnes debinc Cæſares beneficia à ſuperio-
 ribus conceſſa principibus aliter rata nõ haberent, quam
 ſi eadem iſdem & ipſi dediſſent, primus præterita omnia
 uno confirmauit edicto: nec à ſe peti paſſus eſt. In cate-
 ris uerò deſiderijs animum hominum obſtinatiſſimè te-
 nuit, ne quem ſine ſpe dimitteret: quin & admonentibus
 domeſticis, quaſi plura polliceretur, quam præſtare poſ-
 ſet: Non oportere, ait, quenquam à ſermone principis
 triſtem diſcedere. Atque etiam recordatus quondã ſuper
 cœnam, quòd nihil cuiquam toto die præſtituſſet, memo-
 rabilem illam, meritoq; laudatam uocem edidit: Amici,
 diem perdiidi. Populum in primis uniuerſum tãta per oēs
 occaſiones comitate tractauit, ut propoſito gladiatorio
 munere, non ad ſuum, ſed ad ſpectantium arbitrium edi-
 turum ſe profeſſus ſit. Et planè ita fecit. Nam neque ne-
 gavit quicquam petentibus: & ut quæ uellent, peterent,
 uerò adhortatus eſt. Quin & ſtudium armaturæ Thra-

cum

Ut ſi quis un-
 quã, pro ut q
 maximè.

Amphitetrũ
 deſtinauerat
 Auguſtus, Ve-
 ſpaſiani ex-
 truxit, Titus
 dedicauit.

Fauebat Titus gladiatoribus, qui Thraeces dicuntur.

De conflagratione Vespasii, siue Vespasii montis vide Plinius lib. epistol. 6. epistol. 6.

Apud iurist. s. fultos inuenitur est in re vna plures actioes dari: quod heri vetuit Titus. De cuius definitione videlicet seruis ne an liber fuisset. Nam status mutata conditio plerumque hereditate immutat.

cum præ se ferens, sæpe cum populo & uoce, & gestu, ut fautor, cauillatus est: uerum maiestate salua, nec minus æquitate. Ne quid popularitatis prætermitteret, nonnunquam in thermis suis admissa plebe lauit. Quædam sub eo fortuita, ac tristia acciderunt, ut conflagratio Vespasii montis in campania, & incendium Romæ per triduum, totidemque noctes. Itæ pestilentia quanta non temere aliàs. In his tot aduersis, ac talibus, non modò principis sollicitudinem, sed & parentis affectum unicum præstitit, nunc consolando per edicta, nunc opitulando quatenus superaret facultas. Curatores restituendæ Campaniæ è consularium numero sorte duxit. Bona oppressorum in Vespasio, quorum hæredes non extabant, restitutioni afflictarum ciuitatum attribuit. Urbis incendio nihil, nisi sibi publice perisse testatus, cuncta prætoriorum suorum ornamenta operibus, ac templis destinauit: præposuitque complures ex equestri ordine, quò queque maturius perageretur. Mededæ ualetudini, leniendisque morbis nullam diuinam, humanamque opem non adhibuit, inquisitio omnium sacrificiorum, remediorumque genere. Inter aduersa temporum, & delatores, mandatoresque, erant ex licentia uenturi: hos assidue in foro flagellis, ac fustibus cæsos, ac nouissimè traductos per amphitheatri arenam, partim subijci in seruos, ac uenire imperauit, partim in asperissimas insularum auchi. Utque etiam similia quandoque ausuros perpetuò coërceret, uctuit inter cætera de eadem re pluribus legibus agi, quæriue de cuiusquam defunctorum statu ultra certos annos.

Clementia eius, & mansuetudo. CAP. IX.

Pontifi

Pontificatum maximū ideo se professus accipere, ut puras seruaret manus, fidè præstitit, nec auctor posthac cuiusquam necis, nec conscius: quamuis interdū ulciscendi causa non deesset, sed periturum se potius, quam perditurum adiurans. Duos patricij generis conuictos in affectatione imperij, nihil amplius, quam ut desisterent, monuit, dicens principatum fato dari: si quid præterea desiderarent, promittens se tributurum, & confestim quidem ad alterius matrem, quæ procul aberat, cursores suos misit, qui anxie filium saluum nunciarent. Ceterum ipsos non solum familiari cœnæ adhibuit, sed & insequenti die gladiatorum spectaculo circa se ex industria collocatis, oblata sibi * ornamenta pugnantium inspicienda porrexit. * Als, arma, Dicitur etiam cognita utriusque genitura, imminere ambobus periculum affirmasse, uenturum quandoque & ab alio, sicut euenit. Fratrem insidiari sibi non desinentem, sed penè ex professo sollicitantem exercitus, meditâte fugam, nec occidere, neque seponere, ac ne in minore quidè honore habere sustinuit, sed ut à primo imperij die, consortem, successoremque testari perseuerauit: nonnunquam secretò lachrymis, & precibus orans, ut tandem mutuo erga se animo uellet esse.

Gesta per eum in sua morte. CAP. X.

Inter hæc morte præuentus est, maiore hominum damno, quam suo. Spectaculis absolutis, in quorum sine populo coram ubertim fleuerat, Sabinos petit aliquantò tristior, quod sacrificanti hostia aufugerat, quodque tempestate serena tonuerat. Deinde ad primam statim mansionem febrim nactus, cum inde lectica transferretur, suscepit

Vide Sex. Aurelium in ciuitate dem Titii uitæ

* Als, arma, Ex professo, i. apertè, sine dissimulatione.

Dirè omen ueteres arbitratii sunt, hostiâ ab aris aufugere.

Tempestat in bonâ partem.

Ats, pallu- xisse dicitur dimotis* plagulis coelum, multumq; conque-
is. stus eripi sibi uitam immerenti. Neque enim extare ullum
De Titi mor- suum factum poenitendū, excepto duntaxat uno: id qua-
te vide Philo- le fuerit, neq; ipse tunc prodidit, neq; cuiquam facile suc-
prat. lib. 6. de currit. Quidam opinantur consuetudinem recordatum,
vita Appollo, quam cum fratris uxore habuerit, sed nullam habuisse
nij. persanctē Domitia iurabat, haud negatura si qua omni-
no fuisset: imò etiam gloriatura, quod illi promptissimū
erat in omnibus probris.

Locus, & tempus mortis eiusdem.

CAP. XI.

EXcessit in eadem, qua pater, uilla, Idibus Septēbris,
post biennium, ac menses duos, diesq; x. x. quam suc-
cesserat patri, altero & quadragesimo etatis anno.
Quod ut palam factum est, non secus atque in domestico
luctu mœrentibus publicè cunctis, senatus prius, quam
edicto conuocaretur, ad curiam cucurrit, obserua-
tisq; adhuc foribus, deinde apertis, tantas
mortuo gratias egit, laudesq;
quantas congescit ne uiuo
quidem unquam,
atque præ-
senti.

C. SVETONII TRANQVILLI

Flavius Domitianus.

Domitiani ortus, & adolescentia.

DOMITIANVS natus est ix.
Calend. Nouembris, patre coss. desi-
gnato, inituroq; mense insequenti hono-
rem, regione urbis sexta ad Malum Pu-
nicum, domo, quam postea in templum

gentis Flauie cōuertit. Pubertatis, ac primæ adolescentiæ
tempus tāta inopia, tantaq; infamia gessisse fertur, ut nul-
lum uas argenteum in usu haberet. Satisq; constat Clo-
dium Pollionem prætorium uirum, in quem est poema
Neronis, quod inscribitur* Luscio, chirographum eius
conseruasse, & nonnunquam protulisse, noctem sibi pol-
licentis: nec desuerunt, qui affirmarent corruptum Do-
mitianum & à Nerua successore mox suo. Bello Vitel-
liano confugit in Capitoliū cum patruo Sabino, ac parte
presentium copiarum: sed irrumpentibus aduersarijs, &
ardente templo apud editiū clam pernoctauit, ac manū
Isiaci celatus habitu, interq; sacrificulos uane supersti-
tionis, cū se trans Tyberim ad condiscipuli sui matrem co-
mite uno contulisset, ita latuit, ut scrutatibus qui uestigia
subsecuti erant, deprehendi non potuerit. Post uictoriam
demum progressus, & Caesar cōsalutatus, honorem præ-
turæ urbane cū consulari potestate suscepit titulo tenus,
quam iurisdictionem ad collegam proximum transtulit.

Roma in regio-
nes. 14. diuina
fuit.

*als, Lusio,

Isidis sacerdo-
tes Isiaci ap-
pellantur.

Ceterum omnem vim dominationis tam licet exercuit, ut iam tum, qualis futurus esset, ostenderet. Ne exequar singula, contrectatis multorum uxoribus, Domitiā Longinam Aelio Lamiae nuptam etiam in matrimonium abduxit, atque uno die super xx. urbana officia, atque peregrina distribuit, mirari se Vespasiano dicitante, quod successorem non et sibi mitteret.

Gesta per eum ante principatum. CAP. II.

Expeditionem quoque in Galliam, Germaniasque, neque necessariam, et dissuadentibus paternis amicis inchoavit, tantum ut fratri se et operibus, et dignatione adaequaret. Ob haec correptus, quod magis etatis, et conditionis admoneretur, habitabat cum patre una, sellamque eius, ac fratris, quoties prodirent, lectica sequebatur: ac triumphum utriusque iudaicum, equo albo comitatus est. In sex consulatibus, non nisi unum ordinariū gessit, eumque cedente, et suffragante fratre. Simulavit et ipse mirè modestiam: in primisque poetica studium, tam insuetum antea sibi, quam postea spretum, et abiectum, recitavitque etiam publice. Nec tamen eo secius cum Vologesus Parthorum rex auxilia adversus Alanos, ducemque; alterum ex Vespasiani liberis depoposcisset, omni ope contendit ut ipse potissimum mitteretur. Et quia discussa res est, alios orietis reges, ut idem postularent, donis, ac pollicitationibus sollicitare tenatuit. Patre defuncto, diu cunctatus an duplum donativum militi donaret, nunquam iactare dubitavit, relictum se principem imperii, sed fraudem testamento adhibitam. Neque cessavit ex eo insidias struere fratri clam, palamque; quoad correptum gravi valetudine prius, quam

plane

plane efflaret animam, pro mortuo descri iussit: defunctumque; nullo, praeterquam consecrationis honore dignatus, saepe etiam carpsit obliquis orationibus, et edictis.

Gesta per eum in initio principatus. CAP. III.

In initia principatus quotidie secretum sibi horarium sumere solebat: nec quicquam amplius, quam muscas captare, ac stylo praecuto configere, ut cuidam interroganti, esset ne quis intus cum Caesare, non absurde responsum sit à Vibio Crispo, ne musca quidem. Deinde uxorem suam Domitiam, ex qua in secundo suo consulatu filium tuerat, alteroque; anno consalutauerat ut Augustam, eandem Paridis histrionis amore deperditam repudiauit: intraque; breue tempus impatiens dissidij, quasi efflagitante populo, reduxit. Circa administrationem imperii aliquandiu se uarium praestitit, mixtura quoque inaequabili uirtutum, atque uirtutum, donec uirtutes quoque in uitia deflexit: quantum coniectare licet super ingenij naturam, inopia rapax, metu saeuus.

Spectacula per eum edita, ac eius liberalitas.

CAP.

IIII.

Spectacula magnifica assidue, et sumptuosa edidit: non in amphitheatro modo, uerum et in circo: ubi praeter solennes bigarum, quadrigarumque; cursus, praetium duplex etiam equestre, ac pedestre commisit: atque in amphitheatro nauale quoque. Nam uenationes, gladiatoresque; et noctibus ad lychnuchos, nec uirorum modo pugnas, sed et facinarum. Praeterea quaestorijs muneribus, quae olim omissa reuocauerat, ita semper interfuit, ut populo potestatem faceret bima paria è suo ludo postu-

Fuit Vibius Crispus factissimus orator, cuius meminit Quintilianus lib. 10. cap. 12.

Domitianus ludum pecunia re habuit, ubi familiae gladiatorum exercerebantur.

Scriptores illius aetatis Domitianum per affectionem tanquam poetica praecellentem laudauerunt Quintilianus Plinius, Martialis, atque alij multi.

landi, quæ nouissima aulico apparatu induceret. Ac per omne gladiatorum spectaculum ante pedes eius stabat puerulus coccinatus, portentoso, paruusq; capite, cum quo plurimum fabulabatur, nonnunquam serio. Auditus est certè, dum ex eo quærir, ecquid sciret, & quid sibi uisum esset ordinatione proxima Aegypto præficere Metium Rufum. Edidit nauales pugnas penè iustarum classium, effosso & circumducto iuxta Tyberim lacu, atque inter maximos imbres prospexit. Fecit & ludos secularis, computata ratione temporum ab anno, non quò Claudius proximè, sed olim Augustus ediderat. In his Circus die, quò facilius centum missus peragerentur, singulos à septenis spatijs ad quina corripuit. Instituit & quinquennale certamen Capitolino Ioui triplex, musicum, equestre, gymnicum, & aliquantò pluriù, quam nunc est coronatorum. Certabat etiam & prosa oratione Græcè, Latineq; ac præter citharcodos chorocitharistæ quoq; & psallicitharistæ. In stadio uerò cursu etiam uirginis certamini præsedir crepidatus, purpureaq; amictus toga, Germanicam capite gestans coronam auream cum effigie Iouis, ac Iunonis, Mineruæq; assidentibus Diali sacerdoti, & collegio Flauialium pari habitu, nisi quòd illorum coronis inerat & ipsius imago. Celebrabat & in Albano quotannis Quinquatria Mineruæ, cui collegiū instituerat: ex quo sorte ducti magisterio fungerentur, redderentq; eximias uenationes, & scenicos ludos, sub quo quòd septimus collis uerbi attributus est, acula muneris largissimum epulum. Septimodiali sacro

*As, circumstructo.
*As, in theemis,

Iupiter, Iuno, Minerva, dii capitolini erant.

Muneris, gladiariorum.
Septimodiali diem festum agebant Romani, eo quòd septimus collis uerbi attributus est.

quidem die, Senatui, equitq; panarijs, plebeijs spolijs cum obsonio distributis. initium uescendi primus fecitq; proximo omne genus rerum misilia sparsit: & quia pars maior intra popularia deciderat, quinquagena tesseras in singulos cuneos equestris, ac senatorij ordines pronunciauit.

Opera publica per eum facta. CAP. V.

Plurima, & amplissima opera incedio absumpta restituit in quæis & Capitolium, quod rursus arserat, ad omnia sub titulo tantum suo, ac sine ulla pristini auctoris memoria. Nouam autem excitauit ædem in Capitolio Ioui Custodi, & forum quod nunc Neruæ uocatur. Item Flauie templum gentis, & stadium, & odion, & nauachiam: è cuius postea lapide maximus circus, deuestis uirinq; lateribus, extructus est.

Ioui Custod. quod eum conseruasset Vitelliano bello, ut dicitur, cum est. c. j.

*As, methordion.

Expeditiones per eum susceptæ. CAP. VI.

Expeditiones partim sponte suscepit, partim necessario. Sponte in Cattos, necessario unam in Sarmatas, legione cū legato simul caesa. In Dacos duas, primam Opilio Sabino cōsulari oppresso, secundam Cornelio Fusco præfecto cohortiū prætorianarum, cui belli summam cōmiserat. De Cattis, Dacisq; post uaria prelia, duplicè triumphum egit. De Sarmatis lauream modò Capitolino Ioui retulit. Belli ciuile motum à L. Antonio superioris Germaniæ præfide cōfecit absès felicitate mira, cū ipsa dimicationis hora resolutus repete Rhenum, trāsitus ad Antonium copias barbarorum inhiuisset. De qua uictoria prius præ sagijs, quā nuncijs comperit. Siquidem ipso, quo dimicatum est die, statuam eius Romæ insignis aquila circumplexa pennis,

Vide Sex. Aurel. in Domitiana, vita.

clangores

clangores latissimos edidit : pauloq; post occisum Antonium ad eò vulgatum est, ut caput eius quoq; apportatū uidisse se pleriq; contenderent.

Quædam instituta, & ordinata per eum. c. vii.

Multa etiam in communi rerum usu nouauit. Sportulas publicas sustulit, reuocata conarum rectorum consuetudine. Duas Circensibus gregum factiones aurati, purpureiq; panni ad quatuor pristinas addidit. interdixit histrionibus scenam, intra domum quidem exercendi artem iure concesso. Castrari mares uetuit. Spodanum, qui residui apud mangones erant, pretia moderatus est. Ad summam quondam ubertatem uini, frumenti uero inopiam, existimans nimio uinearū studio negligens, edixit ne quis in Italia nouellaret: utq; in prouincijs uineæ succiderentur, relicta (ubi plurimum) dimidia parte, nec exequi rem perseuerauit. Quædam ex maximis officijs inter libertinos, militesq; Rom. communicauit. Geminari legionum castra prohibuit: nec plus quam mille nūmos à quoquā ad signa deponi: quòd L. Antonius apud duarum legionum hyberna, res nouas moliens, fiduciam cepisse etiam ex depositorū summa uidebatur. Addidit quartum stipendium militi, aureos ternos.

Diligentia eius & industria in iure dicendo.

CAP.

VIII.

Ivs diligenter, & industriè dixit. Plerunq; & in foro pro tribunali extra ordinem ambitiosas centumuirorum sententias rescidit. Recuperatores, ne se semper per suasorij assertionibus accommodarent, identidem admonuit. Mummarios iudices cum suo quenque consilio nouit.

tauit.

uit. Auctor & Tribunis pleb. fuit adilem sordidū rependarum accusandi, iudicesq; in eum à Senatu petendi. Magistratibus quoq; urbicis, prouinciarumq; præsidibus intercedendis tantum curæ adhibuit, ut neque modestiores inquam, neque iustiores extiterint: è quibus plerosq; post illum reos omnium criminum uidimus. Suscepta morum correctione, licentiâ theatralē promiscuè in equite spectadi inhiuit. Scripta famosa, uulgoq; edita, quibus primores uiri, ac fœminæ notabantur, aboleuit non sine auctorum ignominia. Quæstorium uirum, quòd gesticuladi, saltadiq; studio teneretur, mouit Senatu. Probrofis fœminalis lecticæ usum ademit. iusq; capiendi legata, hereditatesq;. Equitem Rom. ob reductam in matrimonium uxorem, cui dimissa adulterij crimen intèderat, erasit iudicū dibo. Quosdam ex utroque ordine lege Scatinia cõdemauit. Incesta Vestalium uirginum à patre suo quoq; & fratre neglecta, uariè, ac seuerè coërcuit: priora capitali supplicio, posteriora more ueteri. Nam cum Ocellatis fororibus, item Varonille liberum mortis permisisset arbitrium, corruptoresq; earum relegasset, mox Corneliam uirginem maximam, absolutam olim, dehinc longo intervallo repetitā, atq; conuictam, de fodi imperauit. Stupratorisq; uirgis in comitio ad necem cædi, excepto prætorio uiro, cui dubia etiānum causa, & incertis quæstionibus, atq; tormentis de senet professio, exilium indulsit. Ac nequa religio deum impune cõtaminaretur, monimentum, quòd libertus eius è lapidibus templo Capitolini Iouis destinatis filio construxerat, diruit per milites, ossaq; & reliquias, quæ incrant, mari merisit.

In equite. i. In ordine equit. Alij, promiscuè, & in quietè, legunt.

Lege Scatinia, à Scatinio lata, puniebant muliebria patientes, præcipue uiri.

Veterem morè impudicas ueritales puniendi uide apud P6 po. Lætum de Ro. sacerdo. Ocella, foro. cognomen est Vestalium ex Ocellata famillia.

Clemen

Aurigarū quatuor antea factiones in Circensibus fuerant, à coloribus pannorū, quibus utebatur, designate: Prasina, quæ ueri dicata est, Rosea, flā, mæx æstati: Alba, pruinosa autumnō: Virena, nubilis hyemī. His duas Addidit Domiti. aurati, purpureiq; panni.

Moris antea Ro. fuerat face re maiora, & minora castra.

De deposito. ne pecuniæ militū ad signa, uide Veget. libro. 2.

Nummarij iudices. i. nummis, & pecuniā corrupti.

Clementia eius, & largitas in initio principatus. CAP. IX.

Inter initia usque adeo ab omni cede abhorrebat, ut absente adhuc patre, recordatus Vergilij uersum:

Impia quam celsus gens est epulata iuuentis:

edicere destinauerit: ne boues immolarentur. Cupiditatis quoq; atq; auaritia uix suspicionem ullam, aut priuatus unquam, aut princeps aliquandiu dedit, imò e diuerso magna saepe non abstinentie modò, sed etiam liberalitatis experimenta. Omnes circa se largissimè prosecutus, nihil prius, aut acrius monuit, quam ne quid sordide facerent. Relictas sibi hereditates ab ijs, quibus liberi erant, non recepit. Legatum etià ex testamento Ruscij Cepionis, qui cauerat, ut quotannis ingredientibus curiam Senatoribus certam summam uiritim præstaret hæres suus, irritum fecit. Reos, qui ante quinquennium proximum apud æarium pependissent, uniuersos discrimine liberauit, nec reperi, nisi intra annum, eaq; conditione permisit, ut accusatori, qui causam non teneret, exilium pœna esset. Scribas quaestorios negociantes ex consuetudine, sed contra Clodiam legem, uenia in præteritum donauit. Subcisiua, quæ diuisis per ueteranos agris carptim super fuerunt, ueteribus possessoribus, ut usucapta cõcessit. Fiscales calunias, magna calumniantium pœna repressit: ferebaturq; uox eius: Princeps qui delatores non castigat, irritat.

Seuitia, & crudelitas eius in plurimos. c. x.

Sed neq; in clementia, neq; in abstinentia tenore permansit, & tamen aliquantò celerius ad seuitiam descendit, quam ad cupiditatē. Discipulū Paridis patromimi* pu-

Georg. 2.:

Pendere apud ærarium dicuntur rei, qui necdum absoluti, necdum dånati sunt.

Teneret, pro vinceret.

Portiunculas agrorum quali subiectas, relictas uel relictas, quæ uel reliquias in diuidendis agris superuerunt subcisiua appellant Trā quillius. * Aps, pauperem.

terem adhuc, etiam tum maximè ægrum, quòd arte, forasq; nõ ab similibus magistro uidebatur, occidit. Item Herogenem Tarcentem propter quasdam in historia figuræ librarijs etiam, qui eam descripserant, crucifixis. Patremfamilias, quòd Thracem mirmilloni parem, munera imparem dixerat, detractum è spectaculis in arenam, anibus obiecit, cum hoc titulo: Impiè locutus parmularius. Complures Senatores, in his aliquot consulares interemit: ex quibus Ciuicam Cerealè in ipso Asia proconlatu, Saluidienum Orficum, Aciliū Glabronem exilio quasi molitores nouarū rerum. Ceteros leuissima quemq; causa: Aelium Lamiam, ob suspitiosos quidem, uerum & ueteres, & innoxios locos: quòd post abductam uxorem laudanti uocè suam, heu taceo dixerat: quodq; Titortanti se ad alterū matrimonium respõderat, µη κούρη γαμοισσε βέλεις; Saluium Cocceanum, quòd Othobis imperatoris patri sui diem natalem celebrauerat: Metium Pomposianum, quòd habere imperatoriæ genesim uulgò ferebatur: & quòd depictum orbem terræ in membranis concionesq; regum, ac ducū ex Tito Liuiocircunferret, quodq; seruis nomina Magonis, & Annibalis indidisset. Sallustium Lucullum Britanniæ legatum, quòd lanceas nouæ formæ appellare Luculleas passus esset. Iunium Rusticum, quòd Peti Trafese, & Eluidij Prisci laudes edidisset, appellaretq; eos sanctissimos uiros: cuius criminis occasiõ, philosophos omnes urbe, Italiaq; submouit. Occidit & Eluidiū filium, quòd quasi scenico exodio sub persona Paridis, & Senones diuortii sui cum uxore tractasset. Flauium Sabiniū alterum è patruelibus, quòd eum

Propt. q. in hi fig. id est, propter figuratū scribendi genus, & obliqua dicta, quæ in eius cõtumeliâ trahi posse uidebantur.

Molitores, à molliendo.

id est, an & tu uxorem ducere vis?

comitorum

berem

Destin. i. ele. comitorum consularium die destinatum, perperam præsum cõsulem, ad populum, sed imperatorem pronũ designatumq; tiasset. Verũ aliquatõ post ciuili belli uictoriã sauior, Ciuil. bell. q; plerosq; partis aduersæ, dudum etiam latentes conscios, inter Vitellia inuestigato nouo quæstionis genere distorsit, immisso per nos, & Flauia nos gestũ est: obscena igne. Nonnullus & manus amputauit. Satisq; aut quod cum constat duos solos è notioribus uenia donatos, tribunum Antonio supe laticladium, & centurionem, qui se, quò facilius expertes moris Germanie prædide, culpæ ostenderet, impudicos probauerant: & ob id neq; apud dudẽ, nec apud milites ullius momẽti esse potuisse.

Item eiusdem fœuitia, & crudelitas.

CAP. XI.

Autorem sum maieum, qui summas accerpi, & expenli perscribat in codice,

ERat autem non solum magnæ, sed & callidæ, inopinatæq; fœuitiæ. Autore summarum pridie quam crucifigeret, in cubiculũ uocauit, a sidere in toro iuxta corogit, securum, hilaremq; dimisit, partibus etiam de cœna dignatus est. Aretinũ Clementem consularium uirum è familiaribus, & emissarijs suis capitis condemnaturus, in eadem, uel etiã in maiore gratia habuit, quoad nouissimẽ simul gestanti conspecto delatore eius: Vis, inquit, hunc nequisimũ seruum cras audiamus? Et quò contemptius abuteretur patientia hominum, nunquam tristiorẽ sententiã sine præfatione clementiæ pronuntiauit, ut nõ aliud iam certius atrocis exitus signum esset, quã principij lenitas. Quosdam maiestatis reos in curiam induxerat: & cum prædixisset experturum se illa die, quã charus senatui esset, facillẽ perfecerat, ut etiam more maiorum puniendi condemnarentur: deinde atrocitate pœnæ conueritus, ad leniendam inuidiam intercessit, his uerbis (neque enim

enim ab re fuerit ipsa cognoscere) Permittite patres conscripti à pietate uestra impetrari, quod scio me difficulter impetraturum, ut damnatis liberum mortis arbitrium indulgeatis. Nam & parcetis oculis uestris, & intelligent me omnes senatui interfuisse.

Rapinæ, & extorsiones eius.

CAP. XII.

EXhaustus operum, ac munerum impensis, stipendiõq; quod adiecerat, tentauit quidem ad releuãdos castrẽses sumptus militum numerum diminuere. Sed cum obnoxium se Barbaris per hoc animaduerneret, neque se eius eo in explicandis oneribus omnibus hereret, nihil pensi habuit, quin prædaretur omnimodo bona uiuorum, & mortuorum usquequaq; quolibet & accusator, & crimine corripiebantur. Satis erat obijci qualescunque factum, dictumq; aduersum maiestatem principis. Confiscabantur alienissimæ hereditates, uel existente uno qui diceret audisse se ex defuncto, cum uiueret, heredem sibi Cesarẽ esse. Præter ceteros Iudaicus fiscus acerbissimẽ actus est: ad quem deferebantur, qui uelut profecti, Iudaicam intra urbem uiuerent uitam, uel dissimulata origine imposta genti tributa nõ pependissent. Interfuisse me adolescentulum memini, cum à procuratore, frequentissimõq; concilio inspiceretur nonagenarius senex an circumsectus esset. Ab iuuenta minime ciuili, animi confidens, etiam & tum uerbis, tum rebus immodicus. Cœnidi patris concubinae ex Istria reuerse, osculumq; ut assueuerat, offerenti, manum præbuit. Generum fratris indignè ferens, albatos & ipsum ministros habere, proclamauit:

Alien. hered. i. nihil ad fiscũ artinentes.

Jud. fisc. i. tributũ à Iudeis exactum, quod ad fiscũ deuoluebatur.

A clamauit:

Id est, non bona multitudo Imperatorum. Pat. se & frat. p. de hoc ideo dixit, quonia Roma à militibus consultatus est Cæsar, proffigatis tellianis, abentibus patre, & fratre: vt dictum est supra ca. i. Die epul. quo f. populo epulum dedit. Cap. certam. Ioui Capitolino, vt dictum est supra, quinquennale certamen instituerat. Iani simulacra plurima Domitianus extruxit.

clamauit: οὐκ ἀγαθὸν πολυκοινοῦν.

Elatio eius & vanagloria. CAP. XIII.

Pincipatum uerò adeptus neque in Senatu iactare dubitauit, & patri se: & fratri imperium dedisse, illos sibi reddidisse: neque in reducenda post diuortium uxore dicere, uocatam eam in puluinar suum: acclamari uictiam in amphitheatro epulari die libeter audit: domino & domine feliciter. Sed & Capitolino certamine cunctos ingenti consensu precantes, ut Palfurium Suram restitueret, pulsuum olim senatu, ac tunc de oratoribus coronatum, nullo responsio dignatus, tacere tatummodo iussit uoce præconis. Pari arrogantia, cum procuratorum suorum nomine formalem diceret epistolam, sic cepit: Dominus, & deus noster sic fieri iubet. Vnde institutum post hac, ut ne scripto quidem, ac sermone cuiusquam appellaretur aliter. Statuas sibi in Capitolio non nisi aureas, & argenteas poni permisit, ac ponderis certi. Ianos, arcusque cum quadrigis, & insignibus triumphorum per regiones urbis tantos, ac tot exiruxit, ut cuidam Græcè in scriptis arcui sit: Aream, & Caluitium. Consulatus xvii. cepit, quod ante eum nemo. Ex quibus septem medios continuit: omnes autem penè titulo tenuis gessit, nec quenquam ultra Calend. Maij, plures ad Idus usque Ianuarias. Post autem duos triumphos, Germanici cognomine assumpto, Septembrem mensem, & Octobrem ex appellationibus suis, Germanicum, Domitianumque transnominauit: quod altero suscepisset imperium, altero natus esset.

Coniuratio contra eum facta, & suspitio mortis, quam habebat.

CAP. XIII.

Per hæc

Per hæc terribilis cunctis, & inuisus, tadem oppressus est amicorum, libertorumque intimatorum conspiratione, simul & uxoris. Annum, diemque ultimum uitæ iam pridem suspectum habebat, horam etiam, necnon & genus mortis. Adolescētulo Chaldæi cuncta prædixerat. Pater quoque super conam quandam fungis abstinentem palam irriserat, ut ignarum sortis suæ, quod non ferrum potius timeret. Quare pauidus semper, atque anxius, minimis etiam suspicionibus præter modum commouebatur: ut edicti de excidendis uineis propositi, gratiam facere non alia magis re compulsus credatur, quam quod sparsi libelli cum his uersibus erant:

Καὶ πὲρ φάγῃς ἐπιζήσαι δὴ μὲν ἐστὶ καὶ ποφορῖσῶ
Οὐδὲν ἴστωσι καὶ ἄλλοι ἐπιθυμῆσαι.

Eadem formidine oblatum à Senatu nouum, & excogitatum honorem, quanquam omnium talium appetētissimus, recusauit: quo decretum erat, ut quoties gereret consulatium, equites Ro. quibus sors obtigisset, trabati, & cum hastis militaribus præcederent eum inter lictores, apparatusque. Tempore quoque suspecti periculi appropinquante, sollicitior in dies porticum, in quibus spatium consueuerat, parietes Phengite lapide distinxit: è cuius splendore per imagines quicquid à tergo fieret, prouideret. Et nec nisi secretò, atque solus plerasque custodias, receptis quidè in manu catenis audiebat, utque domesticis persuaderet, ne bono quidem exemplo audendam esse patroni necem, Epaphroditum à libellis capitali pœna cõdemnauit, quod post destitutionem Nero in adipiscēda morte manu eius adiutus existimabatur.

Id est, & si me comederis ad radicem, tamē adhuc fructum feram, quantum sufficiat Cæsarī sacrificiōdo. Verlus illos ita æmulatus est Ouidius, i. Fast. Rode cap. per uirē, tamē hinc cum stabis ad aras, in tua quod spargi cornua possit erit.

De Phengite lapide, vide Plin. lib. 36. c. 22.

Patruelis per eum occisus, & prodigia mortis eius.

CAP. XV.

Denique Flauium Clementem patruelem suū contemptissimæ inertie, cuius filios etiamnū paruulos successores palam destinauerat, & abolito priore nomine, alterum Vespasianum appellari iusserat, alterū Domitianū, repente ex tenuissima suspitione tantū nō ipso eius cōsultatu interemit: quo maximè facto maturauit sibi exitum. Continuis octo mensibus tot fulgura facta, nuntiatāq; sunt, ut exclamauerit, Feriat itā quē uolet. Tactū de cælo Capitolii, templūq; Flauie gentis. Item domus Palatina, & cubiculū ipsius, atq; etiā è basi statue triūphalis titulus excussus ut procella in monumentū proximum decidit. Arbor, quæ priuato adhuc Vespasiano euer-
sa surrexerat, tūc rursus repētē corruit. Prænestina Fortuna, toto imperij spatio annum nouū cōmendanti, letam eandemq; semper sortem dare assueta, extremo tristissimam reddidit, nec sine sanguinis mentione. Mineruam, quam supersitiosè colebat, somniauit excedere sacrario, negantemq; ultra se tueri eum posse, quòd exarmata esset à Ioue. Nulla tamen re pèrinde commotus est, quàm responsio, casuq; Aseletarionis mathematici. Hunc delatū, nec inficiatē iactasse se, quæ prouidisset ex arte, sciscitatus est, quis ipsum maneret exitus, & affirmantem fore, ut breui laceraretur à canibus, interfici quidem sine mora, sed ad coarguendam temeritatem artis, sepeliri quoq; accuratissimè imperauit. Quod cū fieret, euenit ut repentina tempestate deiecto funere, semiustum cadauer disperperent canes, idq; ei cœnanti à mimo Latino,

qui

qui præteriens fortè animaduertat, inter cæteras dici fabulas referretur.

Signa mortis eius.

CAP. XVI.

Pridie quàm periret, cū oblatos tuberos seruari iussisset in crastinū, adiecit, Si modò uti licuerit. Et cōuersus ad proximos affirmauit fore, ut sequenti die Luna se in Aquario cruentaret, factūq; aliquod existeret, de quo loquerentur homines per terrarum orbem. At circa mediā noctē ita est exterritus, ut ex strato profiliret: de hinc manè aruspice ex Germania missum, qui cōsultus de fulgure mutationem rerū prædixerat, audiit, cōdemnauitq; ac dum exulceratam in fronte uerrucam uehementius scalpit, profluente sanguine, Utinā, inquit, hætenus. Tūc horas requirenti, pro quinta, quā metuebat, sexta ex industria nūtiata est. His uelut transacto iam periculo lætū, festinantemq; ad corporis curā, Parthenius cubiculo præpositus cōuertit, nuntians esse, qui magnum nescio quid afferret, nec differendum. Itaq; summotis omnibus, in cubiculum se recepit, atque ibi occisus est.

De insidijs, & cæde eiusdem. CAP. XVII.

De insidiarum, cædisq; genere, hæc ferè diuulgata sunt. Cunctantibus conspiratis, quādo, & quomodo, id est, lauantē ne, an cœnantem aggredierentur, Stephanus Domicilla procurator, & tunc interceptarū pecuniarum reus, consilium, operamq; obtulit. Ac sinistro brachio, uelut ægro, lanis, fascijsq; per aliquot dies ad auertendam suspitionem obuoluto, ad ipsam horam dolum interiecit: professusq; conspirationis iudicium, & ob hoc admissus, legenti traditum à se libellum, & atto-

Domicilla Flauij Clementis ex sorore nepitis in Insulā Ponticā à Domitiano relegata fuit, quòd se Christianā esse testata fuerat, aut Euseb,

A 3 nito

Tantum non, pro propemodum,

In statuarum habibus tituli ferè inscribitur, Annum nouū i. annum in eū. De Inuentione fortium Prænestinarū lege Cic. 2. de Diuinat.

nito suffodit inguina. Saucium, ac repugnantem adorti Clodius Cornicularius, & Maximus Parthenij libertus, & Satorius decurio cubiculariorum, & quidam est gladiatorio ludo, uulneribus septem contucidauerunt. Puer, qui curæ larium cubiculi ex consuetudine assistens interfuit cædi, hoc amplius narrabat, se iussu à Domitiano ad primū statim uulnūs pugionē puluino subditū porrigere, ac ministros uocare, neq; ad caput quicquam excepto capulo, & præterea omnia clausa reperisse, atq; illum intempulo corpepto, deductoq; ad terram Stephano, colluctatū diu, modò ferrū extorquere, modò quanquā lanatis digitis, oculos effodere conatum. Occisus est XIII. Calē. Octobris, anno ætatis XLV. imperij XV. Cadauer eius populari sandapila per uestigiones exportatum, Phyllis nutrix in suburbano suo Latina uia funerauit: sed reliquias templo Flauie gentis clam intulit, cineribusq; uulæ filie Titi, quam & ipsa educauerat, commiscuit.

Statura, & pulcritudo eius. CAP. XVIII.

Statura fuit procera, uultu modesto, roborisq; pleno, grandibus oculis, uerum acie hebetiore: præterea pulcher, ac decens, maximè in iuuenta, & quidem toto corpore, exceptis pedibus, quorum digitos restrictiores habebat, postea caluitio quoque deformis, & obesitate uentris, & crurum gracilitate: quæ tamen ei ualitudine longa remacruerant. Commendari se uerecūdia oris adeo sentiebat, ut apud Senatū sic quondam iactauerit, vsq; adhuc certè animū meum probastis, & uultum. Caluitio ita offendebar, ut in contumeliam suam traheret, si cui alij ioco, uel iurgio obieceretur: quamuis libello, quæ de

cura

cura capillorum ad amicū edidit, etiam illum simul, seq; consolans inseruerit: ἄχ' ὄρατ' ὄιος κ' ἀγὼ κελός τε με- Id est, non vi-
yas τε. Eadem remanent mecum capillorum fata, & ego pulcherq; des qualis &
forti animo fero comam in adolescentia senescetem. Scias magnusq;.
nec gratius quicquam decore, nec breuius.

Peritia eius in sagittando, & laborū impatientia.

CAP.

XIX.

Laboris impatientis, per urbem pedibus non temere ambulauit. In expeditione, & agmine, equo rariis, leueticæ assidue uectus est. Armorum nullo, sagittarum uel precipuo studio tenebatur. Centenas uarij generis feras sepe in Albano secessu conscipientem spectauere pleriq; atque etiam ex industria ita quarundam capita figentem, ut duobus ictibus quasi cornua effingeret. Nonnunquam in pueri procul stantis, prebetisq; pro scopulo dispassam dextræ manus palmam, sagittas tanta arte direxit, ut omnes per interualla digitorum innocue euaderent.

Facundia eius, & studium.

CAP.

XX.

Liberalia studia in initio imperij neglexit, quamquam bibliothecas incendio absumptas impensissime reparare curasset, exemplaribus undique petitis, missisq; Alexandriam, qui describerent, emendarentq;. Nunquam tamen aut historiæ, carminibus uel cognoscendis operam uel lam, aut stylo uel necessario dedit: præter commentarios, & acta Tyberij Cæsaris nihil lectitabat: epistolas, orationesq;, & edicta alieno formabat ingenio, sermonis tamen nec inegantis. Dictorum interdum etiam notabilium: uellem, inquit, tam formosus esse, quam Metius sibi uidetur: & cuiusdam caput uarietate capilli subrutilum,

A 4

& in ca

Funerare, pro sepelire.

Valetudo ex cruribus Domitiani gracilibus fecerat gracillima, ex macris macerrima.

Dare operam stylo, est aliquid componere.

Notabite, in bonâ partem.

et incanum, perfusam niuem mulso dixit.

Vfus alexæ, & conuiuia, & alia gesta per eum.

C A P. XXI.

Conditionem principum miserrimam aiebat: quibus de coniuratione comperta non crederetur, nisi occisus. Quoties otium esset, alexa se oblectabat, etiam profestis diebus, matutinisq; horis, ac lauabat de die, prandebatq; ad satietatem, ut non temere super cœnam præter Matianum malum, et modicum in ampulla potiunculam sumeret. Conuiuabatur frequenter, ac largè, sed penè raptim, certè non ultra solis occasum, nec ut postea commessaretur. Nam ad horam somni nihil aliud, quàm secretò solus deambulabat.

Libido, & luxuria eiusdem. C A P. XXII.

Libidinis nimia, assiduitatem concubitus uelut exertationis genus, clinopalen uocabat. Eratq; fama quasi concubinas ipse diuelleret, nataretq; inter uulgatissimas meretrices. Fratris filiam adhuc uirginem oblata in matrimonium sibi, cum deinctus Domitiæ nuptijs pertinacissimè recusasset, non multò post alij collocatam uultro corripuit: et quidem uiuo etiam tum Tito: mox patre, ac uiro orbatam ardentissimè, palamq; dilexit, ut etià causa mortis extiterit coactæ conceptum à se abigere.

Mæstitia militū, & lætitia fenatus in morte eius.

C A P. XXIII.

Ocisum eum populus indifferenter, miles grauissimè tulit, statimq; eum diuū appellare conatus: paratus et ulcisci, nisi duces defuissent: quod quidem paulò post fecit, expostulatis ad pœnam pertinacissimè cædis autoribus.

autoribus. Contra, senatus adeò latatus est, ut repleta certatim curia non temperaret, quin mortuum contumeliosissimo, atq; acerbissimo acclamationū genere laceraret: scalas etiam inferri, clypeosq; et imagines eius coram detrahi, et ibidem solo affligi iuberet: nouissimè eradendos ubiq; titulos, abolendamq; omnem memoriam decerneret. Ante paucos quàm occideretur menses, cornix in Capitolio elocuta est, εσα πάντα καλῶς. Nec desuit id est, erunt omnia bene, qui ostentum sic interpretaretur:

Nuper Tarpeio quæ sedit culmine cornix,

Est bene, non potuit dicere, dixit erit.

Ipsam etiam Domitianum ferunt somniasse gibbam sibi ponè ceruicem auream enatam, pro certoq; habuisse beatiorum post se, letioremq; portendi reipublicæ statum. Sicut sanè breui euenit abstinentia, et moderatione insequentium principum.

F I N I S.

D. M A G N I A V S

S O N I I P O E T A E, V I

riq; consularis, De XII. Cæsariibus per Suetonium Tranquillum scriptis.

Aesareos proceres (in quorum regna secundis Consulibus dudum Romana potentia creuit) Accipe bisenos: sua quæq; monosticha signat. Quorum per plenam seriem Suetonius olim Nomina, res gestas, uitamq; obitumq; peregit.

A 5

Monosti

Matianum ma
iū à Mario di
sum: vide Plin.
lib. 15, ca. 14.

De Domitia
ni cœna Plin.
in Paneg. ali
ter literis pro
didit.

Clinopale, pa
estra lecti.

Frat. fil. Iulii
Titi filiam.

MONOSTICHA DE ORDINE
XII. imperatorum.

Primus regalem patefecit Iulius aulam
 Caesar, & Augusto nomen transcripsit & arcem.
 Priuignus post hunc regnat Nero Claudius, à quo
 Caesar, cognomen caligæ cui castra dederunt.
 Claudius hinc potitur regno: post quem Nero sæuus
 Vltimus Aeneadum. post hunc tres, nec tribus annis:
 Galba senex frustra socio confisus inertis:
 Mollis Otho, infamis per luxum, degener æui:
 Nec regno dignus, nec morte Vitellius ut uir.
 His decimus, fatoq; accitus Vespasianus:
 Et Titus imperij felix breuitate: secutus
 Frater, quem Caluum dixit sua Roma Neronem.

TEMPVS IMPERII
XII. Caesarum.

Iulius, ut perhibent, diuus trieteride regnat.
 Augustus post lustra decem sex prorogat annos.
 Et ter septenis geminos Nero Claudius addit.
 Tertia finit hyems grassantia tempora Caij.
 Claudius hebdomadem duplicem trahit: & Nero dirus
 Tantundem: summæ Consul sed defuit unus.
 Galba senex, Otho lasciuæ, & famose Vitelli
 Tertia uos Latio regnantes nescijt æstas,
 Interitus dignos uita properante probrosa.
 Implet fatalem decadem sibi Vespasianus.
 Te dominante Tito cingit noua laurea Ianum,
 Quindecies sæuis potitur dum frater habenis.

De mort

DE MORTIBVS EORVM.

Iulius interiit Caesar grassante Senatu.
 Addidit Augustum diuis matura senectus.
 Sera senex Capreis exul Nero fata peregit.
 Exegit pœnas de Cesare Chærea mollis.
 Claudius ambiguo conclusit fata ueneno.
 Matriq; cida Nero proprio se perculit ense.
 Galba senex periit sæuo prostratus Othone.
 Mox Otho famosus, clara sed morte potitus.
 Prodiga succedunt perimendi sceptræ Vitelli.
 Laudatum imperium, mors lenis Vespasiano.
 At Titus orbis amor rapitur florentibus annis.
 Sera grauem perimunt, sed iusta piacula fratrem.

TETRASTICHA, A IV.
lio Cesare usq; ad tempora sua.

Nunc & prædictos, & regni sorte sequentes
 Expediam, series quos tenet imperij.
 Incipiam ab Diuo, percurrâmq; ordine cunctos,
 Noui Romanæ quos memor historiæ.

IVLIVS CAESAR.

Imperium binis fuerat solenne quod olim
 Consulibus, Caesar Iulius obtinuit.
 Sed breue ius regni sola trieteride gestum,
 Perculit armatæ factio sæua togæ.

OCTAVIVS AVGVSTVS.

Vltor, successorq; dehinc Octavius idem
 Caesar, & Augustus nomine nobilior.
 Longeua, & nunquam dubijs uiolata potestas,
 In terris positum credidit esse deum.

Tyberius

TYBERIVS NERO.

Prænomen Tyberi nactus Nero prima iuuentæ
Tempora laudato gessit in imperio.
Frustra dehinc solo Caprearum clausus in antro
Quæ prodit uitij, credit operta locis.

CAIVS CALIGVLA.

Post hunc castrensis caligæ cognomine Cæsar
Succesit seuo scæior ingenio.
Cædibus, incestisq; dehinc maculosus, et omni
Crimine pollutum qui superauit auum.

CLAVDIVS CAESAR.

Claudius irrisus priuato in tempore uitæ,
In regno specimen prodidit ingenij.
Libertina tamen nuptarum *
Non faciendo nocens, sed patiendo fuit.

NERO CLAVDIVS.

Aeneadum generis qui sextus, et ultimus heros,
Polluit, et clausit Iulia sacra Nero.
Nomina quot pietas, tot habet quoq; crimina uitæ.
Disce ex Tranquillo, quæ memuisse piget.

SERGIVS GALEA.

Spem frustrate senex priuatus sceptrâ mereri
Visus es: imperio proditus inferior.
Fama tibi melior iuueni: sed iustior ordo est,
Complacuisse dehinc, displicuisse prius.

M. OTHO.

Aemula polluto gesturus sceptrâ Neroni
Obruitur celeri raptus Otho exitio.
Fine tamen laudandus erit, qui morte decora

Hoc

Hoc solum fecit nobile, quod periit.

A. VITELLIVS.

Vita fors, mors facta tibi, nec digne Vitelli
Qui fueris Cæsar: sic tibi fata placent.
Vmbra tamen breuis imperij, qui præmia regni
Sepe indignus adit, non nisi dignus habet.

D. VESPASIANVS.

Quærendi attentus, moderato commodus usu,
Auget, nec reprimit Vespasianus opes.
Olim qui dubiam priuato in tempore famam,
Par alijs princeps transtulit in melius.

TITVS VESPASIANVS.

Felix imperio: felix breuitate regendi:
Expers ciuilis sanguinis: orbis amor:
Vnum dixisti moriens te crimen habere:
Sed nulli de te: non tibi credidimus.

DOMITIANVS.

Hactenus edideras geminos gens Flauia iustos:
Cur duo quæ dederant, tertius eripuit?
Vix tanti est habuisse illos: quia dona bonorum
Sunt breuia: æternum quæ nocere dolent.

NERVA IMP.

Proximus extincto moderatur sceptrâ tyranno
Nerua senex, princeps nomine, mente parens.
Nulla uiro soboles: imitatur adoptio prolem:
Quam legisse iuuat: quam genuisse uelit.

TRAIANVS.

Aggreditur regimen uiridi Traianus in æuo,
Belli laude prior, cætera patris habens.

Hic

Hic quoq; prole carens, sociat sibi sorte legendi
 Quem fateare bonum, diffiteare parem.

AE LIVS HADRIANVS.

Aelius hinc subijt medijs praesignis in actis:
 Principia, & finem fama notat grauior.
 Orbis & hic: sociatq; uirum documenta daturum,
 Adsciti quantum praemineant genitis.

ANTONINVS PIVS.

Antoninus abhinc regimen capit, ille uocatu,
 Consultuq; Pius nomen habens meriti.
 Filius huic fato nullus, sed lege suorum
 A patria sumpsit, qui regeret patriam.

M. ANTONIVS.

Post Marco tutela datur: qui scita Platonis
 Fecit ad imperium, patre Pio melior.
 Successore suo moriens, sed principe prauo,
 Hoc solo patrie, quod genuit, nocuit.

COMMODVS IMP.

Commodus insequitur pugnis maculosus arenae:
 Threcedico princeps bella mouens gladio:
 Eliso tandem persoluens gutture poenas,
 Criminibus fassus matris adulterium.

AE LIVS PERTINAX.

Aeli iudicio, & consulto lecte Senatus:
 Princeps decretis prodiite non studijs.
 Quod doluit malefida cohors errore probato:
 Curia quod castris cesserat imperio.

DIDIVS IULIANVS.

Dij bene quod sceleris Didius non gaudet opimis,

Et citò

Et citò periuro praemia adempta seni.
 Tuq; Seuere pater titulum ne horresce nouantis:
 Non rapit imperium uis tua, sed recipit.

SEVERVS.

Impiger egelido mouet arma Seuerus ab Istro,
 Ut parricide regna adimat Didio.
 Punica origo illi, sed qui uirtute probaret
 Non obstare locum, cum ualet ingenium.

BASSIANVS ANTONINVS

ninus Caracalla.

Dissimilis uirtute patri, & multò magis illi,
 Cuius adoptiuo nomine tu perhibes:
 Fratris morte nocens, punitus sine cruento,
 In risu populi tu Caracalla magis.

OPILIVS MACRINVS.

Princeps hic custos sumptum pro Caesare ferrum
 Vertit in autorem caede Macrinus iners.
 Mox cum prole ruit: grauibus pulsare querelis
 Cesset perfidiam: quae patitur, meruit.

ANTONINVS HELIUS

liogabalus.

Tunc etiam Augustae sedis penetralia foedas
 Antoninorum nomina falsa gerens,
 Reliquum non extat.

IOANNES BA- PTISTA EGNATIVS

Venetus præstantissimo Iurista
consulto & Senatorire-
gio Iacobo Minu-
tio s. d.

QVI principibus, illustrioribusq;
uiris ingenij sui monimeta nuncu-
pant, Minuti clarissime, alij id
agunt, ut aut ueteri, summaq; in
eos obseruantia se se id tribuisse
dicat: alij ut eorum præsidio tu-
ti, inuidiã minus grauẽ ac noxiã

sentiant: alij ut fructum alieni de se iudicij ea indicatura
percipiant. Nec desunt, qui posteritatis laude rapti, ac
immortalitatis spe quadam inflamati, ea sibi nomina de-
ligant nuncupatione, quæ diutissime & uiuere, & flore-
re posse sibi persuaferint. Id quod à pictoribus, artifica-
busq; plerisq; obseruatum animaduertas: qui deorum,
principumq; effingendis imaginibus eò libentius studeat,
quò minus obnoxia illa existiment aut hominum, aut tem-
poris iniuria fore. Sunt etiam qui hoc ueluti sacro litera-
rum munere promereri gratiam, beneuolentiamq; eo-
rum cupiant: siquidem haud inter postremas laudes re-
ferri debet, si quis principibus perplaceat uiris. Sed &
multi facillè sese, operamq; suam his ostentant, quorum
& autoritate ornari, & opibus augeri se sperent. Ego
uti

uti ex prioribus quasdam fortasse sequar: sic certè duas,
quarum altera publica, communisq; tibi cum gente Galli-
ca, altera planè tua, ac propria sit, secutum in primis esse
me non negem. Et communis quidem illa, quòd cum sin-
gulari, ac diuina potius Grolierij beneficentia Mediolani
agens alterum ab hinc annum ornatus, auctusq; sum: non
possum iam ex illo tibi, tuisq; omnibus etiam atque etiam
non perpetuò uelle debere. Illius enim consuetudine, &
opera, facillè quanta gentis uestræ morù simplicitas, quæ
publica domesticaq; disciplina, quæ in omnes charitas,
quanta in deum pietas uestra foret, est perspectum mihi
planè, ac cognitum. Quid enim uobis ipsis magis rectum,
apertumq; esse potest? Quid minus insidiosum, ac fallax?
Arctox (inquiunt) gentes hoc omnes habent. Ego uerò
cum fallcissimas ex his multas legam: non cælo, sed na-
turæ planè hoc uestræ, optimæq; discipline id tribuam.
Iam quid animorum, uoluntatumq; uestrarum fraternam
in omnibus consensionem prædicem? quam non conuiuio-
rum frequentia tantum, sed officiorum communicatione,
ac summa charitatis mutue testificatione tuemini. Hæc
uerò uobis adeò natura insita, usu parta, cõsuetudine au-
cta fuisse uidetur, ut tot mihi germani fratres nõ de facie
solùm, sed de morum in primis similitudine, atque equali-
tate uideamini. Quare nõ immeritò admirati Pœnorum
legati etiam in hoste Rom. scilicet Pop. id plurimum esse
dicuntur, quòd cõuiuio accepti à pluribus ciuitatis prin-
cipibus, eodem ubique cœnassent argento, testati nullos
hominũ benignius Rom. Po. uiuere. Nam quid de uestra
in regem obseruantia, in deum pietate dicam? Quæ enim

unquam gens aut externos principes non admisit, aut admissos non interdum expulsi? saepe etiã per summum sce-
 lus, non occidit? Francis id proprium, ac peculiare, nullos
 unquam externos pati: suos autem usque adeo amare, ac
 colere, ut pro eius dignitate, ac maiestate tuenda nõ opes
 tantum, sed uitam profundere possint. Illa uerò, quæ deo,
 ac religioni debetur, tanta, talisq; est, ut fileri melius pu-
 tem: cum uestigia haud sanè leuiter impressa, tot, & tan-
 ta extent, ut nulla unquam delere illam obliuio, nulla ob-
 scurare temporũ iniquitas ualeat. Ceterum excellēs quæ-
 dam, ac eximia in te uirtus, secundusq; ac constans homi-
 num de te rumor, & Ioannis in primis Francisci Asulani
 adolescentis cum summæ spei, tum uerò laudum tuarum
 studiosissimi prædicatio effecit, ut & ego te pridem lite-
 ris consulendum duxerim: & nunc Cæsares tibi meos,
 reliquamq; ad hosce non uulgarem (nisi fallor) industriã
 cupidissimè nuncupem. Quorũ lectio tantò tibi gratior,
 ac iucundior esse debet, quantò is qui ea tibi inscripsit,
 te plus amat, ac colit, quam multos alios. Huc accedit,
 quòd singularem eruditionem tuam, ac multiplicem lite-
 rarum cognitionem magnificat: quòd Minutiæ familia
 nobilitatem (quippe quæ à Romanis illis deducta Minu-
 tijs pro constanti habeatur) obseruat: quòd deniq; se tibi
 quam coniunctissimũ, ac charissimum esse cupit. Sunt qui
 dem in te corporis, & animi (uti audio) egregiæ dotes:
 quibus Christianissimo regi gratus, admirabilisq; sis. Nul-
 la certè aut maior, aut honestior, quam ut literas, litera-
 tosq; homines, qd' facis, foueas: illæ scilicet iure reposcūt
 abs te, quod tãta tua cū laude uberrimè tribuere. Nã unũ
 te esse

te esse, ac præcipuum, in quem Gallie tuæ Transalpinae
 olim intuerentur, quem Cisalpina tota prædicet, cuius sin-
 gularem prudentiam, atq; humanitatem etiam hostis cõ-
 mendet: totum hoc literarum beneficium est. Quid, quòd
 Cæsarum hæc à nobis instituta, tribusq; libris concinnata
 series, multa interim habeat, quæ delicatum etiam lecto-
 rem & capere, & detinere ualeat? Nam Byzantine ur-
 bis originem, Turcas ad hæc usq; tempora principes, res
 ab his belli gestas, Maomethis ortum, Romanæ urbis ca-
 ptiuitatem, & Asia imperia supra quingentesimum, ac
 millesimum annum repetita continet: quæ omnia primus
 ego (quod sine aliorum iniuria dictum uelim) præstiti: ac
 ut una ueluti tabella depicta spectari cõmodè possēt: cu-
 rari. Tametsi quid libris cõmune cum pictura? Pascit illa
 tantum oculos, hi animum, mentemq; instruunt, illa mu-
 tam, inanem, ac plerumq; falsam descriptionem continet:
 libri uiuentem præceptionem, atq; exactam spõdent. Ta-
 bulas etiam inaperiti pingant, literarum monumenta non
 nisi doctissimi conficiant. Tantò deniq; literæ pingendi
 artem præstant: quantò docti indoctis, uiui mortuis ante-
 cellunt. Tu igitur cum ab ineunte ætate ornamenti pluri-
 mum, & laudis ex hisce tibi uedicaris, illis ipsis tãtundè
 reddes: tantò etiam cumulatius, quòd neque melius, nec
 honestius beneficium ullum collocari potest, quam
 quod in bonos, & doctos uiros confertur:
 quorum mihi uestigia non solum se-
 quenda, sed etiam atq; etiã
 adoranda proposui.

Bene Vale.

IOANNIS BA

PTISTAE EGNATII

Veneti in Romanorum princi-
pum librum primum
præfatio.

IMPERATORVM uitas à Dicta-
tore Casare, qui primus patriæ libertatem
oppressit, ad Cōstantinum Palæologum,
sub quo Turcarum seruitio Constantino-
polis cecit: hinc à Carolo Francorum
Rege ad Maximilianum Casarem breui alioqui stylo
perscripsimus: rem ut perdifficilem mihi, atque arduam,
sic iucundam qui legent omnibus, & (ut opinor) haud
inutilem. Nam præterquam quòd multa hinc haurias,
unde tibi, patriæq; tuæ plurimum prodis: ipsa certè Ro-
mani imperij maiestas admirabiles eorum, qui impera-
runt, euentus, tot regnorum repetiti casus, tot princi-
pum mutationes relatæ, non fastidium solum operosæ le-
ctionis adimunt, sed admirabundos sensim legentes par-
tim ducunt, partim etiam trahunt: uti neminem arbitrer
uel mediocriter imbutum literis, qui non hæc & libenter
agnoscat, & summa cum uoluptate nō perlegat: & alio-
qui ad rei nouitatē accedit, quòd consultò nō pauca sunt
à nobis addita, quæ rerum seriem non modò non interrū-
pant, uerùm etiam exornent: quod in fabula dextræ, fini-
stræq; tibie inter unum, alterum ue actum adhibet etiā
præsent: nec in campis herbarum uiror. minus iucundus,
quem uiolæ, hyacinthiq; purpurei distinguant. Omnium
certè

certè rerū uarietas expetitur: & falsum illud est, sacca-
ro semper conditiōra fieri fercula. Quòd si quis erit, qui
pleniorem, uberioremq; historiam à me exigat: ille saltem
hoc mihi non neget, multa esse, quæ breuitate cōmenda-
tiora sint sua. Nec tamen desunt interim principes, quos
copiosius attigi: quorum scilicet & imperij diuturnitas,
& rerum magnitudo id exuiscere uidebatur. Illud uerò
testatum apud omnes esse uelim, nihil à me gratiæ, nihil
odio datum: ipsa ueritas nec interim nuda, ut multi ha-
stenus, tantum à me spectata. Anni præsertim imperij,
ortus eorū, & patria, illustriq; eorū gesta domi, forisq;
non omissa: series uerò principum tanta fide à me dedu-
cta, ut nihil desyderare amplius quis habeat. Nam & Fla-
uius Blondus hisce libris, quos ab inclinatione Romani
imperij conscripsit, multos uno uelut agmine ut sibi inco-
gnitos, omisit: & qui post illum historiam totius orbis
amplexi sunt, nihil omnino ad uiri illius diligentiam ad-
didere. Ego uerò & præter Zonaræ Græcam historiam,
& Nicetæ Choniætæ, Christoduliq; commentarios, Ge-
mistiq; libros, etiam schedia quædam non indignum,
quæ excuterem, duxi: uti rem semel cæptam

Dijs bene fauentibus absoluerè: quòd certa
omnia, exploratq; posteris traderè.

Vtrum autem id assecuti simus,
præsens ætas fortasse mali-
gnius, sequens certè
simplicius, ac cæ-
didius æsti-
mabit.

IOANNIS

BAPTISTAE EGNA-
tij Veneti Romanorum Princi-
pum Liber primus.

C. IULIVS CAESAR DICTATOR.

PRIMVS hic perpetuam dicta-
turam inuasit. Debellata enim in-
tra decenniū Gallia, tentata tunc
primū Britannia, & Germanis
in sylvas, ac paludes suas cōpul-
sis, in Italiam descendit: eaq; soli-
ta celeritate recepta, Hispanijsq;
pacatis, Pōpeium Magnū Pharsalico praelio fudit: cumq;
de omnibus hostibus triumphasset, tandem amicissimorū
coniuratione oppressus, periit etatis anno VI. ac quin-
quagesimo, dictaturæ uerò inite anno III. Vir pacis, bel-
liq; artibus, & in primis clemētia longē clarissimus, si li-
bertatis assertor, quā inuasor esse maluisset.

OCTAVIVS CAESAR AVGVSTVS.

TRibus ac uiginti uulneribus interfecto Cesare, feli-
cissimus omnium ad hanc diem successit Octavius
ex Accia Caesaris nepte. Vindicatis enim patris interfe-
ctoribus, uictorq; ciuilibus bellis omnibus, nouissime An-
tonio ad Actium nauali pugna superato, quo cum duode-
cim annos temp. tenuerat, triumphator orbis totius, pa-
cisq; restitutor aeternæ, per quatuor, ac XL. annos impe-
rium

rium rexit: urbemq; Romam optimis instituit, ac legi-
bus, magnificentissimisq; operibus sic excoluit, ut merito
parens patriæ primus, atque Augustus diceretur. Obijt
Nolæ septuagesimo sexto etatis anno, cum LVI. impe-
rasset. Ad cuius imperij felicitatem illud accessit, quod
seruator noster CHRISTVS, lux gentium & orbis, sub
eo nasci uoluit: ut quem summis animi, corporisq; doti-
bus principem clarissimum terris dederat, eodem etiam
generis humani parens optimus & maximus nasceretur.
Huius felicitas cæteris optata principibus.

TYBERIVS NERO.

TRistissimus omnium mortalium optimo principi
successit Tyberius, Liuiæ uxoris magis impulsu,
quā Augusti iudicio: quippe cuius neq; mores, neq; inge-
nium unquam probasset, pertinaciâ, & infinitam eius se-
uitiam pertæsus: principatum ab initio dissimulato inge-
nio, & matris reuerentia, non incōmodē gessit: mox Ca-
preensi secessu luxuriæ, ac cædibus uacans, cum prouin-
cie undiq; uastarentur, Caligule nepotis astu, & fraude
periit octauo ac septugesimo etatis anno tertio, & uigesi-
mo imperij. Huius imperij anno duodeuigesimo CHRIS-
TVM seruatorem nostrum Iudei cruci affixerunt: ex
quo ad supremam gentis interitionem nunquā se ditio
ne, fame, ferro, peste laborari ab his desitum.

C. CAESAR CALIGVLA.

PRæsuit hic Reip. annos quatuor, magis in Germa-
nici patris gratiâ populo, ac militibus cōmendatus,
quā ingenio suo: primus enim à Caesarum stemmate pe-
uitus degenerauit, ut non immerito fax humani generis

B 4 dictus

dictus sit: certè uox eius nefaria excepta, unam ceruicem populo Romano optantis, quò facilius uno ictu abscindi posset. Cassij Chæreæ, & aliorum coniuratione ferro occubuit annum agens xxviii. de quo sit dictum: Nec meliorem ab initio principem, nec peiorem postea fuisse.

CLAUDIVS. CAESAR.

Nescias in hoc principe quid primùm accuses: adeò uerècordia cum seuitia, ac luxuria certabant: qui factus potus, ac fortuna ludibrio ad imperium, cum latigaret extrema pertimescens, interfecto Caligula uenerit: quod non minore socordia, quam crudelitate per annos xiiii. uexarit. Quanta fuerit eius stultitia, hinc aduertat. Messalina uxor portentosa libidinis foemina C. Silio nupserat: qua uix interfecta, Agrippinam Germanici fratris filiam, nouo exemplo noueram liberis duobus superinduxit: & Britannico filio priuignum Neronem anteposuit: cuius insidijs, & Agrippinae ueneno in boleto dato perijt senex, atatis anno lxiiii.

DOMITIVS NERO.

Fax altera totius orbis iure à nobis dicatur: qui ex Domitio, atque Agrippina natus, imperij Romani maiestatem paterna, maternaq; cæde polluit, libidinis adeò effrenatae, ut matris concubitum appetisse credatur, ipse certè sumpto flammeo nuptiali sponsalia celebrauit: seuitia tantæ, ut præter urbis incendiū, & uxoris Octauiæ cædem, primus Christianum sanguinem, Petro & Paulo interfectis, hauserit. Et ne quid scelerum decisset, publice cantauit, in scenâq; operâ exhibuit. Tandem deficiente Galba hostis à Senatu iudicatus, nec fortiter ferre potuit,

uit: adiutus alterius adigendo ferro manu, perijt atatis anno xxxii. imperij xiiii. Quinquennio sub initia omnium princeps optimus existimatus, etiam Traiani testimonio, procul distare ceteros principes à Neronis quinquennio prædicantis.

SERGIVS GALBA.

Nobilissima Sulpitorum familia natus, ac per omnes dignitatis gradus ad proconsulatum Hispaniæ euectus, iam grandis natu imperium septimestre maiore hominum ab initio fauore quam lato successu tenuit. Auaritia et seuitia in eo principe iuxta infames: ex quo inuisus cunctis, cum Pisonem in cõflata inuidiæ remediū adoptasset, annos lxx. natus in medio foro à M. Othone iugulatur.

M. SYLVIVS OTHO.

Male partum principatum adeptus, & aduersa per omnem ætatem fama, laudabili sine clausit. Dum enim iiii. uix mense exacto, Bebricacensibus campis bellum ciuile contra Vitellij duces execraretur, papillam pugione sibi transfixit: adeò militibus charus, ut multi ad eius exemplum, ante mortui pedes semet interfecerint. Vixit annos xxxvii.

VITELLIVS.

Pudet tot dedecorum, sed ad institutam seriem pertinet & hunc ipsum referre. Qui patre L. Vitellio, & matre longè optima natus, militari factione, dum legatus Germaniæ superiori præest, imperium inuasit, secundo ingenio, uentriq; ac gulæ natus, & quod usu in his uenit, seuitia par. Ceterum Vespasiano principe declarato, cæno, fimoq; iactatus, ac furca sub mentum posita

diu per urbem tractus in scalis Gemonijs omnium ludibrio diu iacuit. Vita illi annorum LVII. Imperium uix octimestre.

VESPASIANVS.

Fessam, atq; labantem remp. trium principum, tyrannide potius, quàm imperio, Flauia gentis autor Vespasianus primus restituit. Nam per x. annos, quibus imperium rexit, singulari studio, ac prouidentia rem administrauit, & ne Casarianum desideraretur nomen, effecit. Hierosolymis expugnatis, cum filio triumphauit. Auaritiam ne culpes in eo, & temporum calamitas, & laudabilis eius usus facit: adeò inimicitiarum omnium princeps oblitus, ut Vitellij hostis filiam locupletissimè dotatam, splendidissimo iungeret uiro: & insolescentem Mutianum, imperijq; participem agentem adhibitis familiaribus satis habuerit admonere, se quoque hominem esse. Mors eius quàm animi tranquillitatem secum afferret, ostendit: dum alleuatus inter asidentium manus, stantem ait imperatorem mori decere. Perijt anno etatis undeseptuagesimo.

D. TITVS VESPASIANVS.

Amorem, ac delicias humani generis Titum in festamortalibus numina intra biennium sustulere. Huius præcipuam clementiam, ac liberalitatem, uirtutesq; alias eximias per totum eius principatum magis commendauit & uitæ antea actæ licentia, & sub initia luxuriæ, & auaritiæ suspitio, ut Neronis tyrannidem plerique augerarentur. Sed mutatus adepto imperio in melius, declarauit eiusdem esse ingenij & pessima, & optima inter dum ferre.

ferre. Hic Hierosolyma expugnauit, sagittandi peritissimus, & literis impensè doctus: uox eius quandoq; memorabilis audita: recordatus enim super cœnam, quod nemi dieo die officium contulisset: Amici, inquit, diem perdidit. Huius imperio Vesuiui conflagrauit: incœdium Romæ totum triduum, & lues fuit. Perijt etatis anno XLI. in summo omnium mœrore.

DOMITIANVS.

Ecquis Titi non doleret interitum? tali præsertim successore, qui per omnia patri, fratriq; dissimilis, sepe etiã uiuentibus aut contumax, aut obtrektor. Neroni, ac Caligulæ propior uixit? dissimulatamq; male sententiam per omnes ordines effudit? Quare nihil illi pater, fraterq; aut Cattorum, Germanorumq; clades, aut bibliothecarum incensarũ restitutio profuit, quin cæde illustrium uirorum inuisus omnibus factus, suorum tandem conspiratione post uitæ annum quintum, ac quadragesimum, imperij quintum, ac decimum cõfossus occubuerit, omniaq; eius acta rescissa sint.

COCCEIUS NERVA.

Melior e ipu. fato, quod aurea gibba, Domitiano post ceruicem in somnis enata, portendit, Cocceius Nerua suscepit imperium, Parthenio id defrète: clarissimis ortus haud dubiè natalibus, ut Dion autor est, & iam senex: qui cum alias leges, tum ne mares castrarètur, edito uetuit: summæ ciuilitatis, & elementia etiã in eos, qui in illũ cõiurauerant. Ut optime uerò semper de omnibus meritis esse uideatur, Traiani præsertim adoptione factũ est, quæ absentẽ, dum senectã suam contemni uidet, Casarem

Cæsarem appellauit, Homericò etiam uersu ad imperium adhortatus,

Τίσιαι δ' ἀναοίεμα δ' ἀκροα σοῖσι βέλεσσι.

Imperauit anno uno, mensibus IIII. Vixit annos
LXVIII.

VLPIVS TRAIANVS.

Optimus omnium princeps exteriorum primus Traianus, adoptione Neruæ imperiū meruit, domi sanctus, foris adeò clarus, ut præter Daciam prouinciam sanctam, uicto etiam eorum rege Decebalo, Parthos superaret, superatis regem dederit, Transstigitanas prouincias imperio adiecerit, Armeniam, atque Arabiam peruastaret: ut nihil omnino habuerit, in quo culpari merito possit. Amicitiarum cultor, simplicium ingeniorum, atque eruditissimorum admirator, iuris humani, diuinique consultiusimus: ipse à literis, et musis haud abhorrens. Huius cineres, et ossa in urbem relata, cochlide columna supposita cū eius imagine, quæ superstaret foro à se extructo. Quanta fuerit in eo bonitas, acclamationes principibus exhiberi solite declarant, cum Augusti felicitatem, bonitatem Traiani his adprecarentur. Vixit annis LXIII. imperauit xx.

AELIUS ADRIANVS.

Hic Italice stirpis Aelio Adriano, Traiani consobrinus, no Adriæ orto genitus, Plotina, ut creditur, fauente imperator est factus, ingenio sublimi, uario, literarum omnium peritissimus, sed matheos in primis: idem architectus, musicus, statuarius, multarum denique artium magister non expers, quam callens. Doctorum hominum nunc irrisor, et

for et æmulus, nunc fautor, et beneficus. Disciplina militaris scientissimus, in qua multa etiā correxit, principibus, qui secuti postea sunt, ea maxime probantibus, peregrinationis adeò studiosus, ut omnes ferme prouincias pedibus etiam peragrans obierit. Miserabili tandem fato consumptus est, ut in seipsum scire potuerit, si per domesticos licuisset. Imperauit annos xx. Vixit LXII. Inuisum eum fecere uiri illustres, non pauci sub eius exitu exilio, aut morte multati.

ANTONIUS PIVS.

Hic è transalpina Gallia paternum genus Nemausense. Pij cognomēti causæ diuersæ traduntur. Illud mihi maxime probabile, ut à morū probitate, affectuque in Adrianum, et seruatos eos, quos Adrianus interfici iusserat, id traxerit. Numæ Pōpilio maxime similis. Nam per annos treis ac uiginti, nullum sub eo bellum fuit. Amor, ac timor gentium in eo certarunt, bellum mouere timentibus his aduersus principem, quem ut numen aliquod uenerarentur: nec ille gloriæ ita cupidus, ut per aliorum damna, eadesque eam appeteret. Nam et à coniuratis uim omnem abstinuit, et in conscios quari uetuit, ne plures inuenti odium auerent. Apud Lorios duodecim millibus passuum ab urbe septuagenarius, cum M. Antonium philosophum adoptasset, obiit febre.

M. ANTONIUS PHILOSOPHVS.

Quam lata, felixque successio optimis, pijs, philosophis imperatoribus referēdis, utinā qui sequentur, tales merito dici possent. Nā hic ea ingenij bonitate, his uirtutibus excelluit, ut exemplū desit: et ceterorum

porū calamitas affuit, ut solus ærumnis publicis obstitit. Nisi enim hic præfuisset, maiestas Romani nominis facile tūc cōcidisset, Marcomannis, Quadis, Septentrione omni hinc scēuente, inde Persis Orientem uastatibus, lue interim, inūdationibus fluminū, locustarū uī omnia populantibus: sed uicti primū Veri principis auspicio Persæ. Marcomanicū mox bellū, Christianorū etiā ope, qui tūc militabāt, ex sententia per ipsius principis præsentia cōfectum. Ad quod gerendū principalis supellex hastæ subiecta, cum pecunia in stipediū deesset: felicissimus certē princeps, nisi heredem Commodum reliquisset post annū imperij duodeuigesimū, ætatis quinquagesimum nonum.

COMMODVS.

Adolescens mortuo in Germania patre, imperator omnium uotis est dictus. Et quis filium Antonini reieciſet? ille uerō etiā patri non satis probatus, statim Caligulæ, ac Neronis simillimus euasit: libidine, auaritia, & crudelitate illis antefendus. Nā in scena sepe aurigæ habitu prodijt. Ludis gladiatorijs & Dalmaticatus præfedit, & in amphitheatro gladiator dimicauit. Athletarum etiā more publicè se exercuit. Quæ omnia actis instruenda publicis curauit. Tandem Leto autore, & cōcubina Martia, post tertiumdecimum imperij annum strangulatur.

ÆLIVS PERTINAX.

Successerat haud dubiè flagitiosissimo principi princeps optimus, si non illum militaris auaritia, satis impius omnia trahentibus, intra octogesimum quintum imperij diem de medio sustulisset. Alba Pompeia in Liguribus

uribus huic patria, genus humile, ac sordidum. Virtus, atq; innocentia summa, militiæ clarus, & in ea ad summās dignitates euectus, unde & pilæ dictus est ludus. Hic cum summam de se expectationem omnibus daret, Latiniſidij, qui imperium illi astruxerat, & militari factione, Iuliano, qui successit, non infcio, LXXI. ætatis anno perijt.

DIDIVS IULIANVS MEDIOLANENSIS.

Imperium, quod per scelus necis imperatoris cōsciū, primus etiā licitatus esse dicitur, intra septimū mensem cum uita simul amisit: neq; enim militi gratus, ob non integrum donatiuum datum, & populo etiā inuisus ob perfidiam in principem optimū. Quare inter utriusque odia destitutus, Septimij Seueri iussu, qui imperatorem se appellauerat, damnatorū more necatur. Vocesq; in illum graues à populo sepe iactatæ.

SEPTIMIVS SEVERVS.

Africa illa olim imperij Romani emula, hūc genuit imperatorem magis necessarium, quam inutilem. Unde etiā iactatum uulgō, aut nunquam nasci debuisse, aut nūquam mori. Nam & imperiū fortiter administrauit: & sublatis in oriētē Pescennio Nigro, in Gallijs Claudio Albino, quem & Cesarē dixerat, oriētē omnem Parthis, Arabibus, Adiabenis deuictis, Romanæ maiestati restituit. Arcus adhuc Romæ uictoriæ monimētū titulis magnificentissimis uisitur. Britannos tumultuātes cōpescuit uallo per XXXI. passuū millia à mari ad mare ducto, ubi etiā duodeuigesimo imperij anno septuagenario maior ex articulari morbo deceſsit. Bellicis artibus clarus: pacis, nisi seuitia,

seuitia, ac perfidia eas inquinasset, nō cōtemnendus. Ceterum literarum non ignarus, matheoseos peritus: à Latinis non abhorrens, nisi Punicum quid redderet. Cædibus illu-
strium uiroꝝ adeo infans, ut Punicas clades in toga cæsoꝝum ciuium Romanorum sanguine rependerit.

ANTONIVS CARACALLA.

Vestis huic, quam talarē ē Gallijs aduectam, Roma
no populo donarat, cognomen addidit. Seuero pa-
tri adhuc uiuenti contumax, nec minus in fratrem Getam
impius, quem patre mortuo statim occiderit: militi tamen
gratus cum ob ingens donatiuum his datum, tum quod
in castris gregarij penē militis uices ageret. Alexandri
Magni admirator, quem collo in leuum humerum detor-
to reddere cuperet. Hic orbe peragrato, Alexandrinoꝝ
rum dicacitatem ultus ingenti eorum cæde, Persas dolo
magis, quam uirtute fudit. Sexto demum imperij anno mi-
litum dolo Carris, dum uentris oneri leuando intenderet,
interficitur xxx. ætatis anno.

OPILIVS MACRINVS.

Obscurissimis parētibus ortus Maurusij generis, ma-
lis artibus, ac pudendis ad præfecturam euectus, a
iuuis tamen scientia non alienus, sed uenali fide, ac uita
semper sordida, post interfectum Antonij, imperium cū
Diadumeno filio formosissimo Macrinus inuasit: quod
cum per annū & menses duos obtinuisset, uictus ab He-
liogabalo cum filio, quinquagenario maior fugiens ob-
truncatur. Data est dictio consulenti super imperio talis:
Ω γέρου ἢ μάλα δ' ἴσπε νεοί τείροσι μαχῆται,
Σὴ ἢ βίβη λελυται χαλεπῶν ἢ σέ γῆρας ἰκάνας.

Varius

VARIUS HELIOGABALVS.

Asyrium (quis credat?) principem nescio maiori ne
fortune ludibrio, an Romane maiestatis sugillatio
ne orbis hunc per duos & amplius annos tulit. & cum
incestum, si quidem uerum erat Caracallæ filium ex Sce-
nide consobrina natum. Qui ex Oriente Romam profre-
ctus, interfecto (ut dixi) Macrimo, tralato etiam inde He-
liogabali numine ad urbem, in summa omnium expecta-
tione uenit: sed illi mox omnia in ludibrium, aut odium
conuersa sunt. Nullus enim principum ad hanc diem ma-
iore libidinis flagrauit infamia, uti se in muliebrem sexū
execari curarit. Nullus maiore luxu opes prodegit im-
perij: nullus denique contaminatius, aut impurius, uixit:
omnium religionum contemptor, præter patrij numinis
Hellogabali. Hunc tamen in cloacam proiectum, mox in
Tyberim cum matre Scenide tractū per milites populus
Romanus ita ultus est, uti nomen eius ex publicis moni-
mentis eraderet. Vixit ann. xvi.

ALEXANDER SEVERVS.

Melioris orbis fato ex Mama consobrinus Helio-
gabalo Alexander iam pridem ab impura illa bel-
lua adoptatus in imperium successit, optimis principibus
æquandus innocentia, in uiros bonos beneuolentia, &
(que præcipua dos principum) singulari in omnes cle-
mentia, ut αὐτάματου eius dicatur imperium. Hic expe-
ditione Persica ex animi sententia confecta, dum ad Se-
ptentrionem uertit arma, Germanis tumultuantibus fa-
ctione militari tertio decimo imperij, uite anno undeci-
gesimo,

C

gesimo, Maximini perfidia cū matre in tentorio necatur. Primus post Adrianum principem, qui uera pietatis lumen acceperit. Nam CHRISTVM in larario suo semper habuit. Quam illa ex sacris literis sententia frequens ei in ore esse: Quod tibi nolis, id in alterū facere caueas. Locum etiam Christianis adiudicauit, quibus popinarij litem intendebant, rescribens Deum multò melius quoquo modo coli, quam popinarijs assignari.

DE PARTHORVM, ET PERSARVM imperio.

Non alienum ab instituta serie fuerit, quando post hac Persarū arma in Oriente, post Parthica toties erunt referenda, si breui imperium utriusque populi, tum ad nostram etatem in eo terrarum tractu regnorum seriem perstringam. Primus igitur Parthis Arsaces libertatem asseruit ad eam diem cū ceteris Orientis populis, regibus Macedonum obtemperantibus: à quo ad Arthabanum regem perpetua Arsacidarū gloria per quadringentos, & amplius annos floruit: disidentibus inter se Syriae regibus. Parthis uerò per hęc tempora uaria admodum fortuna cum Romanis contententibus, Artaxerxes Persa, uir obscuris admodum parentibus ortus, genti suæ ueterem imperij gloriam restituit. Tripliciq; prælio Arthabano cum tota Arsacidarū familia cæso, Persas Orienti iterum imposuit. Quorum imperium ad Choroën usque regem, & Heraclium imperatorem per quadringentos annos mansit, grauibus prælijs, alternante fortuna, cum Romanis interim gestis. Qua tempe-

state Saraceni ex Arabia profecti, Maomethe duce,

noui delirij autore, Persas primùm, mox Romanos uarijs, & ingentibus cladibus afflixere, floruitq; Saracenicum nomen, Persico sublato, aded ut non contenti Asia imperio, maximā Europæ partem sibi subiecerint: ipsam etiam terram Italianam (quod horreat meminisse animus) mari, terraq; fœdè per ducentos & amplius annos populati. Mox præualentibus Turcarum rebus, diuisum in Oriente imperium est: Saracenis Aegyptum, & Asiam ad Orientem sibi uendicantibus: Turcis propiores Europæ prouincias per nostrorum principum sequitiam occupantibus: repressaq; interim gentis in Christianum nomen infestissima rabies Gallorum armis Europæ principum, communi expeditione, autoribus tamen Francis in eos sumpta, & Hierosolyma nobis restituta. Ceterum nostrorum discordia rebus in Asia labentibus, & modo Tartaris, modo Saracenis de imperio contententibus, Asia pars, quæ à Tauro ad Euphratem protenditur, Saracenorū imperio, reliqua ad Hellepontum Turcis cæsit. Interim centesimū ab hinc & amplius annum, Tamberlanes inter Scythas humili loco natus ex gregario milite ordinis primò, mox exercituum ductor, Parthis imperium astruens, uictis omnibus finitimis gentibus, Syriam cum tota Aegypto populatus est. Inde in minori Asia Paizeti Turcarum principi congressus, eum captum cum tota gente ad internitionem cæsa, in uinculis habuit: uictor que domum reuersus, urbe etiam Marchanti populosissima à se condita, & uictarum gentium spolijs ornata, imperium moriens duobus filijs reliquit. Quorum dissidio res tanta indole

Turcæ.

Tamberlanes.

Paizetes Turca uictus & captus.

Arsaces rex Parthorum.

Arthabanus, rex.

Artaxerxes rex Persarum.

Choroës rex Persarum. Heraclius imperator.

Maomethe.

Vfuncassanus,

Psophes,

parta, retro facile abiit. Stetit tamen regnum trans Eu-
phraten filijs incolume ad Vfuncassanum usque: qui cum
Maomethe etiam conflixit. Variatum demum in his ter-
ris, re Aegyptiaca interim florente, donec auditum est
etate nostra Psophis nomen unius ex Vfuncassani hære-
dibus (uti credi uolunt) Fortuna seruati: qui magno homi-
num fauore ad imperium ascitus, ueluti hereditarium
odium cum Turcis exerceat.

IULIUS MAXIMINVS.

Redit nūc stylus ad institutam seriem. Nam Alexan-
dro interfecto, successit Maximinus cum filio eius-
dem nominis, Thrax gente, & scuitia insignis: aduersus
quem, cum Senatus Pupienum & Balbinū imperatores
deklarasset, immanitatem hominis, ac barbaricam perte-
sus: ille statim in Italiam cum Germanico, ac Pannonico
exercitu descendit. Aquileiaq; incassum obsessa, à militi-
bus fame laborantibus cū filio necatur. Memorabilis mi-
litum uox fuit, cum utrunque interficeret, ex pessimo ge-
nere ne catulum quidem habendum. Imperarunt ambo
annos treis. Pater sexagenario maior, filius uigesimum
annum agens obiit.

BALBINVS, ET PUPIENVS.

Imperatores hi primum ex s. c. duo aduersus Maxi-
minum creati: Balbinus nobilitate generis prestante,
Pupienus, qui & Maximus, militari disciplina clarus, à
quo & Maximini uicli. Caterū cum parum inter se con-
cordi animo rempub. regerent, à militibus uterque inter-
ficitur, Gordiano puero summæ rerum imposito.

GORDIANVS.

Opti

Optimum, ac nobilissimū principem terris Dij de-
derant, si diu rebus illum præesse uoluissent. Nobi-
litate eius auus, paterq; imperatores, & Scipionum
stemma agenti insertū, bonitatem Romani populi, ac mi-
litum, & orbis totius in adolescentem amor attestatur.
Sed cum bellum ingens aduersus insolescentes Persas con-
flasset, iamq; Mithrei soceri diligentia feliciter consecis-
set, Philippi præfetti dolo, qui socer primò, mox prin-
ceps, interficitur, haud tamen inulta mors optimi princi-
pis fuit: omnes qui in illū coniurauerant, crudelibus sup-
plicijs affecti, & Philippi nō diu imperium tenuere. Vi-
xit annos x x i i. imperauit sex.

PHILIPPI.

Dvobus principibus, audita Gordiani morte, à Se-
nato creatis, Marco primum, mox eo breui absum-
pto, Seuero Hostiliano, qui & ipse non diu superuixit,
Philippus imperium occupat: nec ei gentis humilitas ob-
stare potuit, quo minus imperaret. Nam per omnes mili-
tiæ gradus ob uirtutē euectus, tandem præfectus à Gor-
diano in Mithrei locum factus, optimo adolescenti infi-
dias comparauit: coq; per dolum caeso, imperator ab ex-
ercitu dictus Romam cum uenisset, filium Philippū im-
perij participem declarauit. Ipse post quintum imperij
annum Veronæ medio capite supra ordines dentium præ-
ciso, filius duodenarius Romæ necatur: quem adeò tristis
ingenij ferunt, ut nunquam riserit, & semel ridentem pa-
trem auersatus sit. Sub his seculares ludi magnificentissimi
millesimo ab v. c. anno dati. Sunt qui à Christiana
pietate non abhorruisse Philippum tradant, quorum te-

C 3 simonio

stimonio hominis perfidia fidem abroget.

D E C I V S.

Inuitum, ac penè reluctantem Philippi socordia hunc imperio præfecit, haud dubiè tamen nobilissimis parentibus Bubaliæ inferioris Pannoniæ urbe natum. Nam Philippus nunciata Marini ducis, & Mæsci exercitus rebellione, cum Decium ad comprimendos eos motus mitteret, recusauit primò Decius: mox etiam admonuit, non esse ex Philippi re, ut ipse eò contenderet. Cæterum satis rem ita trahentibus, ut primùm prouinciam attigit, imperator omnium cōsensu dicitur: & interfectis (ut dixi) Philippis, cum aduersus Gothos cum filio audacius, quam consultius pugnaret, cæsus cum toto exercitu ab his est, corpusq; paludis uoragine absortum nusquam inuentum. Hic charissimus Senatui fuit, & qui à nobis etiam inter optimos principes adnumerari posset, si inuiriā à Christiana pietate abstinuisset: in quam plus nimio Philippi etiam odio sēuijt: Fabiano, ac Cornelio pōtificibus Romanis martyrio affectis. Vixit tamen annos 1. imperauerunt uterq; biennium.

GALLVS PATER, ET VO-
lusianus filius.

Hi post Decium imperiū adepti, infelicissimè illud per annos duos, & menses octo rexere. Nam cum Scythis tributo annuo drachmarum centum transgere, primi qui Romani maiestatem imperij tam fœda pactio-
ne suggillarint: & Armeniam amiserit, expulso à Parthis Tyridate eorū rege. Tam fœua deinde lues orbē inuasit,
quæ ex

quæ ex Aethiopia ortum habuit, ut per annos quindecim terras penè omnes exhauerit. Tandem Aemiliano imperatore factò, uicti prælio, à militibus occiduntur: pater etatis anno XLVII.

A E M I L I A N V S.

Trimestrem & hunc imperatorem Mauritania nobis dedit, uirum (quod fatendum est) militiæ peritum, sed ignobilem: qui uictis ad internitionem penè Gothis, astu etiam adhibito, cum omnem prædam militi promississet, imperator ab exercitu dicitur. Mox Valeriano ab Alpino exercitu imperatore nobilissimo, ac Censorio uiro creato, qui Aemiliano fauerat, ne ciuili bello remp. consistarent, Aemilianum necant, soloq; ducis capite res peracta est, anno etatis eius XI.

L I C I N I V S V A L E R I A N V S.

Nillum principem maiore unquam fauore orbis acceperit: nullus eo calamitosior ad hanc diem imperio præfuit: uel quòd à Sapore Persarum rege uictus acie, siue dolo suorum, siue eius imprudentia id acciderit, nam utrunque traditur, miserabili captiuitate apud eos consenuit: uel quòd Gallienum filiumq; post se reliquit, qui Caligulæ, ac Vitellijs simillimus orbem terrarū penè perdidit: externis hostibus adeò nobis insultantibus, ut fœminæ imperium in Gallieni cōtemptum occuparint. Triginta certè tyranni nescio rempub. magis affligerint, an aduersus hostes nostros necessarij tutati sint: qui per ea tempora in pronum rem imperij labentem per Gallieni luxum sustinerent. Vixit Valerianus septuagenario maior, imperauit annos xv. Vir ante imperium summis

honoribus functus, & in his cum summa laude, ac uirtutis opinione uersatus.

GALLIENVS.

AD Valeriani calamitatem accessit Gallieni filij imperiū: qui nequissimus omnium mortalium adeo per luxum, ac socordiam imperium afflixit, ut per totum terrarum orbem grauissima externa bella senserimus: neque uero minus à xxx. tyrannis uexata fere res. Is Gallienus, cum aduersus Aureolum comparato exercitu Mediolanum usque contendisset, Aureoli commento iam penè uicti, certè intra Mediolanum obsessi, interficitur quinquagenarius. Imperauit annis xv. cum patre septem, solus octo. Affuit huic principi (quod mireris) animi quandoque uigor, & ad se ulciscendum audacia: nec minus in eo liberalitatis effulsit, cum nihil unquam petenti denegaret.

CLAUDIVS.

Ostenderunt & hunc terris numina uerius, quam concessere. Quippe cuius principatu restitui ad integrum res potuerit, nisi intra biennium fato occubisset. Is enim Gotthorum arma late uagantia primus compe scuit: naualibusque, ac terrestribus bellis eorum opes attriuit, ut per omnes prouincias nulla, nisi Gotthica mancipia essent. Alemannorum ad Benacum lacum infuita millia prosligauit. Illud memorabile, quod Græciæ uastitate, quam Gotthorum arma intulerant, Athenis captis, cum librorum ingentem uim coaceruassent, de his comburendis Barbariam consilium ceperant: tum unus ex his,

his, Abstineamus, inquit, hanc iniuriam ab his codicibus, quibus Graij homines, dum studiosius incumbunt, minus à bella idonei sunt. Illud etiam in Claudio memorabile, quòd accepto imperio, cum in Senatu uariarent sententiæ, utri prius bello occurreret, tyrannorum, an Gotthorum: Gotthos censuit prius aggrediendos: quòd hi reipub. hostes, tyranni principis essent. Præsuit biennium non integro.

QVINTILIVS.

Hic cum dies septem ac decem imperium autore Senatu tenuisset, Aureliani imperatoris nuncio exterritus, sanguine e uenis emisso obiit.

AURELIANVS.

Hunc inter principes necessarios magis, quam bonos multi reponunt. Nam quantum illi gloriæ triumphique hostiles, & militaris peritiae uendicat, tantum seuitia domi etiam in sororis filium exercita laudis detrahit. Princeps tamen dignus, qui Claudij etiam prærogatiua rempublicam, ea temporum calamitate suscipere ret. Barbaros enim in terra Italia uagantes, triplici prælio afflixit. Monetariorum bellum non sine ingenti cæde sedauit. Zenobiam insolescentem duplici prælio uictam, & per obsidionis moras tandem fractam in triumphum duxit. Aureolum, & tyrannorum non paucos aut interfecit, aut sibi conciliauit, Tetrico uno ex his etiam Lucaniæ correctore instituto. Imperauit annis v. Domestricorum fraude inter Byzantium, & Heracleam oppressus.

TACITVS.

Interregnum per septem menses Aureliano interfecto fuit: cum miles ad Senatum, Senatus ad militem prærogatiuam imperatoris deferret eligendi: tandem patres militari consensu uicti, Tacitū Augustum dixere: ex quo tantum publicè gaudium fuit, ut literas Senatus ad municipia Italiæ super ea re dederit. Quam uerò amplissimi ordinis iudicium à militari tumultu distet, Taciti declaratio ostendit: cum in curia testati sunt neminem aut iustius, quàm grauem uirum, aut prudentius, quàm doctum imperare posse. Verum hic tantus uir sexto, quàm imperare cœperat, mense, militari scelere periit.

FLORIANVS.

Hic Taciti frater, quasi hæreditarium imperium hæssit, intra LX. imperij diem tanquam ad fortunæ ludibrium solutus sibi uenis, ad Probi imperantis nuncium obiit.

PROBUS.

Non sefellit omen nominis, cum hoc illi cognomen esse potuerit: ut si non illi fuisset Probi nomen, cognomento hoc appellari potuerit. Huic nec Taciti frater obstitit, quò minus orbis totius consensu imperator diceretur: nec generis humilitas, cum patrem Dalmatici sanguinis, & cum agrestem habuerit. Vir pacis, belliq; artibus longè clarissimus. Huic per sex annos, quibus imperauit, uicti Sarmatæ debentur. Tyranni per hunc omnes sublati: pax uniuerso terrarum orbi restituta, celebris uox eius excepta inuidiâ peperit apud milites: neque enim necessarios amplius dicebat fore milites, ubi hostes deessent: quos nusquam uirtute sua fu-

turos

turos mox sibi promittebat.

CARVS.

NArbo Martius hunc genuit imperatorem bonum, sed ad posteros etiã cõmẽdatiorem multò futurū, nisi Carinum flagitiosissimum principem reliquisset. Hic bello Persico capta Seleucia, & Ctesiphõte, dum ad Tigrim fluuium castrametatur, fulmine ictus periit. Numeriano filio ab Apro socero mox interfecto, adolescente probitatis, tum eruditionis egregiæ, maximè autem ad pœticen nato: & Carino Romæ per Diocletianum principem cæso. Hi tres uix triennium explerunt.

DIOCLETIANVS, ET MAXIMIANVS AVGVST.

Subbeat forsitan admiratio multos hac nostra principum relatione, quòd paucissimos Quiritij sanguinis, omnes ferè externos, & pudendæ quosdam etiã originis, non tamen pœnitendos recenseam. Sic hætenus Decium Pannoniæ, Aurelianum Daciæ, Claudium Dardani, Probulum Dalmatiæ, Carum etiam Galliæ sibi uēdicant. Quid quòd eadem Dalmatia alterū etiã nobis imputet, omnia uis æquandum principibus, si à piorum sanguine abstinisset, Diocletianū? Is enim Salonis ortus, libertini etiã sanguinis, cum molem imperij grauiorem animaduertiret, quàm ut unus esse uniuersæ par posset, Maximianum Augustum creat: amboq; duo sibi Cæsares, Galerium, Armentarium cognomine, & Constantium Constantini Magni patrem dicunt. Diocletianus igitur, quando per parteis rem tutius confici posse ratus est, Maximianum Gallijs præficit: eoq; confecto bello, in Africam aduersus

aduersus quinquagenarios transire iubet: utrobique sedati tumultus. Africanus certè aliquantò difficilior, quòd quinquagenarij, & supra eum annorum numerum ueteranus miles ad obsequium tam facillè redigi non poterat. Interim aduersus Diocletianum inuadit. Achilleum incubatorem imperij Alexandria per menses aliquot obsessum, & in potestatem redactum, feris laceradum obijcit: potentissimus quisque cædibus, ac proscriptione petitus. Interim aduersus Narseum Persarum regem Galerius infeliciter primò, mox reparatis copijs, ira etià animos illi faciente, quòd ad Diocletiani carpentum postcladem acceptam per mille passus pedes currere coactus est, egregiè uicit Narseo fugato, & cæsis magna ex parte Persis, pellicibusq; cum gaza omni regia captis. Hæc uictoria Galerij uirtute, & audacia parata: qui exploratis prius hostiū castris, noctu cum x. millibus equitum Persas aggressus, dedecus acceptum hosti rependit. Diuersa etiam parte Constantius ab Alemannis improuiso insultu primum uictus, & eodem die mox uictor, lx. eorum millia cecidit: ea clade Germaniæ attrita, Galiliæ liberatæ. Sicq; pacato orbe post annorum imperium x. Diocletianus Nicomediæ, Maximilianus Mediolani imperium eodem die deposuere. Rem miram, & ad hanc ætatem incognitam, ut sponte, nec prægrauante saltem senectæ, uel rerum mole, uterque in ordinem se redegerit. Diocletianus certè constantius in proposito mansit. Nam per decem annos quot priuatus Salonis superfuit, hortorum amœnitati uacans, iterum ad imperium sollicitatus, à priuata uita abduci nō potuit, testatus nullo sibi

libi unquam soles lætiores affulxisse. Obijt autem duodecimo octoginta natus annos, uel alienatione mentis, uel ueneno Augusto, ueritus Licinium, ac Constantium, qui illum tantam Maxentij fauorem grauiter increpauerant. Sed & Maximilianus dum Cōstantio genero insidias parat imperiū affectans, Masiliæ captus Cōstantij iussu necatur.

CONSTANTIUS CHLORVS,

& Galerius Maximinus

Augusti.

Successere Diocletiano Iouio, & Maximiliano Herculio cognominibus, duo ab his antea dicti Cæsares, Constantius uidelicet Chlorus, quasi uirentem à colledicas, & Galerius Maximinus. Sunt qui ex ueteribus monumentis Maximianum magis probent: sed quocunque cognomine hic fuerit, diuerso, quod constat, ingenio uixere. Cōstantius benignus, ac facilis, atq; ad promerendam Gallorum gratiam, quibus præerat, propensior, nec à uera pietate abhorrens. Galerius trux: ac propè immanis: ut qui rus, unde uenerat, oleret, nostrique sanguinis appetentissimus. Sed cum undecim annos Constantius Gallias, & Hispanias in summo ocio tenuisset, (Nā Africam, Italianq; sub imperij initia sponte dimiserat, ratus id grauioris esse oneris, quàm ut ab uno sustineri posset) Eboraci decepsit, moderati principis fama, & Cōstantino filio successore felix.

Galerius imperium adeptus, molem & ipse secum rei reputans, duos sibi asciscit Cæsares, Scuerum & Maximilianum iuniorem: illum Italiæ, hunc Africa, & orienti præficit: ipse Illyricum sibi medius asciscit. Verum

rūm

rum non multò pòst genitalibus putrescentibus, uita te-
dio uim sibi gladio intulit.

SEVERVS, ET MAXIMINVS IMP.

Seuenum haud multò pòst Maxentij factio Romæ in-
stra tabernas opprimit, & Maxentium Herculij ty-
rannici uirum spiritus sibi præficit, aduersus quem dum
Maximinianus festinat, militum suorum defectionem ue-
ritus, retro in Illyrium contendit: ubi ulcere inguinibus
inmato, cum deessent remedia, nec medici ob hominis im-
manitatem opem ferre auderet, uermibus undique erum-
pentibus obiit, Christiani sanguinis usq; ad insaniam pri-
mum effusi incassum pœnitens. Vir belli, pacisq; artibus
insignis, nisi crudelitate nimia in nos, tantas uirtutes fax-
dasset. Solus annos duos, cum Caesaribus, & Licinio impe-
rij consorte xvi. præfuit.

LICINIUS, ET CONSTANTINVS.

Licinio Dacia natale solum fuit. Militaris discipline
ad ueterem normam seuerissimus exactor. Rusti-
cis, & agrarijs hominibus (ex eo enim genere fluxerat)
æquus: auaritiæ, & Veneris studio insanis, moribus pla-
nè barbaris: & literis adeò infestus, ut uirus, ac pe-
stem publicam eas appellaret. Sed cur eas non odisset,
quarum adeò expers erat, ut ne decretis quidem subscri-
bere posset? Illud in eo non reprehendas, quòd spado-
num, aulicorumq; insolentiam mirè compescuit, tuncas,
foricesq; palatinos appellans. Hunc Constantinus nouas
res molientem, primum in Pannoniæ campis fudit: mox
reparatè uires incredibili celeritate ex Europa in Asiã
expulit: malèq; reconciliata iterum gratia per Constan-

tini

ti sororem Constantiam, quæ illi uxor erat: cum rebel-
lis animos homo uecors retineret, etiam contra sacra-
menti fidem Theſsaloniæ interfici iussus est. Imperauit
ann. XIII. sexagenario maior, Christianis infestissi-
mus. Vnde illi discordiarum semina aduersus Constā-
tinum acriora.

M. FLAVIUS CONSTANTINVS

Constantij Augu.

Felicioribus auspicijs, ac meliore partium nostra-
rum euentu, rerum tandem Constantinus potitur
et Helena Constantij uxore susceptus: & ceteris fra-
tribus ob egregiam indolem, cum illi segnitiam præ se-
ferrent, patris etiam testamento prælatus. Hic sub Ga-
lerio rudimenta militiæ felicissimè auspicatus, parta ex
Barmatis egregia uictoria, ueritusq; ex ea laude gliscen-
tem inuidiam, ad patrem transfugit: eoq; mortuo, Gal-
lias, Hispaniasq; & Cottias Alpes obtinuit: Constā-
tio patre id multò antè somnio præfagiente: egregium
imperatorem fore, qui Dei militibus opem primus fer-
ret. Iamprimum igitur ueteranis militibus agros assigna-
tos, ut ad filios suos transfirent, primus instituit. Tertio
imperij anno accersitus in Italiam ab ijs, qui Maxen-
tij tyrannidem ferre nõ poterant, biennio totam Italiam,
urbemq; Romam pristinae maiestati asseruit, Maxentio
Tyberinis gurgitibus absorpto. Inde abnegato idolo-
rum cultu, Christianam puritatem ita amplexus est, ut
præter egregia dona Diuorum nostrorum templis illata,
CHRISTVM ab omnibus colendum præceperit, tem-
plaq; illi, & alijs numinibus erexerit, nec alia magis causa
acrius

acrius in Licinium exarsit, quàm quòd ille aduersaretur nobis. Bella còtra Barbaros multa felicissimè còfecit: u de primus Romanorum principum Magni cognomentū tulit. A bellis ad pacis studia conuersus, optimum principem primis annis egit. Leges sanctissimas tulit: literis & ipse impense semper studuit, & eas fuit. Religionis adeò obseruans, ut Nicenam synodum ccc. & xxii. patrum multis dissidentibus indixerit. Byzantium instaurauit, imperatoriamq; urbem, & nouam Romam appellari uoluit. Moriens, & Constantinopoli sepultus, treis liberos, & Dalmatium fratris filium successores reliquit. xxx. & amplius annos imperans, tredecim uerò ex his solus. De eo sic memoriæ proditum, decem primos annos ut præstantissimus diceretur, xii. sequentibus latro, decem nouissimis pupillus ob immodicas largitiones. De eius baptismo uti uariant auctores, sic constanti fide, quæ de imperij donatione circumferuntur, uti minus similia ueri non probant. Sed alij hoc uiderint.

CONSTANTINVS, CONSTANS, ET CONSTANTIVS
Constantius Constantini filij Augu.

HI tres imperium, quod per manus à patre acceptum, ita partiti sunt, ut Constantinus maximus natu Gallias, Hispanias, Britanniamq; insulam obtineret, Constanti Italia cum Illyrico, & Græcia cederet, Byzantium & Oriens Constantij esset, qui Dalmatium socium imperij haberet: quem haud multò post dolo exceptum militari factione oppressit, cum annos treis imperasset. Nec durauit diu fratrum concordia: siquidem in nefarium bellum rapti fratres; nam Constantinus Gallico

lico exercitu fretus, Constanti fratri bellum intulit, quod dum cupidius, quàm cautiùs gerit, ad Aquileiã exceptus insidijs nondum triennio finito, uulneribus confectus perijt. Inde Constans uictor, cum non sine labore prouincias transalpinas in potestatem redegisset, egit primùm optimum principem: mox aduersa ualetudine, siue rerum felicitate mutatus, ingratus omnibus esse cæpit: donec & ipse Magnentij dolo dormiens intra tentorium, ad Helenam oppidum oppressus est, cum imperasset annos xii. uiuisset paulò plus xxx.

Constantius cædem fratris ulturus, ingenti exercitu aduersus Magnentium comparato, ingenti illum prælio, & memorabili ad Murtium fudit: quo Romani uires imperij penè concidere, l. l. nullibus utrinque desideratis. Mox cum Magnentium bellum reparasset, & ad Lugdunum iterum uictus esset, gladio sibi latus aperuit: sed & Decentius frater, qui Cæsar ab eo dictus fuerat, laquei morte præpostera uitam finijt. Nam Britannioni antea Constantius ueniam petenti facillè dederat. Is Britannion adeò expertus literarum est habitus, ut ne prima quidem elementa calleret. Caterùm Constantius Gallum à se antea dictum Cæsarem ferocientem, & insolescentem supra Cæsaris nomen interfecit: & contra Persas infeliciter conflixit militum suorum stultitia. Quibus ad sua abeuntibus, quæ Massagetae uastabant, dum Romam inuisit, Iulianum Galli fratrem, treis & uiginti annos ætatis agentem, Cæsarem à se factum, in Gallias aduersus Alemannos eas uastantes misit: ipse in Persas iterum con tendens, dum agrè ferret Iulianum à militibus Augu-
D stum

stum esse dictum, apud Mopsucrenen iuxta Tauri montis radices æstuantissima febre decepsit. Vixit annos XL. imperauit XXIIII.

IULIANVS.

Constantio extincto, Iuliano facile cuncta cedere. Puer hic ingenio sublimi, callido, & literarum ardentissimo, Gallias sub primum accessum præter omnium spem, Alemannorum incursum uastatas asseruit, regemq; eorum cepit: inde Augustus à militibus salutatus Parisijs, mortuo (ut dixi) Constantio, aduersus quem bellum ciuile parabat. Persis, adepto imperio, bellum indixit: ubi dum inconsultius agit, Persæ uiri dolo in deserto cum exercitu ductus, conto traiectus periit. Sunt qui sagitta è cælo missa uulneratum dicant. Vnde in nefariam uocem erumpens, uicisti Galilæe (sic enim CHRISTVM appellabat) occubuerit. Christianos impio quodam odio adeo insectatus, ut studia, & militiam hisce interdixit: plerosque præmijs, & illecebris, quasi machinis, à uera pietate auerterit. Quinetiam imperator (ita Deo uisum) aduersus nos libros edidit: ille uerò si ingenium, indolemq; egregiam ad ueram pietatem, quam puer imbiberat, conuertisset, inter egregios principes adnumerari potuit: decepsit annos agens alterum & trigessimum. Solus annum unum, menses treis imperauit.

IOVINIANVS.

Hvic Varronianus pater, Pannonia patria, stature proceræ, ingenij amœni, nec à literis abhorretis: qui à

qui à militibus primò imperator salutatus, deceptis similitudine nominis, quasi Iulianus reuixisset, cum Persis pacem magis necessariam, quàm honestam, Transstigitanis prouincijs quinque amissis, miit. Accessit nouæ ignominie dedecus grauius: uetitus imperator Rom. Arsaci somcio opem ferre. Periit octauo imperij mense Dadastanis oppido, dum cubiculum ingreditur noui tectorij, prunis etiam ardentibus, siue, ut alij, stomachi cruditate. XXXIII. ætatis anno.

VALENTINIANVS, ET

Valens Augusti.

Dedit & hos Pannonia principes Gratiano patre ortos: primùm Valentinianus ab exercitu Niceæ, inde Valens ab eò Augustus, imperijq; consors dictus: qui Procopium temerè imperium inuadentem Constantinopoli oppressere. Inde Gotthi, & barbaræ nationes à Valentiniano Thracia exturbatæ, Septentrionesque omnis cum Saxonibus ad officium eiusdem opera redactus. Parthi è Syria per legatos eieci. Inquieta Germania Theodosij maioris auspicijs pacata. Ipse dum Quadorum legationem atrocina excusantem audit, subito morbo uenis arefactis, ut sanguis mitti nunquàm potuerit, obiit, Gratiano filio prius Augusti appellatiōne donato, imperij accepti anno XI. mense VIII. die XX. uitæ LV. Valens post fratris interitum, Arriane factionis fautor, dum aduersus Scythas, & Gothos prælium ferocius, quàm cautius ciet, uictus ab his acie, uitam, imperiumq; amisit. igne intra turgurium, in quod confugerat, iniecto. Digni imperio fratres, & inter

D a bonos

bonos referēdi, nisi Valens Arriano delirio uirtutes egregias inquinasset.

GRATIANVS, ET VALENTINIANVS.

HAud sanē improbandum principem numina terris dederant, si quantum literis, & militari disciplina uacabat, ac uenationibus, tantum curæ ad rempub. cognoscendam impendisset. Nam pietate in suos egregius, Valentinianum adhuc puerū August. dixit, patre, patruoq; extinctis. Mox Theodosium Hispanum cōsortem imperij adsciuit. Verū dum spicula tantum, & arcus meditatur, dum Alanum militem Romano præfert, Maximi ducis insidijs circumuentus perijt, cū imperasset cū patre annos octo, cum patruo treis, cum Theodosio IIII. Valentinianus à Maximo emissus, Theodosijq; ductu postea restitutus in imperium, Maximo tyrāno interfecto, mox Eugenij & ipse post Maximum tyranni dolis uictus, laqueo seipsum necauit.

T H E O D O S I V S.

Hic Honorio patre, & Matre Termantia, haud dubiè inter optimos principes adnumeretur: quippe qui rempub. Gothicis armis penè oppressam accitus ex Hispania (que illi patria) à Gratiano restituerit, Maximum tyrannum, & Andragatium præfectum eius subito in cursu uictos occiderit, Valentiniano imperiū asseruerit: Mox Eugenium tyrannum in Valentiniani ultionem sustulerit, non sine numinis manifesto indicio: cum multo minoribus enim copijs illi congressus, militante illi æthere, & coniuatis in eius auxilium uentis, ut poëta eleganter cecinit, uictoriam insignem adeptus est. Fuit autem

autem hic princeps moribus, & corpore Traiano principi similis, summa in eo clementia, incredibilis in suos pietas, rei militaris disciplina sagax, nec à literis alienus, simplicium ingeniorū admirator: pietatis nostræ adeò obseruator, ut summa ciuilitate ab Ambrosio antistite castigatum se, adytisq; prohibuit tulerit. Obijt Mediolani ætatis anno L. imperij undecimo.

ARCADIVS, ET HONORIVS.

Hosce pueros Theodosius uiuens, imperij consortes fecerat: & moriens, quando ætas rerum molli non responderet, treis imperij tutores testamento sanxerat, Arcadio Rufinum, Honorio Stiliconem commendans. Africa uerò Gildonem præesse uoluit. Prior Rufinus, dum Gotthica sollicitat arma, ut imperium metu ab Arcadio extorqueret, perfidiæ pœnas dedit: pariq; pœna Caianus Rufini sceleris popularis afficitur: inde mox Arcadius, cū Byzantij regnasset annos frē XIII. obijt, Theodosio filio relicto. Maior rerum moles Honorium Romæ agentem excepit: qui rebellantem Gildonem cū Mascezelis fratris ductu superasset: eundem quoque Mascezelem rebellem expertus, Bonifacij ductu uicit. At Stiliconis perfidia eò perniciosior, quò occultior fuit. Nam magno nostro dedecore cū Gotthi Italian uastaßent, urbemq; Romam cepissent, astu Stiliconis rem adiuuante, tandem re ab Honorio cognita, Stilico cum filio sublatus est, qui genere Vandalus, & militaris discipline scientissimus, Honorij etiam socer, si quam operam in perdendo ad Fesulas Radagaso cum ducentis

Gotthorum millibus præstitit, in asserendo imperio præstitisset: nec Romam Alaricus Gotthorum rex unquam cepisset, nec orbem totum cladibus aſiduis inuoluisset. Deceſſit autem Romæ, cum annos duos $\text{C} \times \text{X} \times$ imperaſſet.

ROMÆ CAPTIVITAS.

Non potui non uehementer mirari tantam uel temporum iniuriam, uel ſcriptorum inertiam, tum ueterum, tum recentium fuiſſe: ut cum Romam orbis reginam captam ab Alarico Gotthorū rege, anno poſt eam conditam milleſimo CLXIII . certatim, omnes memorie prodant, ſeriem tamen rei, aut indagandam non cenſuerint, aut indagatam tanquam rem planè ignobilè, nec ſcitu dignam obliuione inuoluerint. Pro Deum, hominumq; fidem, urbs orbis totius regina, quæq; eo auſpicio condita credatur, ut caput orbis ſemper eſſet, & quæ toties de barbaris gentibus, orbemq; triumpharat, capitur Gotthico aſtu, & interim rei ſeries, ordoq; neſcitur? Ego uerò id minimè patiar, & omnis antiquitatis illuſtrande ſtudioſus, hanc quoque rem tam memorabilem nō neglegam. Aſtu autem barbarico capta traditur in hunc ferme modum: quem Procopius ſolum ex omnibus, quos legi, tradat: ut mirer ab interprete uel rem totam diſſimulatam, uel cum in mutilum Græcum codicem incidiſſet, nō animaduerſam. Ille igitur in hanc ſententiam: Obſederat Romam Alaricus iam biennium: nec Honorius, qui Rauenæ deſidebat, aut ferre ſuppeticas poterat, aut audebat. Nam cum nihil minus, quam de urbis ſalute ſolicitus eſſet, Stilicōne interfecto, ducem exercitui minimè præſe-

cerat, qui rem aduerſus Gotthos adminiſtraret. Unde Gotthis obſidendæ urbis cogitatio, Romano milite aut dilapſo, aut ſegniter rem agente. Verum eam fruſtra obſeſſam, cum expugnare ui non poſſent, ad dolum hoſtis barbarus uertitur. Profectionem in patriam ſimulat, trecentosq; iuuenes, corporis, & animi ui præſtantes deligit, quos Romanis principibus dono det: inſtructos prius, ut omni obſequio dominos ſuos promereri ſtudeant, & ad certam diem circa meridiem, cum Romani principes ſomno, uel otio uacarent, ad Aſinariam portam aduolent: interfectisq; improuiſo inſultu cuſtodibus, portam ſibi præſtò futuro aperiant. Interea Gotthi cum reditum, alia atque alia deſſe ſibi ſimulantes, differrent, trecenti illi iuuenes occasione egreſſi, portam ſtato die ſuis aperiant: & intromiſſus Gotthus maiore ignominia, quam damno urbem omnem populatur. Sunt qui Probe illuſtris ſœmine, & opulentiſſimæ opera patefactam Gotthis portam exiſtiment, cum plebem Romanam paſſim fame, & morbis pecudum more cadentem miſeraretur. Duo ſunt cogniti non indigna: Vnum, edictum ab Alarico fuiſſe: ut quicumque in templa diuorum conſugerent, præcipuè Petri, & Pauli, his nulla uis inferretur, quod & ſumma fide ſeruatu: Alterum, quòd cum nunciatu Honorio eſſet Rauenne Romam perditam, credidit ille de pugnaci Gallo, cui nomen erat Romæ, ſignificatum eſſe: admiratumq; uehementer tam ſubito periſſe eum, qui cum paulò antè feſtiuiſſimè luſerat. Adeò ſocordis ingenij princeps, nec quicquam

omnino paterna, auitaq; uirtutis referens, quod & Ar-
cadio fratri uitio datum est. Nam Eudoxie uxori addi-
ctus, cum alia improbe fecit, tum Chrysostomum antisti-
tem sanctitatis, & eruditionis egregie, uxori plus a quo
inseruiens, in exilium egit.

IOANNIS BA- PTISTAE EGNATII

Veneti Romanorum principum
Liber secundus.

SEQVITVR abhinc etas, in qua
mibi orbis totius clades, regnorum tri-
stes exitus, imperia funditus excisa, mu-
tationes rerum frequentissima referenda
sunt: ut intelligat mortalitas nihil esse in-
constantius ijs, quae tantopere ut aeterna miramur. Adeo
enim uite, fortunaeq; ista bona, in quibus opinione
uulgi sita summa felicitas est, fragilia, caducaq; sunt, ut
nihil his esse possit cladibus, ruinisq; magis obnoxium:
quod cum uetera illa Asiae imperia, tum uero nominis
Romani maiestas facile declarat: quae felicibus auspicijs
orta, letissimis rerum successibus aucta, uiris clarissimis
instructa: quorum uirtute, ac consilijs ad amplissimum
fastigium sit euecta, legibus, institutis, Deum pietate illu-
strata: conciderit tamen, & funditus euersa sit: ut quem-
admodum illa de toto terrarum orbe triumphos retule-
rat, sic nulla ferè hodie in terris gens agat, aut antea fue-
rit tam immanis, tam barbara, quae non aut auitas inui-
rias,

rias, aut suas illi rependerit. Huc accessit, quod eorum
deinde, qui sequentur, principum partim ignauia, par-
tim auaritia, res adeo nostrae pessum iere, ut ad rem Ro-
manam sistendam, aliena, atque externa uirtutis egue-
rimus: adeo mascula illa Romuli proles, & Italica uir-
tus simul cum imperij lapsu consenuerat: nec Romani
postea pontifices ambitione plus quam immodica, pro-
namiam per se in casum rem Italicam non funditus affli-
xere: dum studijs suis nunc Francos, nunc Germanos, at-
que alios quosuis potius quam Italicos principes pa-
tiantur. Illi uero quantum Romanae, atque Italicae ma-
iestati semper detulerint, uel illud argumento esse po-
tuit, cum se Caesares, aut Augustos pro Henricis, & Fe-
dericis dici malint: cumq; se nunc Reges, nunc Roma-
norum imperatores appellari gaudeant. Ceterum nec
querela locus hic est, & ipsa nostra haec commenta-
tio etiam nuda satis allatura doloris, ac molestiae le-
gentibus est. Quare Theodosium ipsum iuniorem ag-
grediamur.

THEODOSIUS IUNIOR.

Quinquaginta quot uixit annos, totidem imperio
etiam praefuit. Nam puerum admodum moriens Ar-
cadius eum reliquerat sub tutela Isidigerdis
Persarum regis: quod & bene cessit. Barbarus enim rex &
tutelam summa fide gessit, & pacem cum Romanis, quoad
uixit, habuit. Is uero Honorio defuncto, Valentinianum
ex Constantio & Placidia natum, data Eudocia filia in
uxorem, Romam per opportunè misit, cum turbatae res
essent tyrannorum libidine, qui rem Romanam inuase-

vant: sub hoc tertia synodus contra Nestorium celebrata, Pulcheriæ sororis prudentia: nempe quoad illa est usus imperator, bene res gesta. Hic uxorem Eudociam Leonis Atheniensis philosophi uxorem duxit: que præter egregiam formam, singularemque pudicitiam, etiam literis excelluit, absoluto eo libro, cui titulum Græci ὁ μαρὸκρυτος faciunt. Hoc principe Veneti felicissimis auspicijs medijs in aquis habitare cœpere, cum Honorius adhuc uiueret.

VALENTINIANVS TERTIVS.

Asferi fortasse in pristinum statum sub hoc principe res Romana potuit, si eius inceptis aut fortuna fauisset, aut imprudentia sua postea rem non afflisset. Nam recepta sub aduentum suum Italia, cum Genserico statim Vandalorum rege pacem sanxit, parte Africæ, ut uideri uoluit, contento: & aduersus Attilam Etij ductu, rem feliciter gessit. Inde Maximi arte, uiri per ea tempora potentissimi, Etium interimi iussit. Vnde in ulationem ipse postea Romæ ab eius commilitonibus confossus periit. Hoc principe occidentis imperium, Francis Gallias, Anglis, & Scotis Britannia occupantibus, Vandalis Africam, & ipsam urbem populantibus, Hunnis Europam uectantibus, & Italianam, collapsam funditus est. Perijt imperij, & etatis anno xxx.

De Etio pauca dicenda hic sunt. Hic è Dorostana Mœsiæ cum disciplina militari excelleret, Constantio defuncto, ab Honorio principe illi sufficitur: cuius ductu Attila in campis Catalaunicis uictus est, & Burgundiones repressi. Hunc postea Valentinianus cum interfecisset

cisset, interrogaretque ciuem quempiam Romanum, an iure occisum crederet: iure, an iniuria occideris imperator Etium nescio: illud scio, quod sinistra tua dextrâ tibi abscideris: nec falsus omnino uates. Nam eius morte Hunniterum potiti, & imperium euersum est.

BREVIS ENVMERATIO EORVM,

qui post Valentinianum Romæ rerum potiti sunt.

Post Valentinianum Romæ Auitus senatorij uir ordinis præfuit, Auito inde Maiorianus quadriennio. Hunc Seuerianus, Seuerianum Anthemius, Anthemium Liberius subsecutus: cui Glycerius, & Glycerio nepos statim successit: quo per uim pulso, Augustulus male omni nati nominis rerum potitur: sub quo Romani maiestas imperij cõuulsa per Odoacrem Herulum serò admodum ad Francos redijt.

F. L. VALERIVS MAR= tianus.

Nunc imperatores Constantinopolitanos, quando illi tantum per illa tempora uiguerunt, ad Constantinum usque Palæologum continua serie perstringemus, initio à Martino sumpto: qui licet humili loco natus, militiæ tamen clarus, Pulcheriæ Theodosij sororis studio rebus præficitur, moderatus princeps, & rebus gerendis idoneus, si per senectâ diutius uiuere potuisset: nâ pacem, quoad eius fieri potuit, coluit: illud sæpe usurpâs, dū in pace esse possumus, arma nõ induamus. Is Tatianus, Iulianusque fratres, qui olim aquilæ superuolantis eius caput auspiciis retexere

retexerant, uaticoq; ducentorum aureorum inopem, & egrotantem adiuuerant: statim ut princeps est dictus, alterum Illyrico, alterum Constantinopoli praefecit. Hoc principe Chalcedonensis quarta synodus celebrata aduersus Dioscorum, & Eutychem Leonis Pontificis Romani iussu. Imperauit annos sex.

L E O.

Primus hic Graecanici uir sanguinis imperiū tenuit, Asparis patrij factione adiutus. Cuius etiā filium Caesarem cum inuitus creasset, postea cum Ardaburio fratre, ut insidiarum in se autores interfecit: Leonemq; ex Ariadna filia, & Zenone filium, successorem sibi esse obtulit. Is aduersus Gensericum Vandalorum regem Basiliscum ducem misit: qui, si Zonaram sequere, uictus nauali praelio à Vandalis, aufugit, siue illud ignauia, siue proditio fuerit. Byzantium huius imperio magna ex parte conflagrauit, praeterquam quòd Italia in perpetuo motu fuit. Imperauit autem annos xvi.

L E O I V N I O R.

Hic puer ab auo relictus, cum annū praefuisset, Zenoni patri manibus suis diadema imposuit, patrēq; pro se deinceps imperare iussit.

Z E N O I S A V R I C V S.

Quam uariè rebus Romanis illuserit fortunæ uis, hic Zenonè faciliè cum plerisq; qui explicandi mihi principes erunt, probet. Vir obscurissimi sanguinis, & cum facie deformis, tūm moribus planè tyrānicis, ut Isaurū agnoscas. Hic Theodericum Ostrogothorum regem cum unicè diligeret, in Italiam aduersus Odoacrem

crem misit, Cōsulem prius à se factum. Pulsus uerò à Basilisco factione uxoris, cum in Isauriam concessisset, non multò post reuersus, & Basiliscū expulit, quem & inedia mori coegit, & annos xlii. Tyrannū uerius, quam principem egit. Sunt qui uiuum adhuc inclusum ab uxore sepulchro tradant, frustra q; respicientem, & opem quiritantem obijisse. Hoc principe incedium adeò graue fuit, ut praeter maximam urbis partem cōflagratam, centum & uiginti librorum millia combusta sint: inter quae & Homeri poëma intestino draconis cxx. pedum aureis literis descriptum.

P L. VALERIVS ANASTASIVS

Dicoros

Dicorum hūc cognomento Graeci appellarunt, à discoloribus uidelicet oculorum pupillis, quarū dextra nigricans, sinistra carulea fuerit: inter bonos primicipes utiq; mihi referendus, tametsi ab humili loco ad imperiū euectus Ariadnae Zenonis uxoris opera, nisi postea mutatus, Eutyghiana haeresi adhaesisset. Vnde illi aduersus orthodoxos graue disidium conflatum. Bulgarorum arma tunc primum audita, & Saraceni Alamundaro duce Syriae graues incumbabant. Hic tyrannorum aliquot seditione fatigatus, post octogesimum & octauum uitae annum, imperij uigesimumseptimum, fulmine afflatus periit, ulciscente grauius numine pietatem toties ab impuro principe uiolatam.

I V S T I N V S.

Quis credat Thracem hominē armētariū, & sues agentē, sine tribu, ignotis, obscurisq; parentibus ortum

ortum & rebus præfuisse, & rem tum feliciter, tum optime administrasse: Rexit tamen ille summa cum laude, & pietatis studiosissimus uera. Ioannem Romanum Pontificem ad se legatum uenientem, à Theodorico Gothorum rege pro Arrianis, quos expulerat Iustinus, restituitis uenerabundus excepit: & principatum dolo partum (quippe qui acceptam ab Amantio eunucho pecuniâ, ut militi pro Theocritiano præficiendo distribueret, in se suffragia uerterit) magna uirtute postea administrauit: nono imperij anno Iustinianum ex sorore nepotem, cum adhuc uiueret, sibi successorem instituens: quo facto, non multo post obiit.

IUSTINIANVS.

NEpos Iustino ex sorore, cum annum quartum & quadragesimum ageret, imperare cepit: quod per annos undequadragesima administrans, ueterem Romani imperij gloriam mirum in modum ampliavit. Primum enim Persas Bellisarij opera intra suos fines continuit: inde eodem duce Romanâ à Gothorû seruitute asseruit: Africâ imperio pulsus Vandalis restituit: Narsete duce Gothicum tandem nomen deleuit. Bis triumphatum ex instituto ueterû Romanorum de Persis, & Vandalis à Bellisario: leges infinitis uoluminibus antea dispersas in l. digestorum libros contraxit. Institutionum libros quatuor edidit. Codicem inuulgauit. Maximus certe princeps, nisi auaritiæ, & delirij Eutychiani reus fuisset. Serici usus è Persis ad Græcos hoc tempore transit iam pridem desitus.

IUSTINVS IUNIOR.

Hic

Hic amulus Iustini, & ut filius à Iustiniano in regeia semper habitus, facili admodum ingenio, atq; ad promerendam ex liberalitate hominum gratiam nato fuit. Cum Persis pacem fecit, tributo, quod Romani annuum his expenderent, sublato. Langobardi Germanica gens à Narsete indignato cõtra Sophiam in Italiam hoc principe irrupere: quam ab Alboino rege ad Desyderium per c. & iiii. annos in principatus diuisam tenuere. Obijt graui pedum dolore anno xi. imperij.

TYBERIVS.

TYberius adoptatus à Iustino re per septennium satis feliciter gessit: domi summa cum pietatis, & liberalitatis opinione: quod si quemadmodum Persas grauibus afflixis prælijs, sic aduersus Langobardos felix fuisset, nihil illo principe fortunatius. Obijt Maurilio genero successore declarato.

MAVRITIVS.

CAPPADOCEN hominem uirtus, & rei militaris scientia, partaq; eius ductu de Persis insignis uictoria, imperio facile impoſuit: quod sub initia Persis uictis, Scythiis afflixis, Langobardis repressis, & Hunnis è patrio solo in solitudines pulsis, feliciter administrauit. Mox auaritiæ studens, cū frustra Phocæ insidias, somnio etiam admonitus præcauisset, dum miles stipendio fraudatus se ditiosius agit, ab eodem Phocæ imperio, et uita priuatur: cum imperasset annis xx. uixisset tres, & sexaginta: eius etiam omnis proſapia sublata est. Turcaicum nomē tunc primum Asiæ auditum.

Phocas

PHOCA S.

Adeo precipites in malū homines agimur, ut Phocas nec Mauritij auaritia admonitus, adepto imperio per Mauritij cædem ab hoc uitio temperarit. Quin longè studiosius colligendæ undiq; pecuniæ incubuit, & omnia ex Persicæ seruitutis instituto egit. Vnum in hoc homine laudes, quòd Romanum pontificem principem omnium iure declararit. Cetera adeò socors, & ignauus, & frequentibus adulterijs infamis, ut cum Romanum imperium undiq; Barbari uastarent, stareq; solū eius nominis umbra, conspiratum sit in illum ab Heracleona, & Heraclio, & Prisco: qui captum inertissimum hominem prius interficere, quàm ferre suppetias eius milites potuerint, omni stirpe principis impurissimi sublata.

HERACLIVS.

Labenti iam pridem imperio, & prægrauantibus Persarum armis, Syria cum ipsis Hierosolymis expugnata, Heraclius accepto diademate à Sergio Pontifice primum omnium Persicum bellum parat: ad quos legatis antea missis pro inducijs impetrandis contemptim ab his habitus, adeò excanduit, ut differre amplius rem non potuerit. Rosponderunt enim impij hostes, non prius se Romanis pacem daturus, quàm CHRISTVM, abnegasset imperator. Quare ingentibus copijs in Chosroën ductis, uictis eius saepe ducibus, & cum omnibus copijs cæsis, mox profligato Chosroë, Persidèq; omni in ulationem nostram igni, ferroq; uastata, lignum salutis feræ crucis recepit. Celebris adhuc est Christianis dies festus argumentum uictoriæ insignis, pacis uidelicet

parte,

parte, & Tigridis fluij inter utrunque imperium termini. Triumphatumq; egregiè cruceprælata. Imperauit Heraclius annos xxxi. nouo morbi genere periit, uirili membro semper ita distento, ut quoties meieret, lotium uultum aspergeret, nisi obiecta tabula id prohibuisset. Creditum est, hæreseos Monothelitarum, in quam inciderat, & nequitie supplicium luisse. Hoc tempore Saraceni Maomethe duce caput extulere. Quare breuiter de eius ortu, & successu interim quædam perstringamus.

MAOMETHIS ORTVS.

EX Arabia constanti ueterum scriptorum fide hoc malum orbi prodijt. Inde enim humili loco natus, dum locandis, conducendisq; camelis uictum quarit, adulescens ingenij uasfri, uiduæ domine nuptijs, & opibus mox auctus, Sergium monachum nostratē familiarē habuit, cuius adiutus opera, cum Christianos, & Iudæos accusaret: hos ut impios, qui summum prophetā excruciasent: nos ut simpliciores, qui de CHRISTO ridicula prodamus, pugnam latronum manum cœgit, & diuinitate quadam inde sibi astructa, facileq; leuissimo hominum generi persuasa, consilium armis addidit. Inde rerum successu prosperiore elatus, Syriam uastat, & Damascū regionis caput expugnat. Tum uerò in Persas arma conuersa, quibus congressus, & primò uictus, reparandis copijs intentus, Scenitas sibi Arabas adiungit, gentem per ea tempora Romanæ militiæ assuetam: & quæ ob negata ab Heraclio stipendia, rebelles animos induerat. Sicq; paulatim firmato imperio, & diuinitatis cuiusdam opinione persuasa, quam armis tuendam cōtra aduersantes præceperit,

E perit,

perit, quadragesimo uitæ anno, ueneno (ut aiunt) à dome-
sticis dato perijt. In quo homine nescio magis ne ingenij
calliditatem admirer, an gentis eius stultitiam, an potius
Christianorum principum socordiam: qui nec nascentem
comprimere flammam (factu tunc facile) uoluere, nec ma-
gnis postea rerum successibus auctam potuere. Vnde la-
bes illa iam ad hoc æui non Asiam solum, & Africam,
sed magnam Europæ partem infecerit, ut iam de Christia-
na pietate tuenda in discrimen uentum sit.

CONSTANTINVS HERACLII.

Hic annum unum cum imperasset, rectæ, ac ueræ pic-
tatis cultor, Martine nouercæ insidijs, quæ Hera-
cleonæ imperium astrueret, ueneno tollitur. Illa uerò cum
imperium malè partum cum filio uix biennio tenuisset, à
Senatu cum decenni filio expellitur, amputata prius ma-
tri lingua, filio naribus.

CONSTANS.

Constans ex Gregoria, & Constantino proximè re-
lato proles rerum potitur, adnente Senatu, qui
Martine scelus execrabatur. Hic uitæ impietatis heres,
Martinum Romanum pontificem sibi aduersantem, com-
prehendi iussum, in exilio mori coëgit. Cætera hominem
non improbares, si impietatem, & auaritiam demeres.
Saracenis classe congressus, uictus aufugit: quibus pau-
lò post dissidio laborantibus, biennij inducijs impetratis
Italiam petijt, ut eam à Langobardico iugo liberaret.
Sed cum Romæ uenisset, uictus à Langobardis acie, quic-
quid antiqui operis, signorum ue fuit, intra quintū diem
inde sustulit: ut plus ornamentoꝝ paucissimis diebus urbi
detra-

detraheret, quàm Barbari per tot annos. Inde in Siciliam
traiciens, cum sextum ibi annū ageret, & auarè, & cru-
deliter tributum exigeret, dolo suorū interficitur, post-
quam annos v. ii. ac xx. imperasset.

CONSTANTINVS POGONATVS.

Meliore orbis fato Constantinus imperium exca-
pit: qui maximus natu relictus à patre Byzantijs,
ut imperium administraret, audita eius morte, in Sicilia
uenit: ultusq; Mizizium tyrannum, & cædis paternæ
conscios, bellum aduersus Saracenos septem annos, ter-
ra, mariq; feliciter gessit. Fatigati enim bello maritimo
Arabes, quod ex Cyrico à se capto, Byzantio singulis
æstatibus inferebant, maxime ignis miraculo territi, qui
sub aqua arderet (Callinici inuentum) tempestate etiam
graui oppressi, serè omnes periire. Nec terra felicius res
eorū administrata. Victi enim una acie xxx. suorū mil-
lia amiserunt. Quare pax honestissima secuta, pollicitusq;
Mauias eorū dux, Ioanni legato imperatoris ad id misso
tributum annuum, auri pondo 111. millia, seruatorū etiam
honestorū, & equorū totidem. Sexta hoc principe ueræ
pietatis celebrata synodus Constantinopoli. Pax ubique
etiam floruit, præterquam quòd Bulgari trans Danubiū
repentinè bellum ostentauerunt: quod cum infelicitè gere-
retur, inhonesta pace Mysia his ad inhabitandū data est,
tributo etiam annuo promisso. Imperauit annū septimū-
decimum Iustiniano filio hærede, cum fratribus minori-
bus nares amputasset. Pogonatus appellatus, quòd im-
berbis in Siciliam profectus, barbatus redisset: τὸ γόμφον
enim Græci barbam appellant.

IUSTINIANVS.

VLtimus Heraclianæ stirpis Iustinianus imperio præfuit, prauis ingenij, & uarij, atque à fide recta abhorrentis. Siquidè synodū aduersus sextā à patre celebratam indixit, bonis omnibus aduersantibus, & in primis Romano pontifice, quem comprehendere mādauit. Bellum aduersus Arabas, & Bulgaros cōtra fœdera motum, utrunq; calamitosissimum gessit. Quare & crudelitate etiam in suos inuisor factus, Leontij patritij, & Callinici patriarchæ dolo deturbatur imperio, atq; Chersonam relegatur, nare prius abscissa. Vnde mox fugiens, & ad Trebellium Bulgarorum regem fuga lapsus, eius opera restituitur, Tyberio, qui Leontio successerat, fūgato, & Callinico patriarcha luminibus priuato. Illud seuitiæ hominis argumentū traditur, quòd quoties truncas naves emungeret, toties unum ex ijs, qui Leontio fauerant, ad supplicium rapi iubebat. Sexto decimo & decimo anno à Philippico pulsus, quem reclamante Cōstantino Pontifice, acrius insectabatur (uenerat autē ad illū Romanus antistes accersitus, & ab imperatore honorificentissimè exceptus) uitam, & imperiū pariter amisit, sexto anno post exilium, cū x. antè præfuisset.

LEONTIVS.

LXXXVII. annos ab Heraclio ad Iustinianum in ualente imperatum, quod nescio an ulli priorum contigerit, cū Leontius Iustiniano legato, impertum sibi uindicauit: qui classe aduersus Arabas Africā occupātes ingēti parata, cū infecta re rediret, imperio expellitur, postquam treis tantum annos rerum potitus esset. Hunc

ergo

ergo Tyberius captū (sic enim quā Absimarvs dici ma-
luit) adepto imperio, naribus truncatum custodiri iussit.

ABSIMARVS, QVI ET TYBERIVS.

Hunc classis in Creta imperatorem dixit, qui Heraclium fratrem statim aduersus Arabas omnia uastantes cū misisset, eius forti opera hactenus repressit, ut à nostris abstineret. Inde Philippicū nobilitatis præcipuæ Chersonā relegauit, quòd aquila caput obumbrasse uidebatur dormienti. Ceterū septimo post anno cum Leontio captus, à Iustiniano interfectus.

PHILIPPICVS BARDANES.

Nunquam maior principū impietas, maior ue, quod grauius doleas, socordia. Quippe hic adeptus imperiū, sextæ synodi decreta altera synodo infirmare contendit: gratificaturus monacho, qui imperaturum illum prædixerat, hoc prædictionis præmiū petenti, quare cū loquenti multum huic inesset, sapientiæ parum, operq; imperij iam pridem cōgestas dissiparet, passus etiam Bulgaros Thraciæ populari, priuatus oculis in ordinem redigitur, anno uno, & mens. VI. uix expletis.

ARTEMIVS, QVI ET ANASTASIVS.

Hic adeptus imperium, cū optimè quæ ad pietatē rectam atinent, insituisset ex Pōtificum assensu, classē ingentem aduersus Arabas in Alexandriam emisit. Verum clasiarijs quibusdam contumacius agentibus, qui illum oderant, domum reuersi, Theodosium ignobilem alioqui uirum imperio præficiunt: captaq; Constantinopoli, monasterio Anastasium includunt, cū annum unum, menses tres imperasset.

E 3 Theo

THEODOSIVS ATRAMYTENVS.

Obscuro licet loco natus, non pœnitendum imperatorem egisset, si diutius illi per Leonem, & Cononem Orientis præfectos imperare licuisset. Verùm cum Leonem exercitus imperatorem dixisset, pertæsus belli civilis Theodosius cessit imperio, monasticamq; uitã amplexus, satis diu ac felix in ea uixit, cū annos 11. imperasset.

LEON ISAVRVS, SIVE CONON.

Obscuritatem generis (quippe qui apud Isauros natus exercuerat sedentariam) cum alijs sceleribus, tum uerò impietate in Deū, ac eius imagines faciliè Leonæquauit, unde illi cognomen *εικονομαχος*, & *θεομαχος* Græcis, quarum perdendi tantus hominem ardor inuaserat, ut Iudeis duobus gratificaretur, qui illum tantò antè imperaturum prædixerat: ut & Constantinopolitanum pontificem, Germanum nomine, aduersantem, sede extruserit, & Romanum antiſtitem obſistentem comprehendiiuſſerit. Saraceni certè ducibus Maſgaldæ, & Solymano Constantinopolim triennali obſidione, terra, mariq; ſatigârunt. Verùm peste, fameq; conſecti, à Bulgaris etiam ſepe uicti, claſſe magna ex parte igne ſub aquis ardenti conſumpta, pauciſſimis ex tanto naufragio ſeruatis, manifeſtam in ſe numinis iram ſenſere: nec minori interim clade in urbe ſcœuitum, trecenta & amplius ciuium millia peste, fameq; conſumpta. Ridicula planè quidam de cœleſti igne, & nauium numero prodidere. Inde Siciliam Sergij præfecti opera rebellantem, ad officium retraxit. Circa ſinem imperij, quod quartum & uigeſimum durauit annum, graui terræmotu Bithynia, Thraciaq; con-

cuſſa,

cuſſa, muriq; Byzantijs magna ex parte collapſi, quò Theodoſij maioris, & Arcadij filij ſtatue ad terram deiectæ. Et quæ res ſlectere impij principis animum ab impietate debuerat, tãquam in manifeſta deũ ira, ille uerò ad priuatam queſtum retulit, tributo ad reſtituendos mu-ros impoſito, ut in ſingula numiſmata quatuor & uigin-ti obolos arario principis inferrent, quò poſtea in mul-tas etates abiit. Hoc principe Romani pontifices ad Fran-cos primùm reſpexere.

CONSTANTINVS COPRONYMS.

Impio patri ſceleſtiſſima ſucceſſit proles Conſtantinus cognomento Copronymi, quòd infans baptiſmi lauacro adnotus, medijs ſacris alimonie exercemētis aquam polluerat. Is non ſolùm patris impietatem in abolendis diuorum imaginibus reddidit, uerùm etiam grauiore ſcelere reliquias eorum aut contempſit, aut combuſit: quam in numina impietatem immanitas hominis inuiſioſem ſecit, dum nobiliſſimum quenque tollendum è medio curat. Antiſtites certè Cōſtantinopolitanos unum & alterum ignominioſe prius habitos, & grauiſſe ad hæc exercucia-tos, capite pleſtit. Hic Bulgaricum uariante fortuna bel-lum terra, mariq; geſit. Artabaſdum primæ nobilitatis hominem imperatorem ab orthodoxis creatum, poſt bien-nium à ſe captum, oculorum uſu cum liberis priuat. Grauiſſimam hyemem, uti Pontus, Boſphorūq; ipſe Thra-cius perglaciauerit, expertus, poſt infinita ſlagitis exquiſitiſſimo cruciatu conſumptus obiit imperij anno xxxiiii. duobus menſibus minus.

L E O.

E 4

NON

Non imperij solum, sed paterni sceleris hæres aduersante matre Bulgarici sanguinis pietissima successit Leo, qui ad impietatem sacrilegium etiam addiderit. Nam coronam à Mauritio principe Deo dicatam, nefario capiti imponēs, captus gemmarum, & auri splendore, breui poenas luit: caput enim impium carbunculi apostemate statim intumuit: tandem ardentissima febris subsecuta, impium spiritu nefarius exhalauit, imperij anno uno.

CONSTANTINVS LEONIS P.

& Irene mater.

Reditus tandē his principibus ueteri religioni suuitor, reddita uetus pietas Irenes matris opera: quæ Attici sanguinis forma insignis, sed probitatis opinione insignior Leoni nupserat. Quare conuentu trecentorum & l. patrum Nicæ indicto, quæ septima synodus habetur, templis, diuisq; suæ restituta sunt imagines. Nec multo post tamen Constantinus iam adultus matrem haud amplius passus, imperio deiecit, eiectam in ordinem rediigit. Nicephorum imperatorij & ipsum stemmatis, in quæ suffragia multorum tacite inclinabant, oculorum, & lingue usu priuat. Et ne quid sceleris deesset, Maria uxore monasterio obtrusa, Theodoram concubinam inducit matris cōsilio, ut filium inuisum omnibus faceret, unde mox rerum sola potita, filium in potestatem redactū excecat. Eadem die qua sexto antè anno Nicephorum ille eodem supplicio affecerat: ipsaq; non multo post à Nicephoro pulsa, in Lesbum insulā relegatur. Huius imperio, quod fuit cum filio annorum x. lamina inuenta est super cadauer his uerbis: Christus nascetur ex uirgine, in eum cre-

do:

do: Constantini, & Irenes imperio ò sol iterum me uidebis. Sed & Carolus à Leone Romano pontifice imperij corona donatur uirtutis, & pietatis ergò.

NICEPHORVS.

Piget planè, ac pariter me pudet, tot portentis uerius quam principibus referēdis immorari: nisi quòd præterquā quòd rei series ita exigit, nonihil & huiusmodi homines uitæ profunt, dum eorū exitu & deterrentur pessimi, & optimus quisq; ad uirtutē, honestumq; accenditur. Nemo enim maiore hominū opinione ad imperiū uenit, dum singulos aut muliebri impotētia, aut flagitiosissimi principis tædet: nemo auarius, aut crudeliter administrauit, quorū scelerum mox poenas meritas luit. A Bulgaris enim paulò antè à se uictis, improviso noctis assultu oppressus, ipse cum toto exercitu ad internitionem ceditur. Stauratius filius saucius humerū, uix Adrianopolim euasit. Hic Venetam rem sociali classe aduersus Gallos iuuuit. Populoniam dolo magis, quam ui captam diripit.

STAVRATIVS.

Adrianopoli in quam euaserat, post patris interitū imperator ab amicis salutatus: nō multo post à Michaële Curoplate Rangabe cognomento, qui Procopiam sororem eius in uxorem duxerat, imperio deturbatur, & monasterio includitur, post quam cum patre annos ix. imperasset.

MICHAEL CYROPLATES RANGABE cognomento.

Melior pacis artibus, & pietate maior duobus à me proximè relatis successerat Michaël, si quam in

E 5 toga

toga bonus, tam bellicis rebus administrandis uiguisse, à quibus tantum abhorruit, ut ad unam aduersam cum Bulgaris pugnam, à quibus castris etiam exutus est, ita cõderit, ut accepto nũcio de Leonis imperio, monasterio sese abdidit, habenas regni facile cõcedens post annũ alterum imperij. Hic cum Carolo Francorum rege fœdus ita iniit, ut Veneti suis legibus, ac iure uiuerent: immunitate his seruata, quam ad eam diem in terra Italia retinuerãt.

LEO ARMENIUS.

Pardi Patritij filius magno omnium gaudio, maiore spe rei Romanæ præficitur: nec conceptam de se hominum animis spem frustratus esset, nisi egregias uirtutes crudelitate in suos, & impietate in deum mox fœdasset. Quippe qui parta de Bulgaris insigni uictoria, cũ ab armis quies esset, ad cædẽ multorũ cõuersus, diuorũ imagines deleri penitus iubet, nec præfagijs, aut somnijs matris cladẽ imminẽtẽ euadere potuit. Nã à Michæle Trano, quẽ in custodia detinebat, noctu per insidias, dũ sacris operatur, cæsus obiit post annos imperij VII. & menses V.

MICHAEL BALBUS.

Amorium Phrygiæ superioris oppidulũ dedit hunc principẽ, nõ humili solum, sed fordido etiã loco natũ: ad quã impietas quoq; accesserat ex heresi Iudæorũ, atq; Thinganorum hausta: lingua prætereã uitio balbutientẽ, unde Græci τραπεζοῦλον appellauerẽ. Hic post interfectũ Leonẽ, à quo ad tantã fortunã euectus erat: Thomã, qui tyraniidẽ inuaserat, uario primũ rerũ euẽtu tandẽ oppressit: defectioisq; socios cũ ipso Thoma sustulit. Saraceni hoc principe ex Africa profecti, Cretã in sulã occupant,

part, totamq; serẽ in ditionem redigũt, Græcosq; duplici prælio uincunt. Ipse princeps cũ annos VIII. menses IX. imperasset, Theophilo filio per manus imperium tradidit. Vetus oraculum innotuit, tum rem Romanam in lapsum præcipitem ruituram, cum balbus, & auarissimus princeps imperaret, qualis hic uir fuit.

THEOPHILVS.

MAior iustitiæ cultus in Theophilo filio: quippe qui facillimũ sese statis diebus aduentibus exhiberet, & ad seueritatẽ interdũ propensior acrius delicta puniret: sed par impietas, ut qui diuorũ imagines ex paterna emulatione aduersatus, non paucos, qui eas colerent, ad mortẽ usq; cædi iusserit. Saracenis Asiæ prouincias uastãtibus bis cõgressus, bis uictus est, castrisq; exutus. Quin etiam Amorium, unde illi genus, ab ijs obsessum, & proditione captum diripitur. Cumq; annos duodecim rebus præfuisset, dysenteria morbo periit.

MICHAEL THEOPHILI, ET THEODORA eius mater.

Fecit Irenes Constantini matris administratio, ut fœminei nõ poeniteret imperij. Quare Theophilo uita functo, Michæel filio adhuc infante, & sub tutela matris, ac principum uirorum relicto, Bulgari Scythicum genus pietatem nostram populariter sunt amplexi, cùm Theodora genitrix rebus adhuc præfisset. Verũ impotentia muliebrẽ quis æquo animo ferat, ubi præsertim impietate asserat? Nam & illa diuorum imagines execrata est. Ceterũ impietatis poenas mox dedit à filio monasterio inclusa: qui auo similiior, quã patri, per summã ignauitã, ac prodigalitatẽ rem afflixit, à Saracenis etiam castris

exutus, nec minore insania Circensibus ludis oblectatus est, quibus dum plus ingenio indulget, Basilium Macedonem Barda interfecto, consortem imperij adsciuit, a quo mox ocisus est imperij anno XIII. quorum tres cum matre egerat.

BASILIUS MACEDO.

Quis crederet et hunc captiuum inter uenales Constantinopolim adductum, Romanæ rei præfuisse, qui nec patriam, nec parietes saltim cedere posset: præfuit tamen et eo verum successu, ut ad eius nepotes impij maiestas transferret. Primum igitur adepto imperio profusissimas Michaelis largitiones reuocauit, ut dimidium eorum, quæ acceperant, arario inferrent, et tres liberos imperij hæredes instituit. Inde in Saracenos, qui Cretam occuparant, profectus, ab his nauali prælio superatur: quos tamen alieno ductu post uicit. Hoc imperante, Saraceni ex Africa soluētes, cum Italiam magna ex parte uastasset, Dalmatiam quoque populati sunt, Rhagusio etiam capto, quos tamen Nicephori Phocæ ductu inde post eiecit, Bario in ditio-nem suam redacto, tametsi Veneti una atque altera expeditione re Christianam uiuissent. Caterum cum annos xx. imperasset, a ceruo in uenatione cornu ictus, mox periit. Vir frugi, et quem principem non contemnas.

LEO BASILII PHILOSOPHVS.

Constantino filio maximo natu (uiuente adhuc patre) cuita facto, Leo cognomēto Philosophus frater successit: qui Bulgaros desiccantes, Turcarum auxilio primo uicit. Verum ab his per inanes inducias delusus, magna clade afficitur. Inde in Saracenos classe comparata, Nicetæ duce egregiam uictoriam peperit, literarum omnium, et astrologia

gia in primis eruditus, et qui filium Constantinum imperaturum diuinaret. Tandem post annos v. et xx. menses tres alui doloribus fatigatus, Alexandro fratri imperium per manus tradidit, cui filium commendauit.

ALEXANDER.

Nec Basilio patri, nec Leoni fratri similis Alexander successit, uir luxu, et ignauia perditus, annum et mensem rerum potitus. Qui cum nec ipse recte administraret imperium, et ignobilissimum quæque, ac turpissimum rebus præficeret, erumpente naribus sanguine extinctus est.

CONSTANTINVS.

Septenem hunc pater Leo sub tutela matris, et nobilitate quorundam reliquit: quorum diligentia Andronicus Ducas tyrannidis inuasor oppressus est. Inde Bulgaris Thraciam uastantibus bellum indictum: quod feliciter sanè Phocæ ductu successerat, nisi casu quodam costernati milites iam uictores in fugam conuersi fuisset. Eadem quoque fortuna alterius in Bulgaros expeditionis fuit ducum discordia, et Ambitione: ut et Constantinopolis a Bulgaro hoste sit obsessa, et Romanus Lecapenus Zoë Costantini matre prius electa, imperij socius adscitus a Costantino necessario sit, qui Helenam eius filiam in uxorem etiam duxit. Caterum Romano in exilium pulso, Christophoroque eius filio cum tota Lecapenorum gente extincto, ipse re imperij per annos undequadragesima satis prudenter administrauit. Bencuento de Lagobardis expugnato, et tyrannis quibusdam oppressis, Turcarumque principibus aliquot Christiana pietate imbutis. Hic a literis, optimisque disciplinis non abhorrens, quas penè exactas ab interitu iudicauit, librum Romano filio reliquit, in quo

in quo summā totius imperij, sociorū omniū fœdera, hostium uires, rationes, consilia explicuit, quē nos in bibliotheca nostra tanquam thesaurum seruamus, in quo multa de Venetis etiam nostris imperator ipse dixerit.

ROMANVS LECAPENVS.

Non insurādū sanctissimū, quod præsiterat, nō genuer Constantinus obsticit, quō minus imperium et sibi, et Christophoro filio Romanus uindicaret, Cōstantinūq; penē in ordinē redigeret. Is uerō cū Bulgaricū bellū cōtra Simeonē eorū ducē infeliciter gessisset, et sextū ac uigesimum annū præfuisset, tandē à Stephano filio captus, insulæ includitur: mox et eius filij à Cōstantino cōprehēsi, alter in Procōnessum, in Lesbū alter relegatur.

ROMANVS LEONIS IUNIOR.

Vir omnium ignauissimus, luxuq; ac otio perditus, post Cōstantinū patrē imperiū suscepit Romanus nomine: quod tamē alieno arbitrio rexit, ingenio alioq; nō malo, sed interdū solerti, ubi animū adieciſset: foris aduersus Saracenos, qui Cretam occupabāt, Nicephori ductū, et aduersus Turcas Asiā uastantes eiusdē Nicephori, et Leonis fratris imperio felix. Domi in matrem, ac sorores impius, ut regia eiectæ, quæstū meretriciū sint amplexæ: ipse ludis, ac crapulæ intentus, post tertiūdecimum imperij annum obiit ueneno etiam potionatus.

NICEPHORVS PHOCAS.

Nobilissimus haud dubiē Romano successit Nicephorus cognomēto Phocas, Phocæ Nicephori nepos, qui in Sicilia cōtra Saracenos res egregias gesserat. Simulac igitur adeptus imperiū est, classē in Saracenos occupan-

occupantes Siciliam instruit: ipse in eosdē Asiā uastantes exercitū duxit: in Sicilia res infeliciter per duces acta: ipse Ciliciam, et magnam Asiæ partem Letis auspicijs recepit: mox Anthiochiā noctu aggressus pulsus Saracenis, imperio subdidit. Sed quā bellica re fortunatus, tam domi infelix, dū auaritiæ, fœcordiæq; sese emancipat. Ex quo in odiū ciuū incurrens, facile à Ioanne Zimisce adiuuatē Theophania Nicephori uxore, noctu intra cubile interſicitur, cū rerum potitus esset annos sex, menses totidem.

IOANNES ZIMISCES.

CLarus hic iam antea militari laude imperiū affectus, Basilii et Constantinū fratres, Romani iunioris filios, imperij cōsortes adſciscit: in Rhoxolanos Bulgariam sibi uindicātes felicissimē rem gerit: Phocam Nicephorū rebellantē capit: indeq; Bulgariam omnē imperio adiecit, eiectis inde Rhoxolanis, Sphendoslauoq; eorum rege ad deditionem coacto. Mox Conſtatimopolim reuersus, cū triumphantis specie inuectus urbi esset, potionatus post imperij annum sextum, et menses sex decessit.

BASILIVS, ET CONSTANTINVS FRATRES.

Nvlli diuturnius rerū potiti, quippe qui annos LIII. præfuerunt, et ne sine ciuili bello rem transigerēt, Bardæ Scleri ambitio fecit, quem inuasorē imperij eadē acie uictū ad Persas fugere cōpulere: nec multo post Phocas Bardæ cognomento ab exilio reuocatus, indignatusq; post rem præclarē aduersus Sclerum se duce nauatam, ab imperatoribus contemni, deſciuit: quem et ipsum casum in acie superarunt, inde in Bulgaros itum, quos prælijs aliquot

aliquot uictos ad deditiōem tandem totius gētis Basilius compulit, usus ad compescendam eorū perfidiam grauiore in uictos pœna. Nam xv. millibus eorū captis oculos effodit, uno tantū incolumi, qui eis ad Samuēlem eorū ducem præiret. Quare dolore animi Samuēl affectus, nō multo post obiit. Bulgaria igitur omni subacta, & imperij terminis undiq; ampliatis, post lxx. & alterū uitæ annum decedens, Constantinum fratrem successorē reliquit.

CONSTANTINVS.

Hic cum fratre particeps dignitatis potius, quam potentie, post fratrem per summam ignauiam, & luxuriam ita se gessit, uti obscurissimis, & barbaris hominibus rem totam traderet. Illud eo principe dignum laude gestum, quod Diogenes, qui Syrmio, & Bulgaria præerat, Patzinacas Istrum superantes uicit. Decessit tertio imperij anno septuagenarius, Zoë filia Romano Argypolyo in uxorem collocata.

ROMANVS ARGYROPYLVS.

Hunc Zoë filie Constantinus ut omnium nobilissimum, qui imperij hæres esset, delegerat, optima de eo omnium spe: quam sub initia nequaquam frustratus est, cum multa in melius mutarit, summa etiam liberalitate in omnes usus. Verum cum Saracenicæ Asiæ expeditio parum ex sententia illi cessisset, repente mutatus, totū se ignauie, ac pecuniæ colligendæ tradidit, nec multo post Zoë uxoris insidijs, & Michaëlis Paphlagonis adulteri dolo, in ira balneas aquis immersus obiit, cum annos v. & dimidium regnasset.

MICHAEL PAPHLAGO.

Quis

Quis non effrenem in quinquagenaria fœmina libidinem excreturæ aut fortuna ludum in hoc principe non admiretur? Mancipium uidelicet barbarum, nec ulla re nisi forma commendatum, mente etiā commotum, labensq; ad singula momenta, spuma in super oris fœda: septem tamen annos imperauit: nec malum omnino principem egit. Nam & tricennales inducias cum Aegypcio rege percussit, & Edessam obsidione liberauit: & domi in suos facilis, ac beneficus admodum fuit, uni Zoë propter expertā libidinem parum æquus, qui cum intercutis etiam morbo laborare cœpisset, Michaëlem Calaphatem heredem imperij esse uoluit.

MICHAEL CALAPHATES.

Hic adoptatus à Zoë, præter sordes parentum, qui nauas apud Paphlagonas pice obliuerunt, unde Calaphates etiam dictus, auaræ, ac crudeliter rem susceptam administrauit: ingratisissimus enim in omnes, patriū autorem tantæ maiestatis primum eiecit: reliquos deinde consanguineos execuit: inde Zoën matrem in insulam relegauit: quod cum indignissimè omnes ferrent, populi conspiratione restituta Zoë fugiens cum fratre Constantino à turba capitur: & uterque oculorum usu, familiari Grecis pœna, priuatur: mensibus quatuor & totidem dies rerum potitus.

ZOE, ET THEODORA.

Flagitia principum, ut muliebri imperium æquus uideretur, effecere. Quare sororibus duabus imperij fasces, ac maiestas asserta. Ceterum ut uarium, ac mutabile semper est fœmina, facile Zoë ardenti adhuc libidine per suasum, ut maritum ascisceret. Cumq; aliquot fastidisset, Con

F

set, Con

set, Constantinum Monomachum ab exilio reuocatum, imperatorij & ipsum stemmatis uirum sibi adiungit, & imperatorem pronunciat mensibus III. uix exactis.

CONSTANTINVS MONOMACHVS.

Hinc prima imperij labes, hinc reliquæ, quæ consecuta sunt clades, ortū habuere: principe ad eō ignauo, & libidine perdito, ut cōcubinam egregia alioqui forma, uxoris legitime loco habuerit, quam efflictim deperiret. Duplex illum factio sub initia Maniacis uidelicet Georgij, & Leonis Tornicij est aggressa: sed Maniacis motus, qui ex Italia in Epeirum transierat, una pugna secunda, & ducis morte facile compressus. Torniciana defestio eō grauior, quō diuturnior: sed eo post aliquot praelia tandem capto, & oculorum usu priuato, facile confedit. Hoc principe Turcarum arma tunc primum per Asiā latius euagata: uicti tamen interim Rhoxolani, & Patzianæ Scythicū genus hominum. Zoëq; uxor septuagenaria fato mox functa, & ipse tandem morbo prægrauante decessit post annos imperij bisseños, & mēses octonos.

THEODORA.

Non pudeat & Theodorā Zoës sororem, quæ beniuo uix imperarit, nostris inserere commentarijs: quando quidem non muliebriter scemina rebus præfuerit. Quinimo tanta domi, forisq; quies, & ociū fuit, tantarum omnium ubertas, ut scemine imperij neminem poeniteret. Verum ingravescente cum etate morbo, illecebris eunuchorum Michaclem iam senem in curæ partem cum aduocasset, ipsa non multo post satis, naturæq; concessit.

MICHAEL SENIOR.

Vix

Vix annum unum rerū potitus erat, cum Isaacij Comneni motus in ordinē illum redegit, uirum genere & opibus clarū: cetera minus ad imperandū idoneū atate etiā prægrauante: qui priuatus non multo post obierit.

ISAACIVS COMNENVS.

Tandem uirum fortem, & pace, belloq; illustrē, Cōstantinopolitana res sortita fuerat, Isaacij scilicet Comnena gente nobili, si ultra biennium sceptri, regniq; potitus esset: uerū ille lateris morbo inter uenadum subito oppressus, cum de salute desperasset, cucullam monasticam indutus regno se abdicat, Cōstantino Duca de Senatus, populiq; uoluntate successore declarato. Sunt qui scribant tanta continentia eum fuisse, uti nec uxorem cognoscere uellet post prolem semel ex ea susceptam, cum tamen ad morbi remedium medici in primis consulerent, ut coitu frequentiore uteretur.

CONSTANTINVS DVCAS.

Et hunc suorū conspiratio sub initia grauis excepit: quam cum non sine discrimine compressisset, ad reip. administrationem cōuersus, non pessimū principem egit. Veræ pietatis cultor, & æqui obseruantissimus, sed auaritiæ studiū prægrauabat: unde inuisus suis, hostibus etiam ludibrio fuit, imperij res undiq; ueuantibus. Accessit ad externa mala familiaris Cōstantinopoli clades grauis terræ motus, quo templa adesq; multa corruere: sed morbo inualescente Eudociæ uxori, & filijs sceptrū tradens, anno VII. & mense VI. imperij, cum LX. & amplius uixisset, excessit.

EUDOCIA ET FILII.

F 2

Poterant

Poterant res domesticæ fortasse muliebri prudentia nō incommode administrari, si à bellis externis quies affuisset: sed imminentibus undiq; Barbaris uicit eorum sententia, qui uirum idoneum proficiendum rebus esse contendebant. Quare iurifurandi oblita, quo marito morienti sese obstrinxerat, non superinducturam se imperij rebus maritum alium, siue etiam coacta, Romanum cognomento Diogenem, filijs etiam nō improbantibus, post menses vii. imperij, uirum sibi adiunxit, qui temp. prudentia, ac fortitudine tueretur.

ROMANVS DIOGENES.

Hic Diogenes pater fuerat haud dubiè domi, militiq; clarus, qui postea tyrānidis affectatæ reus se ipsum præcipitauit. Paternæ igitur laudis emulatur filius, cum uictoriâ egregiâ retulisset ex hoste barbaro, dignus est habitus, què Eudocia in thori, curaq; partè acciperet: quâ tamè nō multò post facile pœnituit, cum insolentiæ hominis pertæderet, qui rem ad se totâ traheret. Prior expeditio in Barbaros Asiam uastantes uario rerū successu illi administrata. Altera funestissima, Romano milite uel fugato, uel cæso, ipso certè imperatore (quod ad eā diem nuquam cōtigerat) capto. Ferunt Azan Turcarū principem ad primū nunciū capti imperatoris Romani uix credentè constituisse: mox ad se adductū, & cognitum, in summo honore à Barbaro habitum, & amplius donatū muneribus, pace inita dimissū: sed Byzātij omnia ad primū cladis acceptæ nunciū mutata erāt: ipsa Eudocia relegata: Romano abdicatū imperiū, & Michaël maximus Cōstantini filius rebus prepositus. Ipse Romanus cum

cum bellū frustra pararet, tandè deditus præter iurifurandi religionē oculis immanè in modū prius, effossis deportatur in insulam: ubi nō multò post decedens, ab Eudocia uxore sepelitur post annos tres, menses autè octo.

MICHAEL CONSTANTINI DVCAE
filius Parapinacius.

Ignauissimum principem numina nobis (ut arbitror) iam pridem infesta dedere, què à fame, quæ sub eo inuoluit, Parapinacē appellauere. Cum igitur imperij res pari ignauia, ac seuitia uexarentur, principe sub Psello magistro uersibus tantum factitandis intēto, Nicephorus Botaniates cognomēto haud dubiè nobilissimus imperiū sibi asseruit: quem in socordis principis inuidiam ciues facile admisere, Michaële prius cum uxore, & filio post sextum imperij annum, & menses sex cœnobio incluso.

NICEPHORVS BOTANIATES.

Aphoca imperatore stemma huic ductū: quare tanquam omnium nobilissimus Michaële facile reiecto surrogatur: qui Cōnenorum fratrum forti primū, fidealiq; opera usus, qui Bryennium tyrannidis inuasorem, & Basiliacium sustulerant, mox ab illis defectionem meditantis imperio deturbatur anno lxi. quā imperare cœperat: ipse monasticā uitam secutus. Alexius autè Comnenus minor natu, militari turbæ acceptior imperator salutatur: qui Byzantium ingressus die dominicæ cœnæ sacratissimo magnæ hebdomadis, hostilem in modū urbem totam diripuit, nullo non iniuriarū genere in ciues edito.

ALEXIVS COMNENVS.

Successit iā hinc familia, unde hereditariū, ac propè

iustum in Græcâ gentē odiū ad nos trasmisſum ſit. Nam etſi iā pridē ſub Photio ſchiſma cœperat, manebat tamē qualiſcūq; Romani pōtiſfici maietas, & malē ſartā gratiam aſſuitates quādā cum principibus noſtris in ita facil labant. Alexius autē ueluti ex-profeſſo hoſtis Latini nominis præter bellū, quod cū Roberto Viſcardo in feliciter geſſit, Venetis etiā armis adiutus, Gallorū memorabilem illā expeditionē, quam ſuſpectā ſemper ab initio duxerat, perturbare conatus eſt. Caterum nō ſuccedēte cōſilio, his cōditionibus cōmeatu, & alijs neceſſarijs rebus adiuturū ſe Gallos recepit, ſi quæcunq; cepiſſent ex hoſte, ſibi reſtituerent: ex ducibus certē noſtris plurimū Boamundo Nortmanno deferre uſus eſt. Cōuerſus inde ad pacis artes, orphanotropheion erexit, & muſcum: in altero pueros, puellāſq; parentibus orbos alendos, in altero erudien dos inſtituit, ſumptuſq; his ex regio ueſtigali datus: ipſe uerō morbo fatigatus, poſt VII. & XXX. imperij annum, meſes IIII. cum dimidio, moriens, Ioanni filio reſtante in primis matre, imperium reliquit.

IOANNES.

Ioannes, quē noſtrorum quidā Caloiānē appellant, ubi imperiū adeptus eſt, ſuos omnes dignitatibus ornat, in Iſaaciū fratrem propēſiſſimus, quem incredibili charitate dilexit: uarijs expeditionibus in Aſiam uſus, Turcas, Perſasq; prelijs aliquot uicit, urbeſq; illis nō paucas ademit. Latinorū militiū fortē, fidelemq; operā ſemper expertus, legatos ad Innocentiū pontificē, & Lothariū imperatorem uictoriā de Rogero gratulaturus miſit: tandē memorabili exitu in uenatione ſagitta uenenata digitū dextræ ſaucius, poſt quintū & uigeſimū imperij annū & meſes

octo, natus minori Manueli ſceptrum reliquit, cū Iſaaciū ut minus ad imperandum idoneum reieciſſet: non contentus omnino princeps.

MANVEL.

Nullus infeſtior in nos fuit: nulli inuiſiores ſucceſſus noſtrorū ſuere: ut Corradū Germanū, & Ludouicum Francorū regē, uarijs inſidijs fatigarit: quare coacti intēpeſtiuē Boſphorū traicere, cum in locorū anguſtijs à Græcis noſtri caderēt, fame quoq; laborare cœperūt: ſed famē morbus etiā ſubſecutus gypſo per ſummū ſcelus farinæ immixto. Quare indignatus Sicilia rex Rogerius bellū illi indixit: indictū fortiter geſſit: uasta omni ora Græciæ, & Byzantio etiā per ſuos duces adeo inſultatus, ut ſagittas argenteas, aureasq; hortis regijs immiſerint. Venetis etiā nō minus infeſtus, cōtra ius gentium Henricum Dandulū eorū legatū uiolat: negociatores, quos ſimulata pace euocarāt, uno die cōprehēdit: ex quo Venetis armis preſſus, tādē promiſſa bonorum reſtitutione, aquis penſionibus pacē impetrat: prælium cū Turcis ſineſtiſſimum geſſit, in quo penē captus eſt. Federicū Aenobarbum etiā Italicis auxilijs exercuit: rectæ fidei dogmata perturbare per inſaniā adortus, nō prius abſtinuit ab incepto, quam omnes aduerſantes ſibi uidit: demū cum aſtrogia peritiſſimus haberetur, ſpōderetq; ſibi multos adhuc uitæ, & imperij annos, totiuſq; Orientis imperium agitarēt animo, poſt XXV III. principatus annos monaſticam uitam ſecutus morbo periit, Alexio filio paruulo relicto.

ALEXIVS.

Patri puer Alexius adhuc ſucceſſit, qui fatigatus multorū inſidijs Andronicū maximē infeſtū habuit, uirū

callidum, & impium: qui ex Isacio Comnenno Ioannis fratrem natus, nobilissimus haud dubie habebatur. Is Constantinopolim ingressus primum tutorem egit, inde participem imperij. Demum praeter iurifurandi fidem, Dominici etiam corporis & sanguinis haustu sacratiorem, Alexium xv. tantum annos natum, cum treis annos a patris morte rerum potitus esset, miserabiliter excruciatum necari iubet: capiteq; abscisso, reliquum cadaver in mare proiecit.

ANDRONICVS COMNENVS.

Callidissimus mortalium, ac seuius, caetera non improbandus, si regnandi libidinem demeres: biennium rebus praesuit, omnibus ob insitam seuitiam inuisus. Quare bello etiam a Guilielmo Siculo appetitus, cum undiq; premeretur, tandem ab Isacio Angelo praeter suam, omniumq; opinionem imperio deicitur: captusq;, ac per urbem camelo sedens circumuectus manu abscissa, oculoq; effosso, turbae, uulgiq; tumultu lacer perijt.

ISACIUS ANGELVS.

Comnenorum sublata stirpe, ad Isacium cognomemto Angelum summa rerum praeter omnium spem deferretur, qui cum prudenter se gerere sub initia uideretur, classem ad recipiendam Cyprum frustra comparauit. Bellum etiam cum Mysis, qui & Valachi dicuntur, Petro & Asane fratribus defectionis autoribus infeliciter gessit: uarias interim multorum tyrannides oppressit. Federicum Aenobarbum in Syriam properantem magnifice excepit. Ipse uero, cum in nostros beneuolo animo esse uideretur, ab Alexio fratre, quem captum a Turcis redemerat Isacius, per summum scelus imperio, oculisq; priuatur.

Alexius

ALEXIVS PRATRICIDA.

Non ingratus in fratrem solum, sed plane impius Alexius uideri possit: qui non solum maiori fratri imperium per scelus ademerit, uerum etiam nepotem extorem pateretur. Sed affuit non multo post grauis ultio. Restitutus enim nepos patrem adhuc uiuentem rebus praeficit. Ipso autem Alexio fuga dilapso, nepos Alexius Isacii filius post subitam patris mortem imperator est dictus, Gallorum, Venetorumq; armis praeualentibus.

ALEXIVS IUNIOR ISACII FILIVS.

Ver annorum xii. cum Pannonas, Gallosq; per matrem, uxoremq; attingeret, Venetorum, Gallorumq; ope in imperium restituitur. Id uero praeter alia in foedere sanciendo disertè cautum, ut patriarcha Constantinopolitanus Romano pontifici tanquam maiori subesset: & damna Francis, Venetisq;, a Manuele illata compensaret. Qui mense post restitutionem suam uix exacto, cum sateret rerum, quas promiserat, a Murziphlo quodam ignobili, quem tamen ad summum dignitatis gradum extulerat, fraude puer necatur: sed Murziphilus & ipse non multo post in Peloponneso captus, & Constantinopolim retractus, per summam ignominiam, & cruciatus obiit.

BALDWINVS FLANDRENSIS.

Excellentis Veneti sanguinis uirtus adiuta Gallicis armis, imperium, quod tot annos factiosissima, & turbulentissima Graecorum natio possederat, Latino nomini facile asseruit. Capta enim urbe post Murziphli fugam, Balduinus Flandriae comes, xv. uirum suffragio imperator eligitur. Veneti priuo suffragio Thomam Mauroce-

F. I. N. P.

num (quando ita conuenerat, ut ipsi antistitem darent, si Gallus imperaret) patriarcham designat: qui statim ad Romanum pontificem profectus, cum dignitatis suae auctorem fecit: moxq; reuersus celeberrimo gentium conuentu, Balduinum imperij corona donat: qui uix anno circumacto, cum praeter Adrianopolim cuncta recepisset, moriens fratrem Henricum successorem habuit. Sunt qui annos v. imperatum prodant.

HENRICVS.

Balduino fratri successit Henricus: qui pace cum Vlachis firmata, & filia ducis eorum in uxorem ducta, domi, forisq; cum prudenter se gereret, in Thessaliam profectus, Guilielmum filium Bonifacij regem Thessaliae declarat: mox moriens Iolantam filiam Petro Antisiodorensi nuptam reliquit heredem, anno imperij xi.

PETRVS ANTISIODOKENSIS.

Hic uxorio iure (quando mascula nulla superat proles) iunxit ab Honorio pontifice ad Laurentij sanum extra urbem insignia imperij accepit: inde Venetis nauibus soluens, cum Dyrrhachium in Venetorum gratiam frustra tentasset, a Theodoro Lascare, qui se Graecorum imperatorem gerebat, per assimulationem pacis praeter iurisdictionem religionem, & fidem medio conuiuio obructatur. Sunt qui circa nemorosa Thessaliae loca (Tempe ea uocant) insidijs captum, & in uinculis asseruatum prodant.

ROBERTVS FILIUS.

Nvllii dubium esse potest, treis a me principes relatopietate, ac fortitudine eximios fuisse: quibus tamen fortuna haud sanè arriserit: tum quod rerum diu potiri non est datum, tum quod in tanta imperij nouitate obnoxia, ac plane

plane precaria potestatem ageret. Eadem prope fors Roberto affuit, qui ad paterna captiuitatis nunciu Byzantium aduolans, cum sese optime gereret, Veneti nominis obseruantissimus inuidiam unius ex purpuratis suis sensit: qui abductam sibi ab illo sponsam iniquissimè freres, impotens animi cum domesticis in regia irrupit, dehonestatamq; naribus puellam cecidit. Quam iniuriam ulturus Robertus, dum Romam contendit, atque inde reuertitur, in Achaia morbo decessit, re interim Veneto Praetori demandata.

BALDVINVS.

Quasi fato euenisse dicas, ut quemadmodum a Balduino auspicio regni coeperat, sic in Balduino ceciderent: patri Roberto sufficitur Balduinus filius. Cui, quod per etatem tantae rerum molis non uidebatur idoneus, Ioannes Brenius socer adiutor datur. Qui praualentibus Graecorum armis, cum Venetorum auxilio sepe re tutatus esset, tandem oppignerato filio, & crucis diuinae parte, quintiam theplorum donarijs omnium ablatis, cum ingente exercitu ad Bosphori fauces obieciisset, per eius absentiam a Michaeli Paleologo proditione recipitur Byzantium: ita dum externam uim formidat, domestica opprimitur. Anno igitur l x. ferè quam imperari a nobis coeptum est, Byzantium amisit.

LASCARORVM STEMMA.

Detur & hoc ipsum cum studiofis omnibus, tum Lascaree familiae haud dubie clarissima: ut qui interrim ad Adrianopolim rei praeserint, non ignorentur, quousque Michaelis Paleologi uirtute Graecis iterum uindicatum imperium est. Imperator Alexius cognomento Angelus, quem fratricidam superius ostendimus, Theodoro

doro Lascari filiam despondit, dotisq; nomine imperij titulos genero tribuit. Huic mascula proles ex uxore nulla, femina tantum Irene filia fuit, quam Ioanni Diplobatazio in matrimonium iunxit, imperiumq; illi per manus tradidit. Cui postea Theodorus filius successit, ex quo Ioannes, quem Michael Palaeologus puerum cum interfecisset, ipse sibi, et posteris per summum scelus imperium uendicauit.

MICHAEL PALAEOLOGVS.

Vehementis spiritus uir, cum illum fiduciarie quodammodo tutelae pertederet, imperiumq; sibi, ac suis destinasset, Guilielmum Achaiae principatu primum spoliat: inde Byzantio capta, cum Venetis bellum diu gessit: à quibus facile imperio deturbari potuit, nisi Genuenses obstitissent. Quare inducijs initis, Lugdunum ad concilium uenit, quod Gregorius pontifex indixerat, facileq; illi cum Romano pontifice conuenit: ex quo tantam iniuriam Graecicae gentis contraxit, ut nec morienti iusta persoluerint, et locum sepulturae negarint. Hunc annos quadraginta et amplius rebus praefuisse, nisi annales dubia prodant, certum est.

ANDRONICVS, ET MICHAEL FILIVS.

Ex tribus maribus natu maximus Andronicus imperium arripuit: qui Michaelē matre Vngarica natū, consortem imperij sibi ascituit: quo mox uita functo, praedolore amissa filiae et generi, pater Andronicus Costantinum Despoten iuniorem ad imperij successionē inuitat: quod Michaelis filius Andronicus agrē frēs, in auiū insurgit, Genuensiumq; auxilio fretus, ius omne ad se trahit;

sed

sed Veneti seniore Andronicū cum restituisent, tandē praegratibus Bulgaricis auxilijs, et Genuensium, auus coactus Venetos destituit, partesq; Ligusticas à nepote coactus amplectitur, et septuagenario maior tandē moritur.

ANDRONICVS IUNIOR.

Sex annos, et amplius bellum uarium, et anceps hic scum auo gessit: saepe tamen reconciliatis animis amicorum interuentu, et gratia male facta nequaquam coeunte. Tandē cum Byzantium nepos clam ingressus esset, in auum nihil ultra molitus, illum secū imperare quoad uixit, passus est. Eo mortuo, cum aduersus hostes Romani nominis res egregias gessisset, multisq; uictorijs clarus esset, undequinquagesimo aetatis anno moritur, febre, capitisq; dolore intra quadriduum confectus.

IOANNES PALAEOLOGVS, ET

Ioannes Cantacuzenus.

Mortuo Andronico iuniore, cū Cantacuzeni arbitrio, qui magni domestici dignitatē supremā obtinebat, oīa prudenter gererētur, Apocauci fraude uiri obscurissimi, sed solertia, et calliditate inter principis amicos praecipuae dignationis, et patriarchae ambitione in exilium truditur: ille uerò iniuriae impatiens, bellum quinquennale aduersus reginā, et Ioannem gessit, Turcarum arma Europae primus inferēs. Caterū rebus in dies pessū euntibus, proditur illi Byzantiū: quod cū occupasset, nulli ferē molestus imperij tantum participē egit, filia in uxore Ioannis tradita: inde in Genuenses socijs Venetis, et Arragonijs bellū uaria fortuna gestum: cui Nicolaus Pisanus dux praefuit: nec multò post bellum à Palaeologo exule Cātacuzeno

cuzeno indiā, Turcarū in primis ope geritur, quibus etiā in Europa locū inhabitādum primus tradidit. Et cum ex Tenedo solū improuisus Byzantiū ingressus esset, tandem Cantacuzenus imperio se abdicās, monasticā uitā sequitur: hic Ioannes Matthaeū Cantacuzeni filiū consortē imperij agentem tandē imperiū deponere coëgit: & cum multa fortiter administrasset bella, moriēs filio Manuēli imperium reliquit.

MANVEL.

DE hoc nihil aliud memorabile proditum, nisi quōd septē filios mares reliquit, quorū Ioānes natu maximus morienti successit.

IOANNES.

Avidus hic cōcordiæ, paciēq; principibus cū sacris, tum p̄fanis Græciæ totius comitatus Italiā petijt: Eugenijq; autoritatē secutus Florētino cōcilio interfuit: paciēq; ac cōcordiā perpetua (ut sperabatur) iuita, mox domū reuersus nō diu superuixit, Iosippo etiā patriarcha Florentiæ defuncto.

CONSTANTINVS.

Horret animus tantæ cladis recordatione, & lactu adhuc tāquam in nouo malo mens refugit. Urbem totius Oriētis amplissimā, in qua christiana pietas millesimum, ac centesimū supra nonagesimum primū annū floruerat: ubi tot principes Christiani, tāta religio, tot diuorum tēpla, tot reliquiæ cōditæ erant, paucis diebus quā oppugnari cœpta sit, ab immanissimis, ac nefarijs Turcis captā fuisse: in qua nullæ scelerū facies defuerint: non dignitatis, non sexus, non ætatis habita ratio: stupra cædibus, cædes stupris additæ: ipsa diuorū tēpla diruta: ipsa ossa Martyrum canibus, subibusq; obiecta. Constantinus imperator dum ad portam trepidus se recipit, fugientiū trepida

Constantino
pollis à Turcis
capta.

trepidatione oppressus obiit: cuius caput hostis ad ludibrium pilo affixum totis castris gestauerit: redēptor ipse Christus (prò pudor & dedecus nobis æternum) iterum cruci affixus, luto, limoq; uexatus est: eaq; omnia repræsentata, quæ in illum Iudæorū gens olim impia patrarat. Elogium inde additum cruci: Hic est Christianorū deus: triduum ciuitas uexata, atq; ad arbitrium impotentissimi uictoris direpta: inde quicquid regij sanguinis mares, sœmineq; illustres superfuere, aut inter epulas prægrauante uino Othomani iussu sœde iugulatur, aut uictoris libidini (quod grauius morte fuerit) referuatur. Incidit autem clades hæc in annum salutis millesimum ccccliii. quarto Cal. Iunias: qui dies funestissimus, ac religiosissimus esse nobis semper debeat. Quæ in re subeat ea reputatio, à Constantino magno Helene filio cōstructā urbem esse, Romæ semper æmulam, sub Cōstantino, qui eiusdem nominis matrē haberet, captā, Turcarumq; iugo ad hanc diē subditam: cum Nicolaus pontifex Romane præesset ecclesiæ, Fridericus Germanis imperaret: nostri interim Veneti cum classē ductū Iacobi Lauretani emisissent ad subitæ oppugnationis nuntium, hostis Turcæ celeritate præuenti nullam opem lapsis iam rebus afferre potuerūt. Regnatum à Paleologis annos serè ducentos.

DE BYZANTIO.

Fverit & hoc institutæ rei consequens, ut qui Byzantium primi condiderint, quæ uē urbis tam celebris incrementa à prima eius origine ad ætatem nostrā fuerint, & quā uaria fortuna, perstringam: nam si castelli unius originem diligētius perscrutari nō ineptum ducitur, cui, quæso, ingrātū esse possit, urbis tā uetustæ, tam ample, in

qua imperij Romani maiestas qualiscunq; tot annos uiguerit ortum, casumq; percepisse: Byzantium primò in angustiſſimo Europæ, Asiæq; Euripo poſuere Lacedæmonij Pausania duce, Lygos antea dictum. quod uariate deinde fortuna, dum incerti iuris poſſeſſio adhuc eſſet, Athenienſibus, Spartaniſq; id ſibi certatim uedicantibus, tandem libertatem ſibi aſſerere: & dum neuter populus tanquam propria urbè auxilijs iuuat, liberæ conditionis eſſe coepit: per quæ tēporares eorum admodum floruit agro fecundo, feraciq; in primis, & mari admodum opportuno, unde ueſtigalia, ueſtigalibusq; eorum augēdis piſciū uis ingēs ad eorum littora deſerebatur. Quam commodè poſita eſſet, oraculi Pythij ambages arguit: nā cōſulentiſſibus Græcis ubi urbem cōderent, data ſors exciderat, ſedē oppido Cæcorum aduerſam quærerent, Chalcedoniōs haud dubiè inuens, qui priores in ea loca proſecti Megaris, peiora legerant. Piſces etenim ex Euxino in Propontidem illati, ubi ad Chalcedonenſe littus incurrere, territi candicāte ſaxo, quod à uado ad ſumma pelliceat, aduerſum Byzantiij promontorium ex ea cauſa Chryſoceras appellatum, præcipiti petunt agmine. Itaq; omnis captiua Byzantiij, Chalcedonenſibus penuria. Primum cum Romanis foedus aduerſum Pſeudophilippum à Byzantijs initum eſt: inde ſemper forti, fideliqu; opera eorum multis, uarijsq; bellis uſi ſumus, quouſq; Seuerus imperator occupatam à Peſcennio Nigro, eo occiſo funditus euertit, & in uici formam redegit, agro etiam eorum Perinthijs adiudicato. Fuit autem urbis murus Mileſio quadrato lapide, ad eò indiſcreta laterū ſtructura, ut una propè muri

compa

compages ſpectantibus uideri poſſet. In huius ruinis Conſtantineſis magnus aquilæ præpeti uolatu ex Chalcedone illuc regulares funiculos, terq; ac quater inferentis admonitus, urbem ampliore manū circuitu conſtruxit, Romæ operibus, & nomine etiā emulā futurā, quam cū uarijs ſignis, ac monumentis undiq; conquiſiſtis ornafſet, ante v. Iduū Maij Deiparæ Virginis dicauit. Quin & Valens mathematicæ prædictionis cōſultiſſimus, annos DCCXCVI. potiturā rerum prædixit, quæ tamē adhuc duret. Portus duos habet, quos ductis utrinq; catenis, & turribus crectis munitiſſimos reddidit. Illud eſt, quod Dion grauis in primis autor memorabile prodiderit, ſeptē turres eo artificio fuiſſe cōſtructas, ut ſiquis uni inſclamafſet, lapidē ue immiſiſſet, ſonitus ex omnibus redderetur æqualis, ita ut ex ſingulis propius exaudiretur. Et cū multa ad ornatum nouæ urbis conquiſiſſet, Cochlidem in ſuper Porphyretici lapidis ex urbe Roma aduehendā curauit, cui ſtatua ſua, & clauū unum Chriſti redemptoris cruciatu in ſignem ſuperimpoſuit, quæ Alexio Comneno uiuente corruerit. Paladiū etiā ex Ilio cōportatū. Principes à Conſtantino cū diuerſa fortuna, tum rerū uario ſucceſſu multi præſuere: magna tamen eorū pars ambitioſi, crudeles, auari, & obſcuriſſimi: quodq; grauiſſimum ſit, ab orthodoxa fide aut ab horrentes, aut etiā inſeſti: donec urbs terræ motibus, incendijs, ſeditiōnibus inteſtinis obnoxia, qbus alimētū leuitas gēti inſita præberet. Adde etiā quod principū inſtabilitate in nefariæ gētis Turcicæ libidinē deciderit: in qua nō ſine noſtro graui dedecore ſeptuageſimū propè annū domi nati fuerint: Maomethes primus, inde Pazaites eius filius,

G

& qui

Lygos quōdā
nūc Byzantiū,
ſiue Conſtanti
nopolis.

Chalcedonijs
cæci.

Byzantiū fun
ditus euerſum.

et qui nunc omnibus formidolosus Syriae, Aegyptusque imminet, Selinus. Et quonia Turcarum proximè meminimus, quonia illi fuerint, unde ue terrarum profecti, per quos duces eorum aucta res sit, breuibus explicandū est mihi. Tum quia res memorabilis admodū sit, tum quod diuersa quaedam, quam nostri haecenus tradiderūt, et (ni fallor) similia ueri proditurus sim: cum alij praeter eorum nuda nomina, uix quicquam memoria dignū in multis retulerint.

DE ORIGINE TURCARVM.

Turcae, partim Cassio mari proximi, qui Asia, Orientemque uastarūt, Caucasi que ueteres incolae, qua parte ad Arctū uergit, partim inter Scythicas gentes relati, et Hunnici sanguinis, qui postea Vngari dicti sunt, existimati: quod ex Graecis autoribus, et Latinis aliquot colligis: ueteres scriptores (quod scia) de his nihil, praeter Melam et Pli. ille praeter nudū Turcarum nomē in Scythiae relatione nihil aliud addidit. Siue igitur ueteres illi à Mela relati, siue recens aliquod genus hominū, eorum certē qui Caspij maris accola fuerē, tenuissima memoratur primordia et ut caeterarū gentiū planè obscura. Nā septingentesimū ab hinc annū natali solo relicto, in Perside, atque Asia minore primū impetū fecere: sed nec unus dux illis, nec certum imperiū: uagi, dispersati que, quo ue cuique fors affuit, latrociantes magis, quam belligerates prouincias uastarūt. Pri-

Muchumetius Ma stipedia Basilio Macedone imperate sub Muchumetio Saracenorum principe meruere: quorum praecipue opera Babylonios, Indosque ille uicerit. Sed peperit his uirtus inuidiam, prohibiti que ad sua redire, indignati primo secundum Tangrolipix, dunt: inde uno, alteroque praelio Tangrolipicis Mucaletij ducis

ducis eorum auspicijs feliciter aduersus Saracenos gesto, tandem egregie uincunt, Muchumetiumque prosligatū acie obruncant, ex quo res Turcica ad Tangrolipicè delata. Is alij Turcis ad se accersitis Cucumetiū nepotē aduersus Arabas, cum paratissimis copijs misit: qui praelio ab his uictus, cum à patruo per summum contemptum exceptus esset, eius iracundiā ueritus, ab illo deficit, et Pasara Chorasiorū urbe munitissima sese includit. Tangrolipix interea praelio gēti funestissimo in Mediae finibus cum Romanis Asani alterius nepotis ductu cōsiliat. Quo uicto, et caeso, indignatus ille Aleinum fratrem iterum in Romanos misit: qui egregiā uictoriam capto Liparite Graecorum duce, et caesis etiā Iberis Romanorū socijs retulit. Sed cum Lipariten primū, mox et dona à principe missa facillè Turca reddidisset, nec praestaret Romani quod promiserant, ingentibus copijs accinctus Tangrolipix Asiam omnem ad Euxinum mare aut uastat, aut subigit. Variatū deinde in gente factionibus exortis ad Gallorū usque memorabilem illam expeditionem, qua fracti ab his sepius, magna etiam imperij parte multati sunt, donec Othomanus ab hoc Selino, qui rerum nunc potitur, nonus, ueterem gentis gloriam asserere ausus est. Is obscuro loco, et parentibus agrarijs natus, uirtute, ac calliditate singulari, constata per seditionē manu, circumferre Turcica coepit arma, in suae gentis homines non minus infestus, quam in nostros. Paulatimque rerum successu, et imperandi libidine inflammatus, castellum quod Othomanum de suo nomine appellari uoluit, cepit: distabat id à Prusia Trapezuntē uersus itinere dierum sex. Agebatur

autē annus salutis nostræ millesimus trecentessimus, præeratq; in Barionæ sede Bonifacius octauus, circa exitum Michaëlis Paleologi, & Andronici nepotis initia: quo tempore Germanis Albertus imperabat. Othomanus igitur his auspicijs intra octo & uiginti annos, quibus rerum potitus est, incredibile dictu quātum rē suā auxerit: magnam certē Bithyniæ partem breui subegit, oppidaq; ad Euxinū posita non pauca cepit: qui moriēs Orchani filio regnū per manus tradidit. Sub quo dissidio Græcorū, Cātacuzeno, & Palæologis cōtendentibus, adeo res Othomanica creuit, ut Prusiā Græcis ademerit: & dum Cātacuzeno magis quā Palæologis fauet, primus in Europā ab eo accersitus traiecit. Caramanū etiā, perfidia in illum usus, cuius filiā in uxore duxerat, interfecto eius filio adulescēte, nō exigua principatus parte exiit. Qui post uigesimū secundū imperij annum Ammuratē filiū heredem reliquit. Is auitā, paternamq; felicitatē emulatus, in Caramanū auum paternū nō minus infestus, quā pater fuit. Mox ab imperatore Palæologo sollicitatus in Bulgaros, fratresq; Peloponneſi principē, qui bellū mouerant, & Turcarū millibus in Europā transportatis egregiē Bulgaros, hostesq; imperatoris ultus est. Hinc Europeis opibus illectus, dum ulcisci imperij hostes simulat, usus Genuensium nauibus, Helleſpontū ad Abydum superat, Callipolimq; cum alijs oppidis occupat. Is fuit annus millesimus trecentessimus sexagesimus tertius, nec multo post Seruiam, Bulgariamq; ingressus, cum Hadrianopolim prius occupasset, occurrentes sibi cum paratissimis copijs hostes ingenti cæde profligat, Lazaro Seruiæ principe in acie cæ-

so, sed

so, sed mox à seruo in domini uindictā Ammurates occiditur, cum annos uiginti tres imperiū tenuisset, Pazaitē, & Solimano liberis superstitibus, Pazaites interfecto per insidias fratre, patris mortē ulturus, Marcū Graieicum Bulgarorū principem prælio superat, & interficit: inde magnā Bulgariæ partē sibi subiecit: nec tanto rerum successu quietus, Bosinā, Croatiā, ulterioresq; Illyrici partes uastat. Constantinopolim annos octo obsidet: faciliq; obsessam iam tunc expugnasset, nisi Gallorum, Gallorumq; aduētū formidās, quibus ad Nicopolim occurrit, memorabili prælio nostros superasset, cæsis, capti q; magna ex parte Gallorū ducibus, in primis Ioanne Burgundie duce, & Sigismundo Ungariæ tūc rege tumultuaria pugna fusos: qui facile in hostis potestātē uenisset, nisi Venetæ classis occursu seruatus ē fuga esset: cui tū Thomas Mocenicus, q postea Michaëli Steno successit, præerat. Inde ad Cōstantinopolitanā obsidionē spei plenus regressus, cū eā biennio obsessam tenuisset, trepidissimis Tamberlanis Scythæ nūtijs, qui infinita penē multitudine Turcarum terras inuaserat, excitus, illi ad Stellā montē congredditur, in Galatiæ, Bithyniæq; cōfinio. Cæsa sunt in ead acie Turcarū ducētā milia, uiuus ipse Pazaites in hostis potestātē uenit, q aureis catenis cauee uinctus, ad mortē usq; à Tamberlane circumductus est. Incidit hæc clades Turcis in annū millesimū trecentessimū nonagesimum septimū salutis nostræ, Bonifacio nono pontifice Romano. Huic duo suere liberi mares, Orchanes, quem alij Calepinum, & Maomethes, quē nostri Moysen magno, uti uideo, errore dicunt. Orchane intra bienniū per insidias à

fratre interfecto, Maomethes rem Turcarum solus occupat: qui Turcia auito regno Asia recepto per Tamberlanis iteritū, Bulgaros, & Vlachos pradis, et cladibus afflixit, Hadrianopoliq; recepta, regiā ibi sedem statuit. Ipso post annos septē & decem mortuo, Ammurates filius regnū inuit, Ioanne xxxi. Barionæ sedē tenēte. Hic maiorū gloriam non solum æquauit, uerū etiam longē superauit. Prima illi expeditio in Mysorum principem, qui nunc Seruij dicuntur, fuit: de quibus Scopiam, & Nouemontū post longā obsidionem cepit. Duos Reguli filios captos oculis priuat: postea sororem eorum uxorem sibi adsciscit, restitutoq; per has nuptias Nouemonto, in Vlachos, Vngaros, & Germanos incursiones graues facit: inde in Epeirum deflectens Croiam expugnat. Venetorum arma in se sollicitat, Thessalonica his per uim adēpta: interim una ab Vngaris ingenti pugna uictus: inducijsq; ab his decenalibus impetratis, iterum ab iisdem Vngaris præter iurisiurandi fidem Eugenij pontificis hortatu bello petitur, quos duplici prælio ducum nostrorum discordia, & ambitione uicit: in altero ad Varnam Ladislaus rex Poloniae, & Iulianus Cardinalis obiere: in altero ad Basila uictus Hunniades, caesiq; principes Vngari non pauci præter gregariū militem, qui ad internitionem occubuit. Nec moratus Peloponnesum fratrum discordia iniuriæ obnoxia in ditionem redegit. Exinde reputans animo regni molestias, & fortunæ inconstantiam animo agitās, in Asiam abiit solitariam uitam secutus: & Maomethi filio cura rerum demandata sub Calibassæ tutela, quam non multo post repetere suasus (etas enim filij non satis idonea rei

nea rei administrandæ adhuc uidebatur) Epeirum ingenti exercitu repetit (desererat enim serē uniuersa Scāderbecchio autore) & Croia frustra per aliquot menses oppugnata, mœrore animi obiit, cum annos quatuor & xxx. regnasset. Longū esset, si Maomethis eius filij res gestas explicem: quæ quātā fuerint, nouum Othomanicæ familiæ magni cognomentum ab eo quæsitum, & in heredes iam transmissum arguat. Is enim duo Christianorum imperia Constantinopolitanum, & Trapezuntium subuertit, regna duodecim nobis ademit, ducentas urbes Christianam pietatem secutas cepit: & in his Chalcidem insulam armis, & Schodra deditione Venetis extorsit, bellū maritimum per multos annos cum maioribus nostris gessit. Ca pham Ponticā urbē expugnauit. Rhodum insulā frustra tentauit. Italiæ capto Hydrunte arma intulit, & dū plusquam ciuile bellum in maiorē filium meditatur, cum annū unum & xxx. præfuisset, obiit anno salutis nostræ m. cccc. octogesimo primo, quinto Non. Maij. Quo mortuo res Turcica ciuilibus armis aliquādiu iactata est. Sed minore fratre uicto, & fugato, solus imperium Pazaites obtinuit, qui Vlachicæ castella quædā cum expugnasset, in de in Sultanum Aegyptium copias eduxit, a quo sæpe uicti Turcæ tandē pacē, foedusq; iniere. Caterum cum otij appetitior à natura uideretur, nec tamen per suorum hominum ferociam feriari à re bellica posset, paratis terra, mariq; ingentibus copijs anno m. cccc. nonagesimo secundo, Cerauniorum montium accolis inuadit: tractumq; illum liberarum semper ad eam diem gentium Turcicæ seruituti subdit. Inde septimo post anno terribili

classis apparatus Venetis Methonem, Naupactumq; mox inde & Dyrrhachiu adimit. Quin & in Foroiuliesi agro trepidatum, Turcis fœdè terram eam magno nostrorum damno uastantibus. Nec multò post pax secuta Andree Gritti patritij clarissimi opera, post quam non diu superstes Pazaites fuit, regno à Selimo filio pulsus, qui rerum nunc potitur, ex quo annos ferme xxx. imperitasset.

IOANNIS BAPTISTAE

EGNATII

Venetii Romanorum principum liber tertius.

ENTVM iam est mihi ad tertium, atque ultimum institutæ commentationis librum: quæ mihi ut laboris, & operæ minus, ita scelerè multò plus uoluptatis allatura sit. Nam & à continuis imperij cladibus tantisper auertitur animus, dum letiora persequor: & hi mihi principes posthac erunt referendi, quorum res gestæ & domi, forisq; felicitas in plerisq; tanta est, ut ueterum Romanorum gloriam non pauci ex his æquent: certè recentiorum memoriam, eorum uidelicet qui supra millesimū annum à me repetiti sunt, adeò obscurent, ut iniquissimè propemodū faciat, si quis hosce illis conferat. Nam ut plerisq; sordes, & generis pudendam originè sileam, quotus eorū, que so. fuit, qui aut augendæ reip. studuerit: aut a ueritate nō flagrarit: aut seuitia in suos, in externos perfidia infamis nō uixerit: adde ueræ pietatis in hisce cōtemptū,

tot

tot hereses ab illis, aut per summū scelus excogitatas, aut ad insaniam usq; ad pontificum Romanorū exilia, & eadē pertinaciter assertas: accessit odium plus quàm hostile in Latinū nomē. Quid dicā quoties insultū sit Romanis pontificibus? Quoties eorū uiolata maiestas? Nam schismatis crimen eò grauius existimari debet, quò & concordia non strorū pontificū sepius expetiēre, & expetiā pari leuita te reieciēre: donec paulatim uetere labete disciplina, req; magis ac magis in lapsum prona, tū demū in præceptis no stris tēporibus acta, imperiū tanta indole partū, & auctū ad Turcas transferit: quo factū est, ut gens olim in terris ingeniorū acumine, tot artū solertia, tanto rerū usu celeberrima: addo, legibus, institutis domesticis, eloquētiæ studio, & tot urbibus, ac colonijs per orbē deductis frequentia, & amplitudine optimè de humano genere merita, nūc aris, focusq; patrijs expulsa, imops, egensq; alienæ opis aut erret profuga, aut immaniū Barbarorum iugo subiecta seruiat, uti iam in ipsa Græcia quæramus Græciam. Quòd si uerum est fruges, & arbores pro soli, terrarumq; ingenio mutari, & de celo mortales quod hauriāt, naturā, & mores induere: simile ueri certè uideri possit, Thraciā illā feritātē, & Bithynicā barbariè (quando hæc loca recētiores Græci tenuere) esse ab his haustā: & alio qui Thracēs homines, & Phryges, & (quod præcipuè pudeat) Macedonū, Cappadocumq; mancipia rerū potiti sunt: ne aliquot Isauricæ gentis ingerā: qui tametsi usu, cōsuetudineq; Græcā linguā imbiberāt, patrios tamē mores, quibus innutriti fuerant, retinerent: unde illis fortasse cuncta perdendi libido, tanquā non propria tuentibus, &

Romani nominis, Latiniq; contemptus, ac odium, quod à principibus suis acceptū semigræci homines, nec quicquā autē indolis, ac prudētiæ redolētes, si linguā, uesitumq; demas, in posteros trāsmisere. Siquidē diuinitus à Platone dictum, quales essent principes, tales ferē esse eorum, qui his obediānt, mores. Ceterum querelæ, ne tum quidē grata futura, cum necessariæ essent, certē ab his nostris libris absint. Quibus id tantum agimus, uti rem obscuram, ac propē obsoletam illustremus: & uarijs monumentis traditam, nec Græcis, Latinisq; hominibus satis exploratam, breui hoc uolumine complectamur. Sumemus igitur auspiciū Dijs fauentibus, à Carolo Francorum rege, cui res egregiē gestæ Magni cognomentum iure peperere.

CAROLVS MAGNVS.

Irene Cōstantini matre Byzantijs rerū potiētē, cū imperij Romani maiestas omnia sibi Barbaris uendicātibus obsolesceret, nec in femina, quamuis altæ indolis, inesse præsidij multum uideretur, Leo pōtifex scito Romani populi cleriq; rogatu Carolum Francorum regem, ob egregia in Christianum nomē, & Romanā sedē merita, Romanorum imperatorē primus appellat, inunctumq; cum Pipino filio Augustum cōsecrat, anno ex quo in Italia imperari desitum post Augustuli interitū trecētesimo ac trigesimo, salutis nostræ octogesimo, regni uerò eius, ex quo Francis præfuerat trigesimotertio: dies tātæ rei Idū De cēbrium delectus. Subsecutaq; mox P. O. R. O. acclamatio, Carolo Augusto magno, & pacifico uita, & uictoria. Huic Pipinus pater fuit, q̄ primus Christianissimi cognomentum tulit, ob nauatā Romano pōtificali aduersus Langobard

gebardos egregiam operam. Carolus autem paternæ uirtutis æmulus, sub regni initia bello defunctus Aquitanico, Italiam, Adriani pontificis adhortationem secutus, ingreditur. Langobardorum regnum capto eorum rege Desiderio, Francico nomini subigit. Saxones sepius rebellantes tricemali tandem bello uincit, & quod ab initio semper egerat, uera pietate imbuit. Saracenos Hispaniam ferē omnem uastantes intra Bathyæ angulum compellit: & præsidij Pompeiopolis, ac CesarAugustæ impetit, dum in Franciam redit, Vasconum insidias passus, non paucos ex suis, & in his fortissimū quemq; amittit. Sclauos, Danos, & Baiuorios tumultuantes in ditionem suam redigit. Iterum Italiam ingressus ut Romanæ ecclesie patrociniū semel receptum cōstanter tueretur, Beneuentanorum ducem Aragisum, Langobardorum reliquias adhuc fouētē, ad officium cogit. Hunnicum bellū octauo post anno felicissimē cōficit: cum eorum regiam, quæ Rhingus appellabatur, expugnasset, & thesauros opulentissimæ omnium gentis asportasset. Inde tertio in Italiam contendens, pontificis Leonis iniuriam ulturus, simul & eius causam cogniturus, omnia ex sentētia componit. Vnde illi post ingentia merita imperatoria maiestas, & posteris quaesita. Quare compositis Italiae rebus, cum nihil grauius in Langobardos statuisset, quam ut æquo cū Italis iure uiuerēt, & partito imperio cum Irene, in quo diserte cautū, ut Veneti suis uterētur legibus, & bello pacē ue neutrius censerentur iuris, in Gallias redit, filioq; Ludouico cōsorte imperij declarato, tandē moritur Aquisgrani v. Cal. Februarij, ætatis anno septuagesimo

gesimoprimo, regni quadragesimosextimo, post Langobardos debellatos quadragesimotertio, ex quo uerò Augustus à Leone pontifice dictus est XIII. Fuit in hoc principe, quod incredibile multis uideatur, pacis, bellique par studium, insignis pietas, beneficentia singularis, humanitas quanta in superiorum principum nullo: in rebus bellicis maior ne uirtus, an felicitas extiterit, nescias: nullus certe ferociore gentes debellauit, nemo collatis signis sepius dimicauit, nemo bonarum artium studia indulgentius fuit: ipse Parisiense gymnasium, & Papiense uiris undique doctissimis accersitis instituit: templa diuis exedit, ueræ religionis obseruator etiam in minimis fuit. iniurias illatas civili animo tulit, in hostes raro acerbius sauiit. Italicæ gloriæ ita studuit, & quieti, ut præter Florentiã urbem instauratam, classes quoque paratas habuerit, quibus Marorum populationes arceret. His meritis ad hæc usque tempora à multis ut cælitum unus colitur. Eius monumenti elogium huiusmodi fuisse traditur:

CAROLI MAGNI CHRISTIANISSIMI
ROMANORVM IMPERATORIS CORPVS
HOC CONDITVM EST SEPVLCHRO.
LVDVICVS PIVS.

IAm uti Carolo patri res egregiæ domi, forisque gesta Magni cognomen tum peperere, sic Ludouico facilitas, ac clemencia, religionisque summum studium, Pij tertio ad hoc aui dedit. Qui sub patris morte Aquisgranum ex Aquitania contendens, diuersarum primò gentium legationes audiit, inde Dacicum bellum ex sententia conficit: nec multò post Bernardum ex Pipino filio nepotem in Italia res nouas mo-

lientem capitali poena afficit: in antistites rerum nouarum autores mitius actum: inclusi cœnobij uita donantur, & cum Britones, reliquosque pacis turbatores cōpressisset, à filiis tribus captus, tanquam in Caroli natu minimè propentior esset, imperium eiurare cogitur: sed tumultuante optimo quoque restitutus pristinae dignitati, non multò post partito imperio decessit Maguntia, cum imperasset annis uigintiseptem, uixisset LXIII. Hic Stephanum Romanum pontificem magna Gallorum frequentia exceptum, & cruce magni ponderis donatum à se dimisit, Quin & Paschalius eligendorum præsulum remisit, sanxitque, ut sacri ordinis homines à gemmis, cultioreque uestitu temperarent. Quid facturus pietissimus imperator, si luxum nostri temporis aduerteret?

LOTHARIUS.

Tres superstites liberi Ludouico fuere. Lotharius natu maximus, præter Italiae regnum, Narbonensem Galliam, & imperij decus assequitur. Carolo Gallia omnis citra Mosam data. Ludouicum Germani regem sortiti: sed non diu mansit fratrum cōcordia. Violatus (credo) ab his pater tanti sceleris poenas exposcebat: quippe quardentibus animis inter se, dum paternam imperij diuisionem æquo animo non ferunt infestis signis concurrere ad Fontanicum Altissiodorensis agri uicium: qua acie tot Gallorum millia utrinque cecidere, ut cōuulsæ prope imperij uires sint: uictus tamen Lotharius, & Ludouicus à Carolo: & cum bellum iterum repararet, iterum fusi pacem petiere. Quæ his prope conditionibus data, ut imperij titulo Lotharius cum Italia, & Narbonensi Gallia frueretur, Ludouicus Germaniam possideret, Carolus Franciam à Mosâ ad Oceanum præfesset: addita & ea

Gallie

Gallie pars, quæ Scalden inter & Rhenum iacet: ea nūc Lothoringia est. Ipse cū Ludouicum filium regni consortē adsciuisset, & imperij socium declarasset, x v. post anno monasticam uitam secutus est, tædio rerum aduersarum (ut opinantur) affectus.

LUDOVICVS.

Hic Lotharij filius eo uiuente (uti diximus) regni, imperijq; consors efficitur. Romæq; à Sergio pōtifice inugitur, & coronatur, reuersusq; ex Italia in Germaniā, post patris mortē cū Carolo Caluo Fræcorū rege discordibus animis ferē semper uixit propter Austrasiæ regnū, quod Lotharij fratris fuerat, & Caluus id sibi totū uendicarat: sed mox cōpositis rebus, cū annū unum & x x. rebus præfuisset, moritur Ludouico filio superstitē.

CAROLVS CALVVS.

Redierat Ludouico mortuo summa imperij ad Carolū Fræcorū regē, minimū natu Ludouici Pij, qui cū Britonibus, & Nortmānis uaria fortuna dimicauit, post eā audita Ludouici morte, in Italiā profectus à Ioāne pōtifice corona donatur imperij. Quare mox in Saracenos mouēs, facillē conatus eorū repressit: inde in Galliā reuersus breui Italiā repetit: aduersus quōs Ludouici Germani filij dū bellū parāt, ipse curis cōfectus, ueneno à Sedechia medico Iudaici sanguinis dato obiit, Ludouico Balbo hærede. Notata in hoc imperatore ambitio non modica.

LUDOVICVS BALBVS.

Ludouico Calui filio Ioānes pontifex imperij titulū, præter Italiæ multorum principū uoluntatem solus asseruit, qui è custodia fugiens, cui Romani illū incluse-

rant

rant, & in Galliam contendens, ratum Balbo imperium suo assensu fecit: quod tamen ualetudinarius princeps biennio uix obtinuit. obiit anno salutis octingentesimo octogesimo, Carolo Simplicem hærede.

CAROLVS CRASSVS.

Hunc Crassum à corporis (ut arbitror) habitudine dixere, qui Ludouici Germanici regis filius à Ioāne obtinuit, mortuo Balbo, imperij coronā. Hic Nortmannos, Pānonasq; uarijs prælijs affluxit. Robertū autē Nortmannorū ducē de sacro fonte leuauit, data illi in uxore filia. Sed mox cū inutilis imperio, nec in eo satis præsidij uideretur, ad Nortmānos Gallia exturbādos ob subitū uim morbi, abrogato illi imperio post decēnium decessit. Laudatur in hoc principe religionis studiū, & in literatos homines beneuolentia, quos ad scribendū adhortari soleret.

ARNULPHVS.

Vt nihil certi affirmare de Arnulphi origine habēā, facit scriptorum incōstantia, mihi tamen similius uero uideatur, ex Carolo Magno Ludouici Balbi prognatum: nec enim uideo, qui fieri potuerit, ut obscurissimus homo (quod quidā asserant) imperio præfuerit, Galis præsertim suos reges tanta ueneratione colentibus, & ignobiles auersantibus. Huius igitur uirtus effecerat, ut quādo Carolus Simplex parū idoneus haberetur, iste imperaret: qui aduersus Nortmānos res egrégias primò gessit: mox in rapinas, tēplorumq; spoliationes cōuersus, iusta numinum ira plectitur. Nam & prior illum sceleritas deseruit, & breui pediculari morbo confectus obiit. Illud accessit grauius, quod imperij maiestas in eo defecerit,

que

qua per annos centum tanta indole à Carolo magno qua sita, nescias maiore Gallorum dedecore, & infamia, an Italiae damno, ad Germanos tralata sit. Terra certè Italia sub Gallorum principatu adeò floruit, ut uetera Romanorum principum tempora non sanè desiderares: sed & anni sexaginta usque ad Othonem primum Saxonum regem, quibus nullum non calamitatis genus sensit illa olim gentium alumna, & parens Italia, fecere, ut Gallicum nomen desiderabilius foret. Ceterum de his aliàs.

O T H O P R I M V S.

SExagesimus ferè agebatur annus ab Arnulphi morte, Berengarijs interim Langobardici sanguinis Italiam uexatibus, & Vgone, Rodulpho, et Lothario Gallis principibus rem sibi interdum asserentibus. Ceterum cum Berengarius tertius cum Adalberto filio tyrannum uerius, quam principem ageret, accersitur à Romanis Otho. Cuius tunc nomen, ac pietas celebris erat, Boleslao Boemo capto, & Ungaris praelijs aliquot afflictis. Ille igitur Saxonia egressus cum L. millibus armatorum Italiam per patentem Forijulij portam ingreditur, facileq; Berengarium, & eius filium ad obsequium retrahit, quos data uenia magna etià Gallie Cispalinæ parte donat. Inde abiens, Ludouicum Franciæ regem factione suorum carceri inclusum eripit: nec quiescere diutius datum, Berengario, & Adelberto res nouas molientibus: quos facile uictos, & captos, alterum in Austriam, alterum Byzantijs relegat. Inde Romam profectus, ab Ioane pontifice primus Germanorum principum corona donatur imperij: quem tertio Italiam repetens, cum grauisimorum criminum reus ageretur, sæpe tamen antea ut resipisceret admonitum, coacta synodo officio deicit, Leone sus-

fecto. Hunc cum Ioannis potestatis necessarii, illo sub Othonis profectioem redeunte, urbe eiecissent, statim ulturus insignem iniuriam ex Umbria Otho aduolat, ac Romanis coss. in Germaniam relegatis cum profecto, Leonem restituit. Saracenisq; ac Græcis, qui illis adhaferant, Calabria, Appuliaq; fugatis, in Germaniam reuersus Vienna obiit. Vir pacis, belliq; artibus insignis, pietatis autem asserter præcipuus, rebus præfuit anno xxx. & amplius.

O T H O S E C V N D V S.

HVnc ex Adelaida Lotharij uxore susceptum pater successorè sibi instituit, & inungendum à Romano pontifice curauit. Cuius etià opera Saracenos, Græcosq; Calabria expulit. Hic mortuo patre, Henricum Bauariæ ducem nouis rebus studentem armis domuit, & aduersus Lotharium Fræcorum regem, qui sibi Lothoringiam assererat, Galliam ingressus fœdis populationibus uastat. Ceterum dum reuertitur, in Axonæ fluij transitu graui incòmodo à Fræcis affectus est, plerisque militum fluminis impetu, alijs ferro enectis: & dum in Italiam festinat ad samam Græcorum principum, qui Saraceno etià milite instructi, Italiam sibi uendicabant, his congressus ad Basantellum uincitur: ipse scapha conscensa ad mare delatus, Romanq; ex Sicilia profectus, Beneuentanos in primis ultus est, quos uti deserto res oderat. Beneuento autem incensa Barptolemei reliquias inde asportatas Romæ cõponit, ubi non multo post fato uita decepsit decimo septimo imperij anno.

O T H O T E R T I V S.

Non poenitet adhuc Germanorum principum, quippe quorum uirtute Christiana pictas, & res italica

respirarit. Cui restituenda auita, paternaeque uirtutis amulus Otho tertius incubuit: qui à principibus Germanis imperator Romae dictus, Brunonem Saxonem pontificem creat, Gregorium quintum appellatum. Inde Saxoniam inuisens, Romam ingentibus mox copijs accinctus, minarum, iraeque plenus aduolat. Ferebat uidelicet iniquo animo Gregorium ab his expulsum. Capta igitur Roma, et Crescentio autore discordia à multitudine caeso, Ioanne adulterino pontifice luminibus priuato, Gregorius restituitur: qui statim sanctionem eam tulit, quae per quingentos annos adhuc durat, Imperatorum nullus hereditaria dignitatem uendicatio: principes sex, sacri ordinis tres, profani totidem eum deligunt: hi si discordes fuerint, Boemiae regem coaptato. Nec multo post Otho undeuigesimo imperij anno naturae concessit. Fuit hic Veneto principi Vrseolo familiaris, in cuius gratiam cum Venetias inuisisset, uoti reus pallium aureum, quod annuum Veneti pendebant, remisit.

HENRICVS PRIMVS.

IN Othonis locum ex Gregorij formula Henricus Bauarii sanguinis imperium adipiscitur, uir pietate insignis, nec armis ulli priorum principum minor: par sancti monia, ac innocentia Simegundae coniugis, qua cum Henricus coelibem perpetuo uitam duxit: unde etiam mortui diuorum numero adscripti miraculis illustres fuere. Henricus igitur post Germaniae res compositas, Italiam ingressus, Capua Saracenos expulit. Graecorum ducem Troia à se munita spoliat, quibus gestis octauo imperij anno in humanis esse desijt.

Corra

CORRADVS SVEVVS.

POST trium annorum interregnum legitimo tandem suffragio Corradus Fracus eligitur, uirtute, ac militari disciplina ad tantum fastigium euectus: qui coparato exercitu, Mediolanum diu obsedit: et cum supremum exitum urbi minaretur, deterritus oraculo omnem grauiorem iniuriam abstinuit, Romamque profectus coronam imperij à potifice accepit. In Sclauos inde, ac Pannonias feliciter peruenatum, qui rebellantem Italiae socialibus armis adiuuerat: neque non Rodulphum Burgundiae regem suis conciliat. Leopoldum etiam pacis, et otij turbatorem, bello peritum coepescit. Mouendi belli causa, quod sub initia imperij legem seuerissimam tulerat, si quis pacem turbasset. Corrado autem post annum xv. uita functo, Henricus successit.

HENRICVS II.

GENER hic Corradi imperium accipit, et ante omnia Godelricum Boemiae bello fatigatum tributum annuum sibi pendere cogit. Inde Petrum regem ab Ungaris eiectum restituit. Ceterum pertusus eorum, quae Romae circa pontifices per summum scelus agerentur, Romam contendens, abdicatis adulterinis pontificibus aliquot, Babergensem praesulem pontificiae sedi praeficit, quae Clementem secundum dixere: et ut caueret in posterum summorum pontificum securitati, iureiurando Romanos adigit, neminem creationi eorum inter futurum sine eius permissu. Capuaque aduersus Saracenos nouo praesidio firmata, in Germaniam abiens, duodeuigesimo imperij anno Henrico filio superstitite ad superos abiit, cum Leonem nonum primum, maximo defuncto Victorem secundum pontifices suo priuilegio

H 2 decla

declarasset: unde Victor in beneficij gratiam Henricum adhuc puerum Cæsarem creari passus est.

HENRICVS III.

IS si quàm bello magnus, tam pacis artibus, ac pietate insignis esse curasset, haud dubiè Carolis, & Othonibus æquari potuit. Nemo bellacior hoc uno fuit: nemo collatis signis ad hanc diè pluries cū hoste cōfluxit, quippe qui Marcū Marcellū, & Cæsare Dictatorē supergressus, bis & sexagies pugnauit. In Saxones tamen, & Rodolphū eorū regē arma sæpius intentata, quibus cū congressus semper ferè uictor abiit. Quin nouissimo prelio fugatū etiā Rodolphū interfecit. Mathildē pōtificis partes in terra Italia tuētē uicit Henrici filij opera, sed quàm bello clarus, tam insectatione pontificū infamis, à quibus diris etiā pontificis primus imperatorū post Arcadiū petitus est. Nec causas in præsentia exquirere libet. Certè nunquā laudes Gregoriū pōtificē ab eo obfessum: adulterinū pōtificem unū & alterū superinductū: dolis, & ueneno etiā in illos grassatū: matrem sceminā optimā à filio expulsam, atq; in exilio mori coactā: Gallorū memorabile illā expeditionē sæpe impeditā. Sed luit mox poenas: ab Henrico enim filio captus, & Leodij custoditus, pedore carceris post annū XLVIII. iperij miserā animā efflauit.

HENRICVS IIII.

Quis nō Henrici prolē agnoscat, impietate paternam redolentē ex cōtinua pōtificū insectatione? Sed cui parceret homo nefarius, q̄ impias manus in qualemq; parentē intulerit? Accessit ad impietate animus dolo magis, quàm uirtute præter Germanorum morē instructus,

structus, quare Paschalē per summā perfidiā pōtificē in potestate redactū, nō prius dimisit, quàm ille cūcta rata, quæ uoluit, faceret: à quo coronā quoq; imperij per uim expressit. Quæ mox uti extorta sibi cū irrita pontifex denūciasset, Henricū in Italiā statim exiuit. Romæ ergo agēs (quādo pōtifex in Appuliā uitabūdus hominis furorē contēderat) ab Bracharēse antistite iterū coronā insigniri uoluit. Tertiò quoq; Italiā inuadēs Gelasiū pōtificem urbe pellit. Cuius aduentū reformidās Hēricus (q̄ppe qui Nortmānicis armis instructus aduētare dicebatur) in Germaniā redijt, ubi post annū imperij xv. obiens maiorum sepulchro infertur.

LOTHARIVS.

Non est cur Saxonum principū pietatem, ac cōstantiam in asserenda pontificia dignitate, præter alias egregias eorum uirtutes non magnopere cōmendes. Nulli certè ex his principibus, qui Germanici sanguinis fuere, plus pontificū maiestati detulere: nulli religionē constantius fouere, id quod Lotharius à maioribus acceptū uelut hereditariū in Innocētio præstitit. Quem in Gallijs penè exulē, cū uenerabūdus excepisset, breui, uti pollicitus est, Barionæ sedi restituit, & in Germaniā ad cōponēdos tumultus, qui exorti erant, mox profectus, breui Italiā in pontificis gratiā repetijt: eumq; pulso ex Italia Rogerio Nortmanno & pseudopōtifice, ita cōfirmavit, uti nihil inde mouere pontificis aduersarij sint ausi: sed breue imperium annorū undecim effecit, ne res felicibus auspicijs cōcepta cōualescere admodum potuerit. Satis cōstat hunc, cum principes imperatorem dicerēt, diu reluctatum esse, indignum se professus, qui tantæ rei præficeretur.

CORRADVS SECVNDVS,

LVdovico Francorū rege contra Saracenos arma parāte, Corradus gēte Sucus legitime Impator creatur, qui eandē militiā emulatus pia & ipse arma induit: sed Bosphorum Thraciū immaturē à Græco imperatore traicere coactus, cum deesset cōmeatus, & qui à Græcis cōportabatur gypso infectus esset p̄sumū scelus, ille Ieonij obsidionē, in qua diu fuerat, soluere cogitur, decimoq; uix milite ex tāta nuper multitudine supstite, ipse in Germaniam retrō abiit, & imperij anno xv. inglorius obiit.

FRIDERICVS PRIMVS AENOBARBUS.

Pesimo iam pridē exēplo pōtificiā cum imperatoribus cōtentiones inoleuerāt: dū pontifices imperatoriam maiestātē, quā illi suo suffragio ratā facerāt, contēptim penē habēt, & Romani principes ambitionē in sacerdote præposterā æquo animo ferre non possent. Vnde omnium malorū fons, & origo, his inter se decertantibus, quorū ope, ac concordia res Christiana florere diuissimē potuit. Id cum alijs experti maiores nostri sunt, tū uerō hoc tēpore: utinā non extrema cū nostra pernicie sentiamus. Certē Friderico ingentes animi, corporisq; uirtutes affuere, statura p̄cera, robur, & agilitas par, disciplina militaris, & gloriæ appetēs, piculorū cōtēptor animus, nō tamē ut ad ea subeūda prudētia deessēt: multarū rerū peritiā, liberalitas egregia, felicitas summa, qbus uirtutibus instructus in Italiā ex more descendens, primū omnium Derthonā portas sibi claudere ausam, obseſā capit: inde Romam ad Adrianū pontificē profectus coronæ insignia accipit. Dumq; Cremonā inter redeūdū obsideret, nūcijs Alexandri

Alexandri pontificis opem postulantis ita respondit, uti rem in dubiū trahere uelle uideretur. Hinc primū Alexandro timor, inde aperta inimicitia exorta, indignante Friderico suū arbitrium declinari, Pōtifice uerō rem certam in disquisitionē uenire recusante. Quapropter imperator Octavianū ad se uenientē cōplexus, cōcilio habito, ut uerū pontificē adorat, & Alexandrū, Alexandriq; fautores infectatur: euerſaq; prius Derthona, quæ in partibus Alexandri stabat, Mediolanū inde solo æquat, Galliamq; omnē Cisalpinā eadē sentientē uastat: mox in Germaniā abiēs, tertio Italiā maximis copijs inuadit, Anconamq; expugnat, & Alexandrū Roma fugere cōpellit. Ex urbe autem pestilentia coactus abscedere, postquam iterum suos Germanos inuiserat, Italiam repetit, & Asta urbe capta Alexandriā frustra obsidet: & cum Papiēsēs, ac Nouocomēsēs obnoxios sibi in primis haberet, eorum auxilijs fretus, prælioq; Mediolanensibus congressus, multos ex his amisit: ipse fuga elapsus, quinto post die Papiæ est uisus. Ceterum Alexandro Pontifice Venetijs ex diuino errore confugiente, uicto etiam nauali prælio à Venetis Othone filio Friderici (quod uaria monumenta nobis attestātur, et si scriptorū uariet fides) tandē pax Venetijs sancita, Imperatorq; ac Pontifex ex diutina discordia amicissimi facti: nec multo post Fridericus, dum rebus Syriacis opem maximo apparatu ferret, iamq; Saladinum, & Turcarum principes in maximum sui nominis terrorem coniecisset, minore etiam Armenia recepta, lauandi causa annum ingressus perijt, cū annos xxxvi. imperasset, Aenobarbus à colore barbæ rufæ appellatus.

HENRICVS FRIDERICI FILIVS.

A Speru à moribus appellatū hūc à quibusdā uideo: qui rex Siciliae accepta Constantia Rogerij Normani filia in uxorem, mox etiā imperator à pontifice dicitus, ut maior illi autoritas accederet acquirēdi regni. Ductus in Tancredū copijs, qui impari matre natus regnum sibi uendicabat, reclamātibus etiā pōtificibus, Neapolim frustra obsidet. Sed et pestilētia, quæ grassabatur, auertit ab incepto hominē, retroq; in Germaniā ad suos abire compulit. Tancredo autē breui mortuo, potitus Henricus regni, Maguntinū antistitem, Philippumq; fratrem in Syriam cum nō contemendīs copijs misit. Dedit autē id magis pontificum gratia, quā quod animum haberet Christianæ rei iuuāde. Quare cū imperij anno octauo Messanæ mortuus esset, Germanus miles, qui Berytum iam in Syria munierat, et Ioppen obsidione leuarat, tum multo se (ut mos est gentis) ex Syria in Italiam redijt, nec ullius pontificis adhortatione in officio contineri potuit.

P H I L I P P V S.

Hoc primū tēpore in Germania seditione laboratū est, alijs imperij nomen ad Othonē Saxonie ducē, alijs ad Philippum Henrici fratrem trabētibus. Stabant autem pro Philippo ij, qui Germanū hominē Saxoni præferrebant, recens insuper Henrici fratris, et Friderici patris memoria Philippum adiuuabāt: et nequid ad alendam discordiā deesset, Othoni Anglus rex, Philippo Francorū Philippus ex professo fauebant. Præualuit tamen Philip-
pus: et fugato sepius Othone, rerū tandē potitur, indi-
gnate etiā Innocētio pōtifice, qui Othonē imperij in sulis
redimi

redimiuerat, Philippo autem occiso à Palatino Comite, postquam annum nonum imperasset, Otho successit.

O T H O.

Philippo mortuo, facile à Germanis proceribus ad tollendam discordiā sufficitur Otho, pro quo haud dubiè pontificis fauor stabat: quē et cōfestim corona donauit, cū Romā petijisset. Ille uerō cū et pontificis ditio-
nis quēdā oppida capere, et Friderici iunioris regnum inuadere uellet, diris pontificis petitus, imperij titulis inuatur. Fridericusq; illi ex professo hostis, admittēre etiā Innocētio, creatur imperator. Quo nūtio in Saxoniam profectus, ut res cōponeret, bellū Philippo Francorū regi indicit: nec sine manifesta uinumini, et Gallorum uirtute memorabili clade affectus Otho, in patriā se inglorius recepit, cum annos tantum 1111. rerum potitus esset.

F R I D E R I C V S.

Viguere in hoc principe, quod negari nō possit, egre gie corporis: animiq; uirtutes: nāq; auo simillimus, militaris laudis appetētissimus fuit. Corpus laborum non minus patiens, quam strenuum: plurimū audacia ad pericula subeunda, non minus tamen consilij inter ipsa discrimina: nullo unquā labore fatigatus, nullis casibus uictus, linguarum peritus, munificentia singularis, regij splendoris, et ornatus ambitiosissimus, ut in ea professione, qua euocatus ad concilium ab Innocētio fuerat, ostendit. Namq; tot, et tales secum eduxit, ut togatum agmen exercitui par esset. Sed et urbi Victorie à se conditæ ea omnia affuere, quæ nulli unquam principes habuerint, nulla potest à ciuitas simul uiderit. Vestis uaria, et pretio-

sa, animantes ferae, cicuresq; diuersi generis: hominū potentosæ formæ, & in his Saracenicus miles illi in primis acceptus. Tanta præterea incolarum frequentia, commercijs etiam multarum gētium aucta, ut nihil ad amplissimæ urbis formā deesset. Ceterum has ingentes in principe uirtutes calliditas ingenij, ac perfidia, et scuitia in Guelphū nomen, neq; nō in pontifices odium obscurarunt: accessit ad hæc libido hominis immensa, qui præter gentis morem concubinas multas, & scorta aleret: scriptoribus etiā adnitentibus, ne is, qui toties execratione pontificia petitus erat, quiq; Italiæ adeo infestus imminabat, uti eam propè ad internitionem redegerit, nō omni insectatione dignus haberetur. Cum hac igitur uitiorum, uirtutumq; indole Aquisgrani coronatus, quò se adolescens adhuc receperat, primū Othonem adhuc sibi obstitentē facilè prostigat: deinde paratissimis copijs de Syria uendicadā sollicitus, Gregorij etiam pontificis adhortatione Brundisium appulit: indeq; soluens cum Aconam peruenisset, anathemati subiectum se à pontifice accipit: unde irarum plenus abiens, ad Gregorium tamen suppliciter accessit: impetratq; ab eo uenia, mox illum ludibrio habuit. Quare iterum diris pontificijs obnoxius, in Italiam descendens Mediolanenses pro pontifice sentientes prælio uincit, & captum Petrum Teupolum Venetum eorum ducē carceri inclusum crudeliter necat. In Venetos quoq; fines incassum arma mota: mox Pisas sese recipiens, Guelphos, ac Gibellinos perniciosissima Italiæ nomina primus inuexit: quibus adeo Gregorium exercuit, ut ille non multò post obierit, prægrauantibus curis. Coelestinus autem in-

tra

tra xii. diem uita functo, successit Innocentius: qui per se sus hominis calliditate, atq; animū in se hostilem primum imperio abdicat, deinde anathematis spiculi in illū distringens, Henricum Thuringiæ Lanthgrauium: (ea est dignitas apud Germanos) imperatorē dicit: mox magnā Italiæ partem in illum armat. Parmaq; per eius absentia illi adempta, cum eam frustra Fridericus obsideret, tandē eruptione uictus à Montelongo legato est. Captaq; urbs Victoria, ac direpta, nec interim ea clade à pontificum iniuria temperauit. Ceterum Panhormū profectus, Mæfredi filij nothi dolo necatur, cum annos duos, ac x x x. rebus præfuisset. Hic Bononiense gymnasium, quia ciues imperata non statim fecisset, Patauium trāstulit: ex Florentia etiam Guelphos populariter eiecit.

R O D U L P H U S.

Interregnum à Friderici morte ad Rodolphum Habsburgensem per duodeuiginti annos fuit, quo spatio Mæfredus Friderici filius, & Corradinus regno Neapolitano, pariter & uita à Gallis spoliati sunt. Interim Rodolphus ex comite (uti nūc uocāt) imperator declaratus Alphonso Castellæ posthabito, qui eam dignitatem ambierat, Othocarum Boemiæ regem acie uictum accidit. Pseudofridericū captū, qui se pro Friderico iunioris Suis ostētabat, Nonessicōbusit. Ciuitates Hetruriae libertate accepta pecunia donauit: quārē Honorius pōtifex uti infamem, sibi tamen, & Italiæ non inutilem magis non probauit, quam phibuit. Obijt autē Rodolphus xviii. imperij anno, & Spiræ sepelitur: in quo si auaritiā non accuses, cetera non reprehendas. Italia certè tum

primū

primum aliquid sibi polliceri potuit, Luchino Italici sanguinis uicarij nomine tunc Mediolani præfecto. Floruit huius imperio Albertus cognomento Magnus.

A D O L P H V S A S S I A E.

Donatus imperij titulis hic primum in Colūbariensis mouit: inde in Albertū Austriæ ducē dum bellū parat, quē proceres Germaniæ, pertasi Adolphi sordes, & ambitionē, eo reiecto, imperatorem declarant, ab eodem apud Vāgionas prælio superatur, & occiditur, cum annos octo rerum potitus esset.

A L B E R T V S.

Rodulphi superioris filius, & Austriæ dux, à patre Othocaro occiso declaratus principū suffragio, et Bonifacij pōtificis assensu dicitur imperator: & Bonifacius eò libentius assensit, cū id obstinatissimē antea negasset, quòd Philippū Francorū regē oderat. Quare eà cōditione Alberto ratū imperiū fecit, ut regnū quoq; Francorum sibi uendicaret: ille uerò post Adolphū in Spirēsi agro cæsū, cum copias tantæ rei idoneas parat, à Ioanne fratris filio interficitur post decimum imperij annum.

H E N R I C V S L V C E L B V R G E N S I S.

Henricus ex Lucelburgo Romanorū imperator designatur. Cui Clemens pōtifex eà cōditione ratum imperiū fecit, ut primo quoq; tempore in Italiā transcenderet: quā prouinciā eò libentius Henricus obeundā suscepit, quòd Guelphici nois hostis, præualētes eius factionis opes infringere optabat. Per Taurinos igitur saltus Italiæ insinuat, Mediolani factionē Turrianā oppressit, uicem comiti summa rerum demādata. Inde Romā profectus,

accepta

accepta imperij corona, & ab Vrsinis breui expulsus, adiuuante etiam Roberto Rege Hetruriā repetit: Aretiq; agens post Robertum regno priuatum, dum Florentinis immineret, qui iam de salute desperarant, ueneno in eucharistia dato, perijt anno imperij V.

L V D O V I C V S B A V A R V S.

Hic Rodulphi imperatoris ex filia nepos, Fridericū Austriæ ducē aduersariū habuit: q cū per octo annos bellū uaria fortuna gessit. Ceterū Friderico capto, et occiso Bauarus rerū potitur, pariq; temeritate imperatorem se citra pōtificis assensum appellat. Quā iniuria offensus Ioānes x x i. illi sacris interdixit: uerū homines iuxta, ac numina cōtēnēs, Italiā mox petit: atq; in uicem omnes ingratissimus, quorū ope adiutus præcipuē uenerat, Castrutij filios pari improbitate, qui Guibellinæ factionis fautor acerrimus fuerat, paterno principatu exiit: Romæq; coronatus à Stephano Colūnio, Petrū Corbariensē pseudopōtificē creat minoritanæ familie unū, quem & Nicolau appellari uoluit. Et ne quid ad serendas discordias malorū deesset, tyrānos in ijs oppidis, quæ pōtificij iuris erant, priuā autoritate instituit, pontificē emulatus, qui & ipse Galliæ Cisalpinæ multos autoritate sua regulos præfecerat: imperij tandē anno x x x i. cum uaria tentasset ad reconciliandam pontificis gratiam, obiit.

C A R O L V S I I I I.

Prius quā hic imperium adiret, Germani principes Edoardū Anglū, & Misnēsē principē, ac Gūtherum montis nigri regulū Cæsares declararant, Ceterum altero post alterū uita functo, res ad Carolū Boēmū deuēnit:

uenit:

uenit: qui Ioanne Henrici Imperatoris filio natus adole-
scens adhuc egregiam in terra Italia patri operam naua-
rat: quo ab Anglis interfecto ea acie, qua Philippus Va-
lesius Fræcorū rex ab hisce profligatus est, imperiū adi-
piscitur: literis, ac linguarū multarū cognitione instru-
ctus: sed qui Boëniæ suæ, quam Germanis, aut Italis con-
sultū mallet. Nā cum Pragā (Boëniæ id oppidū totius re-
gni metropolis) uarijs opibus excolisset: iperij maiestātē
ad eō neglexit, ut coronā, tantæ maiestatis auctoramentū,
turpissima pactiōe accepit ab Innocētio: qua cautū erat
expressē, ut ab acceptis insignibus cōfestim Italia abscē-
deret: additū ē grauius facinus, quod Venceslauū filium
adolescētē à principibus Germanis Cesarē dici obtinuit,
exemplo maxime improbando. Imperauit ann. xxxii.

V E N C E S L A V S.

AVo, patriq; ab similibus per ignauā, ac fœcordiā im-
perij res afflixit, afflixissetq; diutius, nisi à fratre Si-
gismundo captus, mox etiā procerum consensu abrogato
illi imperio, Robertus Bauarus illi surrogatus esset. Hic
Galeatium uicecomitē Mediolanēsis primus ducē de-
dit: quæ dignitas ad nepotes postea trāsijt, quoad res Insu-
bria ad Francorum regem redijt. Præsuit ann. xxxii.

R O B E R T U S B A V A R V S.

CVm Venceslao suffectus esset Robertus Bauaria
dux, nihil ille antiquius habuit, quam ut Florētino
populo gratificaturus, ad cōprimēdā Galeatij uicecomitis
potētia in Italiā trāscederet. Ceterū ad Benaciū Galeatij
copijs congressus faciliē repellitur: unde mox ad Venetos
deflexus, magno ab his honore excipitur: inde solū in-
casum

casum Florentinis aduentibus, ne Italia excederet, in
Germaniam retrō abiit paci, religioniq; uacaturus: uita
functus est anno imperij decimo.

S I G I S M V N D V S.

OPtimū haud dubiē principē, ac nobilissimū Germa-
nia nobis imputet: et qui si ad pacis artes, quibus
excelluit, parē belli felicitatē addidisset, Carolis, et Otho-
nibus equari potuit. Nā puer adhuc per Mariā uxorē ad
Pānonici regni spem euocatus, mox adolescēs Venceslao
fratre, quod parū utilis haberetur, à se capto, Boëniæ re-
gnū hereditariū assequitur: sed et Alberto uita functo,
omniū uotis imperator designatur. Hic igitur Pānonia po-
titus à Ludouici morte, cui Maria superstes filia fuit, duos
ac xxx. regulos securi percuti iubet, quod regie puellæ
aduersati essent. Vnde illi tāta mox gētis inuidia cōflata,
ut post uxoris mortē captus, necādusq; magis quam asser-
uādus, foemina, cuius maritū ille interfecerat, sit traditus:
ille uerò maiestate oris, et blanda oratione dimissus, hinc
Boëniā petit: quā nō sine labore uix tandē obtinuit, lōgo
ab his bello, ac difficili petitus, sæpe etiam acie ab his ui-
ctus. Nec Italica expeditio una, alterā ue in nos Taurisa
no agro peruastato felicior: nā Pippus eius dux, et ipse
mox tota Venetiā, ac Foro iulio Venetis armis expellitur.
Hinc quia grauius periculū à Turcis imminebat, qui iam
magnæ Europæ parti sese insinuarāt, Gallicis etiā Philip-
pi Burgūdi copijs accinctus, ab Ammurate Turcarū prin-
cipe graui prælio uictus, castris etiā exiuit. Cæsis magna
ex parte ducib', et Philippo capto, ipse Byzatiū fugiēs,
mox Venetæ classis occurſu, cui Thomas Mocenicus præ-
erat

erat, incolumis de fuga uix euasit: quæ clades ignominio-
sior ne, an funestior fuerit, haud satis explicè. Discordia
certè nostra uictor hostis Hadrianopolim se recepit: &
hec foris. Quâtũ autè pace præstitit, præter generis no-
bilitatè (quæ haud dubiè clarissima fuit, tot summorum
principũ serie) & præter insignè corporis pceritatè, ac
imperatoria planè indolè, affuit illi liberalitas, ac munifi-
cètia quãta in nullo antea principũ: religionis, ac pietatis
augèdæ studiũ incredibile: multarũ etiã linguarũ sciètia,
et in his linguæ Latine studiũ excelluit: quare doctos ho-
mines in primis fuit, & dignitatibus etiã amplis honesta
uit. Accusauit sepe Germanos principes, qui Latinas odif-
sent literas. A quibus reprehensus quandoq; quòd doctos
homines foueret, sed humiles genere: Ego, inquit, eos a-
mo, quos natura alios antestare faciliè uoluit. Illud autem
nulla unquã etas obliuiscatur, quòd trienniũ magnã Euro-
pæ partè ipse peragrarit, dũ principes Christianos, ac pò-
tiffices adit, quò schisma Christiano nomini calamitofissimũ
tolleret. Nec alterius principis opera magis enituit
in uera pietate uindicada: quare ita effecit ut reiectis adul-
terinis tribus, qui Barionæ sedè inuaserat, Oddo Colum-
nius magno omniũ cõsensu pontifex declararetur, parem
operã Eugenio in Basileensi synodo tollenda præstitit, à
quo tamè prius cõtemptim penè habitus, ac uix post sex-
tum mensem quàm Senis fuerat, imperij corona donatus
est. Hic uerò princeps egregius cum sine uirili prole de-
cessisset, Albertũ Austriæ ducè filiaë maritum, & utriusq;
regni heredem reliquit, anno imperij uigesimo septimo.

ALBERTVS.

Nemo

Nemo unquã maiore spe ad imperiũ uenit, & sa-
nè conceptam animis hominum opinionem haud
frustratus est: siquidem toto biennio, quo præfuit, Mo-
rauos, ac Sarmatas, qui hodie Poloni sunt, intra suos fi-
nes quiescere compulit. Ptasconem Boëmum factionis hæ-
reticæ caput, ita attriuit, ut tota Boëmia sibi cederet: in
Turcas autem profectus Synderouiã castellum ad Danu-
bij ripam munitissimum obsidentes, dum copias in itinere
maiores expectat, oppidani deditionem fecere: ipse Au-
striam repetens apud locum, cui Longauilla est nomen,
dysenteriaë morbo confectus est, Ladislao filio superstite.

FRIDERICVS III.

Pacis, atq; ocij studiosissimus Fridericus extitit: quã
tenore perpetuo annos quatuor ac l. (tot enim re-
rum potitus est) coluit, seu fatum id fuerit, quietiore Ger-
mania, quàm multis retrò actis etatibus, seu prudètia ue-
rius id principis effecit. Ille uerò nihil ab initio antiquius
habuit, quàm tuendæ pacis studio, tumultus, qui oriebantur,
sedare: quare & seditionem mouentes Austriales fa-
ciliè compefcuit, & bellum à Matthia Pannorum rege
illatum composuit. Quinetiam in Flandros mouens, qui
Maximilianũ Casarem asseruerant, recepto filio pau-
corum pœna contentus, omnem discordiarũ fomitem stu-
tulit. Ducta igitur Heleonora Lusitanici sanguinis, cum
in Italiam transcendisset, ad Nicolaum pontificem profec-
turus, ab eo nullo non honoris genere excipitur, illi &
uxori corona imperij imposita. Hinc Neapolim diuertit
in Alphonso gratiã, cuius Heleonora pernecessaria erat,
nec minore apparatu à Venetis (eius enim urbis inuisen-

I da incre

de incredibili desyderio flagrabat) obuiam illi itum: quos exinde summa semper amoris, ac beneuolentiae significatione dilexit. Eius etiam opera Amedeus Allobrox, qui se pro pontifice gerebat, Basileensi concilio inmixtus, in ordinem se redigit. Iterum Paulo pontifice priuati penè more uoti reus Romam petijt: quo damnatus retrò ad suos abiens quiescente Germania, tandem imperij anno quarto ac quinquagesimo naturæ concessit. Maximiliano filio Cæsare prius declarato. MAXIMILIANVS.

Supererat mihi Maximilianus imperator, quem pater Octaui antequam moreretur anno, Cæsarem designandum curarat: magnus bello princeps, & pace præclarus: cuius eximia bonitas, liberalitas summa, & Christianæ pietatis cultus præcipuè commendantur: accedunt ad hæc animi dotes, oris probitas, statura quadrata, in qua tamen imperatoria maiestas eluceat, corpus ualidum, ac robustum, idemq; laboris, atque operis patientissimum, par uictus frugalitas, & ex eo ualeudo prosperissima. De hoc autem, cum adhuc uiuât, Tranquillu, Plutarchumq;, ac ueteres alios scriptores æmulatus, nihil est quod addâ. Deus faxit, ut quod illū agitare semper animo Vincētius Quirinus asserebat, qui legatum Venetum egit apud illum, summa cum laude ex sententia conficiat: neque enim iustus ullum est bellum, quam quod pro religione sumitur: & ea æniquæ uera, æternaq; gloria principum nostrorum existimari debet, quam res præclare in hostes fidei gestæ commendant.

TERTII ROMANORVM PRINCIPVM
LIBRI FINIS.

Ioannis

IOANNIS

BAPTISTAE EGNATII

Venet, in C. Suetonium Tranquillum

Annotationes.

EGNATIVS LECTORI.

NON ab re futurum existimau, quando hoc totum industria dicatum est à me bonis, ac literatis uiris, si quos locos aut in melius emendau, aut dilucidius explicau, subnecterem, eosq; nullo maiore uerborum apparatu, aut copia publicarè: tum quòd nec otij satis erat longè maioribus districto: tum quòd ab ostentatione semper absui: quæ cum in omni re odiosa sit, tum in rebus paruis odiosissima esse iure solet. Accedit ad hæc, quòd doceri tantum lectores hoc tempore uolui, quos eò mihi æquiores futuros arbitrabar, quò maturius illos dimissem, properantes uidelicet, & in hac, ut ex iusto itinere, uiatores otij causa diuertentes.

EX D. CAESARE.

FORUM de manubijs inchoauit, cuius area super HS. millies constitit. Tametsi Latini scriptores ad hanc diem corruptissimi magna ex parte sint: quædam etiam ad eò obscura, ut nec ab eruditioribus intelligi queant: ea tamen pars, quæ ad numeros spectat, & corruptissima ad nos transit, & nullis adhuc satis cognita, aut percepta uideri poterat. Attulit autem huic malo opem primus (quod ipse sciam) Leonardus

I 2 Portius,

Portius, Vincentine nobilitatis præcipuum decus, libello iam ab hinc quinquennium huic uni rei destinato: in quo summa breuitate, & diluciditate præscos nûeros, argenti, & auri usum apud ueteres, numismata, & eorû pretiû, ac nomina attingit. Quæ palma tantò illum illustriorem fecit, quãtò res obscurissimã illustrata eius opera plus negotij habuit. Quotus enim quisq; ex ijs, qui humaniores literas profitentur, fuit, qui rem tam perplexam attingeret? Quis cum ad hanc partem uenisset, aut codicum fidem non requireret, aut rem omnem planè nõ dissimularet? sed nec ipsi autores satis constantes erant: & notæ, rerumq; uocabula sic uel corrupta, uel perplexa, ut desperata semel re, iam neglectui haberetur, patrocimante sibi adinuicem multorum inscitia: quæ tacito, præiudicio summam causæ difficultatem prætendens, Arcopagitarum more in centum annos rem acquirendã pronuntiaret, ut huiusmodi cunctatione, nec ipsa se proderet, & differendo inexplicabile negotiû relinqueret. Nos igitur, ut ingenue fateamur, Portium secuti, mille n. s. non milles legendum existimamus: quoniam ea summa fidem omnè excædat: nam si milles n. s. legas, erit tanta pecuniæ uis profusa, ut iniri ratio uix possit: sed & à Plinio dissentiet, qui de hac Cæsaris magnificentia loquens, ita scripsit: Pyramides regum miramur opera, cum solum tantum foro extruendo n. s. mille ducētis Cæsar Dictator emerit: hoc est x. x. aureorum nostratiû. Qua de ratione aliàs inferius.

Idem Tranquillus sic de triumpho Cæsaris scribit. Ascenditq; Capitolium ad lumina, x. l. elephantis dextra, atq; sinistra lychnos gestantibus. Nos pro lychnis,

lychnis, lychnuchos substituiumus, & ueterû codicum ^{sz} Lychnuchi dem secuti, & uim uerbi. Primum enim usitatû hoc Græcis est uerbum, Athenæi autoritate, quod lucernã significet, uel Alexidis comici poetæ testimonio in Midone: ὅς πρῶτ' ἐν τῷ μετὰ λυχνούχῳ ποδιπατῆρι τῆς νικτὸς, ἢ τῆς κισσεμῶν ἢ λακτυλῶν:

Hoc est,

Qui nocte lychnuchum ambulans gessit manu,
Profectò digitis plurimum is cauit suis.

Nec Lucretius aliud innuit pulcherrimis illis uersibus:

Si non aurea sunt iuuenum simulachra per aedes,
Lampades igniferas manibus retinentia dextris,
Lumina nocturnis epulis ut suppeditentur,
Nec domus argento fulgens, auroq; renidet,
Nec citharis reboant laqueata, aurataq; templa.

Hæc uerò nominû forma usitata Græcis: unde ceruchon, sceptuchon, ophiuchon. iam & C. Pli. lychnuchos pensiles dixit, quod & Hermolaus noster agnoscit, uelere etiã lapide suffragante hoc titulo: Panthei cum suis paregeis, & Cupidines duo cum suis lychnucheis. Quod monimentum cum primus obseruasset Politianus, uir eruditione multa, Tranquilli locum primus (ut opinor) emendauit, quare Crinitus docti, & probi uiri officio functus, ueteri possessori fundum uendicauit, non multorum more.

Conuentibusq; peractis Rauennã substitit.

Citantur à commẽtarijs in ostentationem ueterû auctoritates, nec tamen satis eruditè adhuc (quod sciam) quid sit peragere conuentus explicant. Nos ne non omnia communi demus utilitati, peragere conuentus nihil aliud esse

Peragere conuentus.

contendimus, quàm iurisdictionem legitimam absolvere per oppida ad id destinata: quæ quando in ea statis tēporibus conueniretur à prouincialibus causa iuris sui persequendi, conuentus dicerētur: representant autē hūc morem anno uertente religioſi fratres, capitula appellantes: representant etiam maximè omnium Galli parlamētis iam quatuor institutis, quorum præcipuum urbis amplitudine, & autoritate Parrhiſienſe habeatur. Iam & ueterū ſuere uxorie ſtipulationes, quæ conuenire in manum per cōemptionem dicerentur, de quibus aliàs.

Quid illud, quod poſtea ſequitur? Sed ante alias dilexit Marci Bruti matrem, cui & proximo ſuo conſulatu ſexages n. s. margaritam mercatus eſt. Quæ ſumma centū quinquaginta millia noſtrorū aureorum facit, quādo ille Cleopatræ unio cēties n. s. æſtimatus ſit, id eſt, aureis ducētis quinquaginta millibus noſtratis.

Sequitur nō lōgè ab hinc locus, ut maioris corruptio- nis, ſic etiā induſtriæ, cum hætenus ita ſit lectū: Sed maximè dilexit Cleopatram, cum qua & conuiuia in primam lucem protraxit, & eadē naue, thalamoſq; penè Aethiopia tenus Aegyptum penetrauit. Vbi pro thalamoſq; thalamego legendum eſſe nulli dubiū eſſe poſſit. Eſt autem thalamegus nauis à Philopatore Aegyptio rege primū fabricata, qua Nilū, & Aegypti ſiſſas nauigaret, eo uſu, ut intra thalamum in regia ſibi eſſe uideretur, magnitudine ſemistadij, latitudine cubitorum triginta, & amplius, nō longis nauibus, nec rotūdis omnino ſimilis, prora, puppiq; duplici, fundo lato, planoq; quali forma fluuiatiles ſunt ferè omnes. Strabonis interpres thala

Vniones.

Thalamegus.

thalamiferas naues hæc appellauit, quibus Aegyptij fre- Thalamiferæ naues.
quenter uterentur ſolatij cauſa. Viſitur & Venetijs in patria nauis, huic Aegyptiæ perſimilis, cui Bucentauro Bucentaurus nauis Veneta.
eſt nomen, quæ princeps & Senatus uehi ſolent, occurſu- Vittata nauis.
ri principibus uiris, auguſtiſſima ſpecie. Plinius in ſeptimo uitatæ nauis meminit, quam Græci, & Sophocles in primis (uti opinor) *πρωκλιος* dixere, quæ & ipſa maiore ornatu ſpectaretur, qua ſerunt à Dionyſio Platonem exceptum, honoris gratia.

Nec illud omittendū eſt, in quod ſædiſſimè lapſi ſunt interpretes unius literæ additione: ubi enim aquiliſer legendum erat, aquiliſero legerunt, ſenſu nullo, pariter & inepto. Tu itaq; ita leges: Ut aquiliſer moranti Cæſari cuspide ſit minatus: eo ſenſu, ut cum Cæſar inclinatam aciem reſtituere omnino uellet, tãta cōſtantia fugientibus obſtiterit, ut aquiliſer detinētī eū Cæſari cuspide ſit minatus, & alter in manu detinentis ſignum reliquerit.

Illud eſt quod commentarij aut non obſeruauerunt, aut minus intellexerunt, ubi de auro promercali Tranquillus agit, occupato altero ex his in ui uerbi explicanda, nec ſenſum ſatis attendente. Quid igitur eſt, quod Tranquillus dicat tanta auri copia abundaſſe Cæſarem, ut ternis millibus nummūm aurum promercale per Italiam, prouinciasq; diuenderet: an quaternis millibus legendum eſt, ut argenti proportio ad aurum decupla fuerit? quæ terna enim millia nummūm argenteorum, centum aureos noſtrates ualent, non tamen ſolidos, id eſt, dempto lagio, ut uerbū hoc uſurpem uulgare: an ternis omnino millibus tuere: ut hæc ratione tria nummūm millia ſeptem libras,

Aurum promercate.

et selibram conficiant, id est, septuaginta quinq; Venetos aureos, ut tantam auri vim ex Gallicis spolijs Romae inuestam putes, ut auri pretiū iminueretur, argenti crederet. Nostra autē etate auri mirum in modū creuit pretium, ut propē Plinianā analogiam aequet, qui eam proportionem argenti ad aurum facit, quae est quindecim ad unum, cum iusta videatur ea, quae est duodecim ad unum.

Veteranis legionibus: quaeq; sequuntur. Hic locus mutilatus uideri potest, uel Appiani lectione: ille namq; de Cesare Dictatore loquitur. Statim, inquit, post triumphū quaecunq; exercitui pollicitus fuerat, ampliore adhuc pecunia exsoluit: militi drachmarum Atticarū quina millia, turmae ductori bis totidem, tribunis militum, equitibusq; duplo maius, ad hanc singulis ex populo minam unā Atticam. Haec Appiani uerba dissentire à Tranquillo maximè uidentur, non quòd in populi congiario non conueniant: mina enim Attica, id est, argentea libra Romana quadringentos nummos n. s. ualeat, id est, denarios centum: reliqua adeò discrepant, ut quòd Appianus quina millia drachmarum militi data à Cesare dicit, equiti duplo maius, Tranquillus de pedite reticeat, de equite non conueniat: nam ex Appiani sententia dena millia drachmarum data equiti necesse est, quae Tranquillus ad sena millia reducit. Nec mirum uideri debeat, quòd de magnitudine militaris donatiui referimus, cum Plutarcho autore Antonius triumuir quina millia drachmarum singulis militibus post aciem Philippensem dederit.

Inoleuit et ille iam pridē error Tranquilli codicibus, nec satis à commentarijs animaduersus, ut ubi Attilij Ele

stra

stra citatur, Accij legeretur. Fuit autem uetus comediae scriptor hoc nomine satis celebris, quem tamē ut dicitur Cicero in epistolis ad Atticum incesit. Sed et Licinius scriptorem ferreum appellare solitus est, quòd dum tragœdias ex Sophocle in Latium uerteret, durior se præstaret: scripsit autem hic Electram ex Sophocle, unde carmina illa in interfectores cātata Tranquillus scribit. Volcatius Sedigitus Attilium poetam comicum maximè laudat, qui nescio an hic fuerit.

EX AVGVSTO.

Senatorum censum ampliauit, ac pro octingentorum millium summa duodecies n. s. taxauit. Ingenui, inquit ille, est hominis, fieri per quē didiceris: et me hercle hunc locum perobscurum, nec ulli, quòd legerim, cognitū, Budæus ex Gallia uir à secretis regis primarius feliciter attigit, cuius eò libentius mentionem facio, quòd annotationibus suis in Pandectas antea satis celebris, uel translationibus quibusdam Plutarchi nobilis, nuper editis quinq; de asse, et partibus eius libris adeò clarus euasit, ut non possit non summopere ab omnibus commendari: qui duodecies n. s. et centies, et millies differre plurimum à duodecim, centum et mille docuerit, cuius sententiam eò libentius sequor, quòd non minus doctrinæ præ se fert, quam candoris. Erit hic igitur sensus, ut Augustus princeps ab octingentis n. s. quae summa antea census erat senatorij, ad mille ducenta reduxerit.

Stephanionem Togatarium. Vide ne multò melius Togatarum legas, et intelligas actorem, usitata loquendi figura, et Latina.

I 5 Etiam

Budæi laus.

Famosi libelli. expauit. Famosi libelli qui, quales ue sint, quæ ue afficiẽ di pœna, qui eos factitant, iurifconsulti libro Digestorũ XLVI. Illud ex eorum lectione nõ prætermiserim: Verba Vlpiani sunt ex eodem libro: Hæc autẽ sunt serè, quæ ad infamiam alicuius fiunt, ut puta, si quis ad inuidiam alicuius ueste lugubri utatur, aut squalida, aut si barbam dimittat, uel capillum submittat, aut si carmen conscribat, uel proponat, uel cantet aliquid, quod pudorem alicuius lædat. Sed et Pauli uerba ad hanc rem spectantia, quia digna memoratu sunt, subnectam: Eum qui nocentem infamauit, nõ est bonum, et æquum infamari: peccata enim nocentium nota esse oportere, et expedire. Primus autem Augustus cognitionem hanc sub specie legis eius, quæ de læsa maiestate querit, exercuit.

Tyberium in foro lege curiata adoptauit. Parco libenter uiuentium nominibus, libentius autem mortuorum. Citantur namq; a commentarijs passim auctores, qui curiatæ legis meminerint, nec tamen quid illa sit, tandem explicatur. Tu ex selectis nostris in Ciceronis epistolis, quæ primus ipse (quod sciam) ediderim, pete: nec enim in iucunda fuerint.

Verum adhibito honoribus modo, bifariam laudatus est, pro æde D. Iulij à Tyberio, & pro Rostris veteribus: sic hætenus omnes. Tu ita castigabis, et pro Rostris sub ueteribus. Qui locus erat in foro, quemadmodum et sub nouis. Vtriusq; autẽ loci meminerunt ueteres auctores. Plinius lib. 35. Hinc et ille iocus Marci Crassi agentis sub ueteribus. Et inferius, Mœniana, inquit, operiebat

riebat Serapionis fabula sub ueteribus. Plautus: Sub ueteribus ibi sunt, qui dat, quiq; accipiunt scenore. De loco autem, qui sub nouis dicebatur, Marcus Varro, Sub nouis, inquit, dicta pars in foro ædificiorũ, quod uocabulũ eius peruetustum, ut nouæ uix, quæ uia iam dudũ uetus est. Lianius quoq;: Filiam Virginius seducit ad nutricem prope Cloacimam, ad tabernas, quibus nunc nouis est nomen.

Legauit populo Romano ccccm. Tribubus xxxv. n. s. Prætorianis militibus singula millia nummorũ. Hic locus, qui Augusti principis legata cõtinebat, admonere quæuis uel oscitantem poterat, maximam esse summã pecuniã, quæ populo, quæ ue plebi Romanæ legaretur: nam populo, id est, patribus, equitibus, et honestioribus plebeijs (hoc enim nomine hosce contineri, uel illa usitata loquẽdi forma Senatũ populumq; Romanum ostendere potest) legatũ est ab Augusto ccccm. n. s. id est, decies cõtena millia aureorum: nostrorũ, quod nos millionum dicimus: plebi autẽ, id est, infimis planè hominibus, et mendicioribus xxxv. id est, octoginta septem et amplius aureorũ nostratiũ, quod et Taciti uerba in primo historiarum planè significat, cum scribit legata nõ ultra ciuilem modum, nisi quod populo et plebi ccccm. xxxv. prætorianorũ cohortiũ militibus singula nummũ millia: legionarijs autẽ cohortibus ciuium Romanorũ trecenos numos uiritim dedit. Quinetiã illud quod sequitur: Professus non plus peruenturum ad hæredes suos, quàm millies & quingẽties. si ad summam nostrã deducas, faciẽt tricies octies et quinquagies millia aureorũ nostrorũ: quãuis x. x. proximis annis

Sub ueteribus.

Sub nouis.

ex amicorū testamētis percepisset trecentis millies: id est, triginta & amplius millionia.

Prius quā ab Augusto principe salubri magis, quā ambitioso discedat oratio, facturum me operæ pretiū existimaui, si cursim legionum numerum, & prouinciarum præsidia, reges, socios, imperij amplitudinē ex Taciti hystoriarum libro quarto hic adnecterem, ut diligentioribus etiam satisfiat. Ille igitur in hūc sensum: Italia bimæ classis infero, superoq; mari utraq; præsidebant, Misensensis, & Rauennas: sed & rostratæ naues ad Actium captæ, eam partem Italiæ tuebantur, quæ in Galliâ Narbonensem uergens Alpes maritimas, & Foroiuliensem coloniâ spectat: legiones autem iuxta Rhenum, quæ Gallos, Germanosq; coercerent octo, robur ferè imperij, cum Hispaniæ tres tantum haberent: & Africa quoque, nisi quæ Iuba rex Mauros dono acceptos regebat, duas habuit, Ægyptus totidem: quicquid uerò terrarū tractus mari nostro, & Euphrate amne cingebatur, uastoq; terrarum sinu ambiebatur, quatuor legionibus parebat, regibus Hiberno, & Albano socijs. Hinc rursus Europâ quæ Thracia, & Illyricum magna ex parte protendebatur ad Danubij ripam, sex legionibus attinebatur: hoc ordine, ut Pannonia duas, duas Mæsi, totidem Dalmatiæ haberent, cum in urbe proprius miles Latio, Hetruriæq; ferè delectus, duodecim cohortes, tres urbanæ, nouem prætoriarum suis castris attinerentur, ut interim per prouincias idoneas sociæ alæ, & cohortium auxilia non deessent, uariante earum numero ex rerū usu: erat igitur triplex classis parata, legiones autem numero septē & uiginti, præter auxi

ter auxilia ferè sociarum gentium, ac regum totidem.

EX TYBERIO.

NAm & seruus Agrippæ Clemens nomine. De hoc Clemēte sic ferè Tacitus secundo: Auda-
 cia seruitij propè ciuilia arma resumpta, cum Agrippæ ^{Clemēs seruus}
 Posthumi seruus Clemens nomine in Planasiam uectus ^{Agrippæ.}
 Agrippam inde abducere, atq; ad Germanicos exercitus comitari statuisset, sed onerariæ nauis mora præuentus: interfecto statim Agrippa, cineres eius furatur, seseq; intra Hetruriæ secreta abdens, Agrippam esse simulat, cui nec forma, nec ætate absimilis erat. Qui rumor per Italiâ uulgatus, cū ancipitè, anxiumq; Tyberiuū maximè haberet, tandem per Sallustij Crispi clientes duos uinctus ad Tyberiuū ducitur, à quo interrogatus quomodo Agrippa factus esset: & tu, inquit, quomodo Cæsar? quē Tyberius clam necari iussit, nec de autoribus amplius quaesitum.

Et duplex seditio, in Illyrico, & Germania. Seditionem in Illyrico, autore Tacito, Percennius quidā thea ^{Percennius.}
 traliū operarū dux mouerat accerrimā, cū milites in singulos dies singulos denarios peterent, cū antea denos asses accipere consuessent: peterēt etiam, ut sextusdecimus annus stipendiorū finem faceret, nec ultra sub uexillis haberetur, nec uē in alia castra tralato militi, præmiū pecunia solueretur, quando prætoriani qui binos denarios acciperent, post sextumdecimū annum militia defungatur, nec tamen tantū periculorū, aut laboris adirent. Et paulò post: Tyberium latitantem, & ad singula pauitatem, nuntij frequentes perpulere, ut Drusum filium cum primoribus ciuitatis, & cohortibus prætorijs dimitteret, qui

qui profectus, & uariè iactatus, uix tandè militū animos Percennio, & Vibuleno autoribus cæsis leniuit: relictis enim castris in hyberna concessere. Et mox idem autor addit: Eadē causa Germanicos exercitus eodē ferè tempore turbauit, petebāt & illi missionem, & præmia. Nec prius sedari animi eorum potuere, quàm uicena stipendia meritis missio sit data, qui sena dena, exautorati. Quin etiam miles in seipsum seuijt, neq; non in ipsum Germanicum, donec ablegata Treuiros Agrippina uxor animos eorum mutauit, sic inferioris exercitus Germaniæ placatus, superioris miles maiore mole, quo grauiora in cētūratione, in legatos populi Romani ausi fuerant: nam Murnatium Plaucū aggressi, qui legatus à Tyberio uenerat, non prius dimisere, quàm ille aquilam cōplexus, religione se tueretur: ac ni Calphurnius centurio subsidio affuisset, rarò etiam inter hostes exēplo legatus Po. Ro. in castris, deorum aras suo sanguine maculasset. Eos tandem Germanicus contracto exercitu, cūm pararet inuadere, contumaces, literis prius ad Cecinnam missis admonet, sibi consulant, & respiciant: quod nisi faciāt, & autores seditionis tollant, uenturum se cum exercitu, & usurum promiscua cæde: quæ literæ occulte signiferis, & aquiliferis lectæ perpulere legatū, ut statueret tempus cædis: seuitūq; passim, quasi ciuili bello in fontes, & ignaros, nec satis noscetes quod cædis initiū, aut quæ causa, qui uē finis foret, donec castra ingressus Germanicus oratione habita, cūm satis expiatum diceret, eos in hostes duxit, unde piaculum furoris sumerent, & hostes Rom. populi cædendo, & uulnera impijs pectoribus accipiendo. Hæc pluribus

pluribus ex eo autore addenda curauimus, quò tota hæc pars clarior, illustriorq; fieret.

Libonem ne quid in nouitate accerbis fieret. Is Libo è familia Scriboniorum fuit, unde & Scribonius cognomine dictus, qui per Firmium Catum Senatorem amicitia simulata deceptus, cūm magos super imperio cōfuleret, & Chaldæorum promissa, somniorumq; interpretes scrutaretur, dum proauum Pompeium, amitam Scriboniam Augusti uxorem iactat, per eundem Catum post plures testes reperitos, qui consēij forent, ad principem defertur, maxime Iunij cuiusdam indicio, qui tentatus fuerat, ut umbras infernas carminibus eliceret. Ipse igitur Libo, cūm Tyberius eum blandè interim appellaret, non uultu, non uerbis commotior, quimetiam conuiuio adhiberet, & prætura ornaret, tandem Senatus iudicio condemnatus, seipsum, cūm omnia prius tentasset, apud Tyberium necauit, factumq; s. c. ut mathematici Italia pellerentur. Idem Tacitus secundo.

Q. Haterio. Is consularis uir, in Senatu decreti faciendi autor fuit, ne uasa auro solida ministrandis cibus fierent, ne uē serica uestis uiros fœdaret: qui familia senatoria ante excessum Tyberij decepsit, eloquentia quoad uixit, celebrata, cūm tamen exigua scripserit, quippe qui impetu magis, quàm cura ualeret: nam ut in alijs studiū, ac meditatio plurimum ualeat, sic Haterij profluens illud, ac canorum cum ipso obiit.

Religiosas uestes cum instrumento omni comburere. Qui Vestas legendū admonēt, nimis anxie, ne dicam superstitiosè, rem satis apertam in disquisitionem uocat.

Aboleuit

Libo Scribonius,

Q. Haterius.

Aboleuit & vim, moresq; asylorum, quæ usque
quam erant. Cōmentarij ex ijs, quæ uidere, legereq; po-
tuerunt, nō pauca. Nos ex eodem Tacito omnia pleniora
faciamus. Ille igitur tertio in hūc ferè sensum: Cū cresce-
ret Græcæ per urbes licētia asyla constituendi, quæ sediti-
ones in dies alerēt, placitū est, ut singula ciuitates iura,
ac legatos mitterēt: & cū multi uenissent, qui summo stu-
dio certarent, fesso Senatu eorū multitudine res ad consu-
les relata, factūq; s. c. quo modus præscriptus singulis
est. Iussiq; ipsi in templis aras facere, neu religionis præ-
textu turbulētissima natio seditionibus fomēta præberet.

Maraboduus, & Rascupolim. De Rascupoli
Thrace ex eodem Tacito copiosius hauries. Is autem Ma-
raboduus diu apud Suenos rerum potitus, magna apud
suos gloria, mox Catualdæ iuuenis inter Gothones nobi-
lis, ui pulsus, ad Cæsaris misericordiam fugit, trāsmissiq;
Danubio magnifica de se in Senatu oratiōe habita, qua se
Pyrrho, et Antiocho regibus æquaret, Rauēna in glorius
cōfenuit, nimia uiuēdi cupiditate imminuta uetere gloria.
Afellio Sabino n. s. ducenta. Hæc summa quin-
que millia aureorum nostratum ualeat.

Aralanta tabulam, in qua Meleagro illa ore mo-
rigeratur, legatam: vt si offenderetur, pro ea decies
n. s. acciperet Decies n. s. non dena sesquialtera signifi-
cant, sed decies centena.

Publicè munificentiam bis omnino exhibuit,
proposito millies n. s. Hæc summa quinq; et uiginti cē-
tena millia facit nostratia, id est, duo milliona, et dimidiū.

Satis constat Cn. Lentulum augurem. Is est
Lentulus,

Lentulus, qui consularis uir triumphalia ornamenta de
Getis retulit: primò pauper, dein ad eò opulentus, opibus
innocenter comparatis, & modestè habitis, ut quater mil-
lies sestertium possederit.

Cn. Lentulus
Augur.

Condemnatam & generosissimam fœminā Lepi-
dam in gratiam Quirini consularis prædiuitis, &
orbi Tacitus tertio: At Romæ Lepida Aemilia familia
nobilissima, L. Sylle, & Cn. Pōpeij proneptis, desertur ad
principē supposuisse partū Quirino cōiugi, quimetia oba-
iecta adulteria, & uenena, consultiq; Chaldæi de Cæsare.
Tandē danata illa magna Quirini inuidia, prægrauante
Tyberio, sed dissimulātē, aquaq; & igni interdictū, bona
cūm publicari deberent, ne publicaretur Scauri gratia fa-
ctū, qui filia ex Lepida genuerat. Et paulò post: Celebra-
tū est Sulpitij Quirini funus exequijs publicis. Tametsi
nihil ille ad Sulpitiā familiā pertineret, qui Lanuuij or-
tus modicis parētibus & opibus, milita clarus, & uehe-
mens ingenio, consulatū sub Augusto meruerat: mox Ci-
licum castellis expugnatis, triumphi insignia meritis, C.
Cæsaris in Armenia comes, & Tyberij cultor, dum Rho-
di ageret, hinc principi charus præpotente senecta, sed
apud populū accusatione Lepidæ & sordibus inuidiosa.

Etiam causam mortis fuisse ei per Cn. Pisonē le-
gatū Syriae fuisse creditur. Is Piso Germanico datus
est à Tyberio comes & legatus, qui cum Plancina uxore
adeò apertè simultates cū Germanico exercuit, ut reper-
tæ sint reliquæ solo, ac parietibus erutæ humanorū cor-
porum, tabule etiā plumbeæ, quæ deuotiones ac carmina
in Germanicum continerent, donec accusantibus Trione

Cn. Pito.

Veranio, acerrimè autem omnium Vitellio, iudicio Senatus damnatus est, magis assentiente Tyberio, quam ap-
probante. Piso post damnationem domi inuentus perfo-
so iugulo, iacente humi gladio, concessa Plancinae uxori
incolumitate ob preces Augustae, & filio in decem annos
relegato. Diuersus ab hoc fuit L. Piso, qui curator urbis
sub Tyberio principe fuit, biduo, duabusq; noctibus per-
potationem consumptis clarus: cuius (nisi fallor) constan-
tiam & autoritatè in Senatu maximè Tacitus comèdat.

Statuè quiddam Augusti caput depresserat.
Tu emendato demperat. Idem Tranquillus in Caligula:
Diuinam maiestatem asserere sibi cepit, datoq; negotio,
ut simulachra numinum religione & arte præclara, inter
quæ Olympij Iouis apportarentur è Græcia, quibus ca-
pite dempto suum imponeret.

Seianus.

Seianus res novas molientem. Is eodem Tacito
genitus Vulsinijs est, patre Seio Strabone equite Roma-
no, & à prima iuuenta C. Cesari Augusti nepoti percha-
rus Aduersa fama quasi Apitio stuprè corporis uendidit
set, mox defuncto C. Cesare, Tyberio miris artibus insi-
nuatus, adeò principè sibi obnoxium fecerat, ut callidissi-
mè & obscurissimè alijs, sibi uni incautè reddiderit: la-
boris patiens, audaciæ nimie, simulator iuxtà & dissimula-
tor, pro pudore, què palam ostentaret immensa opum li-
bido, nec minus crimindò, quàm aduladò principì, & lar-
gitione ac industria interdum acceptus. His artibus sene
circumuento, primò Drusum Tyberij ueneno tollit, dato
per Lygdum spadonem, uxore etiam Liuia auxiliante,
quæ illi per stuprè cognita fuerat: inde in Agrippinā &
eius

eius liberos conuersus, tacitis eam criminationibus inuol-
uit, ut tandè relegatam Tyberius interfici iusserit cū Ne-
rone filio, donec ille ipsdem petitus artibus cum filijs ene-
ctus sit, quorum corpora in Gemonias sint abiecta.

Nam Charidem. Tu Chariclem emendato, de quo
sic Tacitus: Erat medicus arte insignis, nomine Chari-
cles, magis ad consilium, quàm ad usum medicinæ, quem
princeps omnino negligeret, familiaris. Is ueluti negociū
suum curaturus, dum commeatum petit, uenas pertentat,
nec se fessit Tyberium, qui offensus ac eò magis iram disti-
mulans, instaurari epulas iubet, easq; protraxit, quasi ho-
nori proficiscentis amici id daret.

Pars terram matrem. Perbellè faciunt uerba Plinij
ex secundo ad hunc Tranquilli locum, quæ & subiecten-
da censui. Sequitur terra, cui tantum nomè præcipuæ ue-
nerationis indidimus, matrem appellantes: cuius numen
ultimū iam nemini imprecamur, rati graue nimis ac no-
xium, ac si nesciamus irasci nūquàm solere, quæ sola na-
tos homines excipiat, exceptos alat, & editos sustineat:
nouissimè, cum cætera nos omnia deseruerunt, una adhuc
complexa uisceribus suis tanquàm à reliqua natura negle-
ctos retinet, nunquàm efficacius pietatem maternā osten-
tans, quàm cum sacros nos morte etiam faciat.

EX CALIGVLA.

L Egiones vniuersas excessu Augusti nunciato.
Satis constat eodem Tacito, cū imperium Ger-
manico omnes assererent concionanti, illum quasi sce-
lere suo contaminatum præcipitem tribunali desiluisse.
ferrum que in pectus adegisse, ni proximi sublatam in

uulnus dextram retinisset, tametsi non defuerint, qui hortarentur ut feriret, quin etiam Clausidius quidam miles strictum gladium obtulit, addens uteretur eo, qui acutius penetraret. Verum composita seditione, in Germaniam dueto exercitu, bis acie Germanos uicit. Varianos milites sepulturae mandat. Arminium precipue apud Germanos famam propter casum Quintilium cum legionibus adeo fatigat, ut liberator ille Germaniae pulsus, profugusque tandem propinquorum insidias petitus occubuerit.

Arminius Ger
manus,

Germanici
laus,

Omnes Germanico corporis, animique uirtutes. Nihil dici uerius potuit: nam praeter summam eruditionem, ingeniumque ad poetice etiam factum, summa in eo comitas erga socios fuit: in hostes mansuetudo, quos uicisse, et ad poenitentiam uersos satis habuit. His accedebat forma corporis egregia, uisu, audituque iuxta uenerabilis. Dum fortunae imperatoriae maiestatem retinet, inuidiam tamen et arrogantiam euitaret. Quare non Romanorum solum ingenti luctu, sed prouinciae, et circumiacentium populorum et hostium decessit. Tacitus.

Cordi Cremutij. Tacitus: Cornelio Cossio, et Asinio Agrippa c o s s. Cremutius Cordus postulatur nonno, ac tunc primum audito crimine, quod annalibus, quos ediderat, dum Brutum, Cassiumque laudat, Romanorum ultimos eos appellasset. Accusatores autem erant Satrius Secundus, et Pinarius, ex intimis Seiani, quae res exitiabilis reo erat. Cremutius igitur cum se coram Senatu defendisset, inde egressus uitam abstinentia finit. censuere patres libros per aediles cremandos. Sic dum ingenium Cordi puunt, maiorem illi gloriam astruxere.

Cremutij Cor
di mors.

Cum

Cum lege Luciana apparatus circi. Emendauimus ex codice manu scripto, cum elegantiam apparatus circi prospicere pauci ex proximis moenianis possent: magna commentariorum socordia, qui rem non aduerterint.

Datoque negotio, ut simulachra numinum religione & arte, inter quae Olympici Iouis apportarentur egregia. Par error cum superiore. Quis enim non uidere potuit non egregia, sed e Graecia legendum?

Quin & subinde iactabat exquisitum semel fidiculis de Caesonia. Et hic uidere debuerant, se uel non semel legendum, uel semet, id quod codices manu scripti habeant.

Vicies ac septies millies n s. Tyberij Caesaris. Hanc summam ingentem, ac supra fidem esse nemo dubitare potest, qui Tyberij principis tenacitatem, et opes imperij Romani per tot annos ab eo coegestas, et prodigium Caligulae ingenium aestimare non uelit. Vicies igitur septies millies n s. si ad numisma nostrum rediges, sexagies septies millies mille aureos nostrates facit. Graeci sex millia septingentas et quinquaginta myriadas aureorum dicentur.

Nec dicendi finem factum, quo ad tredecim gladiatores n s. nonagies ignoranti addiceretur. Hunc locum dum imprimendum curarem, non satis aduerteram: nunc licendi finem factum, scribendum admono. Quid sit autem liceri, et quo sensu hic accipi possit, nemo non (ut opinor) statim aduerterit. nonagies autem n s. est summa pecuniae nostratis ducenti uiginti quinque mille aurei Veneti.

Cassius Chærea. Hic ille est, qui centurio Germanici exercitus seditione, quam mouerant excessu Augusti

Cassius Chæ
rea,

nunciato, cum eum peterent ad mortem milites, uti reliquos centuriones, audacia singulari per medios ferro sibi viam patefecit, unde & salutem adeptus est, magna centurionum aliorum parte caesa.

E X C L A V D I O.

LEgatoq; non amplius, quam octingentorum u s. profecutus. Multi uel apud hunc unum autem erant loci, unde admoneri poterat differentia in numeris, nisi planè coniuerent: nam hic octingenta sestertia modicū legatum Augusti principis apparet: plus autem uicies u s. quod infra à Tyberio legatū dicat: multo autem plus octogies u s. quod initu noui sacerdotij coactus est impendere, ex quo ad tantā rei familiaris angustiam decidit, ut in uacuum lege prædiatoria uenalis diu penderit.

In delibatorio. Adeò iam notum esse poterat, quid diribitorium sit, aut unde dictum, ut qui delibatorio legant, parū certè uidisse dici iure possint: nam & Dion in historijs Latinum nomen hac appellatione dixit. Iam uerò & diribitores pro diuisoribus pecuniarum Cicroni notius est, quam ut explicari latius debeat. Est autem diribitorium publicæ ædes, in quibus exercitus recenserentur, & stipendia militibus diriberentur, id est, distribuenter, in quibusdam Italiæ locis etiam usitata.

Constituit pro conditione cuiusq; ciuis uacationem legis Papiæ Poppææ. Quæ lex esset Papiæ Poppææ, unde uel dicta, mox planius. Illud interim admonere lecturos hæc uolui, corruptam hætenus Tranquilli lectionem uno, altero uel loco simili, nec legè Pōpeiam legendum

gendū, sed Papiam Poppæam iunctim, in quo nō possum non mirari negligentiam multorum, qui sine testibus in causa dubia & incerta in forum descendant. Fuit igitur Poppæus Sabinus cōsularis, ac triūphalis uir insigni memoria, auus maternus Sabinae Poppææ, unde illa etiam dicta Poppæa: nam patrè Ollium honoribus nondū sanctū amicitiam Seiani sub Tyberio peruerterat. Hic igitur sub Augusto principe legem seuerissimā de maritandis ordinibus tulerat, qua sexagenarij tantū nō tenerentur, cui capiti postea à Claudio abrogatū infra Tranquillus asserat. Hæc autē iunctim Papiæ Poppææ dicta uidetur, quod cū Papius legem contra adulteros tulisset, ac de matrimonijs etiam sanxisset, cuius & Aufonius præter alios meminerit, Sabinus Poppæus eandem retractarit, grauioribusq; pœnis additis, sanxerit frequentā matrimonia. Vnde et lex postea à primo auctore Papiæ dicta, postea de Sabino Poppæo Papiæ Poppæa iunctim appellata est, quā senior August. post Iulias rogationes in citandis cœlibum pœnis, & augendo ærario sanxerat. Hanc uerò legem Tacitus frequenter citat, maximè in tertio. Admoneri etiā poterant saltem infra, legè hanc non de ciuitate, aut aliquo iure alio quam de maritandis ordinibus agere, cū Tranquillus dicat capiti legis abrogatū à Tyberio, quasi sexagenarij generare nō possent. Ceterū instituti nostri non est, acrius aliorū errata castigare, & eorum maximè, qui in Tranquillū scripsere cōmentaria, quorum alter adeò breuis est, ut etiā intra commentarij leges cōstitit, alter adeò redundans, ut fabulari sæpe uideri possit: ita sit, ut aliud agendo malè interdum agat: uerum ipsi uiderint.

Diribitores.

Diribitorium.

Lex Papiæ Poppææ.

Capiti Papiæ Pompeiæ legis. Idem error, atq; ideo ad superiorem normam redigendus.

Aul. Plancius. Aulus Plancius, qui consularium primus Britannie præpositus est, bello egregius: is redacta paulatim in provincie formam proxima insula parte, Ostorio Scapula imperium decedens reliquit. Cuius & Tacitus meminit, sed & Tranquillus in Vespasiano, duas ualidissimas gentes, superq; uiginti oppida, & insulam Vesteem Britannie proximam in diuisionem redegit, partim Auli Plancij consularis legati, partim Claudij ipsius ductu.

EX NERONE.

Nec antè cantare destitit, quàm inchoatum ab-
solueret nomon. Hic desiderari interpretis diligentia potest: nam quid nomos esset tam nescit, quàm facile dissimulauit: significant autem apud Græcos nomia cum multa alia, tum uerò in musicis certam quandam legem, ac rationem canendi, ut tamen tibicinum & citharæodorum præcipuè sint, unde & ὠλοδοξοὶ & κίθαροδοξοὶ dicti; primus autem Terpander autore Plutarcho citharædicos nomos instituit suis, atque Homeri uersibus male adiungens. Clonas autem post hunc aulodicos inuenit, id est, tibiales, & ea quæ Græci προσωδία appellant, quem postea Polymnestus Colophonius imitatus sit, nomisq; postea diuersa imposita sunt nomina, quæ ex Plutarchi libello, ubi musicè persequitur, queras. Illud etiã scitu dignu, ex Græcorum cõmentarijs inuenias primos ab Apolline citharædicos nomos inuētos, quibus ille & uitam hominibus produceret, & in multis canendi suauitate

suauitate feritatem tolleret: unde factum, ut Aristoteles est autor, ut modi ac canendirationes quædam, quibus canentes utimur, nomi iam usitato Græcis uerbo dicantur. Verum de his aliàs.

Si paulum subbibisset, aliquid se suffertim tinnitutum. Nec scire fas est omnia, & lyncei etiam cæcunt: ubi tamen officias facis, in eo reprehendi dignus. Quis enim non stomachetur, quòd hoc in loco gannit interpretes? Verum ipse uiderit. Ego suffertim lego, aduersus Suffertim, biumq; eadem forma statuto, quæ Latinis frequens, uiritim, singillatim: significare autem hoc aduerbium puto, quod plenum & grandius sit, huiusmodi sensu: promittebat Nero simulac subbibisset, fore ut plenius & grandius tinniret. Suffertum autem ac differtum plenum significare Senecæ uerba & Horatij probant, ut alios omitam. Ille enim sole nubem suffertam dicendo, hic cauponibus & nautis differtum Appij forum, ostēdunt plenitudinem hoc nomine intelligi, sed & Tacitus frequens differtum usurpat pro maxime pleno.

Super ingenuorum proagogia. Non pedagogia aut pæderastiam, quod cõfinxit interpretes, sed proagogia legendum quiuis uel mediocriter Græcas literas edoctus agnoscat. Sunt autē proagogia Græcis, quæ Latinis perductiones, & quod illi προαγαγῆναι, nos perducere diximus, id est, lenocinari, & lenociniũ facere: ad eò autē et Latini & Græci scætēt hoc uerbo, ut consultò exemplis abstineã, & alioqui admonere tantum lectorem uolumus.

In Tyridatem, quod vel vix credibile uideatur, octoginta nummum millia diurna erogauit.

Id est, uicena millia aureorum nostrorum: quemadmodum quod aleam luderet quadragenis in punctum sestertijs, id est, denis millibus in singula puncta significat: quod autem addit abeunti contulisse millies h. s. innuit uigintiquinquies centena millia donata, ut non sit mirandum, quod Tacitus de eo prodiderit, quatuordecim annis, quibus in imperio fuit, bis et uicies millies h. s. donatibus effudisse.

Armilla & Phalerata Mazacum turba. Si ex his nonnulli qui nostra tempestate aliquid scripsere, modestiam atque ingenitatem retinere uoluissent, profecto melius Latina rei consuluissent, nec multa inuertissent, qualis est hic locus, in quo codices omnes Mazacum habent: quod cum illi non intelligerent, amaxicorum: et mille alia huiusmodi monstra substituerunt. Ego Mazacum lego, et ex Cappadocia seruos (unde ingens Roma copia) interpretor, qui et Cappadoces appellantur ab Horatio eo uersu, Eget aris Cappadocum rex. Disti autem Mazaca (ut arbitror) ab urbe eorum regia Mazaca, que in medio totius Cappadocia posita, cum multis alijs indigeret, tamen propter situs commoditatem, et lignorum, ac lapidum, et herbae copia delecta ab his fuerat, in qua reges habitarent, unde et mater urbium ab his dicta, que tamen postea sub Argaeum monte posita, Casarea sit appellata, cui magnus Basilius postea praesuit antistes. Erit igitur Tranquilli sensus, quod Nero frequenti Cappadocum seruorum copia stipatus incederet, quos Mazacas ab urbe eorum primaria etiam appellaret.

Siquidem icunculam puellarem. Perdidiculum est,

est, quod de acu, seu acuncula commentarij ganniant. Tu icunculam legas et τῆς ἀκῶν & forma diminutiuæ, pro parua imaguncula. Iam et Plin. iconicos agnoscit duces. quid sit autem ἀκῶν apud rhetores, non est praesentis loci, et res alioqui satis celebris.

EX GALBA.

VT secum uehiculo proximo decies sestertium in auro efferret. Id est, uigintiquinque millia aureorum.

EX OTHONE.

ANTE paucos dies seruo Caesaris pro impetrata dispensatione decies h. s. expresserat. Nullus (uti opinor) locus expressius differentiam inter dena h. s. et decies sestertium aperit. Nam si idem significarent, quo pacto quindecim spiculatoribus dena representari poterant? decies igitur h. s. cum quinque et uiginti millium aureorum reddant summam, dena singulis numerata sunt, id est, duceni quinquaginta aurei, sicque expesa ex ea summa, quinque serè millia sunt.

Nec quicquam prius pro potestate subscripsit, quam quingentis sestertium ad peragenda aurea domum. Id autem facit duodecies centena et quinque millia aureorum nostrorum: que summa si cui incredibilis uideatur ad absolutionem domus, aestimet ille secum id magis mirum, quod de Marco Scauro Plinius scriptum reliquit, bis millies sestertium uillæ incendio Scauro periisse.

EX VITELLIO.

ACarpathio usque freto. Quis non uideat nequam probari id posse, quod plerisque a Parthia ardeat, cum freto Carpathio bene sanè legatur?

EX

EX VESPASIANO.

ET tamen nec sic quidem pristinae cupiditatis infamia caruit. Alexandrini Cybiotatem eum uocare perseverauerunt, cognomine unius est regibus suis turpissimarum fordium. Erat certe officium boni interpretis, ut quoniam hic tandem fuisset, aut unde illi cognomen tam sordidum astructum esset, explicaret. Nos cybium Plinio, Martiali concisam pelamidem appellari scimus, unde frequens Plinio nominis usurpatio in ter praecipua salsamenta, corrupta etiam apud Varronem lectione. Credidit Festus dicta a cuborum similitudine, qui cum aequae in omnes partes pateant (quadrata enim ad lusum apta sunt) ita etiam piscantes hoc genus pisces, aleam ueluti ludant. Hic autem quem Cybiotatem appellatum dicit Tranquillus propter eius illiberalitatem, non unus fuit ex Ptolemaeis regibus, sed est Syria ducens originem, qui a filia maxima natu Ptolemaei Auletae expulsi, a suis in uirum accersitus, non multo post ab ipsa expellitur, cum eius ignobilitatem, atque illiberalitatem pati non posset. Strabo. unde illi ab ordinandis Cybijs, quae forte ipsemet familiae dispenseret, merito sordidissimum cognomentum adhaesit, quo et Vespasianum principem, ut sunt Alexandrini dicaces, propter eius auaritia asperserunt, quemadmodum et Syriae regi Physcon cognomentum fuit a crassiore intestino, quod multa caperet. Illud etiam ex Athenaeo addes, Salsameti Graecis duum esse generum, horae et thunnia, id est, est thynno, salsa caro thunnina uulgo dicta. Horaeum uero quasi tempestiuum esse dictum, cuius macra pinguibus praefertur, cum in thunnis

Cybium.

Cybiotates
rex Alexan-
driae.Physcon Sy-
riae rex.

thunnis macris pinguia praepnantur, quae cybia nuncupentur. horae autem ex pelamide, id est, lutaria minore sunt, thunnia ex maioribus. Sit autem idem uraeum, de quo Plin. cum horae, mox alias.

EX TITO.

Cum ex instituto Tyberij. Aurelius Victor in hac sententiam: Dehinc cum donata concessa ue a prioribus principibus firmare insequentes solerent: simul ut imperium cepit, talia possidentibus edicto sponte cauit, uel concessit.

EX DOMITIANO.

Nam uenatores, gladiatorum & noctibus ad lychnos. Par error cum eo, qui in Caesare Dictatore inoleuerat: restituenda igitur lectio, et lychnuchos legendum, ut admonui.

Edixit, ne quis in Italia nouellaret, utque in prouincijs uincta succiderentur. Aliam Philostratus asserit edicti causam, praecipue in Asia, quod homines uino nimium indulgentes, seditiones excitaret: quare et Domitianus id etiam in tota Asia uetuerat. Verum Scopeliano sophista celeberrimo legationem communi Asiae nomine suscipiente, et restituta uites, et donatus est ille amplissimis a Domitiano muneribus, admirate in primis uiri copiam, et ubertatem dicendi. Illud etiam scitu dignum, prouincijs quibusdam a Probo imperatore concessum, ut uineas alerent.

Subsiciua quae diuisis per veteranos agris carptim superfuerant. Quid subsiciui seu subsiciuum sit, notissimum gramaticis est: subsiciuus autem ager, de quo hic

Subsiciuus
ager.

hic agitur, Boëthio is est, qui secundū proprias determinaciones ascriptus in fimbis suis tabulario Caesaris insertur, & qui beneficio cōcessus, aut assignatus colonie fuerit, siue is proximus, siue longius positus: quem colonia in tabulario Caesaris manu conditoris subscriptum habere debet. Item ager similis subscisiuus est, qui non assignatus reipublica, populoq; aut colonie, cuius sine circūdatur, remanet in eius potestate, qui assignare potuerit, hoc est, principis. Vnde inter XIIII. controuersiarum genera illa uel præcipua est, quæ de subscisiuiis agris oritur.

F I N I S.

LOCA SVETO,
NII PER ERA=
sum restituta.

ERASMVS ROTERODAMVS CAN=
DIDO LECTORI. S. D.

V'M hanc editionem iam adornassem, cōmodum allatus est Suetonius, Aldinis typis excusus, sed emendatus opera Baptista Egnatij, uiri cum primis tum integri, tum eruditi: nam utrunque iuxta requirendum arbitror in eo qui ueterum lucubrationes emendandas aut explicandas suscipit. Equidem Aldi mei mortem, hoc fero moderatius, quod in hanc restituendi bonos autores prouinciam is successerit, qui demortui per se clari gloria obscuret, si tamen hoc est obscure, uirtute uirtutem uincere. Atque utinam ut Suetonium, Aurelium Vi-

ctorem

ctorem, & Eutropium dedit, itidem & Aelium Spartianum, ceterosq; huic adiunctos nobis dedisset, in quibus nos permulta restituumus. Nam omnia, qui poteram, nisi codicum antiquorū auxilio adiutus? Tametsi & in Tranquillo nonnulla restituumus quæ Egnatiū licet oculatissimum suffugerant. Velut in Casare Dictatore. Cap. 18.

Eodem modo Nonium Quæstorem, quod compellari apud se maiorem potestatem passus esset. Modo, expunximus ex fide uetustissimi codicis. Siquidem eodem hic aduerbium est, ut subaudias coniecit. Sunt hoc genus & alia nonnulla, sed minutiora, quam ut operæpretium sit sigillatim recensere. Ceterum quod in Othone Egnatius legendum putat, τὴ γὰρ με δεῖ κενεῖ τοῖς μακροῖς αὐλοῖς αὐλοῦ, ab illo dissentio, quod hæc ferè uerba Beroaldus ab erudito quodam admonitus ex Dione huc trāstulerit. Neque uariant hic quæ uiderim exemplaria. Tantum in nonnullis pro αὐλοῖς uitiatum erat ἀσῦλοῖς. Legendū igitur haud dubie τὴ γὰρ μοι κενεῖ μακροῖς αὐλοῖς, id est, quid mihi cū longis tibijs? Qua de re copiosius nobis dictum est in Adagiorum Chiliadibus. In Caligula pro nec dicendi finem factum, restitueramus ex exemplari peruetusto, nec licendi finem factum, etiam si post comperi locum hunc à Budæo nostro correctum in Assè. Hoc admonere uisum est, quod plus ponderis habeat Budeana castigatio, quam ea nullius uetusti codicis præstetur autoritatem. Porro quod in Augusto legitur, Δοτε κροτον, κενεῖ πάντες ὑμῖς μετὰ χαρῆς τὴ ποιεῖτε. Id est, date plausum, & omnes uos cum gaudio quippiam facite. In

quo

quo & Egnatius hallucinatus est: ego, ni falor, & unus
 & primus restitui, idq; ex qualibuscunq; uestigijs anti-
 quissimi codicis. Legendū igitur ad hunc modū: Δότε
 πρότον, ἢ πάντες ὑμῶν μετὰ χαρᾶς κτυπήθετε.
 Id est, Date plausum, & uos omnes cū gaudio plaudite.
 Est enim uersus Trochaicus, Præcesserat autem in exem-
 plari nostro & alter huic similis Trochaicus, aut certè
 hemistichion, sed figuris elementorum adeò deprauatis,
 ut quid scriptum esset, non quiuerimus conijcere. Iam
 quod est in Vespasiano, ὦ λάχης λάχης, Οταρ ἀπο-
 θάνης, αὐθίς ἐξ ὑπαρχίης εἰρησὴ κήρυλ. Si quid
 suffragarentur exemplaria, lubens legerim ad hunc mo-
 dum, ὦ λάχης λάχης, Οταρ δ' ἀποθάνης, αὐθίς ἐσοῦ
 κήρυλ. Id est, O Laches Laches, At ubi mortuus
 fueris, rursus eris Cerylus: ut ὦ λάχης λάχης sit clausu-
 la prioris carminis, cui succedit integer Iambicus trime-
 ter, tamesi hac de re nolim contendere. Ceterum de num-
 morum analogia, si quid à Budæo dissentit Egnatius, Por-
 tium suum secutus, quòd nobis nec otium suppetebat,
 nec ad hunc laborem propriè pertinebat, non fuit studiū
 excutere. Addidimus autem indicem, quo potissimum
 annotauimus, si quid nouè, præterq; superiorū autroū cōn-
 suetudinem, aut si quid etiam Græcanicè dictum est, ne ni-
 hil sit lucri, quod lectorem ad emendum inuitet. Nec
 hoc tamen solum accedet, quin & quicquid adiecit
 Egnatius, hic habes, & præterea nonnulla, quæ nos
 soli etiam restituumus. Bene uale charissime lector, &
 hisce nostris laboribus feliciter fruere.

A N. M. D. XVII.

ANNOTATA
 in Suetonium per
 Erasimum.

Abdicat se magistra-
 tu. Claud. Cæs. ca.
 29
 Abhorret, pro exhorret.
 Gal. ca. 4
 Ablocare, p alteri locare,
 siue locationem soluere.
 Vitel. cap. 7
 Abortiui, qui aborsu nati
 sunt. Cæs. Aug. cap. 35
 Absimilis, pro dissimilis.
 Otho. cap. 1
 Abstiniuit præfari, cum infi-
 nito. Tyb. Cæs. cap. 23
 Abūde pro satis. Cæs. Dict.
 cap. 86
 Ab uno, pro à quodā. Cæs.
 Dict. cap. 32
 Abutendū se permisit. Gal.
 cap. 14
 Accessio morbi, pro παρο-
 ξυσμός. Vesp. Aug. c. 23.
 Actuarij ab actis. Cæ. Dict.
 cap. 55
 Actui rerum, pro agendis

rebus. Cæs. Aug. cap. 32
 Actus rerum, pro actione
 causarum. Cl. cap. 22
 Idem, Nero. cap. 17
 Ad, pro apud. Nero. cap. 2
 Addormiscere ἐπινομά-
 ζαι. Clau. Cæs. cap. 8
 Adhibere modum. c. Cal.
 cap. 2
 Admensus est, pro dedit.
 Cæs. Aug. cap. 41
 Ad remum dare. Cæs. Aug.
 cap. 16
 Adsimilis. Nero. cap. 1
 Ad terram dedit, pro abie-
 cit. Cæs. Aug. cap. 96
 Aduenēre literæ, pro allata
 sunt. Vesp. Aug. cap. 7
 Adulterare, pro adulterio
 stuprare. Cæs. Aug. c. 67
 Adulterata, pro adulterio
 stuprata. Cæs. Dict. ca. 48
 Acquirare, pro equare.
 Cæs. Aug. ca. 94. Idem,
 Nerua. cap. 53
 Aestiuare. Gal. cap. 4
 Idem, Vesp. Aug. ca. 24
 Aetate parui, pro miores.
 Aug. Cæs. cap. 48

L Acque

Aequè quam, p aequè atq.	Amanuensis. Nero. cap. 44
Cap. Aug. cap. 64	A manu. Vesp. Aug. cap. 3
Affectus est illi, pro erga illum. Tyb. Caf. cap. 52	Ambubaia. Nero. cap. 27
Affixit, pro uexauit. Tyb. Cap. cap. 51	Amisit, pro perdidit. Tyb. ca. 7. Idem. Nero. ca. 35
Affinitas, p propinquitas. Nero. cap. 35	Amplius quadraginta, pro plus quadraginta. Caf. Aug. cap. 72
A gente, pro de gente. Vesp. Cap. Aug. cap. 23	Animaduersa flagitia, pro punita. Nero. cap. 16
Agere secretum, pro solum esse. Tyb. Caf. cap. 60	Anteambulones. Vesp. Aug. cap. 2
Album citharædorum. Nero. cap. 21	Ante eum, pro coram eo. C. Cal. cap. 42
Album iudicum. Clau. Caf. cap. 16	Ante se, pro coram se. Gal. cap. 10
Idem, Domit. cap. 1	Anticipare, pro ante tempus facere quippiã. Cl. Caf. cap. 21
Alea rumor, pro rumore de alea, & aliam ipsum lusum genus dixit. Caf. Aug. cap. 71	Antiquius, pro charius. Vitel. cap. 15
Allectus, pro allego. Vitel. cap. 1	Aphophoreta. Vesp. Aug. c. 19. Idem, C. Cal. cap. 55
Allicefactos, pro allectos. Vitel. cap. 14	Apparatus. Vitel. cap. 13
Allium obolare. Vesp. Aug. cap. 8	Approbat se illi talem, pro præstat. Gal. cap. 6
Altero, pro postridie quam Vitel. cap. 3	Appropinquare. Nero. ca. 49
	Appropinquare, pro aduen- tare.

tare. Clau. Caf. cap. 12	Bercus lingua Gallorū. Vitel. cap. 18
& C. Cal. cap. 57	Biduū cōtinēs, pro perpetuū biduū. C. Cal. ca. 19
Aquilus color. Caf. Aug. cap. 79	Bijuge curriculum. C. Cal. cap. 19
Armigeri satellites. Caf. Aug. cap. 49	Bis in mense, pro bis singulis mensibus. Caf. Aug. cap. 35
Armillatus. C. Cal. cap. 52	Bonum factum, pro recte fiet. Caf. Dict. cap. 80
Afinarius, pro agasone. Caf. Aug. cap. 96	Breuiarium, compendium. Caf. Aug. cap. 101
Astimulare, pro simile experimere. Tyb. C. c. 57	Breuiaria, pro commentarijs. Vesp. Aug. cap. 21
Assurrectū est impersonaliter. Caf. Aug. cap. 56	Buccæa, pro bolo. Caf. Aug. cap. 76
Asticos fortasse pro hasticos. C. Cal. cap. 20	C Achinnare. Vesp. Aug. cap. 5
Asturco. Nero. cap. 46	Cadere ab hoste. Otho. cap. 5
Attendit huic rei. Nero. cap. 56	Cadere, pro euenire. Tyb. Caf. cap. 14
Attendit iuri, pro studuit. Gal. cap. 5	Calceare mulas. Vesp. Aug. cap. 23
Autor est, pro narrat. Caf. Aug. cap. 94	Caliga speculatoria. C. Cal. cap. 52
Aurigare. C. Cal. cap. 18	Camera ruina. Ner. ca. 34
Itē, Nero. ca. 22. & 24	Caminus, pro fumario. Vitel. cap. 2
Autores qui narrāt, nō solum qui suadēt. C. Cal. cap. 12	
B Atucere cū illo. C. Cal. cap. 32. & 54	

tel. cap.	8	uxorem. Gal. cap.	5
Canusinati. Ner. cap.	30	Cœlibatus etiã uiduorum.	
Capillamentum. C. Cal.		Cl. Cæs. cap.	26
cap.	11	Cœna comis. Otho. cap.	3
Capsarij. Nero. cap.	36	Cognomines. Vitel. cap.	2
Captura, pro quæstu. C.		Cohorrescere, p̄ totus hor	
Cal. cap.	40	rescere. Ty. Cæs. cap.	21
Cēsente, pro censens. Tyb.		Cohortari inuicem, pro se=	
Cæs. cap.	31	inuicem. Gal. cap.	10
Certum ac statum. C. Cal.		Collationes. Ner. cap.	38
cap.	40	Idem, Tit. Vesp. ca. 7.	
Ceterum, pro reliquum.		et Nero. cap.	44
Cal. cap.	20	Colonici decuriones q̄ colo	
Christus. Clau. Cæs. cap.	25	niarū sunt. Cæ. Au. c. 46	
Christiani. Nero. cap.	16	Comessari. Domi. cap.	21
Cibo illum, pro cibum do		Cōmeatus. Cl. Cæs. cap.	23
illi. Tyb. Cæs. cap.	72	Commentarij rerū, et cō=	
Circa, pro circiter. Clau.		mētarij Cæsaris. Cæs.	
Cæs. cap.	6	Diēt. cap.	56
Circūfedit, pro obsedit. C.		Communio sermonis, pro	
Cal. cap.	48	comuni cōfabulatione	
Ciuica, sine addito substāti		Cæs. Aug. cap.	74
uo, ut subaudias, coro		Cōmunicare, pro cōmune	
na. Cæs. Diēt. cap.	2.	facere. Cæs. Aug. ca. 75	
Idem, Cl. Cæs. cap.	17.	Communis pro non singu=	
Clasarij, Gal. cap.	12	gularis, aut non exqui=	
Coactio argentaria. Vesp.		situs. Cl. Cæs. cap.	21
Aug. cap.	1	Cōparare, pro emere. Cæs.	
Cœlibatus et post ductam		Diēt. ca. 47. et C. Cal.	
		cap.	

cap. 22. et cap.	27	idem et unū. Nero. ca.	
Cōpertā, pro deprehēsam		43. Idem, Gal. cap.	19.
in malū. Tyb. Cæs. ca. 35		Idem, Domi. cap.	17
Cōpluuiū. Cæs. Aug. ca.	92	Cōsulto data opera, de cō=	
Conata passiue. Gal. ca.	17	posito, siue ex cōposito	
Concilium, pro consiliarijs		Cæs. Aug. cap.	15
ipsis. Tyb. Cæs. cap.	18	consumere dies, pro exple=	
concupimatus. Ner. cap.	28	re tēpus. C. Cal. ca.	44
condēnauit, pro uicit, siue		contabulare, ponte cōster=	
condemnari fecit. Tyb.		nerē. C. Cal. cap.	19
Cæs. cap.	8	contingit hos, p̄ cognatus	
condixit cœnam, pro pro=		est his. Nero. cap.	32
misit. Tyb. Cæs. cap.	42	continuatio. Tyb. ca. 21. et	
conficere uias, pro itimera.		Nero. cap.	1
Cæs. Diēt. cap.	57	contra prædicta, contra q̄	
confiscata pecunia. C. Cal.		prædixerat. Ty. Cæ. c. 14	
cap.	16	contra se, ex aduerso. C.	
cōfiscatus, ad hominē rela		Cal. cap.	18
tum, nō solū ad rem, ut		contra, pro è regione. Cæs.	
cōfiscata bonā. Ti. Cæ.		Aug. cap.	44
ca. 49. et C. Cal. ca. 41		contraxit offensam. Vesp.	
conflictatus morbis. Clau.		Aug. cap.	4
Cæs. cap.	2	cōtūacia. Vesp. p̄ Au. ca. 13	
congruentia, pro similitu=		conuersus in pœnitentiam,	
dine. Otho. cap.	2	pro tactus pœnitentia.	
consiliarius, ut a consilijs.		Cl. Cæs. cap.	13
Tyb. Cæs. ca.	33	conuictor, familiaris. Tyb.	
confocer. Cl. Cæ. cap.	29	Cæs. cap.	56
conspirati, sicut coniurati		corporis cura. Do. cap.	16

Corripuit, pro castigauit.	Dapsile. Vesp. Aug. ca. 19
Cas. Aug. cap. 53	Dealbata. Gal. cap. 9
Corroborare, pro durare,	De cedris, pro è cedris. C.
& robustum reddere.	Cal. cap. 37
Gal. cap. 6	Decepsit, pro mortuus est.
Creuerat ἠνέγειν. Otho.	Vitel. cap. 3
cap. 1	Decedentibus rebus, pro
Crucifigere. Domi. ca. 10.	excuntibus, siue euenien-
Idem. cap. 11	tibus. Cas. Dict. ca. 24
Cubicularij. Domi. ca. 17.	Decollare etiā apud Sene-
& Nero. cap. 38	cam. C. Cal. cap. 32
Cuicūque, absolutè. Vesp.	Decursus, pro sine cursus.
Aug. cap. 8	Ner. cap. 24. Idē, ca. 11
Cuiusquam, cū uerbo pro-	Defectores. Nero. cap. 43
hibendi. C. Cal. cap. 25	Deflectere, pro diuertere.
Cum magna copia, pro ma-	Cas. Aug. cap. 93
gna multitudine. Cas.	Deformatos, pro foedatos.
Augu. cap. 21	C. Cal. cap. 27
Cum plurimū, pro ad sum-	Delubrum. Vitel. cap. 8
um. Cas. Aug. ca. 78	Demandat illi suam uicem.
Cupiditas in bonā partem.	C. Cal. cap. 41
C. Cal. cap. 24	Demortuus. C. Cas. ca. 14
Currus decemugis. Nero.	Deorū cibus. Nero. ca. 33
cap. 24	Deparci, pro impedio par-
Cursores. Tit. Vesp. ca. 9	ci. Nero. cap. 30
& Nero. cap. 30	Deperdita amore. Domit.
Cycladatus. C. Cal. cap. 51	cap. 3
D Amnoscior, pro pro-	Desaltare canticū. C. Cal.
fusior. Ner. c. 51	cap. 54

Desinere

Desinere artem, transitiuè.	Διάλεξι. Tyb. Cas. ca.
Tyb. Cas. cap. 37	56
Desponsata, pro desponsa.	Dies lustricus. Ner. cap. 6
Cas. Dict. cap. 1	Dignatio, pro dignitas. Ve-
Destinabat, absolutè, pro	spa. Aug. cap. 4
proposuit. Cas. Dict. c. 44	Idem, Domit. cap. 2
Destinare, pro mittere.	Idem, Cas. Aug. ca. 46
Gal. cap. 16	Dignatio, pro reuerentia.
Destitutus, absolutè, pro de-	C. Cal. cap. 24
sperans. Gal. cap. 11	Dignosco. Otho. cap. 12
Desuper Ner. cap. 13	Digressa que diuortium fe-
Determinare, pro termina-	cit cum marito. Cas. Dict.
re. Gal. cap. 15	cap. 43
Destabilis homo. Nero.	Dilargiri, pro diuersis da-
cap. 5	re. Cas. Dict. cap. 20
Detorsa, depulsa. Gal. cap.	Dilatorumore, pro diuul-
10	gato. Cæ. Aug. cap. 14
Detrectare principem, pro	Dimisit, pro alium aliò mi-
recusare et nō ferre. Tyb.	sit. Cas. Dict. cap. 4
Cas. cap. 25	Dimissa è matrimonio, pro
Deturpare, pro deformare	repudiata. Tyb. Cas. ca.
C. Cal. cap. 35	49. & Domit. cap. 8
Deuotus arene, in malum,	Dimittere, pro repudiare.
pro addictus aut dedi-	Tyb. Cas. cap. 10
tus. C. Cal. cap. 30	Idem. Tyb. Cas. cap. 35
Deuotio, pro execratione.	Dimittere matrimoniu, pro
C. Cal. cap. 3	soluere aut rescindere.
Deuotus, pro deditus in bo-	C. Cal. cap. 15
nā partē. Tyb. Cas. c. 67	Diplomata. Nero. cap. 12

L 4 Diri

Diritus. Tyb. Caf. cap. 21	cap.	20
Discalciatus. Ner. cap. 51	Eneetos, pro extinctos. C.	
Dispensatio. Otho. cap. 5	Cal. cap.	49
Dispensator ordinarius. Gal. cap. 12	Ennotescere, sicut innotescere. Otho. cap.	3
Dissedit, pro diuortium fecit. Tyb. Caf. cap. 7	Eodem loci, pro eodem loco. Caf. Aug. cap.	65
Distrabere pluris. Vesp. August. cap. 16	Idem, C. Cal. cap.	53
Diuerfa factio, pro aduersis partibus. Tyb. Caf. ca. 3	E plebe homines, p plebeij homines. Caf. Aug. c.	51
Diuortiu fecit cum illa, pro ab illa. Clau. Caf. ca. 26.	Equestris. C. Cal. cap.	26
Idem, Tit. Vesp. cap. 4	Equile. C. Cal. cap.	55
Diurni. Cl. Caf. cap. 41	Erat in oblectamētis, pro in delicijs. Tyb. Caf. ca. 72	
Diuulgare. Otho. cap. 3	Esse gratia, pro conciliare fauorem. Cl. Caf. cap. 21	
Dolon, gladiodius. Cl. Caf. cap. 13	Est illi in fatis. Claud. Caf. cap.	43
Dominium, pro dominatu, Tyb. Caf. cap. 59	Et ea, pro idq; magis Græcè, q̄ Latine, κ̄ τ̄ ᾱ ω̄ τ̄ ᾱ	
Donatiuum. Ner. cap. 7	Tyb. Caf. cap.	22
Idem, Gal. cap. 16	Euiluit. Cl. Caf. cap.	15
Ducatus. Ner. cap. 36	Euocati. Gal. cap.	10
Tyb. Caf. cap. 19	Exacerbare. Gal. cap. 16. et Tyb. Caf. cap.	62
E Atenus, pro haftenus. Tyb. Caf. cap. 33	Exarmare. Domit. cap.	15
Emanat in uulgus. Ner. cap. 6	Excalceare. Vitel. cap.	2
Emissarium lacus. Cl. Caf.	Excedere, pro mori. Vesp. Aug. ca. 2. & Ner. ca. 6	6

C.

C. Cal. ca. 1. & Vesp. Aug. cap.	Cal. ca.	38
Excitare, pro erigere. Caius Cal. ca. 46. & Clau. Caf. cap.	Expilare tabernulas. Nero. cap.	26
Ex destinato, ex proposito, non casu. C. Cal. ca. 41.	Expansit, pro extorsit. Vesp. Aug. cap.	4
Execratus, pro male precatus, siue deuouit. C. Cal. cap.	Explendescere, pro eminare. Tit. Vesp. cap.	3
	Extendens, pro intendens. C. Cal. cap.	38
Exercuit principē, pro principatū. Tyb. Caf. ca. 33	Extranei. Claud. Caf. ca.	4
Exhibuit, pro prestitit. Tyber. Caf. cap.	F Abularis historia. Tyber. Caf. cap.	70
	Fabulator, pro collocutore. Caf. Aug. cap.	78
Exitibilis clades, pro interuicinia. Caf. Aug. c. 23.	Facere reum. Tyb. Caf. cap.	8
Exierat in uulgus. Gal. cap. 20	Factio. Domit. cap.	7
Exigere creditum. Vesp. Aug. cap.	Famosa, in malam partem. Tyb. Caf. cap.	28
Exijt opinio, pro emanauit in uulgus. Nero. cap.	Idem, cap.	35
Exoleta, pro desueta. Clau. Caf. cap.	Famosi equites, p notis ac celebribus. C. Cal. ca.	19
Expertæ industria, pro exploratæ. Vesp. Aug. ca. 4	Fauorable. Nero. cap.	57
Expertissimus. Tyb. Caf. cap.	Fauoralis, pro gratiosus. C. Cal. cap.	4
	Fecit stipendia, pro meruit. Caf. Dict. cap.	2
Expergesceta somno. C.	Ferus aper dictus, quasi	

L s sint

fint apri cicures. <i>Cæs. Au gust. cap.</i>	gust. cap.	53
Ficos biseras, nouè dixit, pro fructu arboris bisera. <i>Cæs. Aug. cap.</i>	Fulcra lectorum. <i>Clau. Cæs. cap.</i>	32
Filijfamilias. <i>Vesp. August. cap.</i>	Funalis equus, qui sine trahitur. <i>Tyb. Cæs. cap.</i>	6
Finis mortalitatis. <i>Claudius Cæs. cap.</i>	Fundare molem. <i>Clau. Cæs. cap.</i>	20
Finitimum bellu, quod cum finitimis geritur. <i>Cæs. Aug. gust. cap.</i>	Funerare, pro sepelire. <i>Domit. cap.</i>	17
Fœderata, pro fœdere iuncta. <i>C. Cal. cap.</i>	Fungi munera, pro fungi muneribus. <i>Cæs. Aug. c. 35</i>	2
Forense uestis genus. <i>C. Cal. cap.</i>	Funaria. <i>Vitel. cap.</i>	2
Formalis epistola. <i>Domit. cap.</i>	G alericus. <i>Otho. ca. 12</i>	31
Formare, pro ministrare thema & argumentum. <i>Cæs. Aug. cap.</i>	G aza. <i>Nero. cap.</i>	31
Formata, pro simulans. <i>Clau. Cæs. cap.</i>	Generatim, per genera. <i>C. Cal. cap.</i>	22
Formatus sermo. <i>Nero. ca. 47</i>	Generosissima, pro nobilissima. <i>Tyb. Cæs. cap.</i>	49
Fortuitus. <i>Nero. cap.</i>	Gentiuæ nota. <i>Cæs. Aug. cap.</i>	80
Fremebat fraudari. <i>Gal. ca. 16</i>	Gesticulari carmina. <i>Nero. cap.</i>	42
Frequentare dies. <i>Cæs. Au gust. cap.</i>	Gibba, non gibbus. <i>Domit. cap.</i>	23
	Gibber. <i>Gal. cap.</i>	3
	Grassatores, qui grassantur ferro. <i>Cæs. Aug. c. 32</i>	
	Gratiam fecit coniurandi, pro permisit coniurare. <i>Cæs. cap.</i>	

<i>Cæs. Aug. cap.</i>	16	<i>August. cap.</i>	72
<i>Idem, cap.</i>	38	<i>Hypocrita Histrio, Nero. cap.</i>	24
<i>Gratificas, illi, pro ingrati- tian illius. Nero. ca.</i>	7	I acere significationes. <i>Nero. cap.</i>	37
<i>Gratiosa, pgrata. Otho. cap.</i>	2	<i>lentare. Vitel. cap.</i>	7
<i>Grauiabatur, pro fastidie- bat, ac moleste ferebat. Cæs. August. cap.</i>	72	<i>Idipsum, pro idem. Nero. cap.</i>	24
<i>Grauedo capitis. Cæs. Aug. cap.</i>	81	<i>Ignotissimus, pro obscuris- simus. Tybe. cap.</i>	42
H abeo precari, pro habeo quod precer. <i>Cæs. Aug. cap.</i>	58	<i>Illud horæ, pro eo tempo- re. Nero. cap.</i>	26
<i>Harmaxici cursores. Ner. cap.</i>	30	<i>Illachrymare supplicijs. Vesp. Aug. cap.</i>	15
<i>Hierosolyma genere scemi- nino. Cæs. Aug. ca.</i>	93	<i>Illa quidem, more Cicero- nis. Vesp. Aug. cap.</i>	1
<i>Idem, Tit. Vesp. cap.</i>	5	<i>Illudere capitibus. Tyber. Cæs. cap.</i>	45
<i>Hi tuberes, non hæc tube- ra. Domit. cap.</i>	16	<i>Imaginaria militia. Claud. Cæs. cap.</i>	25
<i>Honorariustumulus. Clau. Cæs. cap.</i>	1	<i>Impertit osculo. Nero. cap.</i>	37
<i>Honorata, pro honesta. Otho. cap.</i>	1	<i>Impertitus honore, passiue Claud. Cæs. cap.</i>	4
<i>Humare, pro humo conde- re. C. Cal. cap.</i>	3	<i>Inauditos, pro indicta cau- sa. Gal. cap.</i>	14
<i>Hyemare, pro affligi in- commodo hyemis. Cæs. cap.</i>		<i>Idem, Vitel. cap.</i>	14
		<i>In bona & nomen. Gal. cap.</i>	17

Incestum. C. Cal. cap. 36	Claud. Cas. cap. 21
Idem, Nero. cap. 5	Induxit pro uoluit, cū uer-
Idem, Domit. cap. 8	bo infinito. C. Cal. ca. 3
Incolumis status. Nero. cap. 54	In fabulis esse, pro traduci sermone hominū. Cas. August. cap. 70
Incōsiderātia, sicut incogitātia. Clau. Cas. ca. 39	Inferiæ, anniuersaria. Ca. Cal. cap. 15
Increpita cupiditas, ut ad rem quoque pertineat. C. Cal. cap. 44	Inferior. Vitel. cap. 14
In crepidis, pro crepidatus. C. Cal. cap. 52	Inhonoratus. Clau. Cas. cap. 11
Increpo te auaritiæ. Ca. Cal. cap. 39	Inire honorem, pro suscipere, imò gerere, incipere. Cas. Dict. cap. 20
Incumbit illi spes, pro eo quod imminet, aut manet illū. Tyb. Cæ. cap. 15	Iniungere, pro mandare, ἐπιτίθει. Tyb. Cas. c. 18
Indifferens, pro eo qui non discernit, aut curat. Cas. Dict. cap. 53	Idem, C. Cal. cap. 18
In diebus paucis, pro intra dies paucos. Nero. ca. 3	Inopinanter, pro subitò, et præter expectatū. Tyb. Cas. cap. 60
Indifferenter ferre, p̄ susq; deq;. Domit. cap. 23	In punctum, pro in singula puncta. Nero. cap. 30
In disciplinā traditus, pro docendus. Nero. cap. 7	Inquietare, pro molestus esse. Cas. Aust. cap. 53
Inducta & superscripta. Nero. cap. 52	Idem, Nero. cap. 39
Indulisset, pro amisisset.	Idem, Ca. Cal. cap. 59
	Idē, c. 26. Idē, Cl. Cæ. c. 9
	Inquilini. Nero. cap. 44
	Inserum, pro in uesteram. Cas.

Cas. Aug. cap. 16	ro. cap. 19
& Otho. cap. 11	Introitus noui sacerdotij, p̄ mitu. Clau. Cæ. ca. 9
Instar, pro signo substantiuè. Cas. Dict. cap. 61	Inuitauit se largiter, pro multū bibit. Cas. Aug. cap. 77
Institoria opera. Nero. cap. 27	ira, iracundia. Clau. Cas. cap. 38
Instituisse, pro incipere. Otho. cap. 12	Iterare honorem. Claud. Cas. cap. 17
Instratus, pro tectus. Clau. Cas. cap. 18	Itus, reditus. Tyber. Cas. cap. 38
Insula domus magnatū semotæ. Nero. cap. 38	Ius nudinarum. Clau. Cas. cap. 12
Inter conuentū, pro in conuentu, sicut inter cœnam. Gal. cap. 5	L Acimia. Ca. Caligul. cap. 35
Inter cœnā, pro inter cœnādū. Tyb. Cas. cap. 53	Idem, Cl. Cas. cap. 15
Intercapedo, pro interuallo. Cas. Aug. cap. 38	Laticlauij, lato clauo insignes. Cas. Aug. ca. 38
Interdictus coitus. C. Cal. cap. 25	Latores literarū Ca. Cal. cap. 44
Interdixit peti, pro uetuit. Galb. cap. 6	Latinitas ius Latij. Cas. Aug. cap. 47
Internetio, siue interneatio. Otho. cap. 12	Laudes uirtutum, pro laudatione. C. Cal. cap. 16
Internuntij. Otho. cap. 8	Laxatus calceus. Otho. cap. 6
Inter pœnam, sicut inter cœnā. Tyb. Cas. ca. 60	Laxitas, pro spaciositas. Nero. cap. 31
Interpretata, passiuè. Ne-	

Laxum, spatiosum & ca= pax. Tyb. Caf. cap. 11	Mactea uenenata. C. Cal. cap. 38
Lecticarij. Otho. cap. 6	Magis ac. magis. Vitel. cap. 11
Lecticula lucubratoria. Caf. Aug. cap. 78	Mala pugna. Ca. Calig. cap. 51
Lewis sine anulo, absolute. Nero. cap. 20	Malè animatus erga princi= pem. Vitel. cap. 7
Libellus memorialis, scri= ptū memoriæ causa pa= ratū. Caf. Dict. ca. 56	Malè pedatus. Otho. ca. 12
Liberare fidem obligatam. Claud. Caf. cap. 9	Malignitas, pro inuidetia. C. Cal. cap. 34
Libidinari. Nero. cap. 28	Manceps operarum. Vesp. August. cap. 2
Librū edidit nō esse, p eo quod est, libro edito te status est. Cæ. Dicta. c. 52	Mansio. Tit. Vef. cap. 10
Libuissent, ut, Non te hæc pudēt? Cæ. Dict. ca. 20	Manubialis pecunia. Caf. August. cap. 30
Litare uictimas. Otho. cap. 8	Manuleatus. Ca. Calig. cap. 52
Lorica limea. Gal. cap. 19	Malignitas, pro inuidia. Nero. cap. 28
Ludit aleam. Caf. August. cap. 71. & Nero. ca. 30	Māducare, propemodum pro edere. Cæ. Au. c. 76
Luxata machina. Nero. cap. 34	Manus remisi, pro tactibus Caf. Aug. cap. 71
Lychnuchi. Caf. Dictat. cap. 37	Mappam mittere. Nero. cap. 22
M Achinosum. Nero. cap. 34	Maritare. Vesp. Augu. cap. 14
	Matrix, pro arbore. Aug. cap.

cap. 94	diare. C. Cal. cap. 25
Mechanicus, machinarū ar= tifex. Vesp. Aug. ca. 18	Missilia uariarum rerum, pro uarias res missiles. C. Calig. cap. 18
Medendæ ualetudini. Tit. Vesp. cap. 8	Item, Nero. ca. i. i. et 2 2
Meditatus, pro tentauit. Ne= ro. cap. 35	M. Lolio offensior pro sub= iratus. Tyb. Caf. ca. 13
Medio tempore, pro me= tafv, siue intered. Caf. Dict. cap. 76	Moderatio absolute, pro le= nitate siue modestia. Tyb. Caf. cap. 32
Mellita. Nero. cap. 27	Modicella. Nero. cap. 48
Mente lapsi, mente capti. Caf. Aug. cap. 48	Molitores à moliendo. Do= mit. cap. 10
Meretricium, pro quæstu meretricio. C. Cal. c. 40	Molitrix. Nero. cap. 35
Meridiani. Claud. Caf. cap. 34	Morem retulit, pro instau= rauit. Caf. Dict. ca. 20
Meridiare. C. Cal. cap. 38	Mouere uentrem, ciere al= uum. Nero. cap. 33
Meritorium cœnaculū. Vi= tel. cap. 7	Mox, pro deinde. Caf. Au= gust. cap. 47
Meritoria uehicula. C. Cal. cap. 39	Mulctatus est pœna, pro puniit. Caf. Aug. ca. 21
Meridiare. Nero. cap. 6	Multifariam. Tyber. Caf. cap. 52. & C. Cal. ca. 18
Metoscopus. Tit. Vespasia. cap. 2	& Gal. cap. 19
Milliaria. Nero. cap. 31	Multiplicia. C. Caf. ca. 21
Ministrator. Vitel. cap. 17	Multiplico. Nero. cap. 22
Minus mille. Nero. cap. 30	N Atare & litera. Caf. Aug. cap. 64
Missam facere, pro repu= cap.	Nec

Nec eo minus, pro nihilo se cius. Oth. cap. 4	cap. 11
Nec quicquā aliud pro tan- tum. Ner. cap. 43	Ces. Dict. cap. 7
Nec non & Tit. Vespasia. cap. 5	Nihil quā, pro nihil aliud quā. Claud. Ces. ca. 36
Nedum, pro tantum abest. Tyb. Ces. cap. 44	Nivatae aquae. Nero. ca. 27.
Neglexit nisi. Nero. cap. 33	Nocti illuxit dies, quae secu- ta est proximè. Ces. Dict. cap. 81
Nemine gnaro, pro cōscio. C. Cal. cap. 46	Nō temere, pro uix unquā, sive ferè nunquā. Ces. Aug. cap. 73
Neq; quicquam quā, pro tantum. Clau. Ces. ca. 10	Non temere, non ferè. C. Cal. cap. 36
Neq; fecius eo, pro nihilo= minus. Domit. cap. 12	Non ultrā quā, pro tantū Ces. Aug. cap. 67
Nicon Graecè uincens, vi- nōy. Ces. Aug. cap. 96	Notabile, in bonā partem. Domit. cap. 20
Nihil aliud quā, pro tan- tum. Vesp. Aug. cap. 5	& Ces. Aug. cap. 72
& Ces. Augu. cap. 83	& C. Cal. cap. 14
Nihil aliud, pro duntaxat, more Graeco, μηδεν άλλο. Ces. Dict. cap. 20	Notum fecit, pro significa- uit, ἐδύλωσε sive ἐρνώ- ωσε. Ces. Aug. cap. 65
Nihil aliud quā, pro tan- tummodo. Domit. ca. 11	Nouare, pro mutare. Domi- cap. 7
Nihil amplius quā, pro tantum. Gal. cap. 19	Nouellare. Domit. cap. 7
Idem, Claud. Ces. ca. 11	Nouissima. Tit. Vesp. ca. 5
Nihil antiquius. Clau. Ces.	Nullius non facinoris, pro cuiusvis facinoris. Ces. Augu.

August. ca. 32	Ostentat, pro passim osten- dunt. Ces. Aug. ca. 87
Nummus asper. Nero. ca. 44	Pallaca. Vesp. August. cap. 21
Nundinari. Tit. Vespasia. cap. 7	Paropsis leguminis. Galb. cap. 12
Obssecratio, pro lita- nia. Clau. Ces. ca. 12	Parsurus. Tyb. Ces. ca. 62
Obesitas corporis. Claud. Ces. cap. 41	Partes in conuiuio. C. Cal. cap. 18
Obesitas uētris. Do. ca. 18	Patentissimo loco. Claud. Ces. ca. 32
Obfirmatè, pro pertinaci- rer. Tyb. Ces. Ca. 25	Patriciatus, pro ordine sive dignitate patriciorum. Ces. Augu. ca. 2
Obolere allium. C. Calig. cap. 23	Paucis quā p paucis post diebus. Tyb. Ces. ca. 60
Offendebatur, pro graui- ter ferebat, cum uerbo infinito. Ces. Aug. ca. 89	Paulominus, pro propemo- dum. Tyb. Ces. cap. 39
Offense leues. Claud. Ces. cap. 26	Paulominus quā, pro pro- pemodū. Tyb. Ces. c. 16
Offensior, pro iratus. Ne- ro. ca. 2	Paulominus, pro penè. Ne- ro. ca. 40
Offensus, pro iniusus. Ces. Dict. ca. 19	Pensio, pro solutione. Vesp. Aug. ca. 23
Officij duxit, pro putauit officiosum, absolutè. Ty. Ces. ca. 11	Pependi. Domit. ca. 9
Opere censorio, pro fun- ctione cēsurae. Ces. Dict. cap. 41	Pependit tributa. Domit. cap. 12
	Peragere, pro perficere. C. Cal. cap. 21

Perannare. Vesp̄a. August.	cap.	66
Per assem & libram Cæs.	5	Per uices, pro uicissim. C.
Aug. ca.	64	Cæs. cap.
Per causam, pro prætextu.	3	Per uigilium. C. Cal. ca.
Otho. ca.	3	Philosophia contraria im-
Perceptas, pro antè rece-		peraturo. Nero. ca.
ptas. Cæs. Aug. ca.	93	Phonascus, magister uocis
Perductam, pro traductam		exercendæ. Ner. ca.
C. Cal. cap.	25	Pigneratus fidem, pro stipu
Peregit, pro perfecit. Clau.		latus siue pactus. Cl.
Cæs. cap.	11	Cæs. cap.
Perferre, pro ad finem, siue		Pignerauit unionem. Vitel.
ad plenum ferre. Cæs.		cap.
August. cap.	34	Pingui toga. Cæs. August.
Perfidiosè. Cæs. Aug. ca.	11	cap.
Per idem tempus, pro sub		Pistrinensia iumenta. C. Ca
idem. Galb. cap.	10	lig. cap.
Perinde quàm. Domit. ca.	15	Plectrum linguæ titubans.
Perinsanis. Vitel. cap.	2	Clau. Cæs. cap.
Pernoctare. Tyber. Cæs.		Plenus persuasionis, pro ual
cap.	18	de persuasus. Tyb. Cæs.
Per quietem, pro in somnis.		cap.
Cæs. Dist. ca. si. Idem,		Plurifariâ. Tyb. Cæs. ca.
Cl. Cæs. cap.	37	& Cl. Cæs. ca. 21. & C.
Persuasoriæ assertiones.		Cal. ca. 54. & Cæs. Au-
Domit. cap.	8	gu. cap. 46. Idem ca. 80
Persuasissimū. Ner. cap.	29	Plurimum uixit, pro ple-
Pertasus se Tyber. Cæs.		rūq. επιτοπλίσου Gal.
		cap.

Podium

Podium. Nero. cap.	32	cap.	6
Pœnitens facti. Vitel. ca-		Prædictam ecenâ, pro præ-	
pit.	15	stitutam. C. Cæs. cap.	8
Pœnitenda. Vesp̄a. Augu.		Prægrauant, absolute, pro	
cap.	1	præpollēt, siue præpode	
Pœnus multiplex ποῦνδης		rant. Cæs. Dist. cap.	76
Nero. cap.	11	Prægredi, pro præcedere.	
Ponere barbam. C. Caligu.		Tyb. Cæs. cap.	7
cap.	5	Præire obsecrationem, pro	
Ponēuerticē. Ner. cap.	41	dictare. Cl. Cæs. cap.	22
Pontia meminit & Hiero-		Præluere dicitur, qui præ	
nymus. C. Cal. cap.	15	cedit cum lumine. Cæs.	
Popmæ. Nero. cap.	16	August. cap.	29
Porcellus. Nero. cap.	33	Præmiari. Tit. Vesp̄. cap.	7
Portentuosus, ut montuo-		Præstructū, arte præpara-	
sus. Domit. cap.	4	tum, & cōposito factū	
Posca. Vitel. cap.	12	Tyb. Cæs. cap.	53
Postica pars. Otho. cap.	6	Præstitit principē, sine se.	
Potaturus, pro bibiturus.		Tyb. Cæs. cap.	33
Nero. cap.	48	Præteta à prætendo. Clau.	
Potestates, pro magistrati		Cæs. cap.	10
bus. Clau. Cæs. cap.	23	Prima lux, summum dilucū	
Potiri rerum. Vesp̄. Augu.		lum. Cæs. Aug. cap.	78
cap.	4	Prima uespera. Tyb. Cæs.	
Potionatus, ueneno affe-		cap.	74
ctus. C. Gal. cap.	50	Primo diluculo. Vitel. ca-	
Prædari bona. Domitian.		pi.	11
cap.	12	Primos pilos. C. Caligul.	
Prædicta aruspiciis. Otho.		cap.	44

Primum, pro prius, cum de duobus agat. Tyber. Caf. cap. 7	Proponere, pro promulgare. C. Cal. cap. 41
Principia in castris, Otho. cap. 6	Propter quod. Gal. cap. 3
Priuaui honore. Nero. capit. 43	Proscripta, pro palam scripta. Ner. cap. 39
Proculdubio. Ner. cap. 3	Prosperritas reru, non solum hominis. C. Cal. cap. 31
Pro eade, ante eadem. Caf. Dict. cap. 61	Proximis, τῶν πλησίον. Otho. cap. 6
Profunda gula. Vitel. ca. 7	Publicare hominem, pro populo communem facere. Clau. Caf. cap. 25
Progener, generi pater. Caf. sar. Aug. cap. 19	Publicare se, pro ostendere populo. Ner. cap. 21
Pro gradibus. Vitel. ca. 15	Publicauit, pro publice edit. C. Caf. cap. 3
Promulgare. Ner. cap. 35	Puerulus, pro puellus. Domit. cap. 4
Pronior huic rei, pro in hanc rem. Ner. ca. 40	Purificare. Caf. August. cap. 94
et Gal. cap. 12	Pixis ueneni. Nero. cap. 47
Pronus ad haec. Vit. cap. 7	Q Vadrisariam. Vitel. cap. 13
Propalam. C. Caf. cap. 15	Quadragesima scilicet pars C. Cal. ca. 40
et C. Cal. cap. 24	Quadragesima. Ves. Aug. cap. 1
Propagare, pro pducere, siue pferre. C. Cal. c. 29	Quam multa, pro multa. C. Caf. cap. 20
Propitiare deum. Ves. Aug. gu. cap. 7	
Propitiare manes, pro placare. Otho. cap. 7	
Propinare, praebibere. Tyber. Caf. cap. 42	

Quam

Quam uoluntate, cum mox. praecesserit, uoluntate. Caf. Aug. cap. 28	spa. Aug. cap. 9
Quam ut, pro aliter quam ut. Gal. cap. 8	Recensiti, a recenseo. Caf. Dict. cap. 41
Quanta posset maxima. Nero. cap. 47	Recepit se Samum insula absque prepositione. Ca. Aug. cap. 17
Quanti calceasset. Vespa. Aug. cap. 23	Recognoscere, pro recensere. C. Cal. cap. 16
Quantum, pro sicut. Vespa. Aug. cap. 4	et Caf. Aug. cap. 37
Quas maximas, pro quimas, siue quatas maximas. Caf. Dict. cap. 44	et Caf. Aug. cap. 38
Quatenus, pro quandoquidem. Clau. Caf. cap. 26	Restae coenae. Domi. cap. 7
Qui iuxta erant, pro familiaribus more Graeco, τῶν πλησίον. C. Cal. ca. 10	Recuperare somnum. Caf. Aug. cap. 78
Quingenos, pro singulis quingentos. Caf. Dict. cap. 38	Refector. Vespa. August. cap. 8
Quoquo modo. Ner. c. 49	Reficere aedificium. Claud. Caf. cap. 25
R Adit caput, pro radendum curat. C. Cal. cap. 5	Refrigeratus, pro refocillatus. C. Caf. cap. 41
Recens codita, pro nuper. Tyb. Caf. cap. 1	Regaliolus auis. Ca. Dict. cap. 81
Recenso, pro recensito. Vespa. Aug. cap. 9	Reliquiae. Domi. cap. 8
	Remaledici. Vespa. August. cap. 9
	Remolitus, aut remollitus, pro placatus. Caf. Aug. gu. cap. 79
	Renunciare amicitiam, pro denunciare amicitiam di-

M 3 scissam

scissam. C. Cal. cap. 3	Retardare. Gal. cap. 10
Renūciare uitæ. Gal. ca. 11	& Otho. cap. 8
Repletus eruditiōe, ut Græcis ἀνάπλωτος. Caf. Augu. cap. 89	Retaxare. Vesp. August. cap. 13
Representare, pro exhibere. C. Caf. ca. 18. et Caf. Aug. ca. 101. & C. Cal. cap. 58. & C. Cal. ca. 16	Reuerētissimè, pro religiosissimè. Caf. Aug. ca. 93 & Nero. cap. 23
Repromissio. Otho. cap. 4	Renocare, pro instaurare. Clau. Caf. cap. 22 & Nero. cap. 32
Repromittere, pro promittere. Tyb. Caf. cap. 17 & C. Caf. cap. 20	Rex regum. C. Cal. cap. 5
Requirere autores, pro exigere, siue postulare. Caf. Aug. cap. 55	Rumpere patientiam, pro μακροθυμία. Tyber. Caf. cap. 24
Repudiare, pro dimittere quā duxeris. Caf. Diēt. cap. 1	Abbata. Tyber. Caf. cap. 32
Resarcio. Cl. Caf. cap. 6	Sabbata Iudæorū. Caf. August. cap. 76
Rescripturū, p denuō scripturū. Caf. Diēt. ca. 56	Sacrificuli. Tit. Domi. c. 1
Residuos lectos, dixit relictos. Caf. Aug. cap. 73	Sagulati. Vitel. cap. 11
Res missiles, quæ sparguntur in uulgus. Caf. August. cap. 98	Saltare fabulam. C. Calig. cap. 57
Restitit, pro substitit. C. Calig. cap. 58	Sanguinis missio. C. Calig. cap. 29
	Scalprū librariū. Vit. cap. 2
	Scienter, pro scitè. Tit. Vesp. cap. 3
	Sciscitatus est illum. Domi. cap. 15

Secu

Secubare. Tyb. Caf. cap. 7	August. cap. 44
Secunda existimatio, pro fama prospera. Cl. Caf. cap. 7	Solennes dies. Caf. August. cap. 53
Secundum quietem, pro per quietem. Caf. Aug. c. 94	Sororum nepotes, pro ex sororibus nepotes. Caf. Diēt. cap. 83.
Seducto, pro seorsim abducto. Clau. Caf. cap. 37	Sorticula. Nero. cap. 21
Semen, pro genere. C. Cal. cap. 25	Sortem trahere, pro ducere. Tyb. Caf. cap. 14
Semiustulandum. Tyb. Caf. cap. 75	Speculabundus, pro subinde speculans. Tyb. Caf. cap. 65
Sermocinari. Διάλεξις. Tyb. Caf. cap. 56	Sponsaliorum dies. Caf. August. cap. 53
Sestertius nūmus genere masculino. Caf. Diēt. ca. 83	Stare, pro subsistere. Otho. cap. 5
Sexaginta amplius, pro plures sexaginta. Caf. Diēt. cap. 80	Strena incunte anno. C. Cal. cap. 42
Sexto quam profectus erat mense, sine post. Claud. Caf. cap. 17	Sub paterna auia educatus. Vesp. Aug. cap. 2
Simul ac primum. Nero. cap. 43	Subdebile. Vitel. cap. 17
Singulatim. Nero. cap. 15	Subducta ratione. Claud. Caf. cap. 22
Soccus muliebris. C. Calig. cap. 52	Sub æde. Otho. cap. 6
Solaria. Nero. cap. 16	Sub exitu, pro sub exitum. Claud. Caf. cap. 43
Solenne, pro solitum. Caf.	& Nero. cap. 54
	Sub crimine. Nero. ca. 35
	Sub idem tempus, pro circā idem

M 4 idem

idem tempus. Tyb. Caf.	et Tyber. Caf. cap.	55
cap. 58. et Otho. cap. 5.	et Otho. cap.	7
et Caf. Aug. cap.	et Domit. cap.	3
Subinde, pro mox. Galb.	et C. Cal. cap.	36
cap. 1. et Tit. Vesp. c. 5.	et Claud. Caf. cap.	1
et Galb. cap.	Superinduit. Nero. cap.	48
Sub manum, pro promptè.	Superesse, pro adesse, hoc	
Caf. August. cap.	est, patrocinari. Caf.	
Sub pœna mortis. C. Cal.	Augu. cap.	56
cap.	Super pro ultra. Ner. c.	31
Sub pœna seruitutis. Tyb.	Superq; pro præter. Caf.	
Caf. cap.	Dict. cap.	28
Subsequi, ρ π α ρ α κ ω λ ω β ϵ ν	Super se collocavit, pro in	
Caf. Dict. cap.	loco superiore, et hono	
Subsortitio, pro suffectio.	ratiore. Caf. Aug. ca.	43
Caf. Dict. cap.	Superfedit uisere, cum infi-	
Substringere fascia. Galb.	nito. Caf. Aug. cap.	93
cap.	Super siue supra, pro plus-	
Succollare, collo supposito	quam. Caf. Aug. ca.	38.
fulcire. Cl. Caf. cap.	et cap.	35
et Otho. cap.	Superstans. Nero. cap.	50
Summisim fabulari. Caf.	Superstat columnæ. Galba.	
Aug. cap.	cap.	25
Super, pro præter. Claud.	Suscipere liberos. Claud.	
Caf. cap. 26. Nero. cap.	Caf. cap.	21
28. Vitel. ca. 13. et Caf.	Suspendere, pro ducere, et	
August. cap.	suspensos habere. Tyb.	
et Claud. Caf. cap.	Caf. cap.	24.
et Claud. Caf. cap.	Sustinuero, pro uolo. Caf.	
5	August.	

August. cap.	31	et Galb. cap.	9
et Caf. August. cap.	66	et Vesp. August. cap.	16
et Caf. Dict. cap.	74	Titubantia oris. Vitell. ca.	
Sustinuit uidere, pro po-		6	
tuit. C. Cal. cap.	30	Toga restricta et fusa.	
Sustulit cachinnum, pro cla-		Caf. August. ca.	73
rèrist. Caf. Aug. ca.	98	Toga uirilis dies. Claud.	
T Alitrum. Tyber. Caf.		Caf. ca.	2
cap.	68	Tondere barbâ, radere bar-	
Tantum non, pro prope-		bam. Caf. Aug. ca.	79
modum. Tyb. Caf. ca.	11	Torques aurei genere ma-	
Idem, pro penè. Tyber.		sculino. Caf. Au. ca.	43
Caf. cap.	52	Traderèt, pro prædicarent	
et Domit. cap.	15	alijs. Claud. Caf. cap.	9
et Tyb. Caf. cap.	66	Tradita, à maioribus acce-	
et Vitel. ca.	14	pta. Nero. ca.	1
Tempestat in bonam par-		Traducere, nõ pro diuulga-	
tem. Tit. Vesp. ca.	10	re, sed in diuersam partè	
Tempore medio. C. Cal.		ducere. Caf. Dict. ca.	20
cap.	52	et Tit. Vesp. ca.	8
Tenaces morbi. Clau. Caf.		Trahere genus, pro ducere.	
cap.	2	Tyber. Caf. cap.	3
Teneret, pro uinceret. Do-		Traiectus, pro transuersim	
mit. ca.	9	iactus. Nero. cap.	48
Terra mouisset, pro terræ		Transfigurare. Ner. ca.	28
motus fuisset. Clau. Caf.		et ca.	46
cap.	22	et C. Cal. ca.	22
Testificari, pro testari. C.		Transijt. Vesp. August.	
Cal. ca.	14	cap.	7

Transmigrauit, pro demigravit. Tyb. Caf. ca. 15	Vestigaliorum, pro uestigalium. Caf. Aug. ca. 101
Transmittere, pro trajicere. Caf. Dict. c. 58	et C. Cal. cap. 16
Transnominauit. Domit. cap. 10	Venatio pro ludo. Nero. cap. 4
Transportauit in insulam, pro deportauit. Caf. Aug. gust. cap. 65	Veneta factio. Vitel. ca. 14
Trecenos, pro singulis centum. Caf. Dict. cap. 38	Venenarij. Nero. cap. 33
Trepidanter. Nero. ca. 49	Venerens ictus. Caf. Aug. cap. 71
Trifariam. Vitel. cap. 13	Veræ siue falsæ, pro seu ueræ, seu falsæ. Vesp. Au. cap. 6
Trimis, pro ternis. Nero. cap. 56	Vergente die, pro inclinata. Otho. cap. 7
Tulerat animus, pro libuit. Otho. cap. 6	Veretrum. Tyb. Caf. ca. 62
Tumultuari. Galba. cap. 9	Vertete anno, p finito, sicut ineunte. Caf. Cal. ca. 37
Tympanizo. Caf. August. cap. 68	Versanti pecunias, pro tractanti. Galb. cap. 9
V alentissimi, robustissimi. Caf. Augu. cap. 35	Vespere, pro uesperti: Lucæ, pro luci. Caf. Augu. cap. 94
Valet rostrum. Vitel. ca. 18	Veteramentarius. Vitell. cap. 2
Vbicunq; sine uerbo, pro ubiuis. C. Cal. cap. 40	Vexillatio. Galb. cap. 20
Vbi plurimum. Domit. cap. 7	Vice, p instar. Nero. ca. 31
	Vicibus, per uices. C. Cal. cap. 22
	Viduata. Galb. cap. 5

Viro

Viro corâ, pro in cõspectu uiri. Caf. Aug. cap. 69	Vocatu ipsius. Cal. Caligu. cap. 39
Viscus hoc, pro carne. Vitel. cap. 13	Vsque adhuc, pro hucusq; Domit. cap. 18
Vlli femina, pro cuius femina. Caf. Dict. ca. 22	Vt non, pro nisi. Caf. Aug. cap. 56
Vltimò, pro deniq;. Nero. cap. 32	Vtricularius. Ner. cap. 54
Vltro citro, sine cõiunctio= ne. C. Cal. cap. 19	Vt siquis unquam, pro ut qui maximè. Tit. Ve= ssa. cap. 7
Vnus, pro quidam. Claud. Caf. cap. 37	Vxor imaginata est, pro uxori uisum est per somnium. Caf. Dict. cap. 81
Vocatores. C. Cal. cap. 39	

F I N I S.

G R A E C I V E R

SVS AC DICTIONES IN

Latinum Per Ioan. Bap. Egnatium Venetum tralate, ut iunioribus consuleretur.

EX I V L I O C A E S A R E.

καὶ οὐ τέκνον. et tu fili.

EX A V G V S T O.

απεῦδὲ βραδέως, festina tarde: uel, quod uerbo uno exprimitur, matura.

ἀσφαλὴς γὰρ ἐστὶ ἀμείνων ἢ θρασὺς στρατιώτης. Tutus enim est melior, quam temerarius imperator.

αὐτὸ ὄφελος ἀγαθὸς τε ἔμμεν ἀγνώστου τε ἀπολέεσθαι.

Οὐτις

Ὁ ὑμῶν ὅτι ἔδειξεν, ὅτι ἄνευ γυναικὸς ἔζησε, ὅτι ἄνευ ἐλευθερίας περὶ ἴππου.

δωδεκάθετος. Duodenarij dii. δυσφημία. malā nominationem. κτίσιν conditorem.

κτίσιν δὲ τῶν ἐπιπέδων πυρρῶν μύλων.

Conditoris sepulchrum ardens conspicio.

ἔρανος φάρασι μάσχα βασιλευσίνων.

Vides luminibus honestatum Masgabam.

δότε πρότερον, ἢ πάντες ὑμῶν μετὰ χαρῆς τὴν ποιήσετε.

Date plausum, ὅτι vos omnes latubundi aliquid facite.

ἔθανασίαν. Facillimam mortem ὅτι paratissimam.

EX TYBERIO.

ἔμοι καὶ ταῖς κόμισσας στρατηγῶν.

Mihi ὅτι musis rem gerens militarem.

νομιμώτατε. Dux optime, ex maiorum institutis.

καὶ τῶν ἐπιπέδων ἐπιπέδων στρατηγῶν.

Et in tantam militum desidiam exercitum ductantem.

Τούτου δὲ ἔπαυσι, ἢ ἐκ πυρρῶν ἀποθνήσκου.

ἄμφω νοσίσσασιν ἐπὶ πῶδι οὐδὲ νοήσασιν.

Hoc comite, ὅτι ex media flāma ambo reuertamur, quando etiam atque etiam sapit.

ἔμβλημα. Interpositum ὅτι interiectum.

EX CALIGULA.

ἔς κοίραν ὅτι ἔσω ἔς βασιλεὺς, unus imperator sit, unus rex.

ἔς ἄλλαν δὲ ἀναῶν πῶδι ὅτι. In terram Graciam transmittam te.

ἔδωκεν ἄλλαν. rigiditatem, ac toruitatē. Codices habent

re Gracū hoc uerbum, quod ὅτι restituendū nostris arbitror, ὅτι Latinū suppositū, in uerecundiam, eradendum.

EX CLAUDIO.

Τοῖς ἐπιπέδων καὶ τῶν ἐπιπέδων παιδῶν. Felicibus ὅτι tria mestres filij. ἄλλος ὁλόκληρος. Profectus ὅτι absolutus. ἔλαττω. imminutum esse.

καὶ βεβλάθαι καὶ εἰς τὴν τῶν σώματι ὅτι καὶ εἰς τὴν τῆς ψυχῆς ἀρτίωσι, ὅτι corruptū, cum ad corporis, tum ad animi perfectionem.

τὰ ποιήσετε σκώπην καὶ μυκτηρίαν εἰς ἑαυτοῖς.

Huiusmodi lacerare, ὅτι subsannare solitis.

μὴ πρότερον ἡμῶν. non antē nobis propositum.

μετῶρος. minus stolidē.

ἄτυχε πᾶν ἐπιπέδων ἀποθνήσκου.

Malē agit ualde in his, quae ad studia.

ἢ τῆς ψυχῆς αὐτῶν ἐγγύς.

Eius animi indoles egregia.

ἄσαφως, obscurē. σαφῶς. apertē.

καὶ σὺ γέρον ἐπιπέδων καὶ μωρός. Et tu senex es, ὅτι stultus.

μωρῶν ἐπιπέδων. stultorum resurrectio.

μετῶρος καὶ ἀβελήϊαν. stoliditatem, ὅτι hebetudinē.

λογιώτατος ὅτι. maxime rationis capax.

ἄδρα ἐπιπέδων, ὅτι τις πρότερον ὅτι χαλεπῶν.

Virum ulcisci, cum prior ille iniuriam intulerit.

τυρρηνικῶν. Tyrrenicam historiam.

καὶ καρθaginiαν. Carthaginienfium gesta.

ὁ ἔρανος δὲ ἐπιπέδων. amor impellit.

EX NERONE.

ἐμὸ θανόντ' ὅ γαῖα μυχθῶ πύξι.

Me mortuo terra igne pestum eat.

ἐμὸ ζῶντ' ὅ. με νιυέντε.

Νέρω, Ορέστης ἀλκμαίων μητροκτόνος.

Νέονυμφου Νέρω ἰδ' ἰάμ μητέρα ἀπέκτεινε.

Nero, Orestes, Alcmeon matricide.

Νουάμ νυπτάμ Νέρο μάτηρ προπρίάμ ἰντερφέκίτ.

νεόνυμφ' ὅ Νέρω. Sponsus Nero.

ὕγιάωε πάτερ, ὕγιάωε μήτηρ.

Bene ualeas pater, bene ualeas mater.

ὅ τέχνηιου πᾶσα γαῖα τρέφει.

Exiguam artem omnis terra nutrit: ut ridendi sunt qui scilicet liolum interpretentur sed de illis hactenus.

Θανῆμ μ' αὐάγει σύγγαμ' ὅ, μήτηρ, πάτηρ.

Mori me iubet uxor, mater, pater.

Ὀὐ πρόπει Νέρονι, ὁ πρόπει. νυφέμ δ' εἰ ἐν τῷ τοῦ

πίσι, ἄγε ἔγειρε σ' αὐτὸν. Non decet Neronem, non decet. Vigilandum est, agere excita teipsum.

ἰππῶμ μ' ὠκυπόδ' ὠμ ἀμφὶ κτυπ' ὅ δ' ἀτά βάλαι.

Equorum citatorum aures circumsonat strepitus.

EX SERGIO GALBA.

καὶ σὺ τέκνον τῆς ἀρχῆς ἡμῶν παραρτίξου.

Et tu fili ad imperium nostrum adnascitor.

ἐπὶ μοὶ μέν' ὅ ἔμπεδόν ἐστ.

Adhuc Mihi robur est firmum.

EX OTHONE.

Τί γάρ μοι καὶ τοῖς μακροῖς ἀσύλλοις;

Variat hæc lectio: omnes enim codices hoc præferunt. Id est, quid mihi est longis asyllis? Legerim autem ipse in hunc modum:

Τί γάρ με δεῖ καὶ τοῖς μακροῖς αὐλοῖς αὐλεῖν.

Id est, quid necesse est est me longis tibijs insonare? Vide adagium, Quid opus erat longis canere tibijs?

EX VESPASIANO.

Καλῶς τελονήσαντι.

Bene publicum exercenti.

μακρὰ βιβὰς κραδ' αἶμα δολικώσκιου ἔγχ' ὅ.

Et longum incedens quassans ingentem hastam.

ὦ λάχης λάχης, ἐπ' αὐτὸν ἀποθάνας αὐθίς, ἐξ

ὑπερῆς εἰρήσιν κήρυλ' ὅ.

O Laches Laches, cum rursus morieris, iterum

Cerylus diceris.

EX DOMITIANO.

Μὴ καὶ σὺ γαμῆσαι θέλεις.

An est tu nubere uis?

ὁχ ὄρεῖς οἶός καγὼ καλός τε μέγας τε.

Non uides quam pulcher ego est magnus.

ἔσαι πῶντά καλῶς.

Erunt omnia bene.

FINIS.

Domiciano Pag. 397.

IMPRESSVM LVGDVNI
APVD THEOBALDVM
PAGANVM.

M. D. XLIIII.

Comp
4 v.

68573

La historia de sueta
no termina en la pag
377 ~~379~~
y siguen los ver
los de Antonio. Después
de estos verros sigue la
historia de Juan Bta
Ignacio - pag 384
Veron pag 257

Centro de Documentación "Juan Bautista Vázquez"

004294